This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

NOVUM TESTAMENTUM GRAECE

NOVA VERSIONE LATINA

DONATUM

AD OPTIMAS RECENSIONES

EXPRESSUM

SELECTIS VARIIS LECTIONIBUS PERPETUOQUE SINGULORUM LIBRORUM ARGUMENTO INSTRUCTUM

(ADDITA III. PAULI AD CORINTHIOS EPISTOLA)

EDIDIT

M. FRED. AUG. ADOLPH. NAEBE

DOCT. PRIV. IN ACAD. LIPSIENSI.

LIPSIAE,

SUMTIBUS F. KOEHLERI.

MDCCCXXXI.

BIBLIOTHECA

285.

VIRO EXCELLENTISSIMO

ENRICO ANTONIO

DE ZESCHAU

REGI SAXONUM A CONSILIIS INTIMIS PRAESIDI COLLEGII AERARIO PUBLICO PRAEPOSITI etc.

AC

VIRO SUMME VENERABILI

D. FERDINANDO GUILIELMO

TITTMANNO

A CONSILIIS CONSISTORIO QUOD SACRA IN SAXONIA REGIT etc.

DE PATRIA AC LITERIS

MERITISSIMIS

HUNC LIBRUM

PIE

DEDICAVIT

AUCTOR.

nimam partem e Griesbachii copiis hauserunt ac multa ex suo ingenio bene emendarunt, haud pauca in nostros usus contulimus, sed perpauca e N. T. Lachmanni *), quoniam multis in locis audacior fuisse videbatur. Verum etiam ex aliorum VV. DD. scriptis, quamquam non totum N. T. recensuerunt, multa bonae frugis nos attulisse persuasissimum habemus, ut Wineri qui optime meruit de hac interpretatione, Bornemanni **) qui nonnullos locos bene emendavit, Fritzschii ***) qui ex nostra quidem sententia omnium acutissime et rectissime criticei provinciam administravit. Tum in latina versio-

Winerum, Fritschium, Wahlium, Bretschneiderum aliosque sat multos et innumeras fere VV. DD. de singulis N. T. locis dissertationes; inprimis autem versiones Castellionis, Reichardi, Schotti, Thalemanni et Iaspisii id unice spectantes, ut versio nostra accurata, perspicua, brevis et, etiamsi non elegans, certe non barbara esset neque a ratione cogitandi, simplicitate in enarrando, colore in scribendo, gravitate in dicendo etc., prouti in singulis N. T. auctoribus deprehenduntur, nimis abhorrèret. Cur autem post illos triumviros Reichardum, Iaspisium et Schottum, qui quid praestiterint, nemo ignorat, novam versionem in lucem proferre ausi simus, id pluribus dicere, religio quaedam erga illos duos qui mortui sunt et reverentia erga eum qui adhuc in vivis est nos deterret. Unum tantummodo, ne ipsum silentium nos accusare videatur, addere liceat hoc: videbantur nobis in versionibus Doctissimorum Virorum quaedam deesse, quae, quamquam minoris momenti esse dicuntur, nullo modo abesse debent. Porro in variis lectionibus addendis non ingentem harum rerum farraginem congerere voluimus, sed eas tantum quae in optimis exstant codd. et gravissimae sunt, ne literarum studiosis sacrarum, in quorum usum scripsimus, deessemus. Deinde e re esse videbatur summum addere argumentum, ut ne-

xus sententiarum magis appareret, qua in re modo Fritschium, modo Knappium, modo Iaspisium, modo Eichhornium, modo Hugium, quo alter altero accuratior rem tractasse videbatur, consuluimus: utrum salvo nostro iudicio nec ne, id alii videant. Denique in interpungendo evang. Matthaei et Marci, paucis locis, qui necessario aliam efflagitabant interpunctionem, exceptis, morem omnibus fere N. T. editoribus communem secuti sumus, sed in reliquis scriptis aliam viam sumus ingressi, quoniam illa interpungendi ratio, quamquam probabiliter defendi potest, legibus cogitandi nimis repugnat.

Caeterum summum votorum meorum est hoc, ne, dum theologiae studiosis, quo nihil habeo antiquius, prodesse voluerim, nocuerim; et ut Viri Docti, si huncce libellum evolvere non dedignati fuerint, illis in loci, ubis peccaverim, meliora edoceant meque benevolo animo excitent ad ea diligenter tractanda, ad quae me fert animus, vitae munerisque mei ratio.

Praecipuas varias lectiones notavimus signo: †; reliqua, quibus usi sumus, scribendi compendia notissima sunt. Menda denique typographica, quae pauca esse videntur, Benevolus Lector ut ipse emendet, etiam atque etiam rogamus. Scripsi Lipsiae Idibus Quintilis MDCCCXXXI.

NOVVM
TESTAMENTVM GRAECVM

NOVA VERSIONE LATINA

DONATVM.

---

1 Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστ
2 βραάμ. Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν
τὸν Ἰακώβ· Ἰακὼβ δὲ ἐγέννη
3 ἀδελφοὺς αὐτοῦ. Ἰούδας δὲ ἐγ
Ζαρὰ ἐκ τῆς Θάμαρ· Φαρὲς
4 Ἑσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀράμ. Α
ναδάβ. Ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησε τὸν
5 ἐγέννησε τὸν Σαλμών. Σαλμὼν δὲ
Ῥαχάβ· Βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὠβη
6 δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεσσαί· Ἰεσσαὶ δὲ
βασιλέα. Δαυὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέν
7 τῆς τοῦ Οὐρίου· Σολομὼν δὲ ἐγέννησ
8 δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀβιά· Ἀβιὰ δὲ ἐγέν
ἐγέννησε τὸν Ἰωσαφάτ· Ἰωσαφὰτ δ
9 Ἰωράμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὀζίαν· Ὀζ
Ἰωάθαμ. Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἄχ
10 τὸν Ἐζεκίαν. Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τ
νασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμών. Ἀμὼν
11 σίαν· Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν
αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας τὸν Ἰεχονίαν
2 οἰκεσίαν Βαβυλ

EVANGELIVM

SECVNDVM MATTHAEVM.

Volumen de originibus Iesu Christi, e posteris Davidis, 1
qui originem suam debet Abrahamo. Abrahamus genuit 2
Isaacum, Isaacus genuit Iacobum, Iacobus genuit Iudam
eiusque fratres, Iudas genuit Pharesum et Sarachum e 3
Thamare, Pharesus genuit Esromum. Esromus genuit Ara-
mum, Aramus genuit Aminadabum. Aminadabus genuit 4
Naassonem, Naasson genuit Salmonem. Salmon ge- 5
nuit Boosum ex Rachabe, Boosus genuit Obedum ex Rutha.
Obedus genuit Iessaeum. Iessaeus genuit Davidem re- 6
gem. Davides autem rex genuit Solomonem ex illa quae
fuerat Uriae; Solomon genuit Roboamum. Roboamus 7
genuit Abiam, Abia genuit Asam, Asa Iosaphatum, Io- 8
saphatus genuit Ioramum, Ioramus genuit Osiam, Osias 9
genuit Ioathamum, Ioathamus genuit Achasum, Achasus
genuit Ezechiam, Ezechias genuit Manassem, Manasses 10
genuit Ammonium, Ammonius genuit Iosiam, Iosias ge- 11
nuit Iechoniam sub exilium Babylonicum. Sed postquam 12
Babylonem erat demigratum, Iechonias genuit Salathie-
lem, Salathiel genuit Serubabelem, Serubabel genuit Abiu- 13
dum, Abiudus genuit Eliakimum, Eliakimus genuit Azo-
rum, Azorus genuit Sadocum, Sadocus genuit Achimum, 14
Achimus genuit Eliudum, Eliudus genuit Eleazarum, Elea- 15
zarus genuit Matthanum, Matthanus genuit Iacobum,

Summum argumentum: Stemma Christi, I, 1—17.

7 μενος, ὅςτις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου, τὸν Ἰσραήλ." Τ
Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε πα
8 αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, καὶ πέμψ
αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ, εἶπε· Πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετ
σατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μ
9 ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προςκυνήσω αὐτῷ. Οἱ δὲ ἀκούσαν
τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν· καὶ, ἰδοὺ! ὁ ἀστὴρ, ὃν
δον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἔσ
10 ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. Ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρ
σαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα· καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκία
11 εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ π
σόντες προςεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυρ
αὐτῶν, προςήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον κ
12 σμύρναν. Καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ, μὴ ἀνακά
ψαι πρὸς Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τ
χώραν αὐτῶν.

13 Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ! ἄγγελος κυρ
φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ, λέγων· Ἐγερθεὶς παρά
βε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγ
πτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ, ἕως ἂν εἴπω σοί· μέλλει γὰρ Ἡρώδ
14 ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. Ὁ δὲ ἐγερθ
παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, κ
ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον· καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτ
15 Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τ

a te enim proditurus est dux, qui populum meum pascet
Israeliticum. Tunc Herodes, clam vocatis Magis, accurate 7
a iis cognovit tempus lucentis stellae, et, auctor cum iis 8
extitisset itineris Bethlehemum suscipiendi, dixit: abite,
diligenter operam locate in puero pervestigando, quem si
invenieritis, renuntiate mihi, ut et ego ad honorem ei ha-
bendum praesto sim. Hi autem, regi obtemperantes, abie- 9
runt, et, ecce! stella, quam conspexerant orientem, eos
ut antegressa, donec subsisteret super loco, quo esset
puer. Quam cum vidissent stellam, permagnum gavisi 10
sunt gaudium, et, domum ingressi, cum oculis usurpas- 11
sent puerum cum Maria, eius matre, in genua prolapsi ho-
norem ei exhibuerunt atque ex thesauris, quos aperuerant,
obtulerunt ei dona, aurum, thus et myrrham et divino in 12
somnio moniti responso, ne ad Herodem reflecterent, alia
via in eam regionem reversi sunt.

Postquam hi abierant, en! domini nuntius in somnio 13
Iosepho se offert his verbis: surge ac recipe puerum eius-
que matrem, fuge in Aegyptum ibique commorare, usque
dum mandata tibi dedero; Herodes enim in eo est, ut ex-
quirat puerum occidendum. Expergefactus igitur recepit 14
puerum eiusque matrem et discessit in Aegyptum ibique ver-
satus est usque ad mortem Herodis, ut eventum haberet, 15
quod dixit dominus per prophetam hoc modo *): ex Aegy-
pto vocavi filium meum. Tum Herodes, quum se a Magis 16
delusum cognovisset, ira valde commotus misit, qui omnes
Bethlehemi infantes et in omnibus eius confinibus locis tru-
cidarent a bimulis et qui inferioris essent aetatis, secundum
tempora a Magis explorati rationes. Tunc eventu compro- 17
batum est haec Ieremiae vox: **) Vox Ramae audita est, 18
lamentatio eiulatus luctusque plurimus. Rahel quum deflen-
tem liberos suos neque admittere vellet solatium, quoniam
non essent. Mortuo autem Herode, ecce! nuntius domini 19
per quietem apparet Iosepho in Aegypto cum hoc mandato:
surge et recipe puerum eiusque matrem atque abi in ter- 20
ram Israeliticam; mortui enim sunt, qui vitae pueri strue-
bant insidias. Surrexit igitur et, puero cum matre eius re- 21
cepto, in terram Israeliticam venit. At cum audisset, Ar- 22
chelaum imperare Iudaeae loco Herodis patris, eo abire est

---

*) Hos. XI, 1. **) Ier. XXXI, 15.

Iosephus, divinitus monitus, in Aegyptum cum suis aufugit. Pueri Bethlehemitici crudeliter et frustra trucidati. Iosephus, Deo mitente, cum familia reversus sedem suam figit Nazarethae.

16 τε ἀφέησιν αὐτόν. Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐ
ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ, ἰδοὺ! ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρα
καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡςεὶ περιστερ
17 καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. Καὶ, ἰδοὺ! φωνὴ ἐκ τῶν
ρανῶν, λέγουσα· „Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητ
ἐν ᾧ εὐδόκησα."

ΚΕΦ. IV.

1 Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πν
2 ματος, πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Καὶ νηστεύ
ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστε
3 ἐπείνασε. Καὶ προςελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων εἶπεν·
υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ, ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γέν
4 ται. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε· Γέγραπται· „Οὐκ ἐπ' ἄρ
μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκ
5 ρευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ." Τότε παραλαμβάνει
τὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν
6 τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ· καὶ λέγει αὐτῷ· Εἰ υἱὸς εἶ
θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γὰρ· „Ὅτι τοῖς
γέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ· καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀρο
7 σε, μήποτε προςκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου." Ἐ
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Πάλιν γέγραπται· „Οὐκ ἐκπειράσεις
8 ριον τὸν θεόν σου." Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ
βολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πά

it, peragere convenit. Tum eum sivit. Et statim ad la- 16
varum admissus Iesus ex aqua emersit: et, ecce! apertum
i coelum est viditque Dei Spiritum columbae modo demitti
e superne ad se allabi. Et, ecce! vox coelitus emissa est 17
hac: hic est filius meus dilectus, qui mihi placet.

CAP. IV.

Tum Iesus sursum ductus est a Spiritu divino in illud 1
(quod estis) desertum, ut a Satana tentaretur. Cumque 2
per quadraginta dierum totidemque noctium ieiunium, post-
quam esuriit, tentator eum adiit haec dicens: si filius es Dei, 3
dic, ut hi lapides in panes convertantur. At hic his verbis 4
respondit: *) relatum legitur, hominem non solo pane, sed
omni mandato, quod ore Dei exeat, vitam toleraturum esse. 5
Tum eum, comitem sibi adscitum, in sacram urbem abduxit 6
eumque in templi fastigio posuit hac voce: si filius es Dei,
coniice te deorsum; nam scriptum legitur: **) angelis suis
de te dabit mandata atque hi manibus suis te sustinebunt,
ne forte in lapidem offendas. Respondit ei Iesus: iterum 7
perscriptum legitur: ***) non explorabis dominum, Deum
tuum. Denuo eum Satanas secum duxit in praealtum quen- 8
dam montem omniaque orbis terrarum regna eorumque
splendorem ei monstravit, hac addita voce: haec omnia tibi 9
commitam, si humi prolapsus me veneratus sis. Tum ei 10
Iesus: apage, inquit, Satana! scriptum enim legitur: do-
minum Deum tuum adorabis eumque solum coles. Tum abs- 11
cessit ab eo diabolus et, ecce! allapsi angeli ei cibos mi-
nistrarunt.

Iesus autem, audito, Iohannem esse traditum, disces- 12
sit in Galilaeam, et, relicta Nazaretha, Capharnaumum, ur- 13
bem maritimam, in confinibus Zabulonis et Naphthalimi,
cum venisset, ibi habitavit, ut eventu comprobaretur vox 14
prophetae, qui canit: †) terra Sabulonitica et terra Naphta- 15
litica, via quae ducit ad mare, (regio) ultra Iordanem (si-
ta), Galilaea gentium: populus, qui versabatur in tene- 16
bris, magnam vidit lucem, et iis, qui in regione, spissis
obiecta tenebris, sedebant, lux est exorta. Ab illo inde 17

---

*) Deuter. VIII, 3. **) Ps. XCI, 11. 12. ***) Deuter. VI, 13.
†) Ies. VIII, 23. IX, 1.

IV. Iesus a diabolo in deserto tentatur. Marc. I, 12. 13. Luc. IV, 1. Iohanne in vincula coniecto, Christus (Capharnaumum) in Galilaeam recedit, ibique, Petro, Andrea, Iacobo, Iohanne, in disci-

16 Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς
17 ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός. Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαυὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ Δαυὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες.

18 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. Μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσὴφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ
19 πνεύματος ἁγίου. Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα
20 ἀπολῦσαι αὐτήν. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ! ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων· Ἰωσὴφ, υἱὸς Δαυὶδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν
21 ἁγίου· τέξεται δὲ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρ-
22 τιῶν αὐτῶν. (Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ
23 ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος· „Ἰδοὺ! ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ·" ὅ ἐστι μεθερμηνευόμε-
24 νον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός.) Διεγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου·
25 καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

ΚΕΦ. ΙΙ.

1 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ! μάγοι ἀπὸ
2 ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα, λέγοντες· Ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆ-
3 σαι αὐτῷ. Ἀκούσας δὲ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη,
4 καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ'
5 αὐτῶν, ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προ-
6 φήτου· „Καὶ σὺ Βηθλεὲμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγού-

---

I, 18. al. γέννησις. II, 3. alii πᾶσα ἡ Ἱεροσόλυμα. al. vs. 6. γῆ Ἰουδαίας. ibid. al. τοῖς ἡγεμόσιν.

EVANGELIVM

VNDVM MATTHAEVM.

---

en de originibus Iesu Christi, e posteris Davidis, 1
ginem suam debet Abrahamo. Abrahamus genuit 2
. Isaacus genuit Iacobum, Iacobus genuit Iudam
fratres, Iudas genuit Pharesum et Sarachum e 3
, Pharesus genuit Esromum. Esromus genuit Ara-
Aramus genuit Aminadabum. Aminadabus genuit 4
, Naasson genuit Salmonem. Salmon ge- 5
ex Rachabe, Boosus genuit Obedum ex Rutha.
genuit Iessaeum. Iessaeus genuit Davidem re- 6
Davides autem rex genuit Solomonem ex illa quae
Uriae; Solomon genuit Roboamum. Roboamus 7
Abiam, Abia genuit Asam, Asa Iosaphatum, Io- 8
genuit Ioramum, Ioramus genuit Osiam, Osias 9
Ioathamum, Ioathamus genuit Achasum, Achasus
Ezechiam, Ezechias genuit Manassem, Manasses 10
Ammonium, Ammonius genuit Iosiam, Iosias ge- 11
echoniam sub exilium Babylonicum. Sed postquam 12
em erat demigratum, Iechonias genuit Salathie-
Salathiel genuit Serubabelem, Serubabel genuit Abiu- 13

ενος, ὅςτις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου, τὸν Ἰσραήλ." Τότε
Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ
ὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀςτέρος, καὶ πέμψα
ὐτοὺς εἰς Βηθλεέμ, εἶπε· Πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετά-
ατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι
πως κἀγὼ ἐλθὼν προςκυνήσω αὐτῷ. Οἱ δὲ ἀκούσαντε
ῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν· καὶ, ἰδοὺ! ὁ ἀςτὴρ, ὃν εἶ-
ον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἔστη
άνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. Ἰδόντες δὲ τὸν ἀςτέρα, ἐχάρη-
ν χαρὰν μεγάλην σφόδρα· καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν
δον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πε-
όντες προςεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺ
ὐτῶν, προςήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον κα
κύρναν. Καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ, μὴ ἀνακάμ-
αι πρὸς Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴ
ύραν αὐτῶν.

Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ! ἄγγελος κυρίο
αίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ, λέγων· Ἐγερθεὶς παράλα
τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυ
τον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ, ἕως ἂν εἴπω σοί· μέλλει γὰρ Ἡρώδη
τεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. Ὁ δὲ ἐγερθεὶ
αρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, κα
εχώρησεν εἰς Αἴγυπτον· καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆ
Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ το
ροφήτου, λέγοντος· „Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου."
ότε Ἡρώδης ἰδὼν, ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυ
ώθη λίαν· καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδα
ὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ δι
ῆς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον, ὃν ἠκρίβωσε παρ
ῶν μάγων. Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Ἱερεμίου τοῦ
ροφήτου, λέγοντος· „Φωνὴ ἐν Ῥαμᾷ ἠκούσθη, θρῆνο
αὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς. Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ
έκνα αὐτῆς· καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί."
Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου, ἰδοὺ! ἄγγελος κυρίου κατ
ναρ φαίνεται τῷ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ, λέγων· Ἐγερθεὶ
παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου
ς γῆν Ἰσραήλ· τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴ
οῦ παιδίου. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴ
ητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραήλ. Ἀκούσας δὲ
τι Ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ
ατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δ

II, 9. al. ἱστάθη. 17. al. διὰ Ἱερεμίου. 18. alii, omisso θρῆνος
γ. κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς. 22. al. βασιλεύει τῆς Ἰουδαίας

ex eo enim proditurus est dux, qui populum meum pascet
Israelitica. Tunc Herodes, clam vocatis Magis, accurate 7
ab eis cognovit tempus lucentis stellae, et, auctor cum iis 8
fuisset itineris Bethlehemum suscipiendi, dixit: abite,
diligenter operam locate in puero pervestigando, quem si
inveneritis, renuntiate mihi, ut et ego ad honorem ei ha-
bendum praesto sim. Hi autem, regi obtemperantes, abie- 9
runt, et, ecce! stella, quam conspexerant orientem, eos
ante antegressa, donec subsisteret super loco, quo esset
puer. Quam cum vidissent stellam, permagnum gavisi 10
sunt gaudium, et, domum ingressi, cum oculis usurpas- 11
sent puerum cum Maria, eius matre, in genua prolapsi ho-
norem ei exhibuerunt atque ex thesauris, quos aperuerant,
obtulerunt ei dona, aurum, thus et myrrham et divino in 12
somnio moniti responso, ne ad Herodem reflecterent, alia
via in suam regionem reversi sunt.

Postquam hi abierant, en! domini nuntius in somnio 13
Josepho se offert his verbis: surge ac recipe puerum eius-
que matrem, fuge in Aegyptum ibique commorare, usque
dum mandata tibi dedero; Herodes enim in eo est, ut ex-
quirat puerum occidendum. Expergefactus igitur recepit 14
puerum eiusque matrem et discessit in Aegyptum ibique ver-
satus est usque ad mortem Herodis, ut eventum haberet, 15
quod dixit dominus per prophetam hoc modo *): ex Aegy-
pto vocari filium meum. Tum Herodes, quum se a Magis 16
delusum cognovisset, ira valde commotus misit, qui omnes
Bethlehemi infantes et in omnibus eius confinibus locis tru-
cidarent a bimulis et qui inferioris essent aetatis, secundum
tempus a Magis explorati rationes. Tunc eventu compro- 17
bata est haec Ieremiae vox: **) Vox Ramae audita est, 18
lamentatio eiulatus luctusque plurimus. Rahel quum defle-
ret liberos suos neque admittere vellet solatium, quoniam
non essent. Mortuo autem Herode, ecce! nuntius domini 19
per quietem apparet Iosepho in Aegypto cum hoc mandato:
surge et recipe puerum eiusque matrem atque abi in ter- 20
ram Israeliticam; mortui enim sunt, qui vitae pueri struc-
bant insidias. Surrexit igitur et, puero cum matre eius re- 21
cepto, in terram Israeliticam venit. At cum audisset, Ar- 22
chelaum imperare Iudaeae loco Herodis patris, eo abire est

---

*) Hos. XI, 1. **) Ier. XXXI, 15.

Iosephus, divinitus monitus, in Aegyptum cum suis aufugit. Pueri Bethlehemitici crudeliter et frustra trucidati. Iosephus, Deo auctore, cum familia reversus *sedem suam figit Nazarethae.*

23 κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας. Καὶ
ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ· ὅπως πλη-
ρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι Ναζωραῖος κλη-
θήσεται.

ΚΕΦ. III.

1 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ
2 βαπτιστὴς, κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας, καὶ λέ-
γων· Μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
3 Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέ-
γοντος· „Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἑτοιμάσατε τὴν
4 ὁδὸν κυρίου! εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ!" Αὐ-
τὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμή-
λου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφῦν αὐτοῦ· ἡ δὲ
5 τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον. Τότε ἐξεπορεύ-
ετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία, καὶ
6 πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου· καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ
Ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.
7 Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχο-
μένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· Γεννήματα
ἐχιδνῶν! τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀρ-
8 9 γῆς; Ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας, καὶ μὴ
δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ.
Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων
10 ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν
ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν
11 καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Ἐγὼ
μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι, εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω
μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστὶν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς
τὰ ὑποδήματα βαστάσαι· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύ-
12 ματι ἁγίῳ καὶ πυρί. Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ
διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον
αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ
ἀσβέστῳ.
13 Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ
τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ'
14 αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν, λέγων. Ἐγὼ χρεί-
15 αν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με; Ἀπο-
κριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἄφες ἄρτι· οὕτω
γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. Τό-

II, 23. al. Ναζαρέθ vel Ναζαρίθ vel Ναζαρά. III, 8. alii καρπὸν ἄξιον. 12. al. τὴν ἅλωνα, omisso αὐτοῦ. al. τὴν ἅλ. αὐτοῦ.

reitus, sed divino per somnium admonitus responso in Ga-
lilaeae partes concessit. Et postquam in urbem, quae Na- 23
zaretha dicitur, venerat, ibi habitavit, ut eventum haberet
vatum sententia: Nazoraeus vocabitur.

CAP. III.

Illo vero tempore prodit Iohannes Baptista, palam do- 1
cens in loco Iudaeae deserto hoc modo: mores emendate; 2
nam proxime abest regnum messianum. Hic enim est, quem 3
Iesaias propheta cecinit his verbis: *) vox est clamantis in
deserto, parate viam domino! complanate eius semitas! Ipse 4
autem Iohannes habebat vestimentum suum confectum e pilis
camelorum et, cingulo coriaceo lumbum cinctus, alimentis
utebatur locustis ac melle sylvestri. Tunc exibat ad eum 5
Hierosolyma et tota Iudaea, et tota, quae Iordani circum-
iacet, regio, qui, peccata sua aperte profitentes, lustratio- 6
ne sacra ab eo imbuebantur. Quum vero multos Pharisaeo- 7
rum et Sadducaeorum baptismum suum subituros vidisset:
viperina, inquit, progenies: quis persuasit vobis', posse vos
effugere iram Dei venturam? Edite igitur, quae emenda- 8
tum animum decent, facinora, et nolite opinari, vos recte 9
cogitare: patrem habemus Abrahamum. Dico enim vobis,
posse Deum ex lapidibus hisce prolem Abrahamo excitare.
Iam vero etiam securis admota est ad arborum radicem; 10
quaecunque igitur arbor bonos non edit fructus, exciditur
et traditur flammis. Equidem immergo vos aqua, ut mo- 11
res emendetis; est autem qui post me venit, qui plus me
potest, cuius, ut gestem soleas, non sum idoneus, is ipse
vos tinget Spiritu sancto et igni, cuius erit ventilabrum, in 12
eius manu, quo aream purgabit, et frumentum suum in
horreo colliget, sed inutilem stipulam comburet igni haud
exstinguendo.

Tunc Iesus e Galilaea ad Iordanem ad Iohannem acces- 13
sit, ut baptismo ab eo obstringeretur. Iohannes autem 14
valde eum prohibuit his verbis: mihi potius a te expetendum
est lavacrum et tu venis ad me? Cui Iesus respondit: sine 15
paulisper; sic enim utrumque nostrum, quicquid fieri par

---

*) Ies. XL, 3.

III. De Iohannis baptistae moribus et consiliis. Christus sacra lustratione ab eo initiatus. cf. *Marc. I, 1. Luc. III, 1. IV, 1—11.*

16 τε ἀφήσιν αὐτόν. Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς
ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ, ἰδοὺ! ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί,
καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν,
17 καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. Καὶ, ἰδοὺ! φωνὴ ἐκ τῶν οὐ-
ρανῶν, λέγουσα· „Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς,
ἐν ᾧ εὐδόκησα."

ΚΕΦ. IV.

1 Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύ-
2 ματος, πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Καὶ νηστεύσας
ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον
3 ἐπείνασε. Καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων εἶπεν· Εἰ
υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ, ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένων-
4 ται. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε· Γέγραπται· „Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ
μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπο-
5 ρευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ." Τότε παραλαμβάνει αὐ-
τὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ
6 τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ· καὶ λέγει αὐτῷ· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ
θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γὰρ· „Ὅτι τοῖς ἀγ-
γέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ· καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί
7 σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου." Ἔφη

it, peragere convenit. Tum eum sivit. Et statim ad la- 16
cuam admissus Iesus ex aqua emersit: et, ecce! apertum
e coelum est viditque Dei Spiritum columbae modo demitti
et superne ad se allabi. Et, ecce! vox coelitus emissa est 17
hac: hic est filius meus dilectus, qui mihi placet.

CAP. IV.

Tum Iesus sursum ductus est a Spiritu divino in illud 1
(quod tantis) desertum, ut a Satana tentaretur. Cumque 2
nec quadraginta dierum totidemque noctium ieiunium, post-
quam ceperat, tentator eum adiit haec dicens: si filius es Dei, 3
dic, ut hi lapides in panes convertantur. At hic his verbis 4
respondit: *) relatum legitur, hominem non solo pane, sed
omni mandato, quod ore Dei exeat, vitam toleraturum esse. 5
Tum eum, comitem sibi adscitum, in sacram urbem abduxit 6
eumque in templi fastigio posuit hac voce: si filius es Dei,
conicere te deorsum; nam scriptum legitur: **) angelis suis
de te dabit mandata atque hi manibus suis te sustinebunt,
ne forte in lapidem offendas. Respondit ei Iesus: iterum 7
praecepitum legitur: ***) non explorabis dominum, Deum
tuum. Denuo eum Satanas secum duxit in praealtum quen- 8
dam montem omniaque orbis terrarum regna eorumque
splendorem ei monstravit, hac addita voce: haec omnia tibi 9
commitam, si humi prolapsus me veneratus sis. Tum ei 10
Iesus: apage, inquit, Satana! scriptum enim legitur: do-
minum Deum tuum adorabis eumque solum coles. Tum abs- 11
cessit ab eo diabolus et, ecce! allapsi angeli ei cibos mi-
nistrarunt.

Iesus autem, audito, Iohannem esse traditum, disces- 12
sit in Galilaeam, et, relicta Nazaretha, Capharnaumum, ur- 13
bem maritimam, in confinibus Zabulonis et Naphthalimi,
cum venisset, ibi habitavit, ut eventu comprobaretur vox 14
prophetae, qui canit: †) terra Sabulonitica et terra Naphta- 15
litica, via quae ducit ad mare, (regio) ultra Iordanem (si-
ta), Galilaea gentium: populus, qui versabatur in tene- 16
bris, magnam vidit lucem, et iis, qui in regione, spissis
obducta tenebris, sedebant, lux est exorta. Ab illo inde 17

---

*) Deuter. VIII, 3. **) Ps. XCI, 11. 12. ***) Deuter. VI, 13.
†) Ies. VIII, 23. IX, 1.

IV. Iesus a diabolo in deserto tentatur. Marc. I, 12. 13. Luc. IV, 1. Iohanne in vincula coniecto, Christus (Capharnaumum) in Galilaeam recedit, ibique, Petro, Andrea, Iacobo, Iohanne, in disci-

ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν, καὶ λέγειν· Μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
18 Περιπατῶν δὲ [ὁ Ἰησοῦς] παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς
Γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφοὺς, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέ-
τρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφί-
19 βληστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς. Καὶ λέ-
γει αὐτοῖς· Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς
20 ἀνθρώπων. Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα, ἠκολού-
21 θησαν αὐτῷ. Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄλλους δύο
ἀδελφοὺς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννην τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς
αὐτῶν καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐ-
22 τούς. Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα
αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ.
23 Καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν Γαλιλαίαν ὁ Ἰησοῦς, διδά-
σκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγ-
γέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ
24 πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. Καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐ-
τοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας
τοὺς κακῶς ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνε-
χομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σεληνιαζομένους, καὶ
25 παραλυτικούς· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. Καὶ ἠκολούθη-
σαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπό-
λεως, καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ
Ἰορδάνου.

ΚΕΦ. Ε.

1 Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθί-
2 σαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ
3 ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς, λέγων· Μα-
κάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι· ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασι-
4 λεία τῶν οὐρανῶν. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες· ὅτι αὐτοὶ
5 παρακληθήσονται. Μακάριοι οἱ πραεῖς· ὅτι αὐτοὶ κλη-
6 ρονομήσουσι τὴν γῆν. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ δι-
7 ψῶντες τὴν δικαιοσύνην· ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. Μα-
8 κάριοι οἱ ἐλεήμονες· ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. Μακάριοι
9 οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ· ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. Μα-
κάριοι οἱ εἰρηνοποιοί· ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται.
10 Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης· ὅτι αὐτῶν
11 ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μακάριοί ἐστε, ὅταν
ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν
12 ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίρετε
καὶ ἀγαλλιᾶσθε! ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς· οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

quamini, inquit, me ac reddam vos hominum pisca-
Hi autem statim, retibus relictis, eum sunt secuti. 20
sus inde vidit duos alios fratres, Iacobum, filium 21
i, eiusque fratrem Iohannem in navigio cum Zebe-
tre retia resarcientes eosque invitavit, qui statim, 22
relicto et patre, eum secuti sunt.

tam ita Iesus peragravit Galilaeam, ut in eorum syn- 23
doceret, laetam de regno coelesti traderet doctrinam
sanaret omnem morbum et languorem in populo. Hinc 24
tius totam penetravit Syriam et attulerunt ad eum
, qui male sese haberent, homines qui diversi generis
et cruciatibus constringerentur, daemoniacos, luna-
membris captos, quos sanavit. Secuta quoque eum 25
hominum turba e Galilaea, Decapoli, Hierosolymis,
et regione trans Iordanem.

CAP. V.

Conspicatus autem illam hominum turbam, montem ad- 1
t, cumque consedisset, accesserunt ad eum discipuli,
re ad loquendum diducto hoc modo edocuit: beati ani- 2 3
uperes; ad eos enim pertinet regnum coeleste. Beati, 4
luctu sunt; nam iis afferetur solatium. Beati homi- 5
iti ingenio; nam hi potientur terra. Beati esurientes 6
esque animi probitatem; nam hi satiabuntur. Beati 7
icordes; nam hi experientur misericordiam. Beati ho- 8
animi integri; nam hi Deum videbunt. Beati concor- 9

εῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς. Ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωραν
ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βλη
αι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ὑμε
τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Οὐ δύναται πόλις κρυβῆνι
νω ὄρους κειμένη. Οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ τιθέο
αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμ
πᾶσι ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶ
ροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλ
, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρα
. Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον
προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσα
ν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ
ῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νο
, ἕως ἂν πάντα γένηται. Ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶ
λῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀν
πους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐ
ῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθη
ι ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Λέγω γὰρ ὑμῖν
ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶ
ιματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰςέλθητε εἰς τὴν βα
ίαν τῶν οὐρανῶν. Ἠκούσατε, ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρ
ις· „Οὐ φονεύσεις· ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔστ
κρίσει." Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμεν
ἀδελφῷ αὐτοῦ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπ
ἀδελφῷ αὐτοῦ, ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ
δ' ἂν εἴπῃ, μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τ
ός. Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσι
ριον, κἀκεῖ μνησθῇς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τί κα
ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστ

in malo; sic enim persecuti sunt prophetas illos ante vos.
Vos sal estis terrae. Quando autem sal insipidus redditus 13
fuerit, quanam re sal conspergi poterit? nullum amplius
habet usum, nisi, ut foras proiectus conculcetur ab homi-
nibus. Vos estis lumen mundi. Non potest latere urbs in 14
monte locata: neque candelam accendunt et ponunt sub mo- 15
dio, sed in candelabro et lucet omnibus domesticis. Sic 16
lux vestra luceat hominibus, ut vestra recte facta conspi-
ciant et patrem vestrum coelestem laudibus celebrent. No- 17
lite putare, me venisse, ut dissolverem legem aut prophe-
tas: non veni, ut dissolverem, sed, ut implerem. Profe- 18
to enim vobis confirmo, usque dum coelum atque terra per-
ibit, neque iota neque lineam esse perituram, donec omnia
evenerint. Quicunque igitur unum horum minimorum man- 19
datorum transgressus fuerit sicque homines instituerit, per-
tenue accipiet nomen in regno divino; quicunque autem
agendo docendoque commendaverit, magni erit in regno di-
vino nominis. Dico enim vobis, nisi vestra honestas ex- 20
ceduerit magis, quam ea legis doctores et Pharisaei instructi
sunt, minime recipiemini regno divino. Accepistis, dictum 21
vos antiquis: *) „non homicidium committes; quicunque
autem homicidium commiserit, obnoxius erit iudicio.“ Ego 22
autem vobis confirmo, fore, ut quicunque alicui irascatur,
obnoxius fiat iudicio: quicunque autem aliquem absurdum
dixerit, obnoxius fiat synedrio, quicunque autem dixerit,
nebulo, obnoxius erit usque ad geennam. Si igitur do- 23
num tuum in altari offers ibique in mentem tibi venerit,
habere aliquem, quod de te queratur, relicto ibi, ad altare,
tua munera, discede, primum cum eo redi in gratiam, et 24
hinc reversus offer donum tuum. Esto benevolus adversa- 25
rio tuo cito, quamdiu in via sit, ne forte te committat ad-
versarius iudici et iudex apparitori, et in custodiam inclu- 26
daris. Profecto tibi confirmo, te non inde esse exiturum,
donec ultimum quadrantem persolveris. Audistis, dictum 27
esse: **) non committes adulterium. At ego vobis dico, 28
quicunque feminam adspiciat ad concupiscendum, eum iam
cum ea concubuisse, apud animum suum. Si autem dexter 29
tuus oculus te offendit, erue eum ac proiice; expedit enim

*) Levit. XXIV, 23. Exod. XX, 13. Num. XXXV, 12. 16. 24
**) Exod. XX, 13. Levit. XX, 10.

Officia ac dignitas discipulorum Iesu. Divinarum V. T. legum
vera auctoritas. Exempla verae legum interpretationis. De ho-
micidio, iurgiis, reconciliatione; de adulterio et divortio.

σοι, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ
30 σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. Καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ
σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμ-
φέρει γάρ σοι, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ
31 ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. Ἐρρέθη δὲ, „ὅτι
ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστά-
32 σιον." Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυ-
ναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοι-
33 χᾶσθαι· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται. Πάλιν
ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· „Οὐκ ἐπιορκή-
34 σεις· ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου." Ἐγὼ
δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὀμόσαι ὅλως, μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ,
35 ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ· μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν
ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις
36 ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως· μήδε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμό-
σῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποι-
37 ῆσαι. Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ ναὶ, οὔ οὔ· τὸ δὲ
38 περισσὸν τούτων, ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν. Ἠκούσατε, ὅτι
ἐρρέθη· „Ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ
39 ὀδόντος." Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονη-
ρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα,
40 στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θέλοντί σοι κρι-
θῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ
41 ἱμάτιον· καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μέλιον ἓν, ὕπαγε μετ'
42 αὐτοῦ δύο. Τῷ αἰτοῦντί σε δὸς· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ
43 σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῇς. Ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέ-
θη· „Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν
44 ἐχθρόν σου." Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς
ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε
τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεα-
45 ζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς· ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ
πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς· ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνα-
τέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους
46 καὶ ἀδίκους. Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς,
τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι;
47 καὶ ἐὰν ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί πε-
48 ρισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ ἐθνικοὶ οὕτω ποιοῦσιν; Ἔστε
οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥςπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς τέλειός ἐστι.

V. 36. al. μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ. [42. al. δίδου. 44. pro τοῖς μισοῦσιν al. τοὺς μισοῦντας. 45. al. pro υἱοὶ leg. ὅμοιοι. 46. al. pro ἔχετε ἕξετε. 47. al. pro ἀδελφοὺς exhibent φίλους. ἐθνικοί al. excl. et l. τελῶναι.

t unum tuorum membrorum intereat nec totum tuum
geennae committatur. Et si dextra tua manus tibi 30
ni est, abscide eam ac proiice; expedit enim tibi,
m tuorum membrorum intereat nec totum tuum cor-
nnae committatur. Dictum est: *) quicunque uxorem 31
vpudiaverit, det ei repudii libellum. At ego vobis 32
icunque repudiaverit uxorem suam, praeter causam
i, eum facere, ut adulterium committat, et quicun-
pudiatam duxerit, adulterium committere. Iterum 33
tis, dictum esse antiquis: **) non peierabis, sed per-
Des quod iureiurando pollicitus es. At ego vobis di- 34
omnino iuretis, neque per coelum, quia est Dei sel-
que per terram, quia est pedum eius scabellum, ne- 35
r Hierosolymas, quoniam est magni illius regis civitas;
e per caput quidem tuum, quia nullum potes pilum al- 36
ut nigrum reddere. Quin talis sit vester sermo: pro- 37
profecto, non, non: quod his amplius est, malum
abet auctorem. Audistis, esse dictum: ***) oculum 38
dentem dente (esse permutandum). At ego vobis di- 39
homini maligno resistatis, sed qui dextram tuam ma-
ercutiet, ei alteram quoque offer, et qui tecum lite 40
contendere et tunicam tuam accipere, ei pallium quo-
ermitte, et qui te coget unum milliare, cum eo eas 41
Da roganti, et, qui a te mutuum sumere velit, eum 42
versari. Audistis, esse dictum: †) amabis amicum 43
t odio habebis inimicum tuum. At ego vobis dico: 44
inimicos vestros, bene precamini iis, qui in vos exse-
, beneficiis ornate eos, qui vos odio habent, et pre-
pro iis, qui vos calumniantur et vexant, ut similes 45
atris coelestis (ad id) quod solem exoriri iubet malis
e et pluvium in probos et improbos demittit; nam, 46
vos amant, amaveritis, quid praemii habetis? nonne
ertitores idem faciunt? et si populares vestros salu- 47
is tantum, quid eximii facitis? nonne etiam gentiles
nt? Eritis igitur vos perfecti, quemadmodum pater 48
coelestis perfectus est.

---

*) Deut. XXIV, 1-2.
**) Levit. XIX, 12. Deut. XXIII, 22.
***) Exod. XXI, 24. Levit. XXIV, 20.
†) Levit. XIX, 18.

Verba legum divinarum de iureiurando et talione. Commendatur clementiae, benignitatis, *amoris in hostes.*

ΚΕΦ. VI.

Προσέχετε τὴν δικαιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπ
θεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ
ήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τ
ὐρανοῖς. Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσ
μπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς σ
γωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τ
νθρώπων. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν
ῶν. Σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀ
τερά σου, τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου· ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεη
ύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν
ρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. Καὶ ὅ
ροσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν
αῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑσ
ες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. Ἀ
έγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ ὅ
ροσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας
ύραν σου, πρόσευξαι τῷ πατρί σου ἐν τῷ κρυπτῷ,
πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν
ανερῷ. Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε, ὥσπερ
θνικοί· δοκοῦσι γὰρ, ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν ε
ουσθήσονται. Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς. Οἶδε γὰ
ατὴρ ὑμῶν, ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι
όν. Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν
οῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομα σοῦ· ἐλθέτω ἡ
ασιλεία σοῦ· γενηθήτω τὸ θέλημα σοῦ, ὡς ἐν οὐρανῷ,
πὶ τῆς γῆς· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν
ερον· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡ

CAP. VI.

Cavete, ne virtutis vestrae specimina edatis in conspe- 1
ominum, ut ab iis spectemini, sed nisi forte, nihil prae-
abebitis a patre vestro coelesti. Quando stipem divi- 2
noli praetensam inflare buccinam, quemadmodum simu-
res faciunt in conventibus sacris ac viis publicis, ut ab
inibus laudibus celebrentur. Profecto vobis confirmo,
ent suum praemium totum. Ubi autem stipem erogas, 3
sinistra tua, quid dextra tua faciat, cognoscat, ut bene- 4
ia tua in occulto sint, et pater tuus, qui videt in occulto,
i reddet. Et quando preces facis, non eris quemadmo- 5
n simulatores, quod in conventibus sacris et compitis
ces stantes facere amant, ut ab hominibus conspiciantur.
afecto vobis confirmo, habent suum praemium totum. Tu 6
tem, quando preces fundis, confer te in conclave tuum;
, foribus occlusis, preces funde ad patrem tuum in occulto,
pater tuus, qui in tenebris videt, solemniter tibi repen-
t. Preces autem fundentes nolite garrire, quemadmodum 7
miles; opinantur enim garrulitate sua iri exauditum. Ne 8
ter similes sitis gentilibus. Scit enim pater vester, qui-
a rebus opus habetis, antequam preces ad eum fuderitis.
ure vos hunc in modum precamini: Pater noster, qui es 9
coelis, sancte colatur tuum nomen, condatur tuum re- 10
m, fiat tua voluntas, ut in coelo, etiam in terra; panem 11
tra sufficientem da nobis hodie, et condona nobis pec- 12
nostra; nam ipsi quoque iis, qui in nos peccarunt,
nsamus; nec inducas nos in periculum, sed eripe nos 13
(*). Si enim hominibus sua peccata condonatis, con-
bit etiam vobis pater vester coelestis vestra peccata; 14
utem non condonatis hominibus sua peccata, ne pater
n vester vestra condonabit peccata. Quando ieiuna- 15
re sitis, ut simulatores illi, tetrici; etenim vultum 16
deformant, ut appareant hominibus ieiunium agentes.

(*) Tuum est regnum, tua vis et maiestas in aeternum!

De stipe sincero animo in pauperes eroganda. Simulatorum et impia ostentatio. Precationum vera ratio et exemplum. Ieiunium deo placeat.

θρώποις νηστεύοντες. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχο
17 τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ νηστεύων, ἄλειψαί σου
18 κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόςωπόν σου νίψαι· ὅπως μὴ φα
τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν
κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ. ἀ
19 δώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησ
ρούς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει,
20 ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι· θησαυρίζετε
ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφ
νίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτου
21 Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς σοῦ, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρ
22 σοῦ. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. Ἐὰν
23 ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτ
ἔσται· ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά
σκοτεινὸν ἔσται. Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ, σκότος ἐστὶ
24 σκότος πόσον! Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν
γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ τοῦ
ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνα
25 θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,
μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε καὶ τί πίητε
τῷ σώματι ὑμῶν, τί ἐνδύσησθε. Οὐχὶ ἡ ψυχὴ π

[illegible] vobis confirmo, suum praemium habent totum. 17
Tu autem in ieiunio caput unguas manusque laves, ut ne ho- 18
[illegible] ieiunium agere videaris, sed patri tuo in occulto,
[illegible] pater tuus, qui in occulto videt, solemniter tibi remunera-
[illegible]. Nolite opes congerere in terra, ubi tinea et erosio cor- 19
[illegible] furesque perfodiunt ac furantur, sed opes congerite 20
[illegible] coelo, ubi neque tinea neque erosio corrumpit et fures
[illegible] perfodiunt nec furantur; nam in quo summum esse cre- 21
[illegible], id tu toto animo converteris. Lumen corporis est ocu- 22
[illegible], quo integro lumen per totum corpus erit fusum, hebe- 23
[illegible] autem oculo, totum corpus tenebris erit obductum.
[illegible] lux in te in tenebras verterit, quantae illae te-
[illegible]! Nemo potest duobus inservire dominis; aut enim 24
[illegible] alios habebit et alterum amabit, aut unum cura-
[illegible] et alterum spernet. Non potestis Deo inservire et
[illegible]. Quapropter dico vobis, ne sitis solliciti de vita 25
[illegible], quid edatis vel bibatis, nec de corpore vestro, quid
[illegible]; nonne vita pluris est, quam victus, et corpus,
[illegible] vestis? Adspicite aves coeli, quod non serunt nec me- 26
[illegible] nec in cellas colligunt, et pater vester coelestis eas
[illegible]: nonne vos potius, quam hae, excellitis? Quis vestrum 27
[illegible] una staturae suae unum addere potest cubitum?
[illegible] quid estis solliciti? Observate lilia agrestia. 28
[illegible] crescunt? non laborant neque nent. Dico au- 29
[illegible] vobis, ne Salomonem quidem in omni sua gloria or-
[illegible] fuisse, ut horum unum. Quodsi gramen agreste, 30
[illegible] hodie est et cras in fornacem coniicitur, Deus sic
[illegible], non multo plus vos, fiducia laborantes? ne igitur 31
[illegible] solliciti, dicentes: quid edamus, aut quid bibamus,
[illegible] quid indeamini? Omnia enim haec gentiles nimis 32
[illegible]. Scit enim pater vester coelestis, quatenus horum
[illegible] indigetis. Expetite autem primum regnum Dei 33
[illegible], quem iubet, virtutem, et haec omnia insuper vobis con-
[illegible]. Nolite igitur esse solliciti in crastinum diem; 34
[illegible] enim dies curam geret. Suum cuique satis est
[illegible], ciex calamitas.

[illegible] veras, res caelestes anteponendae terrestribus.

ΚΕΦ. VII.

12 Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι
κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρη-
3 θήσεται ὑμῖν. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλ-
μῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δο-
4 κὸν οὐ καταναεῖς; ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου· Ἄφες
ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου· καὶ, ἰδοὺ
5 ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σοῦ; Ὑποκριτά! ἔκβαλε πρῶ-
τον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σοῦ, καὶ τότε διαβλέ-
ψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελ-
6 φοῦ σου. Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ. μηδὲ βάλητε
τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων· μήποτε
καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στρα-
7 φέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζη-
8 τεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς
γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει· καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει· καὶ τῷ
9 κρούοντι ἀνοιγήσεται. Ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος,
ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει
10 αὐτῷ; καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;
11 Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ δι-

CAP. VII.

Nolite alios vestrae submittere censurae, ne suae vos 1
illi submittant; nam quo modo vos iudicatis, ipsi iudica- 2
mini, et qua mensura vos metiemini, eadem vobis redde-
tur. Quid festucam illam in oculo fratris tui cernis, trabem 3
autem illam in tuo oculo non animadvertis? Aut quomodo 4
fratri tuo dices: permitte, festucam illam oculo tuo eximam,
et, ecce! trabes illa in tuo oculo inest? Simulator! eiice 5
primum trabem illam ex tuo oculo, et tum, ut festucam il-
lam ex oculo fratris tui eiicere possis, dispicies. Nolite res 6
sacras tradere canibus neu margaritas proiicere porcis, ne
forte eas pedibus suis conculcent et corpore converso vos la- 7
cerent. Rogate, et dabitur vobis; quaerite, et invenietis;
pulsate, et aperietur vobis; quilibet enim rogans accipit, et 8
quaerens invenit et pulsanti aperietur. An quis est e vobis 9
homo, quem si filius eius poposcerit panem, num forte la-
pidem ei porriget? et si poposcerit piscem, num anguem ei 10
porriget? Quod si igitur vos, mali, bona munera scitis da- 11
re liberis vestris, quanto magis pater vester coelestis dabit
bona petentibus! Omnia igitur quaecunque velitis, ut vobis 12
faciant homines, etiam vos facite iis; sic enim praescribunt
lex et prophetae. Ingredimini per angustam portam; nam 13
lata ea est porta et spatiosa ea via, quae ad perniciem ab-
ducit, et qui per eam ingrediuntur, sunt multi. Cur an- 14
gusta est porta et concisa via ad vitam (beatam) adducens! et
cur pauci qui eam inveniant! Cavete vobis a falsis prophetis, 15
qui ad vos veniunt pellibus induti ovinis, ex intima autem
parte sunt lupi rapaces. Ab ipsis, quos edunt, fructibus 16
eos internoscetis. Num colligunt a spinis uvam, an ab ur-
ticis ficus? Sic omnis bona arbor bonos edit fructus, mala 17
autem fructus edit malos. Non potest bona arbor malos 18
ferre fructus, nec mala arbor fructus edere bonos. Quae- 19
cunque arbor non bonos edit fructus, exscinditur ignique
iniicitur. Itaque ergo ab ipsis fructibus eos internoscetis. 20

VII. Alienum est a pietate christiana, aliorum hominum mores
insere eorumque vitia tollere, dum ipse gravioribus laboras: res
sacras communicare cum iis, qui eas respuunt et ingrato animo
illi nocent. 1—6. Numen benignum precantium desideriis satis-
faciet. Quod tibi ab aliis fieri cupis, aliis quoque praestandum est.
Difficile est ad vitam beatam, quam pauci adspirant, pertingere; at
facile, id quod cadit in multos, beatitudinis facere iacturam. Fu-
gite falsorum doctorum, quorum impia ipsos prodit vita, clande-
stina consilia. 7—18. Non is, *qui auctoritatem Christi* divinam

21 σεσθε αὐτούς. Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, κύριε, κύριε, εἰς-
λεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν
τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· οὗτος εἰς-
22 λεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Πολλοὶ ἐροῦσ-
μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνό-
ματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξ-
βάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσα-
23 μεν; Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς· Ὅτι οὐδέποτε ἔγνω-
ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.
24 Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους καὶ ποιεῖ αὐτοὺς,
ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰ-
25 κίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν. Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ
ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέκό-
σαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ· καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ
26 τὴν πέτραν. Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους, καὶ
μὴ ποιῶν αὐτοὺς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκο-
27 δόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον. Καὶ κατέβη ἡ
βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι
καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ· καὶ ἔπεσε, καὶ ἦν
πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.
28 Καὶ ἐγένετο, ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους

me salutat, domine, domine, regnum intrabit 21
sed qui voluntati patris mei coelestis satisfa-
regnum divinum intrabit. Multi mihi dicent illo 22
ine, domine, nonne tuo nomine sumus vaticinati,
ne daemones eiecimus et tuo nomine multa miracu-
imus? Et tum aperte iis proloquar: nunquam vos 23
ecedite a me, qui mala facinora editis. Quicunque 24
ctrinam meam audit et vita exprimit, eum compa-
a homine prudenti, qui aedes suas in saxo exstru-
descendit imber, venerunt fluvii, flaverunt venti 25
aedes illas impigerunt, et non ruere; fundatae enim
axo. Quicunque autem doctrinam meam audit et 26
exprimit, comparabitur cum viro stulto, qui aedes
arena exstruxit. Et descendit imber, venerunt flu- 27
ere venti atque aedes illas impigerunt, et ruerunt ea-
ruina erat magna.
accidit, ut, cum simul Iesus loqui desiisset, eius 28
a obstupefieret turba. Docebat enim, tanquam cui 29
i data esset copia, nec ut legis periti.

CAP. VIII.

Degressum autem de illo monte secuta est magna homi- 1
turba. Et, ecce! leprosus accessit et ad genua eius 2
sit his verbis: domine, si voles, potes me purum
e. Protensa igitur manu Iesus eum attigit dicens: 3
paras esto. Et statim purgata est eius lepra. Sed 4
hortatus est eum: vide, ne cui dicas, sed abi, siste
rdoti illi atque offer munus, quod lex Mosis irroga-
iis (turbae) testaretur (se magni facere legem Mos.).
gressum eum Capharnaumum adiit centurio, his verbis 5
etens: domine, servus meus domi lecto affixus est pa- 6
us, gravissimos sustinens cruciatus. Et infit Iesus: 7

---

et mire facta iactat, sed is, qui pio animo voluntati Dei
, vita fruetur aeterna. Qui secus agit, gravissimis atque
ficitur poenis. Hinc sapiens est habendus, qui doctrinam
mittit et vitam suam ad eam componit; at stultus, qui con-
. Illius beatitas nulla temporum vi evertitur; sed huius suc-
19—27. Illa hominum multitudo vim et facultatem dicen-
m Christus callebat, admiratur. Capp. VIII—IX. Nonnulla
miracula relata leguntur. VIII. Christus, quum monte illo
, Capharnaumum sese conferret, in ipso itinere leproso sa-
vi sua divina restituit, 1—4. cf. Marc. I, 40 sqq. Luc. V, 12
apharnaumi paralyticum *servum centurionis*, cuius fiducia

8 θεραπεύσω αὐτόν; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη· Κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰςέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.
9 Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν· ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ
10 μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασε, καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
11 οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον! Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ἐν
12 τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ
13 κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῃ· Ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι. Καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.
14 Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου, εἶδε
15 τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν. Καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός·
16 καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. Ὀψίας δὲ γενομένης, προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς· καὶ ἐξέβαλε

nam ego veniam et homini medear? Respondit centurio hoc 8
modo: domine, non sum idoneus, ut in meam te domum
inferas, sed tantum uno verbo dic, et sanabitur servus
meus; nam et ego, ipse imperio subiectus, milites mihi sub- 9
iectos habeo: et impero huic, abi, et abit, et alteri, veni,
et venit, et servo illi meo, fac hoc, et facit. Quae cum 10
Iesus audivisset, miratus ad comites dixit: ne in Israelitis
quidem tantum fiduciae inveni. Confirmo autem vobis, 11
multos ab oriente et occidente esse venturos et accubituros
cum Abrahamo, Isaaco et Iacobo in regno divino, filios au- 12
tem regni eiectum iri in tenebras exteriores, ubi eiulatus
fletusque stridor dentium eos manebit. Tum Iesus centurioni: 13
abi, inquit, et, quemadmodum tibi fuit persuasum, tibi
contingat. Et convaluit servus eius illo temporis articulo.

Ingressus deinde Iesus domum Petri vidit eius socrum 14
lecto affixam et quidem febri affectam, et, manu eius prehen- 15
ta, febris eam reliquit et, cum surrexisset, apparebat iis
(convivis accumbentibus). Quum serum esset diei, multos 16
malis daemonibus vexatos ad eum attulerunt et daemones
verbo exterminavit omnesque sanavit aegrotos, ut eventum 17
haberet per Iesaiam prophetam enuntiata vox: *) ipse infir-
mitates nostras tulit morbosque nostros pertulit.

Iesus autem, quum magnam circa se hominum turbam 18
videret, iussit traiicere, ubi legis quidam peritus eum ag- 19
gressus: magister, inquit, sequar te, quocunque abieris.
Cui Iesus respondit: vulpes foveas habent et aves coeli do- 20
micilia, filius autem illo hominis (i. e. ego) non habet, ubi
caput reclinet. Alius autem ex eius discipulis dixit ad eum: 21
domine, permitte, ut primum abeam meumque sepeliam pa-
trem. Sed Iesus ei respondit: sequere me et sine mortuos 22
suos mortuos sepelire.

Ipsum autem, quum in illud navigium adscendisset, 23
discipuli eius secuti sunt. Et, ecce! magna orta est in mare 24

---

*) Ies. LIII, 4.

In Christo egregie placuit, miro modo sanat. 5—13 Luc. VII, 1 sqq. Tum Petri socrum febri laborantem et permultos alios aegrotos liberat a malis, ut Iesaiae vaticinium eventu comprobaretur. 14—17. Marc. I, 29 sq. Luc. IV, 38 sqq. Lacum Galilaeum, ut ingentem ac molestam hominum turbam fugeret, cum discipulis traiicere apud animum suum constituit. Sed ante profectionem legis peritum et auditorum quendam, ne temere agant, docet, quid sectatoribus suis sperandum et metuendum sit. 18—22. cf. Luc. IX, 57. Inter navigandum vim venti et turbidos maris fluctus voce sedat, discipulos metu liberat

ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν
25 κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδε. Καὶ προσελθόντες οἱ μα-
θηταὶ ἤγειραν αὐτὸν, λέγοντες· Κύριε! σῶσον, ἀπολλύμε-
26 θα! Καὶ λέγει αὐτοῖς· Τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι; Τότε
ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ· καὶ ἐγέ-
27 νετο γαλήνη μεγάλη. Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν, λέ-
γοντες· Ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ
θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;
28 Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν, εἰς τὴν χώραν τῶν
Γαδαρηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι, ἐκ τῶν
μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεπὸν λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν
29 τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. Καὶ, ἰδοὺ! ἔκρα-
ξαν λέγοντες· Τί ἡμῖν καὶ σοὶ, [Ἰησοῦ,] υἱὲ τοῦ θεοῦ;
30 Ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; Ἦν δὲ μακρὰν
31 ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη. Οἱ δὲ δαί-
μονες παρεκάλουν αὐτὸν, λέγοντες· Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς,
32 ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. Καὶ
εἶπεν αὐτοῖς· Ὑπάγετε. Οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς
τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. Καὶ, ἰδοὺ! ὥρμησε πᾶσα ἡ ἀ-
γέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν,
33 καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν. Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον,

tempestas, ita ut navigium fluctibus obrueretur; ipse autem
dormiebat. Tum accesserunt discipuli eumque excitarunt 25
his verbis: domine, fer opem, perimus! Quibus ille dixit: 26
cur timidi estis, o parum fidentes? Tum expergefactus in-
crepuit ventos et mare, et magna exstitit malacia. Homines 27
autem mirati sunt dicentes: quantus hic vir est; nam vel
venti et mare morem ei gerunt.

Tum, quum in ulteriorem (Tiberiadis) ripam, in re- 28
gionem Gadarenorum venisset, obviam ei facti sunt duo a
malis geniis vexati, e sepulcris, in quibus versabantur, prod-
euntes, adeo saevi, ut nemo illa via transire posset. Et, 29
ecce! alta voce clamarunt hoc modo: quid nobis tecum ne-
gotii est, fili Dei? Venistine huc ante tempus nos crucia-
tum? Erat autem procul ab iis porcorum grex, qui pascebatur. 30
Mali autem genii petierunt ab eo his verbis: si nos ex- 31
terminas, permitte nobis, ut porcorum gregem invadamus.
Quibus ille: abite, inquit. Qui, postquam exierant, por- 32
corum gregem invaserunt. Et, ecce! totus porcorum grex
de praecipitio in mare ruit, et in aquis perierunt. Pastores 33
autem fugerunt et, urbem illam ingressi, renuntiarunt omnia, nempe rem, quae ad illos a malis geniis agitatos viros
spectaret. Et, ecce! tota urbs obviam facta est Iesu, quem, 34
quum vidissent, rogarunt, ut finibus suis excederet.

CAP. IX.

Et navem illam ingressus traiecit et in patriam venit 1
urbem. Tum attulerunt ei articularium lecto affixum. Ie- 2
sus autem, fiducia eorum cognita, articulario dixit: bono
esto animo, fili; condonata sunt tibi tua peccata. Sed, ec- 3
ce! quidam legisperitorum animo suo volutarunt: hic impia
voce numen laedit. Quorum cogitata cum Iesus vidisset: 4
cur vos, inquit, mala volvitis animis vestris? nam, utrum 5
est proclivius, ut dicas: condonata sunt tua peccata? an
ut dicas: surge atque incede? sed ut sciatis, huic homi- 6
ni condonandorum in terra vitiorum potestatem esse con-

---

se nantes in sui admirationem rapit. 23—27. Marc. IV, 35 sq. Luc. VIII, 22. Quum appulisset ad terram, in agro Gadarenorum duos homines a malis daemonibus in furorem actos et in gregem porcorum, quod ipsi cupiebant, immissos persanat. At Gadareni, portis in mare praecipitatis flagitant, ut verteret solum. 28—34. Marc. V, 1 sqq. Luc. VIII, 26 sqq. IX. Capharnaumum redux paralyticum cum summa plebis admiratione, *sed etiam cum magna* legis peri-

(τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ·) Ἐγερθεὶς ἄρόν σου τὴν κλί-
7 νην, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθε
8 εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐφοβήθησαν,
καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς
ἀνθρώποις.

9 Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄνθρωπον κα-
θήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, Ματθαῖον λεγόμενον· καὶ λέ-
γει αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. Καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν
10 αὐτῷ. Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ
ἰδοὺ! πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκει-
11 το τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. Καὶ ἰδόντες οἱ
Φαρισαῖοι, εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Διατί μετὰ τῶν
12 τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν; Ὁ
δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας, εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ
13 ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. Πορευθέντες
δὲ μάθετε, τί ἐστιν· Ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. Οὐ
γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετά-
νοιαν.

14 Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, λέ-
γοντες· Διατί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά,
15 οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσι; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ

eum, tum ille dicit articulario: surge, tolle lectum tuum
et domum tuam redi. Tum surrexit ac domum se contulit. 7
Quod quum illa hominum turba vidissset, horror eos occu- 8
pavit ac Deum, qui talem hominibus tribuisset facultatem,
laudibus celebrarunt.

Dum Iesus illinc digrederetur, hominem ad portorium 9
sedentem, cui nomen erat Matthaeo, eique dixit: se-
quere me. Et, cum surrexisset, eum est secutus. Quum 10
domi accumberet, ecce! accidit, ut multi portitores homi-
nesque flagitiosi, qui venerant, simul cum Iesu eiusque dis-
cipulis accumberent. Quod cum Pharisaei vidissent, quae- 11
rebant ex eius discipulis: cur magister vester coenat cum
portitoribus flagitiosisque hominibus? Iesus autem, hoc au- 12
dito, ait: non sanis, inquit, opus est medico, sed aegrotis.
Ite et discite, quid sit: *) pietatem expeto, non sacrifi- 13
cia; nam veni, ut non bonos quidem, sed malos homines
ad mores in melius mutandos invitarem. Tum accedunt ad 14
eum discipuli Iohannis, quaerentes: cur nos et Pharisaei
multa agimus ieiunia, tui autem discipuli nulla agunt? Qui- 15
bus Iesus: num forte, inquit, possunt amici sponsi esse in
luctu, quamdiu cum iis versatur sponsus? Sed veniet tem-
pus, qua sponsus iis erit subtractus, atque tum agent ie- 16
iunia. Nemo assuit rudis panni assumentum veteri pan-
no; nam tollit eius supplementum de veste et maior fit ru-
pura. Neque recens vinum in veteres coniiciunt utres, sed 17
nisi quidem, rumpuntur utres et vinum effunditur atque
utres peribunt; immo recens vinum recentibus iniicitur utri-
bus et utraque conservantur.

Quae cum illis diceret, en, praefectus quidam acces- 18
sit eumque supplex rogavit: filia mea modo exspiravit, sed
veni eique manum tuam impone et vivet. Tum Iesus surre- 19
xit eumque est secutus et eius discipuli. Et, ecce! mulier 20
sanguinis profluvio duodecim annos laborans a tergo ad eum
accessit eiusque pallii tetigit cirrum; nam secum dicebat: si 21
modo eius pallium tetigi, salva fiam. Iesus autem conver- 22

---

*) Hos. VI, 6.

omni offensione sanat. Attamen ab impietatis suspicione se libe-
rat 1—3. Marc. II, 1 sqq. Luc. V, 17. Matthaeum portitorem in
disciplinam suam recipit. Epulis a Iesu domi suae paratis inter-
sunt portitores, aliique Iudaeis invisi. Indignantes hac de re Pha-
risaei carpit ob vanum rituum sacrorum et neglectum virtutis stu-
dium eique commendat accuratiorem rerum divinarum in V. T.
traditarum. Iohannis discipulis de ieiuniis, quae Iesu discipuli
negligebant, percontantibus ostendit, severos illos ritus a suis, qui,

πίστις σου σέσωκέ σε. Καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρ
23 ἐκείνης. Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχο
τος, καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς, καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμ
24 νον, ἔλεγε· Ἀναχωρεῖτε! οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιο
25 ἀλλὰ καθεύδει. Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἐξεβλή
ὁ ὄχλος, εἰςελθὼν ἐκράτησε τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἠγέ
26 θη τὸ κοράσιον. Καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλ
τὴν γῆν ἐκείνην.
27 Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ, ἠκολούθησαν α
τῷ δύο τυφλοὶ, κράζοντες καὶ λέγοντες· Ἐλέησον ἡμᾶ
28 υἱὸς Δαυΐδ! Ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, προςῆλθον α
τῷ οἱ τυφλοὶ, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πιστεύετε, ὅ
δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; Λέγουσιν αὐτῷ· Ναὶ, κύρ
29 Τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων· Κατὰ τ
30 πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. Καὶ ἀνεῴχθησαν αὐτ
οἱ ὀφθαλμοί. Καὶ ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγω
31 Ὁρᾶτε, μηδεὶς γινωσκέτω. Οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισ
αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.
32 Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ, προςήνεγκαν αὐτῷ ἄ
33 θρωπον κωφὸν, δαιμονιζόμενον. Καὶ ἐκβληθέντος τ
δαιμονίου, ἐλάλησεν ὁ κωφός. Καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλο
34 λέγοντες· Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ! Οἱ
Φαρισαῖοι ἔλεγον· Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβά
λει τὰ δαιμόνια.
35 Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τ
κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύ
σων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσ
36 νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἐσπλα
χνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐρριμμένο
37 ὡςεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. Τότε λέγει τοῖς μ
θηταῖς αὐτοῦ· Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάτ
38 ὀλίγοι. δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκ
βάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

ΚΕΦ. Χ.

1 Καὶ προςκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ
ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥς
τε ἐκβάλλειν αὐτὰ, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶ
2 σαν μαλακίαν. Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματ

IX, 24. al. λέγει αὐτοῖς. 26. ἡ φήμη αὐτοῦ. 27. al. υἱὲ vel υἱὸς Δ. 33. al. ὅτι οὐδέποτε. 35. al. post μαλακ. addunt ἐν τῷ λαῷ. 36. al. ἐκλελυμένοι. X, 1. al. ἐξουσίαν πν.

eum eam vidisset: bono, inquit, esto animo, mea filia: tua tibi fiducia saluti fuit. Et sanitatem mulier ab eo inde tempore recepit. Sed Iesus domum praefecti ingressus cum 23
vidisset tibicines et turbam inter se strepere, dicebat: disce- 24
dite; nam non mortua est puella, sed dormit. Et deride-
bant eum. Quum autem eiecta esset turba, intravit eiusque 25
manum prehendit, et puella est excitata. Quae fama totam 26
illam regionem pervagata est.

Iesum illinc discedentem duo caeci secuti sunt hunc in 27
modum clamantes: miserere nostrum, fili Davidis! Quum 28
domum intrasset, adierunt eum caeci, quibus Iesus: creditis-
ne, inquit, me hoc facere posse? Illi respondent: profecto,
domine. Tum oculos eorum attigit his verbis: secundum 29
fidem vestram eveniat vobis. Et visum receperunt. Tum 30
Iesus graviter eos admonuit hac voce: cavete, ne quis re-
scitat. Illi vero digressi eum in tota illa regione divul- 31
garunt.

His autem egredientibus, ecce! attulerunt ad eum ho- 32
minem mutum, qui a malo genio vexabatur. Malo genio 33
ejecto, cum loqueretur mutus, turba illa mirabunda dixit:
nunquam sic apparuit (Iesus? — quisquam?) in gente Isra-
elitica. Pharisaei autem eum per principem malorum ge- 34
nium malos expellere daemones criminabantur.

Et Iesus omnes obibat urbes et vicos docens in eorum 35
synagogis, laetum de regno Messiano perferens nuntium
atque omnes sanans morbos omnesque infirmitates. Con- 36
spiciens autem illa hominum turba, eorum est misertus, quod
essent vexati et abiecti, ut oves pastore destitutae. Tum 37
discipulis suis alloquitur: multa quidem est messis, at
pauci messores: petite igitur a domino messis, ut messi 38
suae messores immittat.

CAP. X.

Duodecim ad se vocatis discipulis potestatem contra 1
mundos dedit daemones, ita, ut eos expellere omnisque
generis morbis mederi possent. Duodecim autem Apostolo- 2

---

ut qui in vivis esset, laetarentur, quam maxime esse alienos. Oportere esse inserviendum et missis iis, quae nullius frugis sint, ad ceteros progrediendum. 9—17. Marc. II, 14. Luc. V, 27. Filia praefecti, cum in ipsa via mulierem, quae cirrum salvatoris vestimenti clam tetigerat, miro modo sanasset sanguinis profluvio, vivam reddit, ita ut fama eius per totam illam regionem divulgetur. 18—26. Marc. V, 22. Luc. VII, 41. Duobus caecis visum restituit, quem invitum apud homines laudibus celebrant. Hominem

εἰσὶ ταῦτα· πρῶτος, Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος,
Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδα
3 καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· Φίλιππος καὶ Βαρθ
μαῖος· Θωμᾶς, καὶ Ματθαῖος ὁ τελώνης· Ἰάκωβος ὁ
4 Ἀλφαίου, καὶ Θαδδαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Λεββαῖος· Σίμ
κανανίτης, καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παρα
5 αὐτόν. Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς, π
αγγείλας αὐτοῖς, λέγων· Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθ
6 καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰςέλθητε· πορεύεσθ
μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσρ
7 Πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε λέγοντες· Ὅτι ἤγγικεν ἡ
8 σιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπ
καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δω
9 ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυ
10 μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν· μὴ πήραν εἰς ὁδὸν,
δὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδον. Ἄ
11 γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν. Εἰς ἣν δ
πόλιν ἢ κώμην εἰςέλθητε, ἐξετάσατε, τίς ἐν αὐτῇ ἄ
12 ἐστι· κἀκεῖ μείνατε, ἕως ἂν ἐξέλθητε. Εἰςερχόμενο
13 εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτήν. Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ
κία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία
14 εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. Καὶ ὃς ἐὰν
δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερ
μενοι τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε
15 κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνε
τερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόῤῥας ἐν ἡμέρᾳ
16 σεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. Ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑ
ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι
17 οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. Προσέχετ
ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς
ἕδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσ
18 ὑμᾶς· καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσ
ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνε
19 Ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε, πῶ
τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥ
20 τί λαλήσετε· οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες,
21 τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.
ραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ π

X, 2. al. ἐστι. 3. al. Λεβ. ὁ ἐπικλ. Θ. 4. al. Κανανίτης. 8.
νεκροὺς ἐγείρετε ponunt post ἀσθεν. θεραπ. al. omittunt. 10
ῥάβδους. 12. al. addunt post ἐσπ. αὐτὴν, λέγοντες· εἰρήνη τῷ
κῳ τούτῳ. 15. al. Γομόῤῥων. 19. al. παραδώσουσιν. ib. al.
λήσετε.

m nomina haec sunt: primus est Simon, cui nomen est
tro, et Andreas, frater eius; Iacobus filius Zebedaei eius-
e frater Iohannes; Philippus et Bartholomaeus; Thomas 3
Matthaeus, portitor ille; Iacobus, Alphaei filius, et Thad-
aeus, cognomine Lebbaeus; Simon, qui fuerat Zelota, et 4
udas Cariothensis, qui eum etiam tradidit. Hos illos duo- 5
decim misit Iesus cum his mandatis: nolite discedere in viam,
quae ad barbaras feret gentes, nec urbem Samaritanorum
intrare; sed abite potius ad oves amissas ex Israelitarum fa- 6
milia. Abite autem et nuntiate his verbis: in propinquo est 7
regnum divinum: aegrotos sanate, leprosos purgate, malos 8
daemones exterminate, mortuos suscitate: gratis vos accepi-
stis, gratis date. Ne comparate vobis nummos aureos, ne- 9
que argenteos, neque aeneos, ut in zonam demittantur; ne 10
manticam in iter, nec binas tunicas, nec calceos, nec ba-
culum. Operarius enim suo dignus est victu. In quamcun- 11
que igitur urbem vel vicum intraveritis, exquirite, quis in
ea dignus sit, ibique manete, donec egrediamini. Intrantes 12
autem domum, salutate eam. Quod si digna sit familia, 13
volo pacem vestram ad eam pervenire, sin vero non sit di-
gna, volo eandam ad vos redire. Et quicunque vos non ex- 14
ceperit neque doctrinam vestram audiverit, domo aut civi-
tate illa egressi, excutite pedibus vestris pulverem. Sancte 15
vobis confirmo, tolerabilior erit iudicii tempore Sodomorum
et Gomorrhae regioni fortuna, quam illi urbi. Ecce, ego 16
mitto vos tanquam oves inter lupos: sitis igitur prudentes
ut serpentes, atque integri ut columbae. Cavete autem vo- 17
bis ab illis hominibus; tradent enim vos consessibus septem-
virorum atque in conventibus eorum sacris flagellis vos cae-
dent. Et vero ad duces et reges ducemini mea causa, quo 18
testimonium habeant ipsi et populi. Quodsi vos tradant, ne 19
sitis solliciti, quomodo et quid loquamini; nam suggeretur
vobis illa hora, quid dicendum sit. Neque enim vos verba 20
habetis, sed spiritus ille patris vestri, qui loquitur per vos.
Tradet autem frater fratrem morti et pater filium, atque in- 21

[illegible] persanat, qua re laudem plebis, at Pharisaeorum invidiam [illegible] contat. Dum Christus permultas Galilaeae civitates obit, [illegible] docet sanatque aegrotos. Miserandam plebis a veris do-[illegible] destitutae conditionem deplorat, exhortans discipulos, ut [illegible] cogitent, ut huic doctorum inopiae succurrat. 27—38.

[illegible] Qua re motus ipsi duodecim, quos habebat, discipulos able-[illegible] ut Iudaeis doctrinam de regno mess. exhibeant et miracula, [illegible] gratuito perpetrent; ut sine commeatu proficiscantur, cauteque [illegible] hominibus versentur. *Qui eos repudiant, gravissimas* poenas

τέκνον· καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θα-
νατώσουσιν αὐτούς. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάν-
των διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτο
σωθήσεται. Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ
φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τε
λέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς το
ἀνθρώπου. Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον
οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. Ἀρκετὸν τ
μαθητῇ, ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ
δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελ
ζεβοὺλ ἐπεκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ
Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. Οὐδὲν γὰρ ἐστι κεκαλυμ
μένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτὸν, ὃ οὐ γνω
σθήσεται. Ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τ
φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶ
δωμάτων. Καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντω
τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φο
βήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμ
ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ. Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πω
λεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνε
τοῦ πατρὸς ὑμῶν· ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆ
πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί. Μὴ οὖν φοβηθῆτε· πολλῶ
στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσ
ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐ
αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· ὅστι
δ' ἂν ἀρνήσεταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσο
μαι κἀγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρα
νοῖς. Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τ
γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. Ἦλθο
γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυ
γατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆ
πενθερᾶς αὐτῆς· καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακο
αὐτοῦ. Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστ
μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐ
ἔστι μου ἄξιος. Καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτο
καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Ὁ εὑρὼ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ ἀπολέσας τὴ
ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὑρήσει αὐτήν. Ὁ δεχόμενο
ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀπο

X, 23. al. ἐκ τῆς πόλεως ἐκείνης. ib. al. φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν κἂν ἐκ ταύτης διώκωσιν ὑμᾶς, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. 25. Βεελζεβοὺλ. al. Βεελζεβοὺβ. ib. al. ἐπεκαλέσαντο vel ἐκάλεσαν. 28. al. φοβεῖσθε ἀπὸ τ. ἀ. ib. ἀποκτενόντων. 31. al. πολλῷ.

urgent liberi contra parentes eosque morti addicent. Vos 22
omnes odio habebunt ob nomen meum, qui vero perseverat
usque ad finem, hic vitam consequetur beatam. Si vero vos 23
urgent in hac urbe, fugam capessite in proximam; nam as-
severo vobis, non permeabitis (omnes) israeliticas urbes,
donec venerit Messias. Non praestat discipulus magistro, 24
nec hero suo servus. Satis sit discipulo, ut possit par esse 25
vobis magistro suo atque hero suo servus. Si patremfa-
milias Beelsebulem cognomine appellarunt, quanto magis
eos domesticos. Nolite igitur ab iis metuere; nam nihil est 26
occultum, quod non sit revelandum, nec obscurum, quod
non sit manifestandum. Quod communico vobiscum in tene- 27
bris, dicite in luce, et quod in aurem auditis, pronuntiate
in solarii. Ne metuite ab iis, qui corpus interficiunt, ani- 28
mam autem interficere non possunt: metuite autem eum, qui
animam et corpus perdere potest in Orco. Nonne duo 29
passeruli assario venduntur? neque unus ex eis decidet in
terram sine patre vestro; sed capilli quoque capitis vestri 30
omnes numerati sunt. Ne igitur metuite, multis vos prae- 31
stare passeruli. Quicunque igitur apud homines me Mes- 32
siam profitebitur, eum ego quoque mihi addictum profite-
bor; sed quicunque me inter homines negaverit, eum ego 33
quoque negabo coram patre meo coelesti. Nolite putare me 34
venisse, ut pacem terrae immitterem: non veni, ut pacem
immitterem, sed gladium. Veni enim, ut dissosiarem ho- 35
minem contra patrem suum et filiam contra matrem suam
et nurum contra socrum suam, et hostes patrisfamilias erunt 36
illi domestici. Qui maiore patrem matremve, quam me, 37
amore complectitur, non est me dignus; et qui pluris filium
filiamve, quam me, aestimat, non est me dignus. Et qui 38
calamitatibus, quae ingruunt, se non submittit meque se-
quitur, non est me dignus. Qui vita potitus fuerit, eam 39
amittet, et qui vitam mea causa amiserit, eam consequetur.
Qui vos excipit, me excipit, et qui me excipit, excipit eum, 40

[illegible] esse subituros. Discipulos magnis multisque vexatum iri
[illegible], sed Deum O. M. numine suo eos adiuturum et Messiam re-
[illegible] eos remuneraturum. Quapropter magno ut sint animo atque
[illegible], vos hortatur, non homines, sed Deum solum reveriti,
[illegible] vel maxime eorum saluti sit prospecturus. Quicunque Messiam
constanti animo profitetur, ornabitur olim maximis praemiis; mini-
[illegible] vero is, qui contra agit. Doctrinae divinae propagatio vel in-
[illegible] familiarissimos magnas excitet tragoedias; sed constantes et
[illegible] vita manet beata, quemadmodum omnes qui magi-
[illegible] reveriti discipulos beneficiis afficiunt. 1—42.

41 στείλαντά με. Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφή-
του μισθὸν προφήτου λήψεται· καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιο
42 εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται. Καὶ ὃς ἐὰ
ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνο
εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσ
τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

ΚΕΦ. XI.

1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσων τοῖ
δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν, τοῦ διδάσκει
καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.
2 Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργ
τοῦ Χριστοῦ, πέμψας διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπε
3 4αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; Κα
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες ἀπαγγεί
5 λατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε· τυφλοὶ ἀναβλέπου
σι καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται καὶ κω
φοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζον
6 ται· καὶ μακάριός ἐστιν, ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοι
7 Τούτων δὲ πορευομένων, ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖ
ὄχλοις περὶ Ἰωάννου· Τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεά

me misit. Qui excipit prophetam, quia nomen gerit 41
prophetae, praemium prophetae accipiet, et qui excipit pro-
bum, quia nomen gerit probi, praemium probi accipiet. Et 42
quicunque uni horum parvulorum frigidae tantum praebuerit
potum, discipuli intuitus nomen, sancte vobis confirmo,
non eum amittet praemium.

CAP. XI.

Et accidit, ut, quum Iesus duodecim suis discipulis 1
mandata dare desiisset, abhinc discederet, ut doceret eorum-
que urbibus nuntium perferret. Iohannes autem, auditis 2
operibus factis Christi, per discipulos suos, quos miserat,
eum quaesivit: esne tu is, qui venturus est, an alium ex- 3
spectamus? Quibus Iesus hoc modo respondit: abite et re 4
nuntiate Iohanni, quae auditis et videtis: caeci vident, clau- 5
di ambulant, leprosi purgantur, surdi audiunt, mortui sus-
citantur, pauperes laeta de regno (Messiae) doctrina imbu-
untur et beatus, qui in me non fuerit offensus. Quibus ab- 6 7
euntibus, Iesus de Iohanne ad illam hominum turbam verba
facere coepit: quid in desertum exiistis? ut arundinem, quae
a vento agitaretur, intueremini? Sed, quid exiistis? ut spe- 8
ctaretis hominem mollibus vestimentis indutum? ecce! qui
mollia vestimenta gestant, in domibus regum versantur.
Ah, quid exiistis? ut videretis prophetam? Profecto, dico 9
vobis, etiam praestantiorem propheta virum (vos vidisse).
Ille enim est, de quo relatum legitur: ecce! mitto nuntium 10
meum ante te, qui te praegressus viam tibi muniet. Veris- 11
dicat vobis confirmo, non exstitisse inter mulierum natos
maiorem Iohanne baptista virum; sed, qui minor est, in
regno coelesti eo est maior. Verum inde a Iohannis bapti- 12
smo aetate usque ad hoc tempus regnum coeleste vi tracta-
tur, et qui vi tractant, illud rapiunt. Omnes enim prophe- 13
tae et lex usque ad Iohannem vaticinati sunt, et, si vultis 14
aures praebere, ipse est Elias ille proditurus. Qui auribus 15
audiendi ad audiendum idoneis, audito! Cui vero conferam hanc 16
aetatem? similis est pueris in foris sedentibus eorumque re-

XI. Discipulos praemissos ipse sequitur, nuntium de regno Messiae allaturus. Iohannes in vincula coniectus, fama de miraculis Iesu allata, discipulos suos mittit, sciscitatum, an revera sit ille? quos miracula ipsorum testimonio confirmata referre iubet. Qua occasione Iohannem, praecursorem Messiae coram populo eximiis celebrat laudibus; at severe invehitur in populares ob animi levitatem moresque improbos ac iis, qui miraculis

17 φωνοῦσι τοῖς ἑταίροις αὐτῶν, καὶ λέγουσιν· Ἠυλήσα
ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ
18 ἐκόψασθε. Ἦλθε γὰρ Ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε
19 νων· καὶ λέγουσι· Δαιμόνιον ἔχει. Ἦλθεν ὁ υἱὸς
ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων· καὶ λέγουσιν· Ἰδοὺ,
θρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμ
τωλῶν. Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐ
20 Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο
21 πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν· Οὐαί
Χοραζίν! οὐαί σοι Βηθσαϊδά! ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ
δῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, κα
22 ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν. Πλὴν λέγω ὑμ
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
23 ὑμῖν. Καὶ σὺ, Καφαρναοὺμ, ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψ
θεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ! ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις
νοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοὶ, ἔμειναν ἂν μ
24 τῆς σήμερον. Πλὴν λέγω σοι, ὅτι γῇ Σοδόμων ἀνε
τερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί.
25 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν·
ομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς
ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ

[illegible], qui hoc modo alloquuntur: tibia vobis cecinimus, 17
[illegible] vos saltastis, naenias vobis cecinimus, nec vos plan-
[illegible]. Prodiit enim Iohannes, qui neque edere neque bibere 18
[illegible], et malum daemonem eum stimulare dicunt. Prodiit 19
[illegible], qui edere et bibere solet, et, ecce! homo edax,
[illegible], et vinolentus, portitorum amicus et flagitiosorum.
[illegible] est sapientia ab eius alumnis. Tum coepit 20
[illegible] oppida, in quibus plurima eius facta erant mira-
[illegible], quod mores non in melius mutaverant. Vae tibi Cho- 21
[illegible] vae tibi Bethsaida! nam si Tyri et Sidone miracula
[illegible] edita evenissent, iam dudum sumto cilicio et ci-
[illegible] [illegible]isset. Sed confirmo vobis, Tyro et Sidoni to- 22
[illegible] erit sors die illo iudicii, quam vobis. Et tu, Ca- 23
[illegible], quae usque ad coelum es sublata, usque ad Or-
[illegible] [illegible] detrusa! nam si Sodomis illa miracula apud vos edi-
[illegible] evenissent, iam ad hunc usque diem stetissent. Sed 24
[illegible] tibi, tolerabilior erit sors regioni Sodomorum die
[illegible], quam tibi.

Ad id temporis Iesus hoc modo respondit: gratias tibi 25
[illegible], pater, domine coeli ac terrae, quod haec sapientes et
[illegible] celasti, et revelasti indoctis. Sane, o pater, quod 26
[illegible] tibi placuit! Omnia mihi tradita sunt a patre meo, et ne- 27
[illegible] cognoscit filium, nisi pater; nec patrem quis-
[illegible] cognoscit, nisi filius, et cuicunque filius ape-
[illegible] [illegible]. Huc ad me, quicunque fessi estis atque onusti, 28
[illegible] ego vos recreabo. Suscipite meum iugum in vos et discite 29
[illegible]: nam lenis sum et summissus animo, et requiem ani-
[illegible] vestris consequemini. Meum enim iugum commodum 30
[illegible] et onus, quod impono, leve.

CAP. XII.

Ad id temporis cum Iesus die sabbathi per sata profe- 1
[illegible] est, discipuli eius esurientes coeperunt spicas evellere
[illegible] comedere. Quod cum Pharisaei vidissent, dixerunt ei: 2
[illegible] discipuli tui faciunt, quod non licet facere die sabbathi.

[illegible] ad meliorem frugem non redierint, diras minatur poenas. Gratias agit Deo, quod salutarem doctrinam, quam docti male sa-[illegible] repudiant, ab indoctis cognosci voluerit, suadetque hominibus, [illegible], liberalem, animosque hominum tranquillantem admit-[illegible] doctrinam. 1 - 30. Luc. X, 13—15. 21 sqq.

III. Pharisaeos discipulos Iesu, quum in itinere per segetes spicas [illegible], sabbatum violasse criminantes, exemplo Davidis, mi-[illegible] sacerdotum singulis sabbatis peragendo et praecepto divino

3 οὗσιν, ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐ-
τοῖς· Οὐκ ἀνέγνωτε, τί ἐποίησε Δαυΐδ, ὅτε ἐπείνασε-
4 αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, πῶς εἰςῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τ-
θεοῦ καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐ-
ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖ-
5 ἱερεῦσι μόνοις; Ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖ-
σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσι-
6 καὶ ἀναίτιοί εἰσι; Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζ-
7 ἐστὶν ὧδε. Εἰ δὲ ἐγνώκειτε, τί ἐστιν· „Ἔλεον θέλω, κ-
8 οὐ θυσίαν·" οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους. Κ-
ριος γάρ ἐστι τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.
9 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν α-
10 τῶν. Καὶ, ἰδοὺ! ἄνθρωπος ἦν τὴν χεῖρα ἔχων ξηρ-
Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες, εἰ ἔξεστι τοῖς σάββα-
11 θεραπεύειν· ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐ-
τοῖς· Τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἕξει πρόβατο-
ἓν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον-
12 οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; Πόσῳ οὖν διαφέρει ἄ-
θρωπος προβάτου! Ὥςτε ἔξεστι τοῖς σάββασι καλῶς π-
13 εῖν. Τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· Ἔκτεινον τὴν χεῖρά σο-
14 Καὶ ἐξέτεινε· καὶ ἀποκατεστάθη ὑγιὴς, ὡς ἡ ἄλλη. Ο-

Ad ille iis respondit: nonne legistis, quid fecerit Davides, 3
cum esuriret, ipse eiusque comites? quomodo domum Dei 4
intraverit et panes sacros propositos comederit, quos come-
dere ei non erat licitum neque comitibus eius, nisi solis
sacerdotibus? An non legistis in lege, die sabbati sacerdo- 5
tes sabbatum profanare et culpa vacare? At confirmo vobis, 6
hic esse aliquid templo augustius. Si percepissetis, quid 7
sit: *) „pietatem expeto, et non sacrificia," non damnasse-
tis hos insontes; nam dominus sabbati est homo. 8

Illinc digressus in synagogam eorum se contulit. Et, 9
ecce! homo erat, qui siccam habebat manum. Atque inter- 10
rogarunt eum hoc modo: an licet sabbato sanare: ut pos-
sent eum accusare. Quibus ille respondit: quis erit e vobis
homo, qui habiturus sit ovem, et, si die sabbathi in pute- 11
um deciderit, non sit prehensurus atque extracturus? Quan- 12
to igitur homo praestat sabbato! Quin licet die sabbati
recte agere. Tum dixit illi homini: extende manum tuam. 13
Ei extendit atque sana reddita erat, quemadmodum altera.
Egressi autem Pharisaei consilium ceperunt contra eum, ut 14
eum perderent.

Quo cognito, Iesus illinc discessit eumque magna ho- 15
minum turba secuta est, quibus sanitatem restituit et impe- 16
ravit: ne se manifestum redderent, ut eventum haberet illud 17
Iesaiae prophetae vaticinium: **) „en, filium meum, quem 18
delexi, spiritu meo eum perfundam, et id, quod par est,
gentibus tradet. Non rixabitur neque clamabit, neque 19
quisquam in plateis vocem eius audiet: arundinem conquas- 20
satam non confringet et ellychnium fumans non exstinguet,
usque dum virtutem ad victoriam perduxerit. Et in eo gen- 21
tes fiducium ponent."

Tum ei allatus est homo, malo daemone laborans, cae- 22
cus et surdus, quem sanavit, ita ut caecus ille et surdus et
loquatur et videret. Et obstupefacta est tota illa homi-
num multitudo atque dixerunt: an forte hic est ille e poste- 23

---

*) Hos. VI, 6.
**) Ies. XLII, 1 sqq.

petatur unice esse expetendam, refutat. 1—8. Eosdem, in sacro
templo quaerentes, num liceat sabbato aegrotum curare, docen-
do, ipsos animalibus die sabbati succurrere, reiicit, hominemque,
in adstat, tabida laborantem manu sanat. 9—14. Marc. II, 23—III,
6. Luc. IV, 1 s. Cognito maligno Pharisaeorum animo abit, ple-
bem, ipsum sequentem, docet atque medetur aegrotis, ut ratum
sit Iesaiae vaticinium. 15—21. Muto et caeco sanitatem restituit,

24 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον· Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ
δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ, τῷ ἄρχοντι τῶν δα-
25 μονίων. Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, ἔλε-
γεν αὐτοῖς· Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρη-
μοῦται· καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτ-
26 οὐ σταθήσεται· καὶ, εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει,
ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη. Πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασι-
27 λεία αὐτοῦ; Καὶ, εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; Διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν
28 ἔσονται κριταί. Εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ
δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
29 Ἢ πῶς δύναταί τις εἰςελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ,
καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπᾶσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν
30 ἰσχυρὸν; καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. Ὁ μὴ
ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ'
31 ἐμοῦ, σκορπίζει. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν· Πᾶσα ἁμαρτία
καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· ἡ δὲ τοῦ
πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις.
32 Καὶ ὃς ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου,
ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος
τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τούτῳ τῷ

filius Davidis? Quo audito, Pharisaei responderunt: hic non 24
alios eiicit daemones, nisi Beelsebulis, malorum principis
daemonum, auxilio. Sed Iesus, quod nosset eorum cogita- 25
tiones, his dixit: quodvis regnum secum dissidens devastatur;
et quaeris urbs vel domus secum dissidens non stabit; et, 26
si Satanas Satanam eiicit, secum ipse pugnat. Quomodo
igitur regnum eius stabit. Et, si ego per Beelsebulem ma- 27
los eiicio daemones, filii (discipuli) vestri per quemnam eii-
cient? Quapropter ipsi vestri erunt iudices. Sin vero ego 28
per Spiritum divinum malos eiicio daemones, ergo prius
(quam quisti estis) regnum divinum ad vos pervenit. Vel 29
quomodo quis potest intrare domum robusti instrumentaque
eius diripere nisi primum vinxerit robustum? et tum domum
eius diripiet. Qui non mecum est, contra me est, et qui 30
non colligit mecum, dissipat. Quapropter hoc vobis confir- 31
mo: quodvis peccatum et contumelia hominibus condonabi-
tur, Spiritus autem divini contumelia non condonabitur.
Et, si quis homini maledixerit, condonabitur ei: at si quis 32
Spiritui sancto maledixerit, ei neque hoc neque futuro tem-
pore condonabitur. Aut ponite arborem bonam et fructum 33
eius bonum, aut ponite arborem malam et fructum eius ma-
lum; ex fructu enim arbor cognoscitur. Viperina progenies! 34
quomodo bona loqui potestis, cum sitis mali? ex animi enim
abundantia os loquitur. Bonus homo e bono thesauro pro- 35
fert, quae insunt bona; at malus homo e malo thesauro ma-
la. Sed confirmo vobis, quodvis inutile dictum, quod si 36
eloqui fuerint homines, rationem de eo reddituros esse die
iudicii; nam ad dictorum tuorum normam absolveris et con- 37
demnaberis.

Tum quidam legis peritorum et Pharisaeorum ei re- 38
sponderunt his verbis: magister, volumus a te miraculum
videre. Quibus Iesus hoc modo respondit: progenies im- 39
proba et adulterina miraculum expetit, nec dabitur ei mira-

---

ita ut plebs eum Messiam esse suspicetur. Pharisaei autem, diabolo ope Iesum id perfecisse, impie criminantur. Hos Christus refellit hoc modo: id fieri non posse, quod hoc modo suum ipsius regnum everteret: si illud crimen verum esset, eorum discipulos eandem sustinere culpam: ac nonnisi diabolo a se, potentiori, devicto id fieri potuisse. Quare cum in aprico sit, se usum esse Dei auxilio, irreparabile in Deum peccatum eos commisisse. Id ipsum ipsum eorum probare vitam; nam agendi et sentiendi rationem in novis homini arctissimo et indissolubili vinculo esse coniunctam. Iubet eos de vitae rationibus Deo aliquando reddendis. 22—37. Nihilominus Pharisaei *miraculum a Iesu flagitant*, quibus, Iona

40 τῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. Ὥςπερ
ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ
νύκτας· οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν
41 καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. Ἄν
Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς
της καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ
42 ρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ, ἰδοὺ! πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. Βασίλ
Νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς τα
καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς
ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος· καὶ, ἰδοὺ! πλεῖον Σ
43 μῶνος ὧδε. Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ
τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζη
44 ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει. Τότε λέγει· Ἐπιστρ
εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον. Καὶ ἐλθὸν εὑρ
45 σχολάζοντα, σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. Τότε
ρεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα π
ματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰςελθόντα κατοικεῖ
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα
πρώτων. Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονη
46 Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ, ἡ μ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες α

dum, nisi miraculum Ionae prophetae. Quemadmodum 40
enim Ionas in ceti ventre tres dies noctesque versabatur, sic
etiam Messias tres dies noctesque in visceribus terrae versa-
bitur. Ninivitae iudicio illo cum hac natione resurgent et 41
condemnabunt eam, quod ad Ionae comminationes ad me-
liorem frugem redierunt, et, ecce! hic aliquid Iona augu-
stius. Regina Austri iudicio illo cum hac natione resuscita- 42
bitur, eamque condemnabit, quod ex (ultimis) terrae termi-
nis venit auditum sapientiam Salomonis, et, ecce! hic ali-
quid Salomone augustius. Quando vero impurus daemon 43
homine exresserit, per loca vagatur deserta, quaerens re-
quiem, nec invenit. Tum dicit: revertar domum meam, 44
unde exivi. Et redux vacuam, purgatam ornatamque inve-
nit. Tum abit et, septem aliis ipso peioribus assumtis dae- 45
monibus, fixam ibi habet sedem et postrema hominis illius
conditio peior est prima. Ita etiam huic improbae nationi
accidet.

Quum adhuc ad illam hominum turbam verba faceret, 46
ecce, mater eiusque fratres foris stabant, cupientes cum eo
colloqui. Renuntiavit autem ei quidam: en, mater tua et 47
fratres tui foris stant, cupientes te ad colloquendum. Re- 48
spondit autem renuntianti: quisnam est mater mea? et qui-
nam fratres mei? extensaque super discipulos manu: en, in- 49
quit, matrem meam meosque fratres! Quicunque enim volun- 50
tati patris mei coelestis satisfacit, idem meus frater et soror
et mater est.

CAP. XIII.

Illo autem die Iesus domo egressus consedit ad mare, 1
et magna hominum turba ad eum est collecta, ita ut navem 2
ingressus consideret, totaque hominum turba stabat per lit-
tus. Et multa ad eos verba facit per collocationes hunc in 3
modum: ecce, exiit sator, ut sementem faceret. Et inter 4
serendum, alia ceciderunt propter viam, et aves advolarunt
atque comederunt: alia in loca ceciderunt saxosa, ubi non 5

---

cum semetipso collato, exemplo Ninivitarum et Sabaeorum regi-
nae probat, eos a verae pietatis studio esse alienos fierique deterio-
res animo contumaci. 38—45. Quum haec disserentem quidam
propinquorum, cognatos Iesu adesse, interpellasset, declarat, ipsi co-
gnatorum loco esse, qui legi divinae satisfaciant. 46—50. cf. Marc.
II, 19—36. Luc. XI, 14—36. VIII, 19—21.

XIII. Iesus ad mare Galilaeum digressus, populum variis edocet
parabolis: prima de satore, *qua diversum doctrinae suae* effectum

τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν· καὶ εὐθέω
6 ανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· ἡλίου δὲ ἀν
λαντος, ἐκαυματίσθη· καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν
7 ράνθη. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας· καὶ ἀνε
8 ξαν αὐτά. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλήν·
ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τ
9 κοντα. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω!
10 Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ· Δ
11 ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
τοῖς· Ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς β
12 λείας τῶν οὐρανῶν· ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. Ὅστις
ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ
13 ἔχει, καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο
παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσι
14 ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνιοῦσι. Καὶ ἀναπλη
ροῦται αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαΐου, ἡ λέγουσα· „Ἀ
ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε,
15 οὐ μὴ ἴδητε. Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τοῦ
καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς
τῶν ἐκάμμυσαν· μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ
ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψ
16 καὶ ἰάσωμαι αὐτούς." Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλ

intelligere, illis autem non est datum; nam qui 12
dabitur atque abundabit; qui vero non habet, et-
habet, ei subtrahentur. Ob hoc per parabolas eos 13
quia, quamvis oculis auribusque instructi, nihil
que audiunt neque intelligunt. Et eventum habet 14
ticinium Iesaiae, quod sic se habet: *) auribus au-
que intelligetis, et oculis cernetis neque perspicietis;
m haec hominum natio ingenio utitur, et in utram- 15
dormire oculosque occludere solent, ne quando
eant et auribus audiant et mente intelligant et ad
fugem redeant eosque sanem. Vestri autem 16
oculi, quoniam vident, vestraeque aures, quon-
t! Verissime enim vobis confirmo, multos pro- 17
phosque viros cupivisse videre, quae vos videtis,
derunt, atque audire, quae vos auditis, et non au-
Vos igitur percipiatis illam de satore parabolam. 18
doctrinam de regno divino audit neque percipit, 19
robus ille et satum in eius animo surripit: hic est
m consitus. Qui in loca saxosa est consitus, hic 20
doctrinam audit ac statim cum gaudio eam admit-
es autem in semetipso non continet, sed tempora- 21
orta autem calamitate vel persecutione ob illam
, statim offenditur. Sed qui in spinas consitus 22
st is qui doctrinam audit, et cura huius temporis
que fallaciae doctrinam suffocant, et fructu caret.
n bonam terram consitus est, hic est is, qui do- 23
udit et percipit; qui igitur fruges fert, et alius
alius sexaginta, alius triginta fert fruges.

24 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· Ὡ
ὡθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι
25 σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῷ καθεύδειν
ἀνθρώπους ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἔσπειρε ζι
26 ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου· καὶ ἀπῆλθεν. Ὅτε δὲ ἐβλάσ
ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζ
27 Προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου εἶπον
τῷ· Κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀ
28 πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς· Ἐχθρὸ
θρωπος τοῦτο ἐποίησεν. Οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ·
29 λεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξομεν αὐτά; Ὁ δὲ ἔφη·
μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσητε ἅμα ο
30 τὸν σῖτον. Ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρ
θερισμοῦ· καὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς
σταῖς· Συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δήσατε
δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά· τὸν δὲ σῖτον
31 γάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου. Ἄλλην παραβολὴν
θηκεν αὐτοῖς λέγων· Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν
ρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπει
32 τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. Ὃ μικρότερον μέν ἐστι πάντων
σπερμάτων· ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον τῶν λαχάνων

Aliam parabolam iis proposuit his verbis: Simile est re- 24
gnum divinum homini bonum semen in agro suo spargenti;
sed, dum homines dormirent, accessit hostis eius sevitque 25
medium inter triticum lolia. Quum autem herba progermi- 26
nasset fructumque ostendisset, tum etiam lolia apparuerunt.
Accesserunt autem servi ad herum eique: domine, inquiunt, 27
nonne bonum semen in agro tuo sevisti? unde igitur habet
lolia? Ille iis respondit: homo mihi infensus hoc fecit. Cui 28
servi: vis igitur, inquiunt, nos digressos ea colligere?
Minime, ille inquit, ne forte, lolia colligentes, simul cum 29
iis triticum eradicetis. Sinite utrumque usque ad messem 30
simul crescere et tempore messis dicam messoribus: primum
colligite lolia eaque fasciculos constringite, qui comburan-
tur; triticum autem conferte in meum granarium. Aliam 31
iis parabolam proposuit his verbis: simile est regnum divi-
num grano sinapis, quod quis sumtum in agro suo sevit,
quod quidem omnibus seminibus minus est, sed, quando 32
adolevit, oleribus maius est, ita ut allapsae coeli aves in
ramis eius habitent. Aliam parabolam eos edocuit: Simile 33
est regnum divinum fermento, quod sumtum mulier tribus
farinae modulis immiscuit, usque dum totum esset fermen-
tatum.

Haec omnia Iesus per parabolas illi hominum turbae est 34
locutus neque quidquam sine parabola, ut eventu compro- 35
baretur vaticinium illud prophetae, qui dicit: *) aperiam os
meum per parabolas; pronuntiam res inde a mundi initiis
reconditas.

Tum, dimissa multitudine, domum suam rediit. Et 36
accesserunt eum discipuli his verbis: explica nobis illam de
agri loliis parabolam. Quibus ille: sator, inquit, boni se- 37
minis est Messias; ager est mundus; bonum semen ii, qui- 38
bus regnum divinum destinatum est; lolia, qui Satanae in-
genium referunt; hostis, qui ea sevit, diabolus; messis hu- 39

*) Ps. LXXVIII, 3.

Iesus de loliis cum tritico mixtis declarat, pios cum impiis mixtos hac terra vivere, nec, ut huic malo succurras, vim esse adhibendam; at iudicio extremo a Messia utrosque ivi separatum, ita ut iis maximis praemiis, hi gravissimis afficiantur poenis. 24—30. Deinde de grano sinapis, et quarto de fermento ostendit, regnum Messiae a parvis initiis capturum esse maxima incrementa. 31—33. Quae parabolas in usum indoctae *plebis proposuit*. 34 35. Domum reversus *explicat discipulis suis parabolam* de loliis alias-

λεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν· οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοί εἰσ
40 Ὥςπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ καίεται· ο
41 τως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἀποσ
λεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ σι
λέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα
42 τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς
τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς κα
43 βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν
ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ὁ ἔχ
44 ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω! Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλ
τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν
ρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπά
καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖν
45 Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐ
46 πόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας· ὃς εὑρὼν ἕνα π
λύτιμον μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσα ε
47 καὶ ἠγόρασεν αὐτόν. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τ
οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκ πα
48 τὸς γένους συναγαγούσῃ· ἣν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβ
σαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ καθίσαντες συνέλεξαν
49 καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. Οὕτος ἔστ
ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι κ
50 ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων καὶ β

eo, omnibus rebus suis divenditis, agrum illum
rum contendi potest regnum Messianum cum mer- 45
i pulchras quaerebat margaritas; quum autem per- 46
reperisset, digressus, venditis rebus suis omni-
emit. Iterum comparari potest regnum coeleste 47
are coniecto et ex omni genere cogenti, quod, 48
epletum est, in litus subducunt et considentes col-
les pisces in vasa, putidos autem foras eiiciunt.
iet in fine huius temporis; egredientur angeli et se- 49
t improbos e mediis iustis eosque coniicient in ignis 50
, ubi erit fletus stridorque dentium.
erit ex iis Iesus: an haec omnia intellexistis? re- 51
i: profecto, domine. Ille ad eos dixit: quapro- 52
doctor ad Messiae regnum institutus similis
familias, qui e thesauro suo res novas et veteres

accidit, ut, quum Iesus his parabolis finem imposuis- 53
migraret. Et reversus in patriam suam, in syn- 54
edocuit, ita ut obstupefierent et dicerent: unde
ie hanc sapientiam et quae edit miracula? Nonne 55
fabri istius lignarii filius? nonne mater eius vo-
aria? eiusque fratres Iacobus et Ioses et Simon et 56
eiusque sorores nonne cunctae apud nos? unde igi-

---

thesauro, de mercatore, de verriculo proponit, quibus in-

57 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμο
58 εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Κ
οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστί
αὐτῶν.

ΚΕΦ. ΧΙΥ.

1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τετράρχ
2 τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ· Οὗτ
ἐστιν Ἰωάννης ὁ βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν
3 κρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.
γὰρ Ἡρώδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην ἔδησεν αὐτὸν
ἔθετο ἐν φυλακῇ διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίπ
4 τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· Ο
5 ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν. Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖ
6 ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον. Γ
νεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ Ἡρώδου ὠρχήσατο ἡ θυγάτ
7 τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσε τῷ Ἡρώδῃ· ὃ
μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι, ὃ ἐὰν αἰτήσῃ
8 Ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, Δός μ
φησὶν ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπ
9 στοῦ. Καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ τοὺς ὅρκους
10 τοὺς συνανακειμένους ἐκέλευσε δοθῆναι. Καὶ πέμψ
11 ἀπεκεφάλισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. Καὶ ἠνέχθη

ter hoc haec omnia? Atque offendebantur eo. Iesus autem 57
ei dixit: non est propheta inhonoratus, nisi in sua patria
atque in domo sua. Neque multa ibi edidit miracula ob 58
fidei eorum defectum.

CAP. XIV.

Illo tempore Herodes tetrarcha famam Iesu percepit 1
eique ait: hic est Iohannes baptista, ipse excita- 2
tus est ab inferis et propterea vires illae vim in eo exercent;
nam Herodes Iohannem comprehensum vinculisque constri- 3
xerat in custodia posuerat ob Herodiadem uxorem Philippi
fratris sui. Dicebat enim ei Iohannes: non licet tibi eam 4
habere. Et quum eum interficere cuperet, timuit populum, 5
quia tanquam prophetam eum habebant. At quum dies Hero- 6
dis natalis ageretur, filia Herodiadis coram convivis salta-
vit planique Herodi; unde iureiurando interposito se, 7
quidquid expoposcerit, ei concessurum affirmavit. Et, 8
ferente eam a matre animo: da mihi, inquit, hic in tabula
caput Iohannis baptistae. Et tristitia affectus est rex, sed 9
ob iureiurandum et convivas dari iussit, et misit Iohannique 10
in custodia caput amputavit. In tabula caput eius latum et 11
datum est puellae, quae matri tradidit. Discipuli autem 12
eius quum accessissent et corpus sublatum sepelivissent, ad-
ierunt Iesum eique nuntiarunt. Quo audito, Iesus illinc in 13
navigio in locum desertum seorsim se contulit, et hominum
turba, hac re cognita, ab urbibus pedestri itinere eum secuta
est. — Egressus magnam conspexit turbam et misertus eo- 14
rum aegrotos sanavit. — Vesperascente autem coelo adie- 15
rant eum discipuli his verbis: desertus est locus et occasio
iam praeterlapsa: dimitte hominum turbam, ut in vicos di-
gressi alimenta sibi comparent. Sed Iesus iis respondit: 16
non opus est, ut abeant: date iis vos alimenta. Verum illi 17
ei regerunt: non habemus hic praeterquam quinque panes
et duos pisces. Ille autem: ferte, mihi, inquit, eos huc. 18
Iussa plebe per herbam fundi, sumtis quinque panibus et 19

XVI. Eodem tempore fama de miraculis Iesu perfertur ad Herodem Antipam, qui ob necem Iohanni baptistae illatam conscientia stimulis agitatus opinatur, Iohannem b. ab inferis esse excitatum. Qua de re Christus certior factus in locum desertum Gaulanitidis secedit. 1—13. Marc. IV, 4. Luc. IX, 7. Quo quum magna hominum multitudo venisset, quatuor millia virorum praeter mulieres et pueros quinque panibus et duobus piscibus miro modo saturat. 14—21. Dum discipuli in Galilaeam navigio vehuntur,

ἐπὶ τοὺς χόρτους λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δ
ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησε· καὶ κλ
σας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους· οἱ δὲ μαθη
20 τοῖς ὄχλοις. Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησα
καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, δώδεκα κο
21 νους πλήρεις. Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεν
κισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.
22 Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι
τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπ
23 λύσῃ τοὺς ὄχλους. Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέ
εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. Ὀψίας δὲ γε
24 μένης μόνος ἦν ἐκεῖ. Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θ
λάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γ
25 ἐναντίος ὁ ἄνεμος. Τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἀ
26 ἦλθε πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ο
ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦ
τα ἐταράχθησαν λέγοντες· Ὅτι φάντασμά ἐστι· καὶ ἀ
27 τοῦ φόβου ἔκραξαν. Εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰ
28 σοῦς λέγων· Θαρσεῖτε. ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. Ἀπ
κριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε· Κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλ
29 σόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἔ
θέ. Καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος περιεπάτ
30 σεν ἐπὶ τὰ ὕδατα ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Βλέπων
τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν ἐφοβήθη· καὶ ἀρξάμενος καταπον

[illegible] piscibus converso in coelum vultu preces fecit et, [illegible]quam fregerat, dedit discipulis, discipuli autem illi homi- [illegible] turbae. Quum omnes ad satietatem usque comedissent, 20 [illegible] fragmentorum, duodecim plenos corbes, tulerunt. [illegible] autem erant virorum circiter quinque millia sine 21 [illegible] et pueris.

Et statim discipulos suos coëgit, ut navem conscende- 22 [illegible] ipsumque in ulteriorem ripam praeirent, donec plebem [illegible]. Qua plebe dimissa, seorsim montem conscendit 23 [illegible] facturus. Ingruente autem vespera solus ibi erat. [illegible] navigium iam medio in mari erat, ita, ut fluctibus huc 24 [illegible] iactaretur; erat enim contrarius ventus. Quarta no- 25 [illegible] vigilia abiit ad eos in maris superficie incedens. Quum 26 [illegible] in maris superficie eum incedentem vidissent, per- [illegible] spectrum est, inquiunt, et prae timore clamarunt. [illegible] statim hoc modo eos est allocutus: bono estote ani- 27 [illegible] ego sum; nolite timere. Cui Petrus respondit his ver- 28 [illegible] Domine, si tu es, iube me ad te venire supra aquas. [illegible] vero: veni, ait. Et Petrus quum de navigio descendis- 29 [illegible], [illegible]mavit supra aquas, ut ad Iesum veniret; sed, quum 30 [illegible] ventum vehementem, timuit, et quum mergi incipe- [illegible], clamavit his verbis: domine, serva me! Confestim au- 31 [illegible] Iesus extensa manu eum comprehendit eique dixit: ho- [illegible] exiguae fidei, quidnam intuitus dubitasti? Et navigium 32 [illegible] ingressis, ventus est sedatus. Qui vero in navigio 33 [illegible], eum adierunt et venerati sunt his verbis: Vere es Dei filius!

Quum traiecissent, venerunt in terram gennesareticam 34 [illegible], quum viri illius loci eum agnovissent, miserunt in totam 35 [illegible], quae circumiacet, regionem, omnes ad eum attule- [illegible] aegrotos petebantque ab eo, ut tantum vestimenti fim- 36 [illegible] tangerent; et quotquot tetigere, persanati sunt.

[illegible], plebe dimissa precibusque in monte Deo actis, primo diluculo in maris superficie incedens ad discipulos cum fluctibus confli- [illegible] propius accedit ac mare reddit tranquillum. Qua re obstu- [illegible] discipuli, Christum numini divino adiuvari, cognoscunt. 22–33. Traiecto mari agrumque gennesareticum ingressis, multi aegroti vel fimbria eius vestimenti contacta sanantur. 34—36. Marc. VI, 30. Ioh. VI, 1.

ΚΕΦ. ΙΕ'.

1 Τότε προςέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμ
2 γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι λέγοντες· Διατί οἱ μαθη
σου παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεςβυτέρων;
γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίω
3 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Διατί καὶ ὑμεῖς παραβ
4 νετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν;
γὰρ θεὸς ἐνετείλατο λέγων· „Τίμα τὸν πατέρα καὶ
μητέρα·" καὶ· „Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θα
5 τῷ τελευτάτω" Ὑμεῖς δὲ λέγετε· Ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πα
ἢ τῇ μητρί· Δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς· καὶ
6 μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ. Κ
ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμ
7 Ὑποκριταί! καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν Ἠσαΐας
8 γων· „Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρ
9 αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. Μάτην δὲ σέβονται
10 διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων." Κ
προςκαλεσάμενος τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς· Ἀκούετε
11 συνίετε! Οὐ τὸ εἰςερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν
θρωπον· ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦ
12 κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. Τότε προςελθόντες οἱ μαθη
αὐτοῦ εἶπον αὐτῷ· Οἶδας, ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαν
13 τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε· Κ

[illegible] Deo devotum est, quidquid a me accipere vis, et 6
[illegible] patrem suum matremve suam. Et auctoritate 7
[illegible] mandatum Dei ob traditionem vestram. Simu- 8
[illegible] egregie cecinit de vobis Iesaias his verbis: **) hic po- 9
[illegible] verbis me colit, sed animus eorum longe a me aversus
[illegible] frustra autem me colunt, quia spargunt doctrinas, 10
[illegible] hominum. Et ad multitudinem advocatam hoc 11
[illegible] dixit: audite atque intelligite. Non, quod ori inge-
[illegible], polluit hominem, sed, quod ex ore prodit, hoc pol-
[illegible]. Tum adierunt eum discipuli haec dicentes: 12
[illegible], Pharisaeos hac voce audita esse offensos? Ille his ver- 13
[illegible]: omnis planta, quam non plantavit pater meus
[illegible], eradicabitur. Mittite eos; duces sunt caeci cae- 14
[illegible]; caecus autem caeco ubi viae dux sit, uterque in fo-
[illegible]. Petrus respondit et: explica nobis, inquit, 15
[illegible] similitudinem. Iesus autem ei dixit: adhuc etiam vos 16
[illegible] estis? Non intelligitis, quidquid ori ingeratur, 17
[illegible] ventriculum abire et in latrinam eici? quae autem ex ore 18
[illegible], ex animo exeunt, et illa polluunt hominem. Ex 19
[illegible] enim prodeunt cogitationes pravae, caedes, adulte-
[illegible], stupra, furta, falsa testimonia, impie dicta. Haec 20
[illegible], quae polluunt hominem; sed illotis edere manibus
[illegible] polluit hominem.

Iesus illinc egressus in fines Tyri et Sidonis se contu- 21
Et, ecce! mulier Cananaea, e finibus illis egressa, 22

γουσα· Ἐλέησόν με, κύριε, υἱὲ Δαυὶδ! ἡ θυγάτηρ μ
23 κακῶς δαιμονίζεται! Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγ
. Καὶ προςελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτων αὐ
24 λέγοντες· Ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν.
δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ π
25 βατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. Ἡ δὲ ἐλθοῦσα πρ
εκύνει αὐτῷ λέγουσα· Κύριε, βοήθει μοι! Ὁ δὲ ἀ
26 κριθεὶς εἶπεν· Οὐκ ἔξεστι λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκν
27 καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. Ἡ δὲ εἶπε· Ναὶ, κύριε·
γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόν
28 ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. Τότε ἀκοκριθ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· Ὦ γύναι! μεγάλη σου ἡ πίστις·
νηθήτω σοι ὡς θέλεις. Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀ
τῆς ὥρας ἐκείνης.
29 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθε παρὰ τὴν θ
λασσαν τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος ἐκάθ
30 ἐκεῖ. Καὶ προςῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μ
ἑαυτῶν χωλοὺς, τυφλοὺς, κωφοὺς, κυλλοὺς, καὶ ἑτέρ
πολλοὺς, καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ
31 σοῦ· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς. ὥςτε τοὺς ὄχλους θαυμ
σαι βλέποντας κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χ
λοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδόξ
32 ζον τὸν θεὸν Ἰσραήλ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προςκελασάμε
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπε· Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλ

male a malo vexatur daemone! Ille autem nullum ei verbum 23
respondit. Et adierunt eum discipuli his verbis eum rogan-
te: absolve eam; nam clamore nos subsequitur. At ille 24
his verbis respondit: non sum missus, nisi ad amissas ex
Israelitarum familia oves. Illa autem quum venisset, in ge- 25
nua prolapsa eum hac implorabat voce: domine, iuva me!
Ille autem hoc modo respondit: non licet panem infantum 26
mittere canibus proiicere. At illa: profecto, inquit domi- 27
ne; etenim canes edunt frusta, quae de mensa herili deci-
dunt. Tum Iesus ei hoc modo respondit: o mulier! magna 28
est tua fiducia; accidat tibi eo, quo cupis modo. Et sanata
est ea filia ab illo inde tempore.

Et digressus illinc Iesus venit ad mare Galilaeum et, 29
quum montem adscendisset, ibi consedit. Et accessit ad eum 30
magna hominum turba, qui secum habebant claudos, caecos,
mutos, mutilos et reliquos multos, quos ad pedes Iesu ie-
cerunt; et sanavit eos, ita ut illa hominum multitudo mira- 31
retur mutos loquentes, mutilos sanos, claudos incedentes
oculosque videntes; et laudibus celebrabant Deum Israelita-
rum. Iesus, discipulis ad se vocatis: miseret me, inquit, 32
illius hominum turbae; nam iam per triduum mecum versan-
tur nec habent, quod comedant, et inpransos eos dimit-
tere nolo, ne forte in via viribus deficiant. Et dixerunt ad 33
eum illi discipuli: unde nobis in deserto tot panes, ut sa-
tient tantam hominum copiam? Quibus Iesus: quot, inquit, 34
panes habetis? Illi respondent: septem et paucos pisces. Et 35
iussit illam hominum turbam in terram decumbere. Et sum- 36
sit illis septem panibus et piscibus actisque gratiis fre-
git et discipulis suis dedit; discipuli autem multitudini. Et 37
omnes ederunt, ad satietatem usque; et sustulerunt reli-
quias fragmentorum, septem plenos corbes. Convivae au- 38
tem erant virorum quatuor millia, sine mulieribus et pueris.
Et dimissa multitudine, conscendit navem et in fines Magda- 39
lenos se contulit.

---

mulier, quae insignem in eo posuit fiduciam, sanat sine ullo re-
medio. 21—28. Hinc ad mare Galilaeum reversus, tum permultos
mutos aegrotos cum summo eorum, qui aderant, gaudio, tum qua-
tuor et quod excedit hominum millia septem satiat panibus pau-
cisque piscibus. Quo facto, navigio in regionem Magdalensem
vehitur. 29—39. Marc. VI, 24. VIII, 10.

λεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν· οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοι
40 Ὥςπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ καίετα
41 τως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου. Α
λεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, κι
λέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδα
42 τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν αὐτι
τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
43 βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψου
ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ὁ
44 ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω! Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ β
τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ,
ρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ
καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐ
45 Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώ
46 πόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας· ὃς εὑρὼν ἕν
λύτιμον μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσ
47 καὶ ἠγόρασεν αὐτόν. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλε
οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐ
48 τὸς γένους συναγαγούσῃ· ἣν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀν
σαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ καθίσαντες συνέλε
49 καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. Οὕτος

[illegible] signum expetit? nec dabitur ei signum, nisi signum
Ionae prophetae. Et, iis relictis, abiit.
Discipuli eius ubi in ulteriorem ripam venerant, pa- 5
nes ferre erant obliti. Iesus autem ad eos dixit: vi- 6
[illegible]rete vobis a fermento Pharisaeorum et Sadducaeo-
[illegible] autem inter se reputabant dicentes: panem non 7
Cognito, Iesus dixit: quid inter vos deliberatis, 8
[illegible] exiguae fidei, quod panem non vobiscum tulistis?
[illegible]pitis? neque meministis septem illos panes quin- 9
[illegible]lium hominum et quot corbes sustulistis? neque 10
[illegible] illos panes quatuor hominum millium et quot cor-
[illegible]listis? Quomodo non intelligitis, me non de pane 11
[illegible] vobis fecisse; sed: cavete vobis a fermento Phari-
[illegible] et Sadducaeorum. Tum intellexerunt, eum non 12
[illegible] fermento panis, sed de doctrina Pharisaeorum
[illegible]ducaeorum dixisse.
Cum autem Iesus in fines Caesareae Philippi vene- 13
[illegible]rogabat discipulos suos his verbis: quemnam filium
[illegible] homines esse dicunt? Illi autem dixerunt: alii, Io- 14
[illegible] baptistam; alii, Eliam; ceteri autem, Ieremiam aut
[illegible]rophetarum. Dicit ad eos: vos autem quemnam me 15
[illegible]tis? Respondit Simon Petrus hac voce: tu es Chri- 16
[illegible]us Dei vivi. Et Iesus ei hoc modo respondit: bea- 17
[illegible] Simon, filium Ionae; nam homo tibi non revela-
[illegible] pater meus coelestis. Dico vero ego quoque tibi: 18
[illegible]etrus et super hac rupe ecclesiam meam condam et
[illegible]rei eam non superabunt. Et tradam tibi claves re- 19

57 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμ
58 εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Κ
οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστι
αὐτῶν.

ΚΕΦ. ΧΙΥ.

1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τετράρχ
2 τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ· Οὗτ
ἐστιν Ἰωάννης ὁ βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν
3 κρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.
γὰρ Ἡρώδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην ἔδησεν αὐτὸν
ἔθετο ἐν φυλακῇ διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίπ
4 τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· Ο
5 ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν. Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖ
6 ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.
νεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ Ἡρώδου ὠρχήσατο ἡ θυγάτ
7 τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσε τῷ Ἡρώδῃ· ὅ
μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι, ὃ ἐὰν αἰτήσῃ
8 Ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, Δός μ
φησὶν ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπ
9 στοῦ. Καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ τοὺς ὅρκους

[illegible], sed sibi sequet. Hic autem, verso tergo ad 23
[illegible]dit: apage, Satana! offensioni es mihi; nam non
[illegible]vina, sed humana.
[illegible] Iesus dixit ad discipulos suos: si quis vult me 24
[illegible]ibimet ipsi renuntiato et tollito crucem suam me-
[illegible]ar. Quicunque enim vitam suam servare velit, 25
[illegible]ram faciet; quicunque autem mea causa vitae fece-
[illegible]ram, eam servabit; (Quid enim homo lucratur, si 26
[illegible]ndum lucratus vitam suam amiserit? vel quid da-
[illegible] vitae suae redimendae pretium?) nam venturus 27
[illegible]ist in splendore patris sui cum angelis suis; et
[illegible], quod meritus est, tribuet. Verissime vobis 28
[illegible]rum qui hic adsunt, adstant quidam, qui non
[illegible] mortem, donec viderint Messiam in regno suo
[illegible].

CAP. XVII.

[illegible]er diebus elapsis Iesus Petrum et Iacobum et Io- 1
[illegible]nnem fratrem assumtos in montem altum seorsim du-
[illegible]xit; et corporis faciem coram iis mutavit et vultus eius ful- 2
[illegible]sum solis, vestimenta autem alba reddita sunt
[illegible]dem lux. Et, ecce! apparuerunt iis Moses et 3
[illegible] cum eo colloquentes. Petrus autem Iesu hoc modo 4
[illegible]: domine, commodum est, nos hic esse; si vis,

23 λύσῃ τοὺς ὄχλους. Καὶ ἀπολύ[illegible]
εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξα[illegible]
24 μένης μόνος ἦν ἐκεῖ. Τὸ δὲ πλο[illegible]
λάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ [illegible]
25 ἐναντίος ὁ ἄνεμος. Τετάρτῃ δὲ [illegible]
26 ἦλθε πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ
ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τῆς
τα ἐταράχθησαν λέγοντες· Ὅτι φ[illegible]
27 τοῦ φόβου ἔκραξαν. Εὐθέως δὲ [illegible]
28 σοῦς λέγων· Θαρσεῖτε. ἐγώ εἰμι·
κριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε· Κ[illegible]
29 σόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατ
θέ. Καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου
30 σεν ἐπὶ τὰ ὕδατα ἐλθεῖν πρὸς τὸν
τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν ἐφοβήθη· καὶ [illegible]
31 ζεσθαι ἔκραξε λέγων· Κύριε, σῶ
ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελά[illegible]
32 αὐτῷ· Ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας,
33 τῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνε[illegible]
πλοίῳ ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ
θεοῦ υἱὸς εἶ!
34 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς [illegible]
35 Καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ
στειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείν[illegible]
36 αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας·
τὸν, ἵνα μόνον [illegible]

[illegible] tuguria, tibi unum et Mosi unum unumque Eliae.
[illegible] adhuc loquente, ecce, nubes splendens eos adumbravit; 5
[illegible], ecce! vox e nube illa edita est haec: hic est filius meus
[illegible], qui mihi placet; hunc audite. Qua audita, disci- 6
[illegible] in faciem sunt prolapsi, magno perculsi metu. Et Ie- 7
[illegible], quum advenisset, eos prehendit et: surgite, inquit, et
[illegible] timere. Sublatis autem oculis, neminem viderunt, 8
[illegible] Iesum solum. Et descendentibus iis de monte praece- 9
[illegible] Iesus his verbis: ne cuiquam visum illud dicatis, do-
[illegible] Messias e mortuis surrexerit. Et interrogarunt eum 10
[illegible] hac voce: quid igitur legis periti dicunt, Eliam ante
[illegible] venire oportere? Iesus autem iis hunc in modum re- 11
[illegible]: Elias quidem veniet et omnia in integrum restituet;
[illegible] vobis: Elias iam venit nec eum agnoverunt, sed pro 12
[illegible] eum tractarunt: sic futurum est, ut etiam Messias ab
[illegible] patiatur. Tum discipuli intellexerunt, eum de Iohanne 13
[illegible] verba ad eos fecisse.

Et quum ad illam hominum turbam venissent, adiit 14
[illegible] flexis genubus eum venerans et dicens: domine, 15
[illegible] filii mei! quia comitiali morbo laborat et male
[illegible]; saepius enim cadit in ignem et saepius in aquam.
[illegible] discipulis tuis attulissem, non potuerunt eum sa- 16
[illegible]. Iesus autem his verbis respondit: o progenies incre- 17
[illegible] perversa! quousque vobiscum ero? quousque vos
[illegible]? Ferte mihi eum huc. Quum increpuisset eum Iesus, 18
[illegible] ab eo exiit daemon, et ab eo inde tempore puer sana-
[illegible] est. Tum discipuli Iesum seorsim adierunt dicentes: 19
[illegible] vos non potuimus eum eiicere? Quibus Iesus respondit: 20
[illegible] fiducia vestrae defectum; nam sancte vobis confirmo,
[illegible] fiduciam habeatis ut sinapis granulum, dicetis huic mon-
[illegible]: discede hinc, ut illic sis, et discedet; et nihil non a vo-
[illegible] fieri poterit. Hoc autem genus non egreditur, nisi per 21
[illegible] et ieiunia.

Quum autem in Galilaea versarentur, dixit ad eos Ie- 22
[illegible]: futurum est, ut Messias manibus hominum tradatur,

---

[illegible] eius luce div. refulgere, cum Mose atque Elia colloqui
[illegible] coelitus Messiam declarari vident. Discipulos hac re
[illegible] monet, ne rem ante suum in vitam reditum divulgent;
[illegible] vero bono animo esse iubet. 1—10. Tum discipulos edocet,
[illegible] iam venisse, i. e. Iohannem baptistam, quem male tracta-
[illegible] 11—13. Redux ad plebem lunaticum, precibus patris mo-
[illegible] modo sanat, quod discipuli efficere non potuerant. His
[illegible] Eliae inopiam vituperatis ostendit, eos, qui fidem habeant,
[illegible] facillima posse efficere. 13—21. In Galilaea iterum discipulis

ΚΕΦ. ΙΕ'.

1 Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ Ἱεροσολυ-
2 γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι λέγοντες· Διατί οἱ μαθη-
σου παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων;
γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίω-
3 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Διατί καὶ ὑμεῖς παρα-
4 νετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν;
γὰρ θεὸς ἐνετείλατο λέγων· „Τίμα τὸν πατέρα καὶ
μητέρα·" καὶ· „Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θα-
5 τῷ τελευτάτω." Ὑμεῖς δὲ λέγετε· Ὃς ἂν εἴπῃ τῷ π
ἢ τῇ μητρί· Δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς· καὶ
6 μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ.
ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμ-
7 Ὑποκριταί! καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας
8 γων· „Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ κα-
9 αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. Μάτην δὲ σέβονται
10 διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων."
προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς· Ἀκούετε
11 συνιετε! Οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν
θρωπον· ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τ
12 κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. Τότε προσελθόντες οἱ μαθ-

[illegible]que interficient: et tertio die resuscitabitur. Et magno 23
[illegible]sti sunt dolore.

Quum autem venissent Capharnaumum, accesserunt ad 24
[illegible]rum didrachmi exactores quaerentes: magister vester
[illegible] solvit didrachmum? Respondit: profecto. Et quum 25
[illegible] intrasset, Iesus eum antevertit dicens: quid tibi
[illegible], Simon! reges terrae ab utris exigunt tributa aut
[illegible]? a filiis suis, an ab iis, qui non sunt eorum fami-
[illegible]? Respondet ei: ab iis, qui non eorum familiae. Cui 26
[illegible]: itaque ergo, inquit, immunes sunt eorum filii. Sed 27
[illegible] offensioni simus, abi marique immitte hamum et,
[illegible] ascenderit, piscem tolle; et aperto eius ore inve-
[illegible]: illum sumtum da pro me et te.

CAP. XVIII.

Eo die adierunt Iesum discipuli dicentes; quis maior 1
[illegible] regno coelesti? Et Iesus puerulum advocatum inter eos 2
[illegible] his verbis: sancte vobis confirmo, nisi resipueri- 3
[illegible] et fueritis quemadmodum pueri, non intrabitis regnum
[illegible]. Quicunque modestum se gesserit quemadmodum 4
[illegible], hic est maior ille in regno coelesti; et quicun- 5
[illegible] quemdam puerulum exceperit meo nomine, me
[illegible]. Quicunque vero cuidam horum, qui in me fidem 6
[illegible], puerorum offensioni fuerit, conducit ei, ut lapis
[illegible] eius collo appendatur et demergatur in alto mari.
[illegible] ab offensis! necesse enim, exsistant offensae; 7
[illegible] illi homini, per quem offensa oritur! Si autem ma- 8
[illegible] aut pes tuus tibi offensioni est, abscide ea et proiice
[illegible]: expedit tibi, te manu aut pede captum ad vitam il-
[illegible] intrare, quam ut aeterno igni tradaris. Et si oculus 9
[illegible] tibi offensioni est, erue eum et abiice abs te; expedit
[illegible], te luscum ad vitam illam intrare, quam ut duos oculos
[illegible] igni Orci tradaris. Videte, ne quendam horum par- 10
[illegible] contemnatis; affirmo enim vobis, angelos eorum

[illegible] significat, se supplicium esse subiturum, sed triduo elapso in [illegible] resurrurum. 22. 23. Capharnaumi Petrum didrachmum miro [illegible] in piscis, quem primum sit capturus, ore reperiundum, ex-[illegible] suo et magistri nomine solvere iubet. 24—27. Marc. IX, 2. [illegible] IX, 28.

XVIII. Discipulos quaerentes, cuiusnam praecipua futura sit in [illegible] Messiano dignitas, puero in medio eorum collocato, docet, [illegible] puerorum referat modestiam. Cuius animi discipulos qui pio [illegible] hospitio exceperit, maximis praemiis; qui vero contra ege-

γουσα· Ἐλέησόν με, κύριε, υἱὲ Δαυὶδ! ἡ θυγάτηρ
23 κακῶς δαιμονίζεται! Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λό
Καὶ προςελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτων α
24 λέγοντες· Ἀπόλυσον αὐτὴν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν
δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ
25 βατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. Ἡ δὲ ἐλθοῦσα π
εκύνει αὐτῷ λέγουσα· Κύριε, βοήθει μοι! Ὁ δὲ
26 κριθεὶς εἶπεν· Οὐκ ἔξεστι λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέ
27 καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. Ἡ δὲ εἶπε· Ναὶ, κύρι
γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτό
28 ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. Τότε ἀκοκρ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· Ὦ γύναι! μεγάλη σου ἡ πίστις·
νηθήτω σοι ὡς θέλεις. Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς
τῆς ὥρας ἐκείνης.
29 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθε παρὰ τὴν
λασσαν τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος ἐκά
30 ἐκεῖ. Καὶ προςῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες
ἑαυτῶν χωλοὺς, τυφλοὺς, κωφοὺς, κυλλοὺς, καὶ ἕτ
πολλοὺς, καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ
31 σοῦ· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς. ὥςτε τοὺς ὄχλους θα
σαι βλέποντας κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς,
λοὺς περιπατοῦντας καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδ

[illegible] peccat. Si autem in te peccaverit frater 15
[illegible]ede, castiga eum coram te atque eo. Soli si tibi
[illegible]ulserit, fratrem tuum lucratus es; sin autem non 16
[illegible]cuerit: unum duosve tibi adiunge, ut coram duo-
[illegible]sve testibus omnis res constituatur. Sin vero hos 17
[illegible]verit, defer ad coetum (Iudaeorum) sacrum. Sin
[illegible]iam coetum sacrum repudiaverit, esto tibi gentilis et
[illegible]. Sancte vobis confirmo, quaecunque illicita decla- 18
[illegible]is in terra, illicita erunt in coelo, et quaecunque lici-
[illegible]taveritis in terra, licita erunt in coelo. Iterum vo- 19
[illegible]rmo, si duo vestrum conspiraverint in terra, de
[illegible], quamcunque rogaverint, continget iis a patre meo
[illegible]. Ubi enim duo tresve congregati sint in me intuiti 20
[illegible]pili), ibi inter eos versor.

Tum accessit ad eum Petrus his verbis: domine, quo- 21
[illegible]bit in me frater meus eique ignoscam? usque ad
[illegible] Cui Iesus respondet: non, dico tibi, usque ad se- 22
[illegible] usque ad septuagies septies. Propterea regnum 23
[illegible] simile est regi, qui cum ministris suis rationes con-
[illegible]lebat. Quum rationes conferre coepisset, intromis- 24
[illegible] ad eum debitor quidam decem mille talentorum. Qui 25
[illegible]on haberet, unde solveret, dominus eius ipsum, uxo-
[illegible] liberos et quaecunque possidebat, vendi ac reddi ius-
[illegible]inister igitur ad genua eius prolapsus supplex eum 26
[illegible]bat hoc modo: domine, indulgenti de me esto animo

ΚΕΦ. ΧΥΙ.

1 Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκ
πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν, σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρα
2 ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ὀψ
3 γενομένης λέγετε· Εὐδία· πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός.
πρωΐ· Σήμερον χειμών· πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐ
νός. Ὑποκριταί! τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσ
τε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασ
4 Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημ
οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προ
του. Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθε.
5 Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν
6 λάθοντο ἄρτους λαβεῖν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·
ρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων
7 Σαδδουκαίων. Οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγον
8 Ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ
9 βετε; Οὔπω νοεῖτε; οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρ
10 τῶν πεντακισχιλίων καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε;
τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων καὶ πόσας σπ
11 δας ἐλάβετε; Πῶς οὐ νοεῖτε, ὅτι οὐ περὶ ἄρτων

CAP. XVI.

num Pharisaei et Sadducaei accessissent, quaeren- 1
mt ab eo, ut signum de coelo iis monstraret. Ille 2
e iis dedit responsum: vespera ingruente dicitis:
erit) dies; nam rutilat coelum. Et mane: hodie 3
pestas; nam coelum nubibus obductum rubet. Si-
! faciem coeli quidem discernere noscitis, sed
emporum non potestis? Progenies improba atque 4
stentum expetit: nec dabitur ei ostentum, nisi osten-
Ionae prophetae. Et, iis relictis, abiit.
Discipuli eius ubi in ulteriorem ripam venerant, pa- 5
m ferre erant obliti. Iesus autem ad eos dixit: vi- 6
rete vobis a fermento Pharisaeorum et Sadducaeo-
li autem inter se reputabant dicentes: panem non 7
Cognito, Iesus dixit: quid inter vos deliberatis, 8
exiguae fidei, quod panem non vobiscum tulistis?
apitis? neque meministis septem illos panes quin- 9
illium hominum et quot corbes sustulistis? neque 10
ibus panes quatuor hominum millium et quot cor-
ulistis? Quomodo non intelligitis, me non de pane 11
vria fecisse; sed: cavete vobis a fermento Phari-
m et Sadducaeorum. Tum intellexerunt, eum non 12
de fermento panis, sed de doctrina Pharisaeorum
Sadducaeorum dixisse.
Iamquam autem Iesus in fines Caesareae Philippi vene- 13
interrogabat discipulos suos his verbis: quemnam filium
hominis esse dicunt? Illi autem dixerunt: alii, Io- 14
baptistam; alii, Eliam; ceteri autem, Ieremiam aut
prophetarum. Dicit ad eos: vos autem quemnam me 15
itis? Respondit Simon Petrus hac voce: tu es Chri- 16
lius Dei vivi. Et Iesus ei hoc modo respondit: bea- 17
, Simon, filium Ionae; nam homo tibi non revela-
d pater meus coelestis. Dico vero ego quoque tibi: 18
Petrus et super hac rupe ecclesiam meam condam et
Orci eam non superabunt. Et tradam tibi claves re- 19

Pharisaeos et Sadducaeos, quum prodigium de coelo ab eo
ent. perstringit, quod aëris temperiem, minime vero tem-
et Messianae aetatis curent signa. — Tum discipulos alio
in regionem Magdalensem eum secutos hortatur, ut sibi
a fermento i. e. doctrina Pharisaeorum, quod illi non nisi
ab eo edocti percipiunt. 1—12. Marc. VIII, 11. Deinde
m Caesareae Philippi transgressus quaerit ex discipulis: quem-
nam homines esse putent. Illi *respondent: alii Iohannem* b.,
m, alii quendam *prophetarum*. *Ipsis autem* de eadem re

βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τ
ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὃ ἐὰν λύ
20 τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τότε
λατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν,
τός ἐστιν ὁ Χριστός.
21 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μ
αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα κ
λὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων κα
ματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγε
22 Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμ
23 λέγων· Ἵλεώς σοι, κύριε! οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.
στραφεὶς εἶπε τῷ Πέτρῳ· Ὕπαγε ὀπίσω μου, σ
σκάνδαλόν μου εἶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀ
τῶν ἀνθρώπων.
24 Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·
θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, κ
25 τω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.
ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτὴν
ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρή
26 τήν. (Τί γάρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν
ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τ

r et tertio die resuscitaretur. Et Petrus; eo 22
pit ei contradicere: Deus meliora tibi, domine!
hoc tibi accidet. Ille autem, verso tergo ad 23
apage, Satana! offensioni es mihi; nam non
, sed humana.
us dixit ad discipulos suos: si quis vult me 24
et ipsi renuntiato et tollito crucem suam me-
Quicunque enim vitam suam servare velit, 25
faciet; quicunque autem mea causa vitae fece-
eam servabit; (Quid enim homo lucratur, si 26
n lucratus vitam suam amiserit? vel quid da-
e suae redimendae pretium?) nam venturus 27
n splendore patris sui cum angelis suis; et
quod meritus est, tribuet. Verissime vobis 28
am qui hic adsunt, adstant quidam, qui non
ortem, donec viderint Messiam in regno suo

CAP. XVII.

diebus elapsis Iesus Petrum et Iacobum et Io- 1
ratrem assumtos in montem altum seorsim du-
is faciem coram iis mutavit et vultus eius ful- 2
solis, vestimenta autem alba reddita sunt
lux. Et, ecce! apparuerunt iis Moses et 3
colloquentes. Petrus autem Iesu hoc modo 4
mine, commodum est, nos hic esse; si vis,

5 σῇ μίαν καὶ μίαν Ἠλίᾳ. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδ
νεφέλη φωτὸς ἐπεσκίασεν αὐτούς· καὶ, ἰδοὺ! φωνὴ
τῆς νεφέλης λέγουσα· „Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ
6 πητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε.“ Καὶ ἀκοι
τες οἱ μαθηταὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόςωπον αὐτῶν καὶ ἐφ
7 θησαν σφόδρα. Καὶ προςελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἥψατο
8 τῶν καὶ εἶπεν· Ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. Ἐπά
τες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ
9 Ἰησοῦν μόνον. Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ
ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· Μηδενὶ εἴπη
ὅραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀν
10 Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες
οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν
11 τον; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ἠλία
12 ἔρχεται καὶ ἀποκαταστήσει πάντα· λέγω δὲ ὑμῖν,
Ἠλίας ἤδη ἦλθε καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐ
σαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν· οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
13 θρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν. Τότε συνῆκ
μαθηταὶ, ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐ
14 Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον προς
15 αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτὸν καὶ λέγων·
ριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱὸν! ὅτι σεληνιάζεται κα
κῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ καὶ
16 λάκις εἰς τὸ ὕδωρ. Καὶ προςήνεγκα αὐτὸν τοῖς μ
ταῖς σου καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπ
17 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ὦ γενεὰ ἄπιστο
διεστραμμένη! ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως
18 ἀνέξομαι ὑμῶν; Φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε. Καὶ
τίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτο
δαιμόνιον· καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκ
19 Τότε προςελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδία
20 πον· Διατί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν.
γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινά
ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ· Μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ κα
21 ταβήσεται· καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν. Τοῦτο δὲ τ
νος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προςευχῇ καὶ νηστεί
22 Ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρ

XVII, 5. al. φωτεινὴ. 9. al. ἀπὸ νοῦ. 11. al. ἔρχεται πρ
12. al. ἐποίησαν αὐτῷ vel ἐπ' αὐτῷ vel εἰς αὐτὸν. 15. γονυ
αὐτῷ. 20. al. ὀλιγοπιστίαν. 22. al. εἰς τὴν Γαλιλ.

tis figam tuguria, tibi unum et Mosi unum unumque Eliae.
[illegible] adhuc loquente, ecce, nubes splendens eos adumbravit; 5
[illegible], ecce! vox e nube illa edita est haec: hic est filius meus
[illegible], qui mihi placet; hunc audite. Qua audita, disci- 6
[illegible] in faciem sunt prolapsi, magno perculsi metu. Et Ie- 7
[illegible], quum advenisset, eos prehendit et: surgite, inquit, et
[illegible] timere. Sublatis autem oculis, neminem viderunt, 8
[illegible] solum. Et descendentibus iis de monte praece- 9
[illegible] Iesus his verbis: ne cuiquam visum illud dicatis, do-
[illegible] e mortuis surrexerit. Et interrogarunt eum 10
[illegible] hac voce: quid igitur legis periti dicunt, Eliam ante
[illegible] venire oportere? Iesus autem iis hunc in modum re- 11
[illegible]: Elias quidem veniet et omnia in integrum restituet;
[illegible] vobis: Elias iam venit nec eum agnoverunt, sed pro 12
[illegible] tractarunt: sic futurum est, ut etiam Messias ab
[illegible] pariter. Tum discipuli intellexerunt, eum de Iohanne 13
[illegible] verba ad eos fecisse.

Et quum ad illam hominum turbam venissent, adiit 14
[illegible] flexis genubus eum venerans et dicens: domine, 15
[illegible] filii mei! quia comitiali morbo laborat et male
[illegible]; saepius enim cadit in ignem et saepius in aquam.
[illegible] discipulis tuis attulissem, non potuerunt eum sa- 16
[illegible] autem his verbis respondit: o progenies incre- 17
[illegible] perversa! quousque vobiscum ero? quousque vos
[illegible]? Ferte mihi eum huc. Quum increpuisset eum Iesus, 18
[illegible] ab eo exiit daemon, et ab eo inde tempore puer sana-
[illegible]. Tum discipuli Iesum seorsim adierunt dicentes: 19
[illegible] non potuimus eum eiicere? Quibus Iesus respondit: 20
[illegible] fidei vestrae defectum; nam sancte vobis confirmo,
[illegible] habeatis ut sinapis granulum, dicetis huic mon-
[illegible] hinc, ut illic sis, et discedet; et nihil non a vo-
[illegible] poterit. Hoc autem genus non egreditur, nisi per 21
[illegible] et ieiunia.

Quum autem in Galilaea versarentur, dixit ad eos Ie- 22
[illegible]: futurum est, ut Messias manibus hominum tradatur,

---

[illegible] eius luce div. refulgere, cum Mose atque Elia colloqui
[illegible] coelitus Messiam declarari vident. Discipulos hac re
[illegible] monet, ne rem ante suum in vitam reditum divulgent;
[illegible] bono animo esse iubet. 1—10. Tum discipulos edocet,
[illegible] venisse, i. e. Iohannem baptistam, quem male tracta-
[illegible] 11—13. Redux ad plebem lunaticum, precibus patris mo-
[illegible] modo sanat, quod discipuli efficere non potuerant. His
[illegible] inopiam vituperatis ostendit, eos, qui fidem habeant,
[illegible] posse efficere. 13—21. In *Galilaea iterum discipulis*

23 δοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται. Καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρ
24 Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καφαρναούμ προσῆλ οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ καὶ εἶπον· Ὁ
25 δάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; Λέγει· Ναί. ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτὸν ὁ Ἰησ λέγων· Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; Οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς τίνων λαμβάνουσι τέλη ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐ
26 ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; Λέγει αὐτῷ· Ἀπὸ τῶν ἀλλοτρί
27 Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτοὺς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλ σαν βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχ ἆρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὑρήσεις στατῆ ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

ΚΕΦ. XVIII.

1 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰη λέγοντες· Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν
2 ρανῶν; Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς παιδίον ἔστη
3 αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ εἶπεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθ
4 εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅστις οὖν ταπειν ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων
5 τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παι
6 τοιοῦτον ἐν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. Ὃς δ' σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόν εἰς ἐμὲ συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελ
7 τῆς θαλάσσης. Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλ Ἀνάγκη γὰρ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθ
8 πῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται! Εἰ δὲ ἡ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὰ καὶ λε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοι ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν λὸν ἢ κυλλὸν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βλη
9 ναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. Καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκ δαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοι μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμ
10 ἔχοντα εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. Ὁρᾶτε, μὴ καταφρ

XVII, 23. al. καὶ ἐλυπ. σφόδρα excludunt. 24. al. δίδρα 26. al. ὁ Πέτρος. 27. al. ἀναβαίνοντα. XVIII, 1. al. ἐν ἐκείν ἡμέρᾳ. 2. al. ὁ Ἰησ. omittunt. 4. al. ταπεινώσιν. 5. al. τοιο ἐν τ. ὀ. 6. al. ἐπὶ τὸν vel περὶ τὸν τραχ. 7. al. ἀνάγκη γὰρ ἐ 8. al. αὐτὸν.

eumque interficient: et tertio die resuscitabitur. Et magnq 23
dierti sunt dolore.

Quum autem venissent Capharnaumum, accesserunt ad 24
Petrum didrachmi exactores quaerentes: magister vester non solvit didrachmum? Respondit: profecto. Et quum 25
domum intrasset, Iesus eum antevertit dicens: quid tibi videtur, Simon? reges terrae ab utris exigunt tributa aut census? a filiis suis, an ab iis, qui non sunt eorum familiae? Respondet ei: ab iis, qui non eorum familiae. Cui 26
dixit: igitur ergo, inquit, immunes sunt eorum filii. Sed 27
ne eis offensioni simus, abi marique immitte hamum et, quem primum ascenderit, piscem tolle; et aperto eius ore invenies statirem: illum sumtum da pro me et te.

CAP. XVIII.

Illo die adierunt Iesum discipuli dicentes; quis maior 1
in regno coelesti? Et Iesus puerulum advocatum inter eos 2
collocavit his verbis: sancte vobis confirmo, nisi resipueri- 3
tis et fueritis quemadmodum pueri, non intrabitis regnum coelorum. Quicunque modestum se gesserit quemadmodum 4
hic puerulus, hic est maior ille in regno coelesti; et quicun- 5
que talem quemdam puerulum exceperit meo nomine, me exceperit. Quicunque vero cuidam horum, qui in me fidem 6
habent, puerorum offensioni fuerit, conducit ei, ut lapis molaris eius collo appendatur et demergatur in alto mari. Vae mundo ab offensis! necesse enim, exsistant offensae; 7
vae tamen illi homini, per quem offensa oritur! Si autem ma- 8
nus tua aut pes tuus tibi offensioni est, abscide ea et proiice ea a te: expedit tibi, te manu aut pede captum ad vitam illam intrare, quam ut aeterno igni tradaris. Et si oculus 9
tuus tibi offensioni est, erue eum et abiice abs te; expedit tibi, te luscum ad vitam illam intrare, quam ut duos oculos habens igni Orci tradaris. Videte, ne quendam horum par- 10
vulorum contemnatis; affirmo enim vobis, angelos eorum

---

non significat, se supplicium esse subiturum, sed triduo elapso in vita redituruum. 22. 23. Capharnaumi Petrum didrachmum miro modo in piscis, quem primum sit capturus, ore reperiundum, exactoribus suo et magistri nomine solvere iubet. 24—27. Marc. IX, 2. Luc. IX, 28.

XVIII. Discipulos quaerentes, cuiusnam praecipua futura sit in regno Messiano dignitas, puero in medio eorum collocato, docet, se puerorum referat modestiam. Cuius *animi discipulos* qui pio cum hospitio *exceperit, maximis praemiis; qui vero* contra ege-

σητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι
ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διαπαντὸς βλέπουσι τὸ πρ
11 ωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Ἦλθε γὰρ
12 υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός. Τί ὑμῖν δοκ
ἐὰν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα καὶ πλανη
ἓν ἐξ αὐτῶν· οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐννενηκονταεννέα ἐπὶ τὰ
13 πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; Καὶ ἐὰν γένηται εὑ
αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον
14 ἐπὶ τοῖς ἐννενηκονταεννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις. Οὕ
οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν
15 ρανοῖς, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων. Ἐὰν
ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, ἔλεγξον αὐ
μεταξύ σου καὶ αὐτοῦ· μόνου ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρ
16 σας τὸν ἀδελφόν σου· ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε
τὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύ
17 ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτ
εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακού
18 ἔστω σοὶ ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης. Ἀμὴν λ
ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν
οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυ
19 να ἐν τῷ οὐρανῷ. Πάλιν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑ

[illegible]quam non in coelo intueri faciem patris mei coelestis. 11
[illegible]eit enim Messias ad beandos homines perditos. Quid vo- 12
[illegible] videtur? si homini cuidam centum fuerint oves et una
[illegible] aberraverit; nonne, relictis nonaginta novem ovibus
[illegible] montes, profectus quaerit errantem? Et si ceciderit, ut 13
[illegible] invenerit, sancte vobis confirmo, eum plus gaudere de
[illegible], quam de nonaginta novem, quae non aberrarunt. Sic 14
[illegible] ut voluntas in patris vestri coelestis consessu, ut unus
[illegible] parvulorum pereat. Si autem in te peccaverit frater 15
[illegible], secede, castiga eum coram te atque eo. Soli si tibi
[illegible] probuerit, fratrem tuum lucratus es; sin autem non 16
[illegible] praebuerit: unum duosve tibi adiunge, ut coram duo-
[illegible] trisve testibus omnis res constituatur. Sin vero hos 17
[illegible] repudiaverit, defer ad coetum (Iudaeorum) sacrum. Sin
[illegible] etiam coetum sacrum repudiaverit, esto tibi gentilis et
[illegible]. Sancte vobis confirmo, quaecunque illicita decla- 18
[illegible] in terra, illicita erunt in coelo, et quaecunque lici-
[illegible] in terra, licita erunt in coelo. Iterum vo- 19
[illegible] confirmo, si duo vestrum conspiraverint in terra, de
[illegible], quamcunque rogaverint, continget iis a patre meo
[illegible]. Ubi enim duo tresve congregati sint in me intuiti 20
(sui discipuli), ibi inter eos versor.

Tum accessit ad eum Petrus his verbis: domine, quo- 21
[illegible] peccabit in me frater meus eique ignoscam? usque ad
[illegible]? Cui Iesus respondet: non, dico tibi, usque ad se- 22
[illegible], sed usque ad septuagies septies. Propterea regnum 23
[illegible] simile est regi, qui cum ministris suis rationes con-
[illegible] volebat. Quum rationes conferre coepisset, intromis- 24
[illegible] ei ad eum debitor quidam decem mille talentorum. Qui 25
[illegible] non haberet, unde solveret, dominus eius ipsum, uxo-
[illegible] et liberos et quaecunque possidebat, vendi ac reddi ius-
[illegible]. Minister igitur ad genua eius prolapsus supplex eum 26
[illegible]bat hoc modo: domine, indulgenti de me esto animo
[illegible] omnia solvam. Dominus autem illius servi miser- 27
[illegible] eum dimisit debitumque ei condonavit. At servus ille 28
[illegible] incidit in commilitonem, qui centum ei debebat de-

---

[illegible] gravissimis poenis affectum iri. Cavendum esse, ne offensioni [illegible], non sis offensioni. Suum esse, omnes servare. 1—14. [illegible] et clementiam in eos, qui iniuria nos afficiunt, com-[illegible], et Petro, veniam aliorum iniuriis condonandam esse quam [illegible]. Quam rem parabola de domino rationes reposcente [illegible] illustrat. 15—35. Marc. IX, 33. Luc. IX, 46. XVII, 1.

αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια· καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγε λέ
29 Ἀπόδος μοι, εἴ τι ὀφείλεις. Πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος
τοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ παρεκάλει αὐτὸν λέγων· Μα
30 θύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι. Ὁ δὲ
ἤθελεν· ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν,
31 οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον. Ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι
τοῦ τὰ γενόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα· καὶ ἐλθόντες
32 σάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ γενόμενα. Τ
προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ· Δ
λε πονηρέ! πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι,
33 παρεκάλεσάς με· οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδου
34 σον, ὡς καὶ ἐγώ σε ἠλέησα; Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος
τοῦ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀπ
35 πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ. Οὕτω καὶ ὁ πατήρ μ
οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀ
φῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώμ
αὐτῶν.

ΚΕΦ. XIX.

1 Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τ
τούς, μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦλθεν εἰς τὰ

rios, injectaque manu collum ei torsit dicens: solve mihi, 29
quid debes. Prolapsus igitur ad eius pedes commilito eum
obsecrabat dicens: indulgenti de me esto animo, tibique
omnia solvam. At ille noluit, sed digressus in vincula eum 30
mittit, usque dum debitum dissolvisset. Sed commilito- 31
nes eius quum vidissent, quae fierent, magno moerore sunt
affecti, et, quum venissent, quae evenerant, domino suo
indicarunt. Tum dominus eum arcessitum alloquitur: mi- 32
serum tequam! totum illud debitum, quum me rogasses, tibi
remisi; nonne etiam te oportebat misereri commilitonis tui, 33
quemadmodum ego tui sum misertus? Et iratus dominus eum 34
carnifici praefectis tradidit, donec totum debitum dissolvis-
set. Sic etiam pater meus coelestis vobiscum aget, nisi 35
quisque fratri suo ex animi sententia peccata condonaverit.

CAP. XIX.

Et accidit, ut, quum Iesus his sermonibus finem impo- 1
suisset, a Galilaea Iordanem transiret atque in confinia Iu-
daeae veniret. Et magna hominum copia eum secuta est, 2
eosque ibi sanavit. — Et adierunt eum Pharisaei his ver- 3
bis eum explorantes: Si licet homini quacunque de causa
uxorem emittere uxori. At ille hac voce respondit: nonne 4
legistis, eum, qui ab initio marem et feminam creavit, eos
creasse; Atque dixit: „propterea homo patrem et matrem 5
relinquet suaeque adhaerebit uxori, qui duo in unum con-
gerunt corpus *).“ Quin non amplius duo sunt, sed unus. 6
Quod igitur Deus arctissime coniunxit, homo ne divellat.
Tum illi: quid igitur Moses libellum divortii dare eamque 7
(uxorem) dimittere praecepit? Respondet iis: quia Moses 8
animi vestri pertinaciam vobis uxores vestras dimittere
permisit; sed ab initio sic non factum est. At confirmo vo- 9
bis, quicunque uxorem suam repudiaverit, nisi adulterio,
alium duxerit, eum committere adulterium; et quicunque
repudiatam duxerit, eum committere adulterium. Dicunt 10

---

*) Gen. II, 24.

XIX. Iesus e Galilaea in Iudaeam profectus Pharisaeos captiose interrogantes, an divortium licitum sit, reiicit loco V. T. et docet, nisi adulterio commisso licitum esse. Discipulis significantibus ab hanc gravem legem matrimonium potius fugiendum esse,

τῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ
11 θρώπου μετὰ τῆς γυναικὸς, οὐ συμφέρει γαμῆσαι.
δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦ
12 ἀλλ' οἷς δέδοται. Εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κ
μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω· καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινε
νουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι
τινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν
νῶν. Ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω.
13 Τότε προσηνέχθη αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας
θῇ αὐτοῖς καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετί
14 αὐτοῖς. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἄφετε τὰ παιδία κα
κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐσ
15 βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χ
ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.
16 Καὶ, ἰδοὺ! εἷς προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ· Διδάσ
17 ἀγαθὲ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον;
εἶπεν αὐτῷ· Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, ε
εἷς, ὁ θεός. Εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τ
18 σον τὰς ἐντολάς. Λέγει αὐτῷ· Ποίας; Ὁ δὲ Ἰησοῦ
πε· Τό· „Οὐ φονεύσεις· Οὐ μοιχεύσεις· Οὐ κλέ
19 Οὐ ψευδομαρτυρήσεις· Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μ
ρα·" καὶ· „Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυ

[illegible] 13
[illegible]aretur, sed discipuli eos increpuerunt. At Ie- 14
[illegible], inquit, infantes nec prohibete eos ad me ve-
[illegible] enim est regnum coeleste. Et manibus iis im- 15
[illegible] discessit.

[illegible]
[illegible]ce! accessit ad eum quidam hoc modo quaerens: 16
[illegible]ster, quid bonum faciam, ut particeps sim vitae
[illegible] Cui respondit: quid me dicis bonum? nullus 17
[illegible] unus, Deus. Sed si vitae illius compos fieri cu-
[illegible]pis serva. Dicit ad eum: qualia? Iesus: illud, 18
[illegible] occides; non adulterabis; non furaberis; non
[illegible] inverere patrem et matrem, et amabis alterum 19
[illegible]. Dixit ad eum iuvenis ille: haec omnia a 20
[illegible]ui; quid mihi amplius deest? Cui Iesus: si, 21
[illegible] esse cupis, abi, vende opes tuas et da
[illegible], et thesaurum habebis in coelo; et huc, me
[illegible]uo audito iuvenis tristis abiit; nam multas ha- 22

[illegible]
[illegible] autem discipulis suis dixit: sancte vobis confirmo, 23
[illegible]ives regnum coeleste intrabit. Iterum vobis con- 24
[illegible]lius est, camelum per foramen acus transire,
[illegible] regnum divinum intrare. Quo audito disci- 25
[illegible]enti terrore percussi quaesiverunt: quis tan-
[illegible] consequi potest? Iesus autem, eos intuitus, 26
[illegible] apud homines hoc fieri nequit; sed apud Deum

28 ἡμῖν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐ καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες
29 δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν ἢ ἢ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυ κα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, τονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρον
30 σει. Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι· καὶ ἔσχ πρῶτοι.

ΚΕΦ. ΧΧ.

1 Ὅμοια γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωὶ μισθώσασθαι
2 τας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. Συμφωνήσας δὲ μετὰ ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν ἀπέστειλεν αὐτοὺς
3 τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. Καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ε εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς· κἀκείνοι
4 πεν· Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα· καὶ ὃ ἐ
5 δίκαιον, δώσω ὑμῖν. Οἱ δὲ ἀπῆλθον. Πάλιν ἐξελ
6 περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως

[illegible]ios, te sumus secuti: quid tandem nobis erit? Iesus 28
[illegible] iis dixit: sancte vobis confirmo, vos, qui me secuti
[illegible], in illa rerum instauratione (= resurrectione), quando
[illegible] splendidum suum tribunal occupaverit, etiam vos
[illegible] duodecim tribunalia sedebitis iudicium de duodecim Is-
[illegible]rum tribubus habentes. Et quicunque domos vel fra- 29
[illegible] vel sorores vel patrem vel matrem vel uxorem vel libe-
[illegible] vel agros ob meum nomen missos fecerit, centuplicia ac-
[illegible] et vitam aeternam habebit mercedem. Sed multi ul- 30
[illegible] erunt primi, et primi ultimi.

CAP. XX.

Simile enim est regnum divinum patrifamilias, qui pri- 1
[illegible] mane exiit operarios in vineam suam conducturus.
[illegible] autem cum operariis denario pactus in vineam suam 2
[illegible] misit. Circa tertiam horam egressus quum alios in foro 3
[illegible] stantes vidisset, illis quoque dixit: abite etiam vos 4
[illegible] vineam, et quidquid aequum fuerit, vobis dabo. Illi ab- 5
[illegible]runt. Iterum circa sextam et nonam egressus horam eo-
[illegible] modo egit. Sed circa undecimam egressus horam quum 6
[illegible] stantes reperisset, iis dixit: quid hic totum
[illegible] commitistis? Respondent ei: nemo nos conduxit. 7
[illegible]: abite, inquit, etiam vos in vineam meam, et quid-
[illegible] aequum fecerit, accipietis. Ingruente autem vespera 8
[illegible] vineae procuratori suo mandavit: arcesse operarios
[illegible] iis mercedem exorsus ab ultimis usque ad primos.
[illegible] illi circa horam undecimam venissent, singuli denarium 9
[illegible]erunt. Illi autem primi quum venissent, opinati sunt, 10
[illegible] esse accepturos; et acceperunt et ipsi denarium sin-
[illegible]. Quo accepto mussitabant adversus dominum dicen- 11
[illegible] illi ultimi unam horam fecerunt et nobis, qui diei 12
[illegible] solisque ardorem pertulimus, pares reddidisti.
[illegible] vero uni eorum hoc dedit responsum: amice, nullam 13
[illegible]iniuriam facio; nonne per denarium mecum pactus es?
[illegible] tuum et abi. Volo autem huic ultimo dare, quomodo 14

[illegible] discipuli quaerunt, quidnam ipsis sperare liceat. Iesus, ma-
[illegible] in iudicio Messiano honorem, respondet. Tum addit: qui
[illegible] omnibus rebus humanis, Messiam fuerit secutus, huic in vi-
[illegible]ta omnia compensatum iri; attamen ita, ut minime ratio
[illegible]er temporis, quo quisque Messiam fuerit secutus. Macr. X,
[illegible] XVIII, 18.

[illegible] Quam rem illustrat parabola *de patrefamilias*, qui diversis

15 σοί· ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμ
ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός
16 Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι· καὶ οἱ πρῶτοι
τοι. Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.
17 Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα παρ
τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ
18 αὐτοῖς· Ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ
τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ
19 ματεῦσι· καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ
δώσουσιν αὐτόν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ
γῶσαι καὶ σταυρῶσαι· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστή
20 Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβ
μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τ
21 αὐτοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· Τί θέλεις; Λέγει αὐτῷ·
ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου εἷς ἐκ δεξιῶ
22 καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Ἀ
θεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε.
23 νασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν; Λέ
αὐτῷ· Δυνάμεθα. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Τὸ μὲν πο
μου πίεσθε, τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ
μων μου οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοί
24 ὑπὸ τοῦ πατρός μου. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγα
25 σαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλ
νος αὐτοὺς εἶπεν· Οἴδατε, ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθν
τακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζου
26 τῶν. Οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θ
27 ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος· καὶ ὃ
28 θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος· ὥ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ
νῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ π
29 Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἰεριχὼ ἠκο
30 σεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. Καὶ, ἰδοὺ! δύο τυφλοὶ κα
νοι παρὰ τὴν ὁδὸν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς πα
31 ἔκραξαν λέγοντες· Ἐλέησον ἡμᾶς, κύριε, υἱὸς Δαυ

XX, 15. al. εἰ. 17. al. μέλλων ἀναβαίνειν. ib. al. εἰς τ
21. al. εὐωνύμων. 22. al. addunt ἢ τὸ vel καὶ τὸ βάπτισμα
βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; et iterum vs. 23. post πίεσθε l
βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι. 26. al. ἔστω.
vs. 27. al. ἔστω. 28. al. post λύτρον ἀντὶ πολλῶν l. ὑμεῖς δὲ
ἐκ μικροῦ αὐξῆσαι καὶ ἐκ μείζονος ἐλαττόν εἶναι, εἰς ἐρχο
καὶ παρακληθέντες δειπνῆσαι, μὴ ἀνακλίνεσθαι εἰς τοὺς ἐ
τόπους, μήποτε ἐνδοξότερός σου ἐπέλθῃ, καὶ προσελθὼν ὁ
κλήτωρ εἴπῃ σοι, ἔτι κάτω χώρει· καὶ καταισχυνθήσῃ· ἐὰν
πέσῃς εἰς τὸν ἡττόνα τόπον, καὶ ἐπέλθῃ σόν ἡτεων, ἐρ
δειπνοκλήτωρ· συνάγε ἔτι ἄνω, καὶ ἔσται σοι τοῦτο χρήσιμο

rtio die resurget.

adiit eum mater filiorum Zebedaei cum filiis suis, 20
prolapsa et aliquid (magni) petens ab eo. Ille ad 21
t: quid cupis? Respondet ei: dic, ut hi ambo filii
a dextra et alter a sinistra tua in regno Messia-
. Sed Iesus hoc modo respondit: nescitis, quid 22
um potestis eandem, quam ego subiturus sum, for-
bire! Ei respondent: possumus. Atque iis: for- 23
idem meam, inquit, subibitis, sedere autem a dex-
istra mea, non est meum concedere, sed quibus a
t destinatum. Quo audito decem indignati sunt 24
bus discipulis. Iesus autem eos advocavit iisque 25
nationum reges saevo eas imperio continere
ceveram in eas potestatem exercere. At non 26
erit; sed, quicunque inter vos magnus esse
, vester erit minister: et, quicunque inter vos pri- 27
volverit, vester erit servus, quemadmodum Mes- 28
venit, ut sibi ministraretur, sed ut ministraret vi-
redemtionis pretium loco multorum profunderet.

Hieriehunte egrederentur, magna hominum tur- 29
secuta. Et, ecce! duo caeci ad viam sedentes, 30
praeterire, clamitarunt hoc modo: miserere
, fili Davidis! Populus autem eos increpuit, ut ta- 31

δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν. [illegible]
ζον ἔκραζον λέγοντες· Ἐλέησον ἡμᾶς, κύριε, [illegible]
32 Καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς καὶ εἶπε[illegible]
33 ποιήσω ὑμῖν; Λέγουσιν αὐτῷ· Κύριε, ἵνα [illegible]
34 ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί. Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς [illegible]
τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν· καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν [illegible]
ὀφθαλμοί· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

ΚΕΦ. XXI.

1 Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἦλθον εἰς [illegible]
φαγῆ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ Ἰησοῦς ἀπέ[illegible]
2 δύο μαθητὰς λέγων αὐτοῖς· Πορεύθητε εἰς τὴν κ[illegible]
τὴν ἀπέναντι ὑμῶν καὶ εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην κα[illegible]
λον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι. Καὶ ἐὰ[illegible]
3 ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε· Ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν [illegible]
4 εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς. (Τοῦτο δὲ ὅλον γέγ[illegible]
5 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· [illegible]
πατε τῇ θυγατρὶ Σιών· Ἰδοὺ, ὁ βασιλεύς σου ἔρ[illegible]
σοι πραΰς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον, υἱὸν [illegible]
6 ζυγίου.") Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσα[illegible]
7 καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἤγαγον τὴν ὄνον [illegible]

li vero vehementius clamitarunt hoc modo: mi-
rum, fili Davidis. Et Iesus, quum constitisset, 32
lavit his verbis: quid vultis, ut vobis faciam? Ei 33
: domine, ut nostris oculis lumen reddatur. Mi- 34
m Iesus oculos eorum attigit, et statim dispexe-
ne sunt secuti.

CAP. XXI.

um propius Hierosolyma accessissent et versus 1
n ad montem illum olivarum venissent, tum Ie-
ait discipulos his verbis: abite in vicum e regio- 2
itum, et reperietis asinam alligatam cumque ea
olatos adducite ad me. Si quis vero vobis quid- 3
rit, dicite: dominus iis opus habet; confestim au-
imittet. At tota haec res accidit, ut eventu com- 4
illud prophetae vaticinium, quod haec habet:
ate filiae Sion, en, rex tuus tibi venit, mansuetus 5
ens asinae et pullo, filio iumenti." Profecti au- 6
pili et mandatis Iesu obsecuti asinam et pullum 7
et vestimenta sua iis imposuerunt, atque super
Plurima vero hominum turba suis ipsius vesti- 8
ta straverunt, alii autem frondibus arboribus de-
e straverunt. Turba autem praecedens et subse- 9
sequuntur his verbis: io triumphe filio Davidis! lau-
tur, qui nomine domini venit! io triumphe in
ho Hierosolyma ingresso, tota urbs commota di- 10
m est hic? Illa autem hominum turba responde- 11
t Iesus propheta ille a Galilaea Nazoretha (profe-
um Iesus aedem Dei intrasset, omnes venditores 12
res in templo eiecit, mensas nummulariorum ever-
eorum qui columbas vendebant, his verbis: **) re- 13
er: „aedes mea aedes precibus dedicata vocabi-
eam latronum speluncam reddidistis. Et claudi et 14

XII, 11. Zachar. IX, 9. Ier. VII, 11.
VI, 7. Ier. VII, 11.

, asino vectus et ovante stipatus hominum multitudi-
ne oppidanorum motu Hierosolyma ingreditur. 1—11.
emplum profanantes eiicit, aegrotos sanat cum multi-
s, sed Pharisaeorum, quos refutat, invidia. Quo

15 σαν αὐτούς. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμμα
τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κράζοντα
τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας· Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυΐδ! ἠγ
16 κτησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· Ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; Ἰ
Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· Ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε· Ὅτι
στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶν
17 Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς
θανίαν καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ.
18 Πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν ἐπείνασε.
19 ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν, καὶ
δὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ φύλλα μόνον· καὶ λέγει α
Μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα! Καὶ
20 ράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ. Καὶ ἰδόντες οἱ μα
ἐθαύμασαν λέγοντες· Πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ
21 κῆ! Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ἀμὴν
ὑμῖν· ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνο
τῆς συκῆς ποιήσατε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴ
22 Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν· γενήσεται.
πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύο
λήψεσθε.
23 Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερὸν προσῆλθον α

emplo quum ad eum venissent, eos sanavit. Quum 15
mmi pontifices legisque periti miracula, quae edi-
dissent et pueros clamantes in templo et dicentes:
he filio Davidis! indignati sunt eique dixerunt: 16
uid hi dicunt? Iesus iis respondet: profecto: nun-
tis: *)„ex ore infantum et lactentium laudem tibi
Quibus relictis, urbe egressus Bethaniam sese 17
ibique est commoratus.
s autem urbem repetens esurivit, et quum ficum 18
disset, eam conscendit et, quum nil nisi folia in 19
set, dixit ad eam: non amplius ex te fructus na-
aeternum! Et ficus illico exaruit. Quod quum dis- 20
dissent, admirati sunt dicentes: quomodo ficus
exaruit! Iesus vero his verbis iis respondit: san- 21
confirmo, si habueritis fiduciam nec dubitaveritis,
m illud de ficu facietis, sed etiam, si huic monti
: discede et proiice te in mare! eveniet. Quaecun- 22
dum credentes petieritis, impetrabitis.
mplum quum esset ingressus, adierunt eum summi 23
s populique senatores quaerentes: quali auctoritate
ai et quis tibi hanc potestatem concessit? At Iesus 24
autem iis respondit: et ego vobis quaestionem
m, ad quam si mihi responderitis, ego quoque vobis
qua auctoritate haec faciam: sacra illa lotio Io- 25
nis erat? coelestisne an humanae originis? Illi
ul se reputabant dicentes: si dixerimus: „coele-
ett nobis: cur igitur fidem ei non habuistis? Sin 26
rimus: „humanae originis," plebem nobis metui-
n omnes Iohannem pro propheta habent. Et Iesu 27
unt hac voce: nescimus. Quibus et ipse: nec
uit, vobis dico, quali auctoritate haec faciam.
m vobis videtur? Habebat quidam duo filios, et, 28
primum accessisset, dixit: fili, abi, hodie fac
inea. Ille vero hoc modo respondit: nolo; postea 29
tato consilio abiit. Quum accessisset ad alterum, 30
olo dixit. Ille vero respondit his verbis: sane,

III, 3.

miam revertitur. 11—17. Mane in urbem rediens ficum
aeternam diris exsecratus reddit aridam discipulosque stu-
pies docet, nihil non efficere posse fidem habentes. 18—22.
I. Luc. XIX, 28. Ioh. XII, 12. (Ioh. II, 13.) Templum in-
mercis Iudaeorum captiose, qua auctoritate illud egisset,
, quaerendo de auctoritate baptismi Iohannis ad silen-
redigit. 23—28. Duabus parabolis, altera de duobus

33 ρον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. Ἄλ
Ἄνθρωπος ἦν οἰκοδεσπότης, ὅς
καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε,
νὸν, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, κα
34 καὶ ἀπεδήμησεν. Ὅτε δὲ ἤγγισε
ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ
35 βεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ· καὶ
δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδειραν,
36 ἐλιθοβόλησαν. Πάλιν ἀπέστειλε
37 νας τῶν πρώτων· καὶ ἐποίησαν
ρον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸ
38 τραπήσονται τὸν υἱόν μου. Οἱ δὲ
εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· Οὗτός ἐστιν ὁ
κτείνωμεν αὐτὸν καὶ κατάσχωμεν
39 Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω
40 κτειναν. Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος
41 τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; Λέγουσιν α
λέσει αὐτοὺς καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκ
οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς
42 αὐτῶν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
ταῖς γραφαῖς· „Λίθον ὃν ἀπεδο
τες· οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴ
ἐγένετο αὕτη καὶ ἔστι θαυμαστὴ
43 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀρθή
λεία τοῦ θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθ
44 πους αὐτῆς. Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ

: et non abiit. Uter horum voluntati patris satisfe- 31
cant ad eum: primus. Quibus Iesus: sancte, in-
bis confirmo, portitores ac meretrices vos esse an-
s in regnum divinum. Venit enim ad vos Iohan- 32
n probitatis ingressus, nec fidem ei habuistis; por-
item et meretrices fidem ei habuerunt: at vos, etsi
, postea non poenitentiam egistis, propterea, ut
i haberetis. Aliam accipite parabolam: erat quidam 33
milias, qui vineam conseverat, et, septo ei circum-
mulari in ea effosso, turri exstructa, eaque agricolis
, peregre profectus est. Quum vero tempus fru- 34
ctopinquasset, servos suos ad agricolas misit, ut
ius acciperent: atque agricolae servos eius prehen- 35
um verberarunt, alium interfecerunt, alium appe-
lapidibus. Iterum alios misit servos, plures primis, 36
dem modo tractarunt. Postea autem suum ipsius 37
d eos misit dicens: filium meum reverebuntur. At 38
e quum filium vidissent, secum dixerunt: hic est
: (huc) agite, interficiamus eum eiusque patrimonium
mus. Quem prehensum et vinea eiectum interfece- 39
Possessor igitur vineae ubi redierit, quid agricolis 40
ut? Respondent ei: malos male perdet, et vineam 41
dabit agricolis, qui fructus statis eorum temporibus
dat. Dicit ad eos Iesus: nunquamne legistis in li- 42
mis: *) quem lapidem operarii repudiarunt, hic ad
anguli est adhibitus; volente Deo id evenit (lapidem
um anguli exstitisse caput), atque oculis nostris
irabile. Propterea vobis confirmo, regnum divinum 43
datum concreditum iri genti, quae fructus eo dignos
. Et qui in hunc lapidem offenderit, confringetur; 44
unque autem ille impegerit, eum in partes imminu-
ipabit.
s parabolas quum summi pontifices et Pharisaei au- 45
intellexerunt, de se eum verba facere. Et quum 46
nt potiri, metuerunt sibi a plebe, quum eum pro
ebant.

CXVIII, 22.

in vineam missis: altera de servis crudeliter ab operariis
tractatis et filio misere ab iisdem trucidato impietatem eo-
morem non gerant Messiae, perstringit. Pharisaei, quos,
pai poenis dignos esse declararent, scite induxerat, popu-
entes in vincula eum coniicere non audent. 28—46. Marc.
. II, 12. Luc. XX, 1.

καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα καὶ πάντ
5 τοὺς γάμους. Οἱ δὲ ἀμελήσαντες
6 τὸν ἴδιον ἀγρὸν, ὁ δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπ
λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐ
7 ἔκτειναν. Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς
πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀ
8 ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρη
δούλοις αὐτοῦ· Ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός
9 μένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. Πορεύεσθε ο
τῶν ὁδῶν καὶ ὅσους ἂν εὕρητε, καλέ
10 Καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς
πάντας ὅσους εὗρον, πονηρούς τε κα
11 σθη ὁ γάμος τῶν ἀνακειμένων. Εἰς
θεασασθαι τοὺς ἀνακειμένους εἶδεν
12 ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου· καὶ λ
πῶς εἰςῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γ
13 θη. Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς
αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας ἄρατε αὐτ
τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται
14 βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Πολλοὶ γὰρ
δὲ ἐκλεκτοί.

15 Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι
16 ὅπως [illegible] παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ.
αὐτῷ [illegible] μαθητὰς αὐτῶν μετὰ
γοντα Διδάσκαλε, οἴδαμεν, ὅτι
ἀλήθ[illegible]

CAP. XXII.

Iesus respondens iis iterum per parabolas locutus 1
in modum: Simile est regnum coeleste cuidam re- 2
filio suo nuptias instituit. Is quum servos suos in- 3
nuptias vocatum misisset, venire nolebant. Ite- 4
misit servos his mandatis: dicite invitatis: ecce,
paratae sunt: tauri mei et saginatae pecudes
et omnia apparata: huc ad nuptias. At illi non 5
abierunt, alius in agrum suum, alius negotiis suis
turus. Reliqui autem eius servis potiti contume- 6
tractarunt atque interfecerunt. Quo audito rex 7
et, missis exercitibus suis, percussores illos per-
mque urbem incendit. Tum ad servos suos di- 8
quidem sunt paratae, sed invitati non erant
Abite igitur in vias rusticas et quoscunque reperitis, 9
nuptias. Et servi illi in vias egressi convocarunt 10
quotquot reperiebant et malos et bonos; et repletum
nuptiale accumbentibus. Rex autem accum- 11
contemplatum ingressus conspexit ibi hominem non
nuptialem amictum, cui: amice, inquit, qui huc 12
qui minime habes nuptialem amictum? Ille vero ob-
Tum rex ministris suis mandavit: hunc pedibus 13
manibus vinctum tollite atque in exteriores eiicite tene-
erit eiulatio et stridor dentium. Multi enim sunt 14
pauci vero electi.

Pharisaei digressi consilia agitaverunt, ut verbo- 15
eum irretirent. Et miserunt ad eum discipulos 16
Herodianis dicentes: magister, scimus, te esse
et viam Deo probatam veritati intentum docere, nec
curare; nam partium studio non teneris. Dic 17
nobis, quid tibi videtur? licetne Caesari censum sol-
ne? At Iesus, malitia eorum perspecta, dixit: 18
tentatis, simulatores? monstrate mihi nummum, 19

Similitudine a nuptialibus, quas rex in filii honorem in-
populis, eosdem populi primores docet, e multis, qui ad
invitarentur, paucos tantum pietate insignes eius bea-
esse percepturos. 1—14. Qua re exacerbati Pharisaei
Herodianis quaerentes, an tributum Caesari solvendum sit,
eum confiare student; sed frustra. Deo ac Caesari id quod
tribuendum esse, respondet. 15—22. Marc. XII, 13. Luc.

20 τοῦ κήνσου. Οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον.
21 λέγει αὐτοῖς· Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή;
γουσιν αὐτῷ· Καίσαρος. Τότε λέγει αὐτοῖς· Ἀ
22 οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.
ἀκούσαντες ἐθαύμασαν καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.
23 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ Σαδδου
οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν· καὶ ἐπηρώτησαν
24 λέγοντες· Διδάσκαλε, Μωϋσῆς εἶπεν· „Ἐάν τις ἀπ
μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τ
ναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ α
25 Ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος
σας ἐτελεύτησε· καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφῆκε τὴν
26 κα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. Ὁμοίως καὶ ὁ δε
27 καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά. Ὕστερον δὲ ἀπέθα
28 ἡ γυνή. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει τίνος τῶν ἑπτὰ ἔστα
29 νή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰ
εἶπεν αὐτοῖς· Πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μη
30 δύναμιν τοῦ θεοῦ. Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γ
σιν οὔτε ἐκγαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐ
31 ρανῷ εἰσι. Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν
32 ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος· „Ἐγ
ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακ

s solvitur. Illi autem attulerunt ei denarium.
d eos: cuiusnam est haec imago atque inscriptio? 20
t ei: Caesaris. Tum iis dicit: solvite igitur, 21
ris sunt Caesari et quae Dei Deo. Quibus au- 22
ti sunt eoque relicto abierunt.
die adierunt eum Sadducaei, qui resurrectionem 23
nt, eumque his verbis interrogarunt: magister, 24
it: „si quis, liberis non relictis, mortuus fuerit,
rem eius ducet fratrique sobolem suscipiet.“ At 25
noe septem fratres, quorum primus uxore ducta
i et, quum liberos non haberet, uxorem fratri du-
diquit. Sic et secundus et tertius usque ad illos 26
Omnibus autem posterius mortua est etiam illa mu- 27
resurrectione igitur cuiusnam illorum septem erit 28
n omnes eam habuerunt. At Iesus iis respondit 29
: fallimini qui litteras sacras non noveritis neque
Dei. In resurrectione enim neque ducunt uxores 30
ntur, sed qua conditione angeli Dei, eadem in
ntur. Sed de resurrectione mortuorum nonne le- 31
ed a Deo ita dictum est: *) „Ego sum Deus Abra- 32
Deus Isaaci et Deus Iacobi?“ Non est Deus Deus
m, sed vivorum. Quibus auditis, illa hominum 33
a doctrina eius obstupefacta est.
risaei autem quum audissent, eum Sadducaeos ad 34
refegisse, in unum convenerunt locum, et unus 35
periitus, ut eum tentaret, his eum interrogavit
agister, quale praeceptum magnum est in lege? 36
: **) „amabis, inquit, dominum Deum tuum toto 37
o et toto animo tuo et tota mente tua.“ Hoc est 38
illud et primum praeceptum. Alterum autem huic 39
t hoc: „amabis alterum ut temet ipsum.“ In his 40
raeceptis tota lex pendet atque prophetae.
gregatis autem Pharisaeis Iesus eos interrogavit 41
Quid vobis videtur de Christo? cuiusnam filius est? 42
Davidis, inquiunt. Quaerit ex iis: qui igitur 43
Spiritu divino actus dominum eum vocat? dicens:
ixit dominus domino meo, sede a dextra mea, donec 44

III, 6. **) Levit. XIX, 18. ***) Ps. CX, 1.

Sadducaeos idem tentantes quaestione de muliere, quam
tres ex lege Mosaica in matrimonium duxerant, ut irri-
declararent mortuorum resurrectionem, eiusdem Mosis au-
refutat. 23—33. Marc. XIII, 18. Luc. XX, 27. Pharisaeos
ptiose enim interrogantes de praecipuo legis divinae prae-
lora edocens refutat. 34—40. Marc. XII, 28. Luc. X, 25.

2 ταῖς αὐτοῦ λέγων· Ἐπὶ τῆς Μωϋσ
3 σαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖ
ἂν εἴπωσιν ὑμῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖ
4 αὐτῶν· μὴ ποιεῖτε· λέγουσι γὰρ, κ
μόσουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυ
θέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώ
5 αὐτῶν· οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά.
τῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς
νουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ
6 πέδα τῶν ἱματίων αὐτῶν· φιλοῦσι
ἐν τοῖς δείπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθ
7 συναγαῖς καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν τα
ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββὶ, ῥ
καλεῖσθαι ῥαββί· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν
9 τες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. Καὶ
ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν
10 τοῖς οὐρανοῖς. Μηδὲ κληθῆτε καθ
11 ἐστὶν ὁ καθηγητὴς, ὁ Χριστός. Ὁ
12 ὑμῶν διάκονος. Ὅστις δὲ ὑψώσει ἑ
ται· καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν, ὑ
13 Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ
ταὶ, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν
καὶ προφάσει προσευχόμενοι διὰ τοῦτ
14 τερον κρίμα. Οὐαὶ ὑμῖν, γραμμα
ὑποκριταὶ· ὅτι κλείετε τὴν βασιλεί
προσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ

nos, veluti pedibus scabellum, tibi subiecerim.“
igitur Davides eum vocat dominum, quomodo est 45
s? Neque quisquam ab eo inde die ausus est eum 46
interrogare.

CAP. XXIII.

m Iesus ad populum et discipulos suos eiusmodi ver- 1
: in Mosis sella sedere solent legis periti et Phari- 2
Omnia igitur, quaecunque vos iusserint, servate et 3
ad facta eorum ne imitamini; dicunt enim, sed non
. Colligunt enim onera gravia et vix ferenda, quae 4
hominum imponunt; at (extremo) digito suo mo-
ent. Omnia vero eorum facta hoc sibi volunt, ut 5
nibus spectentur. Expandunt membranas suas et
torum producunt fimbrias. Amant primum accubi- 6
s convivii et primas sedes in conventibus sacris et 7
nes in locis publicis et magistri, magistri nomine
ibus compellari. Vos autem ne appellemini magi- 8
unus enim est vester doctor; vos vero omnes fratres
ti ne vocetis patrem vestrum in terra; unus enim est 9
ter, ille in coelis. Nec appellemini duces; unus 10
est vester, Christus. Maior vero inter vos ve- 11
ster minister. Quicunque semetipse extulerit, deprime- 12
quicunque se demiserit, extolletur.
ae vobis, legisperiti et Pharisaei, simulatores! 13
iam viduarum devoratis domos), et quamvis longis ad
precibus usi; propterea gravius plectemini. Vae 14
legis periti et Pharisaei, simulatores! quoniam re-
coeleste sub (ipsis) hominum oculis praecluditis; vos
non intratis nec intrantes sinitis intrare. Vae vobis, 15
riti et Pharisaei, simulatores! quoniam circumeira
rrasque peragratis, ut unum ad vestras ceremonias
tis; et quando factum est, facitis eum Tartari filium
Tartari dignum, duplo vobis peiorem. Vae vobis, 16

---

tres Pharisaeos, Ps. illum de Messia e posteris Davidis male
tantes ad incitas redigit. 41 – 46. Marc. XII, 35. Luc. 20, 41.
. Pharisaeus coram plebe ac discipulis suis loco Mosis,
ccupassent, prorsus indignos esse declarat; nam mores co-
trinae non respondent, leges, quas aliis commendant, negli-
vani honoris ducuntur studio, pietatis praetextu vel vi-
opes eripiunt, perversa doctrina homines a vita beata sedu-
proselytos, quos studiosissime sectantur, semetipsis peiores
, iusiurandum vi sua privant, gravissima legis mosaicae

τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ
17 ναοῦ, ὀφείλει. Μωροὶ καὶ τυφλοί! τίς γὰρ μείζων ἐστὶ
18 ὁ χρυσὸς ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν; Καὶ· Ὃς
ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμ
19 ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει. Μωροὶ καὶ
φλοί! τί γὰρ μεῖζον; τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον
20 ἁγιάζον τὸ δῶρον; Ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσιαστη
21 ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ· κ
ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοι
22 σαντι αὐτόν· καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ ὀμνύει ἐν
θρόνῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐ
23 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί!
ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κ
νον· καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρ
καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίστιν. Ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσ
24 κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. Ὁδηγοὶ τυφλοί! οἱ διϋλίζοντες
25 κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες! Οὐαὶ ὑμ
γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί! ὅτι καθαρί
τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθε
26 γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀδικίας. Φαρισαῖε τυφλέ!
θάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παρο

[illegible] caeci! qui dicitis: quicunque iurarit per templum,
[illegible] est: quicunque vero per templi aurum, tenetur!
[illegible] caeci! quid enim maius est? aurum an tem- 17
[illegible], quod auro sanctitatem tribuit? Et: quicunque 18
[illegible] per aram, nihili est; quicunque vero iurarit per
[illegible] ei impositum, tenetur. Stulti ac caeci! quid enim 19
[illegible]! donum an ara, quae dono sanctitatem tribuit?
[illegible] igitur per aram iurare solet, iurat per eam et per omnia 20
[illegible] ablata; et qui iurare solet per templum, iurat per hoc 21
[illegible] per eum, qui id inhabitare solet; et qui iurare solet per 22
[illegible], iurat per thronum Dei et per eum, qui ei insidet.
[illegible] vobis, legisperiti et Pharisaei, simulatores! quoniam 23
[illegible] menthae, anethi et cumini solvitis, et graviora le-
[illegible] praecepta omittitis, ius, misericordiam, fidem. Haec
[illegible] fas est facere et illa non omittere. O duces caeci! 24
[illegible] culicem colo transfunditis, camelum autem absorbitis!
[illegible] vobis, legisperiti et Pharisaei, simulatores! quoniam 25
[illegible] et paropsidem extrinsecus perpolitis, intrinsecus
[illegible] rapinis et iniustitia sunt repleta. Pharisaee caece! 26
[illegible] primum internas poculi et paropsidis partes, ut etiam
[illegible] purae fiant. Vae vobis, legisperiti et Pharisaei, 27
[illegible]! quod similes estis sepulcris dealbatis, quae ex-
[illegible] pulcra videntur, intrinsecus autem ossibus mor-
[illegible] omnisque impuritatis sunt plena. Sic etiam vos ex- 28
[illegible] videmini hominibus iusti, intus autem pleni estis
[illegible] et improbitatis. Vae vobis, legisperiti et Pha- 29
[illegible], simulatores! quod exstruitis prophetarum sepulcra
[illegible] ornatis monumenta iustorum et dicitis: si in maio- 30
[illegible] aetate viveremus, cum iis non veniremus in societatem
[illegible] prophetarum. Quin contra vosmet ipsi testamini, 31
[illegible] filii estis eorum, qui trucidarunt prophetas. Et vos 32
[illegible] maiorum vestrorum consummate. O angues! o 33
[illegible] progenies! quomodo effugeritis Orci iudicium? Pro- 34
[illegible], en, equidem mitto ad vos prophetas et sapientes et
[illegible] peritos, e quibus interficietis atque in crucem agetis;
[illegible] flagellis caedetis in conventibus vestris sacris et
[illegible] urbe in urbem persequemini, ut omnis sanguinis iusti, 35

[illegible]cepta, levibus observatis, non curant, speciem virtutis et pie-
[illegible] tantummodo sectantes pietatem per se non expetunt, si-
[illegible] abominandi. 1—31. Longe igitur eos maiorum impie-
[illegible] impersasse in suam ipsorum perniciem. Explete, inquit san-
[illegible] inflammatus indignatione, impietatis a maioribus acceptae
[illegible] mensuram, a qua quam maxime *vos alienos esse* simulatis.

δίκαιον ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ αἵμ
Ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ
ραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ
36 σιαστηρίου. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ταῦτα πάντα ἐλ
γενεὰν ταύτην.
37 Ἱερουσαλήμ! Ἱερουσαλήμ! ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς
φήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐ
ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν
πον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς π
38 γας; καὶ οὐκ ἠθελήσατε! Ἰδοὺ! ἀφίεται ὑμῖν ὁ
39 ὑμῶν ἔρημος. Λέγω γὰρ ὑμῖν· Οὐ μή με ἴδητε ἀ
τι, ἕως ἂν εἴπητε· Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνό
κυρίου!

ΚΕΦ. XXIV.

1 Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ
προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκ
2 μὰς τοῦ ἱεροῦ. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· βλ
πάντα ταῦτα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λ
3 ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται. Καθημένου δὲ α
ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθ
κατ' ἰδίαν λέγοντες· Εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται

[illegible] effundebatur in terra a sanguine Abelis iusti usque ad
[illegible]guinem Zachariae, filii Barachiae, quem inter templum
[illegible]rum trucidastis, culpam sustineatis. Sancte vobis con- 36
[illegible], haec omnia in hanc aetatem redundabunt.

Hierosolyma! Hierosolyma! interfectrix prophetarum 37
[illegible]lapidatrix eorum, qui ad te mittuntur! quoties volui con-
[illegible] liberos tuos, quomodo gallina congregat pullos suos
[illegible], et non voluistis! Ecce, domus vestra vobis ince- 38
[illegible] deserta. Nam confirmo vobis, vos me ab hoc inde tem- 39
[illegible] visuros, donec sitis confessi: fortunatus, qui no-
[illegible] Dei venit!

CAP. XXIV.

[illegible] quum egressus a templo incederet, discipuli, ut 1
[illegible] aedificia ei ostenderent, eum adierunt. Ille vero hunc 2
[illegible] respondit: videtis haec omnia: sancte vobis
[illegible], ne binos quidem lapides congmentatos hic esse
[illegible], qui non dissolvantur. Sedente autem eo in 3
[illegible] montis monte, seorsim eum adierunt discipuli quae-
[illegible] de nobis, quando haec contingent? et quidnam tuam
[illegible] et finem huius temporis portendet? Quibus Ie- 4
[illegible] respondit his verbis: videte, ne quis vos seducat. Multi 5
[illegible] venient meo nomine dicentes: ego sum Christus;
[illegible] seducent. Sed audituri estis bella bellorumque 6
[illegible]: videte, ne perturbemini; oportet enim haec omnia
[illegible]; sed nondum erit finis. Surget enim populus contra 7
[illegible] et regnum contra regnum, eruntque fames et an-
[illegible] difficultates terraeque motus singulis in locis. Haec 8
[illegible] omnia initium partus dolorum. Tum tradent vos cala- 9
[illegible] vexandos atque supplicium de vobis sument et mea
[illegible] omnibus gentibus eritis invisi. Et tum multi offen- 10
[illegible]: et se mutuo tradent et mutuo sese odio habebunt; 11
[illegible] falsi prodibunt prophetae multosque in errorem in-
[illegible]; et ob improbitatem, quae invalescet, multorum re- 12

[illegible] ad vos prophetas et doctores, quibus misere tractatis et tru-
[illegible] iustis Iustis poenas. Quod opinione citius eveniet. 31—36.
[illegible] miseram sortem Hierosolymitanorum, qui saepius, ut ad
[illegible] frugem redirent, frustra a se moniti gravissimas mox
[illegible] poenas. 36—39. Marc. XII, 38. Luc. XX, 46. (Luc. XI, 36.)
XXIV. Templo relicto discipulos templi aedificiorum elegantiam
[illegible]tudinem admirantes, omnia funditus eversum iri, monet
[illegible] splendido (quod ipsi divinaverant) Messiae reditu futurum
[illegible]. Huius autem reditus remotiora signa esse falsos

13 τὴν ἀνομίαν ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν· ὁ δ
14 μείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. Καὶ κηρυχθ
τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκ
εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει τὸ
15 Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ
διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, (
16 γινώσκων νοείτω!) τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγ
17 ἐπὶ τὰ ὄρη· ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω ἀ
18 ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρ
19 ὀπίσω ἆραι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν
ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμ
20 Προςεύχεσθε δὲ, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χε
21 μηδὲ σαββάτῳ. Ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη,
γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν οὐδ' οὐ
22 νηται. Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖνα
ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολο
23 σονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ
24 ὧδε ὁ Χριστὸς ἢ ὧδε· μὴ πιστεύσητε. Ἐγερθή
γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται καὶ δώσου
μεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατὸ
25 τοὺς ἐκλεκτούς. Ἰδοὺ, προείρηκα ὑμῖν. Ἐὰν οὖν
26 σιν ὑμῖν· Ἰδοὺ, ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστί· μὴ ἐξέλθητε·
27 ἐν τοῖς ταμείοις· μὴ πιστεύσητε. Ὥςπερ γὰρ ἡ ἀα
ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν,
28 ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.
29 γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί
θέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ
σκοτισθήσεται καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος
καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ αἱ
30 μεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. Καὶ τότε φαν
τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐραν
κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ ὄψονται τὸ
τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ ο
31 μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. Καὶ ἀποστελ
ἀγγέλοις αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος φωνῆς μεγάλης· κ
συνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων
32 ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν. Ἀπὸ δὲ τ
κῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδος
γένηται ἁπαλὸς καὶ τὰ φύλλα ἐκφυῇ, γινώσκετε,

XXIV, 15. al. ἑστὼς. 17. al. καταβαινέτω. ib. al. τ
οἰκίας. 18. al. εἰς τὰ ὀπίσω vel προς τὸ ὀπίσω. 20. al.
βάτῳ vel σαββάτου. 24. al. ἀποπλανῆσαι vel πλανᾶσθαι
νηθῆναι. 28. al. σῶμα. 30. al. καὶ τότε κόψονται. 32. al

ur retro sublatum vestimenta sua. Vae autem 19
iterum et lactantibus illis diebus! Precamini au- 20
fuga vestra sit hieme aut sabbato. Erit enim 21
itas ingens, qualis non fuit a mundo condito us-
e diem (usque ad eam, quam nunc induit formam)
uam erit. Et nisi in brevius contraherentur illi 22
o servaretur; sed ob electos illi dies in brevius
ur. Tum si quis vobis dixerit: ecce, hic est, 23
el hic; ne credatis. Surgent enim falsi Christi 24
ophetae et magna edent miracula atque portenta,
electos, si fieri possit, in errores inducant. Ecce, 25
alsi. Si igitur vobis dixerint: en, in deserto 26
atis: en, in conclavibus; ne credatis. Quem- 27
o ut fulmen ab oriente oritur splendetque ad occi-
ugas, sic etiam praesentia Messiae erit. Ubicun- 28
cadarer, ibi etiam vultures congregabuntur. Sta- 29
post dierum illorum calamitatem sol obscurabitur
men suum non emittet et sidera delabuntur coelo
coelestes quassabuntur. Et tum prodigium Mes- 30
do apparebit, et omnes terrarum gentes in magnis
ruut et Messiam coeli nubibus vectum cum poten-
ia multa venientem videbunt. Et mittet angelos 31
magno tubae clangore, qui eius electos ex quatuor
rum plagis a finibus terrae usque ad coeli fines
nt. A ficu autem hanc discite parabolam (exem- 32
ndo eius ramus iam tener evaserit et folia edita

33 γὺς τὸ θέρος. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε ταῦ
34 γινώσκεται, ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. Ἀμὴν
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα
35 νηται. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, ο
36 μου οὐ μὴ παρέλθωσι. Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐ
ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶ
37 ὁ πατὴρ μόνος. Ὥςπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶ
38 ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.
γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ κατακλυσμοῦ
καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐγκαμίζοντες, ἄχρ
39 ρας εἰςῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ οὐκ ἔγνω
ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕ
40 καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Τότε
ται ἐν τῷ ἀγρῷ· εἷς παραλαμβάνεται, καὶ εἷς
41 Δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλωνι· μία παραλαμβά
42 μία ἀφίεται. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε
43 ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. Ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε
ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης, ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχ
γόρησεν ἂν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυγῆναι τὴν
44 τοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτ
45 οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. Τίς
ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν
αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι
46 τροφὴν ἐν καιρῷ; Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος,
47 ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. Ἀ
ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ κ
48 αὐτόν. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐν τῇ κ
49 τοῦ· Χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν· καὶ ἄρξητ
τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίῃ δὲ καὶ πίνῃ μετ
50 θυόντων· ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν
51 οὐ προςδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ, ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ
σει αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκ
σει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν

ΚΕΦ. XXV.

1 Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρ
παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αἱ

XXIV, 33. al. πάντα ταῦτα. al. γινώσκετε. 35. al.
ται. 36. al. τῆς ὥρας. al. οὐδὲ ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατ
μου μόνος. 38. al. ἐν τ. ἡ. ταῖς πρὸ τ. κ. 42. al.
46. al. οὕτως ποιοῦντα. 48. al. ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖν
συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν vel ἐσθίει τε καὶ πίν

ur, prope adesse aestatem. Sic etiam vos 33
conspexeritis, colligite, prope adesse ad
Sancte vobis confirmo, hanc aetatem non 34
, donec haec omnia evenerint. Coelum in- 35
is terrarum; at voces meae non interibunt.
et horam nemo novit, ne angeli quidem in 36
r solus. Quemadmodum vero dies Noachi, 37
aesentia Messiae. Quemadmodum enim illis 38
bus ederunt, biberunt, uxores duxerunt
runt, usque quo die Noachus navigium est
ie intellexerunt, donec adesset inundatio 39
edio tolleret: ita etiam praesentia Messiae
erunt in agro; alter abducitur et alter de- 40
in pistrino versabuntur; una abducitur et 41
. Vigilate igitur; nam nescitis, quanam 42
ester veniat. Illud autem scitis, si pater- 43
quanam vigilia fur veniat, attendisset nec
fodere sivisset. Quapropter etiam vos pa- 44
iam, qua hora non putatis, Messias venit.
n est fidus ille et circumspectus servus, 45
ius familiae suae praeposuit, ut victum stato
deret? Fortunatus ille servus, quem, quum 46
, sic agentem reperiet. Sancte vobis con- 47
suis bonis eum praeficiet. Sin autem ma- 48
animum suum dixerit: tardius credo domi-
turum; et male tractare commilitones suos 49
autem et potet cum asotis, dominus illius 50
non exspectat, veniet atque hora, qua non
duas eum partes secabit eandemque cum si- 51
ignabit sortem. Ibi erit luctus est stridor

CAP. XXV.

Ile erit regnum coeleste decem virgini- 1
tis lampadibus suis sponso obviam iverunt.

Quae omnia haec hominum aetas sit expertura.
autem accuratius definiri non posse neque quid-
inopinato rem esse eventuram. Hinc docet et pa-
leli illustrat, eum, qui semper ad Messiam exci-
sit, optime sibi consulere. 35—51.
a decem virginibus, *quarum quinque prudentio-*
um, qui *inopinato venerat, rite excepissent*, ad

2 θον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. Πέντε δὲ ἦσι
3 τῶν φρόνιμοι, καὶ αἱ πέντε μωραί. Αἵτινες μ
βοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν οὐκ ἔλαβον μεθ
4 ἔλαιον· αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγ
5 τῶν μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν. Χρονίζοντο
6 νυμφίου ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον. Μέσ
κτὸς κραυγὴ γέγονεν· Ἰδοὺ! ὁ νυμφίος ἔρχεται
7 σθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ! Τότε ἠγέρθησαν
παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδα
8 Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον· Δότε ἡμ
9 ἔλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυντ
κρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι· Μήποτε οὐ
ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε μᾶλλον πρὸς τοὺς π
10 καὶ ἀγοράσετε ἑαυταῖς. Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν
ἦλθεν ὁ νυμφίος· καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰςῆλθον με
11 εἰς τοὺς γάμους καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. Ὕστερ
χονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι· Κύρι
12 ἄνοιξον ἡμῖν! Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἀμὴν λέ
13 οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἶ
14 ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν. Ὥςπερ γὰρ ἄνθρωπος

lligitur, prope adesse aestatem. Sic etiam vos 33
mnia conspexeritis, colligite, prope adesse ad
iam). Sancte vobis confirmo, hanc aetatem non 34
uram, donec haec omnia evenerint. Coelum in- 35
e orbis terrarum; at voces meae non interibunt.
illam et horam nemo novit, ne angeli quidem in 36
pater solus. Quemadmodum vero dies Noachi, 37
rit praesentia Messiae. Quemadmodum enim illis 38
i diebus ederunt, biberunt, uxores duxerunt
llocarunt, usque quo die Noachus navigium est
seque intellexerunt, donec adesset inundatio 39
e medio tolleret: ita etiam praesentia Messiae
duo erunt in agro; alter abducitur et alter de- 40
Duae in pistrino versabuntur; una abducitur et 41
eritur. Vigilate igitur; nam nescitis, quanam 42
ius vester veniat. Illud autem scitis, si pater- 43
iret, quanam vigilia fur veniat, attendisset nec
um perfodere sivisset. Quapropter etiam vos pa- 44
; quoniam, qua hora non putatis, Messias venit.
tudem est fidus ille et circumspectus servus, 45
eius familiae suae praeposuit, ut victum stato
in videret? Fortunatus ille servus, quem, quum 46
dominus, sic agentem reperiet. Sancte vobis con- 47
milos suis bonis eum praeficiet. Sin autem ma- 48
apud animum suum dixerit: tardius credo domi-
m venturum; et male tractare commilitones suos 49
oret autem et potet cum asotis, dominus illius 50
quo non exspectat, veniet atque hora, qua non
et in duas eum partes secabit eandemque cum si- 51
assignabit sortem. Ibi erit luctus est stridor

CAP. XXV.

simile erit regnum coeleste decem virgini- 1
sumtis lampadibus suis sponso obviam iverunt.

---

rum. Quae omnia haec hominum aetas sit expertura. Tempus autem accuratius definiri non posse neque quid- nisi inopinato rem esse eventuram. Hinc docet et pa- fideli illustrat, eum, qui semper ad Messiam exci- parat sit, optime sibi consulere. 35—51.

Sumbola a decem virginibus, quarum quinque prudentio- sponsum, qui inopinato venerat, rite excepissent, ad

24 τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. Προςελθὼν δὲ καὶ ὁ
τάλαντον εἰληφὼς εἶπε· Κύριε, ἔγνων σε, ὅτι σκ
εἰ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συν
25 ὅθεν οὐ διεσκόρπισας· καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυ
26 τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε, ἔχεις τὸ σόν. Ἀποκ
δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀ
ἤδεις, ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθ
27 διεσκόρπισα; Ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μο
τραπεζίταις· καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸ
28 τόκῳ. Ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δό
29 ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δο
ται· τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ'
30 Καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ
τερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδ
31 Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξ
τοῦ καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσ
32 θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθε
τοῦ πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλ
ὥςπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρ
33 καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δ
34 φια ἐξ εὐωνύμων. Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ
αὐτοῦ· Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κλ
μήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ κατ
35 κόσμου. Ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν·
σα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγε
36 γυμνὸς, καὶ περιεβάλετέ με· ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκ
37 με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με. Τότ
κριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες· Κύριε, πότε
δομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα, καὶ
38 σαμεν; πότε δέ σε εἴδομεν ξένον, καὶ συνηγάγομ
39 γυμνὸν, καὶ περιεβάλομεν; πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθ
40 ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρός σε; Καὶ ἀποκριθεὶς
σιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐπ
ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ
41 σατε. Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων· Πορεύεσ
ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ
42 σμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Ἐ
γὰρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ο
43 τίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με·

XXV, 24. al. λαβὼν. 29. al. ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος.
δοκεῖ ἔχειν. 30. al. ἐκβάλλετε. 31. al. οἱ ἅγιοι ἄγγελοι.
συναχθήσεται. 34. al. πρὸ καταβολῆς κόσμου. 36. al.
41. al. ὃ ἡτοίμασεν ὁ πατήρ μου.

[illegible] serve improbe atque ignave, nosti-
metere, ubi sementem non fecerim, et colligere,
ventilaverim fruges? Debebas igitur argentum 27
fenore collocare; atque ego reversus meum cum
recepissem. Auferte igitur ab eo illud talentum et 28
, qui decem illa habet talenta; nam quicunque ha- 29
spes augebuntur atque abundabit; quicunque vero
, etiam quod habet, ei subducetur. Et eiicite ser- 30
inutilem in tenebras remotas: ibi erit eiulatio stri-
dentium.

ando autem venerit Messias sua indutus gloria cum- 31
omnes angeli, tunc sedebit in throno suo splendido,
coram eo nationes congregabuntur; quas a se 32
separabit, quemadmodum pastor oves separat ab
; et collocabit oves quidem a dextra sua, hoedos au- 33
sinistra. Tum dicet rex iliis a dextra sua collocatis: 34
benedicti patris mei, occupate destinatum vobis regnum
mundi; nam me esurientem cibo, sitientem potu 35
is, peregrinantem convivio adhibuistis, nudum ve- 36
, aegrotantem visitastis, in vincula coniectum invisi-
um probi ei respondebunt his verbis: domine, quan- 37
dimus esurientem, et cibavimus? aut sitientem, et po-
? quando te vidimus peregrinantem, et simul convivio 38
us? aut nudum, et vestiimus? quando te vidimus 39
tem, aut in vinculis, et ad te venimus? Et rex hoc iis 40
ponsum: sancte vobis confirmo, quantum uni horum
ae sortis fratrum meorum praestitistis, mihi praestiti- 41
u dicet rex illis a sinistra collocatis: abite a me, exse-

καὶ οὐ περιεβάλετέ με· ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ
44 ἐπεσκέψασθέ με. Τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοὶ λέ-
τες· Κύριε, πότε σὲ εἴδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ
νον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διακονή-
45 μέν σοι; Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων· Ἀμὴν λ
ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίσ-
46 οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κ
σιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

ΚΕΦ. XXVI.

1 Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους
2 τους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Οἴδατε, ὅτι μετὰ
ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται· καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ραδίδοται εἰς τό σταυρωθῆναι.
3 Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμμα
καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀ
4 ρέως, τοῦ λεγομένου Καϊάφα· καὶ συνεβουλεύσαντο
5 τὸν Ἰησοῦν δόλῳ κρατήσωσι καὶ ἀποκτείνωσιν. Ἔλ
δέ· Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ
6 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σ
7 νος τοῦ λεπροῦ προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μ
ἔχουσα βαρυτίμου καὶ κατέχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν α
8 ἀνακειμένου. Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτ
9 λέγοντες· Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; Ἠδύνατο γὰρ τ
10 πραθῆναι πολλοῦ καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς. Γνοὺς
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Τί κόπους παρέχετε τῇ γυν
11 ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ. Τοὺς πτωχοὺς
πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔ
12 Βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός
13 πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον, τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κ
λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον α
14 Τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰου
15 Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς εἶπε· Τί θέλετέ
δοῦναι; κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν. Οἱ δὲ ἔστη
16 αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια. Καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαι
ἵνα αὐτὸν παραδῷ.
17 Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθ

XXV, 44. al. αὐτῷ καὶ αὐτοὶ. XXVI, 1. al. πάντας τοὺς λ
τούτους. 2. al. οἴδατε omittunt. 3. al. οἱ γραμματεῖς exclud
4. al. inverso ordine: κρατήσωσι δόλῳ. 9. al. τοῦτο τὸ μ
ib. al. πτωχοῖς. 11. al. πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς.

[illegible] ratione habita fidem praestitisti; multis te praeficiam;
[illegible]ere ad laetitiam ab hero tuo paratam. Quum vero 24
[illegible] is, qui unum acceperat talentum, accessisset, dixit:
[illegible], noveram te, te esse hominem asperum, qui metere
[illegible], ubi nullam sementem feceris, et colligere, ubi nul-
[illegible] ventilaveris fruges; et metu impulsus abii tuumque ta- 25
[illegible] in terra abscondidi; en, habes tuum. At dominus 26
[illegible] mandit his verbis: serve improbe atque ignave, nosti-
[illegible], ac metere, ubi sementem non fecerim, et colligere,
[illegible] ventilaverim fruges? Debebas igitur argentum 27
[illegible] in fenore collocare; atque ego reversus meum cum
[illegible] accepissem. Auferte igitur ab eo illud talentum et 28
[illegible] ei, qui decem illa habet talenta; nam quicunque ha- 29
[illegible], ei opes augebuntur atque abundabit; quicunque vero
[illegible] habet, etiam quod habet, ei subducetur. Et eiicite ser- 30
[illegible] illum inutilem in tenebras remotas: ibi erit eiulatio stri-
[illegible] dentium.

[illegible] quando autem venerit Messias sua indutus gloria cum- 31
[illegible] omnes angeli, tunc sedebit in throno suo splendido,
[illegible] coram eo nationes congregabuntur; quas a se 32
[illegible] separabit, quemadmodum pastor oves separat ab
[illegible]; et collocabit oves quidem a dextra sua, hoedos au- 33
[illegible] a sinistra. Tum dicet rex illis a dextra sua collocatis: 34
[illegible], beneficti patris mei, occupate destinatum vobis regnum
[illegible] mundi; nam me esurientem cibo, sitientem potu 35
[illegible], peregrinantem convivio adhibuistis, nudum ve- 36
[illegible], aegrotantem visitastis, in vincula coniectum invisi-
[illegible]. Tum probi ei respondebunt his verbis: domine, quan- 37
[illegible] te vidimus esurientem, et cibavimus? aut sitientem, et po-
[illegible]? quando te vidimus peregrinantem, et simul convivio 38
[illegible]? aut nudum, et vestiimus? quando te vidimus 39
[illegible]antem, aut in vinculis, et ad te venimus? Et rex hoc iis 40
[illegible] responsum: sancte vobis confirmo, quantum uni horum
[illegible]nae sortis fratrum meorum praestitistis, mihi praestiti- 41
[illegible]. Tum dicet rex illis a sinistra collocatis: abite a me, exse-
[illegible], ad ignem aeternum, destinatum diabolo eiusque ange- 42
[illegible]; nam me esurientem non cibo, sitientem non potu recrea- 43

[illegible] rationes cum iis contulerit, ut sciret, qui praemiis aut
[illegible] esset dignus. 14—30. Luc. XIX, 11. Marc. XIII. Luc. XXI, 5.
[illegible] modo Messias praeter opinionem redibit magna pompa, ut
[illegible] gentibus solemne habeat iudicium et cuique pio vitam
[illegible], cuique autem impio aeternam peruiciem decernat. 31—46.

τῷ Ἰησοῦ λέγοντες αὐτῷ. Ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμεν
18 φαγεῖν τὸ πάσχα; Ὁ δὲ εἶπεν· Ὑπάγετε εἰς τὴν
πρὸς τὸν δεῖνα καὶ εἴπατε αὐτῷ· Ὁ διδάσκαλος λ
Ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστι· πρός σε ποιῶ τὸ πάσχα
19 τῶν μαθητῶν μου. Καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς
20 ταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. Ὁ
21 δὲ γενομένης ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα. Καὶ ἐσθιό
αὐτῶν εἶπεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παρα
22 σει με. Καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν
23 ἕκαστος αὐτῶν· Μήτι ἐγώ εἰμι, κύριε; Ὁ δὲ ἀποκρ
εἶπεν· Ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χ
24 οὗτός με παραδώσει. Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἄγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ τῷ
θρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ παραδίδοται! καλὸν ἦν αὐτῷ
25 οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος! Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰοὺ
ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, εἶπε· Μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί;
26 γει αὐτῷ· Σὺ εἶπας. Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λαβὼν ὁ
σοῦς τὸν ἄρτον καὶ εὐλογήσας ἔκλασε καὶ ἐδίδου
μαθηταῖς καὶ εἶπε· Λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ
27 μά μου. Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας
28 κεν αὐτοῖς λέγων· Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο

egrinantem non convivio adhibuistis, nudum non ve-
aegrotantem et in vincula coniectum non visitastis. 44
pi respondebunt his verbis: dómine, quando te vidi-
ientem aut sitientem aut peregrinantem aut nudum
otantem aut in vinculis, neque tibi ministravimus?
respondebit his verbis: Sancte vobis confirmo, 45
uni horum deterrimae sortis hominum non praesti-
s mihi quidem praestitistis. Atque abibunt hi ad 46
aeternas, probi autem ad vitam aeternam.

CAP. XXVI.

accidit, ut, quum Iesus his sermonibus finem impo- 1
discipulis suis diceret: scitis: post biduum esse 2
dies: et Messias cruci affigendum traditur.
summi sacerdotes populique senatores in aulam sum- 3
ris, cui cognomen erat Caiaphae, convenerunt et con- 4
stituerunt, ut Iesum dolo interceptum interficerent.
autem: ne per ferias, ut ne tumultus in populo fiat. 5
vero Bethaniae versante in domo Simonis lepro- 6
ad eum mulier alabastrum unguenti ferens gra- 7
atque in caput, quum accumberet, infundebat.
discipuli eius vidissent, indignati sunt dicentes: 8
haec profusio? Poterat enim hoc magno vendi et 9
pauperibus. Quo cognito Iesus iis dixit: quid nego- 10
molestis mulieri? nam egregie factum in me edidit.
enim semper vobiscum habetis, me autem non sem- 11
ris. Haec enim quum hoc unguento corpus meum per- 12
et funeri me praepararet, fecit. Sancte vobis confir- 13
quoque evangelium propagatum fuerit, hoc per totum
propagabitur et quod haec fecit in sui memoriam.
unus e duodecim viris, Iudas Cariothensis qui dici- 14
summos pontifices sese contulit et dixit: quid vultis 15
? et ego vobis eum tradam. Illi autem ei triginta
statuerunt. Et ab eo inde tempore opportunum 16
tempus, ut eum traderet.
o autem die feriarum paschatis adierunt Iesum dis- 17

Qua oratione ad finem perducta, discipulis suis dicit, sato paschali se supplicium esse subiturum. 1. 2. Nam populi Iudaici apud summum Pontificem deliberant de medio tollendo, quibus tamen feriae haud opportunae sint. 3—5. Mortem igitur praesagiens Bethaniae in aedibus quum discipuli mulierem unguento pretioso Iesum perstrepitu perassent, declarando, corpus suum iam ad sepulcrum sibi praeparatum videri, a grato mulieris animo sevcum tenerrimo sensu removet. 6—13. Marc. XIV, 1. Ioh.

37 τοῦ, ἕως οὗ ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ. Καὶ πα
βὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου ἤ
38 λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰη
Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· μείναι
39 καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ. Καὶ προελθὼν μικρὸν
ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων· Π
μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτ
40 τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. Καὶ
ται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδ
καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· Οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν
41 γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ; Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθ
μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθ
42 ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. Πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν
ηὔξατο λέγων· Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο π
θεῖν ἀπ ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θ
43 σου. Καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει αὐτοὺς πάλιν καθεύδ
44 (ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι·) καὶ
αὐτοὺς ἀπελθὼν πάλιν προσηύξατο ἐκ τρίτου τὸν
45 λόγον εἰπών. Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς
καὶ λέγει αὐτοῖς· Καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύ
ἰδοὺ, ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου π

dixit his verbis: ubinam vis, comedendum tibi paremus
agnum paschalem? Ille vero: abite, inquit, in urbem ad 18
quendam eique dicite; magister dicit: tempus meum pro-
pe adest: apud te agam festum paschalem cum discipulis
meis. Quum discipuli mandata Iesu erant exsecuti, coenam 19
paraverunt paschalem. Vesperi autem cum duodecim viris 20
accumbebat. Quibus, quum ederent, dixit: Sancte vobis 21
dico: unus e vobis me tradet. Et vehementi affecti 22
dolore singuli quaerere ex eo coeperunt: num ego sum, do-
mine! Ille vero hunc in modum respondit: qui mecum in 23
parapside manum intinxit, hic me tradet. Messias quidem 24
ita decedit, quemadmodum de eo relatum legitur; vae au-
tem illi homini, per quem Messias traditur! Bene ei esset,
si homo ille non esset natus! Iudas autem, traditor eius, 25
hoc dedit responsum: num ego sum, magister? Cui ille:
profecto, inquit. Quum vero coenarent, Iesus panem sum- 26
sit, gratiis actis, fractum discipulis dedit his verbis: ac-
cipite, edite: hoc est corpus meum. Et sumsit poculum et, 27
gratiis actis, iis dedit his verbis: Bibite ex eo omnes: hic 28
est sanguis meus, quo novum sancitur foedus, qui in multo-
rum commodum effundatur ad veniam peccatorum (valens).
Dico autem vobis, me ab eo inde tempore de hoc vitis fru- 29
mento non esse bibiturum usque ad illum diem, quando eum
bibam vobiscum novum in patris mei regno.

Et quum (laudes Dei) cecinissent, egressi sunt in mon- 30
tem olivarum. Tum dicit ad eos Iesus: Vos omnes offende- 31
mini in me hac nocte. Scriptum enim est: „*) percutiam
pastorem et dissipabuntur oves gregis.“ Sed in vitam re- 32
versus in Galilaeam vos praecedam. Petrus autem ei hoc 33
dixit respondit: si vel omnes in te offendentur, ego vero
nulla unquam tempore offendar. Cui Iesus: Sancte, inquit, 34
hodie confirmo, hac nocte, priusquam gallus cecinerit, ter
me negabis. Cui Petrus: etsi mihi tecum esset moriendum, 35
nunquam te negabo. Eodem vero modo etiam omnes disci-
puli dixerunt.

Tum cum iis Iesus ad villam, cui Gethsemane nomen 36
est, venit dicitque discipulis: considete ibi, donec digres-

---

*) Zach. XIII, 7.

Vs. 1. Iam Iudas Cariothensis internecinis Iesu hostibus magistrum se traditurum esse pro triginta siclis pollicetur, tempore ad facinus idoneo opportuno. Nam Iesus in eo est, ut celebret coenam paschalem. Quare mittit, qui in urbe apud hospitem agnum praeparent paschalem. Marc. XIV, 10. Luc. XXII, 1 sqq. Qua in coena Iudam traditorem suum quum manifestasset, panem et poculum dis-

54 γέλων; Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ, ὅτι οὕτω δεῖ γ
55 νέσθαι; Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοι
Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συ
λαβεῖν με· καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην διδάσκ
56 ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με· (τοῦτο δὲ ὅλον
γονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν.) Τ
τε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.

57 Οἱ δὲ κρατήσοντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς Καϊ
φαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσ
58 τεροι συνήχθησαν. Ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἐκ
μακρόθεν ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως, καὶ εἰσελθ
59 ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν ἰδεῖν τὸ τέλος. Οἱ
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ τὸ συνέδριον ἐζήτ
ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως θανατώσω
60 αὐτόν, καὶ οὐχ εὗρον. Καὶ πολλῶν ψευδομαρτύ
προσελθόντων οὐχ εὗρον. Ὕστερον δὲ προσελθόντες δ
61 ψευδομάρτυρες εἶπον· Οὗτος ἔφη· Δύναμαι καταλῦ
τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆ
62 αὐτόν. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· Οὐ
ἀποκρίνῃ, τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; Ὁ δὲ Ἰησο
63 ἐσιώπα. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· Ἐξο
κίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς,
64 σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰ
σοῦς· Σὺ εἶπας. Πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπάρτι ὄψεσθε τ
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμει
65 καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. Τότε
ἀρχιερεὺς διέῤῥηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων· ὅτι ἐβλασφ
μησε· τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἴδε, νῦν ἠκούσα
66 τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ. Τί ὑμῖν δοκεῖ; Οἱ δὲ ἀποκρ
67 θέντες εἶπον· Ἔνοχος θανάτου ἐστι. Τότε ἐνέπτυσαν ε
τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν· οἱ δὲ ἐῤῥάπ
68 σαν λέγοντες· Προφήτευσον ἡμῖν, Χριστὲ, τίς ἐστιν
παίσας σε;

69 Ὁ δὲ Πέτρος ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ. Καὶ προσῆλθ
αὐτῷ μία παιδίσκη λέγουσα· Καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησ
70 τοῦ Γαλιλαίου. Ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν αὐτῶν πά
71 των λέγων· Οὐκ οἶδα, τί λέγεις. Ἐξελθόντα δὲ αὐτ
εἰς τὸν πυλῶνα εἶδεν αὐτὸν ἄλλη καὶ λέγει τοῖς ἐκε
72 Καὶ οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. Καὶ πάλ

XXVI, 54. al. πληρωθήσεται. 59. al. τὸ συν. ὅλον. ib. al. ε
τὸν θανατώσωσι. 60. Καὶ alterum, et οὐχ εὗρον alterum, om
tant alii. 69. al ἔξω ἐκάθητο. 70. al. omisso αὐτῶν l. πάντ
71. al. pro τοῖς ἐκεῖ l. αὐτοῖς· Ἐκεῖ καὶ vel λέγει αὐτοῖς.

et preces illic fecerim. Et assumtis Petro et duobus Ze- 37
bedaei filiis, tristitia summoque angore corripi coepit. Tum 38
eos alloquitur Iesus: magnum animus meus sentit dolorem
ad mortem usque: manete hic et vigilate mecum. Paulu- 39
lum progressus et in faciem prostratus ibi ita est precatus:
mi pater, si fieri potest, removeatur a me hoc poculum;
verum non quae mihi, sed quae tibi placent. Quum ad dis- 40
cipulos venit, dormientes eos offendit et Petrum alloquitur:
tempus adeo non valuistis mecum per unam horam vigilare?
vigilate et precamini, ne in periculum incidatis: animus 41
quidem promtus, at corpus imbecille. Iterum secundo di- 42
gressus precatus est his verbis: mi pater, si non potest
hoc a me removeri, ut non id sustineam, tuae me volun-
tati astringam. Qui quum venisset, iterum eos reperit 43
dormientes (erant enim oculi eorum aggravati), iisque mis-
sis eorum digressus tertio est precatus, iisdem usus ver- 44
bis. Tum venit ad discipulos suos eosque alloquitur: dor- 45
mite in posterum et requiescite; ecce, appropinquavit illa
hora, et Messias traditur in manus peccatorum. Surgite! 46
eamus! en, adest qui me tradit.

Dum adhuc loqueretur, ecce, Iudas, unus de duodecim 47
venit, venit eumque eo magna hominum turba armata gla-
diis et malleis, a summis sacerdotibus populique senatori-
bus. Sed traditor eius signum iis dederat dicens: quem- 48
cumque osculatus: manus ei iniicite. Et statim, quum 49
ad Iesum venisset, dixit: salve, magister. Et amplexatus
eum. Iesus vero eum allocutus est: amice, ad qualem 50
rem ades! Tum accesserunt ad eum et, manibus Iesu in-
iectis, eo potiti sunt. Et, ecce! unus e Iesu comitibus, 51
manu extensa, districto gladio suo servum summi pontifi-
cis percussit eique abstulit aurem. Tum eum alloquitur 52
Iesus; reconde gladium tuum in locum suum; omnes enim,
qui gladio utuntur, gladio peribunt; an putas, me nunc non 53
posse patrem meum rogare, ut mihi plus quam duecim

---

capitis porrectum cruentae suae ac salutaris signa mortis seque non
in regno instaurato vinum bibiturum esse significat. 17—29. Post
cenam monet, ex vetere oraculo fore, ut omnes discipulorum ma-
gistrum deserant. Quod quum Petrus a se alienissimum esse de-
clamat, Iesus divinat, eum ter ante diluculum magistrum esse
ejurantem. Tum in villa Gethsemane, discipulis, qui somno in-
cumbebant, paululum remotis, ter ardentissimas tristi animo ad
patrem fundit preces, ut, si fieri possit, cruentam mortem prohi-
beat. Discipulos somno excitat. Iudas adest cum armatis, qui Ie-
sum, quum vim adhibere suis interdixisset, in Caiaphae palatium

1 Πρωΐας δὲ γενομένης συμβο
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεςβύτεροι τοῦ
2 ὥςτε θανατῶσαι αὐτόν. Καὶ δή
καὶ παρέδωκαν αὐτὸν Ποντίῳ Πιλ
3 Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδι
κρίθη, μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψε
4 τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεςβυτέ
παραδοὺς αἷμα ἀθῶον. Οἱ δὲ ε
5 Σὺ ὄψει. Καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια
6 καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο. Οἱ δὲ
ἀργύρια εἶπον· Οὐκ ἔξεστι βαλεῖν α
7 ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστι. Συμβούλι
σαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κερ
8 ξένοις. Διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖ
9 τῆς σήμερον. (Τότε ἐπληρώθη τ
τοῦ προφήτου λέγοντος· „Καὶ ἔλα
γύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου
10 υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς
μέως, καθὰ συνέταξέ μοι κύριος.)"
11 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν
ηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν λέγων·
12 Ἰουδαίων; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτ

[illegible]rum legiones sistat? Qui igitur eventu comprobaren- 54
[illegible] illei mari; nam sic fieri oportet? Illa hora Iesus ho- 55
[illegible] turbam allocutus est: velut contra latronem exii-
[illegible] gladiis et sudibus armati me comprehensum; quotidie,
[illegible] ad vos venissem, apud vos sedi docens in templo
[illegible] potiti. (Haec autem omnia acciderunt, ut 56
[illegible] prophetarum eventu comprobarentur). Tum disci-
[illegible] omnes, eo relicto, fugerunt.

Qui autem Iesum ceperant, ad Caiapham summum pon- 57
[illegible] duxerunt, ubi legisperiti et senatores congregati
[illegible]. Petrus vero e longinquo usque in aulam summi pon- 58
[illegible] eum est secutus, quam ingressus cum ministris, ut
[illegible] observaret, consedit. Summi autem pontifices et 59
[illegible] et (omnino) synedrium falsa adversus Iesum testi-
[illegible] quaesiverunt, ut supplicio eum afficerent, et non in-
[illegible]. Etiam quum multi falsi prodiissent testes, non 60
[illegible]; posthac autem duo falsi testes, quum accessis-
[illegible] dixerunt: hic dixit: ego possum templum Dei de- 61
[illegible] et tridui spatio restituere. Summus pontifex surgens 62
[illegible] allocutus est: nihilne respondes, cur isti adversus te
[illegible] testimonium? Sed Iesus tacuit. Et summus pontifex 63
[illegible] respondit: adiuro te per Deum vivum, ut nobis
[illegible], e tu es Christus, filius Dei. Iesus ei respondet: 64
[illegible] Sed dico vobis, ab hoc temporis momento vide-
[illegible] Filium sedentem a dextra potentiae et venientem nu-
[illegible] coeli vectum. Tum summus pontifex vestimenta sua 65
[illegible] dixitque: impie est locutus: quid amplius opus ha-
[illegible] testibus? en, iam impie eius dictum audivistis. Quid 66
[illegible] videtur? Illi vero respondent his verbis: supplicio est
[illegible]. Tum ori eius inspuerunt, colaphos ei impegerunt; 67
[illegible] autem inflixerunt alapas dicentes: vaticinare nobis, 68
[illegible], quis est, qui te percusserit.

Petrus vero sedebat in aula, ad quem quum ancilla 69
[illegible] accessisset, dixit: tu quoque eras cum Iesu Gali-
[illegible]. Ille autem negavit coram iis omnibus his verbis: ne- 70
[illegible], quid dicas. Quum vero in vestibulum exiisset, alia 71
[illegible] vidit dixitque ad eos, qui ibi erant: Etiam hic erat
[illegible] Iesu Nazoraeo. Et iterum negavit iureiurando interpo- 72

[illegible]. 35—56. Marc. XIV, 26. Luc. XXII, 31. Ioh. XVIII, 1.
[illegible] fuga discipuli fugiunt. Apud Caiapham universo synedrio
[illegible], sat multi, at frustra, falsi prodeunt testes, qui varia cri-
[illegible] ei exprobrant. 57—62. Denique libera Iesu professio, se
[illegible] esse, crimen supplicio dignum uno quasi ore iudicatur ei-

... Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρ
ὄχλους, ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαρ
21 ἀπολέσωσιν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγε
να θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμ
22 αββᾶν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος
σοῦν, τὸν λεγόμενον Χριστόν; Λ
23 Σταυρωθήτω! Ὁ δὲ ἔφη· Τί γὰρ
24 περισσῶς ἔκραζον λέγοντες· Σταυ
Πιλάτος, ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ
ται, λαβὼν ὕδωρ ἀνενίψατο τὰς
ὄχλου λέγων· Ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ
25 τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. Καὶ ἀποκρ
26 Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ
ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, τ
λώσας παρέδωκεν, ἵνα σταυρωθῇ.
27 Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγ
τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον συνη
28 τὴν σπεῖραν, καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν
29 μύδα κοκκίνην καὶ πλέξαντες στέφ
θηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ
ξιὰν αὐτοῦ καὶ γονυπετήσαντες ἔμπ
ζον αὐτῷ λέγοντες· Χαῖρε, ὁ βα
30 καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον
31 πτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Καὶ
ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα καὶ ἐν
τια αὐτοῦ, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς
32 ...

novi illum hominem. Paulo post autem accesse- 73
um, qui adstabant, et Petrum allocuti sunt: reve-
es ex iis; etenim pronuntiatio tua te manifestum
Tum coepit extremis diris se obligare et iurare: 74
illum hominem. Et confestim gallus cecinit. Et 75
memoriam revocavit illam vocem Iesu, qui dixe-
quam gallus cecinerit, tu me negaveris. Et egres-
as profudit cum magno dolore.

CAP. XXVII.

autem omnes summi pontifices populique senato- 1
Iesum consilium ceperunt, ita ut supplicio eum
Quem vinctum quum abduxissent, Pontio Pilato 2
derunt. Tum Iudas, traditor eius, quum vidisset, 3
is esse damnatum, poenitentia ductus triginta si-
is pontificibus et senatoribus reddidit his verbis: 4
, traditor hominis insontis. Sed illi dixerunt: quid
tu videris. Et siclis illis in templo abiectis abiit, 5
abiisset, laqueo se suspendit. Summi autem pon- 6
tis illis siclis, dixerunt: non licet in aerarium
inicere, quia caedis pretium est. Habito autem 7
, agrum illius figuli iis emerunt, ut sepulturae esset
Quare ager ille ager cruentus usque ad hodier- 8
rocatur. (Tum eventum habuit vaticinium illud 9
prophetae, qui canit: *) „Et sumserunt triginta il-
— pretium viri illius, quem homines aestimarunt a
itarum et coniecerunt eos in figuli agrum, quem- 10
dominus mihi praecepit.")
s autem quum coram procuratore staret, procura- 13
interrogavit hac voce: Tu es rex Iudaeorum? Iesus
, inquit. Et dum a summis pontificibus et senio- 16
usaretur, nihil respondit. Tum dicit ad eum Pila- 13
ne audis, quot te criminibus petant? Et non re- 14
ne unum quidem verbum. Quibusvis autem pascha- 15
procurator unum populo, quem vellent, vinctum

. XI, 12. 13.
ar. — Interim foris id quod Iesus praedixerat evenit:
novisse Iesum, negat ac pernegat. 63—75. Marc. XIV, 54.
II, 54. Ioh. XVIII, 13.
Primo mane consiliis de caede impetranda agitatis Iesum
m deducunt. Marc. XV, 1. Luc. XXIII, 1. Iudas autem,
qua pontifices deinde figuli agrum ad peregrinos sepelien-
t, frustra in templo allata, suspendio vitam finit. 1—10.

40 γοντες· Ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ
κοδομῶν σῶσον σεαυτόν· εἰ υἱὸς ε
41 ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Ὁμοίως δὲ καὶ
τες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρε
42 ων ἔλεγον· Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸ
βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστι, καταβάτω
43 καὶ πιστεύσομεν ἐπ᾽ αὐτόν· Πε
ρυσάσθω νῦν αὐτὸν, εἰ θέλει αὐτό
44 εἰμι υἱός. Τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ οἱ λῃσ
45 αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. Ἀπὸ δὲ ἕ
46 νετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρ
τὴν ἐννάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰη
γων· Ἠλὶ! ἠλὶ! λαμὰ σαβαχθανί;
47 θεέ μου! ἱνατί με ἐγκατέλιπες; Τ
48 των ἀκούσαντες ἔλεγον· ὅτι Ἠλία
εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν καὶ λ
49 τε ὄξους καὶ περιθεὶς καλάμῳ ἐπ
λοιποὶ ἔλεγον· Ἄφες, ἴδωμεν, εἰ
αὐτόν.
50 Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράξας φ
51 πνεῦμα. Καὶ, ἰδοὺ! τὸ καταπέτα
εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω κα
52 πέτραι ἐσχίσθησαν καὶ τὰ μνημεῖα
53 λὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγ
ελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ
54 ἦλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφ
δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ

iae locus) poscam felle temperatam ei biben- 34
runt, qua gustata bibere noluit. Quum vero 35
affixissent, vestes eius sorte inter se divise-
e sedentes eum custodiverunt. Et super capite 36
a litteris conceptum posuerunt: „Hic est Iesus rex 37
rum." Tum cum eo duo latrones in crucem agun- 38
a dextra, alter a sinistra. Qui autem praeter- 39
viciis eum proscindebant, quassantes capita sua
s: tu, qui templum destruis et triduo exstruis, 40
ipsum; si filius es Dei, descende de cruce. Si- 41
etiam summi pontifices illudentes cum legis pe-
atoribus et Pharisaeis dicebant: alios servavit, 42
n non potest servare: rex est Israelitarum: iam
de cruce et fidem ei habebimus. Deo confidit, 43
n ei ferat, si ei vult opitulari! Dixit enim: Dei
. Idem vero etiam latrones simul cum eo in cru- 44
ei conviciati sunt. Sed inde ab hora sexta tene- 45
iterunt per totum orbem terrarum usque ad nonam.
nam autem nonam Iesus exclamavit magna voce: 46
l lama sabachthani? id est: mi Deus, mi Deus,
stituisti? Quidam eorum, qui ibi stabant, hoc 47
erunt: hic vocat Eliam. Et confestim unus ex 48
n accurrisset, spongia sumta et vino myrrhato re-
hnque imposita ei potandum praebuit. At reliqui 49
age, videamus, si veniat Elias eum servaturus.

esus, quum iterum magna voce clamasset, animam 50
. Et, ecce! velum templi in duas partes scissum 51
mo usque ad imum et terra commota et rupes dif-
sepulcra aperta et multa corpora mortuorum pio- 52
citata sunt. Et egressi e sepulcris (post eius re- 53
em) urbem intrarunt sanctam multisque apparu-
enturio autem eiusque comites Iesum custodientes, 54
ae motum et quae evenerant, vidissent, vehemen-
runt dicentes: profecto hic erat Dei filius. Erant 55
multae mulieres e longinquo spectantes, quae Ie-

---

obris proscindunt, adeo bini illi simul in crucem acti. Marc. XV, 1. Luc. XXIII, 1. Ioh. XVIII, 28—XIX, 16.
ra sexta usque ad nonam, quo tempore exspirat, omnia
oducuntur. 45—50. Marc. XV, 21. Luc. XIII, 26. Ioh.
Tum fit terrae ingens motus, rupes discutiuntur, mor-
relinquunt et centurio cum militibus *e portentis* Iesu ma-
olligunt. *Amicae Iesu feminae e longinquo* supplicium

λαβων το σωμα ο Ιωσηφ ενετυλιξε
60 ρᾷ καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ α
τόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ, καὶ προςκυλ
61 θύρᾳ τοῦ μνημείου ἀπῆλθεν. Ἡ
Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία
τοῦ τάφου.
62 Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἥτις ἐστὶ μ
συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φα
63 λέγοντες· Κύριε, ἐμνήσθημεν, ὅτι
64 πεν ἔτι ζῶν· Μετὰ τρεῖς ἡμέρας
οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως
μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
εἴπωσι τῷ λαῷ· Ἠγέρθη ἀπὸ τῶν
ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.
65 τος· Ἔχετε κουστωδίαν· ὑπάγετε,
66 δατε. Οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσα
γίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστω

ΚΕΦ. XXVI

1 Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκ
των ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ
2 ρῆσαι τὸν τάφον. Καὶ, ἰδοὺ! σ
ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρ
κύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας κα
3 τοῦ· Ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀσ

dvariae locus) poscam felle temperatam ei biben- 34
dederunt, qua gustata bibere noluit. Quum vero 35
eum affixissent, vestes eius sorte inter se divise-
bique sedentes eum custodiverunt. Et super capite 36
e eius litteris conceptum posuerunt: „Hic est Iesus rex 37
Iudaeorum." Tum cum eo duo latrones in crucem agun- 38
alter a dextra, alter a sinistra. Qui autem praeter- 39
, maliciis eum proscindebant, quassantes capita sua
dentes: tu, qui templum destruis et triduo exstruis, 40
a metipsum; si filius es Dei, descende de cruce. Si- 41
milter etiam summi pontifices illudentes cum legis pe-
et senatoribus et Pharisaeis dicebant: alios servavit, 42
ipsum non potest servare: rex est Israelitarum: iam
deat de cruce et fidem ei habebimus. Deo confidit, 43
et opem ei ferat, si ei vult opitulari! Dixit enim: Dei
sum. Idem vero etiam latrones simul cum eo in cru- 44
acti ei conviciati sunt. Sed inde ab hora sexta tene- 45
ras extiterunt per totum orbem terrarum usque ad nonam.
ca horam autem nonam Iesus exclamavit magna voce: 46
Eli! lama sabachthani? id est: mi Deus, mi Deus,
ce me destituisti? Quidam eorum, qui ibi stabant, hoc 47
audiebant, dixerunt: hic vocat Eliam. Et confestim unus ex 48
eis cum accurrisset, spongia sumta et vino myrrhato re-
ta calamoque imposita ei potandum praebuit. At reliqui 49
dixerunt: age, videamus, si veniat Elias eum servaturus.

At Iesus, quum iterum magna voce clamasset, animam 50
emisit. Et, ecce! velum templi in duas partes scissum 51
a summo usque ad imum et terra commota et rupes dif-
ractae et sepulcra aperta et multa corpora mortuorum pio- 52
rum excitata sunt. Et egressi e sepulcris (post eius re- 53
surrectionem) urbem intrarunt sanctam multisque apparu-
erunt. Centurio autem eiusque comites Iesum custodientes, 54
terrae motum et quae evenerant, vidissent, vehemen-
timuerunt dicentes: profecto hic erat Dei filius. Erant 55
ibi multae mulieres e longinquo spectantes, quae Ie-

---

probris proscindunt, adeo bini illi simul in crucem acti.
cf. Marc. XV, 1. Luc. XXIII, 1. Ioh. XVIII, 28—XIX, 16.
hora sexta usque ad nonam, quo tempore exspirat, omnia
obducuntur. 45—50. Marc. XV, 21. Luc. XIII, 26. Ioh.
Tum fit terrae ingens motus, rupes discutiuntur, mor-
cra relinquunt et centurio cum militibus e portentis Iesu ma-
colligunt. Amicae Iesu feminae e longinquo supplicium

10 ελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς π
αὐτῷ. Τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦ
γετε, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μ
11 τὴν Γαλιλαίαν κἀκεῖ με ὄψονται.
Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ
12 ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν
τα τὰ γενόμενα. Καὶ συναχθέντι
13 ρων συμβούλιόν τε λαβόντες ἀργύ
14 στρατιώταις λέγοντες· Εἴπατε· ὅτι
κτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμι
15 ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμ
αὐτὸν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσ
τὰ ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθη
16 ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις μέχρ
17 Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορε
λαίαν εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐ
18 ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν αὐτῷ
19 Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν
μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐ
μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτ
20 ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ κ
τος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν π
ὑμῖν, καὶ, ἰδοὺ! ἐγὼ μεθ' ὑμῶν ε
ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

[illegible] a Galilaea secutae ei ministrabant. In his erat Maria 56
[illegible]dalensis et Maria mater Iacobi et Ioses materque filio-
[illegible] Zebedaei.

Vesperi autem venit homo dives Arimathaeus, nomine 57
[illegible]phus, qui et ipse fuerat discipulus Iesu. Qui quum 58
[illegible]set ad Pilatum, petiit corpus Iesu. Tum Pilatus tra-
[illegible]vit. Iosephus quum corpus acceptum et puro involu- 59
[illegible] linteo in novo suo sepulcro, quod in rupe exciderat, 60
[illegible], magno lapide ad sepulcri portam advoluto, ab-
[illegible]. Erat autem ibi Maria Magdalensis et altera Maria e re- 61
[illegible] sepulcri sedentes.

Postero autem die, qui praeparationem excipiebat, con- 62
[illegible] summi pontifices et Pharisaei ad Pilatum dicentes:
[illegible], meminimus, illum planum dixisse, quum adhuc 63
[illegible] in vivis: post triduum resuscitor. Iube igitur sepul- 64
[illegible] usque ad tertium diem muniri, ne forte discipuli eius,
[illegible] amoverint, eum surripiant et populo dicant: resusci-
[illegible] est a mortuis: et postrema fraus prima erit deterior.
[illegible] Pilatus: habetis, inquit custodiam; abite, munite 65
[illegible]. Qui quum abiissent, muniverunt sepulcrum ob- 66
[illegible] lapide atque addita custodia.

CAP. XXVIII.

Post sabbatum autem, primi hebdomadis diei diluculo, 1
venit Maria Magdalensis atque altera Maria sepulcrum con-
templatum. Et, ecce! magnus exstitit terrae motus; an- 2
gelus enim Domini, qui e coelo descenderat, accessit et la-
pidem ab ostio devolvit ac super eo sedebat. Erat autem 3
aspectus eius ut fulgur eiusque vestimentum candidum nivis
[illegible]. At prae metu eius percussi sunt custodes ac velut 4
mortui. Angelus vero illis mulieribus hoc modo respon- 5
[illegible] ne timete, o vos! scio enim, vos quaerere Iesum in
crucem actum. Non est hic; nam resuscitatus est, quem- 6
[illegible]dum dixit. Huc, videte illum locum, ubi dominus ia-

---

[illegible]. 50—56. At vespera Iosephus Arimathaeus locuples Iesu
[illegible]pulus corpus eius a Pilato sibi commissum in novo sepulcro rite
[illegible]. 57—61. Marc. XV, 38. Luc. XXIII, 41. Ioh. XIX, 30. As-
[illegible] synedrii postero die custodia cingunt sepulcrum, ne forte
[illegible] eius, corpore surrepto fraudulento animo dicant, tertio
[illegible], quod dixerit, eum in vitam rediisse. 62—66.

XXVIII. Sed callidum hoc consilium a Numine eluditur. Ete-
[illegible] postridie sabbatum, quum Maria Magdalensis et Maria mater
[illegible] sepulcrum contemplatum veniunt; terrae motu exorto, ange-
[illegible] coelitus demissum lapidi a sepulcro remoto vident insidentem

1 Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χρ
2 ὡς γέγραπται ἐν τῷ προφήτῃ· „Ἰδ
τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προςώπου σου
3 ὁδόν σου· Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐ
4 ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρ
Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ κ
5 μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Κ
αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα καὶ
ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ Ἰορδά
6 ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶ
ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου καὶ ζ
τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ καὶ ἐσθίων ἀκρ
7 Καὶ ἐκήρυσσε λέγων· Ἔρχεται ὁ ἰ
μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι
8 ἱμάντων αὐτοῦ. Ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα
δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

9 Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς
ἀπὸ Ναζαρὲτ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐβ
10 εἰς τὸν Ἰορδάνην. Καὶ εὐθέως ἀν
εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τ
11 ρὰν καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν. Καὶ
οὐρανῶν· „Σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπη

12 Καὶ εὐθέως τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκ

[illegible]. Atque abite et nuntiate eius discipulis, a mortuis eum 7
[illegible] exsitatum; et, ecce! antevertit vos in Galilaeam; ibi
[illegible] videbitis. En, dixi vobis. Et egressae subito a se- 8
[illegible] cum metu et magna laetitia cucurrerunt, ut disci-
[illegible] eius nuntiarent. Quum vero nuntiatum irent eius dis- 9
[illegible], et, ecce! Iesus obviam iis factus est dicens: sal-
[illegible]! Quae quum accessissent, pedes eius amplexatae sup-
[illegible] eum veneratae sunt. Tum Iesus iis dicit: nolite ti- 10
[illegible]; abite, nuntiate fratribus meis, ut abeant in Galilaeam
[illegible] me videbunt.

Iis autem proficiscentibus, ecce! nonnulli custodes 11
[illegible] ingressi summis sacerdotibus omnia, quae evene-
[illegible], nuntiarunt. Et congregati cum senioribus collatisque 12
[illegible], satis pecuniae militibus dederunt dicentes: dicite: 13
[illegible] eius, qui noctu venerant, eum clam, nobis dor-
[illegible], surripuerunt. Atque ubi hoc coram procuratore 14
[illegible] fuerit, nos ei persuadebimus vosque reddamus
[illegible]. Illi autem, sumto argento, egerunt, quemadmo- 15
[illegible] erant subornati. Et haec fama apud Iudaeos ad hunc
[illegible] diem divulgata est.

Verum undecim illi discipuli profecti sunt in Gali- 16
[illegible], in montem illum, ubi Iesus eos (adesse) iusserat.
[illegible] eum supplices eum adorarunt (hi autem du- 17
[illegible]). Quum Iesus accessisset, hoc modo eos est al- 18
[illegible]: Concessa est mihi omnis potestas in coelo atque
[illegible]. Abite et instituite omnes gentes sacra lotione 19
[illegible] obstringentes patri et filio et Spiritui sancto, docen- 20
[illegible] servare omnia, quaecunque vobis mandavi, et, ec-
[illegible] ego vobiscum sum omnes dies usque ad finem huius
[illegible].

[illegible]ima veste. Custodes vero prae metu aufugerant. A quo
[illegible] esset, Iesum in vitam rediisse, et iussae nuntiare disci-
[illegible], ire, ut eum in Galilaea, quo eos antevertat, videant, ma-
[illegible] pudio perculsae ac metu ad eos pergunt. In ipsa via Iesus se
[illegible] idem iisque idem dat mandatum ad suos perferendum. 1—10.
[illegible] dum proficiscuntur, nonnulli custodum, quae evenerant, de-
[illegible] ad senatores populi, qui stupore affecti argento eos perdu-
[illegible], ut sua ipsorum culpa corpus Christi noctu a discipulis esse
[illegible] divulgent. Quam famam revera in vulgus emanasse, te-
[illegible] Matthaeus. 11—15. Iesus vero in Galilaea suos convenit un-
[illegible] discipulos, quibus hoc idque ultimum dat mandatum, ut
[illegible] rerum div. cognitione imbuant et sacro lavacro initient,
[illegible] patrocinium suum iis promittit. 16—20. Marc. XVI. Luc.
[illegible]. Ioh. XX, 24.

17 ἁλιεῖς. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦ
18 ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς
19 ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν ἠκολου
βᾶς ἐκεῖθεν ὀλίγον εἶδεν Ἰάκωβο
Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κ
20 καταρτίζοντας τὰ δίκτυα· καὶ
Καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν
μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπ
21 Καὶ εἰςπορεύονται εἰς Καφα
22 σάββασιν εἰςελθὼν εἰς τὴν συναγω
πλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·
23 ὡς ἐξουσίαν ἔχων καὶ οὐχ ὡς οἱ
τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος
24 καὶ ἀνέκραξε λέγων· Ἐα! τί ἡμῖ
ρηνέ; Ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς·
25 τοῦ θεοῦ! Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ
26 θητι, καὶ ἐξελθε ἐξ αὐτοῦ. Καὶ σπ
τὸ ἀκάθαρτον καὶ κράξαν φωνῇ μ
27 Καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥςτε
λέγοντας· Τί ἐστι τοῦτο; τίς ἡ
ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμ
28 τάσσει καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ! Ἰ
εὐθέως εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆ
29 Καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγ
τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου
30 νου. Ἡ δὲ πενθερὰ Σίμωνος κα
31 εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆ

EVANGELIVM
ECVNDVM MARCVM.

---

n faustí de Iesu Christo, filio Dei, nuntii, 1
dadum scriptum est in (eo, quem nostis,) propheta: 2
m, ego mitto nuntium meum ante te, qui viam tuam
: vox clamantis in deserto: munite viam domini, 3
mdite eius semitas," exstitit Iohannes aqua lu- 4
in deserto et commendans poenitentiae lustrationem,
ateram veniam consequerentur. Et egrediebantur 5
ta Iudaeae regio et Hierosolymitani omnesque in
e fluvio sacra ab eo obstringebantur lustratione
a impense confitentes. Erat autem Iohannes ille 6
testimentum e pilis camelorum confectum, lumbum
to cinctus cingulo, et alimentis utebatur locustis et
gusti. Et clara docuit voce: venit potentior post 7
m et solvam calceorum corrigiam non sum idoneus.
ta lustratione per aquam vos obstringo; ipse 8
fugget Spiritu sancto.
Iesus illo tempore, (nempe) venit Iesus a Nazaretha 9
et a Iohanne Iordani immersus est. Et confe- 10
aqua emergeret, vidit dehiscentes coelos et
modo columbae superne ad eum delabentem. Et 11
audita est vox: „tu es filius meus dilectus, tu mihi

extemplo Spiritus eum in locum eiicit desertum. 12
ibi in deserto quadraginta dies et explorabatur a 13
, et versabatur cum feris angelique ei ministrabant.

XL, 3.

nnes baptista, id quod vates futurum esse praedixerat, in
laetam de Messia appropinquante ad populares suos pri-
ert nuntium eosque sacro initians lavacro hortatur ad
endandos. Qui quum magno eum favore amplectuntur,
ditur, Messiam semetipso longe esse superiorem. 1—8.
s Nazaretha profectus in illa solitudine a Iohanne bapti-
elitus declaratur Messias. Quo facto plenus div. Spiritu
se confert desertum, ubi per quadraginta versans dies a
tatur, sed ab angelis alitur. Iohanne autem in vincula
, in Galilaeam revertitur denuntians, prope abesse regnum
m, quo qui potiri velit, ei ad meliorem frugem esse
m. 9—11. Ad mare Galilaeum aliquando deambulans

37 αὐτὸν ὅ τε Σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτ
38 λέγουσιν αὐτῷ· Ὅτι πάντες ζητοῦ
Ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλ
39 εἰς τοῦτο γὰρ ἐξεληλύθα. Καὶ ἦ
γωγαῖς αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν Γαλ
ἐκβάλλων.
40 Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρ
γονυπετῶν αὐτὸν καὶ λέγων αὐτῷ
41 σαί με καθαρίσαι. Ὁ δὲ Ἰησοῦς
τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ καὶ λέγε
42 σθητι. Καὶ εἰπόντος αὐτοῦ εὐθ
43 ἡ λέπρα καὶ ἐκαθαρίσθη. Καὶ
44 εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτὸν καὶ λέγει α
δὲν εἴπῃς· ἀλλ' ὕπαγε, σεαυτὸν δ
ἔνεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου
45 μαρτύριον αὐτοῖς. Ὁ δὲ ἐξελθὼν
καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε
φανερῶς εἰς πόλιν εἰςελθεῖν· ἀλλ
ἦν καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πάντοθ

ΚΕΦ. ΙΙ.

1 Καὶ εἰςῆλθεν πάλιν εἰς Καφα
2 ἠκούσθη, ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι. Κ

[illegible]ensa, eam excitavit: et reliquit eam confestim febris
[illegible] ministrabat. Vesperi autem, quum sol occidisset, 32
[illegible]erant ad eum omnes, qui male se habebant, et daemo-
[illegible]: et tota urbs congregata erat ad portam. Et sanavit 33
[illegible], qui variis laborabant morbis, et multos eiecit dae- 34
[illegible] nec sinebat daemones loqui, quia eum noverant.
[illegible] mane multa adhuc nocte quum surrexisset, egressus 35
[illegible]: et quum in locum venisset desertum, preces ibi fun-
[illegible]. Et persecuti sunt eum et Simon et eius comites 36
[illegible] quum eum invenissent, dicunt ad eum: omnes te quae- 37
[illegible]. Quibus ille: conferamus nos, inquit, in vicina con- 38
[illegible], ut etiam ibi laetum afferam nuntium; nam eo
[illegible] egressus sum. Et afferebat laetum in eorum synagogis 39
[illegible] easque per totam Galilaeam malosque eiiciebat
[illegible].

Et accedit ad eum leprosus, qui eum implorans et ad 40
[illegible] eius prolabens dicit ad eum: si voles, potes me red-
[illegible] purum. Iesus vero misertus extensa manu eum tetigit 41
[illegible] verbis: volo, sis purus. Quae quum dixisset, statim 42
[illegible] purgando ab eo remota est. Et significata ei ae gritu- 43
[illegible], eum dimisit eique dixit: vide, ne cuiquam quidquam 44
[illegible]; sed abi, ostende te sacerdoti atque offer de sanatione
[illegible] quae Moses iussit, quo iis (Iudaeis) exstet testimonium. 45
[illegible] autem egressus multum celebrare et divulgare coepit
[illegible] sermonem, ita ut non amplius palam urbes posset in-
[illegible]; sed extra eas in locis versabatur desertis et confluebant ad eum homines undique.

CAP. II.

Et plures post dies iterum Capharnaumum intravit at- 1
[illegible] auditum est, eum domi esse. Et statim multi congre- 2
[illegible]sunt, ita ut ne locus quidem ad ianuam eos caperet;

[illegible] et malis laborantium daemonibus, quos attulerant, stipatus [illegible] Capharnaumitarum multitudine. 29—34. Matth. VIII, 14. [illegible] IV, 38. Primo mane in locum desertum, ut preces ad Deum [illegible], egressum discipuli aliique multi quaerunt. Quod quum [illegible] rodisset, universam Galilaeam peragrat docendo malosque [illegible]lo daemones. Qua in via leprosum enixe rogantem liberat [illegible] eumque monet, ut sacrificium offerre, quam rem divulgare [illegible]. At ille rem divulgat ac efficit, ut Iesus, ne ab hominum [illegible] multitudine, sese conferat in solitudinem; at nec sic qui- [illegible] quod voluerat assequitur, hominibus etiam ibi ad eum con- [illegible]. Luc. IV, 42. V, 12. Matth. VIII, 2.

κλεῖ βλασφημίας, τίς δύναται
8 εἷς ὁ θεός; Καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς
αὐτοῦ, ὅτι οὕτως αὐτοὶ διαλογίζ
αὐτοῖς· Τί ταῦτα διαλογίζεσθε
9 Τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ
σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν· Ἔγειρ
10 βατον καὶ περιπάτει; Ἵνα δὲ εἰδῆ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀ
11 τῷ παραλυτικῷ·) Σοὶ λέγω· Ἔγειρ
12 σον καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.
ἄρας τὸν κράββατον ἐξῆλθεν ἐναν
σταθθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸ
οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν!
13 Καὶ ἐξῆλθε πάλιν παρὰ τὴν
14 ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτὸν καὶ ἐδίδα
ράγων εἶδε Λευὶν τὸν τοῦ Ἁλφαίου
λώνιον καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀκολούθ
15 ἠκολούθησεν αὐτῷ. Καὶ ἐγένετο ἐ
ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τ
συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς
16 γὰρ πολλοὶ, καὶ ἠκολούθησαν αὐ
καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐσθ
νῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἔλεγον τοῖς μ
17 μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν
ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς·
ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς
καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλο

eum invenissent, dicunt ad eum: omnes te quae- 37
ibus ille: conferamus nos, inquit, in vicina con- 38
ut etiam ibi laetum afferam nuntium; nam eo
us sum. Et afferebat laetum in eorum synagogis 39
usque per totam Galilaeam malosque eiiciebat

accedit ad eum leprosus, qui eum implorans et ad 40
s prolabens dicit ad eum: si voles, potes me red-
m. Iesus vero misertus extensa manu eum tetigit 41
i: volo, sis purus. Quae quum dixisset, statim 42
rando ab eo remota est. Et significata ei ae gritu- 43
s dimisit eique dixit: vide, ne cuiquam quidquam 44
dabi, ostende te sacerdoti atque offer de sanatione
Moses iussit, quo iis (Iudaeis) exstet testimonium. 45
s egressus multum celebrare et divulgare coepit
monem, ita ut non amplius palam urbes posset in-
d extra eas in locis versabatur desertis et conflue-
m homines undique.

CAP. II.

dures post dies iterum Capharnaumum intravit at- 1
m est, eum domi esse. Et statim multi congre- 2
, ita ut ne locus quidem ad ianuam eos caperet;

---

alis laborantium daemonibus, quos attulerant, stipatus

21 σιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. Οὐ
ἀγνάφου ἐπιῤῥάπτει ἐπὶ ἱματίῳ
τὸ πλήρωμα τὸ καινὸν τοῦ παλ
22 γίνεται. Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέ
εἰ δὲ μὴ, ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος τ
ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦντα
ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.
23 Καὶ ἐγένετο παραπορεύεσθαι
διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο
24 ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχυας.
αὐτῷ· Ἴδε, τί ποιοῦσιν ἐν τοῖς
25 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Οὐδέποτε ἀνέγ
ὅτε χρείαν ἔσχε καὶ ἐπείνασεν, α
26 πῶς εἰςῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ
ἀρχιερέως, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς
οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερε
27 σὺν αὐτῷ οὖσι; Καὶ ἔλεγεν αὐτ
τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθ
28 Ὥςτε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρ

ΚΕΦ. ΙΙΙ

1 Καὶ εἰςῆλθε πάλιν εἰς τὴν σ
2 ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν
αὐτὸν, εἰ τοῖς σάββασι θεραπεύσ
πωπιν αὐτοῦ. Καὶ λέγει τῷ ἀνθ

doctrinam suam tradebat. Et accedunt ad eum fe- 3
paralyticum a quatuor hominibus sublatum. Qui 4
d eum ob multitudinem appropinquare non possent,
unt tectum, ubi erat, et, quum effodissent, demit-
tulum, in quo paralyticus decumbebat. Iesus au- 5
ducia eorum cognita, dicit paralytico: fili, condo-
nt tibi peccata tua. Erant vero quidam legisperito- 6
ui ibi sedebant et apud animum suum reputabant:
c tam impie loquitur? quis potest peccata condonare, 7
m Deus? Et extemplo quum Iesus mente sua cogno- 8
, ea hoc modo apud se reputare, dixit iis: cur haec
tis apud animum vestrum? utrum est proclivius, ut 9
paralytico: condonata sunt tibi peccata tua, an, ut
surge, tolle lectulum tuum atque incede? Sed, ut 10
, huic (quem videtis) homini potestatem esse vitio-
terra condonandorum, (dicit paralytico:) dico tibi, 11
et, sublato lectulo, redi domum tuam. Et surrexit 12
sublatoque lectulo egressus est coram omnibus, ita
nes extra se raperentur Deumque celebrarent laudibus
tes: nunquam, ut haec res est, quidquam vidimus.
Et egressus est iterum ad mare omnisque hominum 13
tudo veniebat ad eum eosque edocebat. Et praeteriens 14
Levi filium Alphaei sedentem ad mensam publicano-
, cui dixit: sequere me. Et surrexit eumque est secu- 15
Et accidit, ut, quum in aedibus eius accumberet,
portitores et flagitiosi cum Iesu eiusque discipulis ac-
rant; aderant enim multi et eum secuti fuerant. Et 16
rii et Pharisaei quum eum edere vidissent cum por-
s et flagitiosis, discipulis eius dicebant: quid est
um portitoribus et flagitiosis cibum et potum capit?
audito Iesus iis respondet: non sani, sed aegroti me- 17
digent; prodii, non ut probos, sed ut improbos in-
.

Aliquot dies post Capharnaumum reversus tanta obsidetur
a copia, ut aedes eos capere nequeant. Quare paralyticum,
tecto, in conclave, ubi Iesus docet, demittunt. Qua fiducia
egrotum bono animo esse iubet hac voce, peccata ei esse
ta. At iurisconsulti quidam, hac voce offensi, quum
putent, Iesum div. sibi arrogare auctoritatem, Iesus, men-
e facile perspecta, illam vocem nil nisi sanare significare
et hanc potestatem sibi concessam esse, ipsa hominis ac-
tione cum magna hominum miratione declarat. 1—12.
X, 1. Luc. V, 17. Tum ad mare Galilaeum plebem insti-
rit discipulum sibi adiungit, cuius in domo cum multis
bus convivio interest, quod iurisconsulti ac Pharisaei disci-

καὶ οἱ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, πλ
9 ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν.
αὐτοῦ, ἵνα πλοιάριον προςκαρτερ
10 ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν. Πολλοὺς
ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωντ
11 Καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα
προςέπιπτεν αὐτῷ καὶ ἔκραζε λέγο
12 τοῦ θεοῦ. Καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐ
αὐτὸν ποιήσωσι.
13 Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος καὶ
14 αὐτός· καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν.
ἵνα ὦσι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστ
15 καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς
16 δαιμόνια, πρῶτον Σίμωνα (καὶ ἐπέ
17 Πέτρον) καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζε
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, (καὶ ἐπέθηκε
18 νεργὲς, ὅ ἐστιν, υἱοὶ βροντῆς·) κ
19 πον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Ματθ
Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου, καὶ Θα
Κανανίτην, καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτ
αὐτόν.
20 Καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον, καὶ σ
21 ὥςτε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήδε ἄρτ
σαντες οἱ παρ' αὐτοῦ ἐξῆλθον κρ
22 γάρ· Ὅτι ἐξέστη. Καὶ οἱ γραμματε

inde manum tuam. Et extendit, et in pristinam resti-
ta erat conditionem. Et egressi Pharisaei statim cum He- 6
dianis consilium agitarunt contra eum, ut eum perderent.
Et Iesus cum discipulis suis adscendit versus mare 7
multique hominum turba e Galilaea et Iudaea et Hiero- 8
solymis et Idumaea et trans Iordanem eum est secuta, et
qui circa Tyrum et Sidonem habitant, magna hominum vis,
quum audivissent, quanta faciebat, ad eum venerunt. Et 9
dixit discipulis suis, ut praesto sibi esset navigium, ob
hominum turbam, ut ne eum urgerent. Multos enim 10
sanarat, ita ut in eum irruerent, ut eum tangerent, quot-
quot haberent morbos. Et impuri illi daemones, quando 11
eum conspicerent, irruebant in eum et clamabant his ver-
bis: tu es filius Dei. Et increpuit eos, ne ipsum redde- 12
rent manifestum.
Et adscendit in montem et arcessit ad se quos ipse 13
volebat, et abierunt ad eum. Et duodecim fecit, ut secum 14
essent et ut eos mitteret ad nuntium (de regno Messiano 15
proximae adfuturo) perferendum et ut haberent vim medendi
morbis et malos eiiciendi genios, primum Simonem (cui 16
nomen indidit Petri) et Iacobum filium Zebedaei et Iohan- 17
nem fratrem eius (quos Boanerges i. e. filios tonitruum no-
minavit) et Andream, Philippum, Bartholomaeum, Mat- 18
thaeum, Thomam, Iacobum filium Alphaei, Simonem Ca-
naeum et Iudam Cariothensem, qui eum etiam tradidit. 19
Et veniunt domum et confluit iterum hominum turba, 20
ita ut ne panem quidem edere possent. Et quum cognati 21
eius audissent, (domo) exierunt, ut eum comprehenderent;
dicebant enim, eum sui non esse compotem. Et legisperiti 22
et qui ab Hierosolymis descenderant, dicebant: Beelsebu-
lum habet, et: per principem malorum daemonum malos
eiicit daemones. Quos quum ad se arcessivisset, per para- 23
bolas ita dicebat: quomodo potest Satanas Satanam eiicere?

---

sui cum Herodianis vitae eius struunt insidias. At Iesus cum discipulis ad mare Galilaeum se confert magna stipatus hominum multitudine, multi aegroti solo contactu et Messiae adspectu, in-gentis malis vexati daemonibus, sanantur. 1—12. Matth. XII, 1. Luc. VI, 1. A mari quum in montem Capharnaume vicinum ve-nerit, solemniter duodecim, quorum nomina referuntur, disci-pulos doctores futuros et miraculorum effectores constituit. 13—19. Luc. VI, 12. Iesus Capharnaumum reversus magna hominum co-ntinuum se videt. At Iesu cognati opinantes, eum sui non esse compotem, eum in suam *potestatem redigere student*. Legisperiti

24 δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν; Καὶ ἐὰν βασ
ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασ
25 ἐκείνη· καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύν
26 σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη· καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη
ἑαυτὸν καὶ μεμέρισται, οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τ
27 ἔχει. Οὐ δύναται οὐδεὶς τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελ
εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον
ἰσχυρὸν δήσῃ· καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπ
28 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτή
τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ αἱ βλασφημίαι ὅσα
29 βλασφημήσωσιν· ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμ
ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἔνοχός
30 αἰωνίου κρίσεως. Ὅτι ἔλεγον· Πνεῦμα ἀκάθαρτον
31 Ἔρχονται οὖν ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ,
ἔξω ἑστῶτες ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες α
32 Καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν. Εἶπον δὲ αὐτῷ· Ἰ
33 ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ζητοῦσί σε.
ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων· Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου
34 ἀδελφοί μου; Καὶ περιβλεψάμενος κυκλῳ τοὺς περὶ
τὸν καθημένους λέγει· Ἴδε, ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδε
35 μου. Ὅς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ο

extende manum tuam. Et extendit, et in pristinam resti-
tuta erat conditionem. Et egressi Pharisaei statim cum He- 6
rodianis consilium agitarunt contra eum, ut eum perderent.
Et Iesus cum discipulis suis adscendit versus mare 7
multique hominum turba e Galilaea et Iudaea et Hiero- 8
solymis et Idumaea et trans Iordanem eum est secuta, et
qui circa Tyrum et Sidonem habitant, magna hominum vis,
quum audivissent, quanta faciebat, ad eum venerunt. Et 9
dixit discipulis suis, ut praesto sibi esset navigium, ob
illam hominum turbam, ut ne eum urgerent. Multos enim 10
sanaverat, ita ut in eum irruerent, ut eum tangerent, quot-
quot haberent morbos. Et impuri illi daemones, quando 11
eum conspicerent, irruebant in eum et clamabant his ver-
bis: tu es filius Dei. Et increpuit eos, ne ipsum redde- 12
rent manifestum.
Et adscendit in montem et arcessit ad se quos ipse 13
voluit, et abierunt ad eum. Et duodecim fecit, ut secum 14
essent et ut eos mitteret ad nuntium (de regno Messiano 15
proximo adfuturo) perferendum et ut haberent vim medendi
morbis et malos eiiciendi genios, primum Simonem (cui 16
nomen indidit Petri) et Iacobum filium Zebedaei et Iohan- 17
nem fratrem eius (quos Boanerges i. e. filios tonitruum no-
minavit) et Andream, Philippum, Bartholomaeum, Mat- 18
thaeum, Thomam, Iacobum filium Alphaei, Simonem Ca-
naeum et Iudam Cariothensem, qui eum etiam tradidit. 19
Et veniunt domum et confluit iterum hominum turba, 20
ita ut ne panem quidem edere possent. Et quum cognati 21
eum audivissent, (domo) exierunt, ut eum comprehenderent;
dicebant enim, eum sui non esse compotem. Et legisperiti 22
illi qui ab Hierosolymis descenderant, dicebant: Beelsebu-
lum habet, et: per principem malorum daemonum malos
illos daemones. Quos quum ad se arcessivisset, per para- 23
bolas ita dicebat: quomodo potest Satanas Satanam eiicere?

---

cum Herodianis vitae eius struunt insidias. At Iesus cum discipulis ad mare Galilaeum se confert magna stipatus hominum multitudine, multi aegroti solo contactu et Messiae adspectu, immundis malis vexati daemonibus, sanantur. 1—12. Matth. XII, 1. Luc. VI, 1. A mari quum in montem Capharnaume vicinum venerit, solemniter duodecim, quorum nomina referuntur, discipulos doctores futuros et miraculorum effectores constituit. 13—19. Luc. VI, 12. Iesus Capharnaumum reversus magna hominum corona cinctum se videt. At Iesu cognati opinantes, eum sui non esse compotem, eum in suam potestatem redigere student. Legisperiti

[illegible] μὴ βλέποντες βλέπω
ἀκούοντες ἀκούωσι καὶ μὴ συνιῶ
13 καὶ ἀφεθήσεται αὐτοῖς τὰ ἁμαρ
τοῖς· Οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν
14 τὰς παραβολὰς γνώσεσθε; Ὁ σπ
15 Οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν·
καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχε
16 τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς
οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη
ἀκούσωσι τὸν λόγον, εὐθέως με
17 αὐτόν· καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑ
εἰσιν· εἶτα γενομένης θλίψεως ἢ
18 εὐθέως σκανδαλίζονται. Καὶ οἱ
19 ἀκάνθας σπειρόμενοι οἱ τὸν λόγ
μέριμναι τοῦ αἰῶνος καὶ ἡ ἀπάτ
περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰςπορευ
20 λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. Καὶ
γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες
παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν
ἑξήκοντα καὶ ἓν ἑκατόν.
21 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Μήτι ὁ λ
τὸν μόδιον τεθῇ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνη
22 λυχνίαν ἐπιτεθῇ; Οὐ γὰρ ἐστὶ
φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφο
23 ρὸν ἔλθῃ. Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκο
24 ἔλεγεν αὐτοῖς· Βλέπετε, τί ἀκούε

Alia autem in bonam terram ceciderunt et, quum pullularent 8
crescerent, fruges ferebant, et aliud triginta, aliud sexa-
ginta, aliud centum ferebat. Et dicebat: qui aures habet 9
ad audiendum, audito!

Quum vero seorsum esset, interrogarunt eum comites 10
cum duodecimviris de parabolae sensu. Quibus dicebat: 11
Vobis concessum est arcanam regni divini rationem intelli-
gere: illis autem, qui foris sunt, omnia per parabolas ad-
ministratur, ut oculis valentes videant nec intelligant 12
et aures valentes audiant nec percipiant, ne quando resi-
pisceret et veniam peccatorum sint consecuturi. Et dicit 13
ad eos: non intelligitis hanc parabolam et quomodo omnes
parabolas intelligetis? Sator ille serit doctrinam (divi- 14
nam). Hi autem sunt propter viam sati; ubi doctrina 15
seritur et quum audiverint, statim venit Satanas et tollit
doctrinam animis eorum insitam. Et hi sunt, qui in 16
petra seruntur; qui quum audiverint, statim cum gaudio
eam recipiunt, et in semetipsis non (altas) habent radices, 17
vel temporarii sunt; tum ingruente calamitate vel vexatio-
ne ob doctrinam statim offenduntur. Et hi sunt qui in spi- 18
nis seruntur, qui doctrinam audiunt; et curae rerum hu- 19
manarum et fallaciae divitiarum et reliquarum rerum cupidi-
tates laedentes suffocant doctrinam nullasque edit fruges.
Et hi sunt in bonam terram sati; qui audiunt doctrinam et 20
admittunt, et fructus ferunt, alius triginta et alius sexa-
ginta et alius centum.

Et dicebat ad eos (discipulos): num forte lucerna ve- 21
nit, ut sub modio ponatur vel sub lecto? non, ut candela-
bro imponatur? Nam non est occultum, quodcunque non 22
manifestum fuerit; nec quidquam obscuratum est, sed ut luci
exponatur. Si quis auribus valet ad audiendum, audito! 23
Et dicebat ad eos: videte, quid audiatis, et si audietis, 24

---

parabolae sensum discipulis privatim exponit aegre ferens, quod
ea sua perspexerint, commendat iis pietatis studium summque
exemplum imitandum proponit, 1—20. Locis quibusdam commu-
tatis additis, ut aculeos in animis eorum relinqueret, semetipsum
comparat cum satore, qui agrum sedulo colens rei incrementa
non permittat, sed messis tempore segetibus falcem immittat.

ἐν τῷ σάγχνῃ. Ὅταν δὲ παραδῷ
30 στέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστ
ἔλεγε· Πῶς ὁμοιώσωμεν τὴν βα
31 τίνι αὐτ ἡν παραβολῇ θῶμεν; Ὡ
ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότε
32 μύτων ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ
νει, καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχ
κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι
τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνο
33 Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολ
34 λόγον, καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν.
οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς· κατ' ἰδίαν δὲ
ἐπέλυε πάντα.
35 Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ
36 νης· Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν. Κ
παραλαμβάνουσιν αὐτὸν, ὡς ἦν ἐν
37 δὲ πλοῖα ἦν μετ' αὐτοῦ. Καὶ γίν
μεγάλη· τὰ δὲ κύματα ἐπέβαλλεν
38 ἤδη γεμίζεσθαι. Καὶ ἦν αὐτὸς ἐπ
προςκεφάλαιον καθεύδων. Καὶ διε
λέγουσιν αὐτῷ· Διδάσκαλε! οὐ μέλ
39 μεθα; Καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ
θαλάσσῃ· Σιώπα! πεφίμωσο! Καὶ
40 καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. Καὶ εἶπε

Et dicebat: quomodo regnum divinum comparemus, 30
quamnam similitudinem id ponamus? Tanquam 31
granulo, quod, quando satum fuerit in terra, minus
ras in terra seminibus; et ubi satum fuerit, crescit 32
ribus oleribus maius et magnos facit ramos, ita ut
umbra aves coeli possint habitare.

Huiusmodi parabolis multis exponebat iis doctrinam 33
, quemadmodum poterant audire. Sed sine para- 34
s non docebat; seorsim vero discipulis suis solve-
ia.

Fit ad eos illo die orta vespera: perveniamus in 35
am ripam. Et missa illa hominum turba cum reci- 36
ri erat in navigio; et alia vero navigia erant cum
fertur magnus venti turbo; fluctus autem irruebant 37
vum, ita ut iam oppleretur. Et ipse erat in puppi, 38
alvinar dormiens. Et excitant eum eique dicunt:
! non curae est tibi, nos perire? Et expergefactus 39
ventum dixitque mari: tace! obmutesce! Et po-
tus magnaque exstitit malacia. Et dicit iis: cur 40

---

semine sinapis, regnum div. a parvis initiis longe late-
nos dilaturum esse, significat. 21—32. Matth. XIII, 1—
VIII, 4—18. Praeterea Marcus innuit, Iesum plures eius-
[illegible] 33. 34. Eodem die sub vesperam

ἐστεν, ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶ
3 πνεύματι ἀκαθάρτῳ, ὃς τὴν
μνήμασι, καὶ οὐδὲ ἁλύσεσιν οὐ
4 διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις
διεσπᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύσ
5 πρόφθαι· καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυ
νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμ
6 κράζων καὶ κατακόπτων ἑαυτὸ
Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν ἔδραμε
7 καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ λέγει·
υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρ
8 βασανίσῃς! Ἔλεγε γὰρ αὐτῷ·
9 ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.
σοι ὄνομα; Καὶ λέγει αὐτῷ·
10 πολλοί ἐσμεν. Καὶ παρεκάλει α
11 τοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας
12 ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκο
αὐτὸν λέγοντες· Πέμψον ἡμᾶς ε
13 αὐτοὺς εἰςέλθωμεν. Καὶ ἐπέτρεψ
ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκά
χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κ
θάλασσαν (ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιο
14 θαλάσσῃ. Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφ
τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.

ἐστε; οὔπω ἐχ. π.; al. τί δυοῖν ἐστε·

[illegible] estis? adeone fiduciam non habetis? Et vehementer 41
[illegible]runt et ad se invicem dicebant: quis tandem hic est,
[illegible] et ventus et mare ei obediunt.

CAP. V.

Et venit in ulterius maris litus in regionem Gadareno- 1
[illegible]. Et quum e navigio escendisset, statim ei obviam 2
[illegible] est e sepulcris homo genio agitatus impuro, qui do-
[illegible] suum habebat in sepulcris, quem ne catenis qui- 3
[illegible] quisquam poterat vincire, quia saepe pedicis et manicis
[illegible] manicas discerpserat et pedicas contriverat, 4
[illegible] poterat eum domare, semperque, noctu et interdiu, 5
[illegible] sepulcris erat et montibus clamans et semetipsum con-
[illegible] lapidibus. Qui quum Iesum e longinquo vidisset, 6
[illegible] et ad genua eius prolapsus alta voce clamans di- 7
[illegible]: quid tecum mihi rei est, Iesu, fili Dei celsissimi? ob-
[illegible] te per Deum, ne me crucies! Dicebat enim ei: ex- 8
[illegible] inquare daemon ex hoc homine. Et interrogabat eum: 9
[illegible] tibi nomen? Cui ille: legio, inquit, mihi nomen;
[illegible] multi sumus. Et multum eum rogabat, ne ipsos e 10
[illegible] abigeret. Erat autem ibi magnus porcorum grex in 11
[illegible]. Et rogarunt eum his verbis: mitte nos in porcos, 12
[illegible] intremus. Et statim iis permisit. Qui daemones im- 13
[illegible] quum exiissent, porcos intrarunt et grex de praecipitio
[illegible] in mare (erant autem circiter duo millia), et suffocati
[illegible] in mari. Pastores vero fugam capessivere remque de- 14
[illegible]runt in urbes agrosque. Et egressi sunt, ut, quid fa-

---

[illegible]ipulorum timiditatem carpens et fiduciae defectum. 35—41.
[illegible] VIII, 23. Luc. VIII, 23.

[illegible] Iesus in terra Gadarenorum in hominem a malis daemonibus
[illegible]ebam, ita ut in sepulcris degeret, lapidibus semet ipse pete-
[illegible] nemine posset domari, incidit. Quo rogante, ut daemoni-
[illegible] tempora porcorum, qui forte ibi pascuntur, occupare permit-
[illegible] permissa homo quidem sanatur, sed grex porcorum prae-
[illegible] in mare. Quare incolae, re a pastoribus relata, flagitant
[illegible], ut finibus suis excedat. Homini sanato, qui grato animo

15 ἐστι τὸ γεγονός. Καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν
θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματιε
καὶ σωφρονοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα, καὶ
16 βήθησαν. Καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες,
17 ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ καὶ περὶ τῶν χοίρων.
ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν
18 αὐτῶν. Καὶ ἐμβαίνοντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον παρε
19 αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς, ἵνα ᾖ μετ᾽ αὐτοῦ. Καὶ οὐκ
κεν αὐτὸν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ· Ὕπαγε εἰς τὸν οἰκό
πρὸς τοὺς σοὺς καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς, ὅσα σοι ὁ κ
20 πεποίηκε καὶ ἠλέησέ σε. Καὶ ἀπῆλθε καὶ ἤρξατο κη
σειν ἐν τῇ Δεκαπόλει, ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰη
καὶ πάντες ἐθαύμαζον.
21 Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ
εἰς τὸ πέραν συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ᾽ αὐτόν· κα
22 παρὰ τὴν θάλασσαν. Καὶ, ἰδού! ἔρχεται εἷς τῶν
συναγώγων, ὀνόματι Ἰάειρος· καὶ ἰδὼν αὐτὸν πίπτε
23 τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ λέ
Ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει· ἵνα ἐλθὼν ἐπ
24 αὐτῇ τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῇ, καὶ ζήσεται. Καὶ ἀπ
μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς καὶ

et, cognoscerent. Et veniunt ad Iesum et vident 15
atum daemone sedentem et vestitum suique com-
m, qui legionem habuerat, et timuerunt. Et nar- 16
spectatores, quomodo daemoniaco evenerit, et de
Et coeperunt eum rogare, ut a finibus suis abiret. 17
in navem adscenderet, rogabat eum malo agitatus 18
, ut cum eo esset. Nec permisit, sed dicit ei: 19
m tuam ad tuos et renuntia iis, quantum tibi do-
erit, ac tui misertum esse. Quum abiisset, coepit 20
in Decapoli, quantum ei Iesus fecerit, et omnes
.

m Iesus navigio in ulterius litus iterum traiecisset, 21
minum turba, ut eum assequeretur, est secuta;
prope mare. Et, ecce! unus e synagogae praefe- 22
nomen erat Iairi, venit eoque conspecto ad pedes 23
volutus multum eum obtestatur his verbis: filiola
mamo versatur vitae discrimine (veni s. unde te
, ut profectus manus ei imponeres, quo salva esset;
Et abiit cum eo et secuta est eum multa hominum 24
mque urgebant. Et mulier, quae duodecim annos 25
fluvio laborans, multa a multis perpessa medi- 26
facultatibus suis impensis, nullum perceperat
atque in deteriorem inciderat conditionem, quum 27
audisset atque in illa hominum turba a tergo venis-
it eius pallium; nam secum dicebat: si vel vestes 28
gero, convalescam. Et statim fons sanguinis eius 29
et corpore sensit, se a malo esse sanatam. Et 30
quum Iesus sensisset vim illam ex semetipso exiis-
versus in turba dicebat: quis vestes meas tetigit?
discipuli: vides turbam, inquiunt, te urgentem, 31
quis me tetigit? Et circumspexit, ut videret, 32
fecisset. Sed mulier metu correpta ac trepidans, 33
quod factum erat in se, venit et ad pedes eius pro-
nem veritatem dixit. Cui ille: filia, inquit, tua 34
ia attulit salutem: abi secundo omine, sisque a

---

vult, Iesus auctor est, ut suis nuntiat, quantum benefi-
itus ei contigerit. Fama autem huius rei per totam re-
ecapolitanam divulgatur. 1—20. Mari traiecto cum
minum multitudo ad eum confluit, tum adit eum Iairus,
praefectus, flagitans, ut filiae, quae iam in eo sit, ut
t, succurrat. In ipsa via mulier sanguinis profluvio la-
tiamentis Iesu cum pia fiducia tactis sanatur afferturque

καὶ θεωρεῖ θορυβον, κλαίοντας
39 Καὶ εἰςελθὼν λέγει αὐτοῖς· Τί
40 τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ
λων αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἐκβαλὼν πα
πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητ
41 καὶ εἰςπορεύεται, ὅπου ἦν τὸ
τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου λέγει α
ἐστι μεθερμηνευόμενον· Τὸ κορ
42 Καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον
43 ἐτῶν δώδεκα), καὶ ἐξέστησαν ἐκ
στείλατο αὐτοῖς πολλὰ, ἵνα μηδ
δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

ΚΕΦ. 1

1 Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἦλ
2 τοῦ· καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ ο
γενομένου σαββάτου ἤρξατο ἐν
καὶ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντ
τῷ ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθ
3 νάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν α
τός ἐστιν ὁ τέκτονος υἱὸς καὶ Μ
κώβου καὶ Ἰωσῆ καὶ Ἰούδα καὶ
αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμῶ
4 ἐν αὐτῷ· Ἔλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησο
φήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πα
5 συγγένεσι καὶ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ

umto patre puellae et matre suisque comitibus,
ubi erat puella. Et manu puellae prehensa ei 41
tha kumi! quod est, si interpreteris: puella, tibi
. Et statim surrexit puella et ambulabat; nam 42
nnos erat nata. Et vehementer obstupefacti sunt.
iis imperavit, ne quis rem resciret: et iussit ei 43

CAP. VI.

egressus in patriam suam venit eumque secuti 1
discipuli. Postquam die sabbati coeperat in syn- 2
m, multi auditores attoniti sunt dicentes: unde
quaenam sapientia ei data est, quod etiam talia
cum fiunt? Nonne hic est fabri et Mariae filius? 3
m Iacobi, Iosis, Iudae et Simonis? et nonne
sunt hic apud nos? Et offendebantur eo. Iesus 4
ebat: non est propheta inhonoratus, nisi in pa-
inter consanguineos suos atque in sua familia.
miraculum ibi edere poterat, praeterquam pau- 5

---

am suam exspirasse, sed Iesus patrem bono animo esse
num ingressus, praesentibus tribus apostolis, sanita-
uit. Attamen mire factum divulgari vetat. 21—43.
29. IX, 18. Luc. VIII, 26.
Nazaretham profectus in sacro conventu populares

10 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὅπου ἐὰν ε
11 μένετε ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν.
ται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν
ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑποκά
μαρτύριον αὐτοῖς. Ἀμὴν λέγω
Σοδόμοις ἢ Γομόῤῥοις ἐν ἡμέρα
12 νῃ. Καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον,
13 δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλον καὶ ἤλε
ῥώστους καὶ ἐθεράπευον.
14 Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρ
σοῦ (φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄ
Ὅτι Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρ
το ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτ
15 Ἠλίας ἐστίν. Ἄλλοι δὲ ἔλεγον·
ἢ ὡς εἷς τῶν προφητῶν. Ἀκούσ
16 Ὅτι ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννη
17 κρῶν. Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης ἀ
Ἰωάννην καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν τῇ
τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελ
18 ἐγάμησεν. Ἔλεγε γὰρ ὁ Ἰωάννη
19 ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ
Ἡρώδιας ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ἤθελ
20 οὐκ ἠδύνατο. Ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφ
δὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγ
τόν· καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἐ
21 ἤκουε. Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκ

grotos impositis manibus sanavit. Et mirabantur 6
fiduciae defectum; et vicos docendo in orbem obibat.

duodecim discipulis ad se vocatis coepit ablegare bi- 7
que concedebat potestatem daemonum impurorum. Et 8
it iis, ne quid in iter sumerent, nisi baculum tan-
o; ne peram, ne panem, ne in loculum aes, sed san- 9
stractos esse voluit nec induere duas tunicas. Et di- 10
: Ubicunque domum intraveritis, ibi manete usque
ne sitis egressi. Et quotquot vos non exceperint
audiverint, illinc egredientes excutite pulverem
bus vestris, ut iis sit testimonium. Sancte vobis 11
: tolerabilior Sodomis et Gomorris sors die iudicii,
urbi. Et egressi docebant, ut ad meliorem fru- 12
irent, malos eiecerunt daemones multosque aegrotos 13
otos sanabant.

Herodes rex famam de Iesu audivisset (nam ma- 14
erat nomen eius), dicebat: Iohannes baptista ab
excitatus est, et propterea vires illae in eo vim ex-
. Alii dicebant, Eliam eum esse: alii autem dice- 15
esse, quem nostis, prophetam aut aliquem pro-
. Quo audito, Herodes dixit: cui ego caput am- 16
, ab inferis est excitatus. Ipse enim Herodes, 17
quidam, Iohannem comprehensum in vincula con-
in carcere ob Herodiadem uxorem Philippi fratris
eam in matrimonium duxerat. Dicebat enim Io- 18
Herodi: non licet tibi uxorem fratris tui habere.
antem ei erat infensa et, quum eum interficere vel- 19
poterat; nam Herodes reverebatur Iohannem, non 20
, eum virum iustum esse et sanctum eumque obser-
t, quum famam eius audivisset, multa faciebat eum-
ter audiebat. At quum dies venisset opportunus, 21
odes natalibus suis epulas apparabat magnatibus
chiliarchis principibusque Galilaeae; et, quum in- 22
sset filia Herodiadis et saltasset et Herodi atque

---

ablegat discipulos ad homines edocendos et perpetran-
ia aliisque mandatis. Matth. X, 1. Luc. IX, 1. Interim
Iesu ad Herodem Antipam perfertur, qui, aliis aliter
tentibus, opinatur, Iesum esse Iohannem baptistam
tigante uxore Herodiade ob vituperatum illicitum, quod
matrimonium in vinculis trucidaverat,) ab inferis esse

ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε καὶ ἴδετε. Καὶ γνόντες λέγο
39 Πέντε καὶ δύο ἰχθύας. Καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλ
40 πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.
ἀνέπεσον πρασιαὶ πρασιαὶ, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πε
41 κοντα. Καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς
ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησε καὶ κα
κλασε τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
παραδῶσιν αὐτοῖς· καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισε π
42 Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. Καὶ ἦραν κλ
43 μάτων δώδεκα κοφίνους πληρώματα καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύ
44 Καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους ὡσεὶ πεντακισχί
45 ἄνδρες. Καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
βῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Β
46 σαϊδὰν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον. Καὶ ἀποταξά
νος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.
47 Καὶ ὀψίας γενομένης ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς
48 λάσσης καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ εἶδεν αὐτ
βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν· ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐν
τίος αὐτοῖς. Καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς
χεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἤθ
49 παρελθεῖν αὐτούς. Οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦν
ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἔδοξαν φάντασμα εἶναι καὶ ἀνέκραξ
50 Πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον καὶ ἐταράχθησαν. Καὶ εὐθ
ἐλάλησε μετ' αὐτῶν καὶ λέγει αὐτοῖς· Θαρσεῖτε· ἐγώ
51 μι, μὴ φοβεῖσθε. Καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλο
καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. Καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑ
52 τοῖς ἐξίσταντο καὶ ἐθαύμαζον. Οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ
ἄρτοις· ἦν γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν πεπωρωμένη.
53 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς τὴν γῆν Γεννησα
54 καὶ προσωρμίσθησαν. Καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ
55 πλοίου εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτὸν, περιδραμόντες ὅλην
περίχωρον ἐκείνην ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραββάτοις τοὺς
56 κῶς ἔχοντας περιφέρειν, ὅπου ἤκουον, ὅτι ἐκεῖ ἐστι.
ὅπου ἂν εἰςεπορεύετο εἰς κώμας ἢ πόλεις ἢ ἀγροὺς,
ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθενοῦντας καὶ παρεκά
αὐτὸν, ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψ
ται· καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ, ἐσώζοντο.

VI, 43. al. δ. κ. πλήρεις. 44. al. πεντακισχίλιοι. 45. al. π
γειν αὐτὸν. 49. al. φαντασίαν s. φάσμα. 51. al. omittun
ἐθαύμαζον. 53. al. ἐπὶ τὴν γῆν Γενν. al. διαπ. ἐπὶ τὴν γῆν
θον εἰς Γενν.

[illegible]entibus placuisset, dixit rex puellae: expete a me,
[illegible]quaque volueris et tibi dabo: et iureiurando interposito 23
[illegible]promisit: quodcunque a me petieris, dabo tibi usque ad
[illegible]dimidium regnum meum. Illa vero egressa e matre quaesi- 24
[illegible]vit: quid mihi expetam? Haec vero: caput, inquit, Iohan-
[illegible] baptistae. Atque statim ad regem sedulo ingressa petiit 25
[illegible] verbis: volo, ut mihi des illico in patina caput Iohannis
[illegible]. Quum rex in magnum luctum coniectus ob iusiu- 26
[illegible]dum et convivas eam repudiare nollet, speculatore sta- 27
[illegible] iussit caput eius ferri iussit. Ille vero digressus ca- 28
[illegible] in custodia ei amputavit, cuius caput in patina allatum
[illegible] dedit et puella dedit matri suae. Quo audito, dis- 29
[illegible] eius venerunt et sublatum eius cadaver in sepulcro
[illegible]erunt.

Congregati ad Iesum discipuli renuntiarunt, quanta fe- 30
[illegible]rant et quanta docuerant. Quibus ille: ite vosmet ipsi 31
[illegible]orsim in locum desertum ibique paululum requiescite; nam
[illegible] magna esset advenientium et abeuntium copia, ne ci-
[illegible] quidem capiendi supererat tempus. Et navigio seorsim in 32
[illegible] abiit desertum. Quem quum illa hominum frequentia 33
[illegible] vidisset multique eum agnovissent, pedestri itine-
[illegible] ab omnibus oppidis ibi confluxerunt et ad eum venerunt.
[illegible] egressus magnam hominum copiam vidisset, eo- 34
[illegible] misertus, qui tanquam oves destituti erant pastore,
[illegible] eos docere coepit. Multo iam tempore elapso, adi- 35
[illegible] eum discipuli his verbis: locus est desertus et tempus
[illegible] multum: mitte eos, ut digressi in agros et vicos cir- 36
[illegible]cantes sibi emant, quod comedant; non enim habent.
[illegible] vero iis hoc modo respondit: date iis vos, quo vescan- 37
[illegible]. Et dicunt ad eum: digressi ducentorum denariorum
[illegible] panes coemamus eosque iis demus edendos? Quibus 38
[illegible] quot, inquit, panes habetis? abite et videte. Et, re

---

[illegible]cum. 7—29. Matth. XI, 1. XIV, 1. Luc. IX, 7. Discipuli ex
[illegible] ad Iesum reversi referunt omnia, quae in provincia sibi
[illegible] fecerint fuerintque experti. Cum his in solitudinem se
[illegible], ut respirent. Quo quum magna hominum turba venisset,
[illegible]que circiter hominum millia quinque panibus et duobus sa-

ἐσθίουσι· καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν
βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν
5 νῶν·) Καὶ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ
ματεῖς· Διατί οἱ μαθηταί σου ο
παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλ
6 ουσι τὸν ἄρτον; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
λῶς προεφήτευσεν Ἠσαΐας περὶ
ὡς γέγραπται. „Οὗτος ὁ λαὸς τ
7 δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει
σέβονταί με διδάσκοντες διδασκαλ
8 πων." Ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν
9 παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ
ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵν
10 στήσητε. Μωϋσῆς γὰρ εἶπε· „
καὶ τὴν μητέρα σου·" καί· „Ὁ
11 μητέρα θανάτῳ τελευτάτω." Ὑμ
πη ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μ
12 δῶρον) ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς
τὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐ
13 ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ
14 παρεδώκατε· καὶ παρόμοια τοιαῦ
15 προσκαλεσάμενος πάντα τὸν ὄχλον
μου πάντες καὶ συνίετε. Οὐδέν
θρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν
νῶσαι· ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἐξ
16 κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. (Εἰ

, dicunt: quinque duosque pisces. Qui quum iis 39
set, ut omnes catervatim in viridi discumbere iube-
accubuerunt areolatim, partim centeni partim quin- 40
i. Et sumtis illis panibus duobusque piscibus quum 41
am suspexisset et gratias egisset, fregit panes dabat-
stipulis, ut iis traderent: etiam duos pisces inter om-
nivas) distribuit. Et comederunt omnes ad satie- 42
sque. Et sustulerunt duodecim corbium copiam fru- 43
et de piscibus. Qui comederant panes, quinque 44
virorum efficiebant. Et extemplo discipulos suos na- 45
scendere atque in ulterius litus Bethsaidam petitu-
cedere coëgit, dum ipse illam hominum multitu-
dimisisset. Quibus quum valedixisset, in montem 46
es fandendas abiit.
t vespera orta navigium in medio erat mari et ipse so- 47
terra. Et vidit eos exagitari in remigando; nam ven- 48
erat adversus. Et circa tertiam noctis vigiliam venit
in superficie maris incedens eosque praeterire volebat.
quum in maris superficie incedentem vidissent, spe- 49
ne opinati, alta voce clamarunt. Omnes enim eum 50
et metu perculsi sunt. Et confestim eos hunc in
ut allocutus: bono estote animo, ego sum, noli-
Et ingressus est ad eos in navigium ac cecidit 51
. Et magnopere supra quam credas obstupescebant
ac mirabantur. Non enim in panibus illis intellexe- 52
nam animus eorum callo quasi erat obductus.
traiecto mari venerunt ad regionem Gennesareti- 53
appulerunt. Et quum e navigio essent egressi, eum 54
gnoverunt, totam illam viciniam obierunt et coepe- 55
grotos ad eum afferre, ubi eum adesse audiebant.
unque vicos aut urbes intraret aut agros, aegrotos 56
ponebant eumque rogabant, ut fimbriam vestimenti
gerent: et quotquot tangebant, valetudinem recu-
t.

---

bus. 30—44. Quo facto praemissis in navigio discipulis
preces ad Deum facit et quarta vigilia in superficie ma-
ostolos mare fluctibus exagitatum ventique impetum per-
tes pergit, quo navigium ingresso sedatur tempestas. Qua
li ad summam eius mirationem rapiuntur. 47—52. Ad
nnesareticam quum appulissent, Iesu statim agnito, multi,
lerant, aegroti solo vestimentorum eius contactu sanan-
56. Matth. XIV, 1. Luc. IX, 7. Ioh. VI.

εἴτε, ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰςπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθ
19 πον οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι; ὅτι οὐκ εἰςπορεύεται
τοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν· καὶ εἰς
ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζον πάντα τὰ βρώμ
20 Ἔλεγε δέ· Ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμε
21 ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. Ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς
διας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορε
22 ται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, κλοπαὶ, πλεονεξίαι,
νηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρὸς, βλασφη
23 ὑπερηφανία, ἀφροσύνη. Πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔ
θεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.
24 Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια Τύ
καὶ Σιδῶνος. Καὶ εἰςελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν οὐδένα ἤθ
25 γνῶναι· καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. Ἀκούσασα γὰρ γ
περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθ
26 τον, ἐλθοῦσα προςέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ (ἦν
ἡ γυνὴ Ἑλληνὶς, Συροφοίνισσα τῷ γένει,) καὶ ἠρώτα
τὸν, ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐ
27 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· Ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι
τέκνα· οὐ γὰρ καλόν ἐστι λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκ
28 καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. Ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει

tenenda acceperunt, lustrationes poculorum et
m et lectorum.) Et interrogarunt eum Phari- 5
e periti: cur tui discipuli vitam non conformant
placita ore propagata, sed impuris manibus
edunt? Quibus ille respondit his verbis: prae- 6
e Iesaias de vobis simulatoribus, quemadmodum
itur: *) „hic populus verbis me colit, sed animus
e longe est alienus. At frustra me venerantur 7
octrinas, placita hominum." Antiquata enim Dei 8
ita hominum ore propagata fortiter tenetis. Et
eos: egregie Dei legem antiquatis, ut vestra pla- 9
dita stabiliatis. Moses enim praecepit: **) „ho- 10
m tuum matremque tuam;" et: „qui diris exse-
um matremve, certa morte mulctator." At vos 11
uis dixerit corban (quod donum (Deo destinatum)
, est quocunque a me iuvari possis: neque am- 12
ittitis, ut quis quidquam patri suo matrive suae
quantes legem Dei vestris, quae ore accepta ore 13
soletis, praeceptis; et similia huius generis multa
a hominum turba ad se vocata, dicebat iis: au- 14
mnes atque intelligite. Nihil est extra hominem 15
intret et quod eum possit polluere, sed quae ex
ntur, illa sunt, quae hominem polluunt. (Si 16
s valet ad audiendum, audito!) Et quum ab 17
um turba (quam reliquerat) domum suam intras-
ogabant eum discipuli de illa parabola. Quibus 18

αἱ ἀκοαὶ καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ
36 ἐλάλει ὀρθῶς. Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ
πωσιν. Ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον
37 ρισσότερον ἐκήρυσσον. Καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσ
λέγοντες· Καλῶς πάντα πεποίηκε, καὶ τοὺς κωφοὺς π
ἀκούειν καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.

ΚΕΦ. VIII.

1 Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, παμπόλλου ὄχλου ὄ
καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλεσάμενος (ὁ Ἰησ
2 τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγει αὐτοῖς· Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ
ὄχλον· ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ
3 ἔχουσι τί φάγωσι. Καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις
τὸν οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ· τινὲς
4 αὐτῶν ἀπὸ μακρόθεν ἥκουσι. Καὶ ἀπεκρίθησαν α
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Πόθεν τούτους δυνήσεταί τις
5 χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας; Καὶ ἐπηρώτα αὐτοὺς·
6 σους ἔχετε ἄρτους; Οἱ δὲ εἶπον· Ἑπτά. Καὶ παρήγ
τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ λαβὼν τοὺς ἑ
ἄρτους εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς μαθη
7 αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι· καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.
εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ εὐλογήσας εἶπε παραθεῖναι
8 αὐτά. Ἔφαγον δὲ καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦραν π
9 σεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας. Ἦσαν δὲ οἱ φα
τες ὡς τετρακισχίλιοι. Καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς.
10 Καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθη
11 αὐτοῦ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά. Καὶ ἐξῆλθ
Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ· ζητοῦντες π
12 αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν.
ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει· Τί ἡ γενεὰ α
σημεῖον ἐπιζητεῖ; Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ
13 νεᾷ ταύτῃ σημεῖον —! Καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἐμβὰς π
εἰς τὸ πλοῖον ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.
14 Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους καὶ εἰ μὴ ἕνα ὄ
οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ. Καὶ διεστέλ
15 αὐτοῖς λέγων· Ὁρᾶτε καὶ βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης
16 Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου. Καὶ διελογίζ

VIII, 3. al. νῆστις. ib. al. εἰς οἶκον αὐτῶν. ib. al. ἀπὸ τ
tunt. ib. al. ἥκασι. 4. al. ἐπ' ἐρημίας vel ἐρημίᾳ. 6. al
εὐχαρ. ἔκλ. vel καὶ εὐχ. αὐτοὺς ἔκλασε vel καὶ ταῦτα ε
εἶπε παραθεῖναι etc. 10. al. Μαγεδά vel Μαγδαλά vel Μ
vel Μελάγαδα. 12. al. ζητεῖ. 13. al. post ἐμβὰς l. μετ
Θητῶν αὐτοῦ.

us hominem intret, non posse eum polluere? quia 19
editur animum eius, sed ventriculum; atque in la-
ritur, quae res omnes cibos mundos efficit. Di- 20
em: quidquid ex homine egreditur, illud polluit
. Intus enim ex hominum pectore malae exeunt 21
es, adulteria, scortationes, caedes, furta, ava- 22
litiae, doli, libidines, invidentiae, impie dicta,
temeritas. Omnia huius generis mala intus egre- 23
t polluunt hominem.

quum illinc surrexisset, abiit in confinia Tyri et 24
Et domum ingressus neminem nosse volebat: nec
tere; nam mulier, cuius filiam impurus habebat 25
quum de eo audisset et venisset, ad pedes eius pro-
at enim Graeca Syrophoenissa genere,) rogabat 26
malum daemonem e filia sua eiiceret. Iesus ei re- 27
permitte, ut primum filii satientur; non enim pul-
t, panem liberis sumtum catulis proiicere. Sed illa 28
his respondit: profecto, domine; nam etiam catuli
ia de filiorum frustulis comedunt. Cui ille: abi, 29
ob hunc tuum sermonem malus daemon e filia tua
i est. Et domum suam ingressa reperit malum dae- 30
egressum et filiam in lecto iacentem.

egressus iterum e finibus Tyri et Sidonis venit ad 31
alilaeum per medios Decapolis fines. Et ferunt 32
surdum vix loquentem, eumque rogant, ut ma-
nponat. Quem quum de hominum turba seorsum 33
, digitis suis auribus eius immissis, sputo eiecto
eius tetigit et, oculis in coelum sublatis, ingemuit 34
it: Ephphatha, quod significat aperitor. Et confe- 35
s eius apertae sunt, vinculum linguae eius solutum

---

impietatis fontem non nisi in animis hominum inesse, quae
o vel in ipso homine, ut impiis consiliis, invidentia etc.
hominem, ut impie dictis et factis sese exserat. I—23.
, I. Agro Gennesaretico relicto ac Tyri et Sidonis fines
quum homines latere non posset, Syrophoenissa enixe
, ut filiae suae succurrat; cui quamquam primum ut pa-
guasset, tandem precibus eius ob insignem fiduciam sa-
—30. Matth. XV, 21. Hinc iter faciens per regionem
iam, ut ad mare Galilaeum veniat, hominem surdum
num verbo sanat, ita ut auribus valeat et recte loqua-
.

κιους, ποσων σπυρίδων πληρω
21 Οἱ δὲ εἶπον· Ἑπτά. Καὶ ἔλε
πω συνιέτε.
22 Καὶ ἔρχεται εἰς Βηθσαϊδὰ
23 φλὸν καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν,
ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυ
τῆς κώμης. Καὶ πτύσας εἰς τ
τὰς χεῖρας αὐτῷ ἐπηρώτα αὐτ
24 ἀναβλέψας ἔλεγε· Βλέπω τοὺς ἀ
25 ρωπατοῦντας. Εἶτα πάλιν ἐπέθ
ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ ἐποίησεν
26 ἀποκατεστάθη καὶ ἔβλεπε τηλα
στειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτ
οἶκον σου, μηδὲ εἰς τὴν κώμην
ἐν τῇ κώμῃ.
27 Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ο
κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου
τα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων α
28 οἱ ἄνθρωποι εἶναι; Οἱ δὲ ἀπεκ
Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι Ἠ
29 προφητῶν. Καὶ αὐτὸς λέγει αὐ
λέγετε εἶναι; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Π
30 ὁ Χριστός. Καὶ ἐπετίμησεν αὐ
31 περὶ αὐτοῦ. Καὶ ἤρξατο διδάσ
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθε
τῶν πρεσβυτέρων καὶ ὑπὸ ἀρχιερ

rescerentur, discipulos ad se vocatos alloquitur:
huius turbae, quia (iam triduum est mihi adhaerent 2
, quo vescantur. Et si eos impransos domum dimi- 3
ficientur in via; nam quidam eorum e longinquo
Cui discipuli responderunt: unde hos aliquis hic in 4
panibus satiare poterit? Et interrogabat eos: quot 5
betis? Illi vero: septem, inquiunt. Et plebem ir 6
sit decumbere: sumtos septem panes, fusis preci-
git et dabat discipulis, ut traderent: et plebi propo-
Et paucos habebant pisces, quos, gratiis actis, 7
proponere iussit. Comederunt autem ad satietatem 8
et sustulerunt frustorum reliquias septem corbes.
em, qui comederant, circiter quatuor millia. Et 9
ut.
statim navigium cum discipulis suis ingressus in 10
Dalmanuthae venit. Et Pharisaei egressi (domo sua) 11
disceptare coeperunt, quum portentum de coelo ab
rent, ut vim eius experirentur. Et quum apud ani- 12
a ingemuisset, dicit: quid haec hominum natio si-
flagitat? Sancte vobis affirmo, si concedetur huic
iguum —! Quibus missis, navigium iterum ingres- 13
terius litus abiit.
sumere panes, non nisi unum panem in navigio se- 14
ebant. Et imperavit iis his verbis: videte et ca- 15
is a fermento Pharisaeorum et a fermento Herodis.
animum suum mutuo perpendebant dicentes: quia 16

36 οὗτος σώσει αὐτήν. Τί γὰρ ω
κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζη
37 ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμ
38 γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς
γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμ
ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸ
ξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν

ΚΕΦ. 1

1 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λ
τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ
ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν το
δυνάμει.
2 Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμ
τρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην καὶ
ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους· καὶ μ
3 αὐτῶν καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο
4 γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λε
τοῖς Ἠλίας σὺν Μωϋσεῖ καὶ ἦσα
5 σοῦ. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λ
καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι·
6 τρεῖς, σοὶ μίαν καὶ Μωϋσεῖ μίαν
7 γὰρ ᾔδει τί λαλήσῃ· ἦσαν γὰρ
νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς καὶ
φέλης· Οὗτός

[illegible], manu eius apprehensa, coepit eum increpare. Ille re- 33
[illegible] conversus, discipulis suis conspectis, Petrum increpuit
[illegible] verbis: abi post me, Satana, quia non divina, sed hu-
[illegible] agitas consilia. Atque illa hominum turba cum disci- 34
[illegible] ad se vocata, dixit iis: si quis me sequi vult, suarum
[illegible] obliviscatur suamque tollat crucem et me sequatur.
[illegible] quicunque vitam suam servare velit, eam perdet: qui- 35
[illegible] autem vitam suam propter me et doctrinam divi-
[illegible] perdiderit, hic eam servabit. Quid enim utilitatis ho- 36
[illegible] prestabit, si totum hunc mundum lucratus vitae suae
[illegible] iacturam? Vel quid homo dabit, quo vitam suam re- 37
[illegible]? Quemcunque enim puduerit mei meaeque doctrinae 38
[illegible] adulterina et impia hominum natione, eius etiam
[illegible] pudebit, quando venerit in splendore patris sui
[illegible] angelis suis sanctis.

CAP. IX.

Et dicit iis: Sancte vobis confirmo, esse quosdam eo- 1
[illegible], qui hic adstant, qui non experientur mortem, donec
[illegible] Dei potenter venisse viderint.

Et post diebus elapsis Iesus Petrum, Iacobum et Iohan- 2
[illegible] adsumtos in altum montem privatim solos sursum duxit
[illegible] inspectantibus corporis speciem mutavit, et vestimen- 3
[illegible] niveis instar splendentia reddita sunt, qualia fullo in
[illegible] infecto candore efficere non potest. Et apparuit iis 4
[illegible] cum Mose; et colloquebantur cum Iesu. Et Petrus 5
[illegible] respondit hac voce: magister, commodum est, nos hic
[illegible]; et exstruamus tria tuguria, tibi unum, alterum
[illegible] et tertium Eliae; nam nesciebat, quid loquendum es- 6
[illegible] erant enim metu perculsi. Et exstitit nubes, quae um- 7
[illegible] iis obduceret, et vox ex nube illa audita est: hic est
[illegible] meus dilectus, hunc audite. Et quum subito circum- 8
[illegible]tisent, non amplius quemquam viderunt, sed Iesum so-
[illegible] cum semetipsis. Qui quum de monte descenderent, 9

[illegible] de causa eum obiurgat, sublimiora spectare iubet. Tum ad
[illegible] et discipulos dicit: quicunque calamitates rei Christianae
[illegible] subit, ad vitam pertinget beatam; quicunque vero calami-
[illegible] reformidat, spe illa excidit in reditu Messiae proxime instan-
[illegible]–IX. 1. Matth. XVI, 13. Luc. IX, 18.

[illegible] 2. Petrus, Iacobus et Iohannes in monte solemni spectacu-
[illegible] quo Iesus div. luce collustratus cum Mose atque Elia collo-
[illegible], interesunt doctoremque *divinitus Messiam declarari* audiunt.

θιστῷ πάντα, καθὼς γέγραπται
13 που, ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξ
ὑμῖν, ὅτι Ἠλίας ἐλήλυθε καὶ ἐπ
σαν, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτ
14 Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μα
περὶ αὐτοὺς καὶ γραμματεῖς σ
15 Καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδόντ
καὶ προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐ
16 τούς· Τί συζητεῖτε πρὸς αὐτούς
17 τοῦ ὄχλου εἶπε· Διδάσκαλε, ἤ
18 σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον. Καὶ
βῃ, ῥήσσει αὐτόν· καὶ ἀφρίζει
αὐτοῦ καὶ ξηραίνεται· καὶ εἶπον
19 αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν.
Ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς
20 ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρ
πρὸς αὐτόν· Καὶ ἰδὼν αὐτὸν εὐθ
21 αὐτὸν καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυ
ρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ· Πόσο
22 γέγονεν αὐτῷ; Ὁ δὲ εἶπε· Παιδό
καὶ εἰς τὸ πῦρ ἔβαλε καὶ εἰς ὕδ
ἀλλ' εἴ τι δύνασαι, βοήθησον
23 ἡμᾶς. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ
24 σαι· πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύο
ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου μετὰ δακρύ
25 ριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ!

[illegible], manu eius apprehensa, coepit eum increpare. Ille ve- 33
[illegible] conversus, discipulis suis conspectis, Petrum increpuit
[illegible] verbis: abi post me, Satana, quia non divina, sed hu-
[illegible] agitas consilia. Atque illa hominum turba cum disci- 34
[illegible] ad se vocata, dixit iis: si quis me sequi vult, suarum
[illegible] obliviscatur suamque tollat crucem et me sequatur.
[illegible] quicunque vitam suam servare velit, eam perdet: qui- 35
[illegible] autem vitam suam propter me et doctrinam divi-
[illegible] perdiderit, hic eam servabit. Quid enim utilitatis ho- 36
[illegible] prestabit, si totum hunc mundum lucratus vitae suae
[illegible] iacturam? Vel quid homo dabit, quo vitam suam re- 37
[illegible] Quemcunque enim puduerit mei meaeque doctrinae 38
[illegible] adulterina et impia hominum natione, eius etiam
[illegible] pudebit, quando venerit in splendore patris sui
[illegible] angelis suis sanctis.

CAP. IX.

Et dixit iis: Sancte vobis confirmo, esse quosdam eo- 1
[illegible], qui hic adstant, qui non experientur mortem, donec
[illegible] divinum potenter venisse viderint.

Et post diebus elapsis Iesus Petrum, Iacobum et Iohan- 2
[illegible] solos in altum montem privatim solos sursum duxit
[illegible] intuentibus corporis speciem mutavit, et vestimen- 3
[illegible] niveis instar splendentia reddita sunt, qualia fullo in
[illegible] Iudaeto candore efficere non potest. Et apparuit iis 4
[illegible] cum Mose; et colloquebantur cum Iesu. Et Petrus 5
[illegible] respondit hac voce: magister, commodum est, nos hic
[illegible]; et exstruamus tria tuguria, tibi unum, altèrum
[illegible] et tertium Eliae; nam nesciebat, quid loquendum es- 6
[illegible] erant enim metu perculsi. Et exstitit nubes, quae um- 7
[illegible] obduceret, et vox ex nube illa audita est: hic est
[illegible] meus dilectus, hunc audite. Et quum subito circum- 8
[illegible], non amplius quemquam viderunt, sed Iesum so-
[illegible] cum semetipsis. Qui quum de monte descenderent, 9

[illegible] causa eum obiurgat, sublimiora spectare iubet. Tum ad
[illegible] et discipulos dicit: quicunque calamitates rei Christianae
[illegible] subit, ad vitam pertinget beatam; quicunque vero calami-
[illegible] formidat, spe illa excidit in reditu Messiae proxime instan-
[illegible]–IX, 1. Matth. XVI, 13. Luc. IX, 18.

[illegible] 2. Petrus, Iacobus et Iohannes in monte solemni spectacu-
[illegible] Iesus div. luce collustratus cum Mose atque Elia collo-
[illegible], interesant doctoremque divinitus Messiam declarari audiunt.

30 Καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες πα
31 λιλαίας καὶ οὐκ ἤθελεν, ἵνα
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν
ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρ
κτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ ἀποκτανθ
32 στήσεται. Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥ
ἐπερωτῆσαι.
33 Καὶ ἦλθεν εἰς Καφαρναού
μενος ἐπηρώτα αὐτούς· Τί ἐν τ
34 λογίζεσθε; Οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς
35 σαν ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων. Κ
δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἴ τις
36 πάντων ἔσχατος καὶ πάντων δ
δίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτ
37 αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς· Ὅς ἐὰν ἓν τ
ξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ
δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ
38 Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης λέ
τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβά
39 ἀκολουθεῖ ἡμῖν, καὶ ἐκωλύσαμε
εἶπε· Μὴ κωλύετε αὐτόν· οὐδε
δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου κα
40 γῆσαί με. Ὅς γὰρ οὐκ ἔστι
41 ἐστιν. Ὅς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς
ματι, ὅτι Χριστοῦ ἐστε, ἀμὴν
42 ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. Κ

praecepit eis, ut nemini, quae vidissent, enarrarent, nisi
quando Messias e mortuis resurrexerit. Et hunc sermonem 10
inter tenuerunt inter se disceptantes, quid sit illud: ubi
e mortuis resurrexisset. Et interrogabant eum his verbis: 11
quid igitur legisperiti dicunt, Eliam ante omnia venire de-
bere? Quibus ille hoc modo respondit: Elias quidem primum 12
venit omnisque in integrum restituit, quemadmodum in me
libro perscriptum legitur, fore, ut multas calamitates
eum et contemnar. At vobis confirmo, Eliam venisse 13
eique pro lubitu homines tractasse, quemadmodum in eum
scriptum legitur.

Et quum ad discipulos suos venisset, magnam hominum 14
turbam circa eos vidit et legis peritos cum iis disputantes,
atque extemplo tota hominum turba, eo conspecto, valde ob- 15
stupuerunt et accurrentes eum salutabant. Et interrogavit 16
eos: quid disceptatis cum iis? Et unus e plebe ei his verbis 17
respondit: doctor, adduxi filium meum ad te, qui malum
habet daemonem. Et ubicunque eum (malus daemon) com- 18
prehenderit, solo eum allidit; et (puer) spumat frenditque
dentibus et tabescit: et dixi discipulis tuis, ut eum eiicerent,
non potuerunt. Ille vero respondit his verbis: o incredula 19
hominum natio; quousque tandem apud vos ero? quousque
tandem vos feram? ferte eum ad me. Eumque ad eum tu- 20
lerunt: quem ubi vidisset, confestim malus daemon eum iac-
tavit et in terra lapsus volutabatur spumam emittens. Et 21
interrogavit patrem eius: quantum temporis est, quum hoc
accidit? Ille vero dixit: inde a pueris. Et saepe eum et 22
in ignem fecit et in aquas, ut eum perderet; sed, si quid
potes, subveni nobis, nostrum misertus. Iesus autem ei 23
ait hoc: si fiduciam habere potes; omnia fieri possunt ei,
qui fiduciam habet. Et statim pater pueri cum lacrymis di- 24
xit: fiduciam habeo, domine; subveni inopiae fiduciae
meae. Iesus autem quum aliam hominum turbam concur- 25
rentem vidisset, impurum increpuit daemonem his verbis:
daemon mute et surde, ego tibi impero, egredere ex eo ne-
que amplius in eum ingredere. Et quum exclamasset mul- 26

---

ad vitam Iesus monte descendens ante suum in vitam reditum
[illegible] vetat. Discipulis rogantibus: an vere (ex opinione Iudaeo-
rum) Elias rediturus sit ante Messiam, ut omnia in integrum resti-
tuat, affirmat, Eliam (i. e. Iohannem b.), quem male tractaverint,
[illegible]. 2—13. Matth. XVII, 1. Luc. IX. Discipulis dispu-
tantibus cum legisperitis, Iesus quum ab homine de plebe didi-
cisset, eius malum filii sui, quem adduxisset, genium exterminare
non potuisse, fiduciae inopiam impedimento fuisse querens, mi-

ent et interfectus tertio die resurget. Illi vero ne- 32
hoc dictum eumque interrogare verebantur.
Capharnaumum ingressus, in domo, quam nostis, 33
tus interrogabat eos: de quanam re in via disputa-
Illi vero tacebant; nam disputaverant inter se in via, 34
maior esset. Et quum consedisset duodecimviros 35
iisque dicit: si quis primus esse vult, omnium sit
omniumque servus. Et puerum sumtum atque in 36
eorum collocatum ulnis amplexus iis dixit: Qui- 37
unum talium puerorum meo exceperit nomine, me
et quicunque me exceperit, non me excipit, sed
me misit. Respondit autem ei Iohannes his ver- 38
ter, vidimus quendam, qui nos non sequitur,
malos eiicientem daemones, eumque prohibuimus.
iis dixit: ne eum prohibete; nemo enim est, qui 39
ine miraculum edet et illico mihi conviciari poterit.
non contra vos est, vobiscum est. Quicunque enim 40
nomine, quod Christi estis (alumni), aquae poculum 41
it, sancte vobis confirmo: minime suum praemium
Et quicunque uni parvulorum, qui fidem mihi ha- 42
fensioni fuerit, expedit ei magis, si saxo molari
collum alligato demergatur in mare. Et si manus 43
fendat, abscide eam; expedit tibi mutilum ingredi
am (aeternam), quam ambas manus habentem con-

---

ini, qui coram horrendum in modum cruciatur, sanita-

ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβε-
44 στον· ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέν-
45 ται. Καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον
τόν· καλόν ἐστί σοι χωλὸν εἰςελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν ἢ
δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν εἰς τὸ
46 τὸ ἄσβεστον, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ κα-
47 πῦρ οὐ σβέννυται. Καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκαν-
ζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν σοι ἐστὶ μονόφθαλμον ε-
θεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἢ τοὺς δύο ὀφθαλ-
ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβε-
48 στον· ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέ-
49 ται. Πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία
50 ἁλισθήσεται. Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄν-
γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; Ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅ-
καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

ΚΕΦ. Χ.

1 Κἀκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς
δαίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ συμπορε-
πάλιν ὁ ὄχλος πρὸς αὐτὸν, ὡς εἰώθει καὶ πάλιν ἐδί-
2 σκεν αὐτούς. Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι ἐπηρ-
σαν αὐτὸν, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι, πειρ-
3 τες αὐτόν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Τί ὑμῖν
4 τείλατο Μωϋσῆς; Οἱ δὲ εἶπον· Μωϋσῆς ἐνετείλατο
5 λίον ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι. Καὶ ἀποκρ-
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν
6 ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην· ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτ-
7 ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεὸς καὶ εἶπεν.
κεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτο-
τὴν μητέρα καὶ προςκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα
8 9 τοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν." Ὥςτε
εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ. Ὃν οὖν ὁ θεὸς συνέζ-
10 ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν ο-
11 θηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν.
λέγει αὐτοῖς· ἐὰν ἀνὴρ ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτο-

IX, 49. al. pro ἁλισθήσεται l. δοκιμασθήσεται. al. pro θυσία l. πᾶς ἄρτος. 50. al. ἀρτυθήσεται. X, 1. al. διὰ τὸ πέραν τοῦ Ἰ. vel πέραν τοῦ Ἰ. vel καὶ πέραν τ. Ἰ. ib. al. καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτὸν καὶ, ὡς εἰώθει, πάλιν ἐδίδ. 2. al. Φαρισαῖοι. 4. al. ἐπέτρεψε. ib. al. δοῦναι l. pro γ. 7. al. προςκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ. 10. al. εἰς τὴν ib. al. περὶ τούτου. 11. al. ὃς ἂν et post μοιχᾶται addit αὐτῇ.

ad exstinguendum, ubi vermis, qui eos exedit, non 48
que ignis, quo uruntur, exstinguitur. Quivis enim 49
i. e. calamitatibus tanquam igne) salietur (tentabitur),
vis victima sale conspergetur. Pulcrum est sal; sed 50
insulsus redditus sit, quanam re eum condietis (i. e.
ia in insipientiam conversa irreparabile damnum con-
ur)? Habete in vobismetipsis salem (sapientiam), et
mutuo colite.

CAP. X.

Hinc quum surrexisset, venit in fines Galilaeae per 1
m: et iterum plebs, uti consueverat, ad eum conve-
rsque eos edocebat. Et Pharisaei quum advenissent, 2
gnant eum, si licet viro uxorem dimittere? ut eum
rent. Ille vero iis hoc modo respondit: quid Moses vo- 3
cepit? Illi vero dixerunt: Moses praecepit divortii 4
scripto uxorem dimittere. Quibus Iesus respondit 5
bis: ad pertinaciam vestram respiciens hanc legem vo-
ipsit; sed ab initio rerum creatarum marem et femi- 6
cerat eos Deus et dixerat: „propterea relinquet homo 7
suum et matrem atque uxori suae adhaerebit, et qui
erunt, in unum corpus coalescent. Quin non am- 8
o sunt, sed (unum corpus) unus." Quod igitur Deus 9
me coniunxit, homo ne divellat. Atque in aedibus 10
discipuli de eadem re eum interrogarunt. Quibus il- 11
ariitus, inquit, uxorem suam dimiserit aliamque in-

ἐὰν μὴ δεχηται τὴν βασιλειαν τοῦ θ
16 μὴ εἰςελθῃ εἰς αὐτήν. Καὶ ἐναγκα
θεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὰ κατηυλόγει.

17 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδ
σιος προςδραμὼν καὶ γονυπετήσας αὐ
Διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσω, ἵνα ζ
18 νομήσω; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ·
19 θόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ
οἶδας· ,,Μὴ μοιχεύσῃς· Μὴ φονεύ
Μὴ ψευδομαρτυρήσῃς· Μὴ ἀποστε
20 πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα." Ὁ
αὐτῷ· Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλ
21 μου· τί ἔτι ὑστερῶ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐ
πησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἓν σο
τέλειος εἶναι, ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πω
πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐ
22 ἀκολούθει μοι ἄρας τὸν σταυρόν σου.
ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν
23 πολλά. Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦ
ταῖς αὐτοῦ· Πῶς δυςκόλως οἱ τὰ
24 τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰςελεύσοντ
ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ.
ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς· Τέκνα, πῶς
πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν εἰς τὴν
25 εἰςελθεῖν! Εὐκοπώτερόν ἐστι, κάμη
λιᾶς τῆς ῥαφίδος διελθεῖν ἢ πλούσιο

matrimonium duxerit, adulterium committit: et si uxor 12
ritem deseruerit aliique nupserit, adulterium committit.

Et afferebant ei pueros, ut eos tangeret; sed discipuli 13
, qui afferebant, increpabant. Quod quum Iesus vidis- 14
, aegre tulit iisque dixit: sinite hos pueros venire ad me
ne prohibete; nam talibus regnum divinum destinatum
Sancte vobis confirmo, quicunque non exceperit re- 15
num divinum ut puer, eum id minime intrare. Quos am- 16
bona iis apprecabatur, manus iis imponens.

Et quum exiret in viam, ecce, dives quidam accurrit 17
genu ejus prolapsus eum interrogabat: bone magister,
, ut ad vitam aeternam pertingam? Iesus au- 18
respondit: quid me dicis bonum? nemo bonus, nisi
Deus. Leges nosti: „ne adulterium committas: ne 19
caedem: ne surripias: ne peiures: ne defraudes:
patrem tuum et matrem." Ille vero hoc modo ei respon- 20
magister, haec omnia observavi a pueritia mea; quid-
mihi amplius restat? Verum Iesus eum intuitus be- 21
eum affatus est his verbis: unum tibi restat; si vis
esse, abi, omnibusque bonis tuis divenditis, da
et thesaurum habebis in coelo, et huc, sequere
, tua sublata. Ille autem in tristitiam hac voce 22
tristis abiit; nam multas habebat opes. Et Iesus 23
circumtulisset, discipulis suis dicit: quam
, qui huius terrae opes possident, in regnum divinum
ingrediantur. Discipuli autem his eius verbis obstupefie- 24
At Iesus iterum iis respondit his verbis: dilectissimi, 25
difficile est, ut qui opibus confidant, in regnum divi-
ingrediantur. Facilius est, ut camelus acus foramen
, quam dives in regnum intret divinum. Illi vero 26
omnem modum perculsi sunt ad semetipsos dicentes:
quinam potest ad salutem pertingere? Intuitus autem 27

---

prohibent, id quod Iesus cum indignatione quadam vi-
, quoniam pueri quam maxime idonei sint ad regnum
num pertingendum, impositis manibus apprecatur bona.
-16. Matth. XIX, 13. Luc. XVIII, 15. Quum Iesus in eo est,
quido exeat, adit eum homo locuples sciscitans, qua ratione
tum pertingat beatam. Praecepta Mosis observando quum
respondisset, regerit, iam a pueris se iis satisfecisse. Tum
ei auctor est, ut, omnibus bonis in usum pauperum diven-
, forti animo omnes calamitates subeundo ipsum sequatur.
abit animo. Qua occasione declarat, esse longe difficilli-
, divites pertingere ad regnum *Messianum*; nisi Deus iis

30 ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα
οἰκίας καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς
καὶ τέκνα καὶ ἀγροὺς μετὰ διω
31 τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον. Πο
ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι.
32 Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβα
καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς
λουθοῦντες καὶ ἐφοβοῦντο. Καὶ
δώδεκα ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ
33 νειν· Ὅτι, ἰδοὺ! ἀναβαίνομεν εἰς
τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖ
ματεῦσι καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν
34 σουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι, καὶ
μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ ἐμπτύσο
νοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρα
35 Καὶ προςπορεύονται αὐτῷ Ἰά
υἱοὶ Ζεβεδαίου, λέγοντες· Διδάσ
36 ἐὰν αἰτήσωμέν σε, ποιήσῃς ἡμῖν
37 Τί θέλετε, ἵνα ποιήσω ὑμῖν; Ο
ἡμῖν, ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου κα
38 καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. Ὁ
Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. Δύνασθ
ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐ
39 σθῆναι; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Δυ
εἶπεν αὐτοῖς· Τὸ μὲν ποτήριον,
καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτί
40 τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν

, dum vexetur, et futuro (quo Messias advene-
re vitam aeternam. Multi autem (qui) ultimi 31
nt primi et primi ultimi.
t autem in via, adscendentes Hierosolyma; et 32
praegrediebatur et pavebant sequentes et metue-
t assumtis iterum duodecimviris coepit cum iis
are quae sibi essent eventura. Ecce, adscendimus 33
ma et Messias tradetur summis sacerdotibus legis-
is et capitis eum condemnabunt et tradent eum
et illudent ei et flagellis eum caedent atque in- 34
cumque interficient, et tertio die resurget.
ccedunt ad eum Iacobus et Iohannes, filii Zebe- 35
dates: magister, volumus, ut, quodcunque a te
, nobis facias. Quibus: quid vultis, inquit, ut 36
dam? Illi vero ei respondent: da nobis, ut alter 37
tris, alter tibi a sinistris in maiestate tua sedea-
us autem iis dixit: nescitis, quid petatis. Potes- 38
lum, quod ego bibo, bibere et lavacro, quo ego
, perfundi? Illi vero ei dicunt: possumus. Sed 39
poculum quidem, inquit, quod ego bibo, bibetis
, quo ego perfundor, perfundemini, sedere au- 40
a dextris meis et sinistris meis non est meum con-
ed quibus destinatum est. Quo audito, decem 41

47–97. Ex apostolis hac voce perculsis Petrus quum

διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν
πολλῶν.
46 Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεριχώ·
ἐκεῖθεν καὶ τῶν μαθητῶν α
υἱὸς Τιμαίου, Βαρτίμαιος ὁ
47 ὁδὸν προσαιτῶν. Καὶ ἀκούσ
ραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ
48 με! Καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πο
49 πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν· Υἱὲ
στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· φωνήσατ
50 τυφλὸν λέγοντες αὐτῷ· Θάρσει
ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ
51 Ἰησοῦν. Καὶ ἀποκριθεὶς λέγει
θέλεις ποιήσω; Ὁ δὲ τυφλὸ
52 ἵνα ἀναβλέψω. Ὁ δὲ Ἰησοῦς
πίστις σου σέσωκέ σε. Καὶ
λούθει αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ.

ΚΕΦ.

1 Καὶ ὅτε ἤγγισεν εἰς Ἱερο
Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν πρὸς
2 ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν
Ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατ
εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὑρήσετ
ὃν οὐδέπω οὐδεὶς ἀνθρώπων κ
3 ἀγάγετε· καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ·

coeperunt Iacobo et Iohanni indignari. Sed Iesus 42
advocasset, dicit iis: nostis, qui imperare sibi
populis, duro eos imperio continere principesque
in eos exercere potestatem. At non sic erit 43
, sed quicunque inter vos magnus esse voluerit,
minister: et quicunque inter vos primus esse vo- 44
lum erit servus. Etenim Messias non venit, ut 45
traretur, sed ut ministraret vitamque profunderet
is pretium loco multorum.

mit Hierichuntem; et quum illinc egrederetur 46
scipuli et satis magna hominum turba, ecce, filius
rtimaeus, caecus, sedebat iuxta viam stipem pe-
audito, Iesum Nazarenum esse (praetereuntem), 47
coepit et dicere: fili Davidis, miserere mei. Et 48
increpuerunt, ut silentium ageret; ille vero mul-
clamabat: fili Davidis, miserere mei. Et Iesus 49
stitisset, dixit: vocate eum: et vocarunt caecum
: bono esto animo, surge, vocat te. Ille vero, 50
abiecto, surrexit et venit ad Iesum. Et Iesus ei 51
his verbis: quid vis, ut tibi faciam. Caecus ei
: mi doctor, ut videam. Iesus autem ei dixit: 52
tua fiducia fuit saluti. Et extemplo vidit eumque
quebatur.

CAP. XI.

quum appropinquasset Hierosolymis et in viciniam 1
es et Bethaniae ad montem olearum venisset, duos
gat discipulis his verbis: abite in vicum e regione 2
itum, quem ingredientes statim reperietis pullum
vinctum, cui nunquam omnino quisquam hominum
uem solutum ducite; et si quis vobis dixerit: quid 3
icite: dominus eo opus habet; et statim eum huc
igressi autem invenerunt pullum asininum vinctum 4

---

integrum esse respondet: denique eos docet, imperium
ercere non locum habere in regno div., ubi modestiae,
sit unice locus. 35—45. Matth. XX, 17. Luc. XVIII, 31.
itinere Hierichunte egrediens Bartimaeum caecum ob
a se fiduciam sanat. Matth. XX, 29. Luc. XVIII, 35.

s haud procul ab Hierosolymis Bethphagen inter et Be-
nos misit discipulos, ut pullum asininum iugum nondum
ducerent. *Quo facto Iesus stipatus magna* hominum

26 νοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώμα
ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν
τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
27 Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἰ
περιπατοῦντος αὐτοῦ ἔρχοντα
28 καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρε
Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιε
29 ἐξουσίαν, ἵνα ταῦτα ποιῇς;
εἶπεν αὐτοῖς· Ἐπερωτήσω ὑ
κρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν, ἐ
30 Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐ
31 ἀποκρίθητέ μοι. Καὶ ἐλογίζο
Ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρ
32 σατε αὐτῷ; Ἀλλ' ἐὰν εἴπω
βοῦντο τὸν λαόν· ἅπαντες γ
ὄντως προφήτης ἦν. Καὶ ἀπ
33 Οὐκ οἴδαμεν. Καὶ ἀποκριθ
Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν, ἐν ποίᾳ

ΚΕΦ.

1 Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν π
λῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος κα
ὤρυξεν ὑπολήνιον καὶ ὠκοδό
2 αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμη

dit his verbis: in Deo fiduciam ponite. Nam sancte 23
firmo, quicunque huic monti dixerit: tolle te et
te in mare, nec apud animum suum dubitaverit, sed,
cunque dixerit, fieri persuasum habuerit, ei esse even-
. Propterea dico vobis: quaecunque precando petie- 24
credite, fore, ut accipiatis, et vobis contingent. Et 25
preces facientes statis, veniam date, si quid habe-
quid culpiam obiiciatis, ut etiam pater vester coelestis
peccatis det veniam. Sin vero vos veniam non datis, 26
quidem vester coelestis vestris peccatis veniam

Rursum Hierosolyma veniunt et quum in templo 27
, accedunt ad eum summi sacerdotes legisque periti
eique dicunt: quali auctoritate confisus haec 28
ut quisnam tibi potestatem dedit, ut haec facias.
his verbis respondit: ego quoque vos post 29
, respondete mihi, et dicam vobis, quali aucto-
haec faciam. Lustratio Iohannis coelestisne 30
fuit originis? respondete mihi. Et reputabant 31
in modum: si coelestem ei tribuerimus, dicet:
recusastis? at si humanam, metuebant sibi po- 32
cuneti animo tenebant, re vera eum prophetam
responderunt ei his verbis: nescimus. Quibus 33
his verbis: ne ego quidem vobis dicam,
nixus haec faciam.

CAP. XII.

Iesus parabolico dicendi genere usus verba ad eos 1
: homo vinea plantata, sepimento circumdato,
effosso, turri exstructa eaque agricolis elocata,
abiit. Et tempore legitimo ad agricolas illos able- 2
vum, ut fructus vineae ab agricolis caperet. Quem 3
et verberibus caesum dimiserunt vacuum. Ite- 4

---

dimiretur, Iesus declarat, fidem habenti nihil non fieri
jus precibus impetrari; quae tamen fieri debeant placabili
Deum habeas propitium. 20—26. Matth. XXI, 1. Luc.
Senatoribus legisque peritis, qui ex eo in templo quae-
auctoritate emtores et venditores aede sacra eiecerit,
utrum lavacrum Iohannis divinae an humanae originis
iam imponit. 27—33.

parabola ab hero, qui vineam *suam operariis eloca-*
, quum legatos *ad eos, ut, fructus repeterent*, missos

ἔσται ἡ κληρονομία. Καὶ λαβ
9 ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.
τοῦ ἀμπελῶνος; Ἐλεύσεται κ
10 καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοι
τὴν ἀνέγνωτε· „Λίθον ὃν ἀπεδ
11 οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γω
αὕτη καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφ
12 Καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατ
ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ, ὅτι πρὸ
εἶπε· καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθ
13 Καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐ
14 καὶ τῶν Ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐτὸ
ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ· Διδάσ
εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐ
πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ
θεοῦ διδάσκεις· εἰπὸν ἡμῖν· Ἔξε
15 ἢ οὔ; δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν; Ὁ
κρισιν εἶπεν αὐτοῖς· Τί με πει
16 μοι δηνάριον, ἵνα ἴδω. Οἱ δὲ
τοῖς· Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ
17 αὐτῷ· Καίσαρος. Καὶ ἀποκριθ
Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσ
θεῷ. Καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτ
18 Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι
γουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ

vineae faciet? Veniet perditisque agricolis vineam
et. Num ne hunc quidem locum legistis: *) „quem 10
fabri repudiarunt, hic exstitit anguli lapis: a domi- 11
it hic atque in oculis nostris (nostro iudicio) admi-
e?“
m eo potiri studerent, timuerunt sibi a plebe; 12
illexerant, ad se illam parabolam narrasse, eoque
abierunt.
ablegant ad eum nonnullos Pharisaeorum et Hero- 13
n, ut colloquio eum circumvenirent. Qui quum 14
t, ei: magister, inquiunt, scimus, te esse veracem
emquam curare; non enim vultu cuiusquam temere
, sed vere viam, quam vult Deus, monstras: dic
ienne Caesari censum dare, necne? demus an non
Ille vero, cognita eorum simulatione, iis dixit: 15
tentatis, simulatores? ferte mihi denarium, ut
Illi autem tulerunt. Quibus: cuiusnam, inquit, 16
ec atque inscriptio? Illi vero ei responderunt:
Et Iesus hoc iis dedit responsum: concedite igi- 17
d Caesaris est Caesari et quod Dei Deo. Et eum
nt.
deunt eum Sadducaei, qui resurrectionem esse ne- 18
nque interrogarunt his verbis: magister, Moses 19
em tulit, „ut, si cuius frater mortuus fuerit et,
ore, liberos non reliquerit, frater eius uxorem in

αὐτοῖς· Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε,
25 μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ; Ὅτι
στῶσιν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμί
26 ἄγγελοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Περὶ
ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βί
βάτου ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λ
27 Ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ
ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντ
πλανᾶσθε.

28 Καὶ προσελθὼν εἷς τῶν γραμμ
συζητούντων καὶ ἰδὼν ὅτι καλῶς
29 ρώτησεν αὐτόν· Ποία ἐστὶ πρώτη
Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ· Ὅτι πρ
„Ἄκουε Ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς
30 καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σο
σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου κα
σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου."
31 Καὶ δευτέρα ὁμοία αὐτῇ· „Ἀγαπ
ὡς σεαυτόν." Μείζων τούτων ἄλ
32 Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς· Κ
ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστι καὶ
33 αὐτοῦ· καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλ
ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆ
τῆς ἰσχύος καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησ
34 ἐστι πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων
ὡς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς

[illegible]monium duceret et fratri suo sobolem excitaret.“
[illegible]em igitur erant fratres: et primus duxit uxorem et 20
[illegible]ens non reliquit sobolem. Et alter, ducta uxore, mor- 21
[illegible]ut sine prole, et tertius pariter et septem neque sobo-
[illegible] reliquerunt. Ultima omnium mortua est etiam mulier. 22
[illegible]rrectione igitur, si revivixerint, cui eorum uxor erit? 23
[illegible]ptem illi eam habebant uxorem. Quibus Iesus hunc 24
[illegible] respondit: nonne propterea in errore versamini,
[illegible] litteras sacras non nostis nec potentiam Dei? Quando 25
[illegible] mortuis resurrexerint neque uxores ducunt neque
[illegible]dant filias, sed sunt tanquam angeli in coelis. De 26
[illegible] autem, eos nimirum in vitam redire, nonne legistis
[illegible] volumine, ubi de rubo dicitur, quomodo Deus ei
[illegible], dicens: *) „ego Deus Abrahami et Deus Isaacci et
[illegible]acobi?“ Non est Deus mortuorum, sed vivorum. 27
[illegible] multum erratis.

Et quum quidam legisperitorum, qui eis disputantibus 28
[illegible]verterat eumque praeclare iis respondisse animadverte-
[illegible], accessisset, interrogavit eum: quodnam est primum
[illegible] praeceptum? primum omnium praeceptum est: 29
[illegible] Israel, dominus Deus noster dominus unus est;“
[illegible] dominum Deum tuum ex toto pectore et ex toto 30
[illegible] et ex tota mente et ex totis viribus tuis.“ Hoc est 31
[illegible] praeceptum. Et secundum ei simile est: ***) „amabis
[illegible] ex temetipsum.“ Maius his aliud praeceptum non
[illegible]. Cui legisperitus: recte, inquit, magister; vere dixisti, 32
[illegible] nec esse alium praeter eum: et amare eum ex toto 33
[illegible] et ex tota mente et ex toto animo et ex totis viri-
[illegible] amare alterum ut semetipsum plus est omnibus holo-
[illegible] et sacrificiis. Quem quum Iesus prudenter respon- 34
[illegible]disset, ei dixit: haud procul abes a regno divino.
[illegible] quisquam amplius eum interrogare audebat.

---

*) [illegible] III, 6. **) Deuter. VI, 7. ***) Levit. XIX, 13.
[illegible]se demonstrent Iesumque difficultatibus gravissimis impe-
[illegible] si mulierem septem fratres ex lege Mosaica deinceps in ma-
[illegible]nium duxerint, cuiusnam uxor in resurrectione futura sit?
[illegible]tes, ad incitas redigit monendo: Deum secundum libros
[illegible] non esse Deum mortuorum, sed vivorum; et absonum esse
[illegible]rrenae rationes transferre ad vitam aeternam. 18—27. Matth.
[illegible] 23. Luc. XX, 27. Deinde homo sacras litteras edoctus, sa-
[illegible] Iesu in disputando motus, eum adit, ut ab eo discat,
[illegible]m omnium praeceptorum sit gravissimum. Iesus Deum
[illegible] aliosque homines eodem quo nosmetipsos amplecti amore,
[illegible]pondet. Cui sententiae quum ille calculum suum adiecisset,
[illegible] eum prope a regno Messiano *abesse profitetur*. 28—34. At

38 καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτ
αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· Βλέπ
τέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περι
39 ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτοκαθεδρί
40 καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις
οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει
Οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμ

41 Καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς κατέν
ἐθεώρει, πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸ
42 Καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλ
43 χήρα πτωχὴ ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ
προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς
Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη
44 των βέβληκε τῶν βαλόντων εἰς τὸ
τος γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖ
τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα ε
βίον αὐτῆς.

ΚΕΦ. XII

1 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ
εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· Διδάσκαλ
2 καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί! Καὶ ὁ Ἰη
αὐτῷ· Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλα
3 ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ μὴ

Et Iesus, quum in templo doceret, hunc in modum 35
respondit: quomodo dicunt legisperiti, Christum esse filium
Davidis? Ipse enim Davides per Spiritum divinum dicit: 36
„Dixit dominus domino meo: sede a dextra mea, donec
ponam tuos scabellum pedum tuorum fecero.“ Ipse igitur 37
Davides dominum eum dicit: et unde filius eius est? Et 38
numerosa plebs lubenter eum audiebat. Et inter docendum
dixit iis: cavete vobis a legisperitis, qui stolis induti
ambire et salutationes in foris et primas in conventibus 39
synagogis primosque in conviviis lectos cupiunt: (vae ho- 40
minibus, qui devorant opes viduarum sub longarum, quas
se simulant, precum praetextu! Hi gravius subibunt
iudicium.

Et quum Iesus e regione sacri aerarii consedisset, con- 41
templabatur, quomodo hominum turba pecuniam sacro ae-
rario iniceret. Et multa multi iniiciebant divites. Et 42
pauper quaedam vidua, quae venerat, iniecit duo lepta,
quod efficit quadrantem. Et discipulis ad se vocatis dixit: 43
Verum vobis confirmo, hanc viduam pauperem omnibus, qui
in aerarium iniecerunt aerarium, plus iniecisse. Omnes enim 44
ex divitiis sua iniecerunt; haec autem ex inopia sua
omnia, quae habebat, iniecit, totam suam vitam.

CAP. XIII.

Quum aede sacra egrederetur, dicit ei unus e discipulis 1
suis: magister, en, quanti lapides et quanta aedificia! Et 2
Iesus ei hunc in modum respondit: videsne haec magna ae-
dificia? non relinquetur lapis super lapide, qui non destrue-
tur. Et quum in monte olivarum consedisset e regione 3
templi, interrogabant eum privatim Petrus et Iacobus et
Iohannes et Andreas: dic nobis, quando haec erunt et quale 4

---

35) Ps. CX, 1.
Iesus, ut et ipsi auditores acumen ingenii prodere possint, ex iis: quomodo in Ps. illo Messias filius Davidis possit esse, quum Davides eum dominum suum vocaverit. 35—37. Iesus in templo docet, quam maxime sibi cavendum esse a vano honoris studio et improbitate, qua doctores Iudaici laborent. 38—40. Iesus e regione aerarii sedens populum nummos inge-rentem observat et, multa multis ingerentibus, pauperem viduam viduam longe plurimum intulisse discipulis suis dicit, quamquam illa tantam nummos intulerit; nam beneficia ex cuiusque faculta-tibus esse metienda. 41—44. cf. ad vs. 35—44. Matth. XXII, 34. Luc. X, 25. XX, 41. Matth. XXIII. Luc. XX, 46.
XIII. Quum Iesus templo exit, unus e discipulis, ut animum ad templi amplitudinem et magnificentiam vertat, hortatur; at Iesus

ἀρχαὶ ὠδινῶν
ἑαυτούς· παραδώσουσι γὰρ ὑμ
συναγωγαῖς αὐτῶν δαρήσεσθε
σιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμ
10 Καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρ
11 γέλιον. Ὅταν δὲ ἄγωσιν ὑμᾶς
ριμνᾶτε τί λαλήσητε μηδὲ με
ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο
12 οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα
ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον
ναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς κ
13 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πα
14 ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτ
ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσε
τοῦ προφήτου ἑστὸς ὅπου οὐ δε
τω!), τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
15 ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ κατα
16 εἰςελθέτω ἄραί τι ἐκ τῆς οἰκί
ἀγρὸν ὢν μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τ
17 αὐτοῦ. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστ
18 λαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ
19 ἵνα μὴ γένηται χειμῶνος. Ἔσονται
θλίψις, οἵα οὐ γέγονε τοιαύτη
20 ἔκτισεν ὁ θεός, ἕως τοῦ νῦν καὶ
μὴ κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρα
σαρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς ο

, quum in eo sit, ut haec omnia corruant? Iesus 5
is respondit et dicere coepit: videte, ne quis vos in
inducat. Nam multi meo venient nomine dicentes: 6
, multosque ducent in errorem. Quando autem 7
lis bella et rumores bellorum, nolite perturbari;
in fatis, ut haec omnia eveniant. Sed nondum
is (calamitatum). Insurget enim populus populo 8
m regno eruntque terrae motus singulis in locis et
perturbationes. Haec sunt initia partus dolorum. 9
autem vobismetipsis; nam tradent vos in synedria
agogis caedemini flagellis et coram principibus et
istemini mea causa, ut iis exstet testimonium. Et 10
omnibus gentibus doctrina divina nuntianda est.
autem vos ducant, ut vos tradant, ne sitis solliciti, 11
tis, nec meditemini, sed quodcunque vobis suppe-
fuerit illo tempore, hoc dicite: non (tam) enim
, qui loquamini, sed Spiritus sanctus. Frater fra- 12
tri tradet et pater filium et insurgent liberi paren-
que trucidabunt, atque omnes odio habebunt vos 13
meum; quicunque autem constans fuerit, hic vita
tur. Quando autem foeditatem devastationis, de 14
Danielis propheta cecinit, quo loco non fas est, stare
, (attendat qui locum legit!) tum, qui in Iudaea
, fugiant per montes: qui in tectis, ne descendat in 15
suam nec ingrediatur, ut quid e domo sua tollat,
agro, ne revertatur retro ad pallium suum tollen- 16
Vae autem uterum ferentibus et lactantibus illo tem- 17
Precamini autem, ut ne in hiemem incidat. Erit 18
ud tempus calamitas, qualis non fuit a mundo con- 19
em condidit Deus, usque ad hunc diem neque un-
rit. Et nisi dominus in brevius contraheret illos 20
mo servaretur; sed ob electos, quos sibi elegit,
s in brevius contraxit. Et tum si quis vobis dixe- 21
hic est Christus; en, illic; ne credite. Surgent 22
si Christi falsique prophetae magnaque edent mira-

---

nditus vastatum iri divinat. In monte autem olivarum,
s eum Petro, Iacobo, Iohanne atque Andrea de tempore
licis huius excidii, respondet; signa, e quibus id colligi
unt: falsi Messiae, cruenta et funesta omnium contra
lla, quibus vos, apostoli, multas calamitates estis subitu-
minum Danielis de re illa detestabili in aede sacra eventu
atum, quo multi multa perpetientur mala et fuga saluti
spicient. Tristissima autem sors erit gravidis et lactanti-
eces vero fundite ad Deum, ne *fuga sit hieme*. Numen

ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ κ
λεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων
28 ἐκ ἄκρου οὐρανοῦ. Ἀπὸ δὲ τῆς ο
βολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆ
ἐκφυῇ τὰ φύλλα, γινώσκετε, ὅτι
29 Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα
30 ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. Ἀμὴν
παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ
31 Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται
32 μὴ παρέλθωσι. Περὶ δὲ τῆς ἡμέρα
οὐδεὶς οἶδεν οὐδὲ οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν
33 εἰ μὴ ὁ πατήρ. Βλέπετε, ἀγρυπν
34 οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστιν
δημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ
τοῦ τὴν ἐξουσίαν καὶ ἑκάστῳ τὸ
35 θυρωρῷ ἐνετείλατο, ἵνα γρηγορῇ.
οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκία
36 σονυκτίου ἢ ἀλεκτοροφωνίας ἢ πρω
37 εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας. Ἃ δὲ ὑ
Γρηγορεῖτε!

ΚΕΦ. XII

1 Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυ
καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γρ
2 ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν.

et portenta, ut vel electos, si fieri possit, in errorem
ducant. Vos autem videte; en, omnia vobis praedixi. 23
In tempore post illam calamitatem sol obscurabitur et 24
lumen suum non emittet et sidera coelo delabentur et 25
virtutes coelestes quassabuntur. Et tum videbunt Messiam 26
cum nubibus vectum cum magna potentia et splendore.
Tum mittet angelos suos et congregabit electos suos e 27
quatuor orbis terrarum plagis a finibus terrae usque ad fines
coeli. A ficu autem discite, quod rem illustrat, exemplum: 28
quando ramus eius iam tener evaserit et folia edita fuerint,
cognoscitis, prope adesse aestatem. Sic etiam vos, quando 29
haec omnia fieri videritis, colligite, prope adesse ad fores
(Messiae). Sancte vobis confirmo, hanc hominum aetatem 30
non ante interituram, donec haec omnia evenerint. Coelum 31
et terra peribit; sed dicta mea non peribunt. Diem autem 32
et horam nemo novit, ne angeli quidem in coelis,
neque ipse filius quidem, nisi solus pater. Videte, vigilate 33
et precamini; nam nescitis quando tempus illud sit. Quo 34
modo homo peregre vivens, qui relicta domo et servis re-
bus domesticarum cura demandata et cuique pensum suum,
ostiario mandavit, ut vigilaret. Vigilate igitur; non 35
enim scitis, quando nedium dominus venit, vespera an media
nocte an gallicinio an conticinio, ne, postquam improviso 36
venerit, dormientes vos deprehendat. Quod vero vobis 37
dico, dico omnibus: vigilate!

CAP. XIV.

Erat autem pascha et azyma post biduum, et summi 1
sacerdotes legisque periti quaerebant, quomodo eum dolo
eum interimerent. Dicebant vero: ne per ferias, ne 2
fiat tumultus plebis fiat.

Et quum Bethaniae in domo Simonis leprosi esset, eo 3
recumbente, venit mulier cum alabastro ungenti nardi po-

---

dies propter pios tristissimum illud brevius reddet tempus. Indicia
falsi prophetae, qui fictis miraculis homines eludent et Messiae
dignitatem sibi sument: sol et luna caligine obducta siderumque
coelo lapsus et templi excidium. Quae omnia evenient, ante-
quam haec hominum aetas interierit. Dies autem et hora Messiae
soli Deo notus est. Quare vigilantia quam maxime opus
est, ne Messiae adventus improviso te opprimat. 1—37. Matth.
XXIV. 1. Luc. XXI, 5.

XIV. Biduo ante festum paschalem principes et senatores populi
Hierosolymitani consiliis Iesum e *medio tollendum esse* censent; at

βαστρον μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς, καὶ
τρίψασα τὸ ἀλάβαστρον κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κ
4 λῆς. Ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς
λέγοντες· Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγο
5 Ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι ἐπάνω τρι
6 σίων δηναρίων καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς. Καὶ ἐνε
μῶντο αὐτῇ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἄφετε αὐτήν· τί
7 κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον εἰργάσατο ἐν ἐμοί. Π
τοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν καὶ,
θέλητε, δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι, ἐμὲ δὲ οὐ πάν
8 ἔχετε. Ὃ ἔσχεν αὕτη, ἐποίησε· προέλαβε μυρίσαι
9 τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅ
ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο, εἰς ὅλον τὸν κόσ
καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐ
10 Καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης εἷς τῶν δώδεκα ἀπ
11 πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς. Ο
ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύ
δοῦναι. Καὶ ἐζήτει, πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῷ.
12 Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πά
ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Ποῦ θέ
13 ἀπελθόντες ἑτοιμάσομεν, ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα;
ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτ

is et pretiosae pleno et fracto alabastro in eum effunde-
uper caput. Erant autem quidem, qui apud animum 4
indignarentur et dicerent: quorsum haec unguenti pro-
. Poterat enim hoc unguentum trecentis amplius de- 5
rendi et dari pauperibus. Et indignabantur de ea.
Iesus dixit: sinite eam: cur ei negotium facessitis? 6
in me edidit factum. Nunquam enim non pauperes 7
habetis, et, quando voletis, beneficiis eos ornare
. Quod haec potuit, fecit: occupavit ungere cor- 8
ad pollincturam. Sancte vobis confirmo, ubi- 9
hac evangelium nuntiabitur, per totum mundum
quod haec fecit, celebrabitur in eius memoriam.
Et Iudas Cariothensis, unus e duodecim discipulis, 10
summos sacerdotes, ut eum iis traderet. Quo au- 11
gavisi sunt et promiserunt, se ei pecuniam esse da-
. Et quaerebat, quomodo opportune eum traderet.
Et primo die feriarum paschatis, quo agnum paschalem 12
, dicunt ei discipuli: ubi vis nos profectos appa-
ut epulas paschales celebres? Et ablegat duos e dis- 13
is iisque dicit: abite in urbem et obviam vobis fiet
vas figlinum aqua repletum ferens; eum sequamini et 14
ingressus fuerit, hero dicite: magister dicit:
est diversorium meum, ubi cum discipulis meis agnum
eam comedam? Et ipse vobis monstrabit in superiore 15
parte conclave magnum lectis stratum paratum (con-
habendo): ibi parate nobis (epulas paschales). Et 16
ei eius discipuli urbemque ingressi invenerunt, sicuti
erat, et adornarunt coenam paschalem. Et vespera 17
ante ipse cum duodecim venit discipulis. Et quum 18
berent atque ederent, dixit Iesus: Sancte vobis con-
, unum e vobis me esse traditurum, eum qui mecum
. Illi autem coeperunt tristitia affici eique dicere 19
: num ego sum? et alius: num ego? Ille vero iis 20
rbis respondit: unus ex duodecim, qui mecum in pa-

festo die, ne plebs tumultuetur. 1. 2. Hinc Iesus tristem
tum animo praesagiens Bethaniae in domo Simonis leprosi
re nardo perunctus, (cuius gratum animum contra disci-
dubia defendit et cuius memoriam nullo unquam tempore
esse vaticinatur,) id sepulturae indicium esse interpre-
–9. Interim Iudas summis pontificibus Iesum se traditu-
promittit et, pecunia ab illis promissa, opportunum
tempus. 10. 11. Matth. XXVI, 1. Luc. XXII, 1. Ioh. XII, 1.
Iesu discipulis Hierosolyma praemissis, id quod Iesus
erat, obviam fit homo *cum urceo, quem domum* secuti a do-

χαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἐ
24 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτό ἐστι τ
25 καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶ
λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίω
ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης,
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
26 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς
27 Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι
σθε· ὅτι γέγραπται· „Πατάξω τ
28 σκορπισθήσεται τὰ πρόβατα.“ Ἀλ
29 με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίο
αὐτῷ· Καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθή
30 Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν
μερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ πρὶν ἢ
31 τρὶς ἀπαρνήσῃ με. Ὁ δὲ μᾶλλο
Ἐὰν με δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ
Ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.
32 Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον, οὗ
καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·
33 προσεύξωμαι. Καὶ παραλαμβάνει
κωβον καὶ Ἰωάννην μεθ' ἑαυτοῦ,
34 σθαι καὶ ἀδημονεῖν. Καὶ λέγει αὐτ
ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· μείνατ
35 Καὶ προελθὼν μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ τ
το, ἵνα, εἰ δυνατόν ἐστι, παρέλθ
36 Καὶ ἔλεγεν· Ἀββᾶ ὁ πατὴρ

ibi intingit. Messias quidem decedit, quemadmodum 21
scriptum est: at vae homini illi, per quem Messias
r! conduceret ei, si non natus esset homo ille!
t inter coenandum Iesus panem sumtum, gratiis 22
fregit iisque dedit his verbis: sumite, hoc est corpus
Et poculum sumtum, gratiis actis, iis dedit: om- 23
ex eo bibebant. Et dixit iis: hic est sanguis meus, 24
orum foedus sancitur, qui pro multis effunditur.
vobis confirmo, me non amplius esse bibiturum e 25
ructu usque ad illum diem, quo eum novum bibam in
Dei.
quum (laudes Dei) cecinissent, exierunt in montem 26
m. Et Iesus iis dicit: vos omnes offendemini, quia 27
m est: percutiam pastorem atque oves dissipabuntur.
vitam reversus in Galilaeam vos praecedam. Petrus 28
ei: si vel omnes, inquit, in te offendentur, at non 29
Cui Iesus dicit: sancte tibi affirmo, tu hodie hac 30
, priusquam bis gallus cecinerit, ter me negabis. Ille 31
multo vehementius dicebat: etsi mihi tecum morien-
ret, te non negabo. Eodem vero modo etiam omnes
bant.
Quum ad villam, cui Gethsemane nomen est, venis- 32
discipulis suis dicit: considete hic, donec preces fece-
Et Petro, Iacobo et Iohanne secum assumtis, corripi 33
tristitia summoque angore. Ac dicit iis: permagnum 34
meus sentit dolorem ad mortem usque: manete hic
ate. Et paululum progressus et in faciem prolapsus 35
fundebat, ut, si fieri possit, hora illa a se recederet.
bat: Abba, pater, tibi omnia possibilia: remove a 36
poculum. At non, quid ego velim, sed quid tu vis.
venisset, deprehendit eos dormientes et Petro: Si- 37
inquit, dormis? non valuisti unam horam vigilare?
et fundite preces, ut ne in periculum incidatis: 38
quidem promptus, at corpus imbecille. Et iterum 39

---

osculum impetrant atque ornant. Vesperi inter epulas
raditorem esse profitetur et triste eius fatum dolet. Tum
rt poculum discipulis datum corpus et sanguinem, quo
cum Deo foedus sanciatur, referre monet. Post hymnos
bit in montem olivarum. 1—26. Matth. XXVI, 17. Luc.
. Ibi quum omnes se discipulos in summo vitae discrimine
os esse praedixisset et Petrus de se negasset, Iesus vatic i-
edit hoc: hac ipsa nocte ante tertium gallicinium ter me um
m esse negabis. Verum Petrus et reliqui affirmant cont ra-
7—31. In villa Gethsemane ter precatur, ut instans sup-
Deus avertat, et ter, quamquam aegre eum ferre s cie-

40 τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. Καὶ ὑποστρέψας εὗρεν
πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν
41 βαρυνόμενοι καὶ οὐκ ἤδεισαν, τί ἀποκριθῶσι αὐτῷ.
ἔρχεται τὸ τρίτον καὶ λέγει αὐτοῖς· Καθεύδετε τὸ
καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει, ἦλθεν ἡ ὥρα· ἰδοὺ, π
δοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁ
42 λῶν. Ἐγείρεσθε! ἄγωμεν! ἰδοὺ, ὁ παραδιδούς με
43 Καὶ εὐθέως, ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, παρα
Ἰούδας, εἷς τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος
μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων παρὰ τῶν ἀρχιερέων κ
44 γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. Δεδώκει δὲ ὁ
διδοὺς αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς λέγων· Ὃν ἂν φ
αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτὸν καὶ ἀπαγάγετε ἀσ
45 Καὶ εὐθέως προσελθὼν λέγει αὐτῷ· Ῥαββὶ, ῥαββ
46 κατεφίλησεν αὐτόν. Οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς
47 αὐτῶν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. Εἷς δέ τις τῶν παρ
κότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν ἔπαισε τὸν δοῦλ
48 ἀρχιερέως καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. Καὶ ἀπο
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθατε
49 μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με. Καθ' ἡμέραν
πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων καὶ οὐκ ἐκρατήσατε
50 ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσι αἱ γραφαί. Καὶ ἀφέντες

s precatus est iisdem usus verbis. Et reversus re- 40
s denuo dormientes; nam oculi eorum (somno) ag-
ntur et nesciebant, quid ei responderent. Et venit 41
que dicit: dormite in posterum ac requiescite; suf-
lest hora; ecce, traditur Messias in manus peccato- 42
Surgite, agamus! en, qui me tradit, adest.
statim, quum adhuc loqueretur, Iudas unus e duo- 43
postolis venit cumque eo magna hominum multitudo
a gladiis et sudibus, a summis sacerdotibus, legis-
o senioribus missa. Verum traditor eius iis tesse- 44
erat dicens: quemcunque osculatus fuero, is ipse
aprehendite eum cauteque abducite. Et statim quum 45
ei dicit: magister, magister, eique multa dedit
Illi autem, manibus ei iniectis, eum comprehen- 46
Sed unus aliquis eorum, qui adstabant, stricto 47
servum summi pontificis percussit eique abstulit au-
Et Iesus hunc in modum iis respondit: velut contra 48
gladiis armati ac sudibus exiistis, me comprehen-
Quotidie apud vos in templo docebam nec me com- 49
ablis; at, ut scripta sacra eventu comprobarentur.
, eo relicto, fugerunt. Et unus aliquis iuvenes 50
quatur nudum corpus sindone indutus eumque com- 51
ent. Ille vero, sindone relicto, nudus ab iis aufugit. 52
Quum Iesum ad summum duxissent pontificem, con- 53
ter apud eum omnes summi sacerdotes et seniores
periti. Et Petrus, qui e longinquo eum secutus 54
que intra in palatium summi pontificis, sedebat cum
is seque calefaciebat conversus ad ignem. Summi 55
sacerdotes totumque synedrium quaerebant adversus
estimonium, ut supplicio eum afficerent, nec inve-
Multi enim falsa adversus eum dicebant testimo- 56
e testimonia inter se congruebant. Et quidam falsa 57

---

ecipulos somno oppressos reperit. 32—42. Iam adest
m manu gladiis armata et fustibus, quae Iesum signo dato
endit. Unus e discipulis servo summi pontificis percutit
Iesus conqueritur, quod se ut latronem gladiis et sudibus
t, sed in fatis fuisse declarat. Omnes discipuli diffugiunt,
pto, quem et ipsum, nisi nudus aufugisset, cepissent.
Matth. XXVII, 30. Luc. XXII, 31. Ioh. XVIII, 1. Iesus
mum pontificem, cuius in aulam Petrus eum erat secutus,
nedrio falsis testimoniis, sed frustra petitur, ita ut secum

58 γοντες· Ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος· Ὁ
καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον καὶ διὰ
59 ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω. Καὶ οὐδ'
60 ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερ
μέσον ἐπηρώτησε τὸν Ἰησοῦν λέγων· Οὐκ ἀποκρίνῃ
61 τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; Ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ
ἀπεκρίνατο. Πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτησεν αὐτ
λέγει αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ εὐλο
62 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἐγώ εἰμι, καὶ ὄψεσθε τὸν υἱ
ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως καὶ
63 μενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ δὲ ἀρχ
διαῤῥήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει· Τί ἔτι χρείαν
64 μαρτύρων; ἠκούσατε τῆς βλασφημίας· τί ὑμῖν φαι
Οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θα
65 Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ περικαλύπτ
πρόσωπον αὐτοῦ καὶ κολαφίζειν αὐτὸν καὶ λέγειν
Προφήτευσον· καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβ
66 Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κάτω ἔρχετ
67 τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἰδοῦσα τὸν Π
θερμαινόμενον ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει· Καὶ σὺ μετ
68 Ναζαρηνοῦ Ἰησοῦ ἦσθα. Ὁ δὲ ἠρνήσατο λέγων·
οἶδα οὐδὲ ἐπίσταμαι, τί σὺ λέγεις. Καὶ ἐξῆλθεν ἔξ
69 τὸ προαύλιον καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε. Καὶ ἡ παι
ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν ἤρξατο λέγειν τοῖς παρεστῶσιν·
70 οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστιν. Ὁ δὲ πάλιν ἠρνήσατο. Κα
μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ· Ἀ
ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ καὶ ἡ λαλ
71 ὁμοιάζει. Ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύναι
72 οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε. Καὶ
ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε. Καὶ ἀνεμνήσθη ὁ
τὸ ῥῆμα ὃ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι πρὶν ἀλέκτορ
νῆσαι δὶς ἀπαρνήσῃ με τρίς. Καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαι

ΚΕΦ. XV.

1 Καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωῒ συμβούλιον ποιήσα
ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων κ

XIV, 60. al. εἰς τὸ μέσον. 61. al. ἐσίγα. ib. al. ἐπηρώτ
al. ἐπὶ τῶν νεφελῶν. ib. al. καθήμενον ἐκ δεξιῶν. 65. al.
τευσον νῦν ἡμῖν, Χριστὲ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε. ib. al.
vel ἐλάμβανον vel κατέλαβον. 69. al. παρεστηκόσιν. 70. al.
al. ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ. 71. al. ὀμνύειν. 72. al.
ματος οὗ. XV, 1. al. συμβούλιον ἑτοιμάζοντες.

us eum dicebant testimonia hunc in modum: nos audivi- 58
m dicentem: ego destruam hoc templum manibus confe-
et intra triduum aliud non manibus factum aedificabo. Et 59
quidem sibi constabat eorum testimonium. Et summus 60
ex quum surrexisset in medium, interrogavit Iesum his
: nihilne prorsus respondes, quid hi contra te testentur? 61
ro tacebat et nihil respondit. Iterum summus pontifex
nterrogavit eique dicit: tu es Christus, filius laudibus
nti? Iesus autem ei dixit: ego sum, et videbitis Mes- 62
a dextra sedentem potentiae et venientem vectum nu-
beli. Sed Pontifex maximus, discissis vestibus suis, 63
quid amplius opus habemus testimoniis? audistis im- 64
ium: quid vobis videtur? Ille vero omnes hanc in
dixerunt sententiam, esse eum supplicio dignum. Et 65
runt quidam ei inspuere eiusque circumvelare faciem
dere pugnis hac voce: vaticinare; et satellites alapas
digebant.
Et quum Petrus infra esset in aula, accedit una e ser- 66
a pontificis maximi et quum Petrum se calefacientem 67
spexisset, eum intuita dicit: tu quoque cum Nazareno
ena. Ille vero negavit dicens: non novi neque scio, 68
d tu dicis. Quum foras exiisset in vestibulum, gallus
cit. Et serva illa eum conspicata rursus dicere coepit 69
antibus: hic est e numero eorum. Ille vero iterum 70
rit. Et paulo post iterum, qui adstabant, Petro dice-
: revera es e numero eorum; etenim Galilaeus es et
a tua convenit. Ille vero diris sese devovere coepit et 71
: non novi hunc, quem dicitis, hominem. Et statim 72
iterum cecinit. Et Petrus recordatus est vocem,
ei dixerat Iesus: priusquam gallus bis cecinerit, ter
gaveris. Et capite obvoluto flebat.

CAP. XV.

Et statim consilio sub diluculum capto, summi pontifi- 1
m senatoribus et legisperitis et universus senatus,

---

am maxime pugnent. Hinc pontifex maximus malis artibus
uum Iesus interrogatus, an Messias esset, affirmasset, dis-
ste, supplicio eum dignum esse iudicat, qua in re ad unum
consentiunt. Tum apparitores contumeliose eum tractant.
. Petrus ad Iesum se pertinere ter negat. 66—72. Matth.
57. Luc. XXII, 54. Ioh. XVIII, 13.
Primo mane assessores synedrii *Iesum vinctum* deducunt
um, ut eum, *quem rerum potiri voluisse accusant*, suppli-

58 γοντες· Ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος· Ὅ
καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον καὶ διὰ
59 ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω. Καὶ οὐδ'
60 ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερ
μέσον ἐπηρώτησε τὸν Ἰησοῦν λέγων· Οὐκ ἀποκρίνη
61 τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; Ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ
ἀπεκρίνατο. Πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτησεν αὐτ
λέγει αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ εὐλο
62 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἐγώ εἰμι, καὶ ὄψεσθε τὸν υἱ
ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως καὶ
63 μενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ δὲ ἀρχ
διαῤῥήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει· Τί ἔτι χρείαν
64 μαρτύρων; ἠκούσατε τῆς βλασφημίας· τί ὑμῖν φαι
Οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θα
65 Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ περικαλύπτ
πρόσωπον αὐτοῦ καὶ κολαφίζειν αὐτὸν καὶ λέγειν
Προφήτευσον· καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβ
66 Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κάτω ἔρχετ
67 τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἰδοῦσα τὸν Π
θερμαινόμενον ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει· Καὶ σὺ μετ
68 Ναζαρηνοῦ Ἰησοῦ ἦσθα. Ὁ δὲ ἠρνήσατο λέγων·
οἶδα οὐδὲ ἐπίσταμαι, τί σὺ λέγεις. Καὶ ἐξῆλθεν ἔ
69 τὸ προαύλιον καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε. Καὶ ἡ πα
ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν ἤρξατο λέγειν τοῖς παρεστῶσιν
70 οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστιν. Ὁ δὲ πάλιν ἠρνήσατο. Κα
μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ· Ἀ
ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ καὶ ἡ λαλ
71 ὁμοιάζει. Ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύνα
72 οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε. Καὶ
ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε. Καὶ ἀνεμνήσθη ὁ
τὸ ῥῆμα ὃ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι πρὶν ἀλέκτορ
νῆσαι δὶς ἀπαρνήσῃ με τρίς. Καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλα

ΚΕΦ. XV.

1 Καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωΐ συμβούλιον ποιήσα
ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων κ

XIV, 60. al. εἰς τὸ μέσον. 61. al. ἐσίγα. ib. al. ἐπηρώ
al. ἐπὶ τῶν νεφελῶν. ib. al. καθήμενον ἐκ δεξιῶν. 65. al.
τευσον νῦν ἡμῖν, Χριστὲ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε. ib. al.
vel ἐλάμβανον vel κατέλαβον. 69. al. παρεστηκόσιν. 70. al.
al. ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ. 71. al. ὀμνύειν. 72. al.
ματος οὗ. XV, 1. al. συμβούλιον ἑτοιμάζοντες.

rsus eum dicebant testimonia hunc in modum: nos audivi- 58
ram dicentem: ego destruam hoc templum manibus confe-
et intra triduum aliud non manibus factum aedificabo. Et 59
e quidem sibi constabat eorum testimonium. Et summus 60
ifex quum surrexisset in medium, interrogavit Iesum his
is: nihilne prorsus respondes, quid hi contra te testentur? 61
vero tacebat et nihil respondit. Iterum summus pontifex
interrogavit eique dicit: tu es Christus, filius laudibus
ti? Iesus autem ei dixit: ego sum, et videbitis Mes- 62
dextra sedentem potentiae et venientem vectum nu-
eli. Sed Pontifex maximus, discissis vestibus suis, 63
quid amplius opus habemus testimoniis? audistis im- 64
ium: quid vobis videtur? Ille vero omnes hanc in
dixerunt sententiam, esse eum supplicio dignum. Et 65
runt quidam ei inspuere eiusque circumvelare faciem
ere pugnis hac voce: vaticinare; et satellites alapas
fligebant.

Et quum Petrus infra esset in aula, accedit una e ser- 66
s pontificis maximi et quum Petrum se calefacientem 67
perisset, eum intuita dicit: tu quoque cum Nazareno
eras. Ille vero negavit dicens: non novi neque scio, 68
id tu dicis. Quum foras exiisset in vestibulum, gallus
cinit. Et serva illa eum conspicata rursus dicere coepit 69
stantibus: hic est e numero eorum. Ille vero iterum 70
rit. Et paulo post iterum, qui adstabant, Petro dice-
: revera es e numero eorum; etenim Galilaeus es et
a tua convenit. Ille vero diris sese devovere coepit et 71
re: non novi hunc, quem dicitis, hominem. Et statim 72
s iterum cecinit. Et Petrus recordatus est vocem,
ei dixerat Iesus: priusquam gallus bis cecinerit, ter
egaveris. Et capite obvoluto flebat.

CAP. XV.

Et statim consilio sub diluculum capto, summi pontifi- 1
cum senatoribus et legisperitis et universus senatus,

---

quam maxime pugnent. Hinc pontifex maximus malis artibus quum Iesus interrogatus, an Messias esset, affirmasset, dis- este, supplicio eum dignum esse iudicat, qua in re ad unum consentiunt. Tum apparitores contumeliose eum tractant. 5. Petrus ad Iesum se pertinere ter negat. 66—72. Matth. 57. Luc. XXII, 54. Ioh. XVIII, 13.

Primo mane assessores synedrii Iesum vinctum deducunt latum, ut eum, *quem rerum potiri voluisse* accusant, suppli-

συνέδριον, δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν καὶ παρέ-
2 καν τῷ Πιλάτῳ. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλάτ
Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἐ
3 αὐτῷ· Σὺ λέγεις. Καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχι
4 πολλά. Ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτὸν λέγ
Οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε, πόσα σου καταμαρτυροῦ
5 Ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν
6 Πιλάτον. Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμ
7 ὅνπερ ᾐτοῦντο. Ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ
στασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον
8 ποιήκεισαν. Καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος ἤρξατο αἰτεῖσ
9 καθὼς ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς. Ὁ δὲ Πιλάτος ἀπεκρίθη
τοῖς λέγων. Θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα
10 Ἰουδαίων; Ἐγίνωσκε γὰρ, ὅτι διὰ φθόνον παραδε
11 κεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσει
τὸν ὄχλον, ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐ
12 Ὁ δὲ Πιλάτος ἀποκριθεὶς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· Τί
13 θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; Οἱ
14 πάλιν ἔκραξαν· Σταύρωσον αὐτόν! Ὁ δὲ Πιλάτος
γεν αὐτοῖς· Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; Οἱ δὲ περισσοτέρ
15 ἔκραξαν· Σταύρωσον αὐτόν! Ὁ δὲ Πιλάτος βουλόμ
τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βα
βᾶν καὶ παρέδωκε τὸν Ἰησοῦν φραγελλώσας, ἵνα σ
16 ρωθῇ. Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐ
ὅ ἐστι πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖ
17 Καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν α
18 πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσ
19 αὐτόν· Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων! Καὶ ἔτυπ
αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ κα
20 θέντες τὰ γόνατα προςεκύνουν αὐτῷ. Καὶ ὅτε ἐνέπαι
αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐ
τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια.
21 Καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν. Κ
ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον ἐρχό
νον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ῥούφ
22 ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. Καὶ φέρουσιν αὐτὸν
τὸν Γολγοθᾶ τόπον· ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον κρα

XV, 7. al. συστασιαστῶν. 8. al. ἀναβὰς. 12. al. ἔπεισαν.
al. περισσῶς. 15. al. φραγελώσας. 18. al. βασιλεῦ. 22. al. ἄγου

Iesu Iniectis, eum amoverunt et tradiderunt Pilato.
ugavit eum Pilatus: tu es rex Iudaeorum? Ille 3
ondit his verbis: sane. Et summi sacerdotes mul- 4
petebant criminibus. Pilatus autem iterum eum 5
vit: nihilne prorsus respondes? vide, quanta ad-
testentur! Iesus autem non amplius quidquam 6
, ita ut Pilatus miraretur. Per singulos autem
festos unum iis dimittebat vinctum, quem quidem 7
ebant. Erat autem qui Barabbae nomine veniebat
ublicae perturbatoribus, qui in seditione caedem 8
in vincula coniectus. Et, clamore sublato, plebs
tere coepit, quemadmodum semper iis faciebat. 9
item respondit his verbis: vultis, vobis dimittam 10
daeorum? intelligebat enim, summos sacerdotes 11
m eum tradidisse. Summi autem sacerdotes con- 12
t plebem, ut potius Barabbam iis dimitteret. Pila-
iis hunc in modum respondit: quid igitur vultis 13
, quem Iudaeorum dicitis regem. Illi autem iterum 14
mt: in crucem! Pilatus vero iis dicebat: quidnam
? Illi autem impensius exclamarunt: in crucem! 15
tem, quum plebi satisfacere cuperet, Barabba iis
Iesum flagellis caesum tradidit, ut ageretur in 16
Milites vero, intra palatium, quod est praeto- 17
abducto, totam convocarunt cohortem. Et vestem
t purpuream eique circumdant coronam e spinis 18
et salutare eum coeperunt: salve rex Iudaeo- 19
caput eius pulsabant scipione et inspuebant ei
eum venerabantur genubus. Qui quum ei illusis- 20
pura ei exuta, sua ei vestimenta induerunt.
ducunt eum, ut eum agant in crucem. Et Simo- 21
dam Cyrenaeum, patrem Alexandri et Rufi, qui
eniens praeterit, cogunt, ut crucem eius ferat.
ut eum ad locum Golgatha, quod est, si interpre- 22

. Iesus synedris eum criminantibus tacet. Pilatus qui-
cognita et perspecta Iudaeorum invidia, pro more festo
ionem dat Iudaeis, utrum Barabbam, qui tumultum exci-
Iesum, quem insontem esse sibi habet persuasum, so-
ut; qui vero praeter omnem opinionem illum in liber-
candum, hunc autem supplicio afficiendum esse cla-
abba igitur liberato, Iesus a militibus caesus flagellis et
e tractatus ducitur ad supplicium. Matth. XXVII, 1,
c. XXIII, 1. Ioh. XVIII, 28 — XIX, 6. Simon Cyre-
i crucem: Iesus agitur in crucem, cui crimen inscriptum
vestimenta eius *sorte dividunt: duo latrones* simul in

23 τόπος. Καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον
24 δὲ οὐκ ἔλαβε. Καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν διαμερίζον
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ, τίς τί ἄ
25 Ἦν δὲ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. Καὶ ἦ
26 ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη· „Ὁ βασι
27 τῶν Ἰουδαίων." Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λῃστ
28 ἕνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ. [Καὶ ἐπ
ρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα· „Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλ
29 σθη."] Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν
νοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες· Οὐά! ὁ κα
30 λύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν· σῶ
31 σεαυτὸν καὶ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Ὁμοίως κα
ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμ
τέων ἔλεγον· Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶ
32 Ὁ Χριστὸς, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, καταβάτω νῦν
τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. Καὶ οἱ σ
33 σταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. Γενομένης δὲ ὥ
ἕκτης σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνά
34 Καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγ
λέγων· Ἐλωΐ, ἐλωΐ, λαμμᾶ σαβαχθανί; ὅ ἐστι μεθερ
νευόμενον· Ὁ θεός μου, ὁ θεός μου, εἰς τί με ἐγκ
35 λιπες; Καὶ τινὲς τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες
36 γον· Ἰδοὺ, Ἠλίαν φωνεῖ. Δραμὼν δὲ εἷς καὶ γεμ
σπόγγον ὄξους περιθεὶς τε καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτὸν
γων· Ἄφετε, ἴδωμεν, εἰ ἔρχεται Ἠλίας καθελεῖν
37 τόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην ἐξέπνε
38 Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο
39 ἄνωθεν ἕως κάτω. Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστη
ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτω κράξας ἐξέπνευσεν, ε
40 Ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ! Ἦσαν δὲ
γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν καὶ Μ
ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου τοῦ μι
41 καὶ Ἰωσῆ μήτηρ καὶ Σαλώμη, αἵ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ
λιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ διηκόνουν αὐτῷ καὶ ἄ
πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.

42 Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευ
43 ἐστι προσάββατον, ἐλθὼν Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθ

XV, 24. al. διεμέριζον τὰ ἱμάτια. 29. al. παράγοντες. 3
Ὁμοίως δὲ καὶ. 33. al. ἑννάτης. 36. al. ἄφες. 39 al. ἐξ ἐν
αὐτῷ — οὕτως κράξας. 42. al. πρίνσαββατον vel πρόσσαββ
43. al. ἠλθεν.

locus calvariae. Et bibendum ei dabant vinum myr- 23
uperatum; ille autem non accepit. Et quum in crucem 24
ssent, vestimenta eius inter se diviserunt sortem de
entes (ut viderent), quis quid nancisceretur. Erat 25
hora tertia eumque in crucem egerant. Et erat titulus 26
s ab eo commissi inscriptus: rex Iudaeorum. Et 27
crucei affigunt duos latrones, alterum a dextra et al-
ab eius sinistra. (Et eventu comprobata est scriptu- 28
a, quae dicit: cum improbis numerando coniunctus
Et praetereuntes conviciis eum proscindebant quas- 29
mpita sua his verbis: Vah, templi destructor et tri-
io restaurator; serva temetipsum atque descende de 30
Similiter etiam summi sacerdotes illudentes inter se 31
gisperitis dicebant: alios servavit, semetipsum ser-
n potest. Christus, rex Israëlis, descendat nunc 32
e, ut viso eius descensu fidem ei habeamus. Et qui
simul in crucem acti erant, conviciis eum pro-
bant. Hora autem sexta tenebrae per totum orbem 33
m usque ad horam nonam exortae sunt. Et hora 34
sus magna voce hoc modo exclamavit: Eloi, Eloi,
sabachthani? quod est, si interpreteris: mi Deus,
a, cur me destituisti? Et quidam eorum, qui adsta- 35
hoc audito dicebant: en, Eliam vocat. Unus vero 36
urrisset, spongiam posca impletam et scipioni circum-
tum ei praebuit dicens: permittite, videamus, an ve-
as eum sublatum. Iesus autem, magna emissa voce, 37
rit. Et velamen templi in duas discissum est partes a 38
usque ad imum. Centurio vero, qui e regione eius 39
t, quum vidisset, eum hoc exspirasse clamore, di-
era hic homo Dei erat filius! Verum etiam mulieres 40
quo contemplabantur, in quibus erat et Maria Mag-
et Maria mater Iacobi minoris et Iosis et Salome,
iam, quum in Galilaea versaretur, eum sequeban- 41
ae (de suo) subministrabant, quae simul cum eo
lyma adscenderant.
orto iam vespere, quum esset praeparationis tempus 42
pus sabbatum antecedens, Iosephus Arimathaeus di- 43

---

acti conviciis eum proscindunt, nobiles et ignobiles ei il-
terra caligine obducitur, Iesus gravissimum sentiens do-
verba Ps. XXII, 2. erumpit altoque clamore exspirat, velum
duas partes scinditur, et centurio, qui supplicio praeest,
esum esse filium Dei. 21—40. Matth. XXVII, 32. Luc.
6. Ioh. XIX, 17. Maria Magdalensis, Maria mater Iesu,
liaeque multae e longinquo obitum eius vident. 40. 41.

Πέτρος καὶ προσεκύλισε λίθον ἐ
47 μείου. Ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδα
ἐθεώρουν, ποῦ τίθεται.

ΚΕΦ. XI

1 Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββα
λήνη καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου
2 ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψω
πρωῒ τῆς μιᾶς σαββάτων ἔρχονται
3 τείλαντος τοῦ ἡλίου. Καὶ ἔλεγον
4 κυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρ
ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν, ὅτι ἀποκ
5 γὰρ μέγας σφόδρα. Καὶ εἰςελθο
εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς
6 νον στολὴν λευκὴν καὶ ἐξεθαμβήθη
ταῖς· Μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν
τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη, οὐκ ἔ
7 ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. Ἀλλ' ὑπάγετ
ταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ, ὅτι
8 Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, κα
ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημεί
μος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν
9 Ἀναστὰς δὲ πρωῒ πρώτῃ σα
Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐ
10 νια. Ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλ
11 νομένοις πενθοῦσι καὶ κλαίουσι.

[illegible]nator, qui et ipse regnum exspectabat divinum, sum-
[illegible]mine introivit ad Pilatum et corpus Iesu sibi expetiit.
[illegible]us vero miratus, si iam mortuus sit, centurionem ar- 44
[illegible]ium interrogavit, an dudum exspirasset. Quo cognito 45
[illegible]centurione, corpus dono dedit Iosepho. Quem refixum et 46
[illegible]lini, quam emerat, involutum in sepulcro, quod monu-
[illegible]ntum e rupe erat excisum, reposuit lapidemque ad ianuam
[illegible]menti advolvit. Maria autem Magdalena et Maria ma- 47
[illegible]ter Ioses spectabant, ubi ponatur.

CAP. XVI.

[illegible]que interposito sabbato Maria Magdalena et Maria 1
[illegible] Iacobi et Salome aromata emerunt, ut, quum venissent,
[illegible] ungerent. Et multo mane primi hebdomadis diei, ex- 2
[illegible]ta sole, ad monumentum veniunt. Et dicebant ad semet- 3
[illegible]: quis lapidem e ianua monumenti nobis devolvet? Et 4
[illegible] respexissent, lapidem vident devolutum; erat enim
[illegible]ndus. Et sepulcrum ingressae quum iuvenem in 5
[illegible] parte sedentem alba indutum stola vidissent, ma-
[illegible] perculsae sunt. Ille vero iis dicit: nolite magno 6
[illegible] pavelli: Iesum quaeritis Nazarenum in crucem actum:
[illegible] est, non hic est: en, hic locus, ubi eum re-
[illegible]. At abite, nuntiate discipulis eius et Petro, an- 7
[illegible] eum vos in Galilaeam; ibi eum videbitis, quemad-
[illegible] vobis dixit. Atque egressae a monumento fuge- 8
[illegible]; habebat autem eos metus ac stupor neque cuiquam
[illegible] dixerunt; nam metu erant occupatae.

At matutino primi hebdomadis diei tempore in vitam 9
[illegible]versus primum Mariae Magdalenae, a qua septem malos
[illegible] daemones, conspiciendum sese praebuit. Illa pro- 10
[illegible] iis, qui fuerant cum eo, lugentibus et flentibus nun-
[illegible]. Et illi, audito eum esse in vivis et ab ea conspec- 11
[illegible], fidem denegarunt. Postea autem duobus ex iis, 12
[illegible]que quum rus abirent, alia corporis forma indutus con-
[illegible]dum sese praebuit. Et illi digressi nuntiarunt reli- 13

[illegible]ra Iosephus Arimathaeus corpus magistri a Pilato sibi expetit, [illegible] sindoni involutum in sepulcro e rupe exciso condit, spe-[illegible]ibus Maria Magdalena et Maria matre Iesu. Matth. XXVII, 50. [illegible] XXIII, 46. Ioh. XIX, 17.

[illegible]XVI. Mulieres illae primo mane ad sepulcrum venientes cum aro-[illegible] lapidem e sepulcro remotum atque ingressae iuvenem albis [illegible]um vestimentis vident, qui reditum Iesu in vitam iis denuntiat [illegible] mandat: dicant apostolis, Iesum in Galilaeam esse praegres-[illegible] ad apostolos ibi conveniret. 1—8. Iesus conspiciendum se [illegible] primum Mariae Magdalenae, tum duobus discipulis rus

τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦ
18 σι καιναῖς, ὄφεις ἀροῦσι, κἂν θ
μὴ αὐτοὺς βλάψῃ· ἐπὶ ἀῤῥώστ
καὶ καλῶς ἕξουσιν.
19 Ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λα
20 εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἐκ δ
νοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν παντο
γοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντ
θούντων σημείων.

ΕΥΑΓΓΕΛ

ΚΑΤΑ ΛΟ

ΚΕΦ. Ι.

1 Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀ
περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν

ne illis quidem fidem habuerunt. Postea ipsis unde- 14
is accumbentibus conspiciendum sese praebuit et vi-
it incredulitatem eorum animique duritiem, quod iis,
ab inferis excitatum vidissent, non credidissent.
: abite, inquit, in universum mundum et docete do- 15
divinam omnes mortales. Quicunque fidem habue- 16
ac lotione imbutus fuerit, ad salutem pertinget;
vero fidem denegaverit, condemnabitur. Mira- 17
eos, quicunque fidem habuerint, comitando sequen-
auctoritate malos eiicient daemones, novis loquen-
, serpentes tollent, et, si letale quid biberint, 18
is nocebit, super aegrotos imponent manus et bene
ebunt.
Dominus igitur, postquam iis dixerat, in coelum sub- 19
a dextra Dei consedit: illi autem egressi ubique, do- 20
ulante et doctrinam per miracula, quae sequeren-
, confirmante, docuerunt.

EVANGELIVM
SECVNDVM LVCAM.

CAP. I.

Postquam semel multi aggressi sunt historiam conte- 1
rum, quae certis argumentis in nobis con-
tae sunt, quemadmodum tradiderunt nobis, qui ab in- 2
testes erant oculati et ministri doctrinae, quam nosti;
est etiam mihi ab origine omnia diligenter persequuto 3
rate deinceps tibi scribere, optime Theophile, ut veri- 4
rum eorum, quae audiendo accepisti, cognosceres.

---

tibus, deinde undecim apostolis, quos doctrinam div. per to-
terrarum orbem iubet propagare eosque facultate miracula
ruit. 9—18. Denique sublimis in coelum abit. 19. 20.
XXVIII. Luc. XXIII. et XXIV. Ioh. XX, 21.
Lucas, quamquam haud pauci de vita Christi iam scripserint,
minus profitetur, se ad Theophilum hominem quendam no-
de rebus christianis accurate et diligenter esse scripturum.
1-4. Zachariae sacerdoti, *qui ipse senio confectus* uxorem habe-

ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τ
9 ἔναντι τοῦ θεοῦ κατὰ τὸ ἔθο
10 θυμιάσαι εἰςελθὼν εἰς τὸν ναὸ
πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ προςευχόμε
11 μιάματος. Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγ
12 ξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυ
13 Ζαχαρίας ἰδὼν καὶ φόβος ἐπέ
δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος· Μὴ
εἰςηκούσθη ἡ δέησίς σου καὶ ἡ
νήσει υἱόν σοι καὶ καλέσεις τὸ
14 Καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλ
15 γενέσει αὐτοῦ χαρήσονται. Ἔστι
ρίου· καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ
16 ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλι
πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρ
17 αὐτῶν. Καὶ αὐτὸς προελεύσεται
ματι καὶ δυνάμει Ἠλίου ἐπιστρ
ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρον
18 κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.
τὸν ἄγγελον· Κατὰ τί γνώσομο
πρεσβύτης καὶ ἡ γυνή μου προβ
19 αὐτῆς. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελο
Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον
20 λην λαλῆσαι πρός σε καὶ εὐαγγελι
ἰδοὺ! ἔσῃ σιωπῶν καὶ μὴ δυν
ἡμέρας γένηται ταῦτα ἀνθ' ὧν

Fuit tempore Herodis regis Iudaeae sacerdos quidam 5
[illegible]ine Zacharias e classe Abiae eiusque uxor e gente Aaro-
[illegible]nomine Elisabetha. Erant autem ambo pii apud Deum, 6
[illegible] componentes ad normam legum omnium et praecepto-
[illegible] Dei irreprehensi. Nec erat iis proles, quia Elisabetha 7
[illegible]a erat et ambo aetate provecti. Accidit autem, ut, 8
[illegible] in sacris operaretur, in ordine classis suae coram Deo,
[illegible]dum morem sacerdotii suffitum adolendi provinciam 9
[illegible] Dei templum ingrederetur; omnisque populi multi- 10
[illegible] preces fundebat foris hora illa suffitus. At apparuit ei 11
[illegible] Dei a dextra arae suffitus collocatus, quo viso Za- 12
[illegible] perturbatus est metusque eum occupavit. Angelus 13
[illegible] ad eum: noli, inquit, timere, Zacharia, propterea
[illegible] preces tuae exauditae sunt et uxor tua Elisabetha filium
[illegible] pariet eumque nominabis Iohannem. Et gaudium tibi 14
[illegible] gratia multique nativitate eius gaudebunt. Nam mag- 15
[illegible] erit apud Deum, vinum non bibet et siceram, Spiritu
[illegible] plenus erit iam ab utero matris suae multosque Israë- 16
[illegible] ad dominum Deum eorum reducet. Et ipse praece- 17
[illegible] cum eo spiritu et virtute Eliae conspicuus, ut animos
[illegible] ad natos revocet atque ut sint in animi sententia
[illegible] inorigeri, ad curandum domino populum bene pa-
[illegible]. Et dixit Zacharias ad angelum illum: ad quid hoc 18
[illegible]? Ego enim senex sum et uxor mea aetate provecta.
[illegible] angelus ei hoc modo respondit: ego sum Gabriel, qui 19
[illegible] coram Deo et missus, ut ad te loquerer et laetum
[illegible] afferrem nuntium. Et, ecce! mutus eris nec loqui 20
[illegible] usque dum haec evenerint, propterea quod fidem non
[illegible] verbis meis, quae suo tempore eventu comproba-
[illegible]. Et populus exspectabat Zachariam, quem in tem- 21

[illegible]tate profectam, in sacris administrandis angelus Dei Gabriel
[illegible] templo sese offert eumque de filio mox ei nascendo, qui inge-
[illegible], sapientia, strenuisque insignis moribus et Messiae praecursor
[illegible]lum Israeliticum, ut ad meliorem frugem redeat, sit horta-
[illegible], certiorem reddit. Zacharias ob diffidentiam id quod pignus
[illegible] rei futurae, mutus cum magno hominum, qui foris stabant,
[illegible] templo egreditur et domum reversus mutus manet. Paulo

ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθ
26 Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτ
βριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλ
27 Ναζαρὲτ, πρὸς παρθένον μεμ
μα Ἰωσὴφ, ἐξ οἴκου Δαυὶδ·
28 νου Μαριὰμ Καὶ εἰςελθὼν
Χαῖρε, κεχαριτωμένη· ὁ κύρ
29 σὺ ἐν γυναιξίν! Ἡ δὲ ἰδοῦσα
αὐτοῦ καὶ διελογίζετο ποταπὸ
30 Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ· Μ
31 γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. Κα
στρὶ καὶ τέξῃ υἱὸν καὶ καλέσε
32 Οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς
δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν
33 αὐτοῦ καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν
34 νας καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ
Μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον· Πῶ
35 οὐ γινώσκω; Καὶ ἀποκριθεὶς
Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ
ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεν
36 υἱὸς θεοῦ. Καὶ, ἰδοὺ! Ἐλισάβ
αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρ
37 ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ
38 τήσει παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα.
ἡ δούλη κυρίου! γένοιτό μοι
ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

lestine) morari mirabatur. Egressus autem quum lo- 22
l eos non posset, speciem ei oblatam esse intellexe-
et ipse annuebat iis mutusque permanebat. Et acci- 23
t, quum dies ministerii completi essent, domum suam
t. At post hos dies Elisabetha uxor eius concepit et 24
e menses domo se continuit dicens: (domo me conti-
quia sic mihi fecit dominus tempore quo ignominiam 25
in oculis hominum tollendi rationem habuit.

Mense vero (ex quo uterum ferebat) sexto angelus Ga- 26
nitus est a Deo in urbem Galilaeae, cui nomen Na-
th, ad virginem viro desponsatam, nomine Iosepho, 27
te Davidis, quae virgo vocabatur Maria. Et angelus 28
m ingressus: salve, inquit, gratiam divinam experta;
nus tecum; tu fortunata es prae (ceteris) mulieribus!
quum vidisset, voce eius perturbata est et secum re- 29
t, qualis esset haec salutatio. Cui angelus: ne, in- 30
timeas, Maria; gratiam enim nacta es apud Deum.
ece! concipies in utero et paries filium, cui nomen Io- 31
n impones. Hic magnus erit filiusque celsissimi voca- 32
, cui Deus dominus eius regnum dabit Davidis atque 33
perium exercebit in Israelitas nec ullus imperii eius erit
. Maria autem ad angelum: qui hoc, inquit, fiet, quum 34
m non noscu? Cui angelus hunc in modum respondit: 35
ritus sanctus te superveniet et potentia celsissimi te ob-
talit, quapropter etiam natum (ex te), quum sanctum
vocabitur filius Dei. Et, ecce! Elisabetha, cognata 36
et ipsa concepit filium in senectute, cui, quae sterilis
r, hic sextus est mensis. Nam apud Deum nihil non 37
poterit. Dixit autem Maria: ecce, serva domini, ac- 38
mihi secundum dictum tuum. Et angelus ab ea abiit.

Maria autem quum surrexisset his diebus, festinan- 39
rofecta est in regionem montanam, in urbem Iudaeae.

---

uor eius Elisabetha se gravidam esse sentit et magnopere gau-
—25. Post sex menses idem angelus Nazaretham in Galilaea
Dei sese confert ac vaticinatur Mariae virgini, fore, ut divi-
gravida Messiam partu sit editura. Quam ob rem Maria,
de Elisabethae graviditate ab eodem edocta, laeto et pio ani-
mam Dei h. nignitatem agnoscit eique sese submittit. 26 - 38.
angelus abiisset, Maria ab Elisabetha cognata, quam in re-

[illegible] μου, ἐσκίρτησε τ
45 ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. Καὶ μακαρία ἡ
46 τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ
47 Μαριάμ· Μεγαλύνει ἡ ψυχή μο
48 λίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θε
ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς
49 γὰρ, ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί μ
ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς· κ
50 τοῦ καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς
51 νοις αὐτόν. Ἐποίησε κράτος ἐν βρ
52 πισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας
53 νάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσε
ἐνέπλησεν ἀγαθῶν καὶ πλουτοῦντ
54 Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτο
55 (καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρ
56 καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος
σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς καὶ ὑπε
αὐτῆς.
57 Τῇ δὲ Ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ
58 τὴν καὶ ἐγέννησεν υἱόν. Καὶ ἤκουσ
συγγενεῖς αὐτῆς, ὅτι ἐμεγάλυνε κ
59 μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ.
ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ
60 αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς α
ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν·
61 σεται Ἰωάννης. Καὶ εἶπον πρὸς αὐ

[illegible]mum Zachariae ingressa Elisabetham salutavit. Et ac- 40
[illegible], ut, quum Elisabetha salutationem Mariae audisset, foe- 41
[illegible] a utero eius exsultaret, et repleta Spiritu sancto Elisa-
[illegible] alta voce hunc in modum clamavit: tu fortunata es 42
[illegible] (reliquis) mulieribus et fortunatus uteri tui fructus!
[illegible]ade mihi hoc, ut mater domini mei ad me venerit? nam 43
[illegible] salutationis tuae sonus ad aures meas pervenisset, 44
[illegible] in utero meo salutatione exsultavit. Et beata, quae 45
[illegible] est, fore, ut rata fiant ea, quae a domino ipsi nun-
[illegible]. Et Maria: laudat, inquit, animus meus domi- 46
[illegible] exsultat mens mea de Deo servatore meo, quod hu- 47
[illegible] servae suae respexit. Nam, ecce! ab hoc inde 48
[illegible] beatam me praedicabunt omnes aetates, quod mira- 49
[illegible] mihi fecit is qui potens est, cuius nomen sanctum est 50
[illegible] misericordia in perpetuum durat erga eos qui eum
[illegible]. Fortiter facta brachio suo edidit, disiecit ani- 51
[illegible]tis superbientes, deturbavit potentes de soliis et 52
[illegible] modestos; esurientes implevit bonis et divites di- 53
[illegible]: Opitulatus est Israelitis filiis suis, ut memor 54
[illegible] ad benefaciendum (quemadmodum ad patres no- 55
[illegible] est) Abrahamo eiusque posteris proni in aeter-
[illegible]. Maria vero tres circiter menses cum ea mansit et 56
[illegible] rediit.

Elisabetha autem, tempore pariendi consummato, fili- 57
[illegible] enixa est. Vicini eiusque cognati quum audivis- 58
[illegible], dominum eximio modo suae erga eam benevolentiae
[illegible] demonstrasse, cum ea gaudebant. Et accidit, ut 59
[illegible] venirent ad puerum circumcidendum eumque no-
[illegible] patris sui Zachariam vocabant. Et mater eius respon- 60
[illegible] verbis: minime, sed Iohannes vocabitur. Et dixe- 61
[illegible] ad eam: nemo est in tua cognatione, qui hoc nomine
[illegible]. Annuebant vero patri eius, quonum nomine vel- 62

[illegible] montana inviserat, ob eximium Dei erga eam favorem fortunata [illegible]ctar, quae vero, id quod par erat, et ipsa Deum pio ani-[illegible]dat, quod se humilem respexerit, tantum beneficium popu-[illegible]ico exhibuerit, servatorem constituerit omnibus et lucu-[illegible]um potentiae et benignitatis documentum ediderit. 39—56. [illegible]betha partu filium enixa cum marito, cui miro modo vox [illegible], die octavo, quo circumcidetur, nomen Iohannis ei indit, [illegible]tibus cognatis, quem Zacharias e vaticiniis maioribus di-[illegible] edidit vatem sacrum atque anteambulonem Messiae in salu-

ριαν ην μετ αυτου. Και Ζα
68 ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου καὶ π
γητὺς κύριος ὁ θεός τοῦ Ἰσρα
69 ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ
70 ρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ Δαυὶδ, τ
ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγία
71 φητῶν αὐτοῦ,) σωτηρίαν ἐξ ἐχ
72 πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς,
πατέρων ἡμῶν καὶ μνησθῆναι
73 ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς Ἀβραὰμ τ
74 ναι ἡμῖν ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν
75 λατρεύειν αὐτῷ ἐν ὁσιότητι καὶ
76 τοῦ πάσας τὰς ἡμέρας (τῆς ζωῆ
φίον, προφήτης ὑψίστου κληθή
77 προςώπου κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδ
γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ
78 τῶν διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ
79 ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους, ἐπιφ
σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ
80 ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης. Τὸ δὲ
ταιοῦτο πνεύματι καὶ ἦν ἐν τ
ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσρα

ΚΕΦ. 1

1 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραι

llari. Et tabula postulata scripsit dicens: Iohannes 63
nomen. Et omnes mirati sunt. At os eius aper- 64
et lingua et loquebatur laudibus Deum celebrans. Et 65
u vicinia eorum habitantes stupor occupavit atque
regione Iudaeae montana omnia haec dicta divulga-
Et omnes qui audiverant, mente sua reposuerunt 66
: quid tandem hic puer erit? Et manus domini ei
Pater eius Spiritu sancto plenus vaticinatus est hoc 67
Laudibus celebrandus dominus, Deus Israelitarum, 68
pexit et liberavit populum suum et cornu excitavit 69
s domu Davidis filii sui (quemadmodum ore sancto- 70
rum, qui ab antiquissimis inde temporibus fuerunt
e, locutus est), salutem (vindicem) ab hostibus no- 71
ue e manu omnium qui odio nos habent, ut miseri- 72
suae documenta patribus nostris ederet et memor
ncti sui foederis, iurisiurandi quod Abrahamo patri 73
edit, ut nobis e manu hostium nostrorum ereptis da- 74
e metu veneraremur eum sanctitate et probitate, quae 75
i, per totam vitam nostram. Et tu, puer, prophe- 76
nimi vocaberis; nam dominum praecedes ad vias
iendas, ut cognitionem salutis impertiaris populo 77
ue cernitur in venia peccatorum, ob insignem Dei 78
misericordiam, qua nobis lux illa coelitus missa af-
it illucesceret in tenebris sedentibus et caligine 79
t pedes nostros in viam pacis dirigeret. Puer vero 80
at et animo corroboratus, eratque in locis deser-
ad diem, quo munus suum apud Israelitas au-
it.

CAP. II.

idit autem illis diebus, ut edictum Caesaris Augu- 1
ret, quo per universam terram (provinciam Iudae-

---

populi Israelitarum futurum esse div. plenus spiritu ca-
vera puer adolescens ingenio augetur, vivens in locis de-
t dum in publicum prodit. 57—80.

em tempore quum sub Augusto imperatore primus census
t in sua quisque patria urbe nomen suum profiteri tenere-

7 ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκε
υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον κα
ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ,
ἐν τῷ καταλύματι.
8 Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χ
καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυ
9 τῶν. Καὶ, ἰδοὺ! ἄγγελος κυρίου ἐ
ρίου περιέλαμψεναὐτοὺς καὶ ἐφο
10 εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· Μὴ φοβ
11 ζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις
ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς
12 πόλει Δαυΐδ. Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ
13 ἐσπαργανωμένον κείμενον ἐν φ
νετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος σ
14 των τὸν θεὸν καὶ λεγόντων·
15 καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη· ἐν ἀνθρώποι
ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸ
οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον
μεν δὴ ἕως Βηθλεὲμ καὶ ἴδω
16 γεγονὸς, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν
σαντες καὶ ἀνεῦρον τήν τε
17 καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν
διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος
18 περὶ τοῦ παιδίου τούτου. Κ
ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντω
19 αὐτούς. Ἡ δὲ Μαριὰμ πάντ

ageretur (qui census primus est habitus procon- 2
Quirino). Et omnes proficiscebantur, ut nomi- 3
fiterentur, in suam quisque urbem. Adscendit 4
osephus a Galilaea ex urbe Nazaretha in Iudaeam,
avidis, quae Bethlehemum vocatur, (propterea
o et patria Davidis erat,) ut nomen profiteretur, 5
'emina sibi desponsata, uterum ferente. Accidit 6
dum ibi essent, tempus pariendi adesset. Quum 7
ogenitum partu esset enixa, fasciis eum involu-
sepi reposuit, quia in diversorio ipsis locus non

tores in eadem regione versabantur sub dio agen- 8
ias noctu habentes super ipsorum gregem. Et, 9
lus domini iis adstitit et splendor domini eos
et magno perculsi sunt timore. Quibus an- 10
nolite, inquit, timere; nam, ecce! annuntio
iam longe maximam, quae toti continget popu-
est enim vobis hodie servator, qui est Christus, 11
urbe Davidis. Et hoc vobis signum: invenie- 12
fasciis involutum in praesepi iacentem. Et 13
um angelo illo erat multitudo exercitus coelestis,
um celebrantium et dicentium: gloria in excelsis 14
in terra pax: documentum benevolentiae divi-
omines. Et accidit, ut, quum abiissent ab iis 15
angeli, etiam homines, quos dixi, pastores ad se
erent: perveniamus iam usque Bethlehemum et
l quod evenit, quod dominus nobis significavit.
festinanter venissent, invenerunt et Mariam et 16
tque infantem in praesepi iacentem. Postquam 17
nt, id quod de puero hoc cum ipsis erat commu-
narrarunt. Et omnes qui audiverant, mirati 18
quae a pastoribus ad eos erant dicta. Maria au- 19
haec dicta probe servabat animo suo volvens. Et 20
t pastores celebrantes et laudantes Deum de om-

---

s hac de caussa Bethlehemum e Galilaea se confert
ibique Iesus nascitur, ad quem pastores divinitus ab
les eius celebrantibus moniti laetissimo animo et pio
quum id quod praedixerat angelus, vidissent, Deum
dlaud. 1—20. Octavo aetatis die Iesus, cui id nomen

23 Ἱεροσόλυμα, παραστῆσαι τῷ
ἐν νόμῳ κυρίου· „Ὅτι πᾶν ἄρσ
24 τῷ κυρίῳ κληθήσεται,“) καὶ τ
εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου· „Ζε
25 σοὺς περιστερῶν.“ Καὶ, ἰδοὺ,
σαλὴμ, ᾧ ὄνομα Συμεών· καὶ ὁ
καὶ εὐλαβὴς, προσδεχόμενος τ
26 καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν
τισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τ
27 τον, πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν Χριστὸν κ
πνεύματι εἰς τὸ ἱερὸν· καὶ ἐν
τὸ παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσα
28 μένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, κ
29 τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ καὶ εὐλόγησε
ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσ
30 ἐν εἰρήνῃ, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμ
31 ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον π
32 ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λα
33 ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ θαυ
34 μένοις περὶ αὐτοῦ. Καὶ εὐλόγ
εἶπε πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα
ται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν π
35 εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον (καὶ
διελεύσεται ῥομφαία·) ὅπως ἂν
36 λῶν καρδιῶν διαλογισμοί. Καὶ
γάτηρ Φανουὴλ, ἐκ φυλῆς Ἀσή

e audiverant et viderant, quemadmodum ad eos
m.

xactis octo diebus, ut eum circumcidere possent, 21
nen eius vocatum est Iesus, quod vocatum erat ab
ntequam in utero erat conceptus.

uum dies sacrae eorum lustrationis secundum le- 22
icam essent impleti, Hierosolyma eum duxerunt,
sisterent, (quemadmodum relatum legitur in lege 23
) omnis masculus matricem aperiens Deo sacer vo-
rque sacrificium offerrent secundum praeceptum in 24
ni: par turturum aut duos pullos columbarum. Et, 25
o erat Hierosolymis, cui nomen Simeon: et homo
s ac pius, exspectans Israelitarum solatium, et 26
anctus super eum; coelitus admonitus a Spiritu
on subire mortem, antequam Messiam domini vi- 27
te spiritu actus quum in templum venisset et pa-
rum inducerent, ut eum eo secundum consuetudi-
agerent, et ipse eum in ulnas suas recepit Deum- 28
s celebravit hunc in modum: iam e vita discede- 29
rum tuum, domine, ad dictum tuum in pace:
h nei viderunt salutem, quam comparasti coram 30
populis lumen, ut doctor sit gentium et populi Is- 31 32
decus. Et pater materque quae dicebantur de eo 33
r. Et celebravit eos Simeon dixitque ad Mariam 34
em: ecce, hic constitutus est, ut exitio sit atque
ltorum in populo Israelitico, ipse vero contemna-
tuum ipsius animum gladium penetrabit), quo e 35
animis cogitata manifestentur. Eratque Anna, 36
mina, filia Phanuelis, e tribu Aser, aetate admo-
ecta, quae, septem annis inde a virginitate cum
is, vidua circiter quatuor et nonaginta annos nata 37
debat a templo ieiuniis ac precibus diu noctuque

XIV, 2.

angeli imponitur, circumciditur. 21. Tempore purga-
n Iesus in templo e lege Mosaica sistitur, Symeon pius
iam antea, cum oculis usurpaturum esse Messiam, erat
, Iesum parentibus eius templum intrantibus, ulnis exci-
que Deum dicens: iam laeto animo e vita discedi posse,
a, per quem multi vita aeterna sint potituri, multi vero
l sua ipsorum culpa, in perniciem *lapsuri*. *Idem* etiam
tale iam *provecta, quae assidue rebus sacris* vacat, de

38 δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. Καὶ αὕτη
τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ καὶ
περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν
39 σαλήμ. Καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν
κυρίου, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὴν
40 αὐτῶν Ναζαρέτ. Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραι
πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις θεοῦ
αὐτό.

41 Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς
42 σαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶ
δεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς Ἱεροσόλυμα κατὰ τ
43 τῆς ἑορτῆς καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τ
στρέφειν αὐτοὺς, ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱε
44 λήμ· καὶ οὐκ ἔγνω Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ.
σαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι ἦλθον ἡμέρα
καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι καὶ ἐν τοῖς
45 στοῖς. Καὶ μὴ εὑρόντες ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλ
46 τοῦντες αὐτόν· Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρ
τὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασ
47 καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. Ἐξί
δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει κα
48 ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν

) colens. Et haec hac ipsa hora adstans in socie- 38
hudum divinarum veniebat et loquebatur cum omni-
i liberationem Hierosolymis exspectabant. Et quum 39
quae secundum legem domini fieri debebant, absol-
, redierunt in Galilaeam in suam urbem Nazaretham.
tem augebatur et corroborabatur, quum sapientia 40
ur; et gratia Dei super eum erat.

parentes eius quotannis proficiscebantur Hierosoly- 41
to paschali. Et duodecim annos natus, quum se- 42
festi illius consuetudinem Hierosolymas adscendis-
que dies absolvissent, dum ipsi redirent, Iesus 43
Hierosolymis remansit; neque Iosephus noverat neque
ter. Rati vero in comitatu eum esse iter unius diei 44
eumque inter cognatos et notos inquirebant. Quo 45
vento, Hierosolymas reversi sunt eum quaerentes. Et 46
, ut post tres dies eum invenirent sedentem in me-
torum, audientem eos atque interrogantem. Obstu- 47
ut autem omnes, qui eum audiebant, intelligentia
responsis. Quo conspecto perturbati sunt et mater 48
dixit: fili, quid nobis sic fecisti? ecce, pater tuus
exii te quaerebamus. Quibus: quid erat, inquit, 49
quaereretis? num ignorabatis, oportere me divinis
versari? Et ipsi non intellexerunt, quod iis dixe- 50
Et descendit cum iis et Nazaretham venit iisque gere- 51
Et mater eius haec omnia animo suo recondita
Et Iesus proficiebat sapientia et aetate et gratia 52
Deum atque homines.

CAP. III.

nno autem decimo quinto imperii Tiberii Caesaris, 1
Pilato Iudaeae procuratore, Herode Iudaeae tetrar-

---

profert. Quo facto Maria et Iosephus Nazaretham redeunt
esum, qui Hierosolymis remanserat, quaerentes, in templo
iterarum sacrarum doctores, ubi egregia ingenii specimina
em inveniunt, qui Nazaretham cum iis reversus pio animo
bus morem gerit.
Iohannes b. sub imperatore Tiberio, Pontio Pilato procura-
Herode et Philippo tetrarchis e solitudine in publicum prodit,

βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἑτοιμάσα
5 θείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ
θήσεται καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουν
ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν κ
6 λείας· καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ
7 Ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις
αὐτοῦ· Γεννήματα ἐχιδνῶν! τί
8 ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; Ποιή
τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξησθε
ρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. Λέγω
θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγε
9 Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥί
πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπ
10 εἰς πῦρ βάλλεται. Καὶ ἐπηρώτα
11 τες· Τί οὖν ποιήσομεν; Ἀποκρι
ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τῷ
12 βρώματα ὁμοίως ποιείτω. Ἦλθο
σθῆναι καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· Δ
13 Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς· Μηδὲν π
14 μένον ὑμῖν πράσσετε. Ἐπηρώτω
ὁμενοι λέγοντες· Καὶ ἡμεῖς τί πο
αὐτούς· Μηδένα διασείσητε μη
15 ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν.
λαοῦ καὶ διαλογιζομένων πάντων
16 περὶ τοῦ Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς
νατο ὁ Ἰωάννης ἅπασι λέγων· Ἐ

r: et tortuosa quaeque erunt recta et asperae quae-
planae; (i. e. iniqua fiant aequa, superba modesta,
roba;) et quisque oculis usurpabit Dei salutem." 6
gitur multitudini egredienti, ut sacra lotione im- 7
quis vobis persuasit, posse vos effugere iram
iram? Edite igitur, quae emendatum animum de- 8
sora et ne incipiatis dicere vobiscum: patrem habemus
em. Dico enim vobis, posse Deum ex lapidibus
dem Abrahamo excitare. Iam vero etiam securis 9
ta est ad arborum radicem; quaecunque igitur ar-
a non edit fructum, exciditur et traditur flammis.
rogabat eum multitudo his verbis: quid igitur facie- 10
i respondit his verbis: quicunque duas habet tunicas, 11
t non habenti: et quicunque habet alimenta, similiter
Venerunt autem etiam portitores et dixerunt ad eum: 12
, quid faciemus? Ille vero ad eos dixit: ne quid 13
ontra id quod vobis constitutum est agatis. Interro-
tem eum etiam milites his verbis: et nos quid facie- 14
dixit ad eos: nolite quemquam concutere neque de-
et contenti estote stipendiis vestris. Exspectante 15
pulo omnibusque animis suis volventibus de Iohanne,
ipse esset Messias, respondit Iohannes omnibus
quidem immergo vos aqua; venit autem qui plus 16
cuius ut solvam calceamentorum corrigiam, non

20 πονηρὰν ὁ Ἡρώδης, προσέτ
κατέκλεισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ

21 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισ
Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προ
22 οὐρανὸν καὶ καταβῆναι τὸ
εἶδει, ὡσεὶ περιστερὰν, ἐπ' α
γενέσθαι λέγουσαν· „Σὺ εἶ ὁ
σοὶ ἠδόκησα."

23 Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς
24 μενος, ὢν, ὡς ἐνομίζετο, υ
Ματθὰτ, τοῦ Λευΐ, τοῦ Μ
25 σὴφ, τοῦ Ματτιθίου, τοῦ
26 Ἐσλὶ, τοῦ Ναγγαὶ, τοῦ Μα
27 Σεμεΐ, τοῦ Ἰωσὴφ, τοῦ
Ῥησὰ, τοῦ Ζοροβάβελ, τ
28 τοῦ Μελχὶ, τοῦ Ἀδδὶ, τοῦ
29 τοῦ Ἠρ, τοῦ Ἰωσὴ, τοῦ
30 Ματθὰτ, τοῦ Λευΐ, τοῦ
31 Ἰωσὴφ, τοῦ Ἰωνὰν, τοῦ Ἐ
32 Μαϊνὸν, τοῦ Ματτιθὰ, τοῦ
Ἰεσσαὶ, τοῦ Ὠβὴδ, τοῦ Βοὸζ
33 σὼν, τοῦ Ἀμιναδὰβ, τοῦ Ἀρ
34 ρὲς, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰακὼβ,
35 τοῦ Θάρα, τοῦ Ναχὼρ, τοῦ

autem, ut, quum omnis multitudo sacra lotio- 21
ur, etiam Iesu sacra lotione imbuto et preces
elum esset apertum et Spiritus divinus corpo- 22
odo columbae super eum descenderet et vox
tteretur haec: „tu es filius meus dilectus, qui
“

Iesus, quum initium faceret (palam docendi) 23
eiter annos natus, erat filius, ut putabatur,
vero Eliae erat filius, hic Mathati, hicce Levi, 24
i, hic Iannaei, hic Iosephi, hic Mattathiae, hic 25
Naumi, hic Heslei, hic Nangei, hic Mabathi, 26
ae, hic Semei, hic Iosephi, hic Iudae, hic Io- 27
Resaei, hic Zorobabelis, hic Salathielis, hic
Melchaei, hic Addei, hic Cosami, hic Elmada- 28
i, hic Iosis, hic Eliezeri, hic Iorimi, hic Mat- 29
evi, hic Simeonis: hic Iudae, hic Iosephi, hic 30
Eliakimi, hic Meleaci, hic Mennae, hic Mattha- 31
athanis, hic Davidis, hic Iessaei, hic Obedi, 32
hic Salmonis, hic Naassonis, hic Aminadabi, 33
hic Esromi, hic Pharesii, hic Iudae, hic Iacobi, 34
hic Abrahae, hic Tharae, hic Nachoris, hic Sa- 35
Ragavii, hic Phalegi, hic Heberi, hic Salaei,
s, hic Arphaxadi, hic Semi, hic Noachi, hic 36
ic Mathusalae, hic Enochi, hic Iaredi, hic Ma- 37

ΚΕΦ. ΙΥ.

1 Ἰησοῦς δὲ πνεύματος ἁγίου πλήρης ὑπέστρεψε
τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρ
2 ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διά
Καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· κα
3 τελεσθεισῶν αὐτῶν ἐπείνασε. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ δι
λος· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ, ἵν
4 νηται ἄρτος. Καὶ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν λ
Γέγραπται· Ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄν
5 πος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ." Καὶ ἀναγαγὼ
τὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν ἔδειξεν αὐτῷ πάσα
6 βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου. Καὶ
αὐτῷ ὁ διάβολος· Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην
σαν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, κ
7 ἐὰν θέλω, δίδωμι αὐτήν· σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς
8 πιόν μου, ἔσται σου πᾶσα. Καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς· Γέγραπται· "Προσκυνήσεις κύριον τὸν
9 σου καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις." Καὶ ἤγαγεν αὐτὸ
Ἱερουσαλὴμ καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον το
ροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεα
10 ἐντεῦθεν κάτω· γέγραπται γάρ· „Ὅτι τοῖς ἀγγέλοις

CAP. IV.

us autem Spiritu divino plenus quum a Iordane es- 1
rsus, spiritu illo repletus agebatur in locum, quem
lesertum et quadraginta dies a diabolo tentabatur. 2
uidquam illis diebus comedit; quibus exactis, esu-
Et diabolus ad eum dixit: si filius es Dei, dic huic 3
ut convertatur in panem. Cui Iesus his verbis re- 4
relatum legitur, *) „hominem non solo pane, sed
ti mandato vitam esse toleraturum. Et diabolus 5
arsum eum duxisset in praealtum quendam montem,
rbis terrarum regna puncto temporis ei monstravit.
ei diabolus: tibi hanc omnem potestatem committam 6
e splendorem; nam mihi tradita est et cuicunque
, eam committo: tu igitur si me veneratus fueris, 7
tota. Cui Iesus hunc in modum respondit: apage, 8
nam scriptum legitur: **) dominum Deum tuum
eemque solum coles." Et duxit eum Hierosolymas 9
in templi fastigio collocavit his verbis: si filius es
hinc te deorsum; relatum enim legitur: ***) angelis 10
is mandabit, ut servent te; et manibus suis te sus- 11
, ne unquam in lapidem offendas." Et Iesus ei 12
modum respondit: dictum est: †) dominum Deum
explorabis. Omni tentatione confecta, diabolus 13
ab eo discessit.

Iesus vi Spiritus divini subactus in Galilaeam rever- 14
rt fama de eo per totam, quae circumiacet, regio-
crebuit. Et ipse docebat in eorum synagogis egre- 15
es ab omnibus percipiens. Quum Nazaretham, ubi 16
eatus, venisset, et e consuetudine sua die quodam
ynagogam esset ingressus, ut recitaret, surrexit.
n volumen Iesaiae prophetae traditum esset, volu- 17

---

ter. VIII, 4.
ater. VI, 15.
. XCI, 11. 12.
ter. VI, 16.

us Spiritu divino plenus in locum desertum se confert,
tiones diaboli forti animo reiicit. 1—13. Matth. IV, 1.
2-13. Hinc in Galilaeam reversus (Matth. IV, 12. Marc.

18 εὗρε τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον· „Πνεῦμα κυρίου
ἐμὲ· οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς,
σταλκέ με κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς
19 βλέψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κη
20 ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν.“ Καὶ πτύξας τὸ βιβλίον,
δοὺς τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισε· καὶ πάντων ἐν τῇ συνα
21 οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ. Ἤρξατο δὲ
πρὸς αὐτούς· Ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕ
22 τοῖς ὠσὶν ὑμῶν. Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ
ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορε
νοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός
23 ὁ υἱὸς Ἰωσήφ; Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Πάντως
μοι τὴν παραβολὴν ταύτην· „Ἰατρὲ, θεράπευσον
τόν·“ ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα εἰς Καφαρναοὺμ,
24 σον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου. Εἶπε δέ· Ἀμὴν
ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πα
25 αὐτοῦ. Ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν· πολλαὶ χῆραι
ἐν ταῖς ἡμέραις Ἠλίου ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ὅτε ἐκλεί
οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸ
26 γας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν
27 φθη Ἠλίας, εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα πρὸς γυναῖκα χήραν.
πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ Ἐλισσαίου τοῦ προφήτου
Ἰσραήλ· καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη, εἰ μὴ Νει
28 Σύρος. Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συνα
29 ἀκούοντες ταῦτα. Καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν
τῆς πόλεως καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὀφρύος τοῦ ὄρ
ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ὠκοδόμητο, ὥστε κατακρημ
30 αὐτόν· αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετ
31 Καὶ κατῆλθεν εἰς Καφαρναοὺμ, πόλιν τῆς Γαλ
32 ας, καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι. Κα
ἐπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ
33 λόγος αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος
πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου καὶ ἀνέκραξε φωνῇ
34 λῃ λέγων· Ἐα! τί ἡμῖν καὶ σοὶ, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ;
θες ἀπολέσαι ἡμᾶς· οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ
35 Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων· Φιμώθητι,

IV, 18. al. εὐαγγελίζεσθαι †. ib. al. ἕνεκεν †. ib. al. ἀπό
λάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν †. 19. al. poet
addunt καὶ ἡμέραν ἀνταποδόσεως. 23. al. l. ἐν τῇ Καπερναοὺμ
ἐν Καπερν. 24. al. ὑμῖν λέγω. 25. al. Ἠλίου τοῦ προφήτου.
al. εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδῶνος s. Σιδονίας. 29. al. ἕως τῆς ὀφρ
ib. al. εἰς τὸ κατακρημίσαι. 31. al. τῆς Γαλιλ. τὴν παραθαλ
ἐν ὁρίοις καὶ Ζαβουλῶν Νεφθαλείμ. 33. al. πνεῦμα δαιμ
ἀκάθαρτον. 34. al. ἡμᾶς ὧδε ἀπολέσαι.

eventu comprobatus est. Et omnes laude eum 22
t admirabantur eloquentiae flumen dulcissimum ex
emanans dicentes: nonne hic est Iosephi filius?
e: utique, inquit, proverbium illud obiicietis: Te 23
a, medice! quaecunque (a te) Capharnaumum in-
ta esse accepimus, fac etiam hic in patria tua.
sancte vobis confirmo, nullum prophetam in patria 24
cceptum. At verissime vobis dico: multae erant 25
tate Eliae in populo Israelitico, quum coelo per
et sex menses clauso magna fames per totam
r terram; neque ad ullam earum missus est Elias, 26
am ad mulierem viduam. Et multi leprosi erant 27
is aetate in populo Israelitico; neque quisquam
purgatus, nisi Neemanus Syrus. Et omnes in 28
ventu haec audientes ira erant repleti. Atque 29
rexissent, eum urbe eiectum ad montis usque ca-
n quo urbs eorum erat condita, duxerunt, ut
ipitarent: ipse autem medios per eos egressus in- 30
Capharnaumum, urbem Galilaeae, quum descen- 31
e sabbati eos edocebat. Et doctrina eius obstupe- 32
; nam sermo eius vi erat instructus. Eratque in 33
ventu homo, spiritu laborans daemonis impuri,
oce exclamavit hunc in modum: heu, quid nobis 34
est, Iesu Nazarene? an venisti ad nos perden-
te quisnam sis, sanctus ille Dei! Quem Iesus his 35
renuit: obmutesce! et egressus est ex eo. Quem

ἐξελθε ἐξ αὐτοῦ. Καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόν
36 μέσον ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ μηδὲν βλάψαν αὐτόν
ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας καὶ συνελάλουν πρὸς
λους λέγοντες· Τίς ὁ λόγος οὗτος; ὅτι ἐν ἐξου
δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι, κα
37 χονται! Καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς
τόπον τῆς περιχώρου.

38 Ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς εἰςῆλθεν
οἰκίαν Σίμωνος· πενθερὰ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συν
39 πυρετῷ μεγάλῳ καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆ
ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ καὶ
40 αὐτήν. Παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖ
νοντος δὲ τοῦ ἡλίου πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦν
σοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· ὁ
ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεὶς ἐθεράπευσεν
41 Ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν κράζο
λέγοντα· Ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ! Καὶ ἐ
οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν Χριστὸν
42 εἶναι. Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη
μον τόπον· καὶ οἱ ὄχλοι ἐπεζήτουν αὐτὸν καὶ ἦλθ

malus genius in medium prostravisset, ab eo egres-
est, nullo detrimento ei illato. Et stupor occupa- 36
omnes ac vicissim colloquebantur hunc in modum:
nam est hic sermo? nam potenter et cum vi malis im-
t daemonibus, atque egrediuntur. Et fama de eo in 37
a regionem circumiacentem exibat.
Verum quum e sacro conventu surrexiisset, ingressus 38
domum Simonis: socrus autem Simonis illius gravi febri
ebatur eumque de ea rogabant. Qui quum supra eam 39
stitisset, febrem increpuit eamque reliquit. Confestim
ta quum surrexisset, iis apparebat. Occidente vero 40
, omnes quotquot haberent laborantes variis morbis, ad
adduxerunt, qui, unicuique eorum manibus impositis,
sanavit. Egrediebantur vero etiam a multis impuri 41
ii alta voce clamantes et dicentes: tu es filius Dei.
s increpans non sinebat loqui; nam sciebant eum esse
stum. Die autem orto egressus in locum abiit deser- 42
; et quaerebat eum hominum multitudo et, quum usque
eum venissent, retinebant eum, ne ab iis discederet.
vis ad eos dixit: quia ad reliquas quoque urbes necesse 43
t laetum de regno Messiano nuntium perferre; nam ad id
missus sum. Et palam in conventibus sacris Galilaeae 44
ebat.

CAP. V.

Accidit autem, ut, quum hominum turba doctrinae 1
ae audiendae causa eum urgeret, et ipse stans ad lacum
esareticum duo navigia videret collocata propter la- 2
; piscatores autem, qui ab iis descenderant, retia sua
bant. Unum vero illorum navigiorum, quod Simonis 3
ingressus rogavit eum, ut paululum a terra proveheret,
um consedisset, edocebat e navigio hominum multitu-
n. Quum autem finem dicendi fecisset, dixit ad Si- 4
m: in altum provehere et demittite retia vestra ad
m. Cui Simon respondit his verbis: domine, per to- 5

---

socrum aliosque aegrotos sanat (Matth. VIII, 14. Marc. I, 29.)
in synagogis Iudaeorum docet. 31—44.

Prae nimia hominum copia e navigio ad lacum Gennesareti-
docere cogitur; qua occasione quum Petrus, Iacobus et Io-

9 τωλός εἰμι, κύριε. Θάμβος γ
πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἀγ
10 λαβον· ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον
βεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ
τὸν Σίμωνα ὁ Ἰησοῦς· Μὴ φ
11 θρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. Καὶ κατ
τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα ἠκολο
12 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐ
καὶ, ἰδού! ἀνὴρ πλήρης λέπρα
πεσὼν ἐπὶ πρόςωπον, ἐδεήθη α
13 θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.
ἥψατο αὐτοῦ εἰπών· Θέλω, κα
14 ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ.
αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελ
ἱερεῖ καὶ προςένεγκε περὶ τοῦ κ
προςέταξε Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριο
15 Διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος
χοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν καὶ
16 ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν. Αὐ
17 ταῖς ἐρήμοις καὶ πρόςευχόμενος.
ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκω
Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι,

V, 5. al. ἐπὶ τῷ ῥήμ. σ. οὐ μὴ παρακο
θῳς †. ib. ὥςτε τὰ δίκτυα ῥήσσεσθαι.

cupaverat ob praedam piscium, quam fecerant,
vero etiam Iacobum et Iohannem, filios Zebedaei, 10
erant Simoni. Et Iesus dixit ad Simonem: noli
ab hoc inde tempore homines capies. Et navigiis 11
ram subductis, omnibus relictis, eum sunt secuti.

ccidit, ut, quum in una illarum urbium versaretur, 12
vir esset leprae plenus, qui, Iesu conspecto et in
psus ab eo petiit his verbis: domine, si voles,
reddere purum. Et protensa manu eum attigit hac 13
lo, purus esto. Et statim purgata est eius lepra.
ne cui diceret, ei mandavit: at digressus siste 14
m sacerdoti atque offer de purgatione tua (munus),
sum Moses iussit, ut iis sit testimonium.

ama de eo magis divulgabatur, et conveniebat in- 15
inum multitudo, ut audirent et ab eo a morbis
rentur. Ipse vero secedebat in locis desertis et 16
ecibus. Et accidit, ut die quodam et ipse doceret 17
assiderent Pharisaei et iurisconsulti, qui ex omni

---

u eius retia in mare demisissent ingentique piscium
ut potiti, a se impetrare non possunt, quin Iesum, qui
munus promittit, sequantur. 1—11. cf. Matth. IV, 19.
. 16. In urbe quadam Iesus leproso sanitatem restituit

ἀφέωνται σοι αἱ ἁμα
διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ
Τίς ἐστιν οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφ
22 γαι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ
Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶ
23 αὐτούς· Τί διαλογίζεσθε ἐν τ
ἐστιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν· Ἀφέω
24 ἢ εἰπεῖν· Ἔγειρε καὶ περιπάτει
ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ
ἁμαρτίας· (εἶπε τῷ παραλελυμέ
καὶ ἄρας τὸ κλινίδιόν σου πορ
25 Καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπι
κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶ
26 θεόν. Καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπ
θεὸν καὶ ἐπλήσθησαν φόβου λέγ
ράδοξα σήμερον.
27 Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε καὶ
ματι Λευῖν καθήμενον ἐπὶ τὸ τ
28 Ἀκολούθει μοι. Καὶ καταλιπὼ
29 λούθησεν αὐτῷ. Καὶ ἐποίησε δο
ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχ
30 ἄλλων, οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατα
οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ Φα
τὰς αὐτοῦ λέγοντες· Διατί μετὰ
31 τωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε; Κ
εἶπε πρὸς αὐτούς· Οὐ χρείαν

ilaeae et Iudaeae atque Hierosolymis venerant eos-
inus poterat sanare. Et, ecce! homines in lecto 18
t hominem, qui membrorum resolutione laborabat,
ebant eum inferre et ante eum collocare. Qui quum 19
nissent, quonam modo eum inferrent ob hominum
nem, in domum quum adscendissent, per tegulas
n lectulo demiserunt ante Iesum. Quorum fiduciam 20
disset, dixit: homo, condonata sunt tibi tua pec-
t coeperunt secum cogitare legisperiti et Pharisaei 21
o: quis tandem hic est, qui impie in Deum loqui-
is potest peccata condonare, nisi unus Deus. At 22
gnitis eorum cogitatis, iis hunc in modum respon-
l vobiscum reputatis? quid proclivius est, ut dicas: 23
ta sunt tibi tua peccata, an ut dicas: surge atque
At ut sciatis, huic homini vitiorum in terra con- 24
rum potestatem esse concessam: (dixit paralytico:)
, surge, tolle lectulum tuum atque domum tuam
t confestim quum coram iis surrexisset, sublato, in 25
situs fuerat, lectulo, domum suam abiit, laudibus
s Deum. Et cuncti summo affecti stupore laudibus 26
elebrabant attonitique dixerunt: mirabilia hodie vi-

quum esset egressus, portitorem, nomine Levin, 27
ridit ad portitorium, cui dixit: sequere me. Et 28
relictis, quum surrexisset, eum est secutus. Cui 29
eri magnum convivium in domo sua comparasset,
erat portitorum multitudo aliorumque, qui simul
ecumbebant. Et legisperiti ex iis et Pharisaei ad 30
s eius mussitabant dicentes: cur editis et bibitis
titoribus flagitiosisque hominibus? Quibus Iesus 31
modum respondit: non sanis opus est medico, sed

---

ie accusant. 12—26. cf. Matth. VIII, 1. Marc. I, 40.
, 1. Marc. II, 1. Quum Iesus a Levi portitore, qui no-
lederat, invitatus convivio interest, a Pharisaeis hanc ob
uperatur; sed libere declarat, se divinitus missum esse
es malos ad pietatem perducendos. 27—32. Eosdem

36 ἡμέραις. Ἔλεγε δὲ καὶ παραβ
οὐδεὶς ἐπίβλημα ἱματίου καινοῦ
παλαιόν· εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ και
37 οὐ συμφωνεῖ τὸ ἀπὸ τοῦ καινο
οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς·
38 οἶνος τοὺς ἀσκοὺς καὶ αὐτὸς ἐ
ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς
39 καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.
εὐθέως θέλει νέον· λέγει γάρ·
ἐστιν.

ΚΕΦ. V

1 Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτ
αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἔ
2 τοὺς στάχυας καὶ ἤσθιον ψώχο
δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς·
3 ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασι; Καὶ
εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Οὐδὲ τοῦτο ἀν
4 ὁπότε ἐπείνασεν, αὐτὸς καὶ οἱ με
ἦλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ κ
θέσεως ἔλαβε καὶ ἔφαγε καὶ ἔδω
5 οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν, εἰ μὴ μ
ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὅτι κύριός ἐστι
καὶ τοῦ σαββάτου.
6 Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ σ

[illegible]tia: non veni, ut bonos, sed malos ad mores emen- 32
[illegible]dos vocarem.

Illi vero ad eum dixerunt: cur discipuli Iohannis 33
[illegible]ro agunt ieiunia funduntque preces, similiter etiam
[illegible]risaeorum, tui autem edunt et bibunt? Quibus ille: 34
[illegible] potestis, inquit, efficere, ut paranymphi, quamdiu
[illegible] cum ipsis versatur, ieiunia exerceant? Sed veniet 35
[illegible], et (quidem) si sponsus iis erit subtractus, tum illo
[illegible] agent ieiunia. Dicebat vero etiam allegoriam ad eos: 36
[illegible] recentis vestimenti assumentum pallio antiquo assuit,
[illegible] quidem, etiam recens rupturam facit neque antiquo
[illegible] (id quod) a recenti desumtum. Neque quisquam 37
[illegible] vinum in veteres iniicit utres, sed nisi forte, recens
[illegible] utres illos rumpet ipsumque effundetur atque utres
[illegible]; at vinum recens in recentes utres est infunden- 38
[illegible] et utraque conservantur. Neque quisquam veteri usus 39
[illegible] cupit recens; dicit enim: vetus praestantius est.

CAP. VI.

[illegible] autem, ut, quum sabbato primo a die secundo 1
[illegible] numerato per sata proficisceretur, eius disci-
[illegible] et spicas evellerent et comederent manibus conterentes.
[illegible] Pharisaeorum iis dixerunt: quid facitis quod non 2
[illegible] diebus sabbati? Quibus Iesus hunc in modum 3
[illegible]: ne hoc quidem legistis, quod fecit Davides,
[illegible] esuriret, ipse eiusque comites, quomodo domum Dei 4
[illegible] et panes sacros propositos comedit, quos comedere
[illegible] licet, nisi solis sacerdotibus? Et dicebat iis: dominus 5
[illegible] etiam sabbati.

[illegible] vero etiam alio sabbati die, ut conventum sa- 6
[illegible] ingressus doceret; eratque ibi homo, cuius dextra

---

[illegible]ulus eius vituperantes, quod nulla agant ieiunia, refutat,
[illegible] temporibus esse accommodanda atque inutilia abiicienda.
[illegible]9. Matth. IX, 9. Marc. II, 13.

[illegible] Iesus Pharisaeis neque a discipulis suis, spicis die sabbati
[illegible] neque a semetipso tabida hominis cuiusdam manu eodem
[illegible]ata sacra violata esse, partim exemplo Davidis, qui vel panes
[illegible] in templo consumserit, partim sublimiore, quae homini

χεῖρά σου. Ὁ δὲ ἐποίησεν
11 αὐτοῦ ὡς ἡ ἄλλη. Αὐτοὶ δ
διελάλουν πρὸς ἀλλήλους, τί ἂ
12 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέρα
ὄρος προσεύξασθαι· καὶ ἦν δια
13 τοῦ θεοῦ. Καὶ ὅτε ἐγένετο
μαθητὰς αὐτοῦ· καὶ ἐκλεξάμεν
14 καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε· Σίμ
τρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελ
15 Ἰωάννην, Φίλιππον καὶ Βαρ
Θωμᾶν, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Αλ
16 λούμενον ζηλωτὴν, Ἰούδαν Ἰ
17 ριώτην, ὃς καὶ ἐγένετο προδ
αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδιν
αὐτοῦ καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ
δαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ τ
Σιδῶνος, οἳ ἦλθον ἀκοῦσαι α
18 νόσων αὐτῶν, καὶ οἱ ὀχλούμενο
19 των, καὶ ἐθεραπεύοντο. Καὶ π
αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ
20 Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀ
μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγε· Μακάρι
ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Μ
21 ὅτι χορτασθήσεσθε. Μακάρι
22 γελάσετε. Μακάριοί ἐστε, ὅτ

circumspexisset, ei dixit: extende manum tuam.
fecit: et restituta est (in pristinam conditionem)
a, quemadmodum altera. At ipsi insania repleti 11
icem inter se deliberabant, quid Iesu facerent.
it autem illis diebus, ut in montem sese conferret 12
turus, totamque noctem in precibus ad Deum fun-
nsigebat. Et die exorto quum discipulos suos ad 13
et, duodecim ex iis elegit, quos etiam apostolos
Simonem, quem etiam Petrum nominavit, et An- 14
s fratrem, Iacobum et Iohannem, Philippum et
maeum, Matthaeum et Thomam, Iacobum filium 15
et Simonem, quem vocant zelotam, Iudam Iacobi 16
et Iudam Cariothensem, qui etiam eum tradidit, qui- 17
degressus constitit in loco campestri; et copia dis-
ulus et magna populi multitudo a tota Iudaea et
lyris et maritimo Tyri et Sidonis tractu, qui vene-
t eum audirent et a morbis suis sanarentur, et qui- 18
ab impuris vexabantur daemonibus, et sanaban-
tota multitudo cum sibi tangere studebat; nam vis 19
ficiebatur et medebatur omnibus.
se oculis suis in discipulos suos sublatis dicebat: 20
eres; nam ad vos pertinet regnum coeleste; beati 21
nunc; nam satiabimini: beati qui nunc in luctu 22
n laetabimini: beati estis, si vos odio habuerint
et si vos (e coetu Iudaeorum sacro) eiecerint et
nt vestrumque nomen tanquam infame reiecerint

Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶ
28 σιν ὑμᾶς· εὐλογεῖτε τοὺς κ
29 σθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντω
τὴν σιαγόνα πάρεχε καὶ τὴ
30 σου τὸ ἱμάτιον καὶ τὸν χι
τῷ αἰτοῦντί σε δίδου καὶ
31 ἀπαίτει. Καὶ καθὼς θέλε
32 θρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε
πᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶ
γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς
33 Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς
ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ ο
34 Καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν
χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμα
35 σιν, ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα.
ὑμῶν καὶ ἀγαθοποιεῖτε κα
τες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς
ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρησι
36 καὶ πονηρούς. Γίνεσθε οἱ
37 πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστι
κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε
38 Ἀπολύετε καὶ ἀπολυθήσεσθ
μέτρον καλὸν πεπιεσμένον κ
χυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν
39 μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρ
ραβολὴν αὐτοῖς· Μήτι δύν

nam, ecce! praemium vestrum amplum erit in
lem enim modo prophetis patres eorum faciebant.
vobis locupletibus! nam bonum vestrum habetis 24
Vae vobis satiatis! nam esurietis. Vae vobis nunc 25
s! nam lugebitis et plorabitis. Vae, si vos homi- 26
erint! nam eodem modo faciebant falsis vatibus eo-
s. At vobis dico auditoribus meis: amate inimi- 27
os; beneficiis ornate eos, qui vos odio habent:
amini iis, qui in vos exsecrantur: precamini pro 28
vos calumniantur. Qui tibi percutit unam ma- 29
alteram quoque offer, et ab eo, qui pallium tuum
nicam ne prohibeas. Quicunque vero abs te petierit, 30
b eo, qui tua aufert, noli repetere. Et quemad- 31
ultis, ut vobis faciant homines, vos quoque facite
ter. Et si, qui vos amant, amatis, qualis vobis 32
t? nam flagitiosi quoque eos, qui ipsos amant,
Et si eos, qui vos beneficiis ornant, beneficiis 33
qualis vobis gratia est? nam improbi quoque idem
Et si mutuum dabitis iis, a quibus vos recepturos 34
tis, qualis vobis gratia est? nam improbi quoque
bant mutuum, ut paria recipiant. Verum amate 35
vestros et beneficiis ornate et mutuum date, nihil
ntes: et praemium vestrum erit amplum et filii
tissimi, qui gratiosus est erga ingratos atque im-
Estote igitur misericordes, quemadmodum etiam 36
ter misericors est. Et ne (rigide) iudicate et mi- 37
ide) iudicabimini; ne condemnate et minime con-
ini. Condonate et vobis condonabitur: date et da- 38
is; mensuram bonam, pressam, concussam et su-
m in gremium vestrum dabunt. Nam eadem men- 39
(vos) metiemini, vobis remetientur. Num forte
eco viae dux esse potest? nonne uterque in foveam
Non est discipulus magistro suo praestantior; 40
tus quisque erit quemadmodum magister. Quid 41

---

onvenerat, ut aegrotos eorum sanaret, quod etiam fa-
verba ad discipulos suos faciens, miseros, amantes ini-
mentes, liberales, mansuetos beatos praedicat et para-
seco caecum ducente, de festuca in oculo alterius, de

ἐστι δένδρον καλὸν ποιοῦν
44 σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καὶ
τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκετ
45 λέγουσι σῦκα οὐδὲ ἐκ βάτο
θὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγ
αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν
τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τ
πονηρόν· ἐκ γὰρ τοῦ περι
46 τὸ στόμα αὐτοῦ. Τί δέ
47 οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω; Πᾶς ὁ
μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν
48 ἐστὶν ὅμοιος. Ὅμοιός ἐστιν
ὃς ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε κα
τραν· πλημμύρας δὲ γενομ
τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ καὶ οὐκ ἴσχ
49 λίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.
σας ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ
γῆν χωρὶς θεμελίου· ᾗ προ
θέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ

ΚΕΦ.

1 Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντ
2 ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰςῆλθεν
τάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶ
3 ἦν αὐτῷ ἔντιμος. Ἀκούσας

[illegible]m, quae in oculo fratris tui est, cernis, trabem autem,
[illegible] in tuo ipsius oculo est, non animadvertis? an quomodo 42
[illegible]te potes fratri tuo: permitte, frater, festucam illam
[illegible] tuo eximam, qui illam in tuo oculo trabem non cer-
[illegible]! Simulator! eiice primum trabem illam ex tuo oculo,
[illegible]m, ut festucam illam ex oculo fratris tui eiicere possis,
[illegible]ries. Non enim est arbor bona, quae malum edit fru- 43
[illegible]; neque arbor mala, quae bonum edit fructum. Nam 44
[illegible] arbor ex suo noscitur fructu: non enim e spinis
[illegible]ligunt ficus neque e rubo metunt uvam. Bonus homo e 45
[illegible] mini thesauro profert, quod est bonum, et malus homo
[illegible] mimi thesauro, quod est malum; ex animi enim ab-
[illegible] os eius loquitur. Quid vero me vocatis, domine, 46
[illegible], nec facitis, quae dico? Quicunque ad me venit et 47
[illegible]ticam meam audit et vita exprimit, subindicabo vobis,
[illegible] similis est. Similis est homini domum exstruenti, qui 48
[illegible]it et alte fodit et fundamentum posuit super rupem;
[illegible] autem aestuante) diluvio autem ingruente allidit tor-
[illegible] illi domo nec potuit eam concutere; fundata enim est
[illegible] rupem. At quicunque audivit nec vita expressit, si- 49
[illegible] homini, qui domum super terram sine fundamento
[illegible]; cui quum allisisset torrens, confestim cecidit et
[illegible] illius domus fuit magna.

CAP. VII.

Quum vero hos omnes sermones in aures populi 1
[illegible] ut auribus percipere posset) habitos absolverat,
[illegible]aumum ingressus est. Centurionis autem cuius- 2
[illegible] servus male se habens moriturus erat, qui ei ad-
[illegible] erat carus. Audito autem de Iesu misit ad eum 3
[illegible]es Iudaeorum rogans eum, ut, quum venisset, ser-
[illegible] suum conservaret. Qui quum ad Iesum venissent, 4
[illegible]ster eum rogabant hoc modo: dignus est, cui hoc
[illegible]tes: amat enim gentem nostram et synagogam ipse no- 5

[illegible] e fructibus cognoscenda, de domo in rupe fundata proponit.
[illegible]-49. cf. Matth. V. VI. VII.

[illegible]. Iesus servum centurionis gravissimo morbo laborantem sa-
[illegible] 1-10. Matth. VIII, 5. Iesus in oppido Nain unicum viduae

6 ἡμῖν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς. Ἤδη
τοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας ἔπεμψε
αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος φίλους λέγων αὐτῷ· Κύρι
σκύλλου· οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς, ἵνα ὑπὸ τὴν στέγη
7 εἰςέλθῃς· διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρός σε ἐλθεῖν·
8 εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. Καὶ γὰρ
ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων
ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ· Πορεύθητι
πορεύεται· καὶ ἄλλῳ· Ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ
9 μου· Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. Ἀκούσας δὲ τα
Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτὸν καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολου
αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε· Λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραή
10 σαύτην πίστιν εὗρον! Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμ
τες εἰς τὸν οἶκον εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαί
11 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν κ
μένην Ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
12 ἱκανοὶ καὶ ὄχλος πολύς. Ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆ
λεως, καὶ, ἰδού! ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς υἱὸς μονο
τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ χήρα καὶ ὄχλος τῆς π
13 ἱκανὸς [ἦν] σὺν αὐτῇ. Καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κ
14 ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ καὶ εἶπεν αὐτῇ· Μὴ κλαῖε.

t. Iesus vero proficiscebatur cum iis. At quum 6
rocul a domo illa abesset, misit ad eum centurio
icens: domine, noli molestias creare tibimetipsi;
um idoneus, ut tectum meum subeas: quare ne 7
a me dignum habui, qui ad te venirem, sed
et sanabitur puer meus. Nam et ego ipse im- 8
ctus, milites mihi subiectos habeo, et impero
t abit, et alteri: veni, et venit: et servo illi meo:
t facit. Quibus auditis Iesus eum miratus est et 9
hominum, qui eum sequebantur, turbam dixit:
bis, ne in Israelitis quidem tantum fiduciae in-
legati domum reversi aegrotum servum sanum 10

tridie accidit, ut in urbem proficisceretur, quae 11
a, et simul cum eo proficiscerentur discipuli eius
agnaque hominum turba. Quum autem ad urbis 12
pius accessisset, et, ecce! efferebatur mortuus
unus matri suae erat natus, et ipsa vidua et cum
a oppidanorum copia. Quam quum vidisset do- 13
ericordia de ea commotus ei: noli, inquit, flere.
ccessisset, feretrum tetigit: qui autem ferebant, 14
t dixit: iuvenis, tibi impero, surge! Et mor- 15
it et loqui coepit, quem matri suae dedit. Occu- 16
omnes stupor et Deum celebrabant laudibus di-
gnus inter nos excitatus est vates, et: Deus populum
ne respexit. Atque haec de eo fama in universa 17
que, quae circumiacet, regione divulgata est.
tium de his omnibus Iohanni discipuli eius attu- 18
duos quosdam discipulorum suorum advocatos 19
Iesum misit his verbis: esne tu is, quem venire
an alium exspectemus? Qui viri quum ad eum 20
dixerunt: Iohannes baptista nos ad te ablegavit
esne tu is, quem venire certum est, an alium
? Illa ipsa autem hora multos a morbis et do- 21

---

an, quum in eo esset, ut efferretur, in vitam revocat
hominum admiratione, qui hoc miraculum vident et
umque laudibus celebrant. 11—17. Duos a Iohanne
sciscitatum missos, utrum Messias esset nec ne, ac-
od oculis usurpaverant, miro modo sanari ipsumque
n inde colligere posse, renuntiare iubet. Quibus di-
tores, qui non tam pietatis quam novitatis studio ducti

ἐν ἐρήμῳ; σεισόμενον κάλα-
25 νον; Ἀλλὰ τί ἐξήλθατε; ἰδ
ἱματίοις ἠμφιεσμένον; Ἰδοὺ,
26 τρυφῇ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς β
ἐξήλθατε; ἰδεῖν προφήτην; Ν
27 σότερον προφήτου! Οὗτός
Ἰδοῦ, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν
σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁ
28 Λέγω γὰρ ὑμῖν· μείζων ἐν γε
Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ οὐδε
29 ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ μείζ
ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελ
30 βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα Ἰ
καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τ
31 τοὺς μὴ βαπτισθέντες ὑπ' α
τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς τα
32 Ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν ἀ
φωνοῦσιν ἀλλήλοις καὶ λέγουσι
οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν
33 Ἐλήλυθε γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπ
34 μήτε οἶνον πίνων, καὶ λέγετε·
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων
Ἰδοὺ, ἄνθρωπος φάγος καὶ
35 καὶ ἁμαρτωλῶν. Καὶ ἐδικαι
τέκνων αὐτῆς πάντων.

36 Ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τ

[illegible] lacrymis et crinibus capitis sui abstergebat et pedes
[illegible] deosculabatur et perfundebat illo unguento. Quo viso 39
[illegible]nes, qui Iesum invitaverat, secum dixit his ver-
[illegible] hic si esset vates, nosceret, quae et qualis sit mu-
[illegible], quae ipsum tangit; nam flagitiosa est. Et Iesus ei 40
[illegible] in modum respondit: Simon, habeo, quod tibi dicam.
[illegible]: magister, inquit, dic! Duo erant creditori cui- 41
[illegible] debitores: alter debebat quingentos denarios, alter
[illegible] quinquaginta. Qui quum non essent solvendo, utrique 42
[illegible]vit. Uter igitur eorum, dic, plus eum amabit?
[illegible] autem respondit his verbis: is, opinor, cui plus 43
[illegible]verat. Cui ille: recte, inquit, iudicasti. Et ad 44
[illegible] illam conversus Simoni: videsne, inquit, hanc
[illegible]? Ingressus sum hanc domum: aquam super pedes
[illegible] dedisti; haec vero lacrymis pedes meos irrigavit
[illegible] capillis suis abstersit. Osculum mihi non dedisti; haec 45
[illegible], ex quo ingressus sum, non desiit pedes meos deoscu-
[illegible]. Oleo caput meum non unxisti; haec autem oleo unxit 46
[illegible] pedes. Cuius rei gratia, dico tibi, condonata sunt 47
[illegible] peccata, quae multa sunt; nam multum amavit: cui
[illegible] parum condonatur, parum amat. Ipsi autem: 48
[illegible] tibi, inquit, peccata condonata sunt. Et accumben- 49
[illegible] inter semetipsos (secum ipsi) dicere coeperunt: quis-
[illegible] hic est, qui vel peccata condonat. Dixit vero ad 50
[illegible]rem: tua tibi fiducia fuit saluti; tranquillo animo abi.

CAP. VIII.

Et postero tempore accidit, ut et ipse singulas urbes 1
[illegible] vicos obiret alta voce docens laetumque de regno Messia-
[illegible]tium perferens et duodecim eius discipuli et mulieres 2
[illegible]dam a malis daemonibus morbisque sanatae, Maria
[illegible]dalena, quae dicitur, a qua septem egressi fuerant dae-
[illegible], et Iohanna, uxor Chusae procuratoris Herodis, et 3
[illegible]nna aliaeque multae, quae a suo ipsi victum suppedi-
[illegible]nt.

[illegible] a muliere, cuius flagitiosam vitam non perspexisse videbatur,
[illegible]oso unguebatur unguento, parabola a domino, qui duobus
[illegible], qui non solvendo erant, alteri ingens, alteri minus remi-
[illegible] debitum, meliora edocet mulieremque bono animo esse iu-
[illegible] 36—50.

[illegible]III. Iesus cum discipulis suis, stipatus a Maria Magdalena,
[illegible]nna et Susanna quadam, quae ei e suis facultatibus suppedi-
[illegible], urbes et vicos laetum de *regno Messiano afferens* nuntium

8 αὐτό. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν εἰς τ
φυὲν ἐποίησε καρπὸν ἑκατοντα
ἐφώνει· Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν,
9 Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μα
10 εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη. Ὁ δὲ εἰ
τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ
παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ β
11 συνιῶσιν. Ἔστι δὲ αὕτη ἡ πα
12 ὁ λόγος τοῦ θεοῦ· Οἱ δὲ παρὰ
οντες· εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος
13 τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πι
δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἵ ὅταν ἀκ
χονται τὸν λόγον· καὶ οὗτοι ῥίζ
καιρὸν πιστεύουσι καὶ ἐν καιρῷ
14 Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσὸν,
καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου
15 πορευόμενοι συμπνίγονται καὶ ο
ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν, οἵτ
ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κα
16 σιν ἐν ὑπομονῇ. Οὐδεὶς δὲ λύχν
σπεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν
17 τίθησιν, ἵνα οἱ εἰςπορευόμενοι βλ
ἐστι κρυπτὸν, ὃ οὐ φανερὸν γενή
18 ὃ οὐ γνωσθήσεται καὶ εἰς φανε
πῶς ἀκούετε· ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δ
ἂν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρ
19 Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν
αὐτοῦ καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυγχ

nfluente autem magna hominum multitudine homi- 4
e e singulis oppidis ad eum proficiscentibus, per
am dixit: exiit sator, ut sementem faceret, et dum 5
n faceret, aliud propter viam cecidit, et conculca-
t et aves coeli comederunt. Et aliud cecidit in 6
et nascens (progerminans) exaruit succu destitutum.
l in medias cecidit spinas, et spinae simul surgentes 7
runt. Et aliud in bonam cecidit terram, et nascens 8
m edidit fructum. Haec dicens clamabat: qui aures
l audiendum, audito!
discipuli eius interrogabant eum dicentes, quaenam 9
rabola esset. Quibus: vobis, inquit, datum est 10
regni Messiani rationes perspicere, ceteris vero
bolas, ut videntes ne videant nec audientes intelli-
Est autem illa parabola haec: semen est doctrina 11
Qui vero propter viam, sunt auditores; venit de- 12
abolus et doctrinam ab animo eorum tollit, ut ne
abentes serventur. Qui vero in saxo, qui quan- 13
diverint, doctrinam cum gaudio admittunt; et hi
non habent, qui ad tempus fidem habent et tem-
tatioso deficiunt. Quod vero in spinas cecidit, hi 14
qui audiunt et curis, divitiis et vitae voluptatibus
ti paulatim una suffocantur nec ad maturitatem per-
Quod vero bona in terra, sunt hi, qui sincero et 15
animo auditam continent doctrinam et fructus con-
ferunt. Nemo candelam accensam vase occultat aut 16
ub lecto; sed candelabro imponit, ut, quicunque
lumen videant. Nam non est occultum, quod non 17
ifestandum, neque absconditum, quod non sit co-
dum et proferendum in lucem. Videte igitur, quo- 18
diatis; quicunque enim habeat, ei dabitur, et qui-
non habeat, etiam quae habet, ei subtrahentur.
cesserant autem ad eum mater eiusque fratres nec 19
eum convenire ob hominum turbam. Et nuntia- 20
ei, (quibusdam) dicentibus: mater tua tuique fratres
nt te videre cupientes. Quibus his verbis respondit: 21

---

3. Parabola de satore multis audientibus proposita variam
suae in animis hominum efficaciam et fortunam describit,
tentiam apostolis id flagitantibus cum dolore quodam, de
lebis caligine obducto paullo post accuratius exponit,
similitudine de candela candelabro imponenda auctor est,
m ad rerum div. cognitionem sibi comparandam erigant
qui his in rebus profecerit, maxima incrementa capturum
irmat. Matth. XIII, 1. Marc. IV, 1. Quibusdam, matrem

ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς· Μήτηρ μοῦ καὶ ἀδε-
μοῦ οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες
ποιοῦντες.
22 Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἐνέβη
πλοῖον καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ εἶπε πρὸς αὐτο
Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης· καὶ ἀνήχθη
23 Πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσε. Καὶ κατέβη λαῖ
ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο καὶ ἐκι
24 νευον. Προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν λέγον
Ἐπιστάτα, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα! Ὁ δὲ ἐγερθεὶς
τίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος·
25 ἐπαύσαντο καὶ ἐγένετο γαλήνη. Εἶπε δὲ αὐτοῖς· Ι
ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν; Φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν λέ
τες πρὸς ἀλλήλους· Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ
ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐ
26 Καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρη
27 ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν τῆς Γαλιλαίας. Ἐξελθόντι δὲ α
ἐπὶ τὴν γῆν ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλ
ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν καὶ ἱμάτιον οὐκ
διδύσκετο καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνή
28 σιν. Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀνακράξας προσέπε
αὐτῷ καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰη

ique fratres sunt hi, qui doctrinam divinam
ue exprimunt

die quodam, ut, quum et ipse navigium es- 22
iusque discipuli, ad eos diceret: pervenia-
s lacus littus; et solverunt navigium. Sed 23
s obdormivit. Et venti procella descendit
ruebantur (fluctibus) et periclitabantur. Ac- 24
a cumque his verbis excitarunt: domine, do-
! Qui expergefactus increpuit ventum et
m; et desierunt atque exstitit malacia. Ve-
m est, inquit, vestra fiducia? Metu autem 25
sunt ad se invicem dicentes: quis tandem
el ventis imperat et aquis eique obediunt.

o in terram Gadarenorum navigarunt, quae 26
Galilaeae. Quam in terram quum escendisset, 27
us est homo quidam ex urbe, qui ex tempore
alis laborabat daemonibus neque tunicam in-
domi manebat, sed in sepulcris. At Iesu 28
que clamore sublato ad eum prolapsus magna
id mihi tecum rei est, Iesu, fili Dei celsis-
te, ne me crucies! Iusserat enim impurum 29
m ab homine egredi; multum enim temporis
at; et quum constringeretur manicis ac pedi-
liretur, vincula discerpens a malo genio in
gitabatur. Interrogavit autem eum Iesus his 30
am tibi nomen est? Ille vero: legio, inquit;
mones eum intraverant. Et flagitabat ab eo, 31
m abire iis imperaret. Erat autem ibi grex 32
multorum in monte pascentium: et flagitabant
s intrare ipsis permitteret. Quibus permisit.
nali ab homine egressi porcos ingressi sunt, 33

---

oris stare, Iesu renuntiantibus, libere profitetur, se,
atati Dei satisfaciat, matris fratrumque numero habere
I, 46. Marc. III, 31. Discipulis in Peraeam traiicienti-
in fluctibus perhorrescentibus, Iesus e somno exci-
tempestatem fluctusque sedat. 22—25. Mat. VIII,
5. In terra Gadarenorum miserum hominem, qui
monibus ita vexabatur, ut nullis vinculis posset de-
quidem; sed quum, homine irruente in porcos,

37 ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς. Κ
πλῆθος τῆς περιχώρου τῶ
αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ σ
38 τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν. Ἐδέ
ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, εἰν
39 αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων· Ὑπό
διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ θε
τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποί
40 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποσ
αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ π
41 Καὶ, ἰδοὺ! ἦλθεν ἀνὴρ, ᾧ ὄ
χων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε, κ
τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν
42 τοῦ, ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς
καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. Ἐν δὲ
43 συνέπνιγον αὐτόν. Καὶ γυνὴ
ἐτῶν δώδεκα, ἥτις ἰατροῖς προ
44 οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θε
ὄπισθεν ἥψατο τοῦ κρασπέδο
45 παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ
ὁ Ἰησοῦς· Τίς ὁ ἁψάμενός μου
εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ σὺν α
συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι κ
46 νός μου; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν·
47 ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ'
ὅτι

x de praecipitio ruit in lacum et suffocatus est. Quod 34
quum pastores vidissent, fugam capessiverunt remque
urbes et in agros nuntiarunt. Exierunt autem, ut 35
d factum esset, cognoscerent, et quum ad Iesum ve-
t, deprehenderunt hominem, e quo mali egressi erant
, vestitum suique compotem ad pedes Iesu sedentem,
erunt. Quibus etiam spectatores enarrarunt, quo- 36
a malis vexatus geniis esset sanatus. Et rogarunt 37
anis Gadarenorum terrae, quae circumiacet, homi-
ultitudo, ut ab iis discederet; nam magno metu con-
ssus; ipse autem navigium ingressus rediit. Rogabat 38
m vir ille, e quo mali exierant daemones, ut cum
set. At Iesus eum his verbis absolvit: redi domum 39
atque enarra, quantum tibi Deus fecerit. Et abiit
totam urbem alta voce clamans, quantum ei Iesus
it.

Accidit autem, ut Iesum redeuntem illa hominum mul- 40
da exciperet; nam omnes eum exspectabant. Et, ecce! 41
t vir, cui nomen Iairi et ipse praefectus synagogae
t, et ad pedes Iesu prolapsus eum rogabat, ut domum
am intraret; nam una ei nata erat filia circiter duo- 42
rum annorum et haec moriebatur. Inter abeundum au-
a illa hominum turba eum urgebant. Et mulier proflu- 43
sanguinis inde a decem annis laborans, quae, quum om-
is lenis medicis (adhibendis) impensis non potuisset sa-
, a tergo adgressa fimbriam eius pallii tetigit; et con- 44
n flumen sanguinis eius constitit. Et dixit Iesus: quis 45
qui me tetigerit? Omnibus vero negantibus, dixit Petrus
i cum eo erant: domine, turba te continet ac premit
is: quis est, qui me tetigerit? Cui vero Iesus: tetigit, 46
t, me quidam. Mulier autem quum se non latere vi- 47
t, trepidans venit et ad pedes eius prolapsa, quam ob
m eum tetigisset, coram toto populo enarravit, et

---

n corpora malos daemones occupaturos esse opinabatur,
rex in mare praecipitatus periisset, incolis illius terrae fla-
bas, illam regionem relinquit et domum revertitur. 26—39.
VIII, 28. Marc. V, 1. Dum in eo est, ut ad Iairi, praefecti
gae puellam, qui enixe eum rogaverat, pergat, mulier
am solo vestimentorum eius cum fiducia contactu sanatur
nis profluvio laborans, quam, quum trepido animo rem in-
et, bono animo esse iubet; et quamquam nuntiatum erat,

48 παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ ὡς ἴδθη παραχρῆμα. Ὁ δὲ
αὐτῇ· Θάρσει, θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε
49 ρεύου εἰς εἰρήνην. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεταί τ
ρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγων αὐτῷ· Ὅτι τέθνηκεν
50 γάτηρ σου· μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον. Ὁ δὲ Ἰ
ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ λέγων· Μὴ φοβοῦ· μόν
51 στευε, καὶ σωθήσεται. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκί
ἀφῆκεν εἰςελθεῖν οὐδένα, εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάν
Ἰάκωβον καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μ
52 Ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. Ὁ δ
53 Μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει. Καὶ
54 γέλων αὐτοῦ εἰδότες, ὅτι ἀπέθανεν. Αὐτὸς δὲ ἐ
ἔξω πάντας καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐφώνη
55 γων· Ἡ παῖς, ἐγείρου! Καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμ
τῆς καὶ ἀνέστη παραχρῆμα. Καὶ διέταξεν αὐτῇ
56 ναι φαγεῖν. Καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. Ὁ δὲ
ἤγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

ΚΕΦ. IX.

1 Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα ἔδωκεν αὐτοῖς

nata confestim esset sanata. Cui vero Iesus: bono, 48
at, esto animo: tua tibi fiducia fuit saluti: abi secundo
ce. Quo adhuc loquente, venit quidam a praefecto syn- 49
gae ei dicens: mortua est filia tua; noli molestiam creare 50
ri. Quo audito Iesus ei respondit his verbis: noli timere;
ab fidem habeas, et servabitur. Domum autem ingressus 51
em intrare passus est, nisi Petrum et Iohannem et Iaco-
m et patrem puellae et matrem. Plorabant vero omnes eam- 52
bant. At hic dixit: nolite plorare; non mortua est,
dormit. Et ridebant eum, quum eam mortuam esse sci- 53
Ipse vero, omnibus foras eiectis et manu puellae firmi- 54
prehensa vocavit his verbis: puella, surge! Et anima eius 55
confestimque adstabat. Et iussit cibum ei praeberi.
parentes eius summo stupore erant affecti. At impera- 56
is, ne cuiquam factum dicerent.

CAP. IX.

Convocatis autem duodecimviris vim et potestatem 1
omnes malos concessit genios et morbos sanandi eosque 2
ad doctrinam de regno Messiano alta voce tradendam
aegrotosque sanandos. Quibus dixit: ne quid omnino in 3
itinere (tecum) gestetis, nec baculum nec peram nec
panem neque argentum; neque binas tunicas ut habeatis.
Et quumque domum intraveritis, ibi manete atque illinc 4
proficiscimini. Et quotquot vos non exceperint, domo illa 5
egredientes vel pulverem de pedibus vestris excutite, ut te-
stimonium contra eos exstet. Egredientes vero singulos 6
circuibant vicos laetum de regno Messiano nuntium perferen-
tes et sanantes ubique.

Herodes autem tetrarcha omnibus, quae ab eo facta 7
sunt, auditis, dubius erat, quia a quibusdam dicebatur,
Iohannem ab inferis esse excitatum; a quibusdam autem, 8
Eliam apparuisse; ab aliis vero, prophetam unum veterum
surrexisse. Et dixit Herodes: Iohanni ego caput ampu- 9

---

m Iairi exspirasse, tamen cum parentibus, Petro, Iohanne et
bo conclave ingressus filiam cum omnium stupore in vitam
vocat; sed rem ipsam divulgari vetat. 40—55. Matth. IX, 18.
c. V, 21.

Tum duodecimviros ad doctrinam de regno Messiano propa-
m aegrotosque miro modo sanandos ablegat atque hunc in finem
ratione agendi utendum sit, peculiaria quaedam iis dat prae-
1—6. Matth. X. Marc. VI, 7. Herodes tetrarcha aliique hac-
dubii, utrum Iesum *pro Iohanne b. ab inferis excitato* an Elia,

5 [illegible] προσελθόντες
Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπ
μας καὶ τοὺς ἀγροὺς καταλ
13 μόν· ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπ
τούς· Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγ
ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι
ρευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν
14 βρώματα. Ἦσαν γὰρ ὡςεὶ
δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
15 σίας ἀνὰ πεντήκοντα. Καὶ
16 ναν ἅπαντας. Λαβὼν δὲ τ
δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸ
καὶ κατέκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς
17 ὄχλῳ. Καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτ
τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμά
18 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι
μόνας συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθ
19 τοὺς λέγων· Τίνα με λέγουσιν
κριθέντες εἶπον· Ἰωάννην τὸν
αν· ἄλλοι δὲ, ὅτι προφήτης
20 Εἶπε δὲ αὐτοῖς· Ὑμεῖς δὲ τίν
21 θεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπε· Τὸν
22 ἐπιτιμήσας αὐτοῖς παρήγγειλε,
πῶν· Ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀν
ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν π
καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθ
23 [illegible]

t dies inclinare coepit: duodecimviri autem quum 12
nt, ei: dimitte, inquiunt, hanc hominum turbam,
et agros circumiacentes digressi devertant et ali-
eniant; nam hic in deserto loco sumus. At dixit 13
ate iis vos alimenta. Illi autem: non sunt nobis,
plures quam quinque panes et duo pisces, nisi
ressi in usum totius huius multitudinis alimenta
(Erant enim circiter quinque virorum millia.) At 14
discipulos suos: curate, ut catervatim accumbant,
ni. Atque sic egerunt omnesque ut accumberent, 15
. Sumtis vero quinque panibus et duobus piscibus, 16
coelum sublatis, gratias super iis egit fractosque
scipulis, ut traderent multitudini. Et comederunt 17
tem usque omnes: et sublatae sunt reliquiae frag-
a, duodecim corbes.
cedit, ut, dum preces seorsim funderet, discipuli cum 18
tentur, quos hunc in modum interrogavit: quemnam
es esse dicunt? Illi vero responderunt his verbis: Io- 19
baptistam; alii vero Eliam; alii vero, prophetam
veterum resurrexisse. Quibus ille: vos autem, inquit, 20
me esse dicitis? Verum Petrus respondit hoc mo-
iam illum Dei. At increpuit eos iisque mandavit, 21
am hoc dicerent his additis verbis: esse in fatis, 22
pateretur et repudiaretur a populi senioribus et
acerdotibus legisque peritis et trucidaretur ac re-
ur tertio die. Dicebat autem ad omnes: si quis 23

24 ρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθείτω μοι. Ὃς
θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς
ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώ
25 τήν. (Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν
26 ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιωθείς;) Ὃς γ
ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τούτον ὁ υἱ
ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δό
27 τοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. Α
ὑμῖν ἀληθῶς· εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἳ
γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλε
θεοῦ.
28 Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους, ὡς ε
ὀκτὼ, καὶ παραλαβὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰ
29 ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. Καὶ ἐγένετο
προσεύχεσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτο
30 ρον καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων.
ἰδοὺ! ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν
31 σῆς καὶ Ἠλίας· οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν
32 αὐτοῦ, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὁ δ
τρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. Δι
γορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ τοὺς δύ

itor. Quicunque enim vitam suam servare voluerit, 24
: iacturam; quicunque autem mea causa vitae ia-
erit, hic eam servabit. (Quid enim homo lucra- 25
mundum lucratus, semetipso autem perdito aut
illata?) Quemcunque enim puduerit mei meaeque 26
, huius filium hominis pudebit, quando venerit
suo et patris et sanctorum angelorum indutus. At 27
vobis confirmo: sunt quidam eorum qui hic ad-
i mortem non experientur, donec regnum Messia-
rint.

idit autem post hos sermones, octo circiter diebus 28
t etiam Petro et Iohanne et Iacobo assumtis in mon-
m nosti, ad preces fundendas adscenderet. Et mu- 29
inter precandum corporis eius facies eiusque vesti-
didus refulgebat. Et, ecce! duo cum eo colloque- 30
iri, qui erant Moses et Elias, qui quum splendore 31
se obtulissent, loquebantur exitum eius, quem Hie-
is esset subiturus. Petrus vero et qui cum eo erant, 32
rant aggravati. Sed expergefacti splendorem eius
t et duumviros illos ei adstantes. Et accidit, ut 33
a eo essent, ut ab eo discederent, Petrus ad Iesum
: domine, commodum est, nos hic esse; et faciamus
tria, unum tibi et alterum Mosi et unum Eliae: ne-
ad diceret. Quae quum diceret, exstitit nubes eosque 34
avit; metuerunt autem, quum illi hanc nubem intra-
t vox e nube edita est haec: hic est filius meus dile- 35
ae audite. Quae vox quum ederetur, Iesus solus 36
rtus. Et ipsi tacuerunt nec cuiquam quiddam eorum,
lerant, illo tempore enarrarunt.

tero autem die, quum de monte illo descendissent, 37
, ut magna hominum turba obviam ei fieret. Et, 38
omo de plebe altum sustulit clamorem his verbis:

---

mo, rebus terrenis missis, si Messiam sectetur, vita beata
e esse potiturum. 18—27. Matth. XVI, 13. Marc. VIII, 27.
post Iesus in monte quodam luce divina collustratur, cum
que Elia colloquitur et voce e nube edita declaratur Messias,
a tamen Petro, Iohanni et Iacobo, qui interfuerant, cum
mmunicare interdicit. Matth. XII, 1. Marc. XI, 2. Postero
moniacum, quem discipuli ob fiduciae inopiam sanare non

42 ξομαι ὑμῶν; Προσάγαγε τὸν
ερχομένου αὐτοῦ ἔρρηξεν
σπάραξεν. Ἐπετίμησε δὲ ὁ
θάρτῳ καὶ ἰάσατο τὸν πα
43 πατρὶ αὐτοῦ. Ἐξεπλήσσοντ
τητι τοῦ θεοῦ.

Πάντων δὲ θαυμαζόντ
44 σοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς μαθη
τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τ
45 θρώπου μέλλει παραδίδοσθ
δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο κ
αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐ
αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τού
46 Εἰςῆλθε δὲ διαλογισμὸς
47 μείζων αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦ
καρδίας αὐτῶν ἐπιλαβόμενος
48 ἑαυτῷ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὃς
δίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐ
δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστεί
49 ρος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων,
κριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν·
τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα
50 αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ με
αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· Μὴ κωλύετ
ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν.
51 Ἐγένετο

peto abs te, respexeris filium meum, nam unus
s est; et, ecce! malus eum daemon corripit et 39
mat et distorquet eum cum spuma et vix ab eo
um conficiens. Quum petiissem a discipulis tuis, 40
icerent, non potuerunt. Iesus autem hunc in mo- 41
ondit: o progenies incredula et perversa! quousque
obiscum ero et perferam vos. Adduc filium tuum
d quum adhuc in eo esset, ut accederet, malus dae- 42
corripuit ac vehementer laceravit. At Iesus im-
crepuit daemonem puerumque sanatum patri eius
Obstupefacti sunt autem omnes hac Dei magnifi- 43

ibus vero mirantibus de omnibus quae faciebat Ie-
discipulos suos dixit: percipite vos auribus vestris: 44
enim est, ut Messias manibus hominum tradatur.
hanc rem non intelligebant eratque iis occultata, 45
aperent: et verebantur eum hac de re interrogare.
iit autem eos haec cogitatio, quis maior esset eo- 46
t Iesus, quum hanc cogitationem animi eorum vi- 47
puerum assumtum iuxta semetipsum collocasset,
quicunque exceperit hunc puerum meum nomen in- 48
me excipit; et quicunque me exceperit, excipit eum,
misit. Nam qui inter vos minor est, hic erit magnus.
autem hunc in modum respondit: magister, vidi- 49
mdam tuo nomine malos eiicientem daemones eum-
ubuimus; nam non est nostrae societatis. Cui Ie- 50
inquit, prohibeatis; qui enim non est vester ad-
, pro amico est habendus.
idit vero, ut, quum dies illi, quibus sublimis in 51
ibiret, complerentur, et ipse apud animum suum
ma proficisci decerneret. Et praemisit legatos, 52
eti vicum Samaritanorum ingressi sunt, ut ei (ho-
pararent. Nec exceperunt eum, quia speciem Hie- 53

---

persanat quamvis male a malo daemone vexatum. 37—43.
II, 14. Marc. IX, 14. Quamquam Iesus denuo, se sup-
abituum esse, significat, tamen discipulos res ipsa fugit
accuratius rem exponat, verentur rogare. 44. 45. Disci-
rincipatu disceptantes puero adhibito docet, modestissimum
principem esse. 46—48. Iohanni aegre ferenti, hominem
Iesu nomine malos exterminare daemones, ostendit, eius-
mines non hostium numero esse habendos. 49—50. Matth.
Marc. IX, 33. Iesus iter faciens Hierosolyma quum in vico
Samaritano hospitio non exciperetur, discipuli eius laco-

57 Ἐγένετο δὲ πορευομένω
πρὸς αὐτόν· Ἀκολουθήσω
58 Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
59 τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει πο
δὲ πρὸς ἕτερον· Ἀκολούθει
τρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτ
60 Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἄφ
ἑαυτῶν νεκροὺς, σὺ δὲ ἀπελ
61 τοῦ θεοῦ. Εἶπε δὲ καὶ ἕτερο
πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀπ
62 μου. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν
τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρο
εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλεί

ΚΕΦ

1 Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν
μήκοντα καὶ ἀπέστειλεν αὐτο
αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τό
2 χεσθαι. Ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐ
λὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δ
θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτ
3 Ὑπάγετε· ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλ
4 λύκων. Μὴ βαστάζετε βαλάν
5 δήματα, καὶ μηδένα κατὰ τὴ

idit autem, ut, iis in via illa pergentibus, quidam 57
liceret: sequar te, quocunque abieris, domine. Cui 58
ulpes, inquit, foveas habent et aves coeli latibula,
hominis (ego) non habet, ubi caput reclinet. Dixit 59
alium: me sequere. Hic autem: domine, inquit,
, ut primum abeam et patrem meum sepeliam. Sed 60
sine mortuos suos ipsorum mortuos sepelire, tu
i et perfer nuntium de regno Messiano. Dixit vero 61
lius: sequar te, domine, primum autem permitte
edicere domesticis meis. Ad quem Iesus: nemo, 62
qui aratro manum admovit et retro spectat, idoneus
gnum divinum.

CAP. X.

ea autem dominus alios quoque designavit septua- 1
que ante se ablegavit in omnes urbes et locum, quo
venturus. Dicebat igitur ad eos: messis quidem 2
t operarii pauci; rogate igitur dominum messis, ut
in messem suam emittat. Ite; ecce! ego mitto 3
i agnos in medio luporum. Ne gestate crumenam, 4
, ne calceamenta quidem, et neminem in via salu-
uamcunque autem domum intraveritis, primum di- 5
s huic domo (esto)! Et si quis ibi salute dignus 6

---

hannes in iram coniecti gravissimas poenas divinitus ei

αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψ
7 Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε ἐσθίοντες καὶ πίνοντες
παρ' αὐτῶν· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐ
8 ἐστι· μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. Καὶ εἰς
δ' ἂν πόλιν εἰςέρχησθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε
9 παρατιθέμενα ὑμῖν καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσ
νεῖς καὶ λέγετε αὐτοῖς· Ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασι
10 τοῦ θεοῦ. Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰςέρχησθε καὶ μὴ δέχ
ται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς εἴπ
11 Καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πό
ὑμῶν ἀπομασσόμεθα ὑμῖν· πλὴν τοῦτο γινώσκετε,
12 ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Λέγω ὑμῖν, ὅτι Σοδ
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκ
13 Οὐαί σοι, Χοραζίν! οὐαί σοι, Βηθσαϊδά! ὅτι εἰ ἐν
ρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν
πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι μετενόη
14 Πλὴν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρί
15 ἢ ὑμῖν. Καὶ σύ, Καφαρναούμ, ἡ ἕως τοῦ οὐρα
16 ὑψωθεῖσα, ἕως ἅδου καταβιβασθήσῃ! Ὁ ἀκούων ὑμ
ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμ
ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.
17 Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγο
τες· Κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν
18 ὀνόματί σου! Εἶπε δὲ αὐτοῖς· Ἐθεώρουν τὸν σατα
19 ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. Ἰδοὺ, δίδω
ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπ
καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμ
20 οὐ μὴ ἀδικήσῃ. Πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε, ὅτι τ
πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται· χαίρετε δὲ, ὅτι τὰ ὀνόμα

vestra super eo requiescet; sed nisi forte, ad
In eadem autem domo manete edentes et bi- 7
rum facultatibus; operarius enim sua dignus
; ne e domo in domum migrate. In quamcun- 8
rbem intraveritis vosque exceperint, edite quae
ntur, et sanate aegrotos in ea versantes et dicite 9
abest a vobis regnum Messianum. In quam- 10
n urbem ingressi fueritis nec vos exceperint,
us plateas dicite: vel pulverem ex urbe vestra 11
ntem abstergimus vobis; verum hoc cognoscite,
regnum divinum. Confirmo vobis, Sodomis 12
re tolerabilior erit sors quam illi urbi. Vae 13
in! vae tibi, Bethsaida! nam si Tyri et Sidone
aec potenter facta quae apud vos evenerunt,
in sacco et pulvere sedentes resipuissent. Sed 14
ni tolerabilior erit sors die iudicii, quam vobis.
arnaum, quae usque ad coelum es sublata, ad 15
eris detrusa! Quicunque audit vos, me audit: 16
respuit vos, me respuit; quicunque vero me
uit eum, qui me misit.

sunt autem illi septuaginta cum gaudio dicen- 17
vel mali genii nobis obediunt tua auctoritate!
contemplabar, inquit, Satanam fulguris instar 18
sum. Ecce! concedo vobis potestatem super 19
t scorpiis incedendi et in omnem vim hostis,
neque quidquam vobis nocebit. Verum in hoc 20
quod mali daemones vobis sese subiiciunt;
em, quod nomina vestra in coelis consignata
hora gaudio exsultabat animo suo Iesus et di- 21
tibi ago gratias, pater, domine coeli et terrae,
pientes et prudentes celasti et revelasti indoctis.
, quod sic tibi placuit! Omnia mihi tradita 22
meo; et nemo cognoscit, quis sit filius, nisi

—

ominesque tractandi ratione eorumque adversariis
inatur poenas. 1—16. Revertuntur laeto animo ma-
es nomine Iesu se exterminasse enarrant, quorum
mat spe praesentissimi in rebus difficillimis et pe-
Dei auxilii; Deo ob cognitionem rerum div. apo-
m agit gratias; se verae sapientiae fontem esse uni-

πατρός μου· καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱὸς, εἰ
ὁ πατήρ· καὶ τίς ἐστιν ὁ πατὴρ, εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ
23 ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. Καὶ στραφεὶς π
τοὺς μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπε· Μακάριοι οἱ ὀφθαλ
24 οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε! Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολ
προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε,
οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.
25 Καὶ, ἰδοὺ! νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐ
καὶ λέγων· Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κλη
26 νομήσω; Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν· Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγ
27 πται; πῶς ἀναγινώσκεις; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· „Ἀ
πήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου
ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου
ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σε
28 τόν." Εἶπε δὲ αὐτῷ· Ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο π
29 καὶ ζήσῃ. Ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν εἶπε πρὸς
30 Ἰησοῦν· Καὶ τίς ἐστί μου πλησίον; Ὑπολαβὼν δὲ ὁ
σοῦς εἶπεν· Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσα
εἰς Ἱεριχὼ καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύσαντες
τὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθ
31 τυγχάνοντα. Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβ
32 ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν. Ὁμ

et quis sit pater, nisi filius et cuicunque filius revela-
erit. Et ad discipulos suos conversus privatim dixit: 23
culi, qui vident, quae vos videtis! Confirmo enim 24
multos prophetas et reges voluisse videre, quae vos
, et non viderunt; et audire, quae vos auditis, et non
unt.
t, ecce! legisperitus quidam surrexerat, ut eum ten- 25
t diceret: magister, quid faciam, ut vita aeterna po-
llic autem dixit ad eum: in lege, quam nosti, quid- 26
nscriptum est? quomodo legis? Ille respondit his ver- 27
mbis dominum Deum tuum toto pectore tuo et toto
uo omnibusque viribus tuis et tota mente tua, et alte-
temetipsum. Cui hic: recte, inquit, respondisti; 28
, et vives. Ille autem semetipsum probum declara- 29
ens dixit ad Iesum: et quisnam est mihi alter ille?
vero sermone suscepit et respondit: Homo quidam de- 30
t ab Hierosolymis Hierichuntem et in latrones incidit,
t vestimentis ei detractis et plagis inflictis abierunt, se-
o relicto. Forte autem sacerdos quidam in via illa de- 31
it et, eo conspecto, transverso itinere praeteriit. Si- 32
vero etiam Levita ad hunc locum delatus, quum ve-
et vidisset, transverso itinere praeteriit. At Samari- 33
quidam iter faciens venit ad eum eoque conspecto mi-
ut est. Et quum accessisset, vulnera eius obligavit 34
infundens et vinum; quem suo ipsius iumento impo-
in deversorium duxit eiusque curam habuit. Et in 35
num diem, quum esset egressus, duo, quos promserat,
os hospiti dedit eique dixit: curam eius gere et quid-
nsuper impenderis, ego, quum revertar, tibi reddam.
igitur horum trium tibi videtur alter ille fuisse ei, 36
latrones inciderat. Ille vero respondit: is, qui be- 37
cum eo egit. Dixit igitur ei Iesus: abi et tu fac si-

ontigit autem, ut, dum iter facerent, et ipse vicum 38
m ingrederetur. Mulier vero quaedam, nomine Mar-

---

eclarat suosque fortunatos praedicat, quod eum adire iis
s datum sit. 17—24. Matth. X, 1. XI, 25. Marc. VI, 7.
rito ex eo quaerenti, quomodo ad vitam beatam pertin-
ossit, ad Mosis praeceptum de Deo hominibusque sum-
sincero amore amplectendis revocat, eique captiose ro-
quisnam sit alter ille, quem amare debeat? parabola illa
ericorde Samaritano significat, esse quemvis hominem, cui
itatis officia praestare possimus. 25—37. Mat. XXII, 35.
XII, 28. Iesus in vico quodam hospitio utitur Marthae, quae

39 ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. Καὶ τῇδε ἦν ἀδελ-
φὴ καλουμένη Μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα παρὰ τοὺ-
40 πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἡ δὲ Μάρθ-
περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν· ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε· Κύ-
ριε, οὐ μέλει σοι, ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλι-
41 διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ, ἵνα μοι συναντιλάβηται. Ἀπο-
κριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Μάρθα, Μάρθα, με-
ριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά· ἑνὸς δέ ἐστι χρεία·
42 Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφα-
ρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

ΚΕΦ. XI.

1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχ-
μενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς α-
τόν· Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰω-
2 άννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. Εἶπε δὲ αὐτοῖς· Ὅτ-
προσεύχησθε, λέγετε· Πάτερ, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομα σο-
3 ἐλθέτω ἡ βασιλεία σοῦ· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δί-
4 ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμ-
καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν· καὶ μὴ ε-
5 ενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς·
ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσο-
κτίου καὶ εἴπῃ αὐτῷ· Φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτο-
6 ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με καὶ
7 ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ· κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς
πῃ· Μή μοι κόπους πάρεχε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται
τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύ-
8 μαι ἀναστὰς δοῦναί σοι. Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώ-

[illegible], in domum suam eum recepit. Eratque et soror Maria 39
[illegible], quae etiam ad pedes Iesu assidens doctrinam eius
[illegible]bat. Martha vero multiplici distrahebatur ministerio; 40
[illegible] stans dixit: domine, non curae est tibi, quod soror
[illegible] me solam reliquit, ut ministrarem? dic igitur ei, ut
[illegible] adjuvet. At Iesus ei hunc in modum respondit: Mar- 41
[illegible], Martha, sollicita es et multarum rerum cura pertur-
[illegible] et unum opus est. Maria vero bonam sibi sortem 42
[illegible], quae ab ea non auferetur.

CAP. XI.

Et factum est, ut, quum in loco quodam preces fun- 1
[illegible], quum desiisset, quidam discipulorum eius ad eum di-
[illegible]: domine, doce nos precari, quemadmodum etiam Io-
[illegible] discipulos suos docuit. Dixit autem iis: quando pre- 2
[illegible], dicite: pater, sancte colatur tuum nomen; tuum
[illegible] regnum; panem nostrum sufficientem da nobis ho- 3
[illegible] et condona nobis nostra peccata; nam ipsi quoque, qui- 4
[illegible] in nos peccavit, condonamus; nec inducas nos in pe-
[illegible]. Et dixit ad eos: aliquis e vobis habebit amicum 5
[illegible] abibit media nocte et dixerit ei: amice, mutuos
[illegible] tres panes, quum amicus ex itinere ad me venit 6
[illegible] loco, quod ei apponam; et ille ab interiore parte hunc 7
[illegible] modum responderit: noli mihi negotium facere; ianua
[illegible] clausa est et pueri mecum in cubili sunt; non possum
[illegible] tibique dare. Confirmo vobis, etiamsi non, quum 8
[illegible] exerit, ei dabit, quia amicus eius est, ob impudentiam
[illegible] expergefactus ei dabit, quantum ei opus est. Et ego 9
[illegible] confirmo: rogate, et dabitur vobis; quaerite, et in-
[illegible]; pulsate, et aperietur vobis; quilibet enim rogans 10

[illegible] rei domesticae cura distrahitur, et Mariae, quae ab ore
[illegible], qui id magnopere laudat, pendet. 38—42.
XI. Christus a duodecimviris rogatus precandi formulam pro-
[illegible] (cf. Mat. VI, 9.) prosperumque piarum precum successum
[illegible] promittit, exemplo usus hominum, qui, quae e re sint,

11 ἀνοιγήσεται. Τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσ
υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἰχθῦν,
12 ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ
13 μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑ
χοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμ
πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅ
τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν!

14 Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κω
ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κω
15 καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον·
Βεελζεβοὺλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ
16 μόνια· ἕτεροι δὲ πειράζοντες σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζή
17 ἐξ οὐρανοῦ. Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα
πεν αὐτοῖς· Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθ
18 ἐρημοῦται καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. Εἰ δὲ καὶ ὁ σα
νᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασι
αὐτοῦ; ὅτι λέγετε, ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ
19 μόνια. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμό
οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; Διὰ τοῦτο κριταὶ ὑ
20 αὐτοὶ ἔσονται. Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δ
μόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θ

pit et quaerens invenit et pulsanti aperietur. Quemnam 11
nam e vobis patrem rogabit filius panem, num lapidem ei
porriget? an etiam piscem, num pro pisce anguem ei porri-
get? an etiam si rogaverit ovum, num ei porriget scorpio- 12
nem? Quodsi igitur vos mali bona munera scitis dare libe- 13
ris vestris, quanto magis pater ille coelestis Spiritum san-
ctum dabit, quicunque eum rogaverit!

Et eiiciebat malum daemonem, qui erat mutus; accidit 14
autem, malo daemone egresso, ut loqueretur mutus ille,
et hominum multitudo miraretur. Quidam autem ex iis di- 15
xerunt: per Beelsebulum principem malorum daemonum ma-
los eiicit daemones: reliqui vero, ut eum tentarent, mira- 16
culum e coelo ab eo petebant. Ipse autem, cognitis eorum 17
cogitatis, iis dixit: quodvis regnum secum dissidens va-
statur et domus ruit in domum. Sin vero etiam Satanas 18
secum dissidet, quomodo regnum eius stabit; nam di-
cistis, me Beelsebuli ope malos daemones eiicere. Sin vero 19
ego per Beelsebulum malos eiicio daemones, filii (discipuli)
vestri per quemnam eiiciunt? Quapropter ipsi vestri erunt
iudices. Sin vero vi divina malos eiicio daemones, ergo 20
profecto (quam divinastis) regnum divinum ad vos pervenit.
Quando robustior armatus suam ipsius aulam sibi custodit, 21
in tuto sunt bona eius; quando vero ipso robustior, quum 22
venerit, eum vicerit, completam eius armaturam aufert,
qua erat confisus, et spolia eius dividit. Qui non mecum 23
est, contra me est; et qui non mecum colligit, dissipat.
Quando impurus daemon homine excesserit, per loca vaga- 24
tur deserta quaerens requiem nec inveniens dicit: revertar
domum meam, unde exivi. Et, quum venerit, purgatam 25
ornatamque invenit. Tum abit et, septem aliis daemoni- 26
bus ipso peioribus assumtis, ingressus fixam ibi habet se-
dem et postrema hominis illius conditio peior est prima.
Quae quum diceret, accidit, ut mulier quaedam ex illa ho- 27
minum turba alta voce ei acclamaret: beatus uter, qui te

---

spatibus concedere soleant. 1—13. Calumniam adversariorum, quum ope Beelsebuli malos daemones eiicere, absurdam esse demonstrat, primum quia hoc modo Satanas suum ipsius regnum vaneret, deinde discipuli eorum, qui idem facerent, in eadem versent culpa, denique ad Satanam subigendum eo longe robustior tantum esset idoneus. — Hominem, qui non Iesum sequatur, in peius in dies ruere innuit; et quum mulier quaedam in ingens hominum turba matrem tanti viri beatam praedicasset,

28 βαστάσασά σε καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας! Αὐτὸς δὲ
Μενοῦνγε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ
29 φυλάσσοντες. Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων ἤρ
λέγειν· Ἡ γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστι· σημεῖον ἐπιζητε
σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰ
30 Καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς Νινευΐταις,
31 τως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. Β
λισσα Νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν
γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτοὺς, ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν
32 ράτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος· καὶ, ἰ
πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. Ἄνδρες Νινευῖ ἀναστήσονται ἐ
κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὴν
μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ, ἰδοὺ! πλεῖον
33 νᾶ ὧδε. Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας εἰς κρυπτὴν τίθ
οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ
34 πορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν. Ὁ λύχνος τοῦ σω
τός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπ
ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν· ἐὰν δὲ π
35 ρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν. Σκόπει οὖν μ
36 φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου
φωτεινὸν, μὴ ἔχον τὶ μέρος σκοτεινὸν, ἔσται φωτ
ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε.

o, professus fuerit (me esse Messiam) coram homini-
asias quoque idem, quod ille, profitebitur coram an-
i; at quicunque negaverit me coram hominibus, 9
r coram angelis Dei. Et quicunque verbum dicet 10
iam, ei condonabitur; quicunque vero in Spiritum
impie dixit, ei non condonabitur. Quando autem 11
synagogas et magistratus et principes adducent,
olliciti esse, quomodo aut quid ad vos defendendos
aut quid loquamini; Spiritus enim sanctus vos do- 12
ae dicenda sunt.

it autem quidam e plebe ad eum: magister, iube 13
meum haereditatem mecum partiri. Cui ille: ho- 14
, quis me arbitrum vel partitorem constituit vos
Dixit vero ad eos: videte et cavete vobis ab ava- 15
a non, si quis opibus abundat, vita eius pendet
s eius. Dixit vero ad eos parabolam his verbis: 16
eiusdam divitis ager uberes tulit fructus et secum 17
s est his verbis: quid faciam? nam non habeo, ubi
meos colligam. Et dixit: hoc faciam; destruam 18
ea et maiora exstruam ibique omnes fructus meos et
a congeram et dicam animae meae: anima, multa 19
annos reposita habes bona, mitte curas, ede, bi-
lta! At Deus ei dixit: stulte! hac ipsa nocte ani- 20

44 μοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς. Οὐαὶ ὑμῖν! ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ
μεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες
45 οὐκ οἴδασιν. Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν λέγ
τῷ· Διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις.
46 εἶπε· Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί! ὅτι φορτίζετ
ἀνθρώπους φορτία δυςβάστακτα καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν
47 τύλων ὑμῶν οὐ προςψαύετε τοῖς φορτίοις. Οὐαὶ
ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ
48 ρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. Ἄρα μαρτυρεῖτε κα
ευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτ
ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τ
49 μεῖα. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν· Ἀ
λῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ
50 ἀποκτενοῦσι καὶ ἐκδιώξουσιν, ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα
των τῶν προφητῶν, τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆ
51 μου, ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, ἀπὸ τοῦ αἵματος
ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μετα
θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. Ναί, λέγω ὑμῖν, ἐ
52 θήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς
κοῖς! ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ ο
53 ἠλθατε καὶ τοὺς εἰςερχομένους ἐκωλύσατε. Λέγον
αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς

nditis; et homines, qui insuper circumeunt, nesciunt.
ndit autem ei quidam legisperitorum hunc in modum: 45
ister, haec dicens nos quoque contumelia afficis. Cui ille: 46
, inquit, et vobis legisperitis! quod gravissima hominibus
itis onera nec ipsi uno digitorum vestrorum illa onera
gitis. Vae vobis! quod exstruitis monumenta prophe- 47
m, quos patres vestri interfecerunt. Itaque testamini et 48
probatis facta patrum vestrorum, quod ipsi quidem eos
erfecerunt, vos autem monumenta eorum exstruitis. Qua- 49
propter etiam sapientia illa Dei dixit: Mittam ad eos vates
ac apostolos, e quibus interficient et persequentur, ut repeta- 50
tur sanguis omnium prophetarum, qui effundebatur inde a
mundi conditu, ab hac hominum natione, a sanguine Abelis
usque ad sanguinem Zachariae, qui altare inter et templum
periit. Profecto, confirmo vobis, repetetur ab hac homi- 51
num natione. Vae vobis legisperitis! quoniam sustulistis 52
clavem cognitionis; ipsi non intrastis et ingredientes prohi-
bebatis. Quae quum ad eos diceret, legisperiti et Pharisaei 53
vehementer irasci coeperunt eumque ad respondendum de
multis prolicere, insidias ei struentes, quum quid ex ore
eius reperent captare, ut eum accusarent.

CAP. XII.

Eo tempore quum multa hominum millia essent congre- 1
gata, ita ut se invicem premerent, ad discipulos suos dicere
coepit primum: cavete vobis a fermento Pharisaeorum, quae
est eorum simulatio. Nihil autem opertum est, quod non 2
detegendum, nec obscurum, quod non sit manifestan-
dum. Quare quaecunque in tenebris dixeritis, in luce au- 3
dientur, et quod in aurem dixeritis in conclavibus, praedi-

---

ferente, non minus corruptos legisperitorum mores ab-
dumque in legatos divinos saevitiam. Quare Pharisaei ser-
laqueis eum irretitum tenere student. 37—54. Mat. XXIII.
Ad discipulos suos verba facit iisque auctor est, ut sibi
ate Pharisaeorum caveant; semper apud animum repu-
nil non in hominum venire notitiam; ne homines, qui

4 ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτ
γω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου· Μὴ φοβηθῆτε
ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχ
5 ρισσότερόν τι ποιῆσαι. Ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα
τε. Φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἐξουσι
ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν· ναὶ, λέγω ὑμῖν, τοῦ
6 θητε! Οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρίων
ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον
7 ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠ
8 Μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρε
δὲ ὑμῖν· Πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπρ
ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογή
9 τῷ ἐμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ· ὁ δὲ ἀρ
με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθήσεται ἐν
10 ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰ
τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς
11 πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται. Ὅτα
φέρουσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰ
ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε, πῶς ἢ τί ἀπολογήσ
12 εἴπητε· τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐ
ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.

mo, omnibus bonis suis eum praeficiet. Sin ve- 45
lle apud animum suum dixerit: tardius dominus
, et servos servasque male tractare coeperit, et
bere atque inebriari: dominus illius servi ve- 46
quo non exspectet, atque hora, qua nesciat,
eum partes dissecabit eandemque cum infidelibus
gnabit. Ille vero servus, qui voluntatem domini 47
eque paraverit neque fecerit ex voluntate eius,
etur verberibus; qui autem non novit, sed digna 48
fecerit, paucis afficietur. Cuicunque autem mul-
est, ab eo multum repetetur; et cui multum com-
, ab eo plus repetient. Ignem veni in terram 49
et, cur (ignem in terram coniicere) volo, si
nsus est? Lavacrum autem, quo mergar, ha- 50
modo sustineam, donec absolvatur? Opinamini, 51
ut pacem darem in terra? Minime, dico vobis,
tam. Erunt enim ab hoc inde tempore quinque 52
dissociati, tres contra duos et duo contra tres.
erit pater contra filium et filius contra patrem, 53
a filiam et filia contra matrem, socrus contra
et nurus contra socrum suam.

t vero etiam ad illam hominum turbam: Quando 54
bem orientem ab occasu, statim dicitis: imber

χὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσ
21 Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶ
22 Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· Διὰ τοῦτο
λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε· μηδ
23 σώματι, τί ἐνδύσησθε. Ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς
24 φῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. Κατανοήσατε
κόρακας, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς
ἔστι ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη· καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐ
25 Πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν! Τίς
ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν
26 τοῦ πῆχυν ἕνα; Εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε, τί
27 τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε; Κατανοήσατε τὰ κρίνα, πῶς
ξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει. Λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σ
μῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τού
28 Εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄντα καὶ αὔ
εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, π
29 μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι! Καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε, τί
30 γητε ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε. Ταῦτα γὰρ
τα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ· ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ
31 δεν, ὅτι χρῄζετε τούτων. Πλὴν ζητεῖτε τὴν βασι
32 τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

et fit ita. Et, quando Austrum flantem, dicitis: 55
rit, et fit. Simulatores! terrae coelique faciem sci- 56
orare, hoc autem tempus quomodo non exploretis?
ero insuper per vosmetipsos non iudicatis iustum? 57
enim subis cum adversario tuo ad magistratum, in 58
da operam, ut ab eo libereris, ne forte te detrahat
rem et iudex te tradat exactori atque exactor te in
m iniiciat. Dico tibi, te minime illinc egredi, do- 59
inam obolum solveris.

CAP. XIII.

erant autem quidam eodem tempore, qui ei nuntia- 1
Galilaeis, quorum sanguinem Pilatus cum sacrificiis
miscuerat. Quibus Iesus his verbis respondit: opina- 2
bus Galilaeos prae omnibus Galilaeis peccatores fuis-
a talia perpessi sunt? Minime, dico vobis; sed si 3
meliorem frugem redeatis, omnes eodem modo peri-
An illi decem et octo, in quos turris in Siloam ceci- 4
interfecit, opinamini, hos prae omnibus hominibus
ymis habitantibus fuisse peccatores? Minime, dico 5
, si non ad meliorem frugem redeatis, omnes si-
o peribitis. Dicebat vero hanc similitudinem: qui- 6
m habebat in vinea sua plantatam et, quum venisset
in ea quaerens, non invenit. Dixit vero vinitori: 7
res annos venio fructum in hac ficu quaerens nec in-
exscinde eam; cur insuper terram reddit inertem?
hunc in modum respondit: domine, sinas eam etiam 8
annum, donec circa eam fodiam et stercus iniiciam;
m fructum ediderit; sin minus forte, in posterum 9
scindes.

que docebat in synagoga quadam die sabbati. Et, 10

---

se carpit stultitiam, quum in iis, quae in rerum natura
, verum perspiciant, in moribus autem hominum recte
is (forma temporum recte aestimanda) concutiant. 54—56.
placabilitatem iis commendat. 57—59. Mat. V, 25. 26.
Iesus quoadam referentes caedem Galilaeorum a Pilato com-
et exemplo illorum et eorum, quos turris Siloamitica ruinam
perdiderat, docet, mores hominum non ex fortuna eo-
e iudicandos, iisque gravissimis poenis propositis auctos
mores mutent in melius; quem in finem parabolam de
ili succidenda exhibet. 1—9. Quum die sabbati mulie-

τρίτῃ φυλακῇ ἐλθῃ καὶ εὕρῃ οὕτω· μακάριοί εἰσι
39 δοῦλοι ἐκεῖνοι. Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἤδει ὁ ο
δεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησε
40 καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.
ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ
41 τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος· Κ
πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις ἢ καὶ
42 πάντας; Εἶπε δὲ ὁ κύριος· Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς ο
νόμος καὶ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς
ραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτρ
43 Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος α
44 εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι
45 πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. Ἐὰ
εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· Χρονί
κυριός μου ἔρχεσθαι· καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παι
καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύ
46 σθαι· ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ
προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομ
αὐτὸν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θ
47 Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου
τοῦ καὶ μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα

ondditis; et homines, qui insuper circumeunt, nesciunt.
ondit autem ei quidam legisperitorum hunc in modum: 45
ister, haec dicens nos quoque contumelia afficis. Cui ille: 46
, inquit, et vobis legisperitis! quod gravissima hominibus
nitis onera nec ipsi uno digitorum vestrorum illa onera
gitis. Vae vobis! quod exstruitis monumenta prophe- 47
m, quos patres vestri interfecerunt. Itaque testamini et 48
probatis facta patrum vestrorum, quod ipsi quidem eos
ffecerunt, vos autem monumenta eorum exstruitis. Qua- 49
que etiam sapientia illa Dei dixit: Mittam ad eos vates
legatos, e quibus interficient et persequentur, ut repeta- 50
r sanguis omnium prophetarum, qui effundebatur inde a
ndo condito, ab hac hominum natione, a sanguine Abelis
que ad sanguinem Zachariae, qui altare inter et templum
ctus. Profecto, confirmo vobis, repetetur ab hac homi- 51
n natione. Vae vobis legisperitis! quoniam sustulistis 52
rem cognitionis; ipsi non intrastis et ingredientes prohi-
bistis. Quae quum ad eos diceret, legisperiti et Pharisaei 53
ehementer irasci coeperunt eumque ad respondendum de
ibus prolicere, insidias ei struentes, quum quid ex ore
ius experent captare, ut eum accusarent.

CAP. XII.

Eo tempore quum multa hominum millia essent congre- 1
ti, ita ut se invicem premerent, ad discipulos suos dicere
pit primum: cavete vobis a fermento Pharisaeorum, quae
est eorum simulatio. Nihil autem opertum est, quod non 2
retegendum, nec obscurum, quod non sit manifestan-
dum. Quare quaecunque in tenebris dixeritis, in luce au- 3
ditum, et quod in aurem dixeritis in conclavibus, praedi-

---

ferente, non minus corruptos legisperitorum mores ab-
dimque in legatos divinos saevitiam. Quare Pharisaei ser-
laqueis eum irretitum tenere student. 37—54. Mat. XXIII.
Ad discipulos suos verba facit iisque auctor est, ut sibi
ate Pharisaeorum caveant; semper apud animum repu-
nihil non in hominum venire notitiam; ne homines, qui

55 χειμῶνα καὶ γίνεται οὕτω. Καὶ ὅταν νότον πνέοντα
56 ὁρᾶτε, λέγετε ὅτι ὄμβρος ἔσται· καὶ γίνεται οὕτω.
καὶ ὅταν νοτερὸν πνέοντα ὁρᾶτε, λέγετε ὅτι καῦσων ἔσται·
57 καὶ γίνεται τοῦτο. Ὑποκριταί, τὸν μὲν οὐρανὸν καὶ τὴν
58 γῆν οἴδατε δοκιμάζειν· τὸν καιρὸν δὲ τοῦτον πῶς οὐ
δοκιμάζετε; Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;
Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ ἀντιδίκου σου ἐπὶ ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ
δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ· μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς
τὸν κριτήν, καὶ ὁ κριτής σε παραδώσει τῷ πρακτορί, καὶ ὁ πρακτωρ
59 σε βάλῃ εἰς φυλακήν. Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖ-
θεν, ἕως οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

ΚΕΦ. ΙΓ'.

1 Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγ-
γέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα Πιλᾶτος
2 μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶ-
πεν αὐτοῖς· δοκεῖτε, ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρ-
τωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι ταῦτα
3 πεπόνθασιν; Οὐχί, λέγω ὑμῖν· ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήσητε,
4 πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε. Ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ
ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωὰμ καὶ ἀπέκτεινεν
αὐτοὺς, δοκεῖτε, ὅτι οὗτοι ὀφειλέται ἐγένοντο παντὸς

ita. Et, quando Austrum flantem, dicitis: 55
t fit. Simulatores! terrae coelique faciem sci- 56
, hoc autem tempus quomodo non exploretis?
super per vosmetipsos non iudicatis iustum? 57
subis cum adversario tuo ad magistratum, in 58
peram, ut ab eo libereris, ne forte te detrahat
iudex te tradat exactori atque exactor te in
icat. Dico tibi, te minime illinc egredi, do- 59
obolum solveris.

CAP. XIII.

autem quidam eodem tempore, qui ei nuntia- 1
aeis, quorum sanguinem Pilatus cum sacrificiis
rat. Quibus Iesus his verbis respondit: opina- 2
ililaeos prae omnibus Galilaeis peccatores fuis-
a perpessi sunt? Minime, dico vobis; sed si 3
rem frugem redeatis, omnes eodem modo peri-
i decem et octo, in quos turris in Siloam ecci- 4
rit, opinamini, hos prae omnibus hominibus
habitantibus fuisse peccatores? Minime, dico 5
si non ad meliorem frugem redeatis, omnes si-
ribitis. Dicebat vero hanc similitudinem: qui- 6
hebat in vinea sua plantatam et, quum venisset
quaerens, non invenit. Dixit vero vinitori: 7
nos venio fructum in hac ficu quaerens nec in-
inde eam; cur insuper terram reddit inertem?
in modum respondit: domine, sinas eam etiam 8
am, donec circa eam fodiam et stercus iniiciam;
uctum ediderit; sin minus forte, in posterum 9
s.

ocebat in synagoga quadam die sabbati. Et, 10

---

pit stultitiam, quum in iis, quae in rerum natura
m perspiciant, in moribus autem hominum recte
ma temporum recte aestimanda) concutiant. 54—56.
bilitatem iis commendat. 57—59. Mat. V, 25. 26.

quosdam referentes caedem Galilaeorum a Pilato com-
mplo illorum et eorum, quos turris Siloamitica ruinam
derat, docet, mores hominum non ex fortuna co-
candos, iisque gravissimis poenis propositis auctos
mutent in melius; quem in finem parabolam de
ccidenda exhibet. 1—9. *Quum die sabbati* mulie-

αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν·
σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν
16 φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζε
ἀμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατ
ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ
17 τοῦ σαββάτου; Καὶ ταῦτα λ
πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ
18 πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομ
Ἔλεγε δέ· Τίνι ὅμοία ἐ
19 καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν; Ὁ
ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν ε
σε καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μ
20 ρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κ
21 Τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν
μη, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυ
ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.
22 Καὶ διεπορεύετο κατὰ π
καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς Ἱερ
23 τῷ· Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμ
24 τούς· Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν δ
πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσ
25 σουσιν. Ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ
σῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξ
θύραν λέγοντες· Κύριε, κύριε,
26 θεὶς ἐρεῖ ὑμῖν· Οὐκ οἶδα ὑμᾶς
ξεσθε λέγειν· Ἐφάγομεν ἐνώπι
27 ταῖς πλατείαις ὑμῶν ἐλέγετε

a te repetunt; quae vero parasti, cui erunt? Sic (eve- 21
ti), qui sibi opes colligit nec Deum intuitus dives est.

Dixit vero ad discipulos suos: quapropter vobis dico, 22
sitis solliciti de vita, quid comedatis, neque de corpore,
induamini. Vita pluris est quam victus, et corpus 23
vestis. Adspicite corvos, qui nec serunt nec metunt 24
cellam habent nec receptaculum; et Deus eos nutrit.
vos praestatis avibus! Quis vero e vobis sollicitudi- 25
statuae suae unum addere potest cubitum? Si igitur 26
minimum quidem potestis, quid de reliquis estis solliciti?
lilia! quomodo crescunt; non laborant neque 27
Dico autem vobis, ne Salomonem quidem in omni
gloria ornatum fuisse, ut unum horum. Quod si gra- 28
in agro, quod hodie est et cras in fornacem coniicitur,
sic vestit, quanto magis vos fiducia laborantes! Vos 29
ne quaeratis, quid comedatis aut quid bibatis, ne-
inter spem et metum fluctuetis. Haec enim omnia gen- 30
nimis curant; vester autem pater scit, vos horum in-
Sed expetite regnum Dei, et haec omnia insuper 31
contingent. Noli timere, exigue grex; nam placuit 32
vobis regnum illud (div.) dare. Vendite opes 33
atque erogate in stipem. Comparate vobismet ipsis
quae non veterascunt, thesaurum, qui non defi-
coelo, ubi fur non accedit neque tinea perdit. Ubi 34
thesaurus vester est: ibi etiam animus vester erit (i.
summum esse credis, ad id toto animo converteris).
vestri accincti sunto lucernaeque ardentes, vosque 35
hominibus exspectantibus dominum suum, quando a 36
redibit, ut, quanto venerit et pulsaverit, statim
Fortunati illi servi, quos dominus, quum ve- 37
vigilantes reperiet. Sancte vobis confirmo, se prae-
et discumbere eos iubebit iisque, quum accesserit,
Sive secunda vigilia venerit, sive tertia vigilia 38

---

mortem adnuntiaverit. 13—21. Auctor iis est, ut ani-
a nimia rerum terrenarum cura avocent atque Deo confi-
quam rem illustrat exemplo avium, quibus Deus prospicit,
quae alit, et herba, quam vestit. Unice adspirandum
vitam beatam in regno Messiano; benignitatem erga alios
esse expetendam et bona aeterna comparanda. 22—34.
VI, 25. Commendat suis vigilantiam, quam vigilantia fide-
servorum illustrat eoque magis expetendam esse docet, quo
praesciri possit inopinatus Messiae reditus, id quod exem-

11 σάββασι. Καὶ, ἰδοὺ! γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθε
ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ· καὶ ἦν συγκύπτουσα καὶ μὴ δ
μένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές. Ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰ
12 προσεφώνησε καὶ εἶπεν αὐτῇ· Γύναι, ἀπολέλυσαι
13 ἀσθενείας σου. Καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας· καὶ
14 ραχρῆμα ἀνωρθώθη καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν. Ἀποκρ
δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθ
πευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ· Ἓξ ἡμέραι εἰσὶ
αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θερ
15 εσθε καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. Ἀπεκρίθη
αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν· Ὑποκριτά! ἕκαστος ὑμῶν
σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπ
16 φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει, ταύτην δὲ θυγατέρα Α
ἀμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς, ἰδοὺ! δέκα καὶ
ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡ
17 τοῦ σαββάτου; Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατῃσχυν
πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐχαιρε
πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.
18 Ἔλεγε δέ· Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θ
19 καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν; Ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπ
ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ· καὶ

[illegible] mulier aderat vexata a malo genio, auctore imbecilli- 11
[illegible], octodecim annos et contracta nec omnino se erigere
[illegible]at. Quam quum Iesus vidisset, eam advocavit eique 12
[illegible]: mulier liberata es a morbo tuo. Et manibus ei impo- 13
[illegible], confestim erecta est Deumque laudibus celebrabat.
[illegible] praefectus synagogae indignans, quod Iesus die sabbati 14
[illegible]erat, populo hunc in modum respondit: sex dies sunt,
[illegible]opus facere oportet; his igitur venite vosque sanan-
[illegible]rate et non die sabbati. Respondit igitur ei domi- 15
[illegible] verbis: simulator! nonne quivis vestrum die sabba-
[illegible] vel asinum solvit a praesepi et aquatum ducit;
[illegible] Abrahami filiam, quam Satanas, ecce! octode- 16
[illegible]erat annos, nefas erat solvi ab hoc vinculo die sab-
[illegible] quum diceret, omnes adversarii eius pudore suf- 17
[illegible]ter omnisque populus de omnibus eius praeclare
[illegible] gaudebat.

Dicebat autem: cuinam simile est regnum divinum et 18
[illegible] comparabo? Simile est grano sinapis, quod quis sum- 19
[illegible] hortum suum iecit, et, quum adolevisset, magna
[illegible] arbor coelique aves in ramis eius habitarunt. Iterum 20
[illegible] quanam re regnum divinum contendam? Simile 21
[illegible], quod sumtum mulier tribus farinae modulis
[illegible] eique dum totum esset fermentatum.

Ibat urbes et vicos docens atque iter faciens Hie- 22
[illegible]. Dixit vero quidam ad eum: domine, an pau- 23
[illegible] conserventur? Ille autem dixit ad eos: contendite per 24
[illegible] intrare portam; nam multi, confirmo vobis, in-
[illegible] volent nec poterunt. A quo tempore paterfamilias sur- 25
[illegible] portamque occluserit, et foris stare portamque pul-
[illegible] coeperitis dicentes: domine, domine, aperi nobis! et
[illegible] hunc in modum respondebit: non novi vos, unde estis.
[illegible] incipietis dicere: edimus coram te et bibimus atque in 26
[illegible] nostris docuisti. Et dicet: confirmo vobis, non no- 27

[illegible] per octodecim annos gravi morbo laborantem sanasset et
[illegible] ei eamque a praefecto synagogae esset vituperatus, simula-
[illegible] et superstitionem adversariorum refutat cum magno po-
[illegible] gaudio. 10—17. Parabolis a grano sinapis et fermento ma-
[illegible] regni Messiani incrementa adumbrat. 18—21. Mat. XIII, 31
[illegible] IV, 30. In itinere Hierosolyma suscepto urbes vicosque
[illegible] ubi et de paucitate beatorum interrogatus suadet, ut ho-

11 σάββασι. Καὶ, ἰδοὺ! γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀ
ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ· καὶ ἦν συγκύπτουσα καὶ μ
μένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές. Ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ
12 προσεφώνησε καὶ εἶπεν αὐτῇ· Γύναι, ἀπολέλυ
13 ἀσθενείας σου. Καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας·
14 παχρῆμα ἀνορθώθη καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν. Ἀπ
δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ
θεραπεύσει ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ· Ἓξ ἡμέραι εἰ
αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θ
15 εσθε καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. Ἀπεκρ
αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν· Ὑποκριτά! ἕκαστος ὑ
σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον
16 φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει, ταύτην δὲ θυγατέρ
ὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς, ἰδοὺ! δέκα κ
ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ
17 τοῦ σαββάτου; Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατη
πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχα
πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.
18 Ἔλεγε δέ· Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ
19 καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν; Ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σι
ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ· κα

fier aderat vexata a malo genio, auctore imbecilli- 11
odecim annos et contracta nec omnino se erigere
Quam quum Iesus vidisset, eam advocavit eique 12
lier liberata es a morbo tuo. Et manibus ei impo- 13
nfestim erecta est Deumque laudibus celebrabat.
ectus synagogae indignans, quod Iesus die sabbati 14
, populo hunc in modum respondit: sex dies sunt,
pus facere oportet; his igitur venite vosque sanan-
te et non die sabbati. Respondit igitur ei domi- 15
erbis: simulator! nonne quivis vestrum die sabba-
vel asinum solvit a praesepi et aquatum ducit;
em Abrahami filiam, quam Satanas, ecce! octode- 16
rat annos, nefas erat solvi ab hoc vinculo die sab-
ne quum diceret, omnes adversarii eius pudore suf- 17
tur omnisque populus de omnibus eius praeclare
adebat.

cebat autem: cuinam simile est regnum divinum et 18
imparabo? Simile est grano sinapis, quod quis sum- 19
hortum suum iecit, et, quum adolevisset, magna
arbor coelique aves in ramis eius habitarunt. Iterum 20
am quanam re regnum divinum contendam? Simile 21
mento, quod sumtum mulier tribus farinae modulis
it usque dum totum esset fermentatum.

obibat urbes et vicos docens atque iter faciens Hie- 22
. Dixit vero quidam ad eum: domine, an pau- 23
serventur? Ille autem dixit ad eos: contendite per 24
intrare portam; nam multi, confirmo vobis, in-
lent nec poterunt. A quo tempore paterfamilias sur- 25
portamque occluserit, et foris stare portamque pul-
eperitis dicentes: domine, domine, aperi nobis! et
ne in modum respondebit: non novi vos, unde estis.
pietis dicere: edimus coram te et bibimus atque in 26
ostris docuisti. Et dicet: confirmo vobis, non no- 27

---

octodecim annos gravi morbo laborantem sanasset et causam a praefecto synagogae esset vituperatus, simula- et superstitionem adversariorum refutat cum magno po- dio. 10—17. Parabolis a grano sinapis et fermento ma- Messiani incrementa adumbrat. 18—21. Mat. XIII, 31, , 33. In itinere Hierosolyma suscepto urbes vicosque obit et de paucitate beatorum interrogatus suadet, ut ho-

11 σάββασι. Καὶ, ἰδοὺ! γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθε-
ένη δέκα καὶ ὀκτώ· καὶ ἦν συγκύπτουσα, καὶ μὴ δυ-
μένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές. Ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰη-
12 προσεφώνησε καὶ εἶπεν αὐτῇ· Γύναι, ἀπολέλυσαι
13 ἀσθενείας σου. Καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας· καὶ
14 ραχοῆμα ἀνωρθώθη καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν. Ἀποκρι-
δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθ-
πευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ· Ἓξ ἡμέραι εἰσὶ,
αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θερα-
15 εσθε καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. Ἀπεκρίθη
αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν· Ὑποκριτά! ἕκαστος ὑμῶν
σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ
16 φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει, ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβ-
ὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς, ἰδοὺ! δέκα καὶ ὀ-
ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμ-
17 τοῦ σαββάτου; Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατῃσχύν-
πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐχαιρεν
πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.
18 Ἔλεγε δέ· Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θ-
19 καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν; Ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπ-
ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ· καὶ

ulier aderat vexata a malo genio, auctore imbecilli- 11
octodecim annos et contracta nec omnino se erigere
Quam quum Iesus vidisset, eam advocavit eique 12
ulier liberata es a morbo tuo. Et manibus ei impo- 13
onfestim erecta est Deumque laudibus celebrabat.
ifectus synagogae indignans, quod Iesus die sabbati 14
ar, populo hunc in modum respondit: sex dies sunt,
opus facere oportet; his igitur venite vosque sanan-
ite et non die sabbati. Respondit igitur ei domi- 15
verbis: simulator! nonne quivis vestrum die sabba-
n vel asinum solvit a praesepi et aquatum ducit;
tem Abrahami filiam, quam Satanas, ecce! octode- 16
erat annos, nefas erat solvi ab hoc vinculo die sab-
bae quum diceret, omnes adversarii eius pudore suf- 17
ntur omnisque populus de omnibus eius praeclare
audebat.

icebat autem: cuinam simile est regnum divinum et 18
comparabo? Simile est grano sinapis, quod quis sum- 19
hortum suum iecit, et, quum adolevisset, magna
arbor coelique aves in ramis eius habitarunt. Iterum 20
ita quanam re regnum divinum contendam? Simile 21
mento, quod sumtum mulier tribus farinae modulis
ix usque dum totum esset fermentatum.

shibat urbes et vicos docens atque iter faciens Hie- 22
m. Dixit vero quidam ad eum: domine, an pau- 23
serventur? Ille autem dixit ad eos: contendite per 24
mi intrare portam; nam multi, confirmo vobis, in-
ulent nec poterunt. A quo tempore paterfamilias sur- 25
portamque occluserit, et foris stare portamque pul-
ceperitis dicentes: domine, domine, aperi nobis! et
unc in modum respondebit: non novi vos, unde estis.
cipietis dicere: edimus coram te et bibimus atque in 26
nostris docuisti. Et dicet: confirmo vobis, non no- 27

---

r octodecim annos gravi morbo laborantem sanasset et
causam a praefecto synagogae esset vituperatus, simula-
et superstitionem adversariorum refutat cum magno po-
ulo. 10—17. Parabolis a grano sinapis et fermento ma-
ni Messiani incrementa adumbrat. 18—21. Matt. XIII, 31
V, 30. In itinere Hierosolyma suscepto urbes vicosque
obit et de paucitate beatorum interrogatus suadet, ut ho-

οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πά
28 οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς κα
βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψεσθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰ
καὶ Ἰακὼβ καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ
29 θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. Καὶ ἥξουσιν
ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ ἀπὸ Βορρᾶ καὶ Νότου
30 ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. Καὶ, ἰδ
εἰσὶν ἔσχατοι, οἳ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶ πρῶτοι
ἔσονται ἔσχατοι.
31 Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες Φαρισαῖοι
γοντες αὐτῷ· Ἔξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι Ἡρ
32 θέλει σε ἀποκτεῖναι. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντ
πατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ· Ἰδοὺ! ἐκβάλλω δαιμόνια
ἰάσεις ἐπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ τρίτῃ τελ
33 μαι. Πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχο
πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι
34 Ἱερουσαλήμ. Ἱερουσαλήμ! Ἱερουσαλήμ! ἡ ἀποκτεί
τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμέ
πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἐθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σ
ὃν τρόπον ὄρνις τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυ
35 καὶ οὐκ ἠθελήσατε! Ἰδοὺ, ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑ

em die accesserunt quidam Pharisaei ei dicentes: 31
et abi abhinc; nam Herodes te vult interficere.
ite, inquit, et dicite huic vulpi: ecce! malos cii- 32
ios et sanationes conficiam hodie et cras et tertio
(omnia) conficiam. Sed oportet me hodie et cra- 33
et sequenti abire; nam fieri non potest, ut pro-
tra Hierosolyma interficiatur. Hierosolyma! Hie- 34
! interfectrix prophetarum et lapidatrix eorum,
e mittuntur! quoties volui liberos tuos congre-
omodo gallina congregat pullos suos sub alas, et
istis! Ecce! domus vestra vobis iacebit (deserta). 35
firmo vobis, vos me non esse visuros, donec ve-
ipus, quo sitis confessi: fortunate, qui nomine
al!

CAP. XIV.

ccidit, ut, quum domum cuiusdam principum Pha- 1
intrasset die sabbati ad panem comedendum, ipsi
um observarent. Et, ecce! homo quidam hydro- 2
am eo erat. Et Iesus respondit dixitque ad le- 3
et Pharisaeos hoc modo: licetne die sabbati sa-
li vero silentium egerunt. Quem comprehensum 4
t dimisit. Et respondit iis his verbis: cuiusnam 5

6 τοῦ σαββάτου; Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀντιπαρέριθῆν
7 πρὸς ταῦτα. Ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους κ
λὴν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο,
8 πρὸς αὐτούς· Ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμο
κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἔντι
9 σοῦ ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ κα
καλέσας ἐρεῖ σοι· Δὸς τούτῳ τόπον· καὶ τότε ἄρ
10 αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. Ἀλλ' ὅτα
θῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσαι εἰς τὸν ἔσχατον τόπο
ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι· Φίλε, πρόσ
ἀνώτερον. Τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συν
11 μένων σοι. Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσετα
12 ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. Ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κα
αὐτόν· Ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τ
λους σου μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου μηδὲ τοὺς συγγε
μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ αὐτοί σε ἀντιφ
13 καὶ γένηται σοι ἀνταπόδομα. Ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχ
14 λει πτωχοὺς, ἀναπήρους, χωλοὺς, τυφλοὺς καὶ μ
ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδο
15 γὰρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων. Ἀκούσας
τῶν συνανακειμένων ταῦτα ἔλεγεν αὐτῷ· Μακάριος

um extrahet die sabbati? Nec potuerunt ei ad haec 6
lere. Dicebat autem ad invitatos parabolam, anim- 7
ns, quomodo primas sibi sedes eligerent, hunc in
: ad nuptias si ab aliquo invitatus fueris, noli 8
locum occupare, ne forte te honoratior ab eo sit
s, et quum venerit, is, qui te et ipsum vocavit, 9
ibi: da huic locum: et tunc incipias cum pudore
tenere locum. Sed quum invitatus accesseris, ul- 10
occupa locum, ut, quando venerit hospes, tibi dicat:
altiorem occupa locum. Tum honori tibi erit coram
. Nam quicunque semetipse extulerit, deprimetur, 11
unque semetipse demiserit, extolletur. Dicebat ve- 12
iam ei, qui eum invitaverat: quando prandium pa-
coenam, ne voca amicos tuos neque fratres tuos
consanguineos tuos neque vicinos, ne forte et ipsi
te vocent et remuneratio tibi contingat. Sed 13
convivium paras, voca pauperes, mutilos, claudos,
erisque fortunatus, quia non habent, quod tibi 14
redetur; rependetur enim tibi in resurrectione pio-
Quo audito quidam accumbentium ei dixit: beatus 15
regno divino convivatur! Cui ille: homo quidam, 16
magnum paraverat convivium atque invitaverat mul-
Et hora convivii servum suum misit, ut diceret in- 17
: venite; nam omnia iam sunt parata. Et omnes 18
demque modo deprecari coeperunt. Primus ei di-
rum emi, quem egressus visam necesse est: rogo
eas me excusatum. Et alius dixit: quinque iuga 19
mi, ad quae probanda me confero: rogo te, ha-
e excusatum. Et alius dixit: uxorem duxi, quare 20
sum venire. Et quum servus ille venisset, haec 21
suo renuntiavit. Tunc dominus iratus servo suo
gredere subito in plateas et vicos urbis et paupe-
tilos, claudos et caecos induc huc. Cui servus: 22
, inquit, factum est, quemadmodum imperasti, et
m locus est. Et dominus dixit ad servum: egredere 23
et septa atque ingredi coge, ut domus mea com-

---

ium facile redigit. Tum laudat modestiam, veram ho-
em, quae miserorum rationem habet, et, quum conviva
eum, qui beatitudinis in regno div. particeps sit, bea-
edicasset, hac opportunitate usus parabola de convivio ab
spreto docet, homines nimio rerum terrestrium studio
s sub vario praetextu *curae rerum divinarum* sese sub-

ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰςελθεῖν, ἵνα γεμ
24 ὁ οἶκός μου. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν
νων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.
25 Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ στρ
26 εἶπε πρὸς αὐτούς· Εἴ τις ἔρχεται πρός με καὶ οὐ
τὸν πατέρα ἑαυτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα
τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφὰς, ἔτι δὲ
27 τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι.
ὅςτις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ὀ
28 μου, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής. Τίς γὰρ ἐξ ὑ
ὁ θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας
29 φίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν, ἵνα
ποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελ
30 πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ λέγον
Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ οὐκ ἠ
31 σεν ἐκτελέσαι; Ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβα
ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βου
εται, εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι
32 μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; Εἰ δὲ μ
ἔτι αὐτοῦ πόρρω ὄντος, πρεςβείαν ἀποστείλας ἐρωτ
33 πρὸς εἰρήνην. Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀπο

tur. Dico enim vobis, neminem virorum illorum, qui 24
vitati, coenam meam esse gustaturum.

Magna autem hominum multitudo simul cum eo iter 25
, ad quos conversus dixit: si quis ad me venit nec 26
habet patrem suum, matrem, uxorem, liberos, fra-
, sorores, praeterea vero etiam vitam suam, non pot-
meus esse discipulus. Et quicunque non suam gestat 27
et me sequitur, non potest mihi esse discipulus.
enim e vobis, qui turrim exstruere cupit, — nonne pri- 28
, ubi consederit, computabit sumtum, an habeat, quae
perficiendum requirantur? ne forte, si, fundamento 29
jacere non possit, omnes, qui contemplantur, ei
incipiant dicentes: hic homo coepit aedificare nec 30
are potest. Vel quisnam rex, qui in eo est, ut cum 31
rege confligat, — nonne, ubi consederit, primum delibe-
, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum
millibus adversus eum venit? Verum si minus forte, 32
longe remoto, missis legatis, rogat, quae ad pacem con-
requiruntur. Sic igitur quivis e vobis, qui non 33
omnibus renuntiat bonis, non potest meus esse disci-
Pulcra res est sal; quando autem insipidus reddi- 34
, quanam re poterit conspergi? neque terrae ne-
, nec accommodatus; foras eum proiiciunt. Qui au- 35
ad audiendum, audiat!

CAP. XV.

Accedebant vero ad eum omnes portitores et flagitiosi, 1
audirent. Et Pharisaei legisque periti mussitabant 2
bis: hic flagitiosos admittit et cibum cum iis capit.
hanc dixit parabolam hunc in modum: quis e vo- 3
, cui centum sunt oves, si unam ex iis amiserit, 4
nonaginta novem in loco deserto relictis, amissam
vestiget usque dum eam invenerit. Et si invenit, 5

1—24. Ad multitudinem, quae eum sectabatur, in iti-
ibus faciens flagitat, ut, quicunque eius disciplinae sese
, vel ea, quae in deliciis habeat, missa faciat ac di-
perpendat, utrum ad quasvis calamitates subeundas ido-
25—35. Mat. X, 37. V, 13. Marc. IX, 50.
Jesus a Pharisaeis ob consuetudinem cum portitoribus fla-
hominibus vituperatus exemplis e vita communi, ut
de ove perdita (Mat. XVIII, 12.), de drachma amissa

6 τοὺς ὅμους ἑαυτοῦ χαίρων καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶ
καλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας λέγων αὐτοῖ
χάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀ
7 Λέγω ὑμῖν, ὅτι οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ
ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνενηκονταεννέα
8 οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετανοίας; Ἢ τίς γυνὴ
ἔχουσα δέκα· ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐ
λύχνον καὶ σαρῶ τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς,
9 εὕρῃ; Καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τ
νας λέγουσα· Συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δρ
10 ἀπώλεσα. Οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώ
11 ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦν
12 δέ· Ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς. Καὶ εἶπεν ὁ
αὐτῶν τῷ πατρί· Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλ
13 τῆς οὐσίας· καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. Καὶ
πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος
δήμησεν εἰς χώραν μακρὰν καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε
14 σίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. Δαπανήσαντος δὲ αὐ
τα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκε
15 αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. Καὶ πορευθεὶς ἐκολ
τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν α

eris suis laeto imponit animo et domum ingressus 6
vocat amicos et vicinos his verbis: gaudete mecum;
ovem meam amissam inveni. Dico vobis, gaudium 7
futurum in coelo de uno peccatore resipiscente, an
nonaginta novem probis, qui morum emendatione non
ent? Vel quaenam mulier, quae decem habet dra- 8
as, si unam drachmam amiserit, nonne accensa lu-
domum everrit et diligenter quaerit usque dum in-
erit! Et si invenit, convocat amicas et vicinas his ver- 9
gaudete mecum; nam quam amiseram drachmam, in-
Sic, confirmo vobis, gaudium oritur coram angelis 10
de uno peccatore resipiscente. Atque dixit: homo qui- 11
duos habebat filios. Quorum minor patri dixit: pa- 12
da mihi, quae pertinet ad me, bonorum partem. Et
dit is patrimonium. Quum haud multos dies post filius 13
cuncta collegisset, peregre abiit in regionem remo-
dique bona sua dilapidavit luxuriose vivens. Omni- 14
vero consumtis, gravis per illam regionem fames ex-
et ipse coepit laborare inopia. Et profectus uni 15
illius regionis sese applicuit, qui eum in agros suos
ad porcos pascendos. Et quum ventrem per siliquas, 16
porci comedebant, satiare cuperet, nemo ei dabat. Ad 17
mentem quum rediisset, dixit: quot mercenarii
ei pane abundant! ego vero hic fame pereo. Sur- 18
proficiscar ad patrem meum eique dicam: pater,
coram coelo et coram te; non amplius dignus sum, 19
vocer filius; tractes me ut aliquem mercenariorum
Et quum surrexisset, ad patrem suum venit. Qui 20
procul adhuc abesset, pater eum conspexit eiusque
accurrit et in amplexus eius ruit eumque deoscu-
est. Cui vero filius: pater, inquit, peccavi coram 21
et coram te nec amplius dignus sum, qui filius tuus
Pater autem ad servos suos dixit: efferte stolam prae- 22
dissimam eumque induite atque annulum ad manus et ad

---

unque inventa et de filio perdito ad frugem redeunte, adver-
ad incitas redigit.

καὶ ἐνδύσατε αὐτὸν καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα
23 τοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας καὶ ἐνέγκαντες
μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε καὶ φαγόντες εὐφρανθῶ
24 ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπ
25 λὼς ἦν καὶ εὑρέθη. Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. Ἦ
ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμ
26 ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν.
προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων ἐπυνθάνετο, τί εἴη τ
27 τα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει καὶ
σεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, ὅτι ὑγιαί
28 τα αὐτὸν ἀπέλαβεν. Ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰ
29 θεῖν. Ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν
δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· Ἰδοὺ, τοσαῦτα ἔτη
λεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον, καὶ
οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου
30 φρανθῶ. Ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγὼν
τὸν βίον μετὰ πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσ
31 τὸν σιτευτόν! Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τέκνον, σὺ πάν
32 μετ' ἐμοῦ εἶ καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν. Εὐφρανθῆ
δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς
καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς καὶ εὑρέθη.

date calceos et vitulum saginatum educite et mactate 23
que epulemur: nam hic filius meus mortuus erat et re- 24
, et perditus erat atque inventus est. Et laetari coe-
t. Filius autem eius natu maior erat in agro, et, 25
veniret et domui appropinquaret, concentus audivit
ra, atque ex uno puerorum, quem advocaverat, quae- 26
quid haec sibi velint! Cui ille: frater tuus, inquit, 27
et pater tuus vitulum saginatum mactavit, quoniam
eum recepit. Verum iratus intrare nolebat. Igi- 28
ec eius egressus eum invitabat. At patri hunc in 29
respondit: ecce, tot annos tibi inservio nec un-
praeceptum tuum migravi nec unquam mihi hoedum
, ut cum amicis meis laetarer. Quum vero hic filius 30
qui vitam suam cum scortis consumsit, venit, vitu-
saginatum ei mactasti. Cui ille: mi fili, inquit, tu 31
mecum es et omnia mea tua sunt. Laetari autem 32
ere oportebat; nam hic frater tuus mortuus erat et
, et perditus erat et inventus est.

CAP. XVI.

Dicebat vero etiam ad discipulos suos: erat homo qui- 1
ples, qui administratorem rei familiaris habebat,
ad eum deferebatur, ut qui bona eius dilapida-
Quem vocatum allocutus est: quid hoc (est quod) 2
de te? rationem redde administrationis tuae; nam
plus rem familiarem administrare poteris. Admi- 3
ator autem secum dicebat: quid faciam; nam dominus
administrationem a me sibi aufert? fodere non valeo,
are me pudet. Novi, quid faciam, ut, quando re- 4
facto ab administratione, domos suas me recipiant.
debitoribus domini sui advocatis, dicebat primo: 5
m debes domino meo? Ille: centum, inquit, batos 6
Cui hic: cape, inquit, syngrapham, conside et scri-

Parabola de iniusto rei familiaris administratore, qui quum
set, ut munere a domino suo privaretur, consentientibus
bus, domino pecuniam ea conditione, ut ipsum, munere
, domum reciperent atque alerent, callide subtraxerit et

7 καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα. Ἔπειτα ἑ
εἶπε· Σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἑκατὸν κό
σίτου. Καὶ λέγει αὐτῷ· Δέξαι σου τὸ γράμμα καὶ
8 ψον ὀγδοήκοντα. Καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονό
τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ
νος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτ
9 τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσι. Κἀγὼ ὑμῖν λέγω· Ποι
ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅ
10 ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνά
πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι· καὶ
11 ἐλαχίστῳ ἄδικος καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν. Εἰ οὖ
τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸ
12 ὑμῖν πιστεύσει; καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγ
3 σθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει; Οὐδεὶς οἰκέτης δ
ται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει
τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτ
καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμ
14 Ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ Φαρισαῖοι φιλ
ροι ὑπάρχοντες καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν. Καὶ εἶπε
15 τοῖς· Ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον
ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν·
τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θ
16 Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ
σιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιά
17 Εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρέ
18 ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν. Πᾶς ὁ ἀπολύων
γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει, καὶ π
19 ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει. Ἄνθρ
δέ τις ἦν πλούσιος καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ
20 σον εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. Πτωχ
τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυ
21 αὐτοῦ ἑλκωμένος καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπ
ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλο
ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἕλκη α
22 Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι
τὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ. Ἀπ

XVI. 8. al. διὸ λέγω ὑμῖν· ὅτι οἱ υἱοὶ κ. τ. λ. 9. al. ἐ
μαμωνᾷ. ib. al. ἐκλείπητε s. ἐκλίπῃ. ib. fortasse leg. est: π
σετε †. 10. al. ὁ ἐν ὀλίγῳ. 15. al. θεοῦ ἐστιν †. 16. al.
Ἰωάννου — ἐπροφήτευσαν. 18. al. μοιχᾶται. 19. al. εἶπεν
ριος s. εἶπεν δὲ καὶ ἑτέραν παραβολήν. 20. al. εἱλκωμένος
al. καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ· ἀλλὰ καὶ κ. τ. λ. ib. al. ἐκλ
22. al. τοῦ Ἀβραάμ †.

quinquaginta. Deinde alteri dixit: tu vero quan- 7
s? Ille: centum, inquit, coros tritici. Et ei: ca-
it, syngrapham et scribe octoginta. Et laudavit 8
administratorem iniquitatis causa, quod prudenter
nam homines huius aevi prudentiores sunt, quam
luce divina collustrati, sui generis ratione habita.
vobis dico: comparate vobis amicos divitiis iniu- 9
quum defuncti fueritis, in aeterna habitacula vos
Qui in minimo fidelis est, etiam in magno est 10
qui in minimo iniustus, etiam in magno est in-
Si igitur in iniustis divitiis fideles non fuistis, ve- 11
vobis concredet? et si in alieno fideles non fuistis, 12
uis vobis dabit? Nullus servus potest duobus ser- 13
inis; aut enim alterum odio habebit et alterum
ut alteri adhaerebit et alterum contemnet. Non
Deo servire et Pluto.

ebant vero haec omnia etiam Pharisaei avari eum- 14
us suspensis deridebant. Quibus: vos, inquit, 15
qui ab hominibus probi haberi vultis; sed Deus
estros novit; nam id quod hominum iudicio exi-
, abominandum iudice Deo. Lex et prophetae us- 16
hannem: ab hoc tempore laetus de regno Messia-
r nuntius et quisque vim adhibet, ut eo potiatur.
us est, coelum et terram interire, quam unum 17
gis intercidere. Quicunque uxorem suam dimit- 18
ue in matrimonium ducit, adulterium committit:
que repudiatam a viro in matrimonium ducit, ad-
committit. Erat autem homo quidam locuples is- 19
batur purpura et bysso, quotidie laute vivens.
pauper quidam nomine Lazarus, qui ad portam 20
rastratus ulceribus scatens et qui cupiebat satiari 21
mensa divitis decidentibus; (et non satiatus est,)
canes ulcera eius lingebant. Accidit autem, ut pau- 22
etur et ab angelis auferretur in sinum Abrahami. At

---

condonaverit, prudentiam longe sublimiorem suis
, qua bonis terrenis recte usi viam ad beatorum se-
uniant. 1—13. Pharisaeos habendi cupidos Iesum de-
ipsorum arrogantia Deique omniscientia, qua intimos
ecessus penetret, monet: tum de aeterna legis Mosaicae
de repudio illicito et denique parabola de Lazaro quo-
e, quorum ille in terris morbo laboraverit, hic vero
nis abundaverit animo *erga Lazarum* immisericordi,

ζωῇ σου καὶ Λάζαρος ομοιως τα κακι
26 καλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. Καὶ ἐπὶ
ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικτο
διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνω
27 πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. Εἶπε δέ· Ἐ
τερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκο
28 ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς· ὅπως δια
ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τ
29 σάνου. Λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ· Ἔχου
30 προφήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. Ὁ
τερ Ἀβραάμ· ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νε
31 αὐτοὺς, μετανοήσουσιν. Εἶπε δὲ
καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν,
κρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

ΚΕΦ. XVII.

1 Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς· Ἀ
2 ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· οὐαὶ δὲ, δι' οἱ
αὐτῷ, εἰ μύλος ὀνικὸς περίκειται πε
τοῦ καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσα
3 ἕνα τῶν μικρῶν τούτων. Προσέχε
ἁμάρτῃ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον
4 νοήσῃ, ἄφες αὐτῷ. Καὶ ἐὰν ἑπτάκι
εἰς σὲ καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπισ
5 νοῶ· ἀφήσεις αὐτῷ. Καὶ εἶπον οἱ

dives mortuus est et sepultus. Qui quum in Orco ocu- 23
nos sustulisset cruciatibus obnoxius, videt Abrahamum
longinquo et Lazarum in eius sinu. Et ipse alta voce 24
dixit: pater Abrahame, miserere mei et mitte Lazarum,
extremum digitum suum in aquam tingat et linguam
refrigeret; nam dolores sentio in hac flamma. Abra- 25
vero: fili, inquit, memineris, te bona tua percepisse
tua et Lazarum similiter mala; nunc hicce solatio
tu vero cruciaris. Et praeter haec omnia inter 26
vos magnus hiatus firmiter est constitutus, ut, qui
vos pervenire velint, nequeant neque, qui illinc
transeant. Verum dixit: rogo igitur te, pater, ut 27
patris mei eum mittas; nam quinque habeo fra- 28
et graviter eos moneat, ne et ipsi in hunc crucia-
veniant. Cui Abrahamus: habent, inquit, Mo- 29
prophetas: hos audiunto. Ille vero dixit: minime 30
), pater Abrahame; sed, si quis a mortuis ad eos
ad meliorem frugem redibunt. — At ei: si Mosen, 31
et prophetas non audiunt, nec, si quis e mortuis
erit, fidem habebunt.

CAP. XVII.

vero ad discipulos suos: fieri non potest, quin 1
veniant; vae autem, per quem veniunt! Expe- 2
si lapide molari asinario circa collum eius alliga-
precipitetur in mare, quam ut uni horum parvulo-
scandiculo sit. Cavete vobismetipsis! Sin vero fra- 3
peccaverit, obiurga eum; et si resipuerit, ei con-
Et si septies per diem peccaverit in te et septies 4
resipuerit dicens: ad meliorem mentem red-
condonabis. Et apostoli dixerunt ad dominum: ad- 5
fiduciam. Dominus vero dixit: si fiduciam ha- 6
ut sinapis granulum, diceretis huic sycamino: era-

---

mortem alter praemiis, alter poenis aeternis affectus fue-
tim institiam divinam illustrat, partim irreparabile da-
quod homines bonis terrenis non recte usi sibi contra-
monstrat. 14—31.

Docet, irritamenta ad peccandum quam diligentissime esse
(1—3.); placabilitatem unice expetendam (4—5. Mat.
7. Marc. IX, 42.); fiduciam *res longe difficillimas* superare

transplantator in mare, atque obediret vobis.
e vobis, qui servum habet aratorem aut pasto- 7
ti ex agro reverso dicet: confestim accede atque
nonne potius dicet ei: para quod coenem et 8
ministra mihi, donec comederim et biberim,
comede ac bibe tu? Num gratiam habet servo 9
imperata fecerit? Non opinor. Sic etiam vos, 10
ia vobis praecepta feceritis, dicite: servi inutiles
am, quod debebamus facere, fecimus.

accidit, ut, quum Hierosolyma proficisceretur, et 11
mediam Samariam et Galilaeam iter faceret. Et 12
endam ingredienti obviam facti sunt decem viri
qui procul stabant; et ipsi vocem sustulerunt hunc 13
m: Iesu magister, miserere nostri! Quos quum vi- 14
ixit: ite atque ostendite vos sacerdotibus. Et fa-
t, ut inter abeundum (ad sacerdotes) purgarentur.
tem ex eis quum vidisset, se sanatum esse, rever- 15
magna voce laudibus Deum celebrans et in faciem 16
eius prolapsus est gratias ei agens; et ipse erat
anus. Iesus autem hunc in modum ei respondit: 17
tem purgati sunt? novem vero ubinam? Non de- 18
sunt, qui reverterentur ad laudem Deo tribuen-
i hic alienigena? Cui: surge, inquit, et abi; tua 19
a servavit.

rrogatus autem a Pharisaeis, quando veniat regnum 20
m, respondit iis hoc modo: non venit regnum
m ita, ut oculis possit observari; nec dicent: 21
, vel, ecce, illic; nam, ecce! regnum Messianum
s est. Dixit vero ad discipulos: venient dies, ubi 22
unum Messiae dierum videre, et non videbitis. Et 23
obis: ecce, hic, vel, ecce, hic; ne abeatis nec
i. Quemadmodum enim fulgur, quod ex una sub 24
laga fulgurat, ad alteram sub coelo fulget, sic
suo erit die. Primum autem eum oportet multa 25
epudiari ab hac hominum natione. Et quemadmo- 26

---

7. Mat. XVII, 20.); rationem meriti ac beneficii esse
(8—10.). E decem leprosis a Christo sanatis unus tantum
memor Deo agit gratias, quod Christus magnopere lau-
magis, quum Samaritanus est. 11—19. Docet, regnum
d oculis usurpari nequeat, in *animis hominum* esse; de
Messiae *reditu non temere hominibus esse* fidem haben-

τα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε· Δ
μεν, ὅτι ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεπο
11 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι
λὴμ καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου
12 λείας. Καὶ εἰςερχομένου αὐτοῦ εἰς
σαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἱ
13 καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνὴν λέγοντες· Ἰ
14 σον ἡμᾶς! Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς· Ἰ
ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. Καὶ ἐγένετο
15 ἐκαθαρίσθησαν. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν
16 στρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζ
ων ἐπὶ πρόςωπον παρὰ τοὺς πόδ
17 αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης.
σοῦς εἶπεν· Οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρ
18 ποῦ; Οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαν
19 θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος; Κ
στὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκ
20 Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φα
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη α
21 ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ
ἐροῦσιν· Ἰδοὺ, ὧδε, ἢ, Ἰδοὺ, ἐκεῖ
22 θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν. Εἶπε δ
Ἐλεύσονται ἡμέραι, ὅτε ἐπιθυμή
23 τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν κ
ἐροῦσιν ὑμῖν· Ἰδοὺ, ὧδε, ἢ, Ἰδοὺ,
Ὅσπερ γὰρ ἡ ἀστραπ

ntor et transplantator in mare, atque obediret vobis.
is vero e vobis, qui servum habet aratorem aut pasto- 7
s, qui ei ex agro reverso dicet: confestim accede atque
mbe! nonne potius dicet ei: para quod coenem et 8
cinctus ministra mihi, donec comederim et biberim,
postea comede ac bibe tu? Num gratiam habet servo 9
, quod imperata fecerit? Non opinor. Sic etiam vos, 10
n omnia vobis praecepta feceritis, dicite: servi inutiles
mus; nam, quod debebamus facere, fecimus.

Et accidit, ut, quum Hierosolyma proficisceretur, et 11
per mediam Samariam et Galilaeam iter faceret. Et 12
quendam ingredienti obviam facti sunt decem viri
ri, qui procul stabant; et ipsi vocem sustulerunt hunc 13
solum: Iesu magister, miserere nostri! Quos quum vi- 14
t, dixit: ite atque ostendite vos sacerdotibus. Et fa-
est, ut inter abeundum (ad sacerdotes) purgarentur.
autem ex eis quum vidisset, se sanatum esse, rever- 15
t magna voce laudibus Deum celebrans et in faciem 16
des eius prolapsus est gratias ei agens; et ipse erat
ritanus. Iesus autem hunc in modum ei respondit: 17
decem purgati sunt? novem vero ubinam? Non de- 18
ni sunt, qui reverterentur ad laudem Deo tribuen-
, nisi hic alienigena? Cui: surge, inquit, et abi; tua 19
ducia servavit.

Interrogatus autem a Pharisaeis, quando veniat regnum 20
ianum, respondit iis hoc modo: non venit regnum
ianum ita, ut oculis possit observari; nec dicent: 21
, hic, vel, ecce, illic; nam, ecce! regnum Messianum
r vos est. Dixit vero ad discipulos: venient dies, ubi 22
etis unum Messiae dierum videre, et non videbitis. Et 23
nt vobis: ecce, hic, vel, ecce, hic; ne abeatis nec
emini. Quemadmodum enim fulgur, quod ex una sub 24
o plaga fulgurat, ad alteram sub coelo fulget, sic
sias suo erit die. Primum autem eum oportet multa 25
et repudiari ab hac hominum natione. Et quemadmo- 26

---

e (6. 7. Mat. XVII, 20.); rationem meriti ac beneficii esse
rem (8—10.). E decem leprosis a Christo sanatis unus tantum
ficii memor Deo agit gratias, quod Christus magnopere lau-
coque magis, quum Samaritanus est. 11—19. Docet, regnum
, quod oculis usurpari nequeat, in animis hominum esse; de
inato Messiae reditu *non temere hominibus* esse fidem haben-

καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ
27 ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἤσθιον, ἔπι
ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε Νῶε
τὴν κιβωτὸν καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἀπώλεσεν ἅπ
28 τας, ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ· ἤσθ
29 ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ὠκοδόμουν· ἡ
ἡμέρᾳ ἐξῆλθε Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξε πῦρ καὶ θε
30 ἀπ' οὐρανοῦ καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας· κατὰ ταὐτὰ ἔσ
31 ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται. Ἐν ἐκ
νῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ σκ
αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά· καὶ ὁ
32 τῷ ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω. Μ
33 μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ. Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυ
αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ α
34 τὴν, ζωογονήσει αὐτήν. Λέγω ὑμῖν· Ταύτῃ τῇ νυ
ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς· εἷς παραληφθήσεται, κ
35 ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. Δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ
αὐτό· μία παραληφθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσετ
36 [Δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· εἷς παραληφθήσεται καὶ
37 ἕτερος ἀφεθήσεται.] Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτ
Ποῦ, κύριε; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ὅπου τὸ σῶμα, ἐ

revelatur. Illo die, qui erit in tectis eiusque 31
domo, ne descendat, ut eam tollat; et qui
o, ne revertatur retro. Mementote uxoris Lo- 32
unque vitam suam servare studuerit, eam per- 33
icunque eam perdiderit, conservabit. Dico vo- 34
sa nocte duo erunt in eodem cubili; alter com-
et alter deseretur. Duae in eodem pistrino 35
: altera comprehendetur et altera deseretur.
in agro; alter comprehendetur et alter desere- 36
hoc modo responderunt: ubinam domine? Qui- 37
i, inquit, cadaver, ibi vultures congregabuntur.

CAP. XVIII.

t vero iis parabolam (qua ostenderet), semper 1
fundendas nec segnescendum his verbis: iudex 2
t in civitate quadam Deum non colens nec re-
ines. Erat autem vidua in illa urbe, quae eum 3
verbis: vindica me ab adversario meo. Et ali- 4
luit. Postea vero secum dixit: etiamsi Deum
ec revereor hominem, certe quia molestiam mi- 5
ec vidua, eam vindicabo, ut ne postremo ve-
obtundat. Dominus vero dixit: audite, quid iu- 6

et reliquos nihili habentes hanc parabolam:
adscenderant in templum, ut preces funderent, 10
aeus et portitor alter. Pharisaeus collocatus 11
precabatur: mi Deus, gratias tibi ago, quod
emadmodum reliqui hominum, rapaces, iniusti,
etiam ut hic portitor. Bis iciunia ago intra 12
spatium, decimam solvo omnium quae mihi
t portitor procul stans ne oculos quidem suos 13
ollere volebat, sed pectus suum percutiebat di-
eus, propitius sis mihi peccatori. Dico vobis, 14
hic Deo probatus domum suam an enim ille?
que semetipse extulerit, deprimetur; quicunque
se demiserit, extolletur.

etiam infantes, quos habebant, ei afferebant, 15
eret; quo viso discipuli eos increpuerunt. Ie- 16
iis ad se vocatis dixit: sinite pueros ad me
e eos prohibete; nam talium est regnum Mes-
anete vobis confirmo, quicunque non exceperit 17
sianum ut puer, eum id minime intrare.

rrogavit eum quidam e primoribus his verbis: 18
ter, quid faciam, ut ad vitam aeternam per-
i Iesus: quid me, inquit, bonum dicis? nemo 19
unus Deus. Leges nosti: ne adulterium com- 20
committas caedem: ne surripias: ne peiures:
em et matrem. Ille vero dixit: haec omnia 21
pueritia mea. Quibus auditis, Iesus ei dixit: 22
tibi restat: omnibus bonis tuis venditis, dis-

... σοι δικαιοι καὶ ἐξουθε
10 ραβολὴν ταύτην· Ἄνθρωπ
προςεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρι
11 Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸ
Ὁ θεὸς, εὐχαριστῶ σοι, ὅ
τῶν ἀνθρώπων, ἅρπαγες, ἀ
12 τος ὁ τελώνης. Νηστεύω δ
13 πάντα ὅσα κτῶμαι. Καὶ ὁ
ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμο
ἀλλ' ἔτυπτεν εἰς τὸ στῆθος
14 σθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Λ
δικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐ
ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσε
ὑψωθήσεται.
15 Προςέφερον δὲ αὐτῷ καὶ
16 ται· ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ
Ἰησοῦς προςκαλεσάμενος αὐτ
ἔρχεσθαι πρός με καὶ μὴ κωλ
17 των ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θ
ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλεία
μὴ εἰςέλθῃ εἰς αὐτήν.
18 Καὶ ἐπηρώτησέ τις αὐτὸ
ἀγαθὲ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώ
19 αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τί με λέγεις
20 μὴ εἷς ὁ θεός. Τὰς ἐντολὰς
φονεύσης· μὴ κλέψης· μὴ

er iniustitiae dicit. Sed Deus (non metuendum est), ne 7
ectores suos dies noctesque eum implorantes vindicaturus
, quamvis auxilium iis differat. Dico vobis, celeriter 8
vindicabit. Verum Messias, quum redierit, num fidem
que ei debetur,) in terra deprehendet?

Dixit vero etiam ad quosdam sibimetipsis ob probita- 9
tem confisos et reliquos nihili habentes hanc parabolam:
duo homines adscenderant in templum, ut preces funderent, 10
ter Pharisaeus et portitor alter. Pharisaeus collocatus 11
apud se haec precabatur: mi Deus, gratias tibi ago, quod
non sum, quemadmodum reliqui hominum, rapaces, iniusti,
adulteri, vel etiam ut hic portitor. Bis ieiunia ago intra 12
septimanae spatium, decimam solvo omnium quae mihi
acquiro. Et portitor procul stans ne oculos quidem suos 13
in coelum tollere volebat, sed pectus suum percutiebat di-
cens: mi Deus, propitius sis mihi peccatori. Dico vobis, 14
dimittitque hic Deo probatus domum suam an enim ille?
nam quicunque semetipse extulerit, deprimetur; quicunque
vero semetipse demiserit, extolletur.

Verum etiam infantes, quos habebant, ei afferebant, 15
ut eos tangeret; quo viso discipuli eos increpuerunt. Ie- 16
sus autem iis ad se vocatis dixit: sinite pueros ad me
venire neque eos prohibete; nam talium est regnum Mes-
sianum. Sancte vobis confirmo, quicunque non exceperit 17
regnum Messianum ut puer, eum id minime intrare.

Et interrogavit eum quidam e primoribus his verbis: 18
bone magister, quid faciam, ut ad vitam aeternam per-
veniam? Cui Iesus: quid me, inquit, bonum dicis? nemo 19
bonus, nisi unus Deus. Leges nosti: ne adulterium com- 20
mittas: ne committas caedem: ne surripias: ne peiures:
honora patrem et matrem. Ille vero dixit: haec omnia 21
observari a pueritia mea. Quibus auditis, Iesus ei dixit: 22
unum adhuc tibi restat: omnibus bonis tuis venditis, dis-
tribue pauperibus et thesaurum habebis in coelo; et huc

...rum. 1—8. Exemplo Pharisaei recte facta iactantis et por-
...is virtutis suae tenuitatem profitentis, non nisi homines de-
...e animo Deo probari monet. 9—14. Infantium indolem com-
...dat. 15 17. Mat. XIX, 13. Marc. X, 13. Quum dives qui-
...de beatitudine sua sollicitus omnibus bonis suis missis Iesum
...i recuset, Iesus haud *reticet, divites vix ac ne vix quidem*

23 ρανῷ· καὶ δεῦρο, ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ ἀκούσας
24 περίλυπος ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα. Ἰ
αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον εἶπε· Πῶς
λως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰςελεύσονται εἰς τὴ
25 λείαν τοῦ θεοῦ! Εὐκοπώτερον γάρ ἐστι, κάμηλον
μαλιᾶς ῥαφίδος εἰςελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βα
26 τοῦ θεοῦ εἰςελθεῖν. Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες·
27 δύναται σωθῆναι; Ὁ δὲ εἶπε· Τὰ ἀδύνατα παρὰ
ποις δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.

28 Εἶπε δὲ ὁ Πέτρος· Ἰδοὺ, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πά
29 ἠκολουθήσαμέν σοι. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἀμὴ
ὑμῖν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ γονεῖς
φοὺς ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ
30 ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ
καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

31 Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα εἶπε πρὸς αὐτούς
ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ τελεσθήσεται πά
γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθ
32 Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσι καὶ ἐμπαιχθήσετ
33 ὑβρισθήσεται καὶ ἐμπτυσθήσεται καὶ μαστιγώσαντ
κτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀνάστ

sequere. Quibus auditis magna affectus est tristitia; 23
enim admodum dives. Quem quum Iesus in magnam 24
titiam coniectum vidisset, dixit: quam difficile divites
num Messianum intrabunt! Facilius enim est, ut came- 25
acus foramen penetret, quam dives intret regnum Mes-
num. Auditores autem dixerunt: et quisnam potest ad 26
tem pertingere? Ille vero dixit: quae hominum iudicio 27
nequeunt, Deo iudice fieri possunt.

Petrus autem dixit: ecce, nos, omnibus relictis, te 28
secuti. Ille vero iis: sancte, inquit, vobis confir- 29
mo est, qui reliquerit domos aut parentes aut fra-
uxores aut liberos regni Messiani caussa, quin 30
accipiat nunc hac (quae Messiam antecedit,)
et futuro (quo Messias advenerit) tempore vitam
nam.

Assumtis vero duodecimviris dixit: en, ascendimus 31
olyma et omnia, quae scripta sunt per prophetas,
perficientur. Tradetur enim gentilibus et illude- 32
contumelia afficietur et inspuetur eumque flagellis 33
interficient, et tertio die resurget. Et ipsi nihil 34
intellexerunt eratque hic sermo ab intelligentia
tus neque noscebant, quae dicebantur.

Quum vero Hierichunti appropinquaret, caecus quidam 35
sedebat stipem petens; audito autem, turbam 36
, sciscitatus est, quid hoc esset. Renuntiarunt 37
: Iesum Nazarenum praeterire. Et alta voce cla- 38
Iesu, fili Davidis, miserere mei! Et praecedentes 39
increpuerunt, ut silentium ageret: ipse vero multo
clamabat: fili Davidis, miserere mei! Iesus autem 40
constitisset, cum ad se duci iussit. Quem appro-
tem interrogavit his verbis: quid vis, ut tibi fa- 41
Ille vero: domine, inquit, ut visum recipiam. Cui 42
recipe visum, inquit; tua tibi fiducia fuit saluti. Et 43
im visum recepit eumque sequebatur laudibus Deum
ans totusque, qui viderat, populus Deum collaudavit.

Messiano esse potituros. 18—27. Qua occasione ubi Petrus
discipulorum significaverat, ipsos omnia bona missa fe-
ed qua spe? Christus, veris suis cultoribus multiplicato
ri compensatum. 28—30. Matth. XIX, 16. Marc. X, 17.
et reditum in vitam in itinere Hierosolyma suscepto prae-
od vero mens apostolorum non capit. 31—34. Mat. XX,
. X, 3. In eodem itinere prope Hierichuntem caeco vi-
ätnit, qui grato animo eum sequitur. 35—43. Mat. XX,
c. X, 46.

5 ιοη αυτον, ὅτι ἐκείνης ἤμ
ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας
πρὸς αὐτόν· Ζακχαῖε, σπε
6 τῷ οἴκῳ σοῦ δεῖ με μεῖναι
7 δέξατο αὐτὸν χαίρων. Κ
λέγοντες· Ὅτι παρὰ ἁμαρ
8 Σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπ
ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μο
καὶ, εἴ τινός τι ἐσυκοφάν
9 Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησ
οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι
10 ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθ
ἀπολωλός.
11 Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν
λὴν διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶν
τοὺς, ὅτι παραχρῆμα μέλλ
12 φαίνεσθαι. Εἶπεν οὖν· Ἄν
εἰς χώραν μακρὰν λαβεῖν
13 ψαι. Καλέσας δὲ δέκα δ
δέκα μνᾶς καὶ εἶπε πρὸς αὐ
14 ἔρχομαι. Οἱ δὲ πολῖται α
στειλαν πρεσβείαν ὀπίσω ο
15 τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς
θεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν β
αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους,
16 γνῷ, τίς τί διεπρά

CAP. XIX.

Atque ingressus Hierichuntem pervadebat. Et, ecce! 1
vir nomine Zachaeus: et ipse erat publicanus isque dives. 2
Qui quum videre cuperet Iesum, quis esset, prae multi- 3
tudine non potuit; nam statura erat exiguus. Et quum 4
ante eum praecurrisset, sycomorum conscendit, ut eum
videret, quod illa via erat perventurus. Ad quem locum 5
quum venisset, Iesus oculis sublatis eum conspexit eique
dixit: Zachaee, festinanter descende; hodie enim in tua
domo me manere oportet. Et festinanter descendit eum- 6
que laeto animo excepit. Quod cuncti quum vidissent, 7
murmurabant his verbis: apud hominem peccatorem ut di-
versaret, ingressus est. Zachaeus vero stans ad eum di- 8
xit: ecce, dimidiam partem bonorum meorum, domine,
pauperibus et, si quem ulla in re defraudavi, reddo qua-
druplum. Cui Iesus: hodie, inquit, salus huic domo con- 9
tigit, quandoquidem ipse quoque (paterfamilias) filius est
Abrahami; venit enim Messias, ut quaereret et servaret 10
perditum.

Ipsis haec audientibus adiunxit parabolam, quod pro- 11
pe esset Hierosolyma ipsique opinabantur regnum Messia-
num confestim appariturum. Dixit igitur: homo quidam 12
nobilis in longinquam terram profectus est, ut regnum
sibi caperet et rediret. Vocatis autem decem servis suis 13
eorum dedit minas his verbis: negotiamini donec veniam.
Cives eius eum oderant et miserunt legatos post eum 14
profectum, dicentes: petimus, ut hic ne sit rex noster.
Accidit, ut, quum regno capto rediret, hos servos, qui- 15
bus dederat argentum, sibi vocari iuberet, ut intelligeret,
quid negotiando confecisset. Advenit autem primus 16
cum his verbis: domine, mina tua decem minas lucrata est.
Ei ait: euge, inquit, serve bone, quoniam in minimo fidelis 17
fuisti, esto praefectus decem oppidorum. Et venit secun- 18
dus his verbis: domine, mina tua quinque minas fecit. Ve- 19
ro etiam huic: tu quoque, inquit, cape imperium quin-
que oppidorum. Et alius venit his verbis: domine, en, 20

X. Iesus a praefecto portitorum cum indignatione Pharisaeo-
hospitio excipitur Hierichunte, sed pietatis incremento Za-
1—10. Narratione de argento a viro nobili in remotissi-
terram proficiscenti servis *suis concredito*, vigilantiam et

21 σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ· ἐφοβούμην
σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ· αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας,
22 θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας. Λέγει αὐτῷ· Ἐκ τοῦ στόμ
σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε· ἤδεις, ὅτι ἐγὼ ἄνθρ
αὐστηρός εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων ὃ
23 ἔσπειρα, καὶ διατί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ
τράπεζαν, καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα
24 Καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν· Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν
25 καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι. — Καὶ εἶπον
26 Κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς. — Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι
τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ
27 ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου τοὺ
τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγ
ὧδε καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου.

28 Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν ἀναβα
29 εἰς Ἱεροσόλυμα. Καὶ ἐγένετο, ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθ
καὶ Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν
30 στειλε δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰπών· Ὑπάγετε εἰς
κατέναντι κώμην, ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι εὑρήσετε π
δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκά
31 λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. Καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ·

n, quam habebam reconditam in sudario; a te enim 21
tuebam, quod homo austerus es; tollis quod non po-
t metis quod non seristi. Cui: ex tuis, inquit, ver- 22
prolatis te iudicabo, male serve: noveras, me esse
n austerum, qui tollam quod non posui, et me-
d non sevi, et cur argentum meum non dedisti 23
is, et ego reversus cum fenere id exegissem? Et 24
stantibus: auferte ab eo minam (quam habet,) et
qui decem habet minas. — Cui: domine, inquiunt, 25
abet minas. — Dico enim vobis: quicunque habet, 26
ir, sed ab eo, qui non habet, etiam quod habet, ab
etur. Verum hostes istos meos, qui me imperio 27
re nolunt, ducite huc et coram me occidite.

bus dictis ulterius proficiscebatur adscendens Hie- 28
. Et quum Bethphagen versus et Bethaniam ap- 29
aret ad montem olivarum, qui dicitur, duos misit
rum suorum his verbis: abite in vicum e regione 30
tum, in quo ingredientes reperietis pullum alliga-
l nullus unquam hominum insedit; quem solutum
. Et si quis vos rogaverit: cur solvitis? sic ei di- 31
minus eo opus habet. Ablegati autem quum ab- 32
invenerunt, quemadmodum iis dixerat. At pul- 33
solventibus domini eius dixerunt: quid solvitis pul-
vero: dominus, inquiunt, eo opus habet. Quem 34
Iesum duxissent, sua ipsorum vestimenta pullo 35
t et Iesum imposuerunt. Ipso autem vadente sua 36
vestimenta in via straverunt. At appropinquante 37
d descensum montis olivarum, coeperunt cuncta
rum multitudo laeto animo laudare Deum magna
omnibus, quae viderant, miraculis hunc in mo- 38
dibus celebretur, qui nomine Dei venit! pax in
gloria in excelsis! Et quidam Pharisaeorum de 39
dixerunt ad eum: magister, increpa discipulos

---

is studium suis, magnis praemiis propositis, commen-
bus et contumacibus minatur poenas. 11—27. Mat. XXV,
asino Hierosolyma invehitur cum summa discipulorum
tione. Quam aegre ferentibus Hierosolymitanis instans

40 Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου. Καὶ
χριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν οὗτοι σι
41 σωσιν, οἱ λίθοι κεκράξονται. Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼ
42 πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτὴν λέγων· Ὅτι εἰ ἔγνως κα
καίγε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ τὰ πρὸς εἰρήνην σου·
43 δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. Ὅτι ἥξουσιν ἡμέρα
σὲ καὶ περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι καὶ
44 κυκλώσουσί σε καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν καὶ ἐδαφ
σε καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοὶ καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σ
θον ἐπὶ λίθῳ, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς
σκοπῆς σου.

45 Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν
46 πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας λέγων αὐτοῖς·
γραπται· „Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς ἐστιν, ὑμ
47 αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον ληστῶν." Καὶ ἦν διδά
τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γ
ματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ
48 Καὶ οὐχ εὕρισκον τὸ τί ποιήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ
ἐξεκρέμετο αὐτοῦ ἀκούων.

ΚΕΦ. ΧΧ.

templum ingressus eiicere coepit venditores in eo 45
tores dicens iis: relatum legitur: „domus mea do- 46
cibus est dicata; at vos eam latronum speluncam
is.“ Et quotidie docebat in templo; pontifices au- 47
rgisconsulti eum perdere studebant et primores po-
Nec inveniebant, quid facerent; nam totus populus 48
ius pendebat.

CAP. XX.

factum est uno illorum dierum, ipso populum in 1
ocente et laetum (de regno Messiano) afferente
ut subito adessent summi sacerdotes et legispe-
senioribus eumque alloquerentur his verbis: dic 2
ali auctoritate confisus haec facis? aut quis est,
ane potestatem dedit? Quibus hunc in modum 3
: ego quoque quaestionem vobis proponam, et di-
: lotio sacra Iohannis coelestisne an humanae erat 4
Illi autem apud animum suum deliberabant hoc 5
dixerimus: coelestis, dicet: cur igitur fidem ei
istis? Sin autem dixerimus: humanae, omnis po- 6
obruet lapidibus; nam ei persuasum est, Iohan-
prophetam. Et responderunt, se nescire, unde. 7
sus: neque ego, inquit, vobis dico, quali aucto- 8

ταύτην ἔνθ' ἐστὶν ἐφόνευσαν ἀμπελῶνα καὶ ἔβαλ
10 τὸν γεωργοὺς καὶ ἀπεδήμησε χρόνους πολλούς.
καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵ
τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δώσουν αὐτῷ· οἱ δὲ
11 δείραντες αὐτὸν ἐξαπέστειλαν κενόν. Καὶ προσέθε
ψε ἕτερον δοῦλον· οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ
12 σαντες ἐξαπέστειλαν κενόν. Καὶ προσέθετο πέμψ
13 τον· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον
δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος· Τί ποιήσω; πέμψω
μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπ
14 Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίζοντο πρὸς
λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε, ἀπο
15 μεν αὐτὸν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία. Κα
λόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἀπέκτειναν.
16 ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; Ἐλεύσε
ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους καὶ δώσει τὸν ἀμ
17 ἄλλοις. Ἀκούσαντες δὲ εἶπον· Μὴ γένοιτο! Ὁ δὲ
ψας αὐτοῖς εἶπε· Τί οὖν ἐστι τὸ γεγραμμένον τοῦτο
θον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος
18 εἰς κεφαλὴν γωνίας;" Πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον
θον συνθλασθήσεται, ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμ
19 τόν. Καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματ

; agite, interficiamus eum, ut nostra sit haere-
ıem e vinea foras eiectum interfecerunt. Quid 15
faciet possessor vineae? Veniet et perdet hos 16
ıliisque vineam dabit. Quo audito dixerunt: ab-
lle vero eos intuitus dixit: quid igitur est, quod 17
gitur hoc: *)„quem lapidem operarii repudiarunt,
ut anguli est adhibitus?“ Quicunque in illum lapi- 18
derit, confringetur; in quemcunque autem ipse
eum in partes imminutum dissipabit. Et summi 19
legisque periti ea ipsa hora manus ei iniicere
et metuebant sibi a populo; intelligebant enim,
hanc parabolam proposuisse.

ıservarunt eum insidiatoresque miserunt, se lu- 20
simulantes, ut ipso sermone eum caperent, ita
raderent imperio ac potestati procuratoris. Et 21
ınt eum hoc modo: magister, scimus, te recte
docere nec quemquam curare, sed viam Deo pro-
tati intentum docere. Licetne nobis Caesari ve- 22
uere nec ne? At versutia eorum perspecta dixit 23
uid me tentatis? monstrate mihi denarium; cu- 24
bet imaginem atque inscriptionem? Responderunt
c modo: Caesaris. Quibus ille: solvite igitur 25
ıris sunt, Caesari, et quae Dei, Deo. Nec potu- 26

λαβέσθαι αὐτοῦ φόβῳ τοῦ λαοῦ, καὶ θαυμ-
σαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν.

27 Προσελθόντες δέ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ ἀντι-
28 λέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγον-
τες, Διδάσκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν ἡμῖν· „ἐάν τινος ἀδελφὸς
ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα καὶ οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ,
λαβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρ-
29 μα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ." Ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν,
30 ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα ἀπέθανεν ἄτεκνος. Καὶ ἔλα-
βεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος.
31 Καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ
32 κατέλιπον τέκνα καὶ ἀπέθανον. Ὕστερον δὲ πάντων
33 ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει τίνος αὐτῶν
34 γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. Καὶ
ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶ-
35 νος τούτου γαμοῦσι καὶ ἐκγαμίσκονται, οἱ δὲ καταξιωθέν-
τες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νε-
36 κρῶν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ἐκγαμίσκονται· οὐδὲ γὰρ ἀπο-
θανεῖν ἔτι δύνανται, (ἰσάγγελοι γὰρ εἰσι,) καὶ υἱοὶ εἰσὶ
37 τοῦ θεοῦ τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. Ὅτι δὲ ἐγείρον-
ται οἱ νεκροὶ, καὶ Μωϋσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου,

rum capere propter hunc coram populo sermonem et
nso eius mirati tacuerunt.
Advenerunt autem quidam Sadducaeorum, qui resurre- 27
n esse negant, eumque hunc in modum interroga-
magister, Moses scripsit nobis: si cuius frater mor- 28
uerit uxorem habens isque liberis non relictis mor-
uerit, ut frater eius uxore ducta sobolem fratri suo
it. Septem igitur fratres erant, et primus, ducta 29
, mortuus est, liberis non relictis. Et secundus 30
n duxit isque mortuus est, liberis non relictis. Et 31
s eam duxit: eodem vero modo etiam septem illi,
m relictis, mortui sunt. Omnibus autem posterius 32
n ut etiam mulier, quam diximus. In resurrectione 33
mium eorum uxor fit? nam septem illi eam ha-
t uxorem. Quibus Iesus his verbis respondit: huius 34
homines uxores ducunt et nuptum dant filias, at 35
qui habiti fuerint illo seculo et resurrectione e mor-
isque uxores ducunt neque nuptum dant filias; nam 36
iam non mori amplius possunt, (nam angelis pares
, sed etiam filii Dei sunt, qui resurrectionis participes
Resuscitari autem mortuos, vel Moses memoravit 37
teria illa) de rubo, quum dominum dicit Deum
hai et Deum Isaaci et Deum Iacobi; at Deus non 38
rum, sed vivorum; nam omnes ei vivimus. Qui- 39
tum legisperitorum hoc modo responderunt: magi-
ste dixisti. At non amplius quidquam eum rogare 40
nt.
ixit vero ad eos: quomodo dicunt Christum filium 41
avidis? Et ipse Davides dicit in libro psalmorum: 42
t dominus domino meo: „sede a dextra mea, usque 43
stes tuos scabellum pedum tuorum fecero." Davides 44
dominum eum vocat, et quomodo filius eius est?
diente autem universo populo dixit discipulis suis: 45
vobis a legisperitis, qui stolis induti incedere et 46

CX. 1.
20—26. Mat. XXII, 15. Marc. XII, 13. Sadducaeos, qui
de muliere septem deinceps nupta maritis, resurrectio-
i non posse, probare et verborum laqueis Iesum irretitum
pinant, primum vituperat, quod huius vitae rationes trans-
d futuram; deinde auctoritate Mosis, qui Deum vivorum
n mortuorum docuerit, ad inepitas redigit. Mat. XXII, 23.
II, 18. Ipso quaerente de I. Ps. CX., ubi Messias filius
Dominus Davidis vocatur, (ex mente Iudaeorum?) recte
ndo: nihil habent, quod respondeant. 41—44. Mat. XXII,
c. XII, 35. Sacerdotum fastus notatur ab eo et avaritia,

περιπατεῖν ἐν στολαῖς καὶ φιλοῦντων ἀσπασμοὺς ἐν
ἀγοραῖς καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ
47 πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις· οἱ κατεσθίουσι τὰς οἰκίας
χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται. Οὗτοι λή-
ται περισσότερον κρίμα.

ΚΕΦ. XXI.

1 Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα
2 εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους. Εἶδε δὲ καὶ τινα
3 πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτὰ καὶ εἶπεν· Ἀ
λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον
4 ἔβαλεν. Ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος
ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑ
ματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλε.
5 Καὶ τινῶν λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθο
6 λοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, εἶπε· Ταῦτα ἃ θ
τε, ἐλεύσονται ἡμέραι, ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθ
7 λίθῳ, ὃς οὐ καταλυθήσεται. Ἐπηρώτησαν δὲ αὐτ
γοντες· Διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται; καὶ τί
8 μεῖον, ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι; Ὁ δὲ εἶπε· Βλ
μὴ πλανηθῆτε. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀ

tationes in foris et primas sedes in conventibus sacris
asque in conviviis lectos cupiunt; (vae hominibus!)
devorant domos viduarum sub longarum, quas pro iis 47
ant, precum praetextu! Hi gravius subibunt iudicium.

CAP. XXI.

Oculis autem sublatis vidit, eos, qui dona sua in sacrum 1
arium iniiciebant, esse divites. Verum quum etiam vi- 2
m quandam pauperem ibi duo lepta iniicientem vidis-
, dixit: vere vobis confirmo, hanc viduam pauperem 3
omnibus iniecisse. Nam hi cuncti ex abundantia 4
ecerunt, ut dona essent Dei, haec autem ex ipsius
a totam, quam habebat, vitam iniecit.

Et quibusdam de templo dicentibus, pulcris lapidi- 5
et denariis esse ornatum, dixit: haec quae contem- 6
ini, venient dies, quibus non relinquetur lapis super
, qui non destruetur. Interrogarunt autem eum his 7
: magister, quando igitur haec erunt? et quid indi-
illud, quando haec futura sunt? Ille vero: videte, 8
a errorem ducamini. Multi enim meo venient nomine
: ego sum et opportunum tempus adest. Nolite
s sectari. Quando autem audiveritis bella et se- 9
, nolite perturbari; est enim in fatis, ut haec pri-
eniant; sed non statim (adest) finis (calamitatum).
, dicebat iis, surget populus contra populum et re- 10
contra regnum eruntque magni terrae motus singu- 11
locis, fames et difficultates annonae et terribilia et
de coelo magna erunt. Sed ante haec omnia vobis 12
iniicient et persequentur (vos) tradentes conventi-
ucris et custodiis, ducentes ad reges et principes ob
nomen. Eveniet autem, vobis ut sit testimonium. 13
ite igitur animis vestris, defensionem vobis non esse 14
andam; ego enim suppeditabo vobis orationem et sa- 15
iam, cui non poterunt contradicere aut resistere omnes
i adversarii. Trademini autem et a parentibus et fra- 16
et cognatis atque amicis, et e vobis occident; atque 17

---

maxime discipulis fugienda. 45—47. Mat. XXIII. Marc.

Non divitum, qui multa in sacrum aerarium conferunt, sed pauperis munificentiam laudat. 1—4. Marc. XII, 41. tanquam Messiae reditum vaticinatur eiusque signa addit: ruina templo imminens et urbi; pseudochristi, vexationes

18 τὸ ὄνομά μου. Καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
19 ἀπόληται. Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς
20 ὑμῶν. Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδω
Ἱερουσαλὴμ, τότε γνῶτε, ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις
21 Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,
ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν, καὶ οἱ ἐν ταῖς χώρα
22 εἰςερχέσθωσαν εἰς αὐτήν. Ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως
23 εἰσι, τοῦ πλησθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα. Οὐ
ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκ
ταῖς ἡμέραις! ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆ
24 ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ. Καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρ
αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ Ἱερου
ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐ
25 Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις κ
τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ ἠχούσης θαλάσσης κ
26 λου, ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσ
τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ· αἱ γὰρ δυνάμεις τῶ
27 ρανῶν σαλευθήσονται. Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τ
θρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξη
28 λῆς. Ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι ἀνακύψατε κα
ρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις

[illegible] odio habebunt vos ob meum nomen. Nec capillus 18
[illegible] capite vestro peribit. Constantia vestra salutem vobis 19
[illegible]. Quando autem videritis cincta ab exercitibus Hie- 20
[illegible]lyma, tum intelligite, vastationem eius imminere. Tunc 21
[illegible] in Iudaea sunt, fugam capessant in montes, et qui in
[illegible]dia urbe, discedant, et qui in agris, ne eam intrent,
[illegible] enim sunt vindictae dies, ut omnia, quae relata le- 22
[illegible], eventu comprobentur. Vae autem uterum feren- 23
[illegible] et lactantibus illis diebus! Erit enim magna neces-
[illegible] in terra atque ira huic populo. Et cadent acie gla- 24
[illegible] captivi abducentur ad omnes gentes; et Hieroso-
[illegible] gentibus calcabitur, donec impleta fuerint tempora
[illegible]. Eruntque signa in sole et luna et sideribus et 25
[illegible] angustiae gentium cum consilii inopia mari reso-
[illegible] atque exagitato, exanimatis hominibus prae metu et 26
[illegible]tione eorum, quae orbi terrarum eveniant; nam
[illegible] coelestes quassabuntur. Et tum Messiam nubibus 27
[illegible] cum potentia et gloria multa venientem videbunt.
[illegible] quum fieri incipiunt, suspicite et capita vestra tol- 28
[illegible], quia liberatio vestra instat. Et proposuit iis exem- 29
[illegible]: videte ficum omnesque arbores; quando iam emise- 30
[illegible], videntes sponte intelligitis, iam prope adesse aesta-
[illegible]. Sic etiam vos, quando haec fieri videritis, colligi- 31
[illegible], prope adesse regnum Messianum. Sancte vobis con- 32
[illegible], hanc hominum aetatem non esse interituram, do-
[illegible] omnia evenerint. Coelum et terra peribunt, sed dicta 33
[illegible] non peribunt. Cavete autem vobis, ne unquam ani- 34
[illegible] vestri aggraventur per crapulam et temulantiam et
[illegible] huius vitae curas ac dies ille inopinatus vos op-
[illegible]; ut decipula enim superveniet omnes qui habitant 35
[illegible] totum orbem terrarum. Vigilate igitur quovis tem- 36
[illegible] precantes, ut digni habeamini, qui haec omnia eventa
[illegible] effugiatis et coram Messia stetis.

Verum interdiu docebat in templo, noctes autem in 37
[illegible]tem olivarum, quem vocant, egrediens transigebat.

[illegible] sectatorum, quibus tamen patrocinium suum promittit, [illegible] omnium contra omnes, multa in coelo prodigia, ipsum [illegible]tum fore inopinatum, quare discipulis semper esse vigilan- [illegible] et ab iis, quae animum a Deo avocant, abstinendum. 5—36. [illegible]. XXIV. Marc. XIII. Christus interdiu in templo, noctu in [illegible]te olivarum versari solebat.

38 λαοῦ. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

ΚΕΦ. XXII.

1 Ἤγγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων, ἡ λεγομένη πά
2 Καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ πῶς
3 λωσιν αὐτόν· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν. Εἰςῆλθε δὲ
τανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαριώτην,
4 ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα. Καὶ ἀπελθὼν συνελ
τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτὸν π
5 δῷ αὐτοῖς. Καὶ ἐχάρησαν καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργ
6 δοῦναι. Καὶ ἐξωμολόγησε καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ
ραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου.
7 Ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύε
8 τὸ πάσχα· καὶ ἀπέστειλε Πέτρον καὶ Ἰωάννην εἰπ
Πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγω
9 Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμεν; Ὁ δὲ ε
10 αὐτοῖς· Ἰδοὺ, εἰςελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συν
τήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ε
11 λουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν, οὗ εἰςπορεύεται· καὶ ε
τε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας· Λέγει σοι ὁ διδάσκα

totus populus mane confluebat, ut eum in templo 38
diret.

CAP. XXII.

Instabat autem festus dies azymorum, qui pascha 1
itur, et summi pontifices legisque consulti quaerebant, 2
modo eum tollerent; metuebant enim sibi a populo. At 3
Iudam cognomine Cariothensem, e numero duode-
norum, intravit. Et digressus cum summis pontifi- 4
templi praefectis collocutus est, quomodo eum
tolleret. Et laetati sunt argentumque ei dare pro- 5
Quod pactus quaerebat opportunitatem eum ipsis 6
li sine tumultu.

Venerat autem dies ille azymorum, quo agnus pascha- 7
mactandus, et ablegavit Petrum et Iohannem his 8
ite et parate nobis agnum paschalem, ut comeda-
Cui illi: ubinam vis, inquiunt, paremus? Quibus: 9
inquit, vobis urbem ingressis obviam fiet homo vas 10
iglinum aqua repletum; sequimini eum in domum,
ingreditur; ac dicetis patrifamiliae: magister tibi dicit: 11
est diversorium meum, ubi cum discipulis meis
paschalem comedam? Et ille vobis monstrabit coe- 12
magnum lectis stratum; ibi parate. Digressi ve- 13
erunt, quemadmodum iis dixerat, et pararunt agnum
Et quum hora venisset, accubuit et cum eo 14
apostoli, ad quos dixit: desiderio flagravi hunc 15
paschalem comedere vobiscum, antequam calamita-
subirem; dico enim vobis: non iam (metuendum est, 16
de eo comedam, usque dum perfectum (i. e. perfectior
paschalis, qua non, ut nunc, malorum cogitatione
habimur, instituta) fuerit in regno divino. Et po- 17
sato actisque gratiis dixit: sumite hoc ac dividite inter
dico enim vobis, me non bibere de vitis fructu, do- 18
regnum divinum venerit. Et panem sumtum gratiis 19
fregit iisque dedit his verbis: hoc est corpus meum,
pro vobis datur: hoc facite in mei memoriam. Eodem 20
etiam poculum epulis peractis his verbis: hoc poculum,

XII. Iudas cum magno summorum sacerdotum gaudio prodi-
Christi certam pactus pecuniam spondet. Mat. XXVI, 3—5.
Marc. XIV, 1—11. Quum Petrus et Iohannes, quos in
praemiserat, epulas paschales praeparassent, Iesus inter
ardentissimum ultimae huius cum suis coenae desi-
significat eamque, ut in sui memoriam repetant, petit prae-

21 μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. Πλὴν ἰδοὺ,
22 τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης.
μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ ὡρι
πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ παραδ
23 Καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς, τὸ τ
εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.
24 Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς
25 δοκεῖ εἶναι μείζων. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Οἱ βασιλ
ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες
26 εὐεργέται καλοῦνται. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ'
ζων ἐν ὑμῖν γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος καὶ ὁ ἡγ
27 ὡς ὁ διακονῶν. Τίς γὰρ μείζων; ὁ ἀνακείμεν
διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δέ εἰμι ἐν μέσ
28 ὡς ὁ διακονῶν. Ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότ
29 ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου· κἀγὼ διατίθεμαι ὑμ
30 θὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν, ἵνα
καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλ
καὶ καθίσεσθε ἐπὶ θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα
τοῦ Ἰσραήλ.
31 Εἶπε δὲ ὁ κύριος· Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ, ὁ σ
ἐξῃτήσατο ὑμᾶς τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον· ἐγὼ δ

d vestram in salutem effunditur, est novum foedus per
guinem meum sanciendum (al. hoc poculum est novum
dus, quod sanguine meo, qui pro vobis effunditur, san-
ur). Verum ecce! manus traditoris mei mecum super hac 21
mm. Et Messias quidem (vita) decedit secundum decre- 22
m; at vae homini illi, per quem traditur! Et ipsi vicis- 23
m quaerere coeperunt, quis tandem ex ipsis hoc esset
ctaras.

Verum orta est etiam inter eos contentio, quisnam eo- 24
rum maior esse videretur. Quibus ille: reges gentium im- 25
perio suo exercent et qui iis dominantur, servatores vo-
cantur. At vos non ita (non tales estis); sed maior inter 26
vos ut minor et princeps uti minister. Quis enim ma- 27
ior? qui accumbit, an qui ministrat? Nonne qui accumbit?
Ego autem inter vos sum uti minister. Vos autem estis 28
mihi perdurastis mecum in periculis meis; et ego, uti pa- 29
ter meus meum esse voluit regnum suum, contingere vo-
bis volo, ut edatis et bibatis in mensa mea in regno meo et 30
sedeatis in thronis iudicantes duodecim tribus Israelitarum.

Dominus autem dixit: Simon, Simon, ecce! Satanas 31
vos sibi expoposcit, ut cribraret sicut triticum (i. e. ut
fidem vestram exploraret); at ego petii de te, ut ne fides 32
vestra deficeret; et tu aliquando mente in melius mutata confir-
mes fratres tuos. Cui: Domine, inquit, tecum paratus sum 33
et in carcerem et ad mortem abire. Ille autem dixit: 34
Dico tibi, Petre, non canet hodie gallus, priusquam ter me
esse denegaveris. Et dixit iis: quum miseram vos sine 35
bursa et pera et calceis, num aliqua re caruistis? Illi
dixerunt: nulla, inquiunt. Dixit igitur iis: iam vero qui ha- 36
bet bursam, ferat; similiter etiam peram; et qui non
habet, pallio suo vendito, gladium emat. Dico enim vo- 37
bis esse in fatis, ut etiam hoc, quod relatum legitur,
in me perficiatur: *) „vel scelestis adnumeratus est.“ Et-
enim illa de me finem habent. Illi autem: domine, in- 38
quiunt, ecce, hic duo gladii. Quibus: sufficit, inquit (al.
satis est i. e. desinite ineptias tales proferre?).

---

*) Is. LIII, 12. 38.

Ipsa mortem violentam et sortem traditoris miserrimam de-
clarat. 3—27. Matth. XXVI, 17. Marc. XIV, 12. Contentione
apostolos de principe in regno Messiano exorta, Iesus ani-
mumque iis commendat et propter calamitates rei chr.
erlatas splendidam in coelis sortem promittit. 24—30.
Iudam ad magistrum se pertinere mox negaturum esse vatici-
nansque admonet, ut forti animo adversarios adventantes

44 ἐνισχύων αὐτὸν. Καὶ γενόμεν
προσηύχετο. Ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρώ
45 ματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γ
προσευχῆς ἐλθὼν πρὸς τοὺς μ
46 μωμένους ἀπὸ τῆς λύπης καὶ
δετε; ἀναστάντες προσεύχεσθε,
ρασμόν.
47 Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος,
νος Ἰούδας, εἷς τῶν δώδεκα,
48 γισε τῷ Ἰησοῦ φιλῆσαι αὐτόν.
Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τ
49 Ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐ
50 ριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρᾳ
αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερ
51 οὗς τὸ δεξιόν. Ἀποκριθεὶς δὲ
τούτου! Καὶ ἁψάμενος τοῦ ὠ
52 Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς
ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγοὺς τοῦ
Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε μ
53 καθ᾽ ἡμέραν ὄντος μου μεθ᾽ ὑ
τείνατε τὰς χεῖρας ἐπ᾽ ἐμέ.
Ἥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότου
54 Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγο
τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως. Ὁ δὲ Π
55 Ἁψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς
56 αὐτῶν ἐκάθητο ὁ Πέτρος ἐν μέσ

que egressus ex more suo in montem olivarum se 39
; secuti sunt autem eum etiam discipuli. Ad quem 40
bi venerat, iis dixit: precamini, ne in pericula in-
Et ipse distractus ab iis circiter lapidis iactum 41
flexis preces fundebat hunc in modum: pater, si vis 42
dum a me removere (removeas, s. me praeterire
verum non mea voluntas, sed tua fiat. Apparuit 43
ngelus de coelo animum eius confirmans. Et an- 44
ssus intensius precabatur. Fuit autem sudor eius
ttae sanguinis decidentes super terram. Et a pre- 45
ractis quum surrexisset et ad discipulos suos ve-
leprehendit eos dormientes prae moestitia; quibus: 46
quit, dormitis? surgite et precamini, ne in pericu-
latis.
l eo adhuc loquente, ecce! turba et Iudas, qui di- 47
nus e duodecimviris eos antecedebat et propius ad
ccessit, ut eum oscularetur. Cui vero Iesus: Iu- 48
nit, osculo Messiam tradis? Discipuli autem quum 49
t id quod futurum erat, ei: domine, inquiunt, si
ercutiemus? Et percussit unus aliquis ex iis ser- 50
mi pontificis, cuius dextram abstulit aurem. Iesus 51
unc in modum respondit: sinite (me usque ad id
i. e. quo sanavero s. sinite me aliquamdiu.) (eos
sque hoc! Et aure eius tacta eum sanavit. Verum 52
d eos, qui adversus eum advenerant, summos sa-
et templi prafectos et seniores dixit: veluti con-
nem exiistis cum gladiis et fustibus; quum quotidie 53
n essem in templo, manus mihi non iniecistis. At
tra est hora et potestas tenebrarum.
nprehensum autem eum duxerunt eumque in domum 54
ontificis induxerunt. Petrus autem procul seque-
Ignem vero in media aula quum accendissent et 55
sent, Petrus inter eos sedebat. Quem quum an- 56
nedam sedentem ad ignem (conversum) vidisset,
cum intentis, dixit: hic quoque cum eo erat. Ille 57
n negavit his verbis: mulier, non novi eum. Et 58
st alius, eo conspecto, dixit: tu quoque ex iis es.

---

t. 31—38. Quum Iesus in oliveto anxio animo preces fu-
osque somno indulgentes excitasset, signo a Iuda per
dato, capitur, et, servo sacerdotis, quem Petrus gladio
rat, sanato, abducitur. 47—53. Mat. XXVI, 30. Marc. XIV,
XVIII, 1. Petrus in *Pontificis maximi* aula ter e Iesu dis-

59 Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. Καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας
ἄλλος τις διϊσχυρίζετο λέγων· Ἐπ' ἀληθείας καὶ
60 μετ' αὐτοῦ ἦν· καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν. Εἶπε δὲ
τρος· Ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. Καὶ παραχ
61 ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ ἐφώνησεν ἀλέκτωρ· καὶ στ
ὁ κύριος ἐνέβλεψε τῷ Πέτρῳ, καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Π
τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ· Ὅτι πρὶν ἀλ
62 ρα φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ με τρίς. Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἐ
σε πικρῶς.
63 Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες τὸν Ἰησοῦν ἐνέ
64 αὐτῷ δέροντες καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν ἔτυπτον
τὸ πρόσωπον καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες· Προφ
65 σον, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε; Καὶ ἕτερα πολλὰ βλ
μοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.
66 Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυ
τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀνή
67 αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν λέγοντες· Εἰ σὺ εἶ ὁ
στὸς, εἰπὲ ἡμῖν. Εἶπε δὲ αὐτοῖς· Ἐὰν ὑμῖν εἴπ
68 μὴ πιστεύσητε· ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκρ
69 μοι, ἢ ἀπολύσητε. Ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ
θρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ

[illegible] vero: homo, inquit, non sum. Atque una circiter 59
[illegible] interposita, alius quidam severe affirmabat his ver-
[illegible]: revera hic quoque cum eo erat; etenim Galilaeus est.
[illegible] Petrus: homo, inquit, nescio quod dicis. Et con- 60
[illegible], eo adhuc loquente, gallus cecinit; et dominus con- 61
[illegible] Petrum intuitus, et recordatus est Petrus vocem
[illegible], quum ei dixerat: antequam gallus cecinerit, ter me
[illegible]eris. Et foras egressus lacrymas profudit cum magno 62
[illegible].

Et viri, qui continebant Iesum, illudebant verberi- 63
[illegible] afficientes et circumvelato faciem ob[illegible]andebant eum- 64
[illegible] interrogabant his verbis: vaticinare, quis est, qui te
[illegible]sit? Atque alia multa (s. multa diversi generis) con- 65
[illegible] in eum proferebant.

Et die orto coactus est senatus populi, summi sacer- 66
[illegible]tes et iurisconsulti, eumque in synedrium eorum duxe-
[illegible] his verbis: si es Christus, dic nobis. Quibus: si vo- 67
[illegible], inquit, dixero, fidem non habebitis; sin vero etiam 68
[illegible]rogavero, mihi non respondebitis aut absolvetis. Ab 69
[illegible] tempore Messias sedebit a dextra potentiae Dei.
[illegible] autem omnes: tu igitur es filius Dei? Ille ad eos 70
[illegible]: vos recte dicitis. Illi vero dixerunt: quid amplius 71
[illegible] habemus testimonio? ipsi enim ex ore eius audivimus.

CAP. XXIII.

Et cuncta eorum multitudo quum surrexisset, duxe- 1
[illegible] eum ad Pilatum. Verum coeperunt eum accusare his 2
[illegible]bis: hunc deprehendimus populum pervertentem et pro-
[illegible]tem, quominus Caesari solverentur tributa, quum di-
[illegible], se esse Christum regem At Pilatus eum interroga- 3
[illegible] his verbis: tu es rex Iudaeorum? Cui ille respondit
[illegible]c in modum: recte. Pilatus autem ad summos sacer- 4
[illegible]tes et populum dixit: nullam deprehendo culpam in hoc
[illegible]mine. Illi vero instabant his verbis: sollicitat populum 5
[illegible] rebellandum docendo per totam Iudaeam, exorsus (inpri-

---

[illegible]lis se esse negat. 54—62. Iesus illuditur, verberatur et exa-
[illegible]tur coram synedrio de sua ipsius dignitate. 63—71. Mat.
[illegible]XVI, 57. Marc. XIV, 53. Ioh. XVIII, 13.
[illegible]XXIII. Christus apud Pilatum *rerum novarum* accusatus et ad

23 ἐξέστησαν ἡμᾶς γενόμεναι ὄρθριαι ἐπὶ τὸ μνημεῖον
μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦλθον λέγουσαι καὶ ὄ
24 σιαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν.
ἀπῆλθον τινὲς τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον καὶ ε
οὕτω καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ ε
25 Καὶ αὐτὸς εἶπε πρὸς αὐτούς· Ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖ
καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἐλάλησαν οἱ προ
26 ται! Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰςε
27 εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; Καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωϋσέως
ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν διηρμήνευεν αὐτοῖς ἐν πα
28 ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ αὐτοῦ. Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν
μην, οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο πορρω
29 πορεύεσθαι. Καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν λέγοντες· Μ
μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ καὶ κέκλινεν ἡ ἡμ
30 Καὶ εἰςῆλθε τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς. Καὶ ἐγένετο ἐ
κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν λαβὼν τὸν ἄρτον ε
31 γησε καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς. Αὐτῶν δὲ διηνοί
σαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, καὶ αὐτὸς ἄφ
32 τος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. Καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους·
ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖ
33 τῇ ὁδῷ καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; Καὶ ἀναστ
τες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ ε

tonitos reddiderunt, quae primo mane ad sepul-
egressae nec corpore eius invento venerunt dicen- 23
adeo angelorum apparitionem vidisse, qui eum vi-
ixissent. Et quum quidam e nostris ad sepulcrum 24
ut, deprehenderunt sicuti etiam mulieres dixerant;
autem non viderunt. Et ipse ad eos: o vos, inquit, 25
os tardosque animo in fide habenda iis, quae ecci-
prophetae. Nonne haec oportebat perpeti Christum 26
maiestatem suam pervenire? Atque exorsus a Mose 27
omnibus prophetis interpretabatur iis in tota scri-
sacra, quae ad se pertinebant. Qui quum propius 28
um, quo proficiscebantur, venissent, ipse ulterius
ci simulabat. Et vi eum retinuerunt dicentes: ma- 29
biscum; nam vesperascit et dies inclinavit. Et in-
s est, ut cum ipsis maneret. Et quum accumberet 30
is, pane sumto, gratias egit (Deo) fractumque iis
it. Verum oculi eorum aperti sunt eumque agnove- 31
et ipse e conspectu eorum remotus est. Et dixe- 32
d se invicem: nonne animus ardebat in nobis, quum
um in via loqueretur et scripta sacra explicaret? Et 33
surrexissent ea ipsa hora, Hierosolyma redierunt et
gatos deprehenderunt undecimviros et qui cum iis
dicentes, dominum revera resuscitatum esse et con- 34
atum se praebuisse Simoni. Ipsi quoque enarrabant, 35
in via acciderant, et quomodo ab ipsis agnitus fuerat
e frangendo.

At dum haec loquebantur, ipse inter eos constitit iis- 36
salvete, inquit. Perculsi autem ac perterriti spectrum 37
nplari videbantur. Quibus: quid, inquit, perterriti 38
et cur cogitationes (dubitationes) in animis vestris
ntur? Videte manus meas et pedes meos, me ipsum 39
contrectate me et videte; nam spectrum carnem et
non habet, quemadmodum me videtis habentem. Quo 40
monstravit iis manus ac pedes. Sed adhuc fidem de- 41
tes prae gaudio et mirantes allocutus est: habetisne

---

calamitates ex V. T. oraculis subeandas fuisse Messiae de-
at et, quum morem iis gerens domum eorum intrasset,
n agnoscitur, at subito sese subducit. Illi Hierosolyma re-
apostolis rem referunt. 13—35. Marc. XVI, 12. Dum haec
ur, Iesus opinione citius apud suos *adest*, *conspicitur*, con-
ur, cibo sumto *se vita frui*, *ipsum esse* ad oculos iis de-

iis: sic scriptum legitur et sic oportebat perpeti 46
et tertio die e mortuis resurgere et nomine eius 47
(oportebat) doceri mentis mutationem in melius
ionem peccatorum, ut omnes gentes audirent, in-
ierosolymis facto. Vos autem testes horum estis. 48
! ego mitto dona patris mei vobis destinata; vos 49
anete in urbe, donec induamini virtute divina.
xit vero eos foras Bethaniam usque manibusque suis 50
bona iis est apprecatus. Et accidit, ut, dum bo- 51
precaretur, ab iis discederet atque in coelum tol-
Et ipsi supplices eum venerati Hierosolyma ma- 52
laetitia redierunt et perpetuo in templo Deum 53
celebrabant eique gratias agebant.

EVANGELIVM

VNDVM IOHANNEM.

CAP. I.

at logos et logos erat apud Deum et Deus erat 1

42 Ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε; Οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύ-
43 ὀπτοῦ μέρος καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου. Καὶ λαβὼν ἐν-
44 πιον αὐτῶν ἔφαγεν. Εἶπε δὲ αὐτοῖς· Οὗτοι οἱ λόγοι, οὓς
ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι
πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως καὶ προφήται καὶ
45 καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ. Τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ
46 συνιέναι τὰς γραφὰς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτι οὕτω γέγραπ-
πται καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ ἀναστῆναι
47 ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνό-
ματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ
48 ἔθνη ἀρξάμενον ἀπὸ Ἱερουσαλήμ. Ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυ-
49 ρες τούτων. Καὶ, ἰδού! ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν
τοῦ πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς, ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πό-
λει, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους.
50 Ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν καὶ ἐπάρας
51 τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν αὐτούς. Καὶ ἐγένετο
τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς διέστη ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀνε-
52 φέρετο εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐ-
τὸν ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης
53 ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ ἱερῷ αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦν-
τὸν θεόν.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ.*)

ΚΕΦ. Ι.

1 Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν καὶ
2 θεὸς ἦν ὁ λόγος. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν.
3 Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ
4 ἕν, ὃ γέγονεν. Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς

XXIV, 44. al. οἱ λόγοι μου. ib. al. ἐν ᾧ ἤμην σὺν ὑμῖν. ib. al. πλησθῆναι ἅπαντα. 49. al. ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλήμ. 53. al. ποιοῦντες τ. θεόν, addunt: Ἀμήν. *) al. κατὰ Ἰωάννην. al. εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάννην. al. τὸ κατὰ Ἰω. (ἅγιον) εὐαγγ. al. ἀρχὴ τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου. al. ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην s. ἐκ τοῦ κατὰ Ἰω. εὐαγγελίου. 2. al. οὕτως. 3. al. οὐδὲν, ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ. 4. al. ἡ ζωή ἐστιν καὶ ἡ ζωή.

ter Iacobi et reliquae earum comites, quae haec
los referebant. Quarum dicta quum iudicio eo- 11
i nugae esse viderentur, fidem iis denegabant.
ro, quum surrexisset, cucurrit ad sepulcrum et 12
urvato introspiciens videt lintea iacentia sola, et
iit mirans factum.
ecce! duo ex iis eo ipso die proficiscebantur in vi- 13
ginta stadiis ab Hierosolymis distantem, cui no-
aus; et ipsi inter se colloquebantur de his omni- 14
evenerant. Quibus colloquentibus et disceptan- 15
se Iesus, quum appropinquasset, cum iis pro-
; sed oculi eorum tenebantur, ne eum agnos- 16
erum dixit ad eos: quinam sunt sermones hi, 17
eundum invicem confertis, et (cur) tristes estis?
a, cui Cleopae nomen, ad eum dixit: tune solus 18
es Hierosolymis nec nosti ea, quae hisce die-
nerunt? Quibus: qualia? inquit. Cui illi: illa, 19
le Iesu Nazoraeo, qui fuit vir vates, excellens
lictis Dei omnisque populi iudicio; quomodo 20
rdotes et magistratus nostri mortis supplicio
erint eumque in crucem egerint. At nos spe- 21
ore, ut ipse Israelitas vindicaret; (horum autem
a est,) at sane praeter ista omnia is dies, quem
raeliticus) hodie celebrat, tertius est, ex quo
sunt. Verum etiam mulieres quaedam e nobis 22

5 τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει κ
6 σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσ
7 μένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης· οὗτος ἦλ
εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτὸς, ἵνα
8 τες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ. Οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς,
9 ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀλ
νὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν
10 μον. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγ
11 καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε κ
12 ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν,
κεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστε
13 σιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ
λήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ
14 ἐγεννήθησαν. Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνω
ἐν ἡμῖν καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν
μονογενοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθε
15 Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγε λέγων· Ο
ἦν, ὃν εἶπον· Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν
16 γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν. Καὶ ἐκ τοῦ πληρώμα
αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν καὶ χάριν ἀντὶ χάρι
17 Ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη· ἡ χάρις καὶ ἡ

inum et lumen in tenebris splendet et tenebrae id non com- 5
prehenderunt. Fuit homo missus a Deo, cui nomen Iohannes; 6
hic venit ad testimonium exhibendum, ut testaretur de lu- 7
mine, quod dixi, ut omnes per eum fidem haberent. Non erat
ille lumen, sed ut testimonium exhiberet de lumine. Erat lu- 8
men verum, quod omnem hominem, qui in eo est, ut in mun- 9
dum veniat, illustrat. (ad lumen — erat in eo, ut — veniret.) 10
In mundo erat et mundus per eum factus est et mundus eum
non novit. In peculium suum habebat, venit et populares 11
eius non receperunt. Quot vero eum receperunt, iis dedit 12
facultatem, filios Dei fieri, qui ei (Messiae) fidem habebant,
qui non e sanguine neque e voluntate corporis (al. foeminae) 13
neque e voluntate viri, sed e Deo geniti sunt. Et logos hu- 14
manam formam induit et versatus est inter nos (et contem-
plati sumus eius splendorem, splendorem ut unigeniti a patre,)
plenus gratiae et veritatis. Iohannes testatur de eo et pa- 15
lam professus est: hic erat, quem dixi: qui post me ve-
nit, ante me fuit; nam me prior erat. Et ex abundantia 16
eius nos omnes cepimus et gratiam gratiae additam. Nam 17
lex per Mosen data est; gratia et veritas per Iesum Chri-
stum exstitit. Deum nemo unquam vidit: unigenitus filius, 18
qui erat in sinu patris, ille enarravit.

Et hoc est testimonium Iohannis, quum Iudaei Hieroso- 19
lymis sacerdotes et Levitas misissent, ut eum interrogarent:
tu quis es? Et professus est nec negavit; et professus est: 20
ego non sum Christus. Et interrogarunt eum: quid igitur? 21
esne tu Elias? Et dicit: non sum. Esne tu propheta (quem
expectamus)? Et respondit: non. Dixerunt igitur ei: quis- 22
nam es? ut responsum demus iis, qui nos miserunt: quid
dicis de temetipse? *) „Ego, inquit, vox clamantis in deser- 23
to: complanate viam domini!" quemadmodum cecinit Ie-
saias propheta. Et legati erant e Pharisaeis eumque in- 24
terrogarunt hunc in modum: quid igitur lotione sacra im- 25
mergis, si tu non es Christus neque Elias neque propheta

*) Iesa. XL, 3.

lum, vitae, veritatis, salutis auctor est, repudiatus ab homini-
bus adeoque a Iudaeis, in Iesu humanam induit naturam, ut ex
prima, quae in eo inest, rerum div. copia ad unum omnes
ditiant, quae ad verum, pietatem, favorem Dei et vitam bea-
tam perducunt. Praestantior igitur est Mose, qui legem dedit,
Iohanne b., qui haud semel honorificum de Christo testimo-
nium edidit; 1—18. inprimis quum Pharisaei legatos Hierosoly-
mis ad eum Bethaniam, ubi sacra lotione homines imbuebat, mi-
serunt, quibus praesentibus palam *et libere* professus est, Iesum

26 οὐδὲ οὔτε Ἠλίας οὔτε ὁ προφήτης; Ἀπεκρίθη αὐτ
Ἰωάννης λέγων· Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι, μέσος δὲ
27 ἕστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε· αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω
ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, οὗ ἐγὼ οὐ
28 ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.
ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπ
29 Ἰωάννης βαπτίζων. Τῇ ἐπαύριον βλέπει τὸν Ἰησοῦ
γόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει· Ἴδε, ὁ ἀμνὸς τοῦ
30 ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Οὗτός ἐστι, π
ἐγὼ εἶπον· Ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέ
31 γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν. Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν α
ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθο
32 ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων. Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννη
γων· Ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡς πε
33 ρὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. Κἀγὼ οὐκ
αὐτόν· ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐ
μοι εἶπεν· Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνο
μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνε
34 ἁγίῳ. Κἀγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός
ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

35 Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ Ἰωάννης καὶ ἐ
36 μαθητῶν αὐτοῦ δύο. Καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ π

? Quibus Iohannes his verbis respondit: equidem lo- 26
ne sacra per aquam imbuo, sed medius inter vos con-
it, quem vos non nostis; ipse est, qui post me venit, 27
ante me fuit, cuius ut solvam calceamenti corrigiam,
sum idoneus. Haec Bethaniae facta sunt trans Iorda- 28
, ubi Iohannes lotione sacra imbuebat. Postridie videt 29
m ad se venientem et dicit: ecce, agnus Dei, qui mundi
t peccatum. Hic est, de quo ego dixi: post me venit vir, 30
ante me fuit (al. me praestantior); nam me prior erat. 31
ego eum non noveram, sed ut Israelitis manifestaretur,
ob causam ego veni per aquam homines obstringens.
testatus est Iohannes his verbis: contemplatus sum 32
(divinum) modo columbae coelitus delabentem, et
it (in eo) super eum (delatus). Et ego eum non no- 33
, sed qui me misit, ut homines baptismo per aquam
ringerem, illo mihi dixit: in quemcunque videris Spi-
, quem nosti, delabentem manentemque super eum (de-
), hic est, qui per Spiritum sanctum lotione imbuit sa-
. Et ego vidi et testatus sum, hunc esse filium Dei. 34

Postridie iterum Iohannes aderat et duo ex eius disci- 35
. Et oculis in Iesum ambulantem iniectis dicit: ecce, 36
Dei. Quem duo illi discipuli dicentem quum audi- 37
, Iesum sunt secuti. Sed Iesus conversus eosque 38
templatus sequentes iis: quid, inquit, quaeritis? Illi au- 39
Rabbi (quod est, si interpreteris, magister) inquiunt,
manes? Quibus: venite, inquit, et videte. Vene- 40
et viderunt, ubi maneret illumque diem apud eum man-
. Hora erat circiter decima. Erat Andreas, frater 41
Petri, unus ex illis duobus, qui a Iohanne (res
audiverant eumque erant secuti. Hic primus suum 42
fratrem Simonem deprehendit, cui: deprehendimus,
, Messiam (quod est, si interpreteris, Christus). Et 43
eum ad Iesum. Quem Iesus intuitus: tu es Si-
, inquit, filius Ionae; tu vocaberis Cephas (quod est,
interpreteris, Petrus). Postridie quum in Galilaeam egre- 44
voluerit, deprehendit Philippum, cui: sequere me, in-

Messiam, ipsum autem longe eo inferiorem, et postero die,
Iesus ipse accederet, declaravit, se esse Messiae anteam-
nem, Iesum autem Messiam, id quod in ipso lotione sacra
ndo e Spiritu div. in eum delapso et perspexerit et testaretur.
–34. Postero die eodem in loco duo Iohannis b. discipuli
dreas, (Iohannes?) Simon, cui Iesus Petri nomen imponit,
gistro relicto, Iesum sequuntur ac postridie illorum impulsu

45 ρίσκει Φίλιππον καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. Ἦν δὲ
Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδά, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ
46 Πέτρου. Εὑρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐ-
τῷ· Ὃν ἔγραψε Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται
εὑρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ, τὸν ἀπὸ Ναζα-
47 ρέτ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ· Ἐκ Ναζαρὲτ δύναται
τι ἀγαθὸν εἶναι; Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Ἔρχου καὶ
48 Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐ-
καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ· Ἴδε, ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δό-
49 λος οὐκ ἔστι. Λέγει αὐτῷ Ναθαναήλ· Πόθεν με γινώ-
σκεις; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Πρὸ τοῦ σε
50 Φίλιππον φωνῆσαι ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἶδόν σε. Ἀπε-
κρίθη Ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ· Ῥαββὶ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς
51 τοῦ θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. Ἀπεκρίθη Ἰη-
σοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὅτι εἶπόν σοι· Εἶδόν σε ὑπὸ τὴν
52 τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων ὄψει. Καὶ λέγει
τῷ· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἀπάρτι ὄψεσθε τὸν οὐρα-
νὸν ἀνεῳγότα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας
καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

ΚΕΦ. II.

1 Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾷ τῇ

n receperunt. Quot vero eum receperunt, his dedit 12
em, filios Dei fieri, qui ei (Messiae) fidem habebant,
e sanguine neque e voluntate corporis (al. foeminae) 13
voluntate viri, sed e Deo geniti sunt. Et logos hu- 14
formam induit et versatus est inter nos (et contem-
nus eius splendorem, splendorem ut unigeniti a patre,)
gratiae et veritatis. Iohannes testatur de eo et pa- 15
fessus est: hic erat, quem dixi: qui post me ve-
e me fuit; nam me prior erat. Et ex abundantia 16
omnes cepimus et gratiam gratiae additam. Nam 17
Mosen data est; gratia et veritas per Iesum Chri-
stitit. Deum nemo unquam vidit: unigenitus filius, 18
in sinu patris, ille enarravit.
hoc est testimonium Iohannis, quum Iudaei Hieroso- 19
cerdotes et Levitas misissent, ut eum interrogarent:
es? Et professus est nec negavit; et professus est: 20
sum Christus. Et interrogarunt eum: quid igitur? 21
Elias? Et dicit: non sum. Esne tu propheta (quem
mus)? Et respondit: non. Dixerunt igitur ei: quis- 22
? ut responsum demus iis, qui nos miserunt: quid
temetipse? *) „Ego, inquit, vox clamantis in deser- 23
planate viam domini!" quemadmodum cecinit Ie-
opheta. Et legati erant e Pharisaeis eumque in- 24
unt hunc in modum: quid igitur lotione sacra im- 25
tu non es Christus neque Elias neque propheta

us Canae in Galilaea et manifestavit maiestatem
que discipuli fidem ei habuerunt.
ea Capharnaumum descendit et ipse et mater eius 12
eiusque discipuli ibique non multos dies manse-
ischate Iudaeorum instante, adscendit Hierosoly- 13
, qui, quum in templo venditores boum et ovium 14
arum offendisset argentariosque sedentes, flagello 15
facto omnes e templo eiecit et oves et boves, et
argentariorum effundebat mensasque evertit et 16
vendentibus dixit: haec auferte hinc! ne domum
domum negotiationis facite. Verum discipuli 17
dati sunt, scriptum esse: *) „desiderium domus
xedit."
i igitur ei hunc in modum responderunt: quod- 18
mentum nobis exhibes, quod haec facis? Quibus 19
modo respondit: destruite hoc templum, et intra
d restaurabo. Dixerunt igitur Iudaei: quadraginta 20
exstructum est hoc templum, et tu intra triduum
abis? Ille vero de templo corporis sui (ecclesiae 21
bat. Quum igitur e mortuis esset resuscitatus, 22
sunt eius discipuli, eum hoc dicere, et fidem
t libris sacris et dicto, quod Iesus protulerat.
m autem Hierosolymis versaretur festo paschatis 23
ti, quum miracula, quae edebat, viderent, fidem
Iesu habuerunt. Ipse vero Iesus semetipsum iis 24
fidit, quia noscebat omnes neque opus habebat, ut 25
hominibus testimonium exhiberet; ipse enim nosce-
d in hominibus esset.

CAP. III.

: autem homo e Pharisaeis, cui nomen Nicodemus, 1
Iudaeorum; hic noctu ad eum venit eique: magi- 2
uit, scimus, te esse doctorem a Deo profectum;
m haec, quae tu edis, miracula edere potest, nisi

LXIX, 10.
. Postea quum aliquot dies Capharnaumi cum suis esset
Hierosolyma profectus mercatores et nummarios aedem
nantes eiicit, ubi profitetur, se brevi tempore nova sa-
nstituturum, quod tamen non nisi post reditum eius in
apostolis perspicitur. 12—22. cf. Matth. XXI, 12. 13.
15. Luc. XIX, 45. 46. Hierosolymis multi quidem ob
a Iesu edita pro Messia eum habent, ipse autem, in-
um hominum optime perspecta, iis se non credit. 23—25.
ram Nicodemo, assessore *synedrii*, *qui miraculis* Christi

νται ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ θεὸς μ
3 Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀμὴν
σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύνατα
4 βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Ν
Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν;
ται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερο
5 καὶ γεννηθῆναι; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴ
ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος,
6 ται εἰςελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Τ
μένον ἐκ τῆς σαρκὸς σάρξ ἐστι καὶ τὸ γεγεν
7 τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστι. Μὴ θαυμάσῃς,
8 σοι· Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. Τὸ πνε
θέλει πνεῖ καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ'
πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει. Οὕτως ἐστὶ πᾶ
9 νημένος ἐκ τοῦ πνεύματος. Ἀπεκρίθη Νικόδημ
10 πεν αὐτῷ· Πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι; Ἀπε
σοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τ
11 καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι,
δομεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμε
12 μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. Εἰ τὰ ἐπίγεια
καὶ οὐ πιστεύετε· πῶς, ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουρ

uodcunque e corpore natum est, corpus est, et 6
ue e spiritu, spiritus est; ne mireris, me tibi 7
oportere vos denuo nasci. Spiritus flat, ubi vult, 8
m eius audis, sed nescis, unde venit et quo
e est quicunque e spiritu natus est. Nicodemus 9
n modum respondit: quomodo haec fieri possunt?
respondit his verbis: tu es doctor (ille) Israelita- 10
aec non nosti? Sanctissime tibi confirmo, nos, 11
nus, loqui, et quae vidimus, testari, et testimo-
trum non accipitis. Si terrena vobis dixi et fidem 12
tis; quomodo si coelestia vobis dixerim, fidem
Et nemo adscendit in coelum, nisi qui e coelo 13
, Messias, qui est in coelo. Et quemadmodum 14
stulit serpentem in loco, quem nosti, deserto,
oportet Messiam, ut quicunque ei fidem habet, ne 15
sed vitam habeat aeternam. Sic enim Deus mun- 16
vit, ut filium suum unigenitum daret, ut quicun-
m haberet, ne periret, sed vitam haberet aeternam.
filium suum non misit in mundum, ut mundum 17
, sed ut mundus per eum servaretur. Quicunque 18
habet, non iudicatur, quicunque autem fidem non
n est iudicatus, quia unigenito Dei filio fidem non
Hoc autem est iudicium, quod lux in mundum ve- 19
mines magis tenebras quam lucem amarunt; erant
a eorum improba. Quicunque enim male agit, 20
t nec prodit in lucem, ne facta eius arguantur;

21 ἔργα αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται π
φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν θεῷ ἐστ
γασμένα.

22 Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ
εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶ
23 ἐβάπτιζεν. Ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνω
γὺς τοῦ Σαλείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ· καὶ π
24 νοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. Οὔπω γὰρ ἦν βεβλημένο
25 τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης. Ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐ
26 μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου περὶ καθαρισμοῦ.
ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ εἶπον αὐτῷ· Ῥαββί,
μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας
27 οὗτος βαπτίζει καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.
κρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν· Οὐ δύναται ἄνθρωπος λ
νειν οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐ
28 Αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε, ὅτι εἶπον· Οὐκ εἰμὶ
Χριστὸς, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐ
29 Ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστὶν, ὁ δὲ φίλος τ
φίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ χαρᾷ χαίρει δι
φωνὴν τοῦ νυμφίου. Αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ π

ohannis cum Iudaeo de ritu lavandi. Et vene- 26
Iohannem, cui: magister, inquiunt, qui tecum
s Iordanem, cui tu testimonium exhibuisti, en,
immergit et omnes ad eum veniunt. Iohannes 27
his verbis: non potest homo quiddam sibi sumere,
nitus ei fuerit concessum. Vos ipsi testes mihi 28
dixisse: non ego sum Christus, sed missus sum
m. Qui sponsam habet, sponsus est, sed sponsi 29
qui adstat eumque audit, propter vocem sponsi im-
udet. Hoc igitur gaudium meum completum est. 30
ortet crescere, me decrescere. Qui coelitus ve- 31
ibus superior est. Qui e terra est, est e terra et
oquitur (i. e. homo in hac terra natus, humilis
milia loquitur); qui e coelo venit, omnibus supe-
et quod vidit atque audivit, hoc testatur, et testi- 32
ius nemo admittit. Qui testimonium eius admit- 33
navit, Deum esse veracem. Quem enim Deus 34
rba Dei eloquitur; non enim modice dat Deus
Pater amat filium et omnia dedit, ut essent in eius 35
Qui filio fidem habet, vitam habet aeternam; qui 36
n denegat, vitam non videbit, sed ira Dei ma-
, (postquam puniens super eum venit i. e. obno-
et poenae divinae).

CAP. IV.

igitur cognovisset dominus, audivisse Phari- 1

2 νης· (καίτοιγε Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ'
3 θηταὶ αὐτοῦ·) ἀφῆκε τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀπῆλθε
4 εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι δ
5 Σαμαρείας. Ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας
μένην Συχὰρ πλησίον τοῦ χωρίου οὗ ἔδωκεν Ἰακ
6 σὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ Ἰακ
οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκαθέζ
7 τως ἐπὶ τῇ πηγῇ· ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη. Ἔρχεται
τῆς Σαμαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ. Λέγει αὐτῇ ὁ
8 Δός μοι πιεῖν. (Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλ
9 εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι.) Λέγει
τῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις· Πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὢ
ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς οὔσης γυναικὸς Σαμαρείτιδος; (
10 συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις.) Ἀπεκρίθη
καὶ εἶπεν αὐτῇ· Εἰ ἤδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ
ἐστιν ὁ λέγων σοι· Δός μοι πιεῖν· σὺ ἂν ἤτησας αὐ
11 ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύρ
ἄντλημα ἔχεις καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν
12 ὕδωρ τὸ ζῶν; Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν
ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπι
13 υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ; Ἀπεκρίθη
καὶ εἶπεν αὐτῇ· Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τού

nnes; (quamquam Iesus ipse non aqua immerge- 2
us discipuli;) Iudaea relicta iterum in Galilaeam 3
rtebat autem eum transgredi per Samariam. Ve- 4
in urbem Samariae, quae Sychar dicitur, vici- 5
quem Iacobus Iosepho filio suo dederat. Erat 6
fons Iacobi. Iesus igitur fessus ex itinere se-
d illum fontem; hora erat circiter sexta. Ve- 7
e Samaria ad aquam hauriendam. Cui Iesus: da
it, potum. (Nam discipuli in urbem abierant, 8
emerent.) Dicit igitur mulier Samaritana ad 9
odo tu Iudaeus a me muliere Samaritana potum
aei enim consuetudine Samaritanorum non utun-
s ei hunc in modum respondit: si nosses bene- 10
et quis sit, qui tibi dicit: da mihi potum; tu
teres et daret tibi aquam vivam. Cui mulier: 11
quit, neque haustrum habes et puteus est pro-
nde igitur habes aquam vivam? Num tu maior 12
ostro Iacobo, qui nobis hunc puteum dedit et
bibit et filii eius et pecudes eius? Iesus ei re- 13
verbis: quicunque ex hac aqua bibit, iterum
unque vero biberit ex aqua, quam ego ei dabo, 14
iet in perpetuum; sed aqua, quam ei dabo, fiet
s aquae ebullientis, quae valet ad vitam aeter-
it ad eum mulier: da mihi hanc aquam, ut ne 15
veniam huc haustum. Cui Iesus: abi, inquit, 16
tuum et veni huc. Mulier respondit his ver-
abeo virum. Cui Iesus: recte, inquit, dixisti: 17
non habere. Quinque enim viros habuisti, et 18
habes, non est tuus vir: hoc verum dixisti.
: domine, inquit, video, te esse prophetam. 19
tri in hoc monte adorarunt, et vos dicitis, Hie- 20
esse locum, ubi adorari oporteat. Cui Iesus: 21
quit, crede mihi, venit hora, qua neque in hoc

---

r Samariam proficiscens, mulierem Samaritidam ad
bi, a potu, quem flagitaverat, occasione de rebus div.
petita, sexto eam marito nupturam esse miro modo
turum esse, ut Deus ubique terrarum animo et vere

22 ἐν Ἱεροσολύμοις προςκυνήσετε τῷ πατρί. Ὑμεῖς
νεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προςκυνοῦμεν ὃ οἶδα
23 ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. Ἀλλ' ἔρχ
καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προςκυνηταὶ προς
σι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ
24 τοιούτους ζητεῖ τοὺς προςκυνοῦντας αὐτόν. Π
θεὸς, καὶ τοὺς προςκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι
25 θείᾳ δεῖ προςκυνεῖν. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Ο
Μεσσίας ἔρχεται, ὁ λεγόμενος Χριστός· ὅταν ἔ
26 νος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησο
27 εἰμι, ὁ λαλῶν σοι. (Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ
αὐτοῦ καὶ ἐθαύμαζον, ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλ
δεὶς μέντοι εἶπε· Τί ζητεῖς ἢ τί λαλεῖς μετ'
28 Ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνὴ καὶ ἀπῆ
29 τὴν πόλιν καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις· Δεῦτε,
θρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα, μή
30 ἐστιν ὁ Χριστός; Ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως
31 χοντο πρὸς αὐτόν. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων
32 μαθηταὶ λέγοντες· Ῥαββὶ, φάγε. Ὁ δὲ εἶπεν
33 Ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

ıeque Hierosolymis patrem adorabitis. Vos adoratis, 22
ın nostis; nos adoramus, quod novimus, quoniam sa-
e Iudaeis. At venit hora et iam est, qua veri cultores 23
venerabuntur mente (Spiritu div. imbuta) et veritate
ienter veritati div. per Messiam patefactae; etenim
les cultores suos desiderat. Mens est Deus et qui eum 24
ıtur, mente et veritate venerari oportet. Cui mulier: 25
ıquit, venire Messiam, qui dicitur Christus; quando
erit, omnia nobis illustrabit. Cui Iesus: ego sum, in- 26
ui tecum loquitur. (Atque interea superveniunt eius 27
i et mirantur, quod cum muliere loquebatur. Nullus
lixit: quid quaeris aut quid cum ea loqueris?) Relicta 28
ıydria sua, mulier abiit in urbem dicitque homini-
ite, videte hominem, qui mihi omnia, quaecunque 29
xit, an forte hic sit Christus? Egressi igitur urbe 30
veniebant. Interim vero rogabant eum discipuli 31
ıis: magister, ede. Quibus: equidem, inquit, ci- 32
beo comedendum, quem vos non nostis. Dicebant 33
liscipuli ad se invicem: num quis tulit ei come-
? Quibus Iesus: meus cibus est, inquit, ut satis- 34
voluntati eius, qui me misit, et opus eius perficiam.
vos dicitis: adhuc tempus est quatuor mensium et 35
ıssis? En, dico vobis, tollite oculos vestros et con-
ıini agros; nam iam albent ad messem. Messor 36
m capit et colligit fructum, qui valet ad vitam aeter-
t et sator simul laetetur ac messor. In hoc enim 37
est vera: „alius sementem facit et alius metit.“
si vos ad metendum quod non laborastis; alii la- 38
t, et vos in laborem eorum successistis. Ex urbe 39
lla multi Samaritanorum eum pro Messia habuerunt
onem mulieris testantis: dixit mihi omnia quaecun-
. Quum igitur Samaritani ad eum venissent, ro- 40
eum, ut apud ipsos maneret, et biduum ibi man-
multo plures propter eius doctrinam fidem habue- 41
ılierique dicebant: non amplius propter tuum ser- 42

Iam antea eum prophetam esse collegerat, sed Iesu ipso,
m esse, professo quam celerrime oppidanos arcessit. In-
scipulis, qui alimenta in urbe emerant, reversis et de
i pabulo exponit Christus et de larga messe, cuius div.
futuri sint participes, adventantibus Samaritanis. Hi eum
nt, ut per biduum eos edoceat, *quorum multi* ei ut Mes-

Γαλιλαίοι πάντα ἑωρακότες
46 ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦ
θεν οὖν πάλιν εἰς τὴν Κανᾶ
ησε τὸ ὕδωρ οἶνον. Καὶ ἦν
47 ἠσθένει ἐν Καφαρναούμ.
ἦκε ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴ
αὐτὸν καὶ ἠρώτα αὐτὸν, ἵνα
48 τὸν υἱόν· ἤμελλε γὰρ ἀποθνη
πρὸς αὐτόν· Ἐὰν μὴ σημεῖο
49 πιστεύσητε. Λέγει πρὸς αὐτ
50 τάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ π
Ἰησοῦς· Πορεύου· ὁ υἱός
ἄνθρωπος τῷ λόγῳ, ᾧ εἶπεν
51 Ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντο
σαν αὐτῷ καὶ ἀπήγγειλαν λέ
52 Ἐπύθετο οὖν παρ' αὐτῶν τ
ἔσχε. Καὶ εἶπον αὐτῷ· Ὅτι
53 αὐτὸν ὁ πυρετός. Ἔγνω οὖν
ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰ
54 Καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ
πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίη
Ἰουδαίας εἰν τὴν Γαλιλαίαν.

ΚΕΦ.

1 Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τ
2 Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. Ἔ

nem fidem habemus; ipsi enim audivimus et vidimus,
hic esse revera servatorem mundi, Christum.

Biduo autem post illinc egressus abiit in Galilaeam. 43
Ipse enim Iesus testatus est, prophetam in sua ipsius pa- 44
tria honorem non habere. Quum igitur in Galilaeam ve- 45
nisset, exceperunt eum Galilaei, qui omnia, quae Hiero-
solymis festo die (paschali) fecerat, viderant; etenim ipsi
ad festum diem celebrandum venerant. Iterum igitur Ca- 46
nam Galilaeae venit, ubi aquam in vinum mutaverat. Erat-
que alicus quidam, cuius filius aegrotabat Capharnaumi.
Qui quum audivisset, Iesum e Iudaea in Galilaeam venire, 47
ad eum abiit eumque rogabat, ut descenderet eiusque filium
sanaret; erat enim moriturus. Cui igitur Iesus: nisi mira- 48
cula, inquit, et prodigia videritis, fidem non habeatis. Au- 49
tem ad eum dicit: domine, descende, antequam filius meus
moriatur. Cui Iesus: abi, inquit, filius tuus vivit. Et 50
homo voci, quam Iesus ei dixerat, fidem habuit atque ab-
iit. Sed quum iam descenderet, servi eius obviam ei 51
ei nuntiarunt dicentes: puer tuus vivit. Sciscitatus 52
igitur horam, qua melius se habuerit. Cui illi: heri,
inquiunt, hora septima febris eum reliquit. Cognovit igi- 53
tur pater, illa hora (melius se habuisse), qua Iesus ei di-
xerat: filius tuus vivit. Et fidem habuit ipse totaque eius
domus. Hoc iterum secundum miraculum edidit Iesus, 54
cum e Iudaea in Galilaeam venisset.

CAP. V.

Postea erat festus dies Iudaeorum, et Iesus Hieroso- 1
lyma adscendit. Est autem Hierosolymis balneum, Bethes- 2
da hebraice dictum, quod quinque habet porticus. In his 3
iacebat magna multitudo aegrotorum, caecorum, claudo-
rum, tabidorum, (qui aquae motum exspectabant. Ange- 4

---

fidem habent. 1—43. Iesus in Galilaeam redux factus et a
Galilaeis ob miracula, quae Hierosolymis per eum edita viderant,
aegrotus, filium ministri cuiusdam regii gravi morbo affectum
Capharnaumi vel absens miro modo persanat, cuius tota domus
illuc dat nomen. 44—54. cf. Mat. IV, 12. Marc. I, 14. 15. Luc.
IV, 14. 15.
V. Tum iterum festo Iudaeorum *Hierosolymis* versans ad bal-

καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ καὶ ἐτάρα
ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ
5 τος ὑγιὴς ἐγίνετο, ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι.
δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ἔχ
6 τῇ ἀσθενείᾳ. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμεν
γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ·
7 ὑγιὴς γενέσθαι; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν· Κύρι
θρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα, ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, β
εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγὼ, ἄλλ
8 ἐμοῦ καταβαίνει. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἔγειρε
9 τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. Καὶ εὐθέως
ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος καὶ ἦρε τὸν κράββατον αὐτοῦ
10 ριεπάτει. Ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.
οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ· Σάββατόν ἐστι
11 ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράββατον. Ἀπεκρίθη αὐτ
ποιήσας με ὑγιῆ ἐκεῖνός μοι εἶπεν· Ἆρον τὸν κρά
12 σου καὶ περιπάτει. Ἠρώτησαν οὖν αὐτόν· Τίς ἐστι
13 θρωπος ὁ εἰπών σοι· Ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ
τει; Ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ἤδει τίς ἐστιν· ὁ γὰρ Ἰησοῦς
14 σεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. Μετὰ ταῦτα εὑρίσκε
ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἴδε, ὑγιὴς γ

s enim tempore statuto descendit ut esset in balneo, et
uam commovit: primus igitur post aquae motum ingres-
s sanabatur, quocunque tandem morbo teneretur.) Erat 5
ero ibi homo quidam triginta et octo annos morbo labo-
ans. Hunc quum Iesus decumbentem vidisset et cogno- 6
sset, eum iam multum temporis laborare, dicit ad eum:
ione salvus fieri? Aegrotus ei respondit: domine, nemi- 7
em habeo, ut, quando aqua mota fuerit, me in balneum
emittat; sed dum ego venio, alius me prior descendit.
Ai Iesus: surge, inquit, tolle lectulum atque incede. Et 8
ustinim homo sanatus est et, lectulo suo sublato, ince- 9
debat. Erat autem ille dies sabbati. Iudaei igitur sanato 10
dicebant: dies sabbati est; non licet tibi tollere lectulum.
Respondit iis: qui me sanavit, ille mihi dixit: tolle lectu- 11
lum tuum atque incede. Interrogabant igitur eum: quis- 12
nam est homo ille, qui tibi dixit: tolle lectulum tuum at-
que incede? Senatus vero nesciebat, quis esset; Iesus enim 13
se subduxerat, quum multi homines in illo loco essent.
Postea Iesus in templo eum offendit eique dixit: vide, sa- 14
nus es, ne amplius pecca, ut ne deterius quid tibi acci-
dat. Homo abiit renuntiavitque Iudaeis, Iesum esse, qui 15
eum sanum reddiderit. Et hanc ob causam persequeban- 16
tur Iesum Iudaei, quod hoc faciebat die sabbati. At Iesus 17
iis respondit: pater meus ad hoc usque tempus operatur,
et ego operor. Ob hoc igitur Iudaei magis studebant 18
eum interficere, quod non solum diem sabbati solvebat
violabat), sed etiam suum ipsius patrem dicebat Deum,
rem se faciens Deo. Iesus igitur hunc in modum iis 19
respondit: sanctissime vobis confirmo, non posse filium
a marte (auctoritate) quidquam facere, nisi quid patrem
ientem viderit; quaecunque enim ille fecerit, haec filius
que similiter facit. Pater enim amat filium et omnia, 20
e ipse facit, ei monstrat, et maiora his ei monstrabit
ra, ut vos miremini. Quemadmodum enim pater exci- 21
mortuos vivosque reddit, sic etiam filius, quos vult,
s reddit. Neque enim pater quemquam iudicat, sed 22

---

a Bethesda hominem per triginta octo annos aegrotantem
sabbati una voce reddit salvum. Quam rem quum aegre
t Pharisaei, Iesus declarat primum: se patrem imitari coe-
m, qui nunquam non efficax sit: deinde, sibi a Deo multo
iora esse concessa, div. dignitatem, potestatem mortuos in
m revocandi, iudicium *habendi extremum*: tum, suum de

23 τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ, ἵνα πάντες τιμῶ
τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. Ὁ μὴ τιμῶν
24 υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν. Ἀμ
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ
στεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ εἰς κρ
οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς
25 ζωήν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα καὶ
ἐστιν, ὅτι οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ
26 θεοῦ καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. Ὥςπερ γὰρ ὁ πα
ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔ
27 ἐν ἑαυτῷ. Καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν πο
28 ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί. Μὴ θαυμάζετε τοῦτο· ὅτι
χεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσο
29 τῆς φωνῆς αὐτοῦ καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ πο
σαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξα
30 εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμ
τοῦ οὐδέν. Καθὼς ἀκούω, κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ
δικαία ἐστὶν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ
31 θέλημα τοῦ πέμψαντός με. Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ
32 ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής· ἄλλος ἐ
ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα, ὅτι ἀληθής ἐστι
33 μαρτυρία, ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. Ὑμεῖς ἀπεστάλκ

udicium dedit filio, ut omnes honorarent filium, 23
modum honorant patrem. Quicunque filium non
t, non honorat patrem, qui eum misit. Sanctis- 24
vobis confirmo, qui doctrinam meam audit et fidem
ei qui me misit, vitam habet aeternam nec subit
m, sed e morte transiit ad vitam. Sanctissime 25
confirmo, venit hora iamque est, qua mortui vo-
illi Dei audient et qui audivere, vivent. Quemad- 26
n enim pater vitam habet in semetipso, sic etiam
edit, ut in semetipso haberet vitam. Et potestatem 27
lit iudicium habendi, quoniam filius hominis est (i. e.
s). Nolite mirari hoc: venit hora, qua omnes, qui 28
uleris versantur, vocem eius audient et egredien-
qui recte egerunt, ut ad vitam percipiendam resur- 29
qui vero male egerunt, ut resurgant ad subeundum
m. Non possum ego mea auctoritate quidquam fa- 30
Quemadmodum audio, iudico, et iudicium meum iu-
st, quoniam non expeto ea, quae mihi placent, sed
placent ei, qui me misit. Si ego de me ipse testi- 31
n exhibeo, testimonium meum non est verum; alius 32
i de me testatur, et novi, verum esse, quod de me
t, testimonium. Vos ad Iohannem misistis et veri- 33
stimonium exhibuit: ego vero non ab homine testi- 34
n accipio, sed haec dico, ut vos servemini. Ille 35
men ardens et lucens, vos autem lumine eius ad
s (per breve tempus) delectari voluistis. Ego vero 36
nium habeo maius Iohanne; opera enim, quae pater
edit, ut ea perficerem, haec ipsa opera, quae ego
de me testantur, patrem me misisse; et qui me mi- 37
ter ipse de me testatus est. Neque vocem eius au- 38
s unquam neque faciem eius vidistis, neque doctri-
ius habetis in vobis permanentem, quod, quem ille
huic vos fidem denegatis. Perscrutamini scripta sa- 39
noniam vos vitam aeternam in iis habere videmini,
sunt, quae de me exhibent testimonium, nec vul- 40
me venire, ut vitam habeatis. Laudem ab homini- 41
n capto; et novi vos, amorem Dei non inesse in

---

so testimonium, quippe a numine profectum esse verissi-
que illo, quod Iohannes b. ediderat, longe praestantius,
miracula vi divina perpetrata: et denique, Mosen, qui
sia exposuerit, ipsos, ut homines pervicaces atque incre-

43 τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς. Ἐγὼ ἐλ
θα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβά
με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον
44 ψεσθε. Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι δόξαν παρὰ
λήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μ
45 θεοῦ οὐ ζητεῖτε; Μὴ δοκεῖτε, ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω
πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωϋσῆ
46 ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωϋσῇ, ἐπι
47 ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν· εἰ δὲ τοῖς
νου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι
στεύσετε;

ΚΕΦ. VI.

1 Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν τῆς θαλ
2 σης τῆς Γαλιλαίας, τῆς Τιβεριάδος, καὶ ἠκολούθει α
ὄχλος πολὺς, ὅτι ἑώρων τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσ
3 νούντων. Ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐκεῖ ἐ
4 θητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ
5 σχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. Ἐπάρας οὖν ὁ Ἰησοῦς τ
ὀφθαλμοὺς καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται π
αὐτὸν, λέγει πρὸς τὸν Φίλιππον· Πόθεν ἀγοράσομεν

Ego veni nomine patris mei, nec me admittitis; 43
venerit suo ipsius nomine, illum admittetis. Qui 44
vos fidem habere laudem a vobis invicem captan-
laudem quae a solo Deo proficisci potest, non ex-
Ne opinemini, me vos accusaturos esse apud pa- 45
t qui vos accusat, Moses, in quo fiduciam collo-
t collocatis). Si enim fidem haberetis Mosi, fidem 46
mihi; de me enim ille scripsit; sin vero illius 47
fidem denegatis, quomodo meis dictis fidem ha-

CAP. VI.

tea Iesus trans mare Galilaeae, Tiberiadis, abiit 1
magna hominum multitudo sequebatur, quoniam 2
, quae in aegrotis edebat, videbant. Iesus autem 3
it in montem ibique cum discipulis suis sedebat.
autem Pascha, festum Iudaeorum. Iesus igitur 4. 5
ublatis quum magnam hominum multitudinem ad se
vidisset, ad Philippum: unde, inquit, panes eme-
hi edant? (Hoc vero dicebat eum explorans; ipse 6
iebat, quid esset facturus.) Respondit ei Philip- 7
centis denariis panes iis non sufficiunt, ut quis-
um exiguum quid accipiat. Dicit ad eum unus ex 8
cipulis, Andreas frater Simonis Petri: est pueru- 9
lam hic, qui quinque panes habet hordaceos et duos
at haec quid ad tantam multitudinem? Iesus vero 10
acite, ut homines accumbant. Erat autem gramen
illo in loco. Accubuerunt igitur viri numero cir-
inque millia. Verum Iesus sumtos panes, gratiis 11
istribuit (discipulis, discipuli autem) accumbentibus;
etiam de piscibus quantum vellent. At quum 12
mpleti, discipulis suis: colligite, inquit, quae su-
frusta, ne quid pereat. Collegerunt igitur ac duo- 13
orbes frustorum ex quinque illis panibus hordaceis,
pererant convivis, impleverunt.

---

nia omnia fidei instrumenta impie abiecerint, convincere
munare. 1—47.

ius trans lacum Gennezareticum quinque hominum mil-
que panibus duobusque piscibus miro modo satiat, haud
ragmentis residuis. 1—13. Mat. XIV, 13. Marc. VI, 30.

14 Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ Ἰη-
σοῦς, ἔλεγον· Ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρ-
15 χόμενος εἰς τὸν κόσμον. Ἰησοῦς οὖν γνοὺς, ὅτι μέλλου-
σιν ἔρχεσθαι καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν
16 βασιλέα, ἀνεχώρησε πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. Ὡς
δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν
17 θάλασσαν καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἤρχοντο πέραν τῆς
θαλάσσης εἰς Καφαρναούμ. Καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει,
18 καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, ἥ τε θάλασσα
19 ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο. Ἐληλακότες οὖν
ὡς σταδίους εἰκοσιπέντε ἢ τριάκοντα θεωροῦσι τὸν Ἰη-
σοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου
20 γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· Ἐγώ
21 εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. Ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ
πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς
ἣν ὑπῆγον.

22 Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσ-
σης ἰδὼν, ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἓν καὶ
ὅτι οὐ συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ
23 πλοῖον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον· (ἄλλα
ἦλθε πλοιάρια ἐκ Τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφα-
24 γον τὸν ἄρτον εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου·) ὅτε οὖν εἶ-
δεν ὁ ὄχλος, ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἦλθον εἰς
25 Καφαρναούμ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν. Καὶ εὑρόντες αὐ-
τὸν πέραν τῆς θαλάσσης εἶπον αὐτῷ· Ῥαββὶ, πότε ὧδε
26 γέγονας; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Ἀμὴν
ἀμὴν λέγω ὑμῖν· Ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα,
27 ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. Ἐργάζε-

Homines igitur viso, quod Iesus ediderat, miraculo, 14
lant: hic est vere vates ille qui venit in mundum. Ie- 15
igitur quum cognovisset, eos esse venturos ipsumque
mos, ut eum facerent regem, ipse solus in montem,
nostis, iterum adscendit. Vespera autem orta dis- 16
ili eius ad mare descendunt et navigium suum ingressi 17
mare Capharnaumum veniebant. Tenebris iam ob- 18
neque Iesus ad eos venerat, et mare vento magno
excitabatur. Provecti igitur stadia vere viginti quin- 19
et triginta vident Iesum in mari ambulantem et navi-
propinquantem, et timuerunt. Is vero iis: ego sum, 20
, nolite timere. Volebant igitur in navigium eum 21
re, et statim navigium erat in terra, in quam pro-
bantur.
Postridie hominum turba, quae trans lacum (mare) 22
iterat, quum vidisset, nullum aliud ibi fuisse navi-
, nisi unum neque Iesum una cum discipulis suis il-
navigium esse ingressum, sed solos discipulos abiisse;
autem navigia Tiberiade ad eum locum, ubi, gratiis 23
ino actis, panem comederant, venerant;) quum igi- 24
idisset hominum turba, Iesum ibi non esse neque eius
pulos, ipsi illa navigia ingressi Capharnaumum Iesum
entes venerunt. Quem quum trans mare (lacum) 25
nent, ei: magister, inquiunt, quando huc venisti?
lo Iesus hunc in modum respondit: sanctissime vobis 26
mo; quaeritis me, non quod mirabilia vidistis, sed
panes comedistis ad satietatem usque. Comparate 27
non victum, qui perit, sed victum permanentem,
sequitur vita aeterna, quem Messias vobis dabit;
enim pater confirmavit, Deus. Dixerunt igitur ad 28
quid faciamus, ut edamus facta quae Deus vult?
iis respondit his verbis: factum, quod Deus vult, 29
c, ut fidem habeatis ei quem ille misit. Dixerunt 30
ei: quale igitur miraculum tu edis, ut videamus
habeamus fidem? quid facis? Maiores nostri manna 31
erunt in loco, quem nosti, deserto, quemadmodum

X, 10. Quae hominum multitudo quum Iesum vi regem
cupiat, Iesus in montem solus abit et discipulos, qui sub
am in lacu Galilaeo navigium solverant, in aquae superficie
us terram appellantes assequitur. 14—22. Mat. XIV, 22.
VI, 45. Eadem hominum multitudo postridie, lacu tra-
Iesum Capharnaumi invenit, qui eos vituperat, quod cor-
non animorum *pabulum quaerant; fidem in se* Messia po-

αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον,
55 ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἡ γὰρ σά
56 καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐσ
σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷ
57 τῷ. Καθὼς ἀπέστειλέ με
τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων
58 Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τ
θὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμ
59 τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσεται
ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν Κ
60 Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες
πον· Σκληρός ἐστιν οὗτος
61 ἀκούειν; Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦ
περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτο
62 σκανδαλίζει; Ἐὰν οὖν θεωρ
63 ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρό
ζωοποιοῦν, ἡ σάρξ οὐκ ὠφε
64 λελάληκα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι
ἐξ ὑμῶν τινὲς οἳ οὐ πιστεύοι
Ἰησοῦς, τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιο
65 ραδώσων αὐτόν. Καὶ ἔλεγε·
οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός μ
66 τῷ ἐκ τοῦ πατρός μου. Ἐκ
μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω
67 ριεπάτουν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰη
68 ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; Ἀ

e coelo descendit; si quis de hoc pane comederit, vi-
n aeternum. Atque panis quem ego dabo, est corpus
a, quod ego (loco vitae mundi) ad vitam (beatam) toti
ri humano comparandam dabo. Pugnabant igitur ad- 52
s se invicem Iudaei his verbis: qui potest hic corpus
dare comedendum? Iesus igitur iis: sanctissime, in- 53
vobis confirmo, si non corpus Messiae comederitis
e sanguinem biberitis, vitam in vobismetipsis non ha-
Qui corpus meum comedit et sanguinem meum bi- 54
vitam habet aeternam, et ego resuscitabo eum die ex-
Nam corpus meum revera est cibus et sanguis 55
revera est potus. Qui corpus meum comedit et san- 56
n meum bibit, in me manet et ego in ipso (arctis-
vinculo sumus coniuncti). Quemadmodum me misit 57
pater et ego vivo propter patrem, (sic) etiam qui
itur, (in succum et sanguinem me vertit,) ille
propter me vivet. Hic est panis ille, qui de coelo 58
dit; non quemadmodum maiores vestri comede-
t mortui sunt; qui hunc panem comedit, vivet in
m. Haec dixit in synagoga docens Capharnaumi. 59

lti igitur ex eius discipulis, quum audivissent, di- 60
dura est haec oratio, quis potest eam audire? Sed 61
m per se cognovisset, discipulos suos de hoc mus-
is: hoc, inquit, vos offendit? Si igitur videtis 62
adscendentem, ubi antea erat? Spiritus est (mens) 63
m largitur, corpus nihil prodest: dicta quae vo-
communicavi, Spiritus sunt et vita. At sunt qui- 64
vobis qui fidem non habent. Iesus enim ab ini-
rerat, quinam sint qui fidem denegent et quisnam
it traditurus. Atque dicebat: propterea vobis dixi: 65
potest ad me venire, nisi a patre meo ei fuerit con-
Ab hoc tempore multi discipulorum eius domum 66
nec amplius cum eo versabantur. Dixit igitur Iesus 67
imviris: num etiam vos abire vultis? Simon Petrus ei 68
dit: domine, ad quemnam abibimus? doctrinam ha-
e valet ad vitam aeternam; et nos fidem habuimus 69

---

que fuerit usus, vitae beatae fore participem. 41—59. Qui
dissensum in Iesu sectatoribus movet, ita, ut alii eum
, sed apostoli, Petro interprete, Iesum div. *doctorem* et
nusquam non sese *secuturos profiteantur*. Iis tamen
rem ex ipsis *sibi futurum adsignificat*. *60—71*.

70 ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ
φοῦς· Οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, κα
71 ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν; Ἔλεγε δὲ τὸν Ἰούδαν Σίμ
Ἰσκαριώτην· οὗτος γὰρ ἤμελλεν αὐτὸν παραδιδόνα
ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

ΚΕΦ. VII.

1 Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Γ
λαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι
2 τουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ
3 τὴ τῶν Ἰουδαίων, ἡ σκηνοπηγία. Εἶπον οὖν πρὸς
τὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ· Μετάβηθι ἐντεῦθεν καὶ ὕπαγ
τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι
4 ἔργα σου ἃ ποιεῖς· οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιῶ
ζητεῖ αὐτὸς ἐν παῤῥησίᾳ εἶναι. Εἰ ταῦτα ποιεῖς, φ
5 ρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. (Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ α
6 ἐπίστευον εἰς αὐτόν.) Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·
καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν, ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτ
7 πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος. Οὐ δύναται ὁ κόσμος μ
ὑμᾶς, ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ,
8 τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. Ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς

cognovimus, te esse Christum, Dei filium. Iesus iis 70
pondit: nonne ego vos duodecimviros mihi elegi, atque
s e vobis est adversarius? Dicebat autem Iudam Si- 71
nis filium Cariothensem; hic enim eum erat traditurus,
s e duodecimviris.

CAP. VII.

Et Iesus postea versabatur in Galilaea; nam in Iu- 1
a nolebat versari, quia Iudaei eum interficere stude-
. Instabat autem festus dies Iudaeorum, ille taberna- 2
rum. Fratres eius igitur ad eum dixerunt: migra hinc 3
, ofer te in Iudaeam, ut etiam discipuli facta tua,
e edis, videant; nemo enim quidquam in occulto agit 4
ipse in conspectu hominum esse cupit. Si haec agis,
nifesta te (mundo) hominibus. (Nam ne fratres quidem 5
ei (tanquam Messiae) fidem habebant.) Quibus igitur 6
s: meum tempus, inquit, nondum adest, vestrum au-
tempus semper est opportunum. Non potest mundus 7
odio habere, me autem odio habet, quoniam de ipso
, facta eius esse improba. Vos adscendite ad hunc 8
diem celebrandum; ego non adscendo ad hunc fe-
m celebrandum, quoniam tempus meum nondum
est. Quae quum ad eos dixisset, in Galilaea 9
. At quum fratres eius adscendissent, tunc et ipse 10
ndit ad festum diem celebrandum, non palam, sed
in occulto. Iudaei igitur festo illo die eum quae- 11
t ac dicebant: ubinam est ille? Et magna de eo in 12
o erat mussitatio: alii dicebant, eum esse bonum:
dicebant, eum non esse (bonum), sed seducere ple-
. Nemo tamen palam de eo loquebatur ob metum Iu- 13
rum. — At inter medios iam festos dies Iesus in tem- 14
adscendit atque docebat. Et mirabantur Iudaei di- 15
s: quomodo hic literas sacras novit non eloctus? Ie- 16
igitur iis respondit his verbis: doctrina mea non est
, sed eius, qui me misit; si quis voluntati eius sa- 17
ere volet, cognoscet de hac doctrina, utrum a Deo
cta sit, an ego meo arbitrio loquar. Qui sua au- 18

Iesus a suis ipsius fratribus ob insidias Iudaeorum in Ga-
versans vituperatus et, ut in publicum prodiret, excitatus,
s tabernaculorum dies celebrandos clam eos sequitur Hie-
ma, ubi, aliis pro honesto *viro*, *aliis pro impostore* eum ha-
bus, in *templo*, *doctrinam suam Deum habere auctorem*,

ξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ, ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμ-
τος αὐτὸν, οὗτος ἀληθής ἐστι καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ
19 ἔστιν. Οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ ο-
20 ὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι;
ἐκρίθη ὁ ὄχλος καὶ εἶπε· Δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε
21 ἀποκτεῖναι; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἓν
22 γον ἐποίησα καὶ πάντες θαυμάζετε διὰ τοῦτο. Μω-
δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν, (οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωϋ-
ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων·) καὶ ἐν σαββάτῳ περι-
23 νετε ἄνθρωπον. Εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος
σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος Μωϋσέως, ἐμοὶ χολ-
24 ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; Μὴ
25 νετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε.
γον οὖν τινὲς ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν· Οὐχ οὗτός ἐ-
26 ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; καὶ, ἴδε! παῤῥησίᾳ λαλεῖ
οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι· μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρ-
27 τες, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; Ἀλλὰ τοῦτον οἶδ-
πόθεν ἐστὶν, ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γι-
28 κει πόθεν ἐστίν. Ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκ-
Ἰησοῦς καὶ λέγων· Κἀμὲ οἴδατε καὶ οἴδατε πόθεν

edit circumcisionem, (non quod a Mose ori- 22
sed a patribus;) et die sabbati hominem
Si circumcisionem homo die sabbati admit- 23
saica violetur, mihi succensetis, quod to-
sabbato sanavi? Nolite iudicare secundum 24
om, sed iustum iudicium facite. Dicebant 25
ex Hierosolymitanis: nonne hic est, quem
ent? et, ecce! palam loquitur, neque quid- 26
: num forte revera proceres cognoverunt,
tum? At hunc novimus unde est, sed Chri- 27
niat, nemo noscit, unde sit. Iesus igitur 28
voce hunc in modum docet: at me nostis
, nostis; et mea auctoritate non veni, sed
i me misit, quem vos non nostis. Ego 29
iam ab eo profectus sum et ille me misit.
tur eum comprehendere, et nemo manum 30
iam hora eius nondum venerat. Multi vero 31
em habebant et dicebant: Messias quando
forte plura edet miracula, quam quae hic
ei quum plebem haec de eo mussitare au- 32
risaei et summi sacerdotes ministros mise-
comprehenderent. Iesus igitur dixit: breve 33
robiscum sum et abeo ad eum, qui me mi-
e nec reperietis, et ubi ego sum, vos ve- 34
s. Iudaei igitur ad se invicem dixerunt: quo- 35
turus, quod nos eum non reperiemus? num

37 Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱ-
κει ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔκραξε λέγων· Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέ-
38 πρός με καὶ πινέτω! Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς ει-
ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὑ-
39 τος ζῶντος. (Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ πνεύματος,
ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· οὔπω
40 ἦν πνεῦμα ἅγιον, ὅτι ὁ Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη.) Πο-
λοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον ἔλεγον· Ο-
41 τός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης· ἄλλοι ἔλεγον· Οὗτός ἐσ-
ὁ Χριστός· ἄλλοι δὲ ἔλεγον· Μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλα-
42 ὁ Χριστὸς ἔρχεται; οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν, ὅτι ἐκ τ-
σπέρματος Δαυὶδ καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης ὅπου
43 Δαυὶδ, ὁ Χριστὸς ἔρχεται; Σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐ-
44 νετο δι' αὐτόν. Τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι
45 τὸν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας. Ἦ-
θον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρι-
σαίους· καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι· Διατί οὐκ ἠγάγετε αὐ-
46 Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν
47 θρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. Ἀπεκρίθησαν οὖν
48 τοῖς οἱ Φαρισαῖοι· Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε; μ-
ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν ἢ ἐκ τῶν Φ-

us) Multi igitur de plebe, hac voce audita, 40
ic est revera propheta, quem exspectamus; alii
ic est Messias; alii vero dicebant: num enim e 41
hristus) Messias venit? nonne scriptura sacra 42
e stirpe Davidis et Bethlehemo vico, ubi erat
hristum venire? Dissidium igitur in populo pro- 43
rtum est. Quidam vero ex iis comprehendere 44
nt, sed nemo manus ei iniecit. Ministri igi- 45
mos sacerdotes et Pharisaeos venerunt; quibus
nquiunt, eum non adduxistis? Ministri respon- 46
quam homo sic docuit, quemadmodum hic ho-
isaei igitur iis responderunt: num vos quoque 47
s? num quis e proceribus ei fidem habet aut 48
s? verum haec plebs, quae legem non noscit, 49
bilis (poenis obnoxia). Quibus Nicodemus, qui 50
um venerat, unus ex ipsis: num lex nostra, 51
minem iudicat, nisi prius ab eo audiverit et
quid faciat? Cui hunc in modum responde- 52
tu quoque e Galilaea es? evolve ac vide, pro-
alilaea non esse excitatum.

CAP. VIII.

isque domum suam sese contulit; Iesus autem 53
t in montem olivarum. Sed diluculo in tem- 1.2
us est, et totus ad eum veniebat populus, quem
bat. Iurisconsulti autem et Pharisaei mulie- 3

4 λέγουσιν αὐτῷ· Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατειλήφθη ἐ
5 αυτοφώρῳ μοιχευομένη· ἐν δὲ τῷ νόμῳ Μωϋσῆς ἡμ
ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι· σὺ οὖν τί λέγε
6 (Τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτὸν, ἵνα ἔχωσι κατη
ρεῖν αὐτοῦ.) Ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω κύψας τῷ δακτύ
7 ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. Ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες αὐτὸ
ἀνακύψας εἶπε πρὸς αὐτούς· Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρ
8 τος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω. Καὶ πάλιν κάτω κ
9 ψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. Οἱ δὲ ἀκούσαντες [καὶ ὑπ
τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι] ἐξήρχοντο εἷς καθεῖς ὑ
ξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων [ἕως τῶν ἐσχάτων] κ
κατελείφθη μόνος ὁ Ἰησοῦς καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ ἐστῶσ
10 Ἀνακύψας δὲ ὁ Ἰησοῦς [καὶ μηδένα θεασάμενος πλ
τῆς γυναικὸς] εἶπεν αὐτῇ· Ἡ γυνὴ, ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι
11 κατήγοροί σου; οὐδείς σε κατέκρινεν; Ἡ δὲ εἶπεν· Ο
δεὶς, κύριε. Εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Οὐδὲ ἐγώ σε κατ
κρίνω. Πορεύου καὶ μηκέτι ἁμάρτανε.]
12 Πάλιν οὖν ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς ἐλάλησε λέγων· Ἐ
εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ πε
13 πατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. Ε
πον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι· Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρ
14 ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. Ἀπεκρίθη Ἰησ

collocata, ei: magister, inquiunt, haec mulier in 4
adulterii facinore deprehensa est; in lege autem, 5
nosti, Moses tales lapidibus obruere nos iussit; tu
quid dicis? (Hoc vero dicebant eum explorantes, ut 6
inandi haberent materiem.) Iesus autem corpore in-
to digito scripsit in terra. Illis autem quaerendo in- 7
ibus erectus dixit: qui vestrum immunis est a peccato,
in eam iaciat lapidem. Et iterum corpore incur- 8
scripsit in terra. Illi vero hoc audito et a conscien- 9
convicti singuli egrediebantur exorsi a senioribus (us-
ad infimos), et solus relictus est Iesus et mulier in
collocata. Erectus igitur Iesus, nemine praeter 10
conspecto, ei: mulier, inquit, ubinam sunt illi
tores tui? nemone te condemnavit? Haec autem: ne- 11
inquit, domine. Cui Iesus: neque ego, inquit, te
mno. Abi nec amplius pecca.)
Iterum igitur Iesus verba ad eos faciebat hunc in 12
: ego sum lumen mundi; quicunque me sequitur,
me versabitur in tenebris, sed lumen vitae (i. e. quo
tratus ad vitam beatam pertingat,) habebit. Cui igi- 13
Pharisaei: tu, inquiunt, de temetipse testaris; testi-
tuum non est verum. Iesus iis hunc in modum 14
dit: etiamsi ipse de me testor, verum est testimo-
meum, quoniam novi, unde venerim et quo abeam,
non nostis, unde veniam et quo abeam. Vos 15
externam speciem iudicatis, ego neminem iudico.
si ego iudico, iudicium meum verum est, quoniam so- 16
sum, sed ego et qui me misit, pater. Atque in lege 17
vestra perscriptum est: *) „duorum hominum testimo-
verum est.“ Ego sum, qui ipse de me testor, et te- 18
de me, qui me misit, pater. Dicebant igitur ei: 19
est pater tuus? Iesus respondit: neque me nostis
patrem meum; si me nossetis, etiam patrem meum
tis. Haec ipsa verba faciebat in loco sacri aerarii 20
in templo, et nemo eum comprehendit, quod hora
nondum venerat.

Deuter. XVII, 6.
agit, ut accusatores mala conscientia adacti paulatim sese
cant, et adulterinam indemnatam ad meliora expetenda
ur. 1—11. Iesus in templi vestibulo, totum genus huma-
ut perfecta rerum div. cognitione imbueret, a Deo se ab-
m profitetur; quod testimonium verum esse contra Iudaeos
primum, quod ipse a sensuum et cupiditatum imperio alie-
; tum, quod Deus animo *ipsius semper obversetur*. 12—20.

39 Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· Ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβρ
ἐστι. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ
40 τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε· νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀπο
ναι, ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤ
41 σα παρὰ τοῦ θεοῦ· τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν. Υ
ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. Εἶπον οὖν αὐ
Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα· ἕνα πατέρα ἔχο
42 τὸν θεόν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ ὁ θεὸς
τὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ
ἦλθον καὶ ἥκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀ
43 ἐκεῖνός με ἀπέστειλε. Διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ
νώσκετε; Ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐ
44 Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ καὶ τὰς ἐπι
μίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. Ἐκεῖνος ἀνθ
ποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἕστη
ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. Ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦ
ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστὶ καὶ ὁ πατὴρ
45 τοῦ. Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ
46 Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ δὲ ἀλήθ
47 λέγω, διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι; Ὁ ὢν ἐκ τοῦ θ
τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκο

Deum. Iesus igitur iis dixit: si Deus vester es- 42
r, me amaretis; ego enim a Deo sum profectus
nam neque mea auctoritate veni, sed ille me mi-
ur verba mea (quae de me et patre meo dixi,) 43
scitis? quoniam non potestis orationem meam au-
os a patre diabolo estis (profecti) et cupiditatibus 44
estri vultis satisfacere. Ille homicida erat ab in-
in veritate perstitit, quoniam in eo non est ve-
Quando mendacium loquitur, pro suo ingenio lo-
nam mendax est et mendacii pater. Ego autem, 45
rum dico, fidem non habetis. Quisnam e vobis 46
ato me convincit? sin autem verum dico, cur vos
ihi non habetis? qui Deo originem debet, effata 47
lit; hanc ob causam vos non auditis, quoniam
ginem non debetis. Iudaei igitur ei hunc in mo- 48
ponderunt: nonne nos recte dicimus, te esse Sa-
m ac malo laborare daemone? Iesus respondit: 49
o daemone non laboro, sed honoro patrem meum
honore me privatis. Ego vero meae gloriae non 50
est qui studet et iudicat. Sanctissime vobis con- 51
si quis doctrinam meam servaverit, eum mortem
esse subiturum in perpetuum. Cui igitur Iudaei: 52
quiunt, novimus, malo te laborare daemone; Abra-
mortuus est et prophetae, et tu dicis: si quis do-
meam observaverit, minime experturum esse mor-
perpetuum. Num tu maior es patre nostro Abra- 53

55 ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστι, καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ
οἶδα αὐτόν· καὶ ἐὰν εἴπω, ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσο
ὅμοιος ὑμῶν ψεύστης· ἀλλ' οἶδα αὐτὸν καὶ τὸν λό
56 αὐτοῦ τηρῶ. Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο,
57 ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη. Εἶ
οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν· Πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχ
58 καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας; Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμ
59 ἀμὴν λέγω ὑμῖν· πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγώ εἰμι. Ἤρ
οὖν λίθους, ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτὸν, Ἰησοῦς δὲ ἐκρ
καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ.

ΚΕΦ. ΙΧ.

1 Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετ
2 καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· Ῥαβ
τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεν
3 θῇ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε οἱ
νεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ
4 αὐτῷ. Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός
ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νὺξ, ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐρ
5 ζεσθαι. Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμ
6 Ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσε χαμαὶ καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ

nat, quem vos Deum vestrum esse dicitis, nec 55
, ego vero eum novi; et si dixerim, me eum
, similis vobis mendax ero; at novi eum et
eius servo. Abrahamus pater vester (quod me 56
t,) laetatus est, ut (nimirum) meam aetatem vi-
et, et vidit et gavisus est. Iudaei igitur ad 57
dum, inquiunt, quinquaginta habes annos, et
n vidisti? Quibus Iesus: sanctissime, inquit, 58
rmo: antequam Abrahamus fuit, ego sum. Sus- 59
itur lapides, ut eum peterent, at Iesus sese
t egressus est e templo.

CAP. IX.

nsitu quum vidisset hominem a natalibus cae- 1
siverunt ex eo discipuli his verbis: magister, 2
rit, hic an eius parentes, ut caecus nasceretur?
ndit: neque hic peccavit neque eius parentes, 3
ra Dei in eo manifestarentur. Me oportet fa- 4
eius, qui me misit, dum dies est; venit nox,
o operari potest. Quamdiu in mundo sum, lu- 5
nundi. His dictis spuit humi et lutum fecit ex 6
od super oculos caeci illevit his verbis: abi, 7
balneum Siloam (quod est, si interpreteris,
gressus. Abiit igitur seque abluit et venit vi-
ue vicini et qui antea eum videbant mendican- 8
ant: nonne hic est, qui sedebat et mendicabu-
dicebant: hic est: alii vero: similis ei est. Ille 9
go sum. Dicebant igitur ei: quomodo oculi 10
sunt? Respondit his verbis: homo, qui dicitur 11
m factum oculis meis inunxit his verbis: abi in
iloam teque ablue: quo quum abiissem meque
visum recepi. Cui igitur: ubinam est, inquiunt, 12
o, inquit.
nem olim caecum ducunt ad Pharisaeos. At 13

---

ixisse, simpliciter affirmat. Denique voce audita,
(np. sensu ideali) de suo, Messiae, qui (np. sensu
eum superet, adventu laetitia exsultasse, in tantam
iram, ut, nisi sese subduxisset, lapidibus eum ob-

bbati quum hominem caecum natum, quod malum
ci neque a culpa parentum repetendum, sed, ut Dei
estarentur, ortum esse *docet, sanasset*, re divulgata,

14 φλῶν. Ἦν δὲ σάββατον, ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίη-
15 σεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐ-
ρωτῶν οὖν αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι, πῶς ἀνέβλεψε-
εἶπεν αὐτοῖς· Πηλὸν ἐπέθηκέ μου ἐπὶ τοὺς ὀ-
16 φθαλμοὺς, καὶ ἐνιψάμην καὶ βλέπω. Ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν Φ-
τιφάς· Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ Θ-
τὸ σάββατον σὸ τηρεῖ· ἄλλοι ἔλεγον· Πῶς δύναται
πος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; Καὶ σ-
17 ἐν αὐτοῖς. Λέγουσι τῷ τυφλῷ πάλιν· Σὺ τί λ-
αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ὁ δὲ εἶ-
18 προφήτης ἐστίν. Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδ-
αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτο-
19 σαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος. Κ-
σαν αὐτοὺς λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν,
20 λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέ-
κρίθησαν αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον·
ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν καὶ ὅτι τυφλὸς ἐ-
21 πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἴδαμεν, ἢ τίς ἤνοι-
τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν· αὐτὸς ἡλι-
22 αὐτὸν ἐρωτήσατε, αὐτὸς περὶ αὐτοῦ λαλήσει.
εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰ-

sabbati, quum Iesus facto luto oculos eius ape- 14
terum igitur interrogabant eum etiam Pharisaei, 15
visum recepisset. Quibus: lutum, ait, oculis
suit et ablui me et visum recepi. Dicebant igi- 16
m e Pharisaeis: hic homo non est a Deo profe-
miam diem sabbati non observat; alii dicebant:
potest homo peccator eiusmodi edere miracula?
um inter ipsos erat. Iterum caeco illi dicunt: 17
e eo dicis, quod oculos tuos aperuit? Ille: pro-
, inquit. Iudaei igitur de eo non crediderunt, 18
um fuisse visumque recepisse, donec parentes
receperat visum, vocaverant. Quos hunc in mo- 19
rogarunt: estne hic filius vester, quem caecum
e dicitis? quomodo igitur nunc videt? Quibus 20
ius responderunt his verbis: novimus, hunc es-
nostrum et caecum natum; quomodo autem nunc 21
on novimus, aut quisnam oculos eius aperuerit,
novimus; ipse aetatem habet, ipsum interrogate,
loquetur. Haec parentes eius dixerunt, quon- 22
a Iudaeis metuebant. Iam enim Iudaei consti-
ut, si quis eum Messiam fuerit professus, con-
ro excluderetur. Quare parentes eius dixerant: 23
atem, ipsum interrogate.

r denuo hominem, qui erat caecus, vocarunt ei- 24
unt: da gloriam Deo: nos novimus, hunc homi-
peccatorem. Ille igitur respondit his verbis: an 25
it, non novi; unum novi, me, qui eram caecus,
. Cui iterum: quid, inquiunt, fecit tibi? quo- 26
los tuos aperuit? Respondit iis: vobis iam dixi 27
istis: quid iterum cupitis audire? num vos quo-
uli eius fieri vultis? Conviciati eum dixerunt: 28
us discipulus, nos vero Mosis discipuli sumus.
us, cum Mose Deum esse locutum, hunc vero 29
nus, unde sit. Quibus homo ille hunc in modum 30
in hoc enim mirum est, vos nescire, unde sit,

---

accurata fit rei cognitio caeco adhibito eiusque pa-
Hi quamquam metu Iudaeorum non dicunt, quod rei
caecus, opinionibus, mendaciis, malis artibus, minis
synedrii contemtis, miraculum in se factum esse Ie-

31 ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστὶ, καὶ ἀνέῳξ
32 τοῦς ὀφθαλμούς. Οἴδαμεν δὲ, ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ
οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ καὶ τὸ θέλημα
τοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει. Ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκο
33 ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου.
34 ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν.
κρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεν
ὅλος καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξ
35 Ἤκουσεν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, κ
ρὼν αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν
36 θεοῦ; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε· Καὶ τίς ἐστι, κ
37 ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
ἑώρακας αὐτὸν καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός
38 Ὁ δὲ ἔφη· Πιστεύω, κύριε· καὶ προσεκύνησεν
39 Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον
τον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι καὶ οἱ βλ
40 τες τυφλοὶ γένωνται. Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρ
ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ καὶ εἶπον αὐτῷ· Μ
41 ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν; Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ τ
ἤτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν, νῦν δὲ λέγετε· Ὅτι β
μεν· ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

que foras eiecerunt.

n Iesus audivisset, eum foras ab iis esse eiectum 35
ffendisset, ei: tune, inquit, fidem habes filio
respondit his verbis: et quis est, domine, ut 36
habeam? Cui Iesus: et vidisti eum, inquit, et, 37
loquitur, ille est. Is vero: fidem habeo, in- 38
aine: eumque veneratus est. Et Iesus dixit: ut 39
ur homines, ego hunc in mundum veni, ut,
vident, videant, et, qui vident, caeci fiant.
m e Pharisaeis, qui cum eo erant, audivissent, 40
num nos quoque caeci sumus? Iesus iis dixit: 41
ssetis, non sustineritis culpam, iam vero dici-
videmus; haec igitur culpa vestra manet.

CAP. X.

tissime vobis confirmo: qui non per ianuam in- 1
ium caulas, sed aliunde adscendit, ille fur est
qui vero per ianuam intrat, pastor est ovium; 2
or aperit et oves vocem eius audiunt et suas 3
s vocat nomine easque educit. Et quando suas 4
s emiserit, eas praegreditur ovesque cum se-
quoniam vocem eius norunt; alienum vero mini- 5
itur, sed ab eo aufugient, quoniam alienorum
n norunt. Hanc similitudinem Iesus iis propo- 6

9 ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα·
ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται καὶ εἰσελεύσεται καὶ
10 ἐξελεύσεται καὶ νομὴν εὑρήσει. Ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται
μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἦλθον,
11 ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσιν. Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν
καλός· ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν
12 τῶν προβάτων· ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν,
οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμ
καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα καὶ φεύγει καὶ ὁ λύκος ἁρ
13 αὐτὰ καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα. Ὁ δὲ μισθωτὸς φ
γει, ὅτι μισθωτός ἐστι καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν
14 βάτων. Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς καὶ γινώσκω
15 ἐμὰ καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν, καθὼς γινώσκε
ὁ πατὴρ κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα καὶ τὴν ψυχήν
16 τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. Καὶ ἄλλα πρόβατα
ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης, κἀκεῖνά με δεῖ
γεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι καὶ γενήσεται
17 ποίμνη, εἷς ποιμήν. Διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ,
ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτ
18 Οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι
ἀπ' ἐμαυτοῦ· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτὴν καὶ ἐξο

oves deserit et fugit, et lupus rapit eas ac dis-
. Mercenarius autem fugit, quoniam mercenarius 13
ves ipsi curae sunt. Ego sum bonus pastor et 14
ne mea sunt, et notus sum meis, quemadmodum 15
pater et ego novi patrem ac vitam meam pro
epono. Atque alias habeo oves, quae non sunt 16
nula; illas quoque me ducere oportet, et vocem
dient ac fiet unus grex, unus pastor. Ob hoc 17
amat, quoniam ego vitam meam depono, ut ite-
recipiam. — Nemo eam a me aufert, sed ego 18
m depono; potestatem habeo deponendi eam et
n habeo eam iterum recipiendi. — Hoc manda-
atre meo accipiebam.

m igitur ob hos sermones dissidium exstitit in- 19
os. Multi autem ex iis dicebant: malum habet 20
atque insanit: quid eum auditis? Alii dicebant: 21
non sunt eius qui malo agitatur daemone: num
emon oculos caecorum potest aperire?

brabantur vero encaenia Hierosolymis et hiems 22
esus in templo in porticu Salomonis ambulabat. 23
igitur eum Iudaei eique dicebant: quousque tan- 24
um nostrum tenes suspensum? si tu es Chri-
nobis aperte. Iesus iis respondit: dixi vobis nec 25
etis. Opera, quae ego patris mei nomine facio,

εἰς τὸν αἰῶνα καὶ οὐχ ἁρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χε
29 μου. Ὁ πατήρ μου, ὃς δέδωκέ μοι, μείζων πάν
ἐστὶ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ
30 τρός μου. Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. Ἐβάστασαν
31 πάλιν λίθους οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν. Ἀ
32 κρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα
ἐκ τοῦ πατρός μου· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάζετέ
33 Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· Περὶ καλοῦ
γου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας καὶ ὅτι
34 ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. Ἀπεκρίθη αὐτ
Ἰησοῦς. Οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν· ε
35 εἶπα, θεοί ἐστε;" Εἰ ἐκείνους εἶπε θεοὺς, πρὸς ο
λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο, (καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ
36 φὴ,) ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσ
ὑμεῖς λέγετε· Ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, υἱὸς τοῦ
37 εἰμι; Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστ
38 μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργο
στεύσατε, ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε, ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ
39 τὴρ κἀγὼ ἐν αὐτῷ. Ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πι
καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.

ternam. iis do nec peribunt in perpetuum neque quis-
um eas e manu mea rapiet. Pater meus, qui mihi (eos) 29
dit, omnibus maior est, et nemo e manu patris mei rapere
cest. Ego et pater conspiramus (eadem fruimur poten- 30
a). Iudaei igitur iterum lapides sustulerunt, ut lapidibus 31
eum obruerent. Respondit iis Iesus: multa praeclare fa- 32
ta coram vobis edidi a patre meo adiutus; quorum quale
ea, ob quod lapidibus me petitis? Iudaei ei responderunt 33
his verbis: de praeclare facto te lapidibus non petimus,
de impie dicto et quod, homo quum es, te ipsum fa-
Deum. Iesus iis respondit: nonne relatum legitur in 34
lege vestra: *) „ego dixi, dii estis?" Si illos dixit deos, 35
ad quos hic sermo Dei pertinet, (et scriptura sacra solvi
non potest,) quem pater consecravit atque in mundum 36
misit, eum vos impie loqui dicitis, quod me filium Dei
esse dixi? Si opera patris mei non facio, fidem mihi 37
denegate; sin vero facio, etiamsi mihi fidem denegetis, 38
operibus illis fidem habete, ut noscatis et fidem habeatis,
patrem mihi meque patri esse quam maxime coniunctum.
Iterum igitur eum comprehendere studebant, atque e manu 39
eorum evasit.

Atque iterum abiit trans Iordanem in locum, ubi Io- 40
hannes primum lotione sacra imbuebat ibique permansit. Et 41
multi ad eum venerunt dicentes: Iohannes quidem nullum
edidit miraculum, sed omnia, quaecunque Iohannes de eo
dixit, vera erant. Et multi ibi ei fidem habuerunt. 42

CAP. XI.

Aegrotabat autem Lazarus quidam Bethania oriundus, 1
vico Mariae et Marthae eius sororis. (Erat autem Ma- 2
ria, quae dominum unguento unxit eiusque pedes crinibus
suis abstersit, cuius frater Lazarus aegrotabat.) Sorores 3
igitur ad eum miserunt dicentes: domine, en, quem amas,
aegrotat. Quo audito Iesus dixit: hic morbus non est le- 4

---

*) Ps. LXXXII, 6.
credulitatem iis exprobrat eosque e veris suis asseclis esse ne-
; at suos et Dei et, quod idem sit, ipsius auspiciis ad salu-
pertingere contendit. Hac voce in iram conlecti lapidibus
eum obruissent, nisi ad opera sua egregia provocans et V. T. lo-
, ubi vel homines Dii vocantur, eos a furore revocasset. 22—39.
se in Peraeam se confert, ubi Iohannes b. primum in publicum
prodierat multique Iesum pro Messia habent.
XI. Iesus dum in Peraea versatur, de amico Lazaro Bethaniae
aegrotante certior fit, sed morbum haud letiferum esse putans (?)

τον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱ
5 τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς. Ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθ
6 καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον. Ὡς οὖν ἤκ
σεν, ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ
7 ἡμέρας. Ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς· Α
8 μεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μα
ταί· Ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι καὶ
9 λιν ὑπάγεις ἐκεῖ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Οὐχὶ δώδεκά
ὧραι τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρα
10 προςκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει·
δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτὶ, προςκόπτει, ὅτι τὸ φῶς
11 ἔστιν ἐν αὐτῷ. Ταῦτα εἶπε καὶ μετὰ τοῦτο λέγει
τοῖς· Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται, ἀλλὰ πορε
12 μαι, ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτ
13 Κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται. Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησ
περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν, ὅτι περὶ
14 κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει. Τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖ
15 Ἰησοῦς παῤῥησίᾳ· Λάζαρος ἀπέθανε καὶ χαίρω δι' ὑμ
ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλ' ἄγωμεν
16 αὐτόν. Εἶπεν οὖν Θωμᾶς, ὁ λεγόμενος Δίδυμος,
συμμαθηταῖς· Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν
αὐτοῦ.

is, sed valet ad gloriam Dei, ut filius Dei per eum il-
tretur. Iesus autem Martham eiusque sororem amabat 5
Lazarum. Quum igitur audivisset, eum aegrotare, tum 6
dem, quo in loco erat, biduum permansit. Deinde post 7
discipulis suis: revertamur, inquit, in Iudaeam. Cui
cipuli: magister, inquiunt, iam lapidibus te obruere 8
lebant Iudaei atque iterum abis, ut ibi sis? Iesus re-
ndit: nonne duodecim sunt horae diei? si quis interdiu
bulat, non offendit, quod lumen huius mundi videt; 9
vero quis noctu ambulat, offendit, quod lumine caret. 10
dixit et post hoc iis: Lazarus, inquit, amicus no- 11
obdormivit, sed proficiscor, ut somno eum excitem.
discipuli eius: domine, inquiunt, si obdormivit, ser- 12
tur. At Iesus de morte eius dixerat, illi vero opi- 13
sunt, eum de somni sopore dicere. Tum igitur Ie- 14
aperte iis dixit; Lazarus mortuus est, et laetor pro- 15
ter vos, ut fidem habeatis, quod ibi non eram; sed aga-
ad eum. Quare Thomas, qui Didymus dicitur, con- 16
cipulis; agamus nos quoque, inquit, ut cum eo moriamur.

Iesus igitur quum venisset, reperit eum quartum iam 17
in sepulcro agentem. Erat autem Bethania prope 18
olyma intervallo circiter quindecim stadiorum; et 19
ad Martham et Mariam venerant, ut eas de fratre
consolarentur. Martha igitur quum audivisset, 20
venire, obviam ei facta est, Maria autem domi se-
at. Maria igitur dixit ad Iesum: domine, si hic eras, 21
er meus non mortuus esset. At vel nunc scio, quae- 22
que a Deo petieris, Deum tibi esse daturum. Cui Ie- 23
: resuscitabitur, inquit, frater tuus. Martha ei: novi, 24
uit, eum resuscitatum iri in resurrectione die supre-
Cui Iesus: ego, inquit, sum resurrectio et vita; qui- 25
que mihi fidem habet, etiamsi mortuus fuerit, vivet et,
unque vivit mihique habet fidem, minime morietur in 26
rnum: credisne hoc? Cui: profecto, inquit, domine; 27
credidi (et etiamnum credo), te esse Messiam, filium

---

mm remanet (ut homines illius regionis ad vitam div. vocet).
n, quamvis discipulis ob internecinum Iudaeorum odium
revocare conantibus, forti animo ad Lazarum, quem mor-
esse suis significat, contendit in vitam eum revocaturus.
veniens primum cum Martha, *in qua spem* fratris mox resus-

28 στὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. Κα-
ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε καὶ ἐφώνησε Μαρίαν τὴν ἀδελ-
φὴν αὐτῆς λάθρα εἰποῦσα· Ὁ διδάσκαλος πάρεστι κα-
29 φωνεῖ σε. Ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ καὶ ἔρχεται
30 πρὸς αὐτόν. (Οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κω-
μην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ Μα-
31 θα.) Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ
καὶ παραμυθούμενοι αὐτὴν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν, ὅτι
ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ λέγοντες·
32 Ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. Ἡ οὖν
Μαρία ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν ἔπε-
σεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας λέγουσα αὐτῷ· Κύριε, εἰ ἦς
33 ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός. Ἰησοῦς οὖν ὡς
εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰου-
δαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι καὶ ἐτάρα-
34 ξεν ἑαυτὸν καὶ εἶπε· Ποῦ τεθείκατε αὐτόν; Λέγου-
35 αὐτῷ· Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς.
36 γον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Ἴδε, πῶς ἐφίλει αὐτόν! Τινὲς δὲ
37 αὐτῶν εἶπον· Οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς τοῦ τυφλοῦ ποιῆσαι, ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθα-
38 Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ ἔρχεται εἰς τὸ
μνημεῖον. Ἦν δὲ σπήλαιον καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ'
39 τῷ. Λέγει ὁ Ἰησοῦς· Ἄρατε τὸν λίθον. Λέγει αὐ-
ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος Μάρθα· Κύριε, ἤδη ὄζει·
40 ταρταῖος γάρ ἐστι. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ εἶπόν
41 σοι, ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ; Ἦραν
οὖν τὸν λίθον. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς
42 καὶ εἶπε· Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου.
δὲ ἤδειν, ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχ-

, qui in mundum venturus erat. Quibus dictis abiit et 28
riam sororem suam clam vocavit his verbis: magister ad-
et vocat te. Illa ubi audivit, subito surrexit et venit ad 29
n. (Iesus autem nondum in vicum venerat, sed erat illo 30
loco, ubi Martha ei obviam facta erat.) Iudaei igitur, 31
cum ea erant in domo eamque consolabantur, quum
issent Mariam celeriter surrexisse atque exiisse, eam
nti sunt his verbis: abit sepulcrum versus, ut ibi plo-
. Maria igitur quum venisset, ubi erat Iesus, intuita 32
ad pedes eius procubuit his verbis: domine, si hic eras,
er meus non mortuus esset. Iesus igitur quum ploran- 33
tam vidisset plorantesque Iudaeos, qui ad eam con-
erant, animo graviter commotus est ac perturbatus di- 34
que: ubinam eum reposuistis? Cui: domine, inquiunt,
i et vide. Lacrymas fudit Iesus. Quare Iudaei: en, 35
quiunt, quomodo eum amabat! At quidam ex iis dixe- 36
t: nonne poterat hic, qui oculos illius caeci aperuit, 37
ere, ut hic quoque ne moreretur? Iesus igitur denuo 38
imo suo commotus venit ad sepulcrum. Erat autem spe-
a, cui lapis erat impositus. Iesus: tollite, inquit, la- 39
em. Cui soror mortui Martha: domine, inquit, iam
t: nam per quatriduum est in sepulcro. Cui Iesus: 40
, inquit, tibi dixi, te, si fidem habueris, visuram
e maiestatem Dei? Sustulerunt igitur lapidem. Iesus 41
um oculis sublatis dixit: pater, gratias tibi ago, quod
audisti. Ego vero noveram, te semper me audire, 42
ob populum, qui circumstat, dixi, ut fidem habe-
t, te me misisse. Quibus dictis magna voce excla- 43
rit: Lazare, huc, foras! Et egressus est mortuus 44
s vinctus et manus fasciis, et facies eius sudario
umligata. Iesus iis: solvite, inquit, eum et incedere
te.

Multi igitur e Iudaeis, qui ad Mariam venerant et 45
emplati, quae fecerat, fidem ei (tanquam Messiae)
erunt. At quidam ex iis abierunt ad Pharisaeos, 46
us, quae fecerat Iesus, nuntiarunt.

---

di alit, deinde cum Maria, comitata a Iudaeis mortuum rite
ntibus, colloquitur. Tum ad sepulcrum accedit et, Deo gra-
actis, inspectantibus omnibus, vi div. mortuum resuscitat.
multi Iudaeorum ei fidem habent; quidam vero rem (ini-
o animo?) ad *Pharisaeos deferunt. 1—46.* Qua de re cer-

47 Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συν
δριον καὶ ἔλεγον· Τί ποιοῦμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρω
48 πολλὰ σημεῖα ποιεῖ; Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν, οὕτω πάν
πιστεύσουσιν εἰς αὐτὸν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι
49 ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. Εἷς δέ
ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείν
εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδὲν οὐδὲ διαλογίζεσ
50 ὅτι συμφέρει ἡμῖν, ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τ
51 λαοῦ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. (Τοῦτο δὲ ἀ
ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκ
νου προεφήτευσεν, ὅτι ἔμελλεν ὁ Ἰησοῦς ἀποθνήσκ
52 ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλ
ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγά
53 εἰς ἕν.) Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντ
54 ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν. Ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παῤῥησ
περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν
τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου εἰς Ἐφραὶμ λεγομένην πόλ
55 κἀκεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐγγ
τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἰερ
σόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνίσω
56 ἑαυτούς. Ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔλεγον μετ' ἀ

Congregarunt igitur summi sacerdotes et Pharisaei 47
[illegible]tum ac dicebant: quid faciamus, quod hic homo multa
[illegible] miracula? Si missum eum fecerimus, sic (al. si per- 48
[illegible]erimus eum agere, uti egit) omnes ei fidem habe-
[illegible]nt, et Romani venient nobisque eripient et terram et
[illegible]tem. Unus autem quidam ex iis Caiaphas, illius anni 49
[illegible]ontifex maximus, iis: vos, inquit, nihil scitis neque re- 50
[illegible]tis, expedire nobis, ut unus homo pro populo moria-
[illegible] nec totus pereat populus. (Hoc autem non suopte in- 51
[illegible] dixit; sed pontifex maximus illius (quo Christus
[illegible]mus est,) anni vaticinatus est, Iesum moriturum pro
[illegible]pulo nec pro populo solum, sed ut cultores Dei di- 52
[illegible]ersos in unum colligeret.) Ab illo igitur die consi- 53
[illegible] contulerunt, ut eum interficerent. Iesus igitur non 54
[illegible]plius palam inter Iudaeos versabatur, sed abiit il-
[illegible]ae in regionem solitudini, quam vocant, vicinam ver-
[illegible]s urbem Ephraimum ibique cum discipulis suis perman-
[illegible] Instante vero festo paschali Iudaeorum multi ex hac 55
[illegible]gione ante festum paschale Hierosolyma adscenderunt,
[illegible] se lustrarent. Quaerebant igitur Iesum et in templo 56
[illegible] inter se dicebant: quid vobis videtur, quod ad fe-
[illegible]um celebrandum non venit? Sed pontifices et Pharisaei 57
[illegible]mandaverant, ut, si quis resciret, ubinam esset, indica-
[illegible]t, ut eum prehenderent.

CAP. XII.

Iesus igitur sex dies ante pascha Bethaniam venit, 1
[illegible]i erat Lazarus mortuus ille, quem e mortuis excitave-
[illegible]t. Instituerunt igitur ei convivium ibi, et Martha mi- 2
[illegible]istrabat, Lazarus autem unus erat eorum, qui cum eo
[illegible]umbebant. Maria igitur sumta libra unguenti nardini 3
[illegible]tabilis pretiosi pedes Iesu unxit et crinibus suis pedes
[illegible]us abstersit, domus autem odore unguenti est repleta.
[illegible]are unus ex eius discipulis, Iudas filius Simonis Corio- 4

[illegible]res facti assessores synedrii, a populo sibi timentes et Roma-
[illegible], consultant iisque Caiaphas P. M. auctor est, ut eum tollant
[illegible] medio. Hinc Iesus Ephraimum sese confert. Edicto edito, ut
[illegible]is Iesu potiretur, homines, qui ante festum paschatis, qui
[illegible]abat, diem Hierosolymis versantur, pleni sunt exspectationis,
[illegible]um Iesus ad festum celebrandum venturus sit nec ne. 47—57.
[illegible]II. Iesus sexto die ante festum paschatos Bethaniae in convi-
[illegible], cui etiam Lazarus interest, a Maria pretioso oleo nardino
[illegible]guitur cum magna Iudae *indignatione*, cui vero Iesus, tener-

5 μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι· Διατί τοῦτο τὸ μύρον
6 ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; Τ
δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀ
ὅτι κλέπτης ἦν καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε καὶ τὰ βαλ
7 μενα ἐβάσταζεν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς· Ἄφες αὐτήν·
8 τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό· τ
πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ π
τοτε ἔχετε.

9 Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι
ἐστὶ, καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα
10 τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. Ἐβου
σαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς, ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτε
11 σιν, ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν Ἰουδαίων καὶ
στευον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

12 Τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορ
13 ἀκούσαντες, ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔ
βον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντη
αὐτῷ καὶ ἔκραζον· Ὡσαννά! εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
14 ὀνόματι κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ! Εὑρὼν δ
Ἰησοῦς ὀνάριον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτὸ, καθὼς ἐστι γεγρ

ensis, qui eum erat traditurus, dicit: quidni hoc unguen- 5
m trecentis denariis venditum est et pauperibus datum?
oc autem dixit, non quod pauperes ipsi erant curae, 6
d quia fur erat et marsupium habebat, et quae iniicie-
antur, gestabat. Dixit igitur Iesus: permitte ei; in diem 7
ollinctorae meae hoc servavit; pauperes enim semper vo- 8
iscum habetis, me autem non semper habetis.

Cognovit igitur magna Iudaeorum multitudo, eum ibi 9
ne et venerunt non solum propter Iesum, sed ut etiam
Lazarum viderent, quem ab inferis excitaverat. Summi 10
tem sacerdotes consilia inierunt, ut Lazarum quoque in-
erficerent, quoniam multi a Iudaeis abalienarentur propter 11
um (Iudaeorum abibant Bethaniam, et Iesu fidem habebant.

Postridie quum magna hominum multitudo, quae ad 12
festum celebrandum convenerat, audivisset, Iesum Hiero-
solyma venire, sumtis palmarum ramis obviam ei exie- 13
runt et alta voce clamarunt: io triumphe! laudibus effe-
tatur, qui nomine domini venit, rex Israelitarum! Iesus 14
autem asello, quem nactus erat, insedit, quemadmodum
tatum legitur: *) „noli timere, filia Sion; ecce, rex 15
tus venit insidens pullo asini.“ Haec vero discipuli eius 16
quum non intellexerunt, at, quum illustratus esset Ie-
sus, tum in memoriam revocarunt, haec de eo esse per-
scripta et haec ei fecisse (homines). Testabatur igitur 17
Iesum turba quae cum eo erat, eum Lazarum e se-
pulcro vocasse eumque excitasse ab inferis; quapropter 18
etiam ei obviam facta est illa hominum multitudo, quon-
am eum hoc perpetrasse miraculum audiverant. Phari- 19
saei igitur ad semetipsos dixerunt: videtis, vos nihil pro-
ficere; en, universi homines eum sectantur.

Erant vero Graeci quidam qui adscendebant, ut festo 20
ie sacra facerent. Hi igitur Philippum Bethsaida in Ga- 21
laea oriundum adierunt eumque his verbis rogabant: do-

---

*) Zachar. IX, 9.
ao amoris sensu repletus, animi acerbitatem leniter exprobrat.
-8. Multis hominibus partim, ut Iesum, partim, ut Lazarum
dcant, Hierosolymis adventantibus, summi sacerdotes de Lazaro
m necando deliberant. 9—11 Mat. XXVI, 6. Marc. XIV, 3. Po-
ro die Iesus magna stipatus hominum ovantium et gratulantium
ultitudine, qui partim Bethania eum comitantur, partim Hierosolymis ei obviam veniunt, ita ut inimicissimi eius Pharisaei nesciant, quid ipsis faciendum sit, urbem intrat. 12—19. Mat. XXI, 1. Marc. XI, 1. Luc. XIX, 28. Hellenistis (proselytis portae?) per Philippum aditum ad Iesum sibi *parantibus*, Iesus sublimem illam

22 τὸν λέγοντες· Κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. Ἔρ
ται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ καὶ πάλιν Ἀνδρ
23 καὶ Φίλιππος λέγουσι τῷ Ἰησοῦ· ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρ
το αὐτοῖς λέγων· Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ υ
24 τοῦ ἀνθρώπου. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κ
κος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μό
25 μένει, ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. Ὁ φι
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ μισῶν τὴν ψ
χὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλ
26 αὐτήν. Ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ ἀκολουθείτω, κ
ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· ἐὰν
27 ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ. Νῦν ἡ ψυχή μ
τετάρακται· καὶ τί εἴπω; Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρ
ταύτης; Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτ
28 Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. Ἦλθεν οὖν φωνὴ
29 τοῦ οὐρανοῦ· „Καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω.“ Ὁ
ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι.
30 λοι ἔλεγον· Ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν. Ἀπεκρίθη ὁ
σοῦς καὶ εἶπεν· Οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλ
31 δι' ὑμᾶς. Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου· νῦ
32 ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω· κἀγὼ
33 ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. (Τ

lesum videre volumus. Philippus venit dicitque 22
: atque iterum Andreas et Philippus dicunt Iesu;
ntem iis respondit his verbis: venit hora illa, ut 23
illustretur. Sanctissime vobis confirmo, nisi tri- 24
num missum in terram fuerit mortuum, ipsum so-
net, sin vero mortuum fuerit, multum fert fructum.
que vitam suam amat, eam perdet, et quicunque 25
uam in hoc mundo odio habet, ratione habita
eternae eam tuebitur. Si quis mihi ministrat, 26
atur, et ubi ego sum, ibi etiam minister meus
quis mihi ministrat, pater eum honorabit. Iam 27
meus est perturbatus: et quid dicam? Pater, ser-
ex hac hora? At propterea veni, ut hanc horam
) subirem. Pater, illustra nomen tuum. Vox igi- 28
elo edita est: „et illustravi iterumque illustrabo."
lo igitur, quae adstabat atque audiverat, tonitru 29
esse dicebat. Alii angelum cum eo locutum esse
t. Iesus respondit his verbis: non mea causa haec 30
ta est, sed vestra. Iam iudicium est huius mundi 31
s humani); iam princeps huius mundi eiicietur foras: 32
quando e terra sublatus fuero, omnes ad me traham.
m dicebat significans quali morte moriturus esset. 33
lit ei multitudo: nos e lege audivimus, Messiam 34
in perpetuum, et quomodo tu dicis, esse in fatis,
ias tollatur? quis est hic Messias? Iis igitur Iesus: 35
dhuc tempus lumen est vobiscum: ambulate, dum
habetis, ne tenebrae vos occupent; et qui in tene-
ratur, nescit, ubi incedat. Quamdiu lumen habe- 36
m lumini habete, ut alumni luminis evadatis. His
esus abiit iisque se subduxit.
amvis autem tanta miracula coram iis edidisset, 37
non habebant, ut vox illa Iesaiae prophetae even- 38
robaretur, quam edidit: *) „domine, quis doctri-
rae credidit? et potentia domini cui est revelata?"

LIII, 1.
re, ut totum genus humanum sacra chr. sequatur, ut
m mortis suae fructum resuscitat et coram hominum
ne eloquitur. Tum declarat, quemvis Messiae sectato-
n terrenam contemnere debere, quo facto etiam vita
tissime sit potiturus: porro, instare supplicii tempus,
Dei et Messiae nomen illustretur, id quod vel coelitus ad
minum augendam confirmatur. Denique hortatur, ut,
teve tantum tempus in vivis sit, luce, qua animos illu-
uantur. 20—36. *Iudaeos et propter* vaticinia quaedam

39 Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν·
40 σαΐας· „Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ πε
ρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμ
καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ καὶ ἐπιστραφῶσι καὶ ἰάσωμαι
41 τούς." Ταῦτα εἶπεν Ἠσαΐας, ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐ
42 καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ. Ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν
χόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ διὰ τοὺς
ρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γέν
43 ται· ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλ
44 ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε καὶ εἶπ
Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς
45 πέμψαντά με, καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψα
46 με. Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ
47 στεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ. Καὶ ἐάν τις
ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρ
αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον, ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ'
48 σώσω τὸν κόσμον. Ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων
ῥήματά μου ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν ἐλά
49 σα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, ὅτι
ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ
50 τός μοι ἐντολὴν ἔδωκε· τί εἴπω καὶ τί λαλήσω.

, sed propter Pharisaeos non profitebantur, ne
rentu excluderentur; magis enim cupiebant ho- 43
robari, quàm Deo. Iesus vero alta voce hunc 44
docuit: quicunque fidem habet mihi, non mihi
et, sed ei, qui me misit, et quicunque me vi- 45
eum, qui me misit. Ego lumen in mundum ve- 46
cunque mihi fidem haberet, in tenebris ne ma-
si quis dicta mea audiverit nec fidem habuerit, 47
non iudico; nam non veni, ut mundum (homi-
equales) iudicarem, sed ut servarem mundum.
pudiat nec dicta mea admittit, habet, qui ipsum 48
octrina, quam tradidi, illa eum iudicabit die su-
ioniam ego non mea auctoritate docui, sed qui 49
ater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicerem et
rer. Et scio, mandatum eius vitam esse aeter- 50
ae igitur loquor ego, quemadmodum mihi pater
cepit), sic loquor.

CAP. XIII.

nte festum paschalem quum Iesus scíret, venisse 1
ale, ut ex hoc mundo transiret ad patrem, uti
suos in hoc mundo, ita ad finem eos amavit,
is institutis, (quum diabolus iam Iudae filio Si- 2
iothensi mentem iniecisset, ut eum traderet,)
t Iesus, patrem potestati suae omnia tradidisse 3

Σίμωνα Πέτρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος· Κύριε, σὺ μὸν
νίπτεις τοὺς πόδας; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ·
7 Ὃ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα.
8 Λέγει αὐτῷ Πέτρος· Οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς
τὸν αἰῶνα. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐὰν μὴ νίψω
9 σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέ-
τρος· Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς
10 χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὁ λε-
λουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι; ἀλ-
ὅστι καθαρὸς ὅλος· καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ' οὐ
11 πάντες. (Ἤδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν· διὰ τοῦ-
12 εἶπεν· Οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε.) Ὅτε οὖν ἔνιψε τὰ
πόδας αὐτῶν καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν
13 λιν εἶπεν αὐτοῖς· Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; Ὑμ-
φωνεῖτέ με· Ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ κύριος, καὶ καλῶς
14 γετε· εἰμὶ γάρ. Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας
κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων
15 πτειν τοὺς πόδας. Ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα
16 θὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. Ἀμὴν ἀμ-
λέγω ὑμῖν· οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐ-
17 οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν. Εἰ ταῦ-
18 οἴδατε, μακάριοί ἐστε, ἐὰν ποιῆτε αὐτά. Οὐ περὶ πά-
των ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην, ἀλλ', ἵ-
ἡ γραφὴ πληρωθῇ· Ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρ-

gitur ad Simonem Petrum, cui ille: domine, inquit,
edes meos lavas? Iesus ei his verbis respondit: quod 7
facio, tu nunc non nosti, at postea nosces. Cui Pe- 8
: nunquam, inquit, pedes meos lavabis. Iesus ei re-
dit: si te non lavero, nulla tibi mecum est societas.
Simon Petrus: domine, inquit, non solum pedes meos, 9
etiam manus et caput. Iesus ei: qui lotus est, inquit, 10
opus habet — an ut pedes sibi lavet, (opus habet?)
est purus totus; et vos puri estis, at non omnes.
overat enim traditorem suum; quare dixit: non omnes 11
i estis.) Quum igitur pedes eorum lavisset et vesti- 12
nta sua sumsisset, iterum accubuit iisque: noscitisne,
uit, quid vobis fecerim? Vos me doctorem ac dominum 13
atis, et recte dicitis; sum enim. Quodsi ego dominus 14
ter ac doctor, pedes vestros lavi, vos etiam debetis
bis invicem pedes lavare. Exemplum enim vobis dedi, 15
quemadmodum ego vobis feci, vos quoque faceretis. San- 16
ssime vobis confirmo: servus domino suo non est ma-
neque legatus maior eo, qui ipsum misit. Haec si 17
stis, beati estis, si ea faciatis. Non de omnibus vobis 18
o; ego novi, quos mihi elegi, sed (hoc unum conten-
,) ut effatum scripturae sacrae eventu comprobetur:
qui comedit mecum panem, calcem contra me sustu-
Nunc, priusquam eveniunt, vobis dico, ut, quando 19
rint, fidem habeatis, me esse Messiam. Sanctissime 20
is confirmo, quicunque, si quem misero, excipit, me
ipit, quicunque vero me excipit, excipit eum, qui me
it.

His dictis Iesus animo perturbatus est atque hunc in 21
um testatus: sanctissime vobis confirmo, unum e vo-
me esse traditurum. Discipuli igitur se mutuo intue- 22
ur incerti, de quonam diceret. Recumbebat autem 23
ex eius discipulis in sinu Iesu, quem Iesus amabat.
igitur Simon Petrus nutu significat, ut quaerat, 24
am sit, de quo dicat. Ille igitur ad pectus Iesu 25

Ps. XLI, 10.

quod fieri debebat e V. T. oraculis, unum e familiarissimis
rem futurum ad animos eorum confirmandos ante signi-
1—20. Tum graviter commotus discipulis apertius tradito-
leclarat ipsique auctor est, ut, si facinus firmiter apud se

νος ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ λέγει αὐτῷ· Κύριε, τίς
26 ἐστιν; Ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς· Ἐκεῖνός ἐστιν, ᾧ ἐγὼ
βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω· καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον δί-
27 δωσιν Ἰούδᾳ Σίμωνος Ἰσκαριώτῃ. Καὶ μετὰ τὸ ψωμίον
τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ
28 Ἰησοῦς· Ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον. Τοῦτο δὲ οὐδεὶς
29 ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ· τινὲς γὰρ
ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν ὁ Ἰούδας, ὅτι λέγει
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀγόρασον ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν
30 ἑορτήν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῷ. Λαβὼν οὖν τὸ ψω-
μίον ἐκεῖνος εὐθέως ἐξῆλθεν· ἦν δὲ νύξ.
31 Ὅτε ἐξῆλθε, λέγει ὁ Ἰησοῦς· Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς
32 τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. Εἰ ὁ θεὸς
ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ
33 καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ'
ὑμῶν εἰμι· ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαί-
οις· Ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν,
34 καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα
ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς
35 ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, ὅτι
36 ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις. Λέ-
γει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; Ἀπεκρί-

ecubuisset, ei: domine, inquit, quisnam est? Iesus 26
et: ille est, cui ego offam tinctam subdam; atque
nctam dedit Iudae filio Simonis Cariothensi. Et 27
ne offam tunc Satanas illum est ingressus. Iesus
ei: quod facis, inquit, fac celerius. Hoc vero 28
cumbentium intellexit, quem in finem ei dixerit;
enim opinabantur, quum loculum habebat Iudas, 29
i dicere: eme, quibus opus habemus ad diem fe-
elebrandum, aut pauperibus ut quid daret. Sumta 30
ffa ille statim exiit; erat autem nox.
o egresso Iesus dicit: iam illustratus est Messias 31
illustratus per eum. Si Deus illustratus est per 32
eus quoque eum illustrabit per semetipse et confe-
m illustrabit. Dilectissimi, breve adhuc tempus 33
u sum; quaeretis me, et quemadmodum dixi Iu-
quo ego abeo, vos non potestis venire; vobis quo-
ic dico. Praeceptum novum do vobis, ut vos vi- 34
metis; quemadmodum (ego) vos amavi, ut vos quo-
tuo vos ametis. In hoc cognoscent omnes, vos 35
ie discipulos, si mutuo vos amore amplectamini.
non Petrus: domine, inquit, quonam abis? Iesus 36
ndit: quo abeo, nunc me sequi non potes, postea
ie sequeris. Cui Petrus: domine, inquit, cur nunc 37
non possum? vitam meam pro te ponam. Iesus 38
ndit: vitam tuam pro me pones? Sanctissime tibi
): non canet gallus, donec ter me negaveris.

CAP. XIV.

lite animo perturbari; fiduciam ponite in Deo at- 1
ne ponite fiduciam. In aedibus patris mei multa 2
bitacula; sed nisi (ita esset), vobis dixissem. Pro-
ad locum vobis parandum; et si profectus fuero 3
locum paravero, iterum venio vosque ad me
iungam, ut ubi ego sum, vos quoque sitis. Et 4

---

it, id celerius perpetret, familiarissimis Iesu relictis.
o Iudas animo quam maxime obstinato noctu egredi-
XXVI, 14—21. Marc. XIV, 10. 18. Luc. XXII, 1. 21. Hoc
norte, quae instat, cruenta futurum esse praedicit, ut et
ximie illustretur, (coena sacra habita novoque foedere
amorem mutuum vel vitae prodigum suis commendat et
sum divinat. Mat. XXVI, 34. Marc. XIV, 30. Luc. XXII, 34.
Dilectissimos suos *tristitia affectos erigit* spe immortalitatis

Ἰησοῦς· Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι καὶ
κάς με, Φίλιππε; Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν
10 καὶ πῶς σὺ λέγεις· Δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα
στεύεις, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν
Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ
11 δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔρ
στεύετέ μοι, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ
12 εἰ δὲ μὴ, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετέ μοι.
ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ τὰ ἔργα ἃ
κἀκεῖνος ποιήσει καὶ μείζονα τούτων ποιήσει,
13 πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι, καὶ ὅ, τι ἂν
ἐν τῷ ὀνόματι μοῦ, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασ
14 τὴρ ἐν τῷ υἱῷ. Ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνό
15 ἐγὼ ποιήσω. Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς
16 τηρήσατε· καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ
ράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς
17 να· τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος
ται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ, οὐδὲ γινώσ
ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτὸ, ὅτι παρ' ὑμῖν
18 ἐν ὑμῖν ἔσται. Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς·
19 πρὸς ὑμᾶς. Ἔτι μικρὸν, καὶ ὁ κόσμος με οὐ
ρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με· ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμ
20 σθε. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς,
21 ἐν τῷ πατρί μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν
ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτὰς, ἐκε
ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπ

it. Cui Iesus: tantum, inquit, tempus vobiscum 9
me non nosti, Philippe? Quicunque me vidit, vi-
m, et quomodo tu dicis: ostende nobis patrem?
dis, me in patre et patrem in me esse? Dicta 10
vobis trado, mea auctoritate non trado, sed pa-
coniunctissimus ipse facta (quae ego edo,) edit.
mihi, me esse in patre et patrem in me; sed nisi, 11
facta mihi credite. Sanctissime vobis confirmo: 12
credit, facta, quae ego edo, ille quoque edet at-
maiora edet, quoniam ego ad patrem meum pro-
et quidquid meo nomine (i. e. in rebus ad regnum 13
m pertinentibus,) petieritis, id faciam, ut pater
n illustretur. Si quid petieritis meo nomine, ego 14
Si me amatis, praecepta mea servate; et ego pa- 15
gabo, et alium vobis dabit adiutorem, ut vobis- 16
in perpetuum: Spiritum veritatis, quem mundus 17
est accipere, quia eum non videt neque eum no-
vos eum noscitis, quoniam apud nos manet et in
t Vos orbos non mittam; venio ad vos. Breve 18
mpus, et mundus me non amplius videt, vos au- 19
videtis; nam ego vivo et vos vivetis. Illo die 20
oscetis, me in patre et vos in me et me esse in
Quicunque praecepta mea habet eaque observat, 21
is qui me amat; sed quicunque me amat, a patre
bitur, et ego eum amabo eique me conspiciendum
. Cui Iudas (non Cariothensis ille), domine, in- 22

Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ π
τήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθ
24 καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. Ὁ μὴ ἀγαπῶν με τ
λόγους μου οὐ τηρεῖ, καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε, οὐκ ἔστ
25 ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός. Ταῦτα λελάλη
26 ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων· ὁ δὲ παράκλητος, τὸ πνεῦμα
ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖ
ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ ἐγ
27 ὑμῖν. Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδω
ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμ
28 Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία μηδὲ δειλιάτω. Ἠκ
σατε, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· Ὑπάγω καὶ ἔρχομαι π
ὑμᾶς· εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἂν, ὅτι πορεύομαι π
29 τὸν πατέρα· ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μου ἐστί. Κ
νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται,
30 στεύσητε. Οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχ
γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐ
31 ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος, ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα καὶ
θὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατὴρ, οὕτω ποιῶ· ἐγείρεσ
ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

[illegible] me amat, ad doctrinam meam vitam conformabit, et
[illegible]er meus eum amabit, et veniemus ad eum et sedem
[illegible] eum collocabimus. Qui me non amat, ad doctrinam 24
[illegible] vitam non conformat, et doctrina, quam auditis,
[illegible] est mea, sed patris qui me misit. Haec vobis dixi 25
[illegible]d vos manens; adiutor autem, Spiritus sanctus, quem 26
[illegible]er nomine meo mittet, ille vos omnia edocebit et, quae-
[illegible]que vobis dixi, in memoriam vobis revocabit. Pacem 27
[illegible]is relinquo, pacem meam vobis concedo; non quemad-
[illegible]dum mundus dat, ego do vobis. Ne animus vester
[illegible]urbetur neque reformidet. Audistis, me vobis dixisse: 28
[illegible] ac venio ad vos; si me amaretis, laetaremini, quod
[illegible]iscor ad patrem; nam pater meus me est maior. Et 29
[illegible] vobis dixi, antequam fiant, ut, quando facta fue-
[illegible], fidem haberetis. Non amplius multa loquar vobis- 30
[illegible]; nam venit huius mundi princeps neque quidquam in
[illegible] habet (i. e. nullo modo imperio eius subiectus sum);
[illegible] ut mundus noscat, me patrem amare et quemadmodum 31
[illegible]r mihi mandavit, sic me agere: surgite, eamus hinc.

CAP. XV.

Ego sum vera vitis, et pater meus vinitor est. Quae- 1.2
[illegible]que palmes in me non fert fructum, eam aufert, et
[illegible]quaque fructum fert, eam purgat, ut plures fructus
[illegible]. Iam vos puri estis ob doctrinam, quam vobis tra- 3
[illegible]. Manete in me et ego in vobis. Quemadmodum pal- 4
[illegible] sua sponte non potest ferre fructum; nisi in vite per-
[illegible]erit, sic ne vos quidem, nisi in me permanseritis.
[illegible] sum vitis, vos palmites; quicunque in me manet et 5
[illegible] in eo, hic multum fert fructum; nam sine me nihil
[illegible]tis facere. Si quis in me non permanserit, foras 6
[illegible]itur tanquam palmes, atque exarescit, et colligunt eas
[illegible]mites) et in ignem iniiciunt, et comburitur. Si in me 7
[illegible]eritis, dicta quoque mea in vobis manebunt; quodcun-

---

[illegible]. Hinc, ut et sua apud eos praesentia perpetua et sub poten-
[illegible] numinis auspiciis tranquillo animo sint, quamvis ipsi mox
[illegible]ium sit subeundum, eos hortatur. 1—31.

Similitudine a vite ac palmitibus intimam cum suis so-
[illegible]m illustrat docens, ipsum esse unicum vitae beatae fon-
[illegible] neque discipulos suos in re chr. *quidquam* posse perficere,

8 ὑμῖν. Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρ
9 πολὺν φέρητε καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί. Καθὼς ἠ
πησέ με ὁ πατὴρ κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μείνατε ἐν
10 ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μεν
ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατ
11 μου τετήρηκα καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. Ταῦτα
λάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ κα
12 χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ,
13 ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Μείζονα τ
της ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τὶς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
14 ὑμὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστὲ, ἐὰν π
15 ῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δ
λους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε, τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύρ
ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τ
16 πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν. Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασ
ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμ
ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μέ
ἵνα ὅ, τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματι μ
17 δῷ ὑμῖν. Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλ
18 λους. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε, ὅτι ἐμὲ π
19 τον ὑμῶν μεμίσηκεν. Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσ

vobis expetere volueritis, etiam vobis continget. Hac 8
illustratur pater meus, ut multum fructum feratis, ac
ipuli mihi eritis. Quemadmodum me amavit pater, 9
quoque vos amavi; permanete in hoc meo amore. Si 10
ecepta mea servaritis, permanebitis in meo amore,
admodum ego praecepta patris mei servavi atque in
amore permaneo. Haec vobis dixi, ut mea laetitia 11
vos maneret,) in vobis permaneret ac vestra laetitia
pleretur. Hoc meum est praeceptum, ut vos vicissim 12
is, quemadmodum vos amavi. Maiorem hoc nemo ha- 13
amorem, ut quis vitam suam pro amicis suis ponat.
amici mei estis, si facitis, quaecunque ego vobis prae- 14
. Non amplius vos dico servos, quoniam servus non 15
t, quid dominus eius faciat, sed vos dixi amicos,
niam omnia, quae a patre meo audivi, vobis manife-
i. Non vos me vobis elegistis, sed ego vos mihi elegi 16
que constitui, ut vos discederetis et fructum ferretis ac
tus vester perduraret, ut, quidquid patrem meo nomine
veritis, vobis concederet. Haec vobis praecipio, ut vos 17
sim ametis. Si mundus vos odio habet, noscite, eum 18
primum vestrum (al. me prius quam vos) odio habuisse.
mundo essetis, mundus suum amaret (i. e. si eandem 19
, eosdem mores hominum, qui sublimiora non cu-
, referretis, homines vos tanquam suos amarent;) quon-
rem e mundo non estis, sed ego vos mihi elegi e
, ob hoc vos odio habet mundus. Mementote vo- 20
quam vobis dixi: servus domino suo non est maior.
me persecuti sunt, vos quoque persequentur: si meam
inam servarunt, vestram quoque servabunt. At haec 21
ob meum nomen vobis facient, quoniam non nove-
rum, qui me misit. Si non venissem iisque non di- 22
m (ad eosque non essem locutus), culpam non sustine-
iam vero de sua ipsorum culpa nullum habent prae-
m. Qui me odit, patrem quoque meum odit. Si fa- 23
la, quae nemo alius edidit, coram iis non edidissem, 24
m non sustinerent; iam vero et oculis usurparunt et

---

per eum optima quaeque: amicos suos, non servos eos de-
, quibus patris voluntatem patefecerit, quos ipse elegerit
amore et apostolos destinaverit, ut a Deo adiuti maxima
bus div. incrementa caperent: monet eos, ne ob hostile pro-
m hominum odium in calamitatibus animum abiiciant,
et ipse eadem sit expertus: attamen eiusmodi homines,
iam et doctrina sua *et miraculis ad meliora* revocare studue-

25 καὶ μεμισήκασι καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. Ἀλλ', ἵ
πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶ
26 „Ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν." Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλ
τος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ πνεῦ
τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖν
27 μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ· καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀ
ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε.

ΚΕΦ. XVI.

1.2 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. Ἀ
συναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα π
ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θε
3 Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατ
4 οὐδὲ ἐμέ. Ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλ
ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. Τα
5 δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον· ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. Ν
δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμ
6 ἐρωτᾷ με· Ποῦ ὑπάγεις; ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑ
7 ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. Ἀλλ' ἐγὼ τ
ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν· συμφέρει ὑμῖν, ἵνα ἐγὼ ἀπελθ

habuerunt et me et patrem meum. At (id evenit), 25
fatum, quod in lege ipsorum relatum legitur, even-
uprobetur: *) „odio me habuerunt immerito.“ Quan- 26
ro venerit adiutor, quem ego a patre vobis mittam,
us ille veritatis, qui a patre proficiscitur, ille te- 27
nium de me exhibebit; atque etiam vos testamini,
ab initio mecum estis.

CAP. XVI.

Haec ad vos sum locutus, ne offenderemini. Con- 1. 2
us sacris vos excludent; at venit hora, ut quicunque
nterfecerit, sacra Deo facere videatur. Et haec fa- 3
quod patrem meum non norunt neque me. Verum
ad vos sum locutus, ut, quando venerit hora illa,
n essetis memores, me vobis dixisse. Haec autem vo- 4
initio non dixi, quoniam vobiscum eram. Iam vero 5
ad eum, qui me misit, et nemo e vobis me interro-
quo abis? at quoniam haec ad vos sum locutus, tri- 6
animum vestrum implevit. At ego verum vobis di- 7
expedit vobis, ut ego abeam. Si enim non abiero,
ur ille ad vos non veniet, sin autem abiero, ad vos
mittam. Atque ille quum venerit, convincet mun- 8
de peccato et de iustitia et de iudicio. De peccato 9
em, quod fidem mihi non habuerunt: de iustitia (mea 10
eius causa et iustissima fuit et a Deo declarata est)
, quod ad patrem meum abeo nec amplius me vide-
de iudicio vero, quod princeps huius mundi iudicatus 11
Multa insuper habeo vobis dicenda, sed nondum ferre 12
tis; quando autem ille venerit, Spiritus ille veritatis, 13
viam monstrabit ad verum totum perspiciendum. Non
suo arbitratu loquetur, sed quaecunque audiverit, lo-
r et futura vobis annuntiabit. Ille me illustrabit; 14
de meo sumet et vobis annuntiabit. Omnia, quae- 15
e pater habet mea sunt: quapropter dixi, eum de
sumere et vobis annuntiare. Breve tempus, et me 16
videtis: iterumque breve, et me videbitis, quoniam

Ps. XXXV, 19.
gravissimas poenas manere: caeterum id futurum vates ce-
e sacros. 1—27.
l. Iam apertius Iesus discipulis mala, persecutiones et cae-
futuram, quae ignorantia hominum ac pravitas iis sit illa-
significat; at simul eos erigit iterata promissione Spiritus
qui adiutor, *patronus, consultor eorum inprimis* et mundum

17 Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους· Τ
ἐστι τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν· Μικρὸν, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με
καὶ πάλιν μικρὸν, καὶ ὄψεσθέ με· καί· Ὅτι ἐγὼ ὑπάγ
18 πρὸς τὸν πατέρα; Ἔλεγον οὖν· Τοῦτο τί ἐστιν ὃ λέγ
19 τὸ μικρὸν; Οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ. Ἔγνω οὖν ὁ Ἰησοῦς
ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Περὶ τούτ
ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων, ὅτι εἶπον· Μικρὸν, καὶ οὐ θε
20 ρεῖτέ με· καὶ πάλιν μικρὸν, καὶ ὄψεσθέ με; Ἀμὴν ἀμ
λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ κ
σμος χαρήσεται, ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ λύ
21 ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ, λύπ
ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ π
δίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν, ὅ
22 ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὑμεῖς οὖν λ
πην μὲν νῦν ἔχετε, πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς καὶ χαρήσ
ται ὑμῶν ἡ καρδία καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀ
23 ὑμῶν· καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδ
Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατ
24 ἐν τῷ ὀνόματι μου, δώσει ὑμῖν. Ἕως ἄρτι οὐκ ἠτήσα
οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματι μου· αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα
25 χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελ

atrem. E discipulis eius igitur ad se invicem 17
dixerunt: quid est hoc quod nobis dicit: breve
t me non videtis; iterumque breve, et me vide-
quoniam ego abeo ad patrem? Dicebant igitur: 18
est, quod dicit: breve? Non novimus, quid di- 19
llexit igitur Iesus, velle eos ipsum rogare, iis-
hoc, inquit, vobiscum invicem quaeritis, quod
e tempus, et me non videtis; iterumque breve,
ebitis? Sanctissime vobis confirmo, ploraturos 20
turos esse vos, mundum autem gavisurum, vos
titia iri affectum, at tristitiam vestram in laeti-
onversum. Mulier quando parturit (partu eniti- 21
is est, quia hora eius venit; quando autem pue-
rit, non amplius meminit angoris propter laeti-
uinem editum esse in (mundum) lucem. Igitur 22
e nunc quidem estis tristes, sed vos iterum vi-
himus vester laetabitur vestramque laetitiam ne-
aufert: atque illo die nihil me rogabitis. San- 23
robis confirmo, quaecunque meo nomine a patre
vobis esse daturum. Hucusque nihil meo nomi- 24
is; petite, et accipietis, ut laetitia vestra sit
numeris absoluta. Haec figurato dicendi genere 25
ros locutus sum; venit hora, quum non amplius
icendi genere usus ad vos loquar, sed palam de
is nuntiabo. Illo die meo nomine vobis petetis, 26
vobis, me patrem de vobis esse rogaturum, ipse 27
er vos diligit, quod vos me dilexistis et fidem
me a patre esse profectum. Profectus sum a 28
reni in mundum; mundum iterum relinquo et ad
rofiscisor. Cui discipuli eius: en, inquiunt, iam 29
ueris nec sermone uteris figurato; iam novimus, 30
scire nec opus habere, ut quis te interroget:
r credimus, te a Deo esse profectum. Iesus iis 31
iam creditis (siccine iam fidem mihi habere vo-
ini)? en, venit hora et iam adest, (quae id effi- 32
in suam quisque domum dispersi me solum re-
nec sum solus, quoniam pater mecum est. Haec 33

---

sit convicturus, causam Christi iustissimam et impe-
oli vi div. diruturum esse declaraturus iisque univer-
em traditurus; ipsos gravissima ob mortem, quae instat,
ristitia affectos mox dulcissimum gaudium esse perceptu-
em coelestem, precibus eorum auditis, omnibus bonis
cumulaturum: denique id, quod nunc obscurum menti
leatur, mox luce *clarius esse intellecturos*. 1—33.

ἔχητε. Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε· νενίκηκα τὸν κόσμον.

ΚΕΦ. XVII.

1 Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐπῆρε τοὺς ὀφθ
μοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε· Πάτερ, ἐλήλυ
ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱὸν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δο
2 σῃ σε· καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς,
3 πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. Α
δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσι σὲ, τὸν μ
ἀληθινὸν θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χρι
4 Ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ
5 δωκάς μοι, ἵνα ποιήσω· καὶ νῦν δόξασόν με σὺ, πα
παρὰ σεαυτῷ τῇ δοξῇ, ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον
6 παρὰ σοί. Ἐφανέρωσα σοῦ τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώπ
οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. Σοὶ ἦσαν, καὶ
7 αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι.
8 ἔγνωκαν, ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ ἐσ
ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, καὶ
τοὶ ἔλαβον καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς, ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθ
9 καὶ ἐπίστευσαν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Ἐγὼ περὶ αὐ

est hora; illustra filium tuum, ut filius quoque
llustret: quemadmodum ei potestatem in quemvis 2
dedisti, ut quodcunque ei dederis, vitam iis (quos
,) det aeternam. Haec autem est aeterna vita, 3
scant te, solum verum Deum, et quem ablegasti
ristum. Ego te illustravi in terra, opus perfeci, 4
facerem, mihi dedisti; iamque illustra me tu, pa- 5
l te gloria (dignitate) illa, quam apud te, prius-
ndus erat, habebam. Manifestavi tuum nomen 6
s, quos mihi de mundo dedisti. Tibi erant, et
dedisti, et doctrinam tuam servarunt. Iam cogno- 7
omnia, quaecunque mihi dedisti, a te esse; nam 8
a, quam mihi dedisti, iis dedi, et ipsi admise-
revera cognoverunt, me a te esse profectum, et
buerunt, te me ablegasse. Ego de iis rogo; non 9
o rogo, sed de iis, quos mihi dedisti, quoniam
; et quae mea (sunt), omnia tua sunt, et quae 10
, ac per eos illustratus sum. Nec amplius in 11
um, et hi in mundo sunt, et ego ad te ve-
ter sancte, serva eos in tuo, quod mihi dedisti,
rofitendo, ut (arctissimo vinculo, quemadmodum
coniuncti) uno sint animo, quemadmodum nos.
em cum iis in mundo, ego eos servabam in tuo 12
rofitendo: — quos mihi dedisti, custodivi neque
iis periit, nisi filius ille perditus, ut scriptura
ntu comprobaretur; — iam vero ad te venio et 13
or in mundo, ut laetitiam meam in semetipsis
mnibus numeris absolutam. Ego tradidi iis do- 14
nam, et mundus eos odio habuit, quoniam non

ὁ Ἰησοῦς· Εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι· εἰ οὖν ἐμὲ ζητε
9 ἄφετε τούτους ὑπάγειν· ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος, ὃν εἶπ
„Ὅτι οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδέν
10 Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν εἵλκυσεν αὐτὴν
ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ
ὠτίον τὸ δεξιόν. Ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλ
11 Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ· Βάλε τὴν μάχαιραν
τὴν θήκην· τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατὴρ, οὐ
πίω αὐτό;
12 Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τ
13 Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔδησαν αὐτὸν
ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς Ἄνναν πρῶτον· ἦν γὰρ πενθε
14 τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου.
δὲ Καϊάφας ὁ συμβουλεύσας τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι συμ
15 ρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. Ἠκολου
δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. Ὁ
μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ καὶ συνεισῆ
16 τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως· ὁ δὲ Πέτ
εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς
ἄλλος, ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε τῇ θυρω
17 καὶ εἰσήγαγε τὸν Πέτρον. Λέγει οὖν ἡ παιδίσκη
θυρωρὸς τῷ Πέτρῳ· Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν

conde): poculum quod pater mihi dedit, non

ors igitur et centurio ministrique Iudaeorum Ie- 12
prehenderunt eumque vinctum primum abduxerunt
a; erat enim socer Caiaphae, qui illo anno pon- 13
: maximus. Erat autem Caiaphas is qui Iudaeis 14
at, expedire unum hominem perire pro populo.
ir autem Iesum Simon Petrus et alius discipulus. 15
discipulus notus erat pontifici maximo, et simul
(aulam) atrium summi pontificis est ingressus;
item ad ianuam stabat foris. Egressus est igitur 16
discipulus, qui notus erat pontifici maximo et ia-
Petrum intromittere iussit. Serva igitur ianitrix 17
onne tu quoque, inquit, e discipulis es huius ho-
inime, ille inquit. Adstabant autem servi et mi- 18
rvo prunarum, quas frigoris causa congesserant,
ant; sed cum iis Petrus adstabat et calefiebat.
ex igitur maximus Iesum de discipulis suis et de 19
ua interrogavit. Cui Iesus respondit: ego palam 20
homines locutus sum; ego semper docui in con-
ro atque in templo, ubi omnes Iudaei conveni-
n occulto nihil sum locutus; quid me interrogas? 21
auditores meos, quid ad eos sim locutus; en,
quae ego dixerim. Quae quum dixisset, unus 22
ous qui adstabat Iesu alapam inflixit his verbis:

24 τοῦ κακοῦ, εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; Ἀπέστειλεν αὐτὸ
25 ὁ Ἄννας δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα. Ἦν δ
Σίμων Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. Εἶπον οὖ
αὐτῷ· Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατ
26 ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· Οὐκ εἰμί. Λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλω
τοῦ ἀρχιερέως, συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψε Πέτρος τὸ ὠτίο
27 Οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ; Πάλιν οὖ
ἠρνήσατο ὁ Πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.
28 Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τ
πραιτώριον, (ἦν δὲ πρωΐα,) καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον ε
τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τ
29 πάσχα. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πιλάτος πρὸς αὐτοὺς καὶ εἶπ
Τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου
30 Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακ
31 ποιός, οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. Εἶπεν οὖν αὐτ
ὁ Πιλάτος· Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ κατὰ τὸν νόμ
ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖ
32 Ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα· ἵνα ὁ λόγος τ
Ἰησοῦ πληρωθῇ, ὃν εἶπε σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελ
33 ἀποθνήσκειν. Εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν
Πιλάτος καὶ ἐφώνησε τὸν Ἰησοῦν καὶ εἶπεν αὐτῷ· Σ
34 ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησ

a igitur a Caiapha ducunt in praetorium, (erat 28
ne,) ipsique non sunt ingressi, ne polluerentur
m paschalem comederent. Exiit igitur Pilatus ad 29
it: quodnam crimen contra hunc hominem fer-
onderunt ei his verbis: nisi hic esset maleficus, 30
non tradidissemus. Quare iis Pilatus: sumite 31
uit, vos et secundum vestram legem eum iudi-
i igitur Iudaei: nobis, inquiunt, non licet quem-
erficere; ut vox illa Iesu eventu comprobaretur, 32
derat significans quali morte esset moriturus. Pi- 33
ur iterum praetorium ingressus Iesum vocavit ei-
: tu es rex Iudaeorum? Respondit ei Iesus: tu 34
ingenio hoc dicis, an alii de me tibi dixerunt?
t Pilatus: num forte ego Iudaeus sum? gens tua 35
sacerdotes te mihi tradiderunt; quid fecisti? Re- 36
esus: meum regnum non est de hoc mundo (ter-
uod in oculos incurrit); si de hoc mundo esset
meum, ministri mei dimicarent, ne traderer Iu-
m vero meum regnum non est hinc (i. terrenae,
originis). Cui igitur Pilatus: tu igitur, inquit, 37
Iesus respondit: tu (recte) dicis, me esse regem.
in finem natus sum atque hunc in finem veni
m, ut veritati testimonium exhiberem; quicunque
(amicus) est veritatis, vocem meam audit. Cui 38

40 Ἐκραύγασαν οὖν πάλιν πάντες λέγοντες· Μὴ
ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν! Ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς λῃστ

ΚΕΦ. ΧΙΧ.

1 Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πιλάτος τὸν Ἰησοῦν κ
2 στίγωσε. Καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφα
ἀκανθῶν ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ καὶ ἱμάτιον
3 ροῦν περιέβαλον αὐτὸν καὶ ἔλεγον· Χαῖρε, ὁ β
4 τῶν Ἰουδαίων! καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ῥαπίσματα.
πάλιν ἔξω ὁ Πιλάτος καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἴδε, ἄγ
αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε, ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν
5 εὑρίσκω· (Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς ἔξω φορῶν τὸν
θινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον.) κα
6 αὐτοῖς· Ἴδε, ὁ ἄνθρωπος! Ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν
χιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται ἐκραύγασαν λέγοντες· Σταύ
σταύρωσον αὐτόν! Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος·
αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρί
7 αὐτῷ αἰτίαν. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι·
νόμον ἔχομεν καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει
8 νεῖν, ὅτι υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν ἐποίησεν. Ὅτε οὖν

igitur Pilatus Iesum prehendit ac flagellis ceci- 1
milites coronam e spinis confectam capiti eius 2
nt eumque circumdederunt pallio purpureo his 3
lve, rex Iudaeorum! et alapas ei infligebant. Pi- 4
ım foras egressus iis: en, inquit, duco vobis
, ut cognoscatis, me nullam in eo culpam de-
e; (egressus est igitur Iesus foras coronam ge- 5
pinis confectam et pallium purpureum) ac dicit
homo! Quum igitur eum vidissent summi sacer- 6
ministri, alta voce clamarunt hunc in modum: in
n crucem eum age! Quibus Pilatus: sumite, in-
vos et agite in crucem; ego enim nullam in eo
eprehendo. Responderunt ei Iudaei: nos legem 7
t secundum hanc legem supplicio est dignus, quod
i semetipse fecit. Quum igitur Pilatus hanc vo- 8
risset, magis timuit atque praetorium ingressus
: unde es tu? Iesus autem ei non dedit respon- 9
latus ei: ad me non loqueris? nonne scis, me 10
ı habere te in crucem agere et potestatem te ab-
Respondit Iesus: nullam in me haberes potesta- 11
coelitus tibi esset concessum (ut potestatem in
es); quapropter qui me tibi tradidit, maiorem
ulpam. Ex hoc tempore Pilatus eum absolvere 12
Iudaei vero alta voce hunc in modum clama-
hunc absolveris, non es amicus Caesaris! quicun-
u semetipse facit, Caesari adversatur! Pilatus 13

ἐκραύγασαν· Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν! Λ
αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; Ἀ
16 κρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς· Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Κ
σαρα. Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς, ἵνα σ
ρωθῇ.

17 Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤγαγον· καὶ βα
ζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρα
18 τόπον, ὃς λέγεται Ἑβραϊστὶ Γολγοθᾶ, ὅπου αὐτὸν ἐσ
ρωσαν καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦ
19 μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν. Ἔγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ Πιλ
καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἦν δὲ γεγραμμένον· Ι
20 σοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων." Τοῦ
οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων,
ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως, ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Ἰη
καὶ ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστὶ, Ἑλληνιστὶ, Ῥωμα
21 Ἔλεγον οὖν τῷ Πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων·
γράφε· Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος ἐ
22 Βασιλεύς εἰμι τῶν Ἰουδαίων. Ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος·
23 γέγραφα, γέγραφα. Οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτι ἐσταυρ
τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἐποίησαν
πτὰ μέρη, ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὸν χιτ

lle, in crucem eum age! Quibus Pilatus: regem vestrum,
quit, agam in crucem? Responderunt summi sacerdotes:
n habemus regem, nisi Caesarem. Tum igitur eum iis 16
ndidit, ut in crucem ageretur.

Iesum autem acceptum duxerunt; et crucem suam 17
rtans exiit in locum Calvariae dictum, qui hebraice Gol-
tha dicitur, ubi eum in crucem egerunt et cum eo alios 18
ab utraque parte, Iesum vero medium. Verum etiam 19
tulam scriptum Pilatus cruci imposuit: „Iesus Nazaraeus,
x Iudaeorum." Hunc igitur titulum multi Iudaeorum 20
gerunt, quoniam locus, ubi Iesus in crucem erat actus,
ud procul ab urbe, et hebraice, graece, latine erat per-
ciptum. Dicebant igitur Pilato summi sacerdotes Iudaeo- 21
um: noli scribere: „rex Iudaeorum," sed, illum se regem
daeorum dixisse. Pilatus respondit: quod scripsi, scri- 22
si. Milites igitur, quum Iesum in crucem egissent, ve- 23
imenta eius sumta in quatuor diviserunt partes, singu-
is militibus partem, et tunicam. Tunica autem erat in-
sumta, a summo tota contexta. Dixerunt igitur ad se 24
vicem: ne eam scindamus, sed sortiamur de ea, cuius
ut eventu comprobaretur scriptura sacra, quae haec
*) „vestimenta mea inter se partiti sunt et de tu-
ea sua fecerunt sortem." Milites igitur haec fecerunt.
Adstabant autem cruci Iesu mater eius matrisque soror 25
Maria uxor Cleopae, et Maria Magdalena. Iesus igitur 26
matrem vidisset et discipulum, quem amabat, ad-
antem, matri suae dicit: mulier, en filium tuum! Deinde 27
scipulo illi: en, inquit, matrem tuam! Et ab illa hora
scipulus ille eam domum suam recepit. Quo facto, quum 28
us cognovisset, omnia iam esse perfecta, ut eventu com-
obaretur scriptura sacra, dicit: sitio. Vas igitur iacebat 29

*) Ps. XXII, 19.

rc. XV, 1—20. Luc. XXIII, 1—25. Igitur ad locum supplicii
ice onustus ducitur, inter medios duos latrones in crucem agi-
, cruci, Pilato iubente, titulus regis Iudaeorum, invitis sacer-
ibus, infigitur, vestes eius sorte dividuntur, Iesus matrem Io-
nni tanquam filio commendat sumtoque aceto exspirat. 17—30r

τες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες προ
30 αὐτοῦ τῷ στόματι. Ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ
εἶπε· Τετέλεσται! καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρ
πνεῦμα.

31 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ στ
σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ, ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν,
μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ σαββάτου,) ἠρώτ
Πιλάτον, ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη καὶ
32 Ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται καὶ τοῦ μὲν πρώτου
33 τὰ σκέλη καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος α
δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τε
34 οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη, ἀλλ' εἷς τῶν στ
λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ εὐθὺς ἐξῆλ
35 καὶ ὕδωρ. Καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε (καὶ
αὐτοῦ ἐστιν ἡ μαρτυρία, κἀκεῖνος οἶδεν,) ὅτ
36 λέγει, ἵνα καὶ ὑμεῖς πιστεύσητε. Ἐγένετο γὰ
37 ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ· „Ὀστοῦν οὐ συντριβή
τοῦ·" καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει· „Ὄψοντ
ἐξεκέντησαν."

38 Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησε τὸν Πιλάτον ὁ
ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, κεκ
δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σ

a repletum amaro; illi vero spongiam vino amaro re-
tam et hyssopo impositam ori eius admoverunt. Quum 30
ur Iesus vinum sumsisset amarum, dixit: perfectum
et capite clinato animam exspiravit.
Iudaei igitur, ne die sabbati, quum esset praeparatio, 31
at enim is dies magnus illius sabbati,) corpora in cru-
manerent, rogarunt Pilatum, ut crura eorum confrin-
entur et rescinderentur. Hinc milites venerunt et primi 32
gerunt crura, et alterius simul cum eo in crucem acti;
Iesum vero quum venissent eumque iam mortuum vi- 33
sent, crura eius non fregerunt, sed unus e militibus 34
ta eius latus pupugit, et statim sanguis et aqua efflu-
Atque testatus est is qui vidit, (et verum est eius te- 35
monium, et ille novit,) se verum dicere, ut vos quoque
dem haberetis. Evenerunt enim haec, ut locus ille scri- 36
ae sacra eventu comprobaretur: *) „os eius non con- 37
ingetur," et iterum alius librorum sacrorum locus dicit:
**) „videbunt, quem pupugerunt."
Postea autem Iosephus Arimathaeus, qui discipulus 38
Iesu erat, sed occultus propter metum Iudaeorum, Pilatum
rogavit, ut corpus Iesu rescinderet, et Pilatus permisit.
Igitur venit ac rescidit Iesu corpus. Verum etiam Nico- 39
demus, qui primum noctu ad Iesum venerat, venit mistu-
ra myrrhae ferens et aloes centum circiter libras. Igi- 40
tur corpus Iesu rescissum fasciis cum aromatibus involve-
runt, sicuti mos est Iudaeis pollingendi. In illo autem 41
loco, ubi cruci erat affixus, hortus erat atque in horto
sepulcrum recens, in quo nondum quisquam erat positus.
Igitur ob praeparationem Iudaeorum, quoniam prope 42
erat sepulcrum, Iesum posuerunt.

CAP. XX.

Primo autem hebdomadis die mane tenebris nondum 1
ratis ad sepulcrum venit Maria Magdalena et lapidem
et e sepulcro sublatum. Currit igitur ac venit ad Si- 2

---

*) Exod. XII, 46.
**) Zach. XII, 20.
c. XXVII, 32 Marc. XV, 20. Luc. XXIII, 26. Utrique latroni
s franguntur, sed Christo iam mortuo latus lancea perfoditur,
vaticinium V. T. eventu comprobetur: tum a Iosepho et Ni-
demo, venia a Pilato impetrata, sepelitur. Mat. XXVII, 57. Marc.
V, 42 Luc. XXIII, 50.
IX. Maria Magdalena et, quibus rem nuntiaverat, Petrus et

ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μα
τὴν, ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἦραν
κύριον ἐκ τοῦ μνημείου καὶ οὐκ οἴδαμεν πού ἐτ
3 αὐτόν. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθ
4 καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. Ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ο
καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμε τάχιον τοῦ Πέτρου
5 ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον καὶ παρακύψας βλέπει
6 μενα τὰ ὀθόνια· οὐ μέντοι εἰςῆλθεν. Ἔρχεται οὖν Σί
Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ καὶ εἰςῆλθεν εἰς τὸ μνημ
7 καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα καὶ τὸ σουδάριον, ὃ
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμε
8 ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον. Τότε
εἰςῆλθε καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς, ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς
9 μνημεῖον, καὶ εἶδε καὶ ἐπίστευσεν· οὐδέπω γὰρ ἤδει
10 τὴν γραφὴν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. Ἀπ
11 θον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί. Μαρία
εἱστήκει πρὸς τῷ μνημείῳ κλαίουσα ἔξω. Ὡς οὖν ἔκλ
12 παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους
λευκοῖς καθεζομένους, ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ καὶ ἕνα π
13 τοῖς ποσὶν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ
γουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι· Γύναι, τί κλαίεις; Λέγει αὐτο
Ὅτι ἦραν τὸν κύριόν μου καὶ οὐκ οἶδα, ποῦ ἐτ

igitur Simon Petrus, qui eum sequebatur, et 6
ngressus fascias videt iacentes et sudarium, quod
e eius erat, non cum fasciis collocatum, sed se- 7
olutum, quae unum in locum vergebant (al. in
o loco collocata). Tum igitur alter quoque 8
qui primus venerat ad sepulcrum, intravit, vi-
idit; nondum enim noverant scripturam sa- 9
in fatis, ut ab inferis excitaretur. Discipuli 10
m domum redierunt. — Maria autem foris sta- 11
ulcrum lacrymans. Quum igitur lacrymaretur 12
incurvato sepulcrum introspexisset, duos an-
indutos vestimentis videt sedentes, alterum ad
lterum ad pedes, ubi corpus Iesu iacebat. Cui 13
r, inquiunt, quid ploras? His: quia dominum
uit, sustulerunt, nec scio, ubinam eum posue-
c effata et retro conversa Iesum videt adstan- 14
esum esse sciebat. Cui Iesus: mulier, inquit, 15
s? quemnam quaeris? Illa hortulanum (praedii
esse opinans ei: domine, inquit, si tu eum tu-
ihi, ubinam eum posueris; et ego eum tollam.
Maria, inquit. Illa conversa ei: Rabbuni, in- 16
dicitur: doctor. Iesus ei: noli, inquit, me 17
ondum enim ad patrem meum sublimis abii; sed
fratres meos ac dic iis, me sublimem abire ad
em ac vestrum patrem et meum Deum ac ve-
n. Venit Maria Magdalena, renuntians discipu- 18

ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον καὶ πρὸς τὸν ἄλλον
τὴν, ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἦρ
πόριον ἐκ τοῦ μνημείου καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ
3 αὐτόν. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μα
4 καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. Ἔτρεχον δὲ οἱ δύο
καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμε τάχιον τοῦ Πέτρ
5 ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον καὶ παρακύψας βλέπ
6 μενα τὰ ὀθόνια· οὐ μέντοι εἰςῆλθεν. Ἔρχεται οὖν
Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ καὶ εἰςῆλθεν εἰς τὸ μν
7 καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα καὶ τὸ σουδάριον,
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κε
8 ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον. Τότ
εἰςῆλθε καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς, ὁ ἐλθὼν πρῶτος
9 μνημεῖον, καὶ εἶδε καὶ ἐπίστευσεν· οὐδέπω γὰρ ἤ
10 τὴν γραφὴν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.
11 θον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί. Μα
εἱστήκει πρὸς τῷ μνημείῳ κλαίουσα ἔξω. Ὡς οὖν
12 παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλ
λευκοῖς καθεζομένους, ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ καὶ ἕνα
13 τοῖς ποσὶν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Κ
γουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι· Γύναι, τί κλαίεις; Λέγει α
Ὅτι ἦραν τὸν κύριόν μου καὶ οὐκ οἶδα, ποῦ

t igitur Simon Petrus, qui eum sequebatur, et 6
ingressus fascias videt iacentes et sudarium, quod
te eius erat, non cum fasciis collocatum, sed se- 7
volutum, quae unum in locum vergebant (al. in
rto loco collocata). Tum igitur alter quoque 8
, qui primus venerat ad sepulcrum, intravit, vi-
idit; nondum enim noverant scripturam sa- 9
e in fatis, ut ab inferis excitaretur. Discipuli 10
um domum redierunt. — Maria autem foris sta- 11
epulcrum lacrymans. Quum igitur lacrymaretur 12
e incurvato sepulcrum introspexisset, duos an-
s indutos vestimentis videt sedentes, alterum ad
alterum ad pedes, ubi corpus Iesu iacebat. Cui 13
er, inquiunt, quid ploras? His: quia dominum
quit, sustulerunt, nec scio, ubinam eum posue-
nec effata et retro conversa Iesum videt adstan- 14
Iesum esse sciebat. Cui Iesus: mulier, inquit, 15
as? quemnam quaeris? Illa hortulanum (praedii
esse opinans ei: domine, inquit, si tu eum tu-
mihi, ubinam eum posueris; et ego eum tollam.
: Maria, inquit. Illa conversa ei: Rabbuni, in- 16
d dicitur: doctor. Iesus ei: noli, inquit, me 17
nondum enim ad patrem meum sublimis abii; sed
fratres meos ac dic iis, me sublimem abire ad
rem ac vestrum patrem et meum Deum ac ve-
m. Venit Maria Magdalena, renuntians discipu- 18

ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἰρήνη
20 ὑμῖν. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ
τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. Ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες
21 τὸν κύριον. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς πάλιν· Εἰρήνη
ὑμῖν· καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς.
22 Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε καὶ λέγει αὐτοῖς· Λάβετε
23 πνεῦμα ἅγιον· ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται
αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.

24 Θωμᾶς δὲ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυ-
μος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν, ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. Ἔλεγον
25 οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί· Ἑωράκαμεν τὸν κύριον.
ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ
τὸν τύπον τῶν ἥλων καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν
τύπον τῶν ἥλων καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν
26 αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω. Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν
ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ Θωμᾶς μετ' αὐτῶν.
Ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων καὶ ἔστη εἰς
27 τὸ μέσον καὶ εἶπεν· Εἰρήνη ὑμῖν· εἶτα λέγει τῷ Θωμᾷ·
Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου καὶ
φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου καὶ
28 μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. Ἀπεκρίθη Θωμᾶς καὶ
29 εἶπεν αὐτῷ· Ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου! Λέγει αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι ἑώρακάς με, πεπίστευκας· μακάριοι
μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.

30 Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς
ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα
31 τῷ βιβλίῳ τούτῳ, ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύ-

[redacted]

et: salvete. Quo dicto manus ac latus suum iis osten- 20
dit. Discipuli igitur domino conspecto laetati sunt. Quare 21
Iesus iis iterum dixit: salvete; sicuti me ablegavit pater,
ego quoque vos mitto. Quo dicto inspiravit iisque: acci- 22
pite, inquit, Spiritum sanctum. Quibuscunque peccata con- 23
donaveritis, iis condonantur; quibuscunque non condona-
veritis, non condonata sunt (nec condonantur).

Thomas vero, unus e duodecimviris, nomine Didy- 24
mus, non erat cum iis, quum Iesus venisset. Cui igitur 25
reliqui discipuli: vidimus, inquiunt, dominum. Quibus
ille: nisi, inquit, in eius manibus clavorum vestigium vi-
derim et digitum meum vestigio clavorum immiserim et
manum meam lateri eius immiserim, minime credam. Et 26
octo dies post discipuli eius iterum intus erant et Thomas
cum iis. Venit Iesus foribus clausis et in medium pro-
gressus stabat et: salvete, inquit. Tum dicit Thomae: 27
fer digitum tuum huc et vide manus meas, ac fer manum
tuam et lateri meo immitte; nec sis incredulus, sed crede.
Thomas ei hunc in modum respondit: mi domine, mi Deus! 28
Cui Iesus: quoniam, inquit, me vidisti, habuisti fidem; 29
beati, qui non viderint et fidem habuerint.

Multa quidem igitur et alia coram discipulis suis edi- 30
dit miracula, quae in hoc volumine non perscripta sunt;
haec vero perscripta sunt, ut fidem haberetis, Iesum esse 31
Messiam, filium Dei, et ut fidem habentes in nomine eius
(profitendo) vitam haberetis.

CAP. XXI.

Postea iterum se conspiciendum praebuit Iesus disci- 1
pulis suis ad (lacum) mare Tiberiadis. Conspiciendum au-
tem se praebuit hoc modo. Erant una Simon Petrus et 2
Thomas, qui Didymus dicitur, et Nathanael, Cana Gali-
laeae oriundus, et filii Zebedaei et alii duo ex eius disci-
pulis. Quibus Simon Petrus: eo, inquit, piscatum. Cui 3
ait: nos quoque, inquiunt, tecum veniamus. Exierunt et

---

s, absente Thoma, et octo dies post denuo se conspiciendum
ebet discipulis ipsique Thomae, qui adest, persuadet, se re-
a in vitam rediisse. 19—29. Marc. XVI, 14. Luc. XXIV, 36.
annes de summo eorum, quae literis mandavit, fine expo-
30. 31.
XXI. Tertium apostolis aliquot piscantibus ad lacum Tiberias

Ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθὺς καὶ ἐν ἐκείν
4 τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν. Πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης ἔστ
ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν· οὐ μέντοι ἤδεισαν οἱ μαθ
5 ταί, ὅτι Ἰησοῦς ἐστι. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
Παιδία, μή τι προσφάγιον ἔχετε; Ἀπεκρίθησαν αὐτ
6 Οὔ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τ
πλοίου τὸ δίκτυον καὶ εὑρήσετε. Ἔβαλον οὖν καὶ οὐκέ
αὐτὸ ἑλκῦσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύω
7 Λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, τ
Πέτρῳ· Ὁ κύριός ἐστι. Σίμων οὖν Πέτρος ἀκούσας ὅ
ὁ κύριός ἐστι, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο (ἦν γὰρ γυμνός
8 καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Οἱ δὲ ἄλλοι μ
θηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον (οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τ
γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων,) σύροντες τὸ δίκτυ
9 τῶν ἰχθύων. Ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσ
ἀνθρακιὰν κειμένην καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον καὶ ἄρτο
10 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧ
11 ἐπιάσατε νῦν. Ἀνέβη Σίμων Πέτρος καὶ εἵλκυσε τ
δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πε
τηκοντατριῶν, καὶ τοσούτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τ
12 δίκτυον. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Δεῦτε, ἀριστήσατ

avigium statim ingressi per illam noctem nihil ceperunt.
lane vero iam orto Iesus constitit ad littus; attamen dis- 4
ipuli Iesum esse non noverant. Iesus igitur iis: dilectis- 5
imi, inquit, num quid edulii habetis? Minime, ei respon-
ent. Quibus ille: mittite, inquit, in dextram navigii par- 6
em rete et capietis. Iecerunt igitur nec amplius trahere
aluerunt prae piscium multitudine. Quare discipulus ille, 7
uem amabat Iesus, Petro: dominus est, inquit. Simon
gitur Petrus quum dominum esse audivisset, amiculo se
uccinxit (erat enim nudus,) seque in mare iniecit. Re- 8
iqui autem discipuli (haud procul enim aberant a terra,
ed ducentis fere cubitis,) navigio venerunt trahentes rete
iscibus refertum. In terram igitur degressi collocatum 9
ident prunarum acervum et edulium impositum et panem.
uibus Iesus: ferte, inquit, de piscibus, quos nunc cepi- 10
tis. Adscendit Simon Petrus traxitque rete, ut esset su- 11
er terra, repletum magnis piscibus centum quinquaginta
ribus nec tanta copia scissum est rete. Iesus iis: huc, 12
nquit, prandete. Nemo autem discipulorum eum tentare
udebat (quaerendo): tu quis es? quum dominum esse sci-
ent. Venit Iesus, sumit panem datque iis similiterque 13
dulium (pisces). Hoc iam tertium conspiciendum se prae- 14
uit Iesus discipulis suis e mortuis resuscitatus.

Quum igitur prandium cepissent, Simoni Petro Iesus: 15
imon, inquit, fili Ionae, amasne me magis quam hi? Cui:
rofecto, inquit, domine, tu nosti, me te amare. Cui:
asce, inquit, agnos meos. Iterum ei secundo: Simon, 16
nquit, fili Ionae, amasne me? Cui: profecto, inquit, tu
osti, me te diligere. Cui: pasce, inquit, agnos meos.
'ertio ei: Simon, inquit, fili Ionae, diligisne me? Tri- 17
titia affectus est Petrus, quoniam tertio ei dixerat: diligis-
e me? eique: domine, inquit, tu omnia nosti: tu nosti,
e te diligere. Cui Iesus: pasce, inquit, oves meas. San- 18
tissime tibi confirmo: quum eras iunior, temetipse cingebas

---

is apparet: Petro, cui lenissime lapsum in memoriam revocat,
rem coetus chr. committit eique necem praenunciat. Commen-
m de Iohanne non morituro refutatur et scriptor huius evan-

γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου καὶ ἄλλος σε ζώσει καὶ
19 οἴσει ὅπου οὐ θέλεις. Τοῦτο δὲ εἶπε σημαίνων ποίῳ
θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. Καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ·
20 Ἀκολούθει μοι. Ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν
μαθητὴν, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα· (ὃς καὶ
ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ καὶ εἶπε·
21 Κύριε, τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε;) τοῦτον ἰδὼν ὁ Πέ-
22 τρος λέγει τῷ Ἰησοῦ· Κύριε, οὗτος δὲ τί; Λέγει αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς· Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς
23 σέ; σὺ ἀκολούθει μοι. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς
τοὺς ἀδελφοὺς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει·
καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ'·
Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;
24 Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων
καὶ γράψας ταῦτα, καὶ οἴδαμεν, ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ
25 μαρτυρία αὐτοῦ. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν
ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν
οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία.

XXI, 19. al. ταῦτα δὲ εἶπε. 22. al. σύ μοι ἀκολούθει †. 24. al. οἶδα μὲν s. οἶδα. 25. al. ἃ ἐποίησεν. ib. al. post βιβλία addunt ἀμήν. Variae etiam exstant codd subscriptiones, ut: τέλος τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου. al. τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον ἐξεδόθη μετὰ

ei: si, inquit, eum volo manere donec veniam, quid 22
? tu sequere me. Exiit igitur hic inter fratres ru- 23
discipulum illum non mori. Et Iesus ei non dixe-
eum non mori, sed: si eum volo manere donec ve-
, quid ad te?

Hic est discipulus ille, qui de his testatur et haec 24
avit; et novimus verum esse eius testimonium. Sunt 25
etiam alia multa, (quaecunque) quae Iesus fecit, quae
m si singula scribuntur, ne ipsum quidem opinor mun-
capturum esse, quae scribantur, volumina.

---

fide dignus scribendique materies copiosissima declaratur.

ΠΡΑΞΕΙΣ
ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

ΚΕΦ. Ι.

1 Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων,
Θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσ-
2 ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύ-
3 τος ἁγίου, οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήφθη. Οἷς καὶ παρέσ-
σεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν, ἐν πολ-
τεκμηρίοις δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐ-
4 καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. Καὶ συν-
ζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χω-
ζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς

ACTA APOSTOLORVM.

CAP. I.

Primum quidem commentarium composui de omnibus, 1
Theophile, quae Iesus et facere et docere coepit usque ad 2
eam diem, quo mandatis apostolis, quos sibi elegerat, per
Spiritum sanctum datis, sublimis abiit. Quibus etiam ma- 3
lis exantlatis vivum se constituit multis documentis, per
quadraginta dies iis apparens et docens ea quae pertinent
ad regnum divinum. Quos conveniens iussit Hierosolymis 4
non discedere, sed exspectare promissionem patris, de
qua (inquit,) ex me audistis: Iohannes quidem aqua (ho- 5
mines) imbuit (lotione sacra), vos autem (lotione sacra)
imbuemini per Spiritum sanctum haud multos post dies.
Illi igitur quum convenissent, interrogabant eum his ver- 6
bis: domine, restaurabisne hoc tempore regnum Israelita-
rum? Dixit autem ad eos: non est vestrum tempora nos- 7
ra et opportunitates, quae pater suo ipsius arbitrio integra
esse voluit, sed potestatem capietis, quum Spiritus san- 8
ctus vos occupaverit (vos supervenerit), eritisque mihi te-
stes et Hierosolymis atque in tota Iudaea et Samaria et
usque ad terminos orbis terrarum. Quibus dictis iis spe- 9
ctantibus sublimis abiit ac nubes eum oculis eorum sub-
traxit. Quo abeunte quum fixos in coelum tenerent ocu- 10
los, et, ecce! duo viri iis adstabant vestimento induti can-
dido, qui etiam dixerunt: viri Galilaei, quid statis intuen- 11

I. Iesus in vitam reversus ultima dat apostolis mandata, de quo div. disserit iisque Spiritum sanctum pollicetur; tum in coelum sublimis abit eiusque reditus discipulis promittitur. 1—11.

εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ
ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν, οὕτως ἐλεύσεται, ὃν τρόπ
ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν.
12 Τότε ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τ
καλουμένου ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς Ἱερουσαλὴμ σαββ
13 του ἔχον ὁδόν. Καὶ ὅτε εἰσῆλθον, ἀνέβησαν εἰς
ὑπερῷον, οὗ ἦσαν καταμένοντες, ὅ,τε Πέτρος καὶ Ἰάκ
βος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας, Φίλιππος καὶ Θωμ
Βαρθολομαῖος καὶ Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου κ
14 Σίμων ὁ ζηλωτὴς καὶ Ἰούδας Ἰακώβου. Οὗτοι πάν
ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ σ
γυναιξὶ καὶ Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ σὺν τ
15 ἀδελφοῖς αὐτοῦ. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστ
Πέτρος ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν εἶπεν· (ἦν τε ὄχλος ὀν
16 μάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν·) Ἄνδρες ἀδελφ
ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ταύτην, ἣν προεῖπε
πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος Δαυὶδ περὶ Ἰούδα τ
17 γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν Ἰησοῦν· ὅτι κατ
ριθμημένος ἦν ἐν ἡμῖν καὶ ἔλαχε τὸν κλῆρον τῆς δι
18 κονίας ταύτης. Οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον
μισθοῦ τῆς ἀδικίας καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσ
19 καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ, καὶ γνωσ

elum? hic Iesus, qui a vobis sublimis in coelum
veniet, quomodo eum in coelum abeuntem estis
ati.
n redierunt Hierosolyma a monte, qui dicitur oli- 12
prope Hierosolyma est, sabbati distans viam. Et 13
ent ingressi, in superiorem aedium partem adscen-
ubi commorabantur et Petrus et Iacobus et Iohan-
ndreas, Philippus et Thomas, Bartholomaeus et
s, Iacobus filius Alphaei et Simon zeluta et Iudas 14
cobi. Hi omnes uno animo precibus erant intenti
ieribus et Maria Iesu matre et cum eius fratribus. 15
diebus Petrus quum medios inter discipulos surre-
lixit: (eratque multitudo eorum qui eodem tempore
rant, (si nomina eorum, qui convenerant, compu- 16
) centum et viginti hominum;) viri fratres, opor-
ventu comprobari hoc scripturae sacrae effatum,
piritus sanctus ore Davidis praedixit de Iuda, qui
stitit iis qui Iesum comprehenderunt; nam nostro 17
aero habitus atque hoc ministerium erat sortitus.
tur agrum iniusta mercede sibi comparavit et prae- 18
ctus medius cum strepitu disruptus omniaque eius
effusa sunt atque innotuit omnibus qui Hierosoly- 19
bitant, ita ut ager ille sua ipsorum dialecto (lin-
ehdama, id est, ager sanguinis vocaretur. Rela- 20
nim legitur in libro Psalmorum: *) „esto domicilium
desertum nec esto in eo incola, et: **) provinciam
capiat alius." Oportet igitur eorum virorum qui no- 21
n convenerunt per omne tempus, quo ingressus est
m nostram) et egressus (i. e. nobis familiariter usus
d nos dominus Iesus exorsus a sacra lotione Iohan- 22
eam usque diem quo sublimis a nobis abiit — unum
testem resurrectionis eius nobiscum fieri. Et con- 23
unt duo, Iosephum, qui Barsabas vocatur, cogno-
Iustum, et Matthiam. Atque hunc in modum pre- 24
unt: tu, domine, omnium animorum scrutator, osten-
trum ex his duobus tibi elegeris, ut sortiretur hoc 25
terium et legati provinciam, quam deseruit Iudas, ut
um ipsius locum (i. e. gehennam, Tartarum) profi-

Ps. LXIX, 26.
Ps. CIX, 8.
ripulos Hierosolyma reversos Petrus orationem habet. In
lodae Cariothensis, Petro auctore, Matthias sorte sufficiu-
12—26.

26 πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον. Καὶ ἔδωκα-
ρους αὐτῶν καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ Ματθίαν,
κατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων.

ΚΕΦ. ΙΙ.

1 Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς
2 πεντηκοστῆς ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό.
ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φε-
ρομένης πνοῆς βιαίας καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον, ὅ
3 ἦν καθήμενοι. Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμενα
4 σαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐ-
ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου καὶ ἤρξαντο
ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου αὐτο-
5 φθέγγεσθαι. Ἦσαν δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντε
δαῖοι, ἄνδρες εὐλαβεῖς, ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑ
6 οὐρανῶν. Γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης συνε
πλῆθος καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος
7 διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν. Ἐξίσταντο δὲ καὶ ἐ
ζον λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· Οὐκ, ἰδού! πάντε
8 εἰσιν οἱ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι; καὶ πῶς ἡμεῖς ἀ
ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν, ἐν ᾗ ἐγεννή

Quorum sortibus iactis, sors in Matthiam ce- 26
decim apostolis annumeratus est.

CAP. II.

um dies pentecostes esset impletus, cuncti uno 1
n in loco erant congregati. Atque subito de 2
est sonitus veluti venti vehementis ruentis ac
sedebant, domum implevit. Quibus visae sunt 3
uae tanquam ignis flammae ac super singulis
edit cunctique Spiritu sancto repleti novis lin- 4
unt loqui, quemadmodum Spiritus ille, ut elo-
iis dabat. Habitabant autem Hierosolymis Iu- 5
pii, ex omni gente in toto orbe terrarum. Ve- 6
oce audita convenit illa hominum multitudo ac
est, quoniam vernacula lingua eos audiebant
At extra se rapti erant et mirabantur ad se 7
centes: nonne, en! hi omnes, qui loquuntur,
ei? et quomodo nos audimus quisque vernacula 8
tra, in qua nati (a natalibus usi) sumus? —
sumus) Parthi ac Medi et Elamitae et qui inha- 9
csopotamiam, Iudaeam et Cappadociam, Pontum
Phrygiam et Pamphyliam, Aegyptum et Lybiae 10
inam Cyrenae et peregrinantes (advenae) Ro-
ei et proselyti, Cretes et Arabes (quomodo) au- 11
nostris linguis potenter facta Dei loquentes? Ob- 12
autem erant omnes atque haesitabant alius ad
ntes: quid (tandem) hoc sibi velit? Alii vero ir- 13
cebant: musto repleti sunt.
s autem cum undecimviris collocatus voce sua 14
est allocutus: viri Iudaei et quicunque Hierosolymis
tatis, hoc vobis notum esto et auribus percipite
Non enim, quemadmodum vos suspicamini, hi 15
est enim hora diei tertia; at hoc est dictum 16
sacrum Ioelem: *) „Atque erit diebus supremis, 17
, effundam de Spiritu meo super omnes homi-

I, 1 sqq.
apostolis uno in loco congregatis Hierosolymis Spiri-
communicatur, qui etiam confestim in eorum animis
omnium, qui multi e diversis orbis terrarum regio-
nerant, admiratione vim suam div. exserit. 1—13.
o imbutus furore *docet, oracula* vatum sacrorum re

ἄρα περὶ ἡ ἔλευσιν τὴν ἡμ
21 ἐπιφανῆ. Καὶ ἔσται, πᾶς
22 κυρίου, σωθήσεται.“ Ἀ
τοὺς λόγους τούτους· Ἰησοῦ
τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον ἐ
καὶ σημείοις, (οἷς ἐποίησε
23 ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ο
βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ
24 χειρῶν ἀνόμων προσπήξαντ
στησε λύσας τὰς ὠδῖνας τ
25 δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν
εἰς αὐτόν· „Προωρώμην τ
παντὸς, ὅτι ἐκ δεξιῶν μο
26 Διὰ τοῦτο εὐφράνθη ἡ κα
γλῶσσά μου· ἔτι δὲ καὶ ἡ
27 ἐλπίδι, ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψε
28 οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου
μοι ὁδοὺς ζωῆς· πληρώσεις
29 προσώπου σου.“ Ἄνδρες ἀδ
ῥησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ
ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ
30 ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης.
εἰδὼς, ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐ
31 ὀσφύος αὐτοῦ καθίσαι ἐπὶ τ
ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως
λείφθη εἰς ᾅδου οὐδὲ ἡ σὰ

gnus ille atque illustris. Eritque, quicunque no- 21
i invocaverit, (nempe) servabitur." — Viri Israe- 22
udite hos meos sermones: Iesum Nazarenum, vi-
Deo comprobatum inter vos potenter factis, prodi-
miraculis, (quae edidit per eum Deus inter vos,
modum et ipsi nostis,) hunc ex certo decreto et 23
atia Dei deditum sumsistis et per impias manus cruci
sustulistis. Quem Deus resuscitavit solutis mortis 24
, quoniam fieri non poterat, ut ab eo subigeretur.
enim vaticinatur in eum: *) „ante oculos habe- 25
minum meum perpetuo, quod a dextra mea est,
movear. Quapropter laetatus est animus meus et 26
ea gaudio exsultavit; praeterea vero etiam corpus
equiescet secure, quoniam non relinques animum 27
Orco neque sanctum tuum dabis, ut videat per-
(putredinem videat). Indicasti mihi vias vitae; 28
s me laetitia versantem iuxta te, (praesentem i. e.
nimo meo obversaris)." Viri fratres, liceat li- 29
vos loqui de patriarcha Davide, eum et mortuum
sepultum, eiusque sepulcrum apud vos usque ad
m exstare. Propheta igitur quum esset ac nosset, 30
ado interposito Deum ei iurasse, unum (e fructu
n eius) ex eius posteris in eius throno collocare,
us est de resurrectione Christi, eum non relictum 31
Orco neque corpus eius vidisse perniciem. Hunc 32
b inferis excitavit Deus, cuius nos omnes sumus

34 Οὐ γὰρ Δαυὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανούς· λέγει δὲ αὐτὸς,
Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν
35 μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.
36 Ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ὅτι
κύριον αὐτὸν καὶ Χριστὸν ὁ θεὸς ἐποίησε τοῦτον
Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε.
37 Ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ καὶ εἶπαν
πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀπόστολοι·
38 ποιήσομεν, ἄνδρες ἀδελφοί; Πέτρος δὲ ἔφη πρὸς
αὐτούς· Μετανοήσατε καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν
τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν·
39 λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος· ὑμῖν γὰρ
ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν καὶ πᾶσιν
εἰς μακρὰν, ὅσους ἂν προσκαλέσηται κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν.
40 Ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύρατο καὶ παρεκάλει
λέγων· Σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης.
41 Οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐβα-
πτίσθησαν καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ
42 τρισχίλιαι. Ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν
ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ
ταῖς προσευχαῖς.

apostolos: quid faciemus, viri fratres? Petrus 38
eos dixit: mutate mentem et quisque vestrum
ra imbuatur hac lege, ut nomen Iesu Christi
ad veniam peccatorum consequendam, et acci-
m sancti Spiritus; ad vos enim pertinet pro- 39
et ad liberos vestros omnesque remotos, quot-
dvocaverit dominus Deus noster. Aliisque ver- 40
graviter monebat et hortabatur his verbis: sal-
estate ab hac perversa hominum natione. Quicun-
lubenter orationem eius exceperant, lotione sacra 41
illoque die tria circiter animorum millia additi
nt autem intenti doctrinae apostolorum et socie- 42
tioni panis (epulis communibus) et precibus.
autem animo metus (stupor) est iniectus mul- 43
enta et miracula per apostolos edita. Omnes 44
fidem habebant, eodem in loco versabantur,
ebant communia, bona opesque suas vende- 45
stribuebant omnibus, prouti quis opus habe-
ie uno animo versabantur in templo frangentesque 46
nvictu utentes) per domos privatas cibum ca-
m gestione animique sinceritate laudibus cele- 47
um et gratiam habentes apud universum popu-
inus vero coetui (christiano) quotidie addebat
vabantur (i. e. per Christum ad vitam beatam
it).

CAP. III.

ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὡραίαν τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην
3 τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερὸν,) ὃς ἰδὼν Πέτρον
Ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν ἠρώτα ἐλε
4 σύνην λαβεῖν. Ἀτενίσας δὲ Πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν
5 Ἰωάννῃ εἶπε· Βλέψον εἰς ἡμᾶς. Ὁ δὲ ἐπεῖχεν α
6 προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν. Εἶπε δὲ Πέ
Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι, ὃ δὲ ἔχω, τ
σοι δίδωμι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ν
7 ραίου· ἔγειραι καὶ περιπάτει! Καὶ πιάσας αὐτὸν
δεξιᾶς χειρὸς ἤγειρε. Παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν
8 τοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρὰ καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη
περιεπάτει καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπ
9 καὶ ἁλλόμενος καὶ αἰνῶν τὸν θεόν. Καὶ εἶδεν αὐτὸν
10 ὁ λαὸς περιπατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν θεὸν, ἐπεγίνω
τε αὐτὸν, ὅτι οὗτος ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην κ
μενος ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐπλήσθ
θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ.
11 Κρατοῦντος δὲ αὐτοῦ τὸν Πέτρον καὶ Ἰωά
συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ
12 λουμένῃ Σολομῶνος ἔκθαμβοι. Ἰδὼν δὲ Πέτρος ἀπ
κρατο πρὸς τὸν λαόν· Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, τί θαυμ

e Iesu Messiae Nazareni instructus: surge atque
t dextra eum manu prehensum excitavit. Con- 7
tem, confirmatis eius cruribus et talis exsiliens 8
atque incedebat et cum iis templum ingressus est
et saliens Deumque celebrans laudibus. Quem 9
ilus quum incedentem Deumque laudantem vidis-
verunt eum, hunc esse, qui ad stipem petendam 10
n templi portam sedebat, et stupore et pavore
od ipsi contigerat, repleti sunt.

Petrum et Iohannem constanter sectante totus 11
d porticum Salomonis, quam vocant, concurre-
no stupore correpti. Quod quum Petrus vidis- 12
ndit ad populum (conversus): viri Israelitae, quid
de hoc? an quid in nos intuemini, tanquam no-
facultate sive pietate effecerimus, ut pedibus ute-
eus Abrahami et Isaaci et Iacobi, Deus patrum 13
, illustravit filium suum Iesum, quem vos tra-
(Messiam esse) negastis coram Pilato, quam-
eum absolvere iudicabat. Vos vero sanctum et 14
gastis vobisque expetiistis, ut homicida in gra-
am vobis condonaretur, at ducem vitae interfe- 15
m Deus e mortuis excitavit, cuius nos testes su-
hanc ob causam, ut fiduciam in eius auctoritate 16
hunc, quem contemplamini et nostis, confirma-
uctoritas et fides, quae eum habet auctorem,

ἀπὸ προςώπου τοῦ κυρίου καὶ ἀποστείλῃ τὸν προ
21 ρισμένον ὑμῖν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὃν δεῖ οὐρανὸν
δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων
ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος τῶν ἁγίων αὐτοῦ π
22 τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος. Μωϋσῆς μὲν πρὸς τοὺς πατέρας
„Ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμ
τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε
23 πάντα, ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς. Ἔσται δὲ,
ψυχὴ ἥτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐ
24 θρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ.“ Καὶ πάντες δὲ οἱ προ
ἀπὸ Σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς ὅσοι ἐλάλησαν, κα
25 τήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας. Ὑμεῖς ἐστε οἱ υἱοὶ
προφητῶν καὶ τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο ὁ θεὸς
τοὺς πατέρας ἡμῶν λέγων πρὸς Ἀβραάμ· „Καὶ ἐ
σπέρματί σου ἐνευλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ
26 γῆς.“ Ὑμῖν πρῶτον ὁ θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖδα α
ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρ
ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

ΚΕΦ. IV.

iant recreationis quae a domino proficiscitur, et
estinatum vobis Iesum Christum, quem coelum 21
excipere usque ad tempora restitutionis omnium
ium statum, de quibus locutus est Deus ore san-
psius prophetarum ab aeterno. Moses quidem ad 22
iostros) dixit: *) „prophetam vobis excitabit do-
ieus vester ex fratribus vestris uti me; eum au-
nnino, quaecunque ad vos fuerit locutus. Futu- 23
m est, ut, quicunque animus prophetam illum non
, exstirpetur ex hoc populo." Verum etiam omnes 24
a Samuele et qui deinceps sequuntur, quotquot
i sunt, annuntiarunt etiam hos dies. Vos estis 25
, ad quos pertinent prophetae et foedus, quod pe-
us cum patribus nostris dicens ad Abrahamum:
ier progeniem tuam omnes orbis terrarum gentes 26
ornabuntur." Vobis primum Deus, qui excitavit
ium, ablegavit eum vos beantem revocando quem-
eccatis vestris.

CAP. IV.

s verba facientes ad populum supervenerant sa- 1
et templi praefectus et Sadducaei aegre ferentes, 2
pulum docerent et per Iesum resurrectionem illam
s annuntiarent, et, manibus iis iniectis, in cra- 3
liem in custodiam dederunt; erat enim iam vespe-
lti vero eorum, qui orationem audiverant, fidem 4
t et numerus virorum quinque fere efficiebat millia.
tinum vero diem congregati sunt principes et se- 5
opuli et iurisconsulti Hierosolyma et Hannas pon- 6
ximus et Caiaphas et Iohannes et Alexander et
e genere erant pontificio. Quos in medio collo- 7
errogarunt: quali potestate sive quali nixi aucto-
e vos fecistis? Tum Petrus plenus Spiritus sancti 8
eos: principes populi et seniores Israelitarum, si 9
hodie quaestio instituitur propter beneficium ho-
groti: per quemnam hic fuerit sanatus, notum esto 10

er. XVIII, 18 sq.
. XII, 5. XVIII, 18.
s Mose vatibusque sacris satis commendatam, sincero
ir animo. 1—26.
que hominum millia ad sacra christiana accedunt. Petrus
s capti coram synedrio magno sistuntur, ubi Petrus et Io-

τοῦ παῖδος Ἰσραὴλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ Ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ Θεὸς
ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον
11 ὑγιής. Οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ'
ὑμῶν οἰκοδομούντων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν
12 Καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία· οὐ-
δὲ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδο-
13 ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς. Θεωροῦντες
δὲ τοῦ Πέτρου παῤῥησίαν καὶ Ἰωάννου καὶ κατανο-
ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται, ἐθ-
14 ἐπεγίνωσκόν τε αὐτοὺς, ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν
ἄνθρωπον βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἑστῶτα τὸν τε-
15 μένον οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν. Κελεύσαντες δὲ αὐ-
τοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν, συνέβαλον πρὸς ἀλλήλο-
16 τες· Τί ποιήσωμεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι
γνωστὸν σημεῖον γέγονε δι' αὐτῶν πᾶσι τοῖς κα-
17 Ἱερουσαλὴμ φανερὸν καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνεῖσθαι
ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαὸν, ἀπει-
λησώμεθα αὐτοῖς, μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι
18 μηδενὶ ἀνθρώπων. Καὶ καλέσαντες αὐτοὺς παρ-
αὐτοῖς τὸ καθόλου μὴ φθέγγεσθαι μηδὲ διδάσ-
19 τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ Πέτρος καὶ

m datus est, ut inter homines prodiret, per quem
btineri deberet. Contemplantes autem hanc Petri 13
ndo libertatem atque Iohannis et probe scientes,
s esse litterarum imperitos et indoctos, mirabantur
oscebant eos dicentes: illi erant cum Iesu; homi- 14
stem sanatum quum viderent cum iis adstantem, ni-
ebant, quod contradicerent. Quibus e consessu ius- 15
re, consilia inter se contulerunt dicentes: quid fa-
his hominibus? nam quidem manifestum per eos 16
lum editum est omnibus incolis Hierosolymorum no-
te possumus negare; sed ne latius divulgetur, mi- 17
s prohibebimus, ne amplius hominum quemquam
ctoritate usi edoceant. Quos vocatos omnino lo- 18
e docere hac auctoritate Iesu usos vetuerunt. At 19
et Iohannes iis responderunt his verbis: an iustum
d Deum, vobis obtemperare potius quam Deo, iu-
Non possumus enim nos, quae vidimus atque au- 20
s, non loqui. Hi vero minis insuper additis eos 21
runt, quum non invenirent, quomodo eos punirent,
populum, quoniam omnes de eo, quod acciderat,
s Deum celebrabant. Erat enim quadraginta amplius 22
natus homo, cui hoc miraculum sanationis evenerat.
imissi autem et ad suos reversi enarrarunt, quae- 23
summi sacerdotes populique senatores ad eos dixe-
Qui quum audivissent, uno animo vocem sustule- 24
d Deum hunc in modum: domine, tu Deus, condi-

27 Χριστοῦ αὐτοῦ.“ Συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐν τῇ
πόλει ταύτῃ ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας,
Ἡρώδης τε καὶ Πόντιος Πιλάτος σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς
28 Ἰσραὴλ ποιῆσαι ὅσα ἡ χεὶρ σοῦ καὶ ἡ βουλὴ σοῦ προώ-
29 ρισε γενέσθαι. Καὶ τανῦν, κύριε, ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς
αὐτῶν καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παῤῥησίας πάσης
30 λαλεῖν τὸν λόγον σου ἐν τῷ τὴν χεῖρά σου ἐκτείνειν σε
εἰς ἴασιν καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόμα-
31 τος τοῦ ἁγίου παιδός σου Ἰησοῦ. Καὶ δεηθέντων αὐτῶν
ἐσαλεύθη ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθη-
σαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ
θεοῦ μετὰ παῤῥησίας.

32 Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία
καὶ ἡ ψυχὴ μία καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ
33 ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. Καὶ
μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι
τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου Ἰησοῦ· χάρις τε μεγάλη ἦν
34 ἐπὶ πάντας αὐτούς. Οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν
αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον,
35 πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων καὶ
ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδίδετο δὲ
36 ἑκάστῳ, καθότι ἄν τις χρείαν εἶχεν. Ἰωσῆς δὲ, ὁ ἐπο-
κληθεὶς Βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, (ὅ ἐστι μεθερ-
μηνευόμενον υἱὸς παρακλήσεως,) Λευίτης, Κύπριος τῷ
[illegible]

tradant manum tuam extendendo ad aegrotos 30
et miracula et prodigia edenda instructi aucto-
ti filii tui Iesu. Quae quum essent precati, lo- 31
uo erant congregati, contremuit et cuncti Spi-
repleti doctrinam Dei libere tradebant.
itudinis autem eorum qui fidem habuerunt, una 32
unusque animus et ne unus quidem quidquam
quae habebat, suum esse dicebat, sed omnia iis
munia. Et magna vi testimonium exhibuerunt 33
resurrectionis domini Iesu magnaque omnes gra-
atur. Neque enim quisquam inter eos erat ege- 34
quot enim possessores erant agrorum sive domo-
ebant, pretia venditorum ferebant et ad pedes 35
m ponebant; distribuebatur autem cuique, prouti
eret. Ioses autem, cognomine Barnabas, ab apo- 36
atus, (quod est, si interpreteris, filius solatii,)
Cypro oriundus, agro, quem possidebat, vendi- 37
m allatam ad pedes apostolorum posuit.

CAP. V.

ir quidam nomine Ananias cum Sapphira uxore 1
didit, de pretio sibi intervertit conscia quoque
partem quandam allatam ad pedes apostolorum 2
Sed Petrus: Anania, inquit, cur Satanas animum 3
plevit, ut mendacio falleres Spiritum sanctum et
agri tibi interverteres? Nonne manens (non ven- 4

λόγους πούτους πεσὼν ἐξέψυξε, καὶ ἐγένετο φόβ
6 ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. Ἀναστάντ
νεώτεροι συνέστειλαν αὐτὸν καὶ ἐξενέγκαντες
7 Ἐγένετο δὲ ὡς ὥρῶν τριῶν διάστημα καὶ ἡ γυ
8 μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς εἰσῆλθεν. Ἀποκριθεὶς δὲ
Πέτρος· Εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδ
9 δὲ εἶπε· Ναὶ, τοσούτου. Ὁ δὲ Πέτρος εἶπε πρὸ
Τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα
ἰδοὺ, οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα σο
10 θύρᾳ καὶ ἐξοίσουσί σε. Ἔπεσε δὲ παραχρῆμα π
πόδας αὐτοῦ καὶ ἐξέψυξεν. Εἰσελθόντες δὲ οἱ
εὗρον αὐτὴν νεκρὰν καὶ ἐξενέγκαντες ἐθαψαν
11 ἄνδρα αὐτῆς. Καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ'
12 ἐκκλησίαν καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτ
δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο σημεῖα κα
ἐν τῷ λαῷ πολλὰ καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαν
13 στοᾷ Σολομῶνος. Τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτό
14 λᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός.
δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ, πλήθη ἀ
15 καὶ γυναικῶν, ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρ
ἀσθενεῖς καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων

ias audiret, concidit et exspiravit magnusque metus
s qui haec audiebant, occupavit. Iuniores autem 6
xerunt eumque (linteis sepulcralibus) obvolutum ex-
unt et sepeliverunt. — Post trium circiter hora- 7
spatium etiam uxor eius, rei, quae acciderat,
n intravit. Respondit autem ei Petrus: dic mihi, 8
e agrum vendidistis? Quae: profecto, inquit, tanti. 9
s autem dixit ad eam: quid erat, quod conspiraustis
re Spiritum domini? ecce, pedes eorum qui maritum
sepelivere, ad fores sunt teque efferent. Confestim 10
ad pedes eius concidit et exspiravit. Iuvenes vero
ui mortuam eam invenerunt eamque ad eius maritum
n sepeliverunt. Atque magnus metus totum coetum 11
tianum) omnesque, qui haec audiebant, incessit. Per 12
s autem apostolorum multa in populo miracula et
ta fiebant erantque uno animo cuncti in porticu Sa-
lis. Reliquorum vero nemo se iis adiungere aude- 13
ed populus magnis eos laudibus ornabat. Immo po- 14
ddebantur qui domino fidem habebant, copiae et vi-
et mulierum, ita ut per singulas plateas efferrent 15
tos et lectis grabbatisque imponerent, ut Petri ve-
s etiamsi vel umbra aliquem eorum opacaret. Ve- 16
tiam multitudo urbium circumiacentium Hierosolyma
gabatur ferentes aegrotos et a daemonibus agitatos
a, qui cuncti sanabantur.
quum vero surrexisset pontifex maximus eiusque so- 17
uae est secta Sadducaeorum,) irae pleni manus apo- 18
iniecerunt eosque in publica custodia collocarunt.
elus domini noctu ianuas carceris aperuit iisque edu- 19
ixit: ite et collocati in templo enarrate populo omnia 20
quae de hac vita (beata) agunt. Quo audito sub 21
um templum ingressi docuerunt. Quum vero ades-
tifex maximus eiusque socii, synedrio convocato
Israelitarum senatu, miserunt in carcerem, qui eos
rent. At apparitores quum venissent, in carcere 22
n deprehenderunt, sed reversi his verbis renuntia-
Carcerem quidem invenimus firmissime clausum et 23
s ante ianuas collocatos, quum vero aperuissemus,

---

statim mortui corruunt. Apostolorum, qui miracula
auctoritas augetur et coetus christianus magna capit incre-
32—37. V, 1—16. Apostoli in carcerem coniecti ab an-
ro modo liberantur *et, quamquam* in ius coram synedrio

24 Ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ,τε ἱερεὺς κ
στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν
25 αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο. Παραγενόμενος δέ
ἀπήγγειλεν αὐτοῖς· Ὅτι ἰδοὺ, οἱ ἄνδρες οὓς ἔθεσθ
τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδάσκο
26 τὸν λαόν. Τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπ
ταις ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας· ἐφοβοῦντο γὰρ
27 λαὸν, ἵνα μὴ λιθασθῶσιν. Ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔ
σαν ἐν τῷ συνεδρίῳ καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιε
28 λέγων· Οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδά
ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ; καὶ, ἰδοὺ! πεπληρώκατε
Ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν καὶ βούλεσθε ἐπαγα
29 ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου. Ἀποκρι
δὲ ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπον· Πειθαρχεῖν δεῖ
30 μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις. Ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤ
ρεν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ
31 λου· τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ δ
αὐτοῦ δοῦναι μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ καὶ ἄφεσιν ἁμ
32 τιῶν, καὶ ἡμεῖς ἐσμεν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημά
τούτων, καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον, ὃ ἔδωκεν ὁ θ
τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ. Οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρί
ἀνελεῖν αὐτούς. Ἀναστὰς δέ τις ἐν
Γαμαλιὴλ, νομοδιδα

tur. Quos adductos in synedrio statuerunt eosque 27
pontifex hunc in modum interrogavit: nonne gra- 28
vobis interdiximus, ne huius nominis auctoritate
? et, ecce! replevistis Hierosolyma doctrina vestra
ie conferre in nos caedem huius hominis. Petrus 29
apostoli hunc in modum responderunt: obsequi fas
potius quam hominibus. Deus maiorum nostro- 30
itavit Iesum, quem vos in cruce suspensum occi-
hunc Deus ducem et servatorem dextra sua extulit, 31
is mutationem et veniam daret peccatorum, qua- 32
um et nos sumus eius testes atque etiam spiritus
em Deus ipsi morem gerentibus dedit. Quo audito 33
mmati e medio eos tollere deliberabant. Surrexit 34
quidam in synedrio Pharisaeus, nomine Gamaliel,
ctor, venerabilis toto populo, apostolosque paulu-
cere iussit. Dixitque ad eos: Israelitae, reputate 35
imum vestrum, de his hominibus quid facturi sitis.
te hos dies exstitit Theudas (dicens se esse magnum 36
,) magnum se iactans, cui numerus quadringentorum
inum se adiunxit; qui sublatus est omnesque, quot-
m fuerant sectati, dissipati et in nihilum redacti.
nc surrexit Iudas Galilaeus tempore census popu- 37
satis magnum ad partes suas perduxit; ille quoque
est omnesque, quotquot ei morem gesserant, dissi-
uae quum ita sint, iam vobis dico, desistite ab his 38
us eosque missos facite; nam, si ex hominibus

καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους, δείραντες παρ-
γγείλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀπ-
41 ολυσαν αὐτούς. Οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες
ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος κατ-
42 ηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι· πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ
καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμ-
ενοι Ἰησοῦν τὸν Χριστόν.

ΚΕΦ. VI.

1 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν
μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς
Ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ κα-
2 θημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν. Προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδε-
κα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν εἶπον· Οὐκ ἀρεστόν ἐστιν ἡμᾶς
καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ θεοῦ διακονεῖν τραπέζαις.
3 ἐπισκέψασθε οὖν, ἀδελφοί, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρ-
μένους ἑπτὰ πλήρεις πνεύματος ἁγίου καὶ σοφίας,
4 καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης· ἡμεῖς δὲ τῇ προ-
5 σευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν.
ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους καὶ ἐξ-

nt et apostolis arcessitis caesisque flagellis interdixerunt,
auctoritate nominis Iesu docerent, eosque absolverunt.
igitur laeto animo e conspectu synedrii abibant, quoniam 41
pter hoc nomen ignominia affici erant dignati et quotidie 42
templo ac domi docere laetumque de Iesu Christo perferre
utium non desierunt.

CAP. VI.

His vero diebus crescente discipulorum numero clan- 1
estina Hellenistarum adversus Hebraeos contentio exstitit,
od vidnae eorum in quotidiana beneficiorum collotione
istributione) negligerentur. Duodecimviri autem, convo- 2
ta discipulorum multitudine: non placet, inquiunt, nos,
erto officio doctrinam divinam tradendi, administrare
nsas; circumspicite igitur, fratres, viros e vobis testatos 3
tem plenos Spiritus sancti et sapientiae, quos constitue-
s, ut hoc tractent negotium; nos vero precibus doctri- 4
eque administrandae assiduam operam navabimus. Quae 5
atio quum toti multitudini esset probata, elegerunt (sibi)
tephanum, virum plenum fidei et Spiritus sancti, Philip-
um, Prochorum, Nicanorem, Timonem, Parmenam et
Nicolaum proselytum Antiochenum, quos constituerunt co- 6
ram apostolis factisque precibus manus iis imposuerunt. Et 7
doctrina divina cepit incrementa et numerus discipulorum
admodum auctus est Hierosolymis magnaque sacerdotum
copia fidei sese adiunxit.

Stephanus autem gratia plenus ac vi portenta et magna 8
in populo edebat miracula. Quum vero exstitissent quidam 9
e sacra societate Libertinorum, quam vocant, Cyrenaeorum,
Alexandrinorum, Cilicum et Asianorum, qui disputabant
cum Stephano, non poterant resistere sapientiae et spiritui 10
quo loquebatur. Tum viros subornarunt dicentes: audivi- 11
mus eum impie dicta proferre in Mosen et Deum. Populum 12
commoverunt et senatores legisque consultos et impetu facto
arreptum eum duxerunt in senatum (synedrium). Falsos 13

VI. Coetui christiano in dies crescenti eliguntur diaconi, quibus
operum demandatur cura, et sacerdotes. VI, 1—7. Stephanus,
pietatis accusatus, causam *suam libero* animo dicit partim

τας· Ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα λαλῶν
14 τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου καὶ νόμου. Ἀκηκόαμεν
αὐτοῦ λέγοντος· Ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος οὗτος
λύσει τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη, ἃ παρ-
15 δωκεν ἡμῖν Μωϋσῆς. Καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν πάντες οἱ
καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ
ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου.

ΚΕΦ. ΖΙΙ.

1 Εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεύς· Εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως
2 Ὁ δὲ ἔφη· Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε·
θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραὰμ ὄ
3 τῇ Μεσοποταμίᾳ πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χ
καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐ
συγγενείας σου καὶ δεῦρο εἰς γῆν, ἣν ἄν σοι δ
4 Τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων κατῴκησεν ἐν Χ
κἀκεῖθεν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ μετ
αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην, εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοι
5 καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ οὐδὲ
ποδός· καὶ ἐπηγγείλατο αὐτῷ δοῦναι εἰς κατάσχεσι

ant testes dicentes: hic homo impie dicta de loco
lege non desinit proferre. Audivimus enim eum 14
. Iesus Nazaraeus, hic destruet hunc locum et ri-
nobis tradidit Moses, abrogabit. Et oculis in 15
omnes, qui in synedrio assidebant, faciem eius
li faciem esse viderunt.

CAP. VII.

ius autem pontifex dixit: siccine res se habent? 1
ares et senatores, inquit, audite. Deus maiestate 2
tri nostro Abrahamo in Mesopotamia versanti ap-
tequam Charrane habitaret, dixitque ad eum: 3
re ex hac tua terra et cognatione (familia) tua et
am, quam tibi monstrabo." Tum egressus e terra 4
m habitavit Charrane atque illinc post obitum
migravit in hanc terram, quam vos nunc ha-
e ipsi dedit in ea possessionem ne latum quidem 5
promisit, se eam dare ipsi possidendam eiusque
eum, quamquam sobolem non habebat. Deus 6
us est sic: **) „erit progenies tua hospes in
trina et redigent eam in servitutem et male tra-
ndraginta annos. Et populum, cuicunque ser- 7
go iudicabo, Deus dixit: et postea egredientur
in loco venerabuntur." Et dedit ei foedus 8
nis; et sic genuit Isaacum eumque die octavo
, et Isaacus Iacobum et Iacobus duodecim pa-
Qui patriarchae invidia ducti Iosephum in Aegy- 9
iderunt; eratque Deus cum eo, ex omnibus an- 10
n eripuit, gratiam ei dedit et sapientiam coram
rege Aegypti eumque per Aegyptum totiusque do-
praefectum constituit. Grassata est autem fa- 11
otam terram Aegypti et Cananaeam et calami-
nec alimenta maiores nostri inveniebant. Au- 12

XI, 12. 13.
s. XV.

rum Israelitarum inde ab Abrahamo et Mose memo-
ns et beneficiorum a Deo largiter in Israelitas colla-

Ἰακὼβ ὄντα σῖτα ἐν Αἰγύπτῳ ἐξαπέστειλε τοὺς π
13 ἡμῶν πρῶτον· καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη
τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ καὶ φανερὸν ἐγένετο τῷ Φαρ
14 γένος τοῦ Ἰωσήφ. Ἀποστείλας δὲ Ἰωσὴφ μετεκα
τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰακὼβ καὶ πᾶσαν τὴν συγγένε
15 ψυχαῖς ἑβδομήκοντα πέντε. Κατέβη δὲ Ἰακὼβ ε
16 γυπτον καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν
μετετέθησαν εἰς Συχὲμ καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήμ
ὠνήσατο Ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν
17 τοῦ Συχέμ. Καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγ
ἧς ὤμοσεν ὁ θεὸς τῷ Ἀβραὰμ, ηὔξησεν ὁ λα
18 ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς
19 ὃς οὐκ ἤδει τὸν Ἰωσήφ. Οὗτος κατασοφισάμε
γένος ἡμῶν ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν, τοῦ ποι
20 θετα τὰ βρέφη αὐτῶν εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι.
καιρῷ ἐγεννήθη Μωϋσῆς καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ θε
21 ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς, ἐκτ
δὲ αὐτὸν ἀνείλατο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραὼ καὶ
22 θρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν. Καὶ ἐπαιδεύθη Μ
πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων· ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις
23 ἔργοις αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακοντ

m, frumentum in Aegypto suppetere, Iacobus ma-
tros primum emisit; et secundo (quum eos emi- 13
gnitus est Iosephus fratribus suis ac manifestum
Pharaoni genus Iosephi. Missis autem Iosephus 14
uum Iacobum ac universam cognationem per se-
quinque homines arcessivit (al. septuaginta
hominibus constantem). Quum vero Iacobus in 15
descendisset, mortuus est ipse nostrique ma-
Et Sychemum translati in sepulcro positi sunt, 16
rahamus a filiis Emmori patris Sychemi argenti
nerat. Quum igitur tempus promissionis, quam 17
ciurando interposito dederat Abrahamo, appro-
, populus in Aegypto auctus et numerosior red-
usque dum alius rex, qui Iosephum non no- 18
stiterat. Hic malis artibus genus nostrum ag- 19
naiores nostros male tractavit, ut liberi eorum ex-
ir, ne vivi conservarentur. Quo tempore natus 20
s eratque Deo iudice venustus, qui tres menses
patris sui nutritus est; sed expositum eum filia 21
sibi sustulit eumque, ut sibi esset filius, educa-
que Moses omni sapientia Aegyptiorum eruditus 22
autem vi eloquendi et agendi instructus. Anno 23
dragesimo impleto ei in mentem venit populares
elitas invisere. Qui quum iniuria affici quendam 24
opitulatus et succumbentem percusso Aegyptio ul-
Putabat autem, populares suos intelligere, Deum 25
manum ipsis dare salutem; hi vero non intelle-
Postero die iis secum pugnantibus supervenit 26
pacem reconciliandam compulit his verbis: viri,
vos estis: cur iniuria vos invicem afficitis? Is 27
iniuria alterum afficiebat, eum repulit his di-
te ducem nobis et iudicem constituit? num tu 28
e vis, quomodo heri Aegyptium sustulisti? At 29
hanc vocem fugit et in terra Midianitica, ubi
genuit, peregrinatus est. Et annis quadraginta 30
in solitudine montis Sinai angelus domini per

---

tim de animo ingrato eos monens, de pervicacia et
in viros divinos ipsumque adeo Messiam: partim do-

τοῦ στενάγμου αὐτῶν ἤκουσα καὶ κατέβην ἐξ
τοὺς, καὶ νῦν δεῦρο, ἀποστελῶ σε εἰς
35 Τοῦτον τὸν Μωϋσῆν ὃν ἠρνήσαντο εἰπόντες
κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν τοῦτον
χὶ ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ
36 ἀφθέντος αὐτοῦ ἐν τῇ βάτῳ. Οὗτος ἐξήγ
ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ Αἰγύπτου
θῇ θαλάσσῃ καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τε
37 Οὗτός ἐστιν ὁ Μωϋσῆς ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς
Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑ
38 ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε.
ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ μετ
λου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ
39 τέρων ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦν
οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες
ἀπώσαντο καὶ ἐστράφησαν ταῖς καρδίαις αὐ
40 γύπτον εἰπόντες τῷ Ἀαρών· Ποίησον ἡμῖ
προπορεύσονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωϋσῆς οὗτος
γεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέ
41 Καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις
γον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ καὶ εὐφραίνοντο ἐπ
42 τῶν χειρῶν αὐτῶν. Ἔστρεψε δὲ ὁ θεὸς κα
αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ,
γραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν· Μὴ
θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσαράκοντα ἐ
43 οἶκον Ἰσραήλ; Καὶ ἀνελάβετε τὸν σκηνὴν

mam ignis rubi conspiciendum ei se praebuit. Quod 31
m intuitus Moses mirabatur; eo autem, ut accurate
cognosceret, accedente, emissa est vox domini: „ego 32
Deus maiorum tuorum, Deus Abrahami et Deus Isaaci
Deus Iacobi" Contremefactus autem Moses rem accu-
cognoscere non audebat. Dominus autem ei: solve, 33
uit, calceamentum pedum tuorum; nam locus, in quo
, est terra sancta. Vidi, vidi afflictionem populi mei 34
Aegypto, audivi eorum gemitum et descendi, ut eos
hi eximerem iamque huc, mittam te in Aegyptum." Hunc 35
oven, quem negarunt (repudiarunt) dicentes: quis te du-
em constituit ac iudicem? — hunc Deus ducem et vin-
dicem constituit per manus genii coelestis, qui ipsi in
rubo conspiciendum se praebuit. Hic eos eduxit prodigiis 36
ebitis et miraculis in Aegypto, rubro mari et loco deser-
to quadraginta annos. Hic est Moses ille, qui dixit Is- 37
raelitis: *) „prophetam vobis excitabit dominus Deus ve-
ster e popularibus vestris sicuti me; hunc audietis." Hic 38
est ille, qui versatus est in concione illa in loco deserto
cum angelo cum ipso colloquente in monte Sinai et maio-
ribus nostris, qui mandata, quae valent, (al. perpetuo du- 39
ratura) nobis tradenda accepit, cui maiores nostri parere
noluerunt, sed repulerunt et animis suis in Aegyptum re-
versi sunt his ad Aaronem dictis: fac nobis Deos, qui nos 40
antecedant; nam hic Moses, qui nos ex Aegypto eduxit,
— nescimus quid ei acciderit." Illis diebus quum vitulum 41
fecissent, sacrificium simulacro obtulerunt atque operibus
manu ipsorum factis delectabantur. Deus vero pervertit 42
eosque tradidit, ut copias colerent coelestes, quemadmo-
dum scriptum est in libro prophetarum: num victimas et
sacrificia mihi attulistis quadraginta annos in solitudine,
domus Israelis? Et sustulistis tabernaculum Molochi et 43
stellam Dei vestri Remphanis, simulacra, quae fecistis co-
lenda; et vos transferam ultra Babylonem. Tabernaculum 44
testimonii (conventus) maioribus nostris erat in deserto,
quemadmodum is qui cum Mose loquebatur, id facere ius-
serat secundum exemplar, quod viderat; quod per manus 45
traditum etiam intulerunt patres nostri cum Iosua in sub-

*) Deuter. XVIII, 15.

s, veram pietatem, *quae nullo adstringitur loco*, Deo quam

Ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἔξωσεν ὁ θεὸς
ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν, ἕως τῶν ἡμερῶν
46 Δαυΐδ, ὃς εὗρε χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ ἠτήσατο
47 εὑρεῖν σκήνωμα τῷ θεῷ Ἰακώβ. Σολομὼν δὲ ὠκοδό-
48 μησεν αὐτῷ οἶκον. Ἀλλ' οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποι-
49 τοις κατοικεῖ, καθὼς ὁ προφήτης λέγει· „Ὁ οὐρανός
μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. Ποῖο
οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι; λέγει κύριος· ἢ τίς τόπος τῆ-
50 καταπαύσεώς μου; Οὐχὶ ἡ χείρ μου ἐποίησε ταῦτ-
51 πάντα;“ Σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδί-
καὶ τοῖς ὠσὶν! ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντι-
52 πίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. Τίνα τῶν προ-
φητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς
προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦ-
53 ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγένησθε, οἵτινες ἐλάβετε τὸ-
νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων καὶ οὐκ ἐφυλάξατε. . .
54 Ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶ-
55 καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν. Ὑπάρχων δὲ πλ-
ρης πνεύματος ἁγίου ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε δόξ-
θεοῦ καὶ Ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ καὶ εἶπε-
56 Ἰδού, θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους καὶ τὸν υἱ-

gendis gentibus, quas Deus è conspectu maiorum nostro-
um (remotas) expulit, usque ad tempora Davidis, qui gra- 46
iam Dei sibi conciliavit et, domicilium ut Deo Iacobi in-
eniret, sibi expetiit. Verum Salomo domum ei exstru- 47
it. At celsissimus non habitat in domiciliis manu ex- 48
tructis, quemadmodum dicit propheta: *) „coelum mihi 49
st thronus, orbis autem terrarum pedum meorum scabel-
um. Qualem aedem mihi exstruetis? inquit dominus: aut
uis locus (erit) habitationis meae? Nonne manus mea 50
aec omnia fecit? O vos homines durae cervicis (pertina- 51
es) et praeputiati mente et auribus, (pingui ingenio et
n utramque aurem dormientes)! vos semper Spiritui san-
to repugnatis, quemadmodum patres vestri, vos quoque.
uemnam prophetarum maiores vestri non sunt persecuti? 52
aterfecerunt quoque eos qui praenuntiarunt de adventu
lius iusti, cuius proditores ac percussores vos iam ex- 53
titistis, qui legem praesentibus angelorum agminibus ac-
epistis nec observastis.

Quae quum audirent, animi eorum accendebantur ira 54
entibusque propter eum frendebant. Plenus autem Spiri- 55
is sancti oculis in coelum fixis vidit maiestatem Dei et
sum stantem a dextra Dei dixitque: en, contemplor coe- 56
a apertos et Messiam a dextra Dei collocatum. Magno 57
tem clamore sublato aures suas obturarunt, uno animo
petum in eum fecerunt atque urbe eiectum lapidibus ob- 58
ebant. Et martyres vestimentis suis ad pedes iuvenis 59
omine Sauli depositis lapidibus obruebant Stephanum hunc
modum precantem: domine Iesu, suscipe animum meum!
lexis autem genibus alta voce exclamavit: domine, ne iis 60
putes hoc peccatum! Quo dicto exspiravit.

CAP. VIII.

Saulus vero in eius caede consentiebat. 1

Supervenit autem illo die magna persecutio coetum
lum Hierosolymis omnesque per terras Iudaeae et Sa-
ariae praeter apostolos sunt dispersi. Stephanum au- 2
m viri probi contulerunt atque in maximis propter
um fuerunt luctibus. At Saulus devastabat ecclesiam 3

*) Ies. LXVI, ab init.

axime esse acceptam; sed interpellatus animo mansueto et vi
v. erecto lapidibus obruitur. 8—15. VII, 1—60.

VIII. Persecutio, quam *caedes Stephani* Hierosolymis movet,

λος δὲ ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς οἴκους εἰ
πορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδ
εἰς φυλακήν.
4 Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διῆλθον εὐαγγελιζόμεν
5 τὸν λόγον. Φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς Σαμ
6 ρείας ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν Χριστόν. Προσεῖχόν τε
ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ὁμοθυμαδὸν
7 τῷ ἀκούειν αὐτοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. Πο
λλῶν γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα βοῶντα φων
μεγάλῃ ἐξήρχετο· πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλ
8 ἐθεραπεύθησαν καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλ
9 ἐκείνῃ. Ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι Σίμων προϋπῆρχεν ἐν
πόλει μαγεύων καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς Σαμαρείας
10 γων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν· ᾧ προσεῖχον πάντες ἀ
μικροῦ ἕως μεγάλου λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις
11 θεοῦ ἡ μεγάλη. Προσεῖχον δὲ αὐτῷ διὰ τὸ ἱκανῷ χ
12 ταῖς μαγείαις ἐξεστακέναι αὐτούς. Ὅτε δὲ ἐπίστευσα
Φιλίππῳ εὐαγγελιζομένῳ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ
καὶ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄν
13 τε καὶ γυναῖκες. Ὁ δὲ Σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε
βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ· θεωρῶν
14 δυνάμεις καὶ σημεῖα μεγάλα γινόμενα ἐξίστατο.

os ingrediens domos trahensque viros et foeminas in
liam tradebat.
lli igitur dispersi pervagati sunt (Iudaeam et Sama- 4
laetam de Messia doctrinam perferentes; Philippus 5
, quum in urbem Samariae devenisset, Messiam eos
oce docebat. Hominum illorum multitudo uno ani- 6
d ea, quae a Philippo dicebantur, attendebant, quum
ent ac viderent miracula, quae edebat. E multis enim 7
ri, quibus laborabant, daemones magno sublato cla-
exibant; multi vero membris capti et claudi sanati 8
magnaque in illa urbe laetitia orta est. Verum vir 9
am nomine Simon antea in hac urbe artes exercebat
gicas gentemque Samariae magno afficiebat stupore ipse
gnum quendam se iactans, ad quem attendebant omnes 10
nes a tenera aetate ad provectam usque dicentes: hic
magna illa Dei vis. Attendebant autem ad eum pro- 11
ea, quod tempore sat longo artibus magicis eos obstu-
cerat. Quum vero fidem habuissent Philippo, qui lae- 12
de regno divino et dignitate Iesu Messiae nuntium
ferebat, et viri et foeminae sacra lotione imbuebantur.
vero Simon et ipse habuit fidem et lotione sacra imbu- 13
constanter sequebatur Philippum contemplansque vires
magna, quae fiebant, miracula, sui non erat compos.
toli autem, qui Hierosolymis erant, quum audivissent, 14
oriam doctrinam divinam admisisse, ablegarunt ad
Petrum et Iohannem, qui delati preces de iis funde- 15
, ut acciperent Spiritum sanctum. (Nondum enim 16
am eorum contigerat, sed tantum sacra immersione
icti erant, ut nomen domini Iesu profiterentur.) Tum 17
bus iis impositis acceperunt Spiritum sanctum. Si- 18
autem quum vidisset, per manuum impositionem apo-
um dari Spiritum sanctum, pecunias iis attulit his
: date mihi quoque hanc potestatem, ut, cuicunque 19
imposuerim, Spiritum sanctum accipiat. Sed Pe- 20
ad eum dixit: pereat tua tecum pecunia! quoniam
Dei per pecuniam potiri opinatus es. Nullo modo 21
eps neque consors fieri potes eius rei de qua loqui-
(i. e. regni Messiani); nam animus tuus non est sin-
Deo iudice. Redi igitur ab hac tua improbitate ad 22

---

sa est, ut Christiani in Iudaea et Samaria dispergantur.
furere pergit. 1—3. Philippus in Samaria docet; qua re
Petrus et Iohannes ablegantur, ut Samaritanos imbuant
div.; quem quum *Simon magus* pecunia sibi comparare

26 κωμας των Σαμαρειτων ευηγγελισαντο· αγγελος δε
ἐλάλησε πρὸς Φίλιππον λέγων· Ἀνάστηθι καὶ
κατὰ μεσημβρίαν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσ
27 Ἱερουσαλὴμ εἰς Γάζαν. Αὕτη ἐστὶν ἔρημος. Κ
ὅτως ἐπορεύθη· καὶ, ἰδοὺ! ἀνὴρ Αἰθίοψ εὐνοῦχ
νώστης Κανδάκης τῆς βασιλίσσης Αἰθιόπων, ὃς
πάσης τῆς γάζης αὐτῆς· ὃς ἐλήλυθει προσκυνή
28 Ἱερουσαλὴμ, ἦν τε ὑποστρέφων καὶ καθήμενος
ἅρματος αὐτοῦ καὶ ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην
29 Εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα τῷ Φιλίππῳ· Πρόσελθε καὶ
30 θητι τῷ ἅρματι τούτῳ. Προσδραμὼν δὲ ὁ Φ
ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος τὸν προφήτην Ἠσα
εἶπεν· Ἄρά γε γινώσκεις, ἃ ἀναγινώσκεις; Ὁ δ
31 Πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ με;
κάλεσέ τε τὸν Φίλιππον ἀναβάντα καθίσαι σὺν
32 Ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἣν ἀνεγίνωσκεν, ἦν
,,Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη καὶ ὡς ἀμνὸς ἐ
τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ
33 αὐτοῦ. Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ
τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται ὅτι αἴρεται ἀ
34 γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ;" Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος
λίππῳ εἶπε· Δέομαί σου, περὶ τίνος ὁ προφήτη
35 τοῦτο; περὶ ἑαυτοῦ ἢ περὶ ἑτέρου τινός; Ἀνοίξ
Φίλιππος τὰ στόμα αὐτοῦ καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς
36 ταύτης εὐηγγελίσατο αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν. Ὡς δὲ ἐπ
το κατὰ τὴν ὁδὸν, ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ· καὶ φησι

iorem mentem Deumque precare, si forte haec animi
cogitatio tibi condonabitur; nam video te esse fel acer- 23
tis et colluviem impietatis. Simon autem hunc in mo- 24
n respondit: deprecamini vos pro me Deum, ne quid
um, quae dixistis, mihi accidat.

Igitur hi quidem doctrina domini testimoniis confir- 25
ta ac tradita Hierosolyma redierunt, multosque in vi-
Samaritanorum laetum de regno Messiano nuntium
rtulerant; angelus autem domini Philippum hunc in mo- 26
m est allocutus: surge et proficiscere versus meridiem
viam, quae ab Hierosolymis Gazam deducit. Haec est
erta. Qui quum surrexisset, profectus est; et, ecce! 27
Aethiops spado (homo aulicus), minister Candaces re-
ae Aethiopum, toti aerario eius praefectus, qui sacra
turus Hierosolyma venerat, revertebatur vectusque cur- 28
Iesaiam prophetam legebat. Spiritus autem Philippo: 29
cede, inquit, teque adiunge huic currui. Quum vero 30
urrisset Philippus, audivit eum Iesaiam prophetam lo-
tem et: num forte, inquit, intelligis, quae legis? Ille 31
ro: quomodo enim, inquit, possim, nisi quis me duxe-
? hortatusque est Philippum, ut curru adscenso cum
o consideret. Locus autem scripturae, quem legebat, 32
t hic: ut ovis ad mactationem ductus est et ut agnus
ram tonsore suo obmutescit, sic os suum non aperit.
„Per animum eius demissum (al. in statu eius misero 33
summis malis) iudicium eius sublatum est (al. poena
ssavit); sed aetatem eius quis enarrabit, quoniam vita
s ab hac terra tollitur?“ Eunuchus autem Philippo 34
ne in modum respondit: rogo te, (explices mihi,) de
onam propheta hoc dicit? de semetipso an de alio quo-
m? Philippus autem ore ad loquendum diducto exorsus 35
hoc librorum sacrorum loco laetam de Iesu Messia do-
rinam cum eo communicavit. Quum vero viam perse- 36
erentur, ad aquam quandam venerunt, et eunuchus: en,
, aquam! quid impedit, sacra lotione me imbui? Quum 37
rrum sisti iussisset, uterque in aquam descendit, et
ilippus et eunuchus, quem lotione sacra imbuit. Quum 38
ro ex aqua adscendissent, Spiritus domini Philippum re-
it nec amplius eum oculis usurpavit eunuchus; laeto

---

*) Ies. LIII, 7 sqq.
pit, a Petro valde perstringitur. 4—25. In via, quae Gazam
eit, Philippus obviam fit eunucho regiuae Aethiopum, quem
Iesu Messia e V.T. *oraculis edoctum sacra* imbuit lotione. 25—39.

39 πόδας· διεπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων
λοιπὸν δὲ εὑρέθη εἰς Ἄζωτον καὶ διερχόμενος
ἐξῆς τὰς πόλεις πάσας ἕως τοῦ ἐλθεῖν α
Καισάρειαν.

ΚΕΦ. ΙΧ.

1 Ὁ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φ
2 τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου προσελθὼν τῷ ἀρχιερε
το παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τ
γωγὰς, ὅπως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄ
3 καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱερουσαλήμ.
τῷ πορεύεσθαι ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ Δαμα
4 ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρ
πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ
5 Σαούλ! τί με διώκεις; Εἶπε δέ· Τίς εἶ, κύριε
6 κύριος εἶπεν· Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις· ἀλ
στηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν καὶ λαληθήσετα
7 σε δεῖ ποιεῖν. Οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτ
κεισαν ἐννεοὶ ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα
8 ρούντες. Ἠγέρθη δὲ ὁ Σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς· ὁ
νων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐδένα ἔβλεπε·

im animo viam suam pergebat. Philippus autem depre- 39
nsus est iter faciens versus Azotum (al. Azotum ingres-
s ibi versabatur) omnesque obiens urbes laetum de Mes-
a perferebat nuntium, donec Caesaream venisset.

CAP. IX.

Saulus autem adhuc minas spirans et caedem in dis- 1
pulos domini quum pontificem maximum adiisset, episto- 2
s Damascum ad sacros conventus ab eo sibi expetiit,
, si quos in vias offendisset, et viros et foemin s, vin-
os Hierosolyma duceret. Quo in itinere quum appropin- 3
iaret Damasco, subito lux coelitus emissa eum circumfulsit
prolapsus in terram audivit hanc ad se vocem: Saule, 4
aule! quid me persequeris? At: quisnam es, domine? 5
quit. Dominus autem: ego, inquit, sum Iesus, quem tu
rsequeris; at surge, ingredere in hanc urbem et dicetur 6
bi, quid te facere oporteat. Viri autem simul cum eo 7
am ingressi stabant muti audientes quidem vocem, sed
eminem videntes. Saulus a terra surrexit; sed oculis eius 8
ertis neminem videbat; manu autem eum ducentes Da-
aseum induxerunt. Eratque per triduum caecus neque 9
dit neque bibit. Erat vero discipulus quidam Damasci no- 10
ine Ananias, ad quem dominus per visionem dixit: Ana-
ia. Is vero dixit: ecce, ego (praesto sum), domine. Do- 11
inus vero ad eum: surge, proficiscere per plateam rectam,
uam vocant, et quaere in domo Iudae Saulum nomine
arsensem; ecce enim preces fundit et per visionem vidit 12
rum nomine Ananiam ingressum manum sibi imposuisse,
visum recuperaret. Ananias autem respondit: domine, 13
idivi a multis de hoc homine, quanta mala sanctis tuis
ierosolymis fecerit, et hic habet potestatem a summis sa- 14
rdotibus vinciendi omnes qui nomen tuum profitentur.
erum dominus ad eum dixit: proficiscere; nam hic mihi 15
t instrumentum electum, ut nominis mei notitiam ad gen-

IX. Saulus, cui Christianos persequendi provincia a Synedrio
ata est, Damascum petens voce ipsius Christi monitus mentem
mutat, Christo nomen dat, Damasci baptismo imbuitur et acer-

16 ἐθνῶν καὶ βασιλέων, υἱῶν τε Ἰσραήλ· ἐγὼ γὰρ ὑπ
αὐτῷ, ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου π
17 Ἀπῆλθε δὲ Ἀνανίας καὶ εἰςῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν κ
θεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπε· Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ
ἀπέσταλκέ με, (Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤ
18 ὅπως ἀναβλέψῃς, καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου.
εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡςεὶ λ
ἀνέβλεψέ τε καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη καὶ λαβὼν τ
19 ἐνίσχυσεν. Ἐγένετο δὲ μετὰ τῶν ἐν Δαμασκῷ μα
20 ἡμέρας τινὰς καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκ
21 τὸν Ἰησοῦν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. Ἐξ
το δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός
ὁ πορθήσας ἐν Ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ
τοῦτο καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει, ἵνα δεδεμένους
22 ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς; Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐν
μοῦτο καὶ συνέχυνε τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦν
23 Δαμασκῷ συμβιβάζων, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός
δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ
24 δαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν, ἐγνώσθη δὲ τῷ Σαύλῳ ἡ ἐπ
αὐτῶν. Παρετήρουν τε τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ ν
25 ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσι, λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μ
νυκτὸς καθῆκαν διὰ τοῦ τείχους χαλάσαντες ἐν σπ

tes, reges et Israelitas perferat; ego enim ei significabo, 16
quanta ei ob meum nomen sint perpetienda. Ananias abiit 17
et domum illam ingressus manibusque ei impositis dixit:
Saule frater, dominus me ablegavit, (Iesus, qui in via illa,
qua veniebas, se tibi conspiciendum praebuit,) ut visum
reciperes atque replereris Spiritu sancto. Confestim oculis 18
eius veluti squamae decidere, recuperavit visum, surrexit,
lotione sacra imbutus et sumto cibo corroboratus est. Cum 19
discipulis autem Damascenis nonnullos dies versatus confe- 20
stim in conventibus sacris doctrinam de Iesu alta voce tra-
debat, hunc esse Dei filium. At omnes auditores extra se 21
rapti dicebant: nonne hic est is qui Hierosolymis, quicun-
que hoc nomen profitebantur, perdidit et hunc in finem huc
venerat, ut vinctos eos ad summos sacerdotes duceret?
Saulus autem plus virium colligebat et Iudaeos Damasci ha- 22
bitantes confutabat (docendo) conficiens, hunc esse Messiam.
Diebus vero sat multis impletis, Iudaei, ut eum e medio 23
tollerent, consilia contulerunt, sed consilium eorum Saulo
innotuit. Portas die noctuque observabant, ut eum tolle- 24
rent, sed discipuli sumtum noctu per murum demittentes 25
in corbe deposuerunt.

Delatus autem Hierosolyma quum discipulis sese adiun- 26
gere conaretur, omnes ab eo sibi metuebant non credentes,
eum esse discipulum. Sed Barnabas comprehensum eum ad 27
apostolos duxit, quibus exposuit, quomodo in illa via do-
minum viderit, et eum (Iesum) ad eum verba fecisse, et quan-
ta libertate Damasci usus fuerit in nomine Iesu profitendo.
Et Hierosolymis cum iis ingrediebatur et egrediebatur (i. e, 28
familiaritate eorum utebatur) et in nomine domini Iesu pro-
fitendo libere loquebatur. Adversus Hellenistas disserebat 29
ac disputabat; hi vero, e medio ut eum tollerent, manum
admovebant. Quo cognito fratres Caesaream eum deductum 30
Tarsum emiserunt.

Igitur coetus christiani per universam Iudaeam et Gali- 31
laeam et Samariam habebant pacem magna capientes incre-
menta et Deum pie reverentes et adiumento sancti Spiritus

---

rimus fit rei chr. defensor. At ob internecinum Iudaeorum odium atque insidias, urbe clam relicta, Hierosolyma pergit. 1—25. Hic quum, transitu suo ad sacra nova apostolis exposito, in Hellenistas invectus in summo vitae versatur discrimine, a suis Caesaream et inde Tarsum deducitur. 26—30. Coetibus chr. ubique

32 σει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπληθύνοντο. Ἐγένετο δὲ
τρον διερχόμενον διὰ πάντων κατελθεῖν καὶ πρὸς τ
33 ἁγίους τοὺς κατοικοῦντας Λύδδαν. Εὗρε δὲ ἐκεῖ ἄνθ
πόν τινα Αἰνέαν ὀνόματι ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον
34 κραββάτῳ, ὃς ἦν παραλελυμένος. Καὶ εἶπεν αὐτ
Πέτρος· Αἰνέα, ἰᾶταί σε Ἰησοῦς ὁ Χριστός· ἀνάστ
35 καὶ στρῶσον σεαυτῷ. Καὶ εὐθέως ἀνέστη. Καὶ
αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες Λύδδαν καὶ τὸν Σάρ
οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον.

36 Ἐν Ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι Ταβ
ἡ διερμηνευομένη λέγεται Δορκάς· αὕτη ἦν πλήρης
37 θῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει. Ἐγένετο δ
ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθαν
38 λούσαντες δὲ αὐτὴν ἔθηκαν ἐν ὑπερῴῳ. Ἐγγὺς δὲ οὖ
Λύδδης τῇ Ἰόππῃ οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅτι Πέτ
ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας πρὸς αὐτὸν π
39 καλοῦντες μὴ ὀκνῆσαι διελθεῖν ἕως αὐτῶν. Ἀναστὰς
Πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς, ὃν παραγενόμενον ἀνήγαγον
τὸ ὑπερῷον, καὶ παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆ
κλαίουσαι καὶ ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας καὶ ἱμάτια
40 ἐποίει μετ' αὐτῶν οὖσα ἡ Δορκάς. Ἐκβαλὼν δὲ
πάντας ὁ Πέτρος θεὶς τὰ γόνατα προσηύξατο, κα

chantur. Accidit autem, ut Petrus per omnia per- 32
ans ad sanctos (christianos) quoque, qui Lyddam inha-
bant, deferretur. Ibi vero hominem quendam Aeneam 33
iine ex octo annis lecto decumbentem, qui membrorum
olutione laborabat, deprehendit. Cui Petrus: Aenea, 34
uit, sanat te Iesus Christus: surge ac tibi ipse substerne.
confestim surrexit. Atque omnes Lyddam inhabitantes 35
iaronam viderunt, qui nomen domino dederunt.

Ioppae autem quaedam erat discipula nomine Tabitha, 36
e, si interpreteris, dicitur Dorcas: haec (plena) insignis
t recte factis et beneficiis, quae faciebat. Quae quum illis 37
bus morbo periisset, ablutam eam in superiore aedium
te posuerunt. Lydda vero haud procul a Ioppa re- 38
ta, christiani quum Petrum in ea esse audivissent, duos
eum ablegarunt viros hortantes, ne ad ipsos usque per-
enire cunctaretur. Petrus autem quum surrexisset, cum 39
is profectus est, quem delatum in superiorem illam aedium
partem adduxerunt, omnesque ei viduae adstabant ploran-
tes et tunicas ostendentes ac pallia, quaecunque cum iis,
dum esset Dorcas, faciebat. Omnibus autem foras eiectis, 40
Petrus genubus flexis fudit preces et ad corpus eius con-
versus dixit: Tabitha, surge! Haec vero oculos suos ape-
ruit visoque Petro erecta consedit. Verum manu ei data 41
excitavit eam atque sanctis vocatis et viduis vivam eam
constituit. Quod quum per universam Ioppen inno- 42
tuisset, multi domino nomen suum dedere. Ipse autem 43
dum tot multos Ioppae mansit apud Simonem quendam
coriarium.

CAP. X.

Caesareae autem vir quidam nomine Cornelius, centu- 1
rio ex coborte Italica, quam vocant, pius Deumque cum 2
tota domo sua reverens multamque stipem erogans po-
pulo et precibus vacans ad Deum, hora circiter diei nona 3
in visum manifeste conspexit Dei angelum ad ipsum in-
gressum his verbis: Corneli! Is vero oculis in eum defi- 4
xis ac terrore percussus dixit: quid est, domine? Cui:

---

ia, Petrus Lyddae Aeneam sanat paralyticum et Ioppae Tabi-
am vitae restituit. 31—43.
X. Cornelius pius centurio, et *haud circumcisus*, divinitus mo-

9 εἰς τὴν Ἰόππην. Τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων
καὶ τῇ πόλει ἐγγιζόντων ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμ
10 εὔξασθαι περὶ ὥραν ἕκτην. Ἐγένετο δὲ πρόσπε
ἤθελε γεύσασθαι· παρασκευαζόντων δὲ αὐτῶν
11 ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνε
καὶ καταβαίνον σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τ
12 ἀρχαῖς δεδεμένον καὶ καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς
ὑπῆρχε πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς [καὶ τὰ θη
13 τὰ ἑρπετὰ καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐγένε
14 πρὸς αὐτόν· Ἀναστὰς, Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε.
Πέτρος εἶπε· Μηδαμῶς, κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφα
15 κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον. Καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρ
16 αὐτόν· Ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου.
ἐγένετο ἐπὶ τρὶς, καὶ πάλιν ἀνελήφθη τὸ σκεῦος
οὐρανόν.
17 Ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ Πέτρος, τί ἂ
ὅραμα ὃ εἶδε, καὶ, ἰδού! οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμέ
τοῦ Κορνηλίου διερωτήσαντες τὴν οἰκίαν Σίμω
18 στησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα καὶ φωνήσαντες ἐπυθάνε
19 Σίμων ὁ ἐπικαλούμενος Πέτρος ἐνθάδε ξενίζετα
δὲ Πέτρου διενθυμουμένου περὶ τοῦ ὁράματο
αὐτῷ τὸ πνεῦμα· Ἰδοὺ, ἄνδρες ζητοῦσί σε
20 ἀναστὰς κατάβηθι, καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς μηδ
21 κρινόμενος, διότι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς. Κατ
Πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας εἶπεν· Ἰδοὺ, ἐγώ ε
22 [illegible]

preces tuae, inquit, et beneficia adscenderunt, ut monu-
mentum essent coram Deo. Iam viris Ioppen missis arcesse 5
tibi Simonem cognomine Petrum. Hic hospes est apud 6
Simonem quendam coriarium, cui domus est ad mare.
Quum vero genius coelestis, qui cum eo loquebatur, ab- 7
iisset, duos domesticorum suorum et militem pium ex iis,
qui ipsi adhaerebant, vocatos, cunctis iis expositis, Iop- 8
pen ablegavit. Postridie autem illis iter facientibus urbi- 9
que appropinquantibus Petrus circa horam sextam preces
facturus in domum adscendit. Factum est autem, ut, quum 10
esuriens cibum capere vellet, iis (domesticis) apparanti-
bus, extra se raptus coelum contemplaretur apertum et 11
vas quoddam descendens veluti linteum magnum, devin-
ctum e quatuor laciniis quod ad terram demittebatur, in 12
quo erant omnes quadrupedes orbis terrarum (et ferae et
reptilia et volucres, voxque ad ipsum mitteretur: surge, 13
Petre, macta et ede. Petrus autem: minime, inquit, do- 14
mine; nunquam enim quidquid profanum est sive impurum
comedi. Et vox iterum secundo ad eum: quae Deus pur- 15
gavit, tu ne profana. Hoc vero accidit ter, et vas iterum 16
in coelum sublatum est.

Quum vero animo valde haesitaret Petrus, quid sibi 17
vellet visum, quod viderat, et, ecce, viri quoque a Cornelio
ablegati, domo Simonis quaerendo reperta, stabant ad
portam et clara voce quaesiverunt: an Simon cognomine 18
Petrus ibi esset hospes. Ad Petrum autem de viso illo 19
cogitantem dixit Spiritus: en, viri te quaerunt; at surge, 20
descende et proficiscere cum iis nihil haesitans propterea,
quod ego eos ablegavi. Petrus vero quum descendisset, 21
dixit ad viros illos: en, ego sum, quem quaeritis: quae-
nam est causa, ob quam adestis? Illi autem: Cornelius, 22
inquiunt, centurio, vir probus Deumque reverens, testatus
ab universa Iudaeorum gente, divinitus ab angelo sancto

---

nitus Caesaream arcessit Petrum, qui et ipse divinitus meliora
edoctus Caesaream se confert, ubi et Cornelio et sociis eius do-

σθαί σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ
23 σοῦ. Εἰσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξένισε. Τῇ δὲ ἐπαύ-
ριον ἀναστὰς ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς καί τινες τῶν ἀδελφῶν
24 τῶν ἀπὸ Ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ καὶ τῇ ἐπαύριον εἰσῆλ-
θον εἰς τὴν Καισάρειαν. Ὁ δὲ Κορνήλιος ἦν προσδοκῶν
αὐτοὺς συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς
25 ἀναγκαίους φίλους. Ὡς δὲ ἐγένετο εἰσελθεῖν τὸν Πέτρον,
συναντήσας αὐτῷ ὁ Κορνήλιος πεσὼν ἐπὶ τοὺς πόδας
26 προσεκύνησεν. Ὁ δὲ Πέτρος αὐτὸν ἤγειρε λέγων· Ἀνά-
27 στηθι, κἀγὼ αὐτὸς ἄνθρωπός εἰμι. Καὶ συνομιλῶν αὐτῷ
εἰσῆλθε καὶ εὑρίσκει συνεληλυθότας πολλούς· ἔφη τε πρὸς
28 αὐτούς· Ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ Ἰου-
δαίῳ κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ· καὶ ἐμοὶ ὁ
θεὸς ἔδειξε μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον.
29 Διὸ καὶ ἀναντιρρήτως ἦλθον μεταπεμφθείς. Πυνθάνο-
30 μαι οὖν· τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ με; Καὶ ὁ Κορνή-
λιος ἔφη· Ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας
ἤμην νηστεύων καὶ τὴν ἐνάτην ὥραν προσευχόμενος ἐν
τῷ οἴκῳ μου, καὶ, ἰδού! ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν
31 ἐσθῆτι λαμπρᾷ καί φησι· Κορνήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ
προσευχὴ καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον

ntraret, Cornelius ei obviam factus ad pedes prola-
veneratus est. At Petrus eum excitavit his verbis: 26
e, ego quoque ipse homo sum. Et verba cum eo fa- 27
s ingressus multos, qui convenerant, deprehendit, ad 28
: vos, inquit, scitis quam illicitum sit viro Iudaeo
erere sive adire alienigenam; et Deus nullum profa-
sive impurum dicere hominem me viso docuit. Qua- 29
ter etiam sine haesitatione veni arcessitus. Quaero
r; quanam de causa me arcessivistis? Et Cornelius: 30
a quarto, inquit, die ad hanc usque horam agebam
ium et hora nona fundebam preces in domo mea et,
vir coram me stabat veste indutus splendida et:
eli, inquit, exauditae sunt preces tuae et beneficia 31
commemorata coram Deo (in coelicolarum consessu):
igitur Ioppen et arcesse Simonem cognomine Petrum: 32
ospes est in domo Simonis coriarii iuxta mare, qui
us tibi dicet. Confestim igitur misi ad te, tuque re- 33
ecisti, quum venisti. Iam vero nos omnes coram
adsumus, ut audiamus omnia a Deo tibi mandata.

Petrus autem ore ad loquendum diducto: revera intel- 34
Deum personae nullam habere rationem, sed in omni 35
o quicunque eum veneratur et recte agit, ei esse ac-
n. Quam doctrinam tradidit Israelitis laetum de pace 36
esum Christum afferens nuntium: „hic est omnium
ns“. Vos nostis doctrinam per universam Iudaeam 37

ἰάμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ δι-
39 βόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ· καὶ ἡμεῖς μά-
τυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἔν τε τῇ χώρᾳ τῶν Ἰου-
δαίων καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ· ὃν καὶ ἀνεῖλον κρεμάσαν-
40 τες ἐπὶ ξύλου. Τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ,
41 ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλ-
λὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἡμῖν
οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀνα-
42 στῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύσσειν
τῷ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὡρισμέ-
43 νος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν. Τούτῳ
πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαμ-
βάνειν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς
44 αὐτόν. Ἔτι λαλοῦντος τοῦ Πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα,
ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούο-
45 τας τὸν λόγον καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοὶ ὅσοι
συνῆλθον τῷ Πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ
46 ἁγίου πνεύματος ἐκκέχυται· ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων
γλώσσαις καὶ μεγαλυνόντων τὸν θεόν. Τότε ἀπεκρί-
47 θη ὁ Πέτρος· Μήτι τὸ ὕδωρ κωλῦσαι δύναταί τις τοῦ μὴ
βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλα-

vi divina, qui obiit beneficia in homines conferens sa-
nansque omnes a diabolo subactos, quoniam Deus cum
eo erat, et nos testes sumus omnium quae fecit in 39
terra Iudaeorum et Hierosolymis, quem vel in cruce su-
spensum interfecerunt. Hunc Deus excitavit tertio die 40
eumque conspiciendum dedit non toti populo, sed testi- 41
stibus antea a Deo destinatis, nobis, qui comedimus et bi-
bimus cum eo ab inferis excitato, et iussit nos alta voce 42
docere populum certisque confirmare argumentis, eum esse
destinatum illum a Deo iudicem vivorum et mortuorum.
Huic omnes prophetae testantur: veniam peccatorum esse 43
consecuturum nomen eius profitendo, quicunque fidem ei
habeat. Haec verba Petro adhuc loquente Spiritus sanctus 44
omnes, qui hunc sermonem audiverant, occupavit, et stu- 45
pore affecti sunt fideles e Iudaeis, quotquot cum Petro
venerant, quod etiam super gentiles donum sancti Spiri-
tus esset effusum; audiebant enim eos loqui sacro furore 46
imbutos Deumque celebrantes grandiloquentia. Tum Petrus 47
respondit: num forte quis aquam potest prohibere, ne sa-
cro imbuantur lavacro hi, qui Spiritum sanctum accepe-
runt quemadmodum nos? Iussitque eos sacra imbui lotio- 48
ne hac lege, ut profiterentur nomen domini. Tum eum
rogarunt, ut aliquot dies ibi maneret.

CAP. XI.

Audiverunt autem apostoli et fratres per Iudaeam, gen- 1
tiles quoque admisisse doctrinam divinam, et quum Petrus 2
Hierosolyma adscendisset, disceptabant cum eo fideles e cir-
cumcisis (Iudaeis) his verbis: ad viros praeputium haben- 3
tes (gentiles) ingressus es et cum iis comedisti. Petrus 4
vero exorsus deinceps iis rem exposuit his verbis: equi- 5
dem in urbe Ioppae fundebam preces ac vidi extra me ra-
ptus visum, descendens vas quoddam veluti linteum ma-
gnum, quod quatuor laciniis coelitus demittebatur, et venit

XI. Ob hanc Cornelii pagani lotionem sacram Petrus ab eccle-
sia Hierosolymitana accusatus rem suam ut Deo probatam defen-

6 νοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις ἐμοῦ· εἰς ἣν ἀτενίσας κατενό
καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία κα
7 ἑρπετὰ καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. Ἤκουσα δὲ φ
8 λεγούσης μοι· Ἀναστὰς, Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. Ε
δὲ· Μηδαμῶς, κύριε, ὅτι κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέ
9 εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου. Ἀπεκρίθη δέ μοι φων
δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· Ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σ
10 κοινοῦ. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς· καὶ πάλιν ἀνεσπ
11 ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ, ἰδού! ἐξαυτῆς τρεῖς
δρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἦμην, ἀπεσταλ
12 ἀπὸ Καισαρείας πρός με. Εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα
ελθεῖν αὐτοῖς μηδὲν διακρινόμενον. Ἦλθον δὲ σὺν
καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον
13 ἀνδρός· ἀπήγγειλέ τε ἡμῖν πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον ἐ
οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ· Ἀπόστειλο
Ἰόππην καὶ μετάπεμψαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον
14 τρον, ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε, ἐν οἷς σωθήσ
15 καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου. Ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με λ
ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς, ὥσπερ καὶ
16 ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ. Ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος τοῦ κυ
ὡς ἔλεγεν· „Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖ
17 βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ." Εἰ οὖν τὴν

ad me; in quod fixis oculis intuebar, et vidi qua- 6
les terrae et feras et reptilia coelique aves. Audivi 7
vocem mihi dicentem: surge, Petre, macta et ede.
autem: minime, domine, quoniam nunquam profa- 8
sive impurum os meum intravit. Respondit autem
vox secundo e coelo: quae Deus purgavit, tu ne 9
nu. Hoc vero factum est ter; iterumque cuncta sub- 10
unt in coelum. Et, ecce! confestim tres viri praesto 11
ad domum, in qua eram, Caesarea ad me ablegati.
tus autem me cum iis iussit proficisci sine ulla hae- 12
one. Verum mecum etiam hi sex fratres profecti
et domum illius viri intravimus; denuntiavitque no- 13
quomodo viderit angelum in domo sua collocatum et ad
locutum: mitte Joppen et arcesse tibi Simonem cog-
ne Petrum, qui verba ad te faciet, per quae salvus 14
tu totaque tua domus. Quum vero in eo essem, ut 15
ordirer, Spiritus sanctus eos occupavit, quemadmo-
etiam nos ab initio. In memoriam autem revocavi 16
m domini, quum diceret: Iohannes quidem aqua (ho-
s) immersit, vos vero imbuemini per Spiritum san-
. Si igitur Deus idem donum iis dedit, quemadmo- 17
nobis, qui domino Iesu Christo fidem habuimus, ego
quis eram, qui Deum possem impedire? His vero au- 18
quieverunt Deumque celebrarunt hunc in modum: ita-
ergo gentilibus quoque Deus mentis mutationem de-
d vitam beatam consequendam.

Qui igitur dispersi fuerant calamitate, ob Stephanum 19
empore St.) orta, pervenerunt usque in Phoenicem et
um et Antiochiam nemini doctrinam tradentes nisi
Iudaeis. Erant autem quidam ex iis Cyprii et Cy- 20
ici, qui Antiochiam ingressi ad Hellenistas loque-
ur laetum de domino Iesu Messia nuntium perferen-
Et manus domini erat cum iis multusque numerus ad 21
num cum fide sese convertit. Quae fama quum ad aures 22
is Hierosolymitani pervenisset, ablegarunt Barnaham,
ntiochiam usque perveniret. Qui quum adesset gra- 23
que Dei vidisset, laetatus est omnesque hortabatur,

---

ee causa cadit; nam placet, etiam paganos ad sacra chr. esse
ttendos. 1—19. Res chr. etiam extra Palaestinam apud Grae-
magna capit incrementa et coetus Antiochiae colligitur, quo
solymis mittitur Barnabas, qui cum Saulo, quem secum

24 τῷ κυρίῳ, ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πλήρης πνεύ
ἁγίου καὶ πίστεως. Καὶ προσετέθη ὄχλος ἱκανὸ
25 κυρίῳ. Ἐξῆλθε δὲ εἰς Ταρσὸν ἀναζητῆσαι Σαῦλον,
26 εὑρὼν αὐτὸν ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἀντιόχειαν. Ἐγένετ
μῆνας ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κα
δάξαι ὄχλον ἱκανὸν, χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν Ἀντι
τοὺς μαθητὰς Χριστιανούς.

27 Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον ἀπὸ Ἱε
28 λύμων προφῆται εἰς Ἀντιόχειαν. Ἀναστὰς δὲ εἷς ἐξ
τῶν ὀνόματι Ἄγαβος ἐσήμαινε διὰ τοῦ πνεύματος, λ
μέγαν μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην,
29 καὶ ἐγένετο ἐπὶ Κλαυδίου. Τῶν δὲ μαθητῶν κα
ηὐπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακο
πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς,
30 ἐποίησαν, ἀποστείλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ
ρὸς Βαρνάβα καὶ Σαύλου.

ΚΕΦ. XII.

1 Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν Ἡρώδης ὁ
σιλεὺς τὰς χεῖρας, κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλη
2 Ἀνεῖλε δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρα
3 ἰδὼν ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς Ἰουδαίοις προσέθετο

s autem diebus Hierosolymis prophetae descende- 27
ntiochiam. Unus vero ex iis quum surrexisset, 28
avit per Spiritum sanctum, fore, ut magna fames
um orbem terrarum grassaretur, quae etiam exsti-
Claudio. Discipulorum autem prouti aliquis opi- 29
ndaret, singuli eorum ad fratres, qui in Iudaea
ant, sublevandos mittere decreverunt, quod etiam 30
t, ad seniores per manum Barnabae et Sauli (bene-
missis.

CAP. XII.

er illud autem tempus Herodes rex manus admovit, 1
sdam de coetu illo male tractaret. Sustulit vero 2
m fratrem Iohannis gladio et, quum vidisset, gra- 3
sse Iudaeis, insuper Petrum quoque comprehendit,
autem feriae paschales), quem etiam vinctum in 4
em coniecit, quum eum quatuor militum quaternioni-
stodiendum tradidisset, hac mente, ut eum post festum
lem populo produceret. Igitur Petrus quidem serva- 5
in illo carcere, assiduae autem preces a coetu chri-
ad Deum pro eo fiebant. Quum vero Herodes eum 6
producturus, illa nocte Petrus somnum capiebat inter
milites vinctus duabus catenis custodesque foris car-
servabant, et, ecce! angelus domini adstabat et lux 7
icilio fulsit, latere autem Petri percusso eum exci-
is verbis: surge celeriter! Et catenae ex eius ma- 8

τῆς μητρὸς Ἰωάννου τοῦ ἐπικα
13 ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι καὶ
σαντος δὲ αὐτοῦ τὴν θύραν τοῦ
14 δίσκη ὑπακοῦσαι, ὀνόματι Ῥόδη,
νὴν τοῦ Πέτρου ἀπὸ τῆς χαρᾶς
εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν, ἑστῶ
15 πυλῶνος. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπα
σχυρίζετο οὕτως ἔχειν. Οἱ δὲ ἔλ
16 ἐστιν· Ὁ δὲ Πέτρος ἐπέμενε κ
17 εἶδον αὐτὸν καὶ ἐξέστησαν. Κα
χειρὶ σιγᾶν διηγήσατο αὐτοῖς πῶς
γεν ἐκ τῆς φυλακῆς. Εἶπε δέ·
καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. Καὶ
18 ἕτερον τόπον. Γενομένης δὲ ἡμ
ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί
19 Ἡρώδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτὸν κα
τοὺς φύλακας ἐκέλευσεν ἀπαχθῆν
τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Καισάρειαν ἀ
20 Ἦν δὲ θυμομαχῶν Τυρίοις
θυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτὸ
στον τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ β
νην διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν
21 λικῆς. Ταχτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ Ἡρώδ
βασιλικὴν καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βή
22 αὐτούς. Ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει· Θ
23 θρώπου! Παραχρῆμα δὲ ἐπάταξε
ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκε δόξαν τῷ θεῷ
24 λικόβρωτος ἐξέψυξεν. Ὁ δὲ λόγ

hat, sed visum cernere opinabatur. Transgressi autem 10
primam custodiam et alteram ad portam venerunt ferream
ducentem in urbem, quae sua sponte aperta est, et egressi
unum vicum essent progressi, angelus subito ab eo
discessit. Et quum Petrus ad se rediisset, dixit: iam scio 11
vera dominum angelo suo misso me e manu Herodis et
omni populi Iudaeorum exspectationi eripuisse. Quum 12
sese cognovisset (ubi locorum esset), venit ad domum
matris Iohannis cognomine Marci, ubi haud pauci congre-
gati erant et precabantur. Quo ianuam vestibuli pulsan- 13
ancilla ad auscultandum advenit, nomine Rhode, quae 14
ce Petri agnita, prae gaudio non aperuit vestibulum,
subito ingressa nuntiavit, Petrum stare ante vestibu-
. Hi autem ad eam dixerunt: insanis. Illa vero rem 15
se habere constanter asseverabat. Hi vero dicebant:
ius eius est; (Petrus pulsare pergebat;) at quum ape- 16
ssent, oculis eum usurparunt et extra se rapti sunt.
entio autem manu iis indicto enarravit iis, quomodo 17
minus e custodia ipsum eduxerit. Dixit autem: nuntiate
ec Iacobo et fratribus. Et egressus in alium locum pro-
ctus est. Die autem orto haud exigua in militibus erat 18
turbatio, quid tandem Petrus factus esset. Herodes 19
to quum perquisivisset eum nec deprehendisset, quae-
tione habita custodes ad supplicium iussit abduci et Hie-
solymis delatus Caesaream, ibi versabatur.

(Herodes) autem Tyriis et Sidoniis erat infensus; ve- 20
um uno animo eum convenerunt et Blasto cubiculario re-
persuadendo ad partes suas tracto pacem sibi petie-
unt, quod regio ipsorum e regia alebatur. Stato autem 21
Herodes vestem indutus regiam in suggestu sedens
erba ad eos faciebat. Populus vero acclamabat: Dei vox 22
non hominis! Confestim autem angelus domini eum per- 23
sit, propterea quod Deo honorem non dederat, et a ver-
mis consumtus exspiravit. Doctrina autem Dei aucta 24
magnaque cepit incrementa.

Barnabas vero et Saulus Hierosolymis reversi sunt, 25
munere illo (pauperes sublevandi) absoluto, assumto etiam
Iohanne cognomine Marco.

---

angelo liberatus in aedibus Mariae, matris Iohannis Marci,
vastar et tyrannus iste ipse vi div. inopinata morte magno rei
emolumento opprimitur Caesareae. 1—24. Barnabas et Sau-
, socio adsumto Iohanne *Marco*, *Antiochiam* reversi, inde ad

ΚΕΦ. XIII.

1 Ἦσαν δέ τινες ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν
σίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ,τε Βαρνάβας καὶ
ὁ καλούμενος Νίγερ καὶ Λούκιος ὁ Κυρηναῖος, Μ
τε Ἡρώδου τοῦ τετράρχου σύντροφος, καὶ
2 Λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ καὶ νηστ
εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· Ἀφορίσατε δή μοι τὸ
νάβαν καὶ τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον, ὃ προσκ
3 αὐτούς. Τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι
4 θέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἀπέλυσαν. Οὗτοι μὲν
πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου κατῆλ
τὴν Σελευκειαν, ἐκεῖθέν τε ἀπέπλευσαν εἰς τὴν
5 καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμῖνι κατήγγελλον τὸν λό
θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων. Εἶχον
6 Ἰωάννην ὑπηρέτην. Διελθόντες δὲ ὅλην τὴν νῆσ
Πάφου εὗρόν τινα μάγον ψευδοπροφήτην, Ἰουδ
7 ὄνομα Βαριησοῦν, ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ
Παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ. Οὗτος προσκαλεσάμενος
βαν καὶ Σαῦλον ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τ
8 Ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς Ἐλύμας ὁ μάγος (οὕτω
θερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ,) ζητῶν διαστρέ

seiungite iam, inquit, mihi Barnabam et Saulum
ad quod mihi eos vocavi. Tum ieiuniis actis, 3
cibus manibusque iis impositis eos absolverunt.
a Spiritu sancto emissi devenerunt Seleuciam et 4
vibus Cyprum delati sunt et Salamine in con- 5
sacris Iudaeorum doctrinam divinam tradebant.
autem etiam Iohannem ministrum. Quum to- 6
lam usque ad Paphum peragrassent, deprehende-
ndam magum falsum vatem Iudaeum, cui nomen
, qui erat cum proconsule Sergio Paulo, viro pru- 7
lie Barnaba et Saulo ad se vocatis doctrinam au-
nam magnopere studebat. Adversatus autem est 8
as magus ille (nam haec est nominis eius inter-
) qui proconsulem avertere studebat a fide. Sau- 9
(qui etiam Paulus vocatur,) repletus Spiritu san-
sque in eum defixis dixit: o plenus omnis doli 10
versutiae, fili diaboli, hostis omnis iustitiae, non
ervertere vias domini planas? iamque, ecce! ma- 11
super te (veniet) erisque caecus aliquamdiu non
olem. Confestim vero cum supervenit nox et ca-
oberrans quaerebat ductores. Tum quum, quod 12
rat, proconsul vidisset, fidem habuit obstupefa-
trina domini.
lus eiusque comites Papho in altum mare lati ve- 13
ergen in Pamphylia; Iohannes autem ab iis seiun-
it Hierosolyma. Ipsi vero Perge relicta Antio- 14

16 ὑμῶν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαὸν, λέγετε. Ἀ
Παῦλος καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ εἶπεν· Ἄνδρες
17 ται καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεὸν, ἀκούσατε. Ὁ
λαοῦ τούτου ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν καὶ
ὕψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν γῇ Αἰγύπτου καὶ μ
18 χίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς· καὶ ω
ρακονταετῆ χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν
19 καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ Χαναὰν, κατεκλ
20 σεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν. Καὶ μετὰ ταῦτα
τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα ἔδωκε κριτὰς ἕως
21 τοῦ προφήτου κἀκεῖθεν ἠτήσαντο βασιλέα, κ
αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κὶς, ἄνδρα
22 Βενιαμὶν, ἔτη τεσσαράκοντα· καὶ μεταστήσα
ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν Δαυὶδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ
τυρήσας· Εὗρον Δαυὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ, ἄν
τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήμα
23 Τούτου ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελ
24 τῷ Ἰσραὴλ σωτῆρα Ἰησοῦν, προκηρύξαντος Ἰω
προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανο
25 τῷ λαῷ Ἰσραήλ. Ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ Ἰωάννης τὸ
ἔλεγε· Τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ εἰμὶ ἐγὼ, ἀλ

lum instituendum, dicite. Surrexit autem Paulus et 16
tio manu imperato fecit verba: Israelitae et quicun-
Deum veneramini, audite. Deus huius populi maiores 17
ros sibi elegit, populum nostrum in peregrinatione sua
Aegypto ad dignitatem evexit, qua ex terra cum vi
limiore eos eduxit, per quadraginta fere annorum tem- 18
nutricis instar in loco, quem nostis, deserto eos ge-
sit, et devictis septem in Cananaea populis, terram eo- 19
sorte iis distribuit. Postea per quadringentos circiter 20
quinquaginta annos iudices dedit usque ad Samuelem
tum sacrum et abhinc quum regem sibi petivissent, de- 21
lis Deus Saulum filium Cisi, virum e tribu Beniamini,
quadraginta annos: quo loco suo deiecto (al. e medio 22
dato) excitavit iis regem Davidem, cui vel his verbis
testatus: *) „inveni Davidem filium Iessae, virum ani-
meo probatum, qui voluntatibus meis satisfaciet." Hu- 23
de stirpe Deus secundum promissionem duxit Israeli-
sospitatorem Iesum, quum alta voce Iohannes ante 24
adventum sacram lotionem praenuntiasset toti po-
Israelitarum. Quum vero Iohannes suum confice- 25
cursum, dicebat: quemnam me esse suspicamini? non
ego (Messias), at, ecce! venit post me, cuius ut sol-
calceamenta pedum, non sum idoneus. Viri fratres, 26
ulares carissimi,) progenies Abrahami, et quicunque
vos veneramini Deum, vobis haec de hac salute do-
na destinata est. Nam qui habitant Hierosolymis eo- 27
que principes, hunc non cognitum habentes neque ora-
prophetarum, quae singulis sabbati diebus recitantur,
tio suo ad eventum perduxerunt nec ulla culpa suppli- 28
digna deprehensa a Pilato sibi petierunt, ut e medio
retur. Quum vero ad finem perduxissent omnia, quae 29
o perscripta leguntur, de ligno illo refixum eum po-
unt in sepulcro; at Deus excitavit eum ab inferis, 30
plures per dies conspiciendum se praebuit iis, qui cum 31
Galilaea Hierosolyma adscenderant, qui quidem nunc
testes sunt ad populum. Et nos laetum de promis- 32
patribus data nuntium ad vos perferimus: hanc Deus
n comprobavit filiis eorum nobis resuscitato Iesu, 33
admodum etiam in primo psalmo scriptum est: **) „filius

, XXXIX, 21.
Ps. II, 7.
deserti Antiochiam in Pisidia *petunt*, ubi Paulus in sacro
tu Iudaeorum *cum magna vi ac dexteritate* Iesum Messiam

ἀδελφοὶ, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν
γέλλεται, καὶ ἀπὸ πάντων, ὧν οὐκ ἠδυνήθητε
39 νόμῳ Μωϋσέως δικαιωθῆναι, ἐν τούτῳ πᾶς ὁ π
40 δικαιοῦται. Βλέπετε οὖν, μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς τ
41 μένον ἐν τοῖς προφήταις· „Ἴδετε οἱ καταφρονη
θαυμάσατε καὶ ἀφανίσθητε, ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζ
ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἔργον, ὃ οὐ μὴ πιστεύσητε,
ἐκδιηγῆται ὑμῖν."
42 Ἐξιόντων δὲ αὐτῶν παρεκάλουν εἰς τὸ μετα
43 βατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα ταῦτα. Α
δὲ τῆς συναγωγῆς ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν Ἰ
καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ Παύλῳ καὶ τ
νάβᾳ, οἵτινες προσλαλοῦντες ἔπειθον αὐτοὺς πρ
44 τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ. Τῷ τε ἐχομένῳ σαββάτ
πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ
45 Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους ἐπλήσθησα
καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις ἀν
46 τες καὶ βλασφημοῦντες. Παῤῥησιασάμενοι δὲ ὁ
καὶ ὁ Βαρνάβας εἶπον· Ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶ
ληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖ
τὸν καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίο
47 ἰδού! στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη· οὕτω γὰρ ἐν
ἡμῖν ὁ κύριος· „Τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν τοῦ
48 εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς." Ἀκούοντε
ἔθνη ἔχαιρον καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρ

es tu, te ego hodie genui." Excitasse autem eum 34
iferis nec amplius rediturum in perniciem, sic est elo-
t: *) „dabo vobis sancta illa (promissa s. foedera)
di credita." Quapropter etiam in alio dicit: **) „non 35
sanctum tuum, ut videat perniciem." Nam Davides 36
m suae ipsius aetati quum inserviisset, diem obiit et
atres suos additus et vidit perniciem, quem vero Deus 37
avit, non vidit perniciem. Notum igitur esto vobis, 38
fratres, per hunc veniam peccatorum annuntiari, et
nnibus, quae per legem Mosaicam probari non potue-
, per hunc, quicunque fidem habet, probari. Videte 39
r, ne vos superveniat id quod relatum legitur in pro- 40
t: ***) „videte contemtores et miramini et oculis homi- 41
vos subducite (al. obstupescite), quoniam opus ego
diebus vestris, opus, quod minime credatis, si quis
exponat."

Quos exeuntes rogabant, ut postero sabbato (al. die- 42
sabbatum interiacentibus) hanc doctrinam cum ipsis
unicarent. Soluto autem sacro conventu, multi Iu- 43
um et (Deum) colentium proselytorum secuti sunt
m et Barnabam, qui colloquendo iis persuaserunt, ut 44
tia divina inhaererent. Die sabbati sequenti tota
rbs congregata erat ad doctrinam divinam audien- 45
At Iudaei hac hominum turba conspecta invidia sunt
et contradicebant iis quae a Paulo dicebantur, in
um et contumeliose loquentes. Paulus vero et Bar- 46
here hunc in modum dixerunt: vobis primum do-
aderetur divina, erat necesse, quum vero eam re-
et vosmetipsi indignos iudicatis vita aeterna, en!
nur ad gentiles; sic enim dominus nobis praece- 47
onstitui te, ut lumen esses gentium, ut valeres ad
sque ad terminos orbis terrarum." Quae quum 48
entiles, laetabantur laudibusque celebrabant do-
omini et quotquot destinati erant ad vitam aeter-
uendam, fidem habuerunt. Divulgabatur autem 49
mini per universam illam regionem. Iudaei au- 50
tis piis mulieribus iisque nobilibus et principi-
s et persecutione adversus Paulum et Barnabam

3. **) Ps. XVI, 10. ***) Habac. I, 5.
III, 6.

ed invidia Iudaeorum, quibus evangelium etiam ex-
stomachum moverat, *pertinacia* eorum a Paulo pa-
vituperata, *urbe exturbantur*. 13—52.

51 αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. Οἱ δὲ ἐκτινάξα-
κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτοὺς ἦλθον
52 νιον. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ π
ἁγίου.

ΚΕΦ. ΙΔ'. XIV.

1 Ἐγένετο δὲ ἐν Ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖ
εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ λαλῆσαι
ὥστε πιστεῦσαι Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων πολὺ
2 Οἱ δὲ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκω
3 ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν. Ἱκανὸν
χρόνον διέτριψαν παῤῥησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ
τυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σ
4 τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν· (Ἐσχίσ
πλῆθος τῆς πόλεως καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς Ἰ
5 οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις.) ὡς δὲ ἐγένετο ὁ
ἐθνῶν τε καὶ Ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν
6 καὶ ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτοὺς, συνιδόντες κατέφυγον
7 πόλεις τῆς Λυκαονίας, Λύστραν καὶ Δέρβην,
περίχωρον κἀκεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι.

xcitata, e finibus suis eos eiecerunt. Hi vero pulvere 51
edum suorum contra eos excusso Iconium venerunt. Dis- 52
ipuli (cultores chr.) autem gaudio et Spiritu sancto re-
lebantur.

CAP. XIV.

Factum est autem Iconii, ut simul synagogam Iudaeo- 1
um ingressi docerent ita, ut magna et Iudaeorum et Grae-
orum multitudo fidem haberet. Increduli vero Iudaei ani- 2
mos gentilium contra fratres irritarunt atque exacerbarunt.
Tempus igitur sat longum consumserunt libere docentes 3
domino suo freti, qui doctrinam de ipsius gratia testaba-
tur efficiendo, ut per manus eorum miracula fierent et pro-
digia; (multitudo autem urbis distracta est et alii faciebant 4
cum Iudaeis, alii vero cum apostolis,) sed quum impetus 5
gentilium et Iudaeorum cum principibus eorum esset fa-
ctus, ut eos contumeliis et lapidibus peterent, ne cognita, 6
in urbes Lycaoniae, Lystram et Derben, et regionem cir-
cumiacentem confugerunt ibique laetam de regno Messiano 7
doctrinam tradebant.

Lystris vir quidam invalidus pedibus sedebat, claudus 8
ex utero matris, qui nullo unquam tempore incesserat.
Hic audiebat Paulum docentem; qui quum oculis in eum 9
defixis vidisset, eum fiduciam habere, fore, ut sanaretur,
magna voce dixit: surge pedibus tuis erectus! Atque ex- 10
siliit et incedebat. Verum hominum turba quum, quod 11
Paulus fecerat, vidissent, vocem sustulerunt Lycaonice di-
centes: Dii, hominum specie assumta, ad nos descende-
runt. Et Barnabam quidem vocabant Iovem, Paulum au- 12
tem Mercurium, quoniam verba praebat. Sacerdos autem 13
Iovis, qui ante urbem erat, quum tauros et (quidem) vit-
tas ad vestibula adduxisset, cum hominum multitudine vo-
lebat mactare. Quo audito apostoli Barnabas et Paulus 14
vestibus suis disscissis prosilierunt ad populum alta voce
hunc in modum clamantes: Viri, quid haec facitis? nos 15
quoque similes sumus vobis homines laetum ad vos per-
ferentes nuntium de regno Messiano, ut ab his commen-
titiis ad vivum (vos) convertatis Deum, qui coelum fecit

XIV. Paulus et Barnabas Iconio, quo venerant, ejecti Lystra et Derben, urbes Lycaoniae, sese conferunt. 1—7. Lystris ob hominem a natalibus claudum miro modo sanatum Paulus pro Mercurio, ille habetur *pro Iove*, *quem* tamen honorem div. de-

16 αὐτοῖς, ὃς ἐν ταῖς παρῳχημέναις γενεαῖς εἴασε πάντα τὰ
17 ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν· καίτοιγε οὐκ ἀμά-
ρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ὑμῖν ὑετοὺς
διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ
18 εὐφροσύνης τὰς καρδίας ὑμῶν. Καὶ ταῦτα λέγον-
τες μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς.
19 Ἐπῆλθον δὲ ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Ἰκονίου Ἰουδαῖοι
καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους καὶ λιθάσαντες τὸν Παῦλον
ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι.
20 κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν ἀναστὰς εἰσῆλθε
εἰς τὴν πόλιν καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε σὺν τῷ Βαρνάβᾳ
21 εἰς Δέρβην. Εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ
μαθητεύσαντες ἱκανοὺς ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Λύστραν καὶ
22 Ἰκόνιον καὶ Ἀντιόχειαν ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν
μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει καὶ ὅτι διὰ
πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν
23 τοῦ θεοῦ. Χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ'
ἐκκλησίαν προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν παρέθεντο αὐτοὺς
24 τῷ κυρίῳ, εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν, καὶ διελθόντες τὴν
25 Πισιδίαν ἦλθον εἰς Παμφυλίαν καὶ λαλήσαντες ἐν Πέργῃ
26 τὸν λόγον κατέβησαν εἰς Ἀττάλειαν κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν

terram et mare et quaecunque iis continentur, qui prae- 16
ritis aetatibus omnes gentes passus est suis incedere viis,
tamquam non intestatum semetipsum sivit benefaciens, 17
celitus dans vobis pluvias et frugifera tempora, cibo et
laritate animos vestros implens. Quae quum dicerent, 18
x effecerunt, ne hominum turba sacra iis faceret.

Antiochia vero atque Iconio advenerant Iudaei, qui 19
astquam populo (ut vim inferrent,) persuaserant, Paulum
pidibus obrutum extra urbem rapuerunt, eum mortuum
sse putantes; a discipulis (Christianis) autem circumda- 20
us surrexit, urbem intravit et postero die cum Barnaba
xiit Derben. Nuntio illam in urbem de regno Messiano 21
allato et sat multos nacti discipulos redierunt Lystram,
Iconium atque Antiochiam animos discipulorum confirman- 22
tes, hortantes ut in fide persisterent et (docentes,), per mul-
tas calamitates nobis ingrediendum esse in regnum divinum.
Presbyteris autem suffragiis per singulos coetus iis ele- 23
ctis, precibus cum ieiuniis peractis commendarunt eos do-
mino, quem fide erant amplexi, et, Pisidia peragrata, 24
venerunt in Pamphyliam et doctrina Pergae tradita descen- 25
derunt Attaliam atque illinc navigarunt Antiochiam, unde 26
(erant emissi et) traditi benevolentiae divinae ad opus
conficiendum, quod confecerunt. Quum vero advenissent 27
coetumque christianum convocassent, enarrarunt, quaecun-
que Deus cum iis fecerat, et, patefecisse eum (Deum)
gentilibus aditum ad fidem amplectendam. Haud exiguum 28
vero tempus cum discipulis illis versati sunt.

CAP. XV.

Atque devenerant quidam e Iudaea, qui docebant fra- 1
tres: nisi ritu circumcidamini Mosaico, non potestis ad salu-
tem pertingere. Seditione igitur et disceptatione haud exigua 2
Paulo et Barnabae cum iis exorta, Paulum et Barnabam et
alios quosdam ex iis ad apostolos et seniores Hierosolyma
de hac disceptatione mittere statuerunt. Hi igitur a coetu 3
christiano deducti Phoenicen peragrabant et Samariam

---

ctant. 8—18. Iudaeis, Antiochia et Iconio huc profectis, in-
cantibus Paulus lapidibus obrutus vix ac ne vix quidem vitam
vat et postridie cum Barnaba Derbae docet. Hinc viam per Pi-
dam et Pamphyliam repetunt et Attalia solventes Antiochiam
Syriae redeunt. 19—28.

XV. Hinc, contentione cum Christianis e Iudaeis de paganis

νομένης ἀναστὰς Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς· Ἄνδρε
φοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε, ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων
ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦ
8 ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πιστεῦσαι,
καρδιογνώστης θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς δοὺς αὐ
9 πνεῦμα τὸ ἅγιον καθὼς καὶ ἡμῖν, καὶ οὐδὲν
μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν τῇ πίστει καθαρίσ
10 καρδίας αὐτῶν. Νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν θεὸν
ναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν
11 πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι;
διὰ τῆς χάριτος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ πιστεύομεν σω
12 καθ' ὃν τρόπον κἀκεῖνοι. Ἐσίγησε δὲ πᾶν τὸ
καὶ ἤκουον Βαρνάβα καὶ Παύλου ἐξηγουμένων
ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθ
13 αὐτῶν. Μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς ἀπεκρίθη Ἰ
14 λέγων· Ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. Συμεὼν
σατο, καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐ
15 λαὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ τούτῳ συμφωνοῦ
16 λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται· „Μετὰ
ἀναστρέψω, καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαυ
πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικο
17 καὶ ἀνορθώσω αὐτήν, ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κ
ποι τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον καὶ πάντα τὰ ἔθν
οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει
18 ὁ ποιῶν ταῦτα." Γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος ἐστι τ
19 πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρ

narrantes conversionem gentilium omnibusque fratribus
magnum creabant gaudium; quum vero Hierosolyma ve- 4
nissent, a coetu illo et apostolis et senioribus excepti
narrarunt quaecunque Deus cum ipsis fecerat. At qui- 5
dam de secta Pharisaeorum, qui Christo dederant nomen,
surrexerunt dicentes: fas esse, eos circumcidere et praeci-
pere, servandam esse legem Mosaicam.

Qua de re ut viderent, apostoli et seniores congre- 6
gati sunt. Multa autem disceptatione exorta, Petrus sur- 7
rexit dixitque ad eos: viri fratres, vos scitis, iam pridem
Deum inter nos me sibi elegisse, ut meo ex ore gentiles
doctrinam, quae laetum de regno Messiano nuntium affert,
audirent et fidem haberent, et scrutator ille animorum 8
Deus testimonium iis exhibuit dato iis Spiritu sancto quem-
admodum etiam nobis, neque nos inter et illos ullum dis- 9
crimen constituit, animis eorum fide purgatis. Iam vero 10
quid Deum tentatis, ut cervicibus discipulorum iugum im-
ponatis, quod neque patres nostri neque nos ferre valuimus?
Sed per gratiam domini Iesu ad salutem pertingere confidi- 11
mus, quemadmodum etiam illi. Tacuit vero tota illa mul- 12
titudo audiebantque Barnabam et Paulum enarrantes, quan-
ta miracula et portenta Deus per ipsos ediderit inter gen-
tiles. Postquam autem tacuerant, Iacobus hunc in mo- 13
dum respondit: viri fratres, audite me. Simeon expo- 14
suit, quemadmodum primum Deus benevolentiam testatam
fecerit gentilibus, ita ut ex iis reciperet populum hac le-
ge, ut nomen eius profiteretur, et huic rei concinunt ora- 15
cula prophetarum, quemadmodum perscriptum est: *) „post- 16
hac reficiam atque instaurabo tabernaculum illud Davidis
collapsum et, quae diruta sunt de eo, instaurabo ipsum-
que erigam, ut, si fieri possit, qui hominum reliqui sunt, 17
inquirant dominum omnesque populi, ad quos adiuvandos
meum nomen invocatum est, inquit dominus horum effector.“ 18
Nota sunt ab aeterno Deo omnia eius opera. Quapropter 19
equidem iudico, non esse molestias creandas, quicunque a gen-
tilibus ad Deum sese convertant, sed litteras iis mittendas 20
(al. iis praecipiendum), ut sese abstineant ab idolorum in-

*) Amos IX, 11. 12.

circumcidendis exorta, uterque ad rem dirimendam Hierosolyma mittitur ad apostolos, qui cum illius coetus antistibus hac de re deliberant et auctoribus Petro et Iacobo circumcisio gentilium

ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς γράψαντες διὰ χει-
τῶν τάδε· „Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι
ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν κα-
24 κίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν χαίρειν. Ἐπειδὴ ἤκο-
ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγο-
σκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέ-
25 καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστειλάμεθα· ἔδοξ-
γενομένοις ὁμοθυμαδὸν ἐκλεξαμένοις ἄνδρας πέμψ-
ὑμᾶς σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ καὶ
26 ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπ-
27 ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
στάλκαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ Σίλαν καὶ αὐτοὺς διὰ-
28 ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. Ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ πν-
καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλ-
29 ἐπάναγκες τούτων, ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ
καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας, ἐξ ὧν διατηροῦντες
30 εὖ πράξετε. Ἔρρωσθε." Οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντε-
εἰς Ἀντιόχειαν καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος ἐπ-
31 τὴν ἐπιστολήν· ἀναγνόντες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρ-
32 Ἰούδας τε καὶ Σίλας καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες δι-
πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἐπεστ-
33 Ποιήσαντες δὲ χρόνον ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀ-
34 ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους. Ἔδοξε δὲ τῷ Σ-
35 μεῖναι αὐτοῦ. Παῦλος δὲ καὶ Βαρνάβας διέτρ-
Ἀντιοχείᾳ διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετ-
ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου.

um Paulo et Barnaba, Iudam cognomine Barsa-
Silam, viros inter fratres primarios, quorum per
scripserunt haec: „Apostoli et presbyteri fratresque 23
suis e gentilibus per Antiochiam et Syriam et
salutem. Quandoquidem audivimus, quosdam a 24
rofectos vos turbasse sermonibus a vero avocantes
vestros circumcisionem docendo et legis observa-
mosaicae, quibus nihil mandavimus; placuit nobis 25
consensu (al. una) delectos viros mittere ad vos
iciis nostris Barnaba et Paulo, hominibus, qui vi- 26
m pro domino nostro Iesu Christo profitendo de-
Ablegavimus igitur Iudam et Silam, qui et ipsi 27
adem exponerent. Placuit enim sancto Spiritui et 28
on plus oneris vobis imponi praeter haec quam
necessaria, abstinere ab idolothytis (a carnibus 29
victimis immolatis residuae sunt) et sanguine et
o et scortatione, a quibus si vos abstinetis, recte
Valete. — Hi igitur absoluti Antiochiam venerunt 30
ltudine congregata epistolam tradiderunt; qua reci- 31
institutione laetati sunt. Iudas (quidem) et Silas 32
vates sacri multis verbis fratres sunt cohortati et
runt. Tempore autem transacto cum bonis votis 33
us ad apostolos dimissi sunt. Sed Silae ibi perma- 34
ncuit. Paulus vero et Barnabas versabantur Antio- 35
centes et laetam doctrinam domini de regno Messia-
aliis quoque multis tradentes.

ΚΕΦ. ΧΥΙ.

1 Κατήντησε δὲ εἰς Δέρβην καὶ Λύστραν, καὶ
μαθητής τις ἦν ἐκεῖ ὀνόματι Τιμόθεος, υἱὸς γ
2 Ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ Ἕλληνος, ὃς ἐμα
3 ὑπὸ τῶν ἐν Λύστροις καὶ Ἰκονίῳ ἀδελφῶν.
ἠθέλησεν ὁ Παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελθεῖν καὶ λαβὼν
τεμεν αὐτὸν διὰ τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τ
ποις ἐκείνοις· ἤδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα
4 ὅτι Ἕλλην ὑπῆρχεν. Ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς
παρεδίδουν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κε
ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν
σαλήμ.
5 Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίσ
6 ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν. Διελθό
τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Γαλατικὴν χώραν, κωλυθέν
τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ
7 ελθόντες κατὰ τὴν Μυσίαν ἐπειράζον εἰς τὴν Β
πορεύεσθαι, καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα
8 Παρελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν κατέβησαν εἰς Τ
9 Καὶ ὅραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ Παύλῳ· ἀ
ἦν Μακεδὼν ἑστὼς παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων
10 εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν. Ὡς δὲ τὸ ὅραμ
εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Μακεδονίαν

m coetus confirmans christianos.

CAP. XVI.

'erum Derben devenit et Lystram, et, ecce! discipu- 1
idam ibi erat nomine Timotheus, filius mulieris Iu- 2
fidelis, patris autem Graeci, quem fratres Lystris et
faciebant testatum. Hunc voluit Paulus secum exire 3
atum eum circumcidit propter Iudaeos, qui illis in
erant; nam cuncti noverant, patrem eius esse Grae-
Quum vero urbes peragrabant, servanda iis tradebant 4
pta, quae ab apostolis et presbyteris Hierosolymitanis
iudicata.

Ecclesiae igitur confirmabantur in fide et quotidie au- 5
tur numero. Phrygia autem peragrata et Galatia, 6
nam in Asia propagare a sancto Spiritu prohibiti,
per Mysiam venissent, in Bithyniam proficisci tenta- 7
nec sivit eos spiritus Iesu. Mysiam vero praeter- 8
venerunt Troadem. Et visum per noctem (quam ibi 9
gebant,) oblatum est Paulo: vir quidam Macedo ad-
hunc in modum eum exhortans: transi in Macedo-
nobisque fer opem. Quod visum quum vidisset, in 10
loniam exire studuimus certo colligentes, dominum
ocasse ad laetum de Messia nuntium ad eos perfe-

34 σήμερον γεγέννηκά σε." Ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν
νεκρῶν μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθορ
οὕτως εἴρηκεν· „Ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια Δαυὶδ τὰ πιστ
35 Διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· „Οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδ
36 διαφθορά." Δαυὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας
τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς
37 τέρας αὐτοῦ καὶ εἶδε διαφθορά, ὃν δὲ ὁ θεὸς ἤγειρ
38 οὐκ εἶδε διαφθορά. Γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄνδ
ἀδελφοὶ, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν κατ
γέλλεται, καὶ ἀπὸ πάντων, ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν
39 νόμῳ Μωϋσέως δικαιωθῆναι, ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύ
40 δικαιοῦται. Βλέπετε οὖν, μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρ
41 μένον ἐν τοῖς προφήταις· „Ἴδετε οἱ καταφρονηταὶ
θαυμάσατε καὶ ἀφανίσθητε, ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι
ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἔργον, ὃ οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐὰν
ἐκδιηγῆται ὑμῖν."

42 Ἐξιόντων δὲ αὐτῶν παρεκάλουν εἰς τὸ μεταξὺ σά
43 βατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα ταῦτα. Λυθείσ
δὲ τῆς συναγωγῆς ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν Ἰουδαί
καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρ
νάβᾳ, οἵτινες προσλαλοῦντες ἔπειθον αὐτοὺς προμένε
44 τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ. Τῷ τε ἐχομένῳ σαββάτῳ σχε
πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεο

quae est prima provinciae Macedoniae urbs, colonia.
o in urbe per triduum sumus versati. Die sabbati 13
bem quum essemus egressi secundum fluvium, ubi
antiquo locus erat precandi, et sedentes cum mulie-
quae convenerant, loquebamur. Et mulier quaedam 14
Lydia, purpurarum venditrix urbis Thyatirorum,
cum venerabatur, auscultabat, cuius animum domi-
ruerat (permoverat), ut attenderet ad ea, quae dice-
a Paulo. Quum vero lotione sacra esset imbuta 15
domus, hunc in modum hortata est: si iudicastis,
ino nomen dedisse, domum meam ingressi manete.
(invitos, quia moribus illorum temporum repugnabat
gynaeceo,) coegit. Accidit autem, nobis ad preces 16
las euntibus, ut ancilla, quae fatidicum habebat
u, nobis obviam fieret, quae dominis suis divinando
u praebebat quaestum. Haec Paulum insecuta et 17
voce hunc in modum clamabat: hi homines ministri
ei celsissimi, qui nobis annuntiant viam salutis!
item per plures dies faciebat. Verum Paulus aeger- 18
rens et conversus spiritui illi dixit: impero tibi per
Iesu Christi ex ea egredi. Et hac ipsa hora est
s. Cuius domini quum vidissent, spem quaestus sui 19
se, Paulum comprehensum et Silam in forum ad 20
s traxerunt iisque ad praetores adductis, dixerunt:
ines Iudaei urbem nostram perturbant et mores do- 21
uos nobis Romanis non licet admittere neque exer-
Et plebs contra eos consurrexit et praetores, vesti- 22
um detractis, virgis caedi iubebant multisque plagis 23
s, in carcerem eos iecerunt, mandato dato carceris
o, ut firma eos teneret custodia, qui eiusmodi man- 24
cepto in interiorem eos carcerem iniecit eorumque
ervo (ligneis compedibus) constrinxit. Media vero 25
aulus et Silas precantes laudes Dei canebant; au-
autem eos vincti. At subito magnus exstitit terrae 26
ita ut fundamenta carceris concuterentur; ac con-
mnes ianuae apertae omniumque vincula erant so-
'raefectus autem carceris somno excitatus quum ia- 27

---

nothracen, Neapolin et Philippos, ubi Lydiam sacro im-
ero et fatidicum eiicit daemonem. Qua de causa Paulus
virgis caeduntur et in carcerem iniecti, ianuis per mira-
pertis, servantur, et carceris custos, qui metu perculsus
sibi inferre audet, a Paulo retinetur et edoctus sacra lo-

ὥστε πιστεῦσαι Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων πολὺ
2 Οἱ δὲ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκ
3 ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν. Ἱκανὸν
χρόνον διέτριψαν παῤῥησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ
τροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σ
4 τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν· (Ἐσχίσ
πλῆθος τῆς πόλεως καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς
5 οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις.) ὡς δὲ ἐγένετο ἐ
ἐθνῶν τε καὶ Ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶ
6 καὶ λιθοβολῆσαι αὐτοὺς, συνιδόντες κατέφυγὸ
7 πόλεις τῆς Λυκαονίας, Λύστραν καὶ Δέρβην,
περίχωρον κἀκεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι.
8 Καί τις ἀνὴρ ἐν Λύστροις ἀδύνατος τ
ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, ὃς
9 περιπεπατήκει. Οὗτος ἤκουε τοῦ Παύλου λαλοῦ
ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ
10 εἶπε μεγάλῃ τῇ φωνῇ· Ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς π
11 ὀρθός! Καὶ ἥλατο καὶ περιεπάτει. Οἱ δὲ ὄχλ
ὃ ἐποίησεν ὁ Παῦλος, ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν
νιστὶ λέγοντες· Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις
12 σαν πρὸς ἡμᾶς. Ἐκάλουν τε τὸν μὲν Βαρνά
τὸν δὲ Παῦλον Ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ
13 τοῦ λόγου. Ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος
πόλεως ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνα
14 σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν. Ἀκούσαντες δὲ οἱ
λοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος διαῤῥήξαντες τὰ ἱμάτ
15 ἐξεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον κράζοντες καὶ λέγοντες

vidisset apertas, districto gladio in eo erat,
i ipse inferret opinans, aufugisse vinctos; sed 28
a voce hunc in modum clamavit: noli ti-
im infligere; nam cuncti sumus hicce! Lumine 29
insiliit ac tremebundus ad pedes Pauli et Silae
s foras productis: domini, inquit, quid me 30
, ut ad salutem pertingam? Illi vero: crede, 31
dominum Iesum Christum, et ad salutem per-
ue domus. Et communicarunt cum eo doctri- 32
: cum omnibus, qui in domo eius erant. Quos 33
a noctis hora a plagis (i. e. cruorem plagis
isset, ipse ac domestici eius omnes confestim
sunt imbuti; iisque in ipsius domum dedu- 34
apposuit et cum tota domo exsultavit, quod
e est Deus) nomen suum dederat. Die au- 35
raetores ablegarunt lictores dicentes: absolve
. Praefectus autem carceris renuntiavit haec 36
lum: ablegarunt praetores, ut absolveremini;
ressi fausto omine abite. Sed Paulus dixit 37
ublice caesos, indemnatos, homines (cives)
carcerem coniecerunt, et nunc clam nos eii-
e vero (pr. nam hoc non faciemus, ut sponte
us), sed veniant ipsi nosque educant. Quae 38
lictores renuntiassent praetoribus, timuerunt
os esse. Ubi venerant, eos placarunt atque 39
nt, ut urbe egrederentur. Egressi autem e 40
diam sunt ingressi visosque fratres confir-
exierunt.

CAP. XVII.

autem Amphipoli et Apollonia Thessalonicen 1
synagoga erat Iudaeorum. Sed, qui Paulo 2
eos ingressus est ac per tria sabbata cum
e libris sacris patefaciens et ante oculos po- 3
in fatis, ut Messias mala subiret et e mor-
etur, et: hic est ille Christus Iesus, quem
nuntio. Et quibusdam ex iis persuasum est 4

Paulus et Silas, clam abire iussi, ad ius civitatis
tantes honeste dimittuntur. 11—40.
Thessalonicen *profecti*, magno a Iudaeis excitato

ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν καὶ προσεκληρώθησαν τῷ Π
καὶ τῷ Σίλᾳ, τῶν τε σεβομένων Ἑλλήνων πολὺ πλῆ
5 γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι. Προσλαβόμεν
οἱ Ἰουδαῖοι τῶν ἀγοραίων τινὰς ἄνδρας πονηροὺς
ὄχλοποιήσαντες ἐθορύβουν τὴν πόλιν· ἐπιστάντες τ
6 οἰκίᾳ Ἰάσονος ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον
τυρόντες δὲ αὐτοὺς ἔσυρον τὸν Ἰάσονα καὶ τινας
φοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας βοῶντες· Ὅτι οἱ τὴν ο
7 μένην ἀναστατώσαντες, οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεισι
ὑποδέδεκται Ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι
δογμάτων Καίσαρος πράττουσι βασιλέα λέγοντες
8 εἶναι, Ἰησοῦν. Ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς
9 τάρχας ἀκούοντας ταῦτα· καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν
10 τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν ἀπέλυσαν αὐτούς.
ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τόν τε Π
καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέροιαν, οἵτινες παραγενόμενοι
11 τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπῆεσαν. Οὗτοι δὲ
εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο
λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀν
12 νοντες τὰς γραφὰς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως· Πολλοὶ
οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν καὶ τῶν Ἑλληνίδων γυν

ulum et Silam secuti sunt, magna copia piorum Grae-
et mulierum primariarum haud paucae. Iudaei au- 5
ubrostranis quibusdam viris improbis sibi adiunctis,
facta, tumultum in urbe excitarunt: adstantes do-
Iasonis ad populum eos ducere studebant, sed, iis 6
epertis, Iasonem et fratres quosdam ad principes ci-
rapuerunt vociferantes: qui orbem terrarum pertur-
t, hi hic quoque adsunt, quos Iason excepit; et hi 7
edicta Caesaris agunt regem alium esse dicentes,
Plebem vero et praefectos civitatis haec audien- 8
rbarunt; et quum a Iasone et reliquis satis accepis- 9
eos absolverunt. Fratres autem Paulum et Silam 10
tim per noctem Beroeam emiserunt, qui quidem,
advenissent, in synagogam Iudaeorum abierunt. Hi 11
iberaliores erant Thessalonicensibus, quippe qui do-
promptissimo animo receperant, quotidie exami-
libros sacros, an haec sic sese haberent. Multi 12
ex iis fidem habuerunt et Graecarum mulierum ho-
m et virorum haud pauci. Quum vero Thessaloni- 13
Iudaei audissent, Beroeae quoque a Paulo traditam
octrinam divinam, venerunt, ut ibi quoque plebem
rent. Confestim vero tunc Paulum emiserunt, ut 14
m mare versus proficisceretur; remanebant autem ibi
et Timotheus. Qui vero Paulum prosequebantur, 15
s usque eum duxerunt et mandato ad Silam et Ti-
m (perferendo) accepto, ut quam celerrime ad eum
t, exierunt.

ios quum Paulus Athenis exspectabat, animus eius ve- 16
issime affectus est contemplans urbem idolis refertam.
agoga igitur cum Iudaeis quidem et Deum colentibus 17
ro quotidie cum quibusvis disserebat; sed quidam Epi- 18
um et Stoicorum philosophorum cum eo digladiaban-
quidam dicebant: quid tandem hic nugator dicere ve-
vero: peregrinorum Deorum annuntiator esse vi-
quoniam laetum nuntium de Iesu et resurrectione

clam Beroeam emittuntur, ubi benevolas aures iis prae-
nines. Sila et Timotheo Beroeae relictis, Paulus sese
Atheuas, ubi in synagoga, foro et in Areopago Epicu-

νομένης ἀναστὰς Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτοὺς· Ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε, ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο διὰ τοῦ στόματός μου ἀκούσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πιστεῦσαι. καὶ ὁ καρδιογνώστης θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς δοὺς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καθὼς καὶ ἡμῖν, καὶ οὐδὲν διέκρινεν μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν. Νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν θεὸν τοῦ θεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι; ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καθ' ὃν τρόπον κἀκεῖνοι. Ἐσίγησε δὲ πᾶν τὸ πλῆθος καὶ ἤκουον Βαρνάβα καὶ Παύλου ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσιν δι' αὐτῶν. Μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς ἀπεκρίθη Ἰακώβος λέγων· Ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. Συμεὼν ἐξηγήσατο, καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται· „Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω καὶ ἀνορθώσω αὐτήν, ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα." Γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν, ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων

rebat. Sumtum eum in Areopagum duxerunt his 19
possumusne cognoscere, quaenam sit haec nova,
te traditur, doctrina? peregrina enim quaedam in- 20
bis audienda. Volumus igitur cognoscere, quid haec
lint. (Athenienses autem omnes et qui ibi pere- 21
ur, nulli alii rei vacant, quam novi quid dicere et
Paulus vero in medio Areopago collocatus: Athe- 22
, inquit, in omnibus rebus (al. omnino) vos ut re-
ces video; peragrans enim et sacra vestra contem- 23
eperi etiam aram, in qua inscriptum erat: ignoto
Quem igitur ignari (ignotum) colitis, hunc ego vo-
nuntio. Deus, qui mundum fecit et omnia, quae in 24
tinentur, hic coeli et orbis terrarum dominus non
in templis manu factis neque ab hominum manibus 25
atur alicuius indigens, qui ipse vitam et animam
ue dat omnibus; fecitque ex uno sanguine totum 26
humanum, ut per universum orbem terrarum habi-
certis temporibus et terminis habitationis eorum
atis; ut quaererent Deum, num forte eum contrecta- 27
deprehenderent, quamquam haud procul ab uno quo-
strum abest; per eum enim vivimus, movemur, su- 28
quemadmodum etiam quidam poetarum vestrorum
unt: „eius enim vel progenies sumus." Dei igitur 29
ies non debemus opinari auro sive argento sive lapidi,
artis et sollertiae hominis, divinum illud esse simile.
gitur, qui tempora ignorantiae neglexit, nunc omni- 30
nium terrarum hominibus mentis mutationem annun-
ropterea quod diem constituit, quo iudicaturus est 31
terrarum per iustitiam per virum, quem destinavit,
e mortuis eo resuscitato fidem fecit omnibus. —
rero mortuorum audivissent resuscitationem, alii qui- 32
ridebant, alii vero dixerunt: audiemus te iterum 33
re. Et sic Paulus e medio eorum exiit. Verum 34
idam Paulum sectati, in quibus Dionysius Areopa-
mulier nomine Damaris et alii cum iis, fidem ha-

Stoicis praesentibus eumque irridentibus verum Deum do-
eputi rei chr. exponit. Eorum, qui Christo nomen dant,
abilis est Dionysius Areopagita. 1—34.

τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορνείας καὶ τοῦ πνικτοῦ καὶ
21 αἵματος. Μωϋσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ π
τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει ἐν ταῖς συναγωγαῖς α
πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος.
22 Τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτ
σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐ
πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν σὺν τῷ Παύλῳ καὶ Βαρν
Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Βαρσαβᾶν καὶ Σίλαν, ἄν
23 ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς· γράψαντες διὰ χειρὸς
τῶν τάδε· „Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι κα
ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κ
24 λίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν χαίρειν. Ἐπειδὴ ἠκούσα
ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀ
σκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέμνεσ
25 καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστειλόμεθα· ἔδοξεν ἡ
γενομένοις ὁμοθυμαδὸν ἐκλεξαμένοις ἄνδρας πέμψαι π
ὑμᾶς σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ καὶ Παύ
26 ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τ
27 ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀπ
στάλκαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ Σίλαν καὶ αὐτοὺς διὰ λόγ
28 ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. Ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ πνεύμα
καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλὴν τ
29 ἐπάναγκες τούτων, ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματ
καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας, ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτ

CAP. XVIII.

Post haec Paulus Athenis digressus Corinthum venit 1
et quum Iudaeum quendam nomine Aquilam, patria Pon- 2
ticum, qui nuperrime ex Italia venerat, eiusque uxorem
Priscillam deprehendisset (propterea quod Claudius edixe-
rat, ut omnes Iudaei Roma excederent), adiit eos et quia 3
idem tractabat opificium, mansit apud eos operasque fa-
ciebat; erant enim tabernaculorum opifices. Disserebat au- 4
tem singulis sabbatis in conventu sacro ac persuadebat Iu-
daeis et Graecis. Ubi vero Silas et Timotheus a Mace- 5
donia venerant, Paulus docendo erat occupatus testans Iu-
daeis, Messiam esse Iesum. Qui quum repugnarent et 6
conviciis eum proscinderent, vestimentis suis excussis dixit
ad eos: sanguis vester in vestrum caput (i. e. culpa per-
nicii vestrae recidat in vos); ego purus ab hoc tempore
ad gentes me conferam. Et illinc transgressus domum cu- 7
iusdam nomine Iusti, qui Deum colebat, intravit, cuius
domus synagogae erat contigua. Crispus autem praefectus 8
synagogae cum tota sua domo nomen dedit domino multi-
que Corinthiorum, qui audiebant, habebant fidem et lo-
tione sacra imbuebantur. Verum dominus per visum no- 9
cte Paulo dixit: noli timere, sed loquere nec taceas,
quia ego tecum sum, neque quisquam manus tibi admove- 10
bit, ut male te tractet, quia in hac urbe multus mihi est
populus. Annum autem et sex menses doctrinam docens 11
divinam versatus est.

Gallione autem proconsule Achaiae Iudaei uno animo 12
contra Paulum surrexerunt eumque ad tribunal duxerunt
e verbis: hic contra legem nostram Deum colere homi- 13
nibus persuadet. Paulo autem os ad loquendum diductu- 14
Gallio ad Iudaeos dixit: si igitur iniuria quaedam erat
aut mala fraus, Iudaei, merito vos sustinerem; sin vero 15
quaestio est de doctrina et de nominibus vestraque lege,
si videbitis; nam horum arbiter equidem esse nolo; 16
iusque a tribunali abegit. Graeci autem omnes So- 17

XVIII. Hinc iter suscipit Corinthum, ubi ab Aquila et Priscil-
, qui, Claudio omnes Iudaeos Roma eiiciente, huc venerant,
hospitio excipitur et singulis sabbati diebus in synagoga docet,
ita in re a Sila et Timotheo, e Macedonia reversis, adiuvatur.
Iudaeis rem chr. cum pertinacia repudiantibus, praefectus syna-
gogae Christo dat nomen et Paulus viso, ut ibi docere pergat,
confirmatus per annum et sex menses permanet. 1—11. Gallio
proconsul Paulum a Iudaeis maligne accusatum tuetur. At So-

Σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ
βήματος· καὶ οὐδὲν τούτων τῷ Γαλλίωνι ἔμελεν.
18 Ὁ δὲ Παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανὰς τοῖς
ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος ἐξέπλει εἰς τὴν Συρίαν καὶ σὺν
αὐτῷ Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν
19 Κεγχρεαῖς· εἶχε γὰρ εὐχήν. Κατήντησε δὲ εἰς Ἔφεσον
κἀκείνους κατέλιπεν αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν
20 συναγωγὴν διελέχθη τοῖς Ἰουδαίοις. Ἐρωτώντων δὲ
αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἐπέ-
21 νευσεν, ἀλλ' ἀπετάξατο αὐτοῖς εἰπών· Δεῖ με πάντως
τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς Ἱεροσόλυμα, πάλιν
δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς τοῦ θεοῦ θέλοντος. Καὶ ἀνήχθη
22 ἀπὸ τῆς Ἐφέσου καὶ κατελθὼν εἰς Καισάρειαν ἀναβὰς
καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν κατέβη εἰς Ἀντιόχειαν
23 καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ ἐξῆλθε διερχόμενος καθεξῆς τὴν
Γαλατικὴν χώραν καὶ Φρυγίαν ἐπιστηρίζων πάντας τοὺς
μαθητάς.
24 Ἰουδαῖος δέ τις Ἀπολλὼς ὀνόματι, Ἀλεξανδρεὺς τῷ
γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς Ἔφεσον, δυνατὸς ὢν
25 ἐν ταῖς γραφαῖς. Οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ
κυρίου καὶ ζέων τῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκρι-
βῶς τὰ περὶ τοῦ κυρίου ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα

thenem praefectum synagogae comprehensum coram tribunali verberabant; nec quidquam horum Gallioni erat curae.

Paulus vero sat multos dies commoratus quum fra- 18
tribus valedixisset, in Syriam enavigabat cumque eo Pris-
cilla et Aquilas, qui Cenchreae caput sibi totonderat; sus-
ceperat enim votum. Ephesum autem delatus illos ibi re- 19
liquit; ipse vero synagogam ingressus cum Iudaeis est col-
locutus. Quibus rogantibus, ut diutius apud ipsos maneret, 20
non annuit, sed his verbis iis valedixit: oportet me omnino 21
festum instantem diem celebrare Hierosolyma ingressum,
sed iterum ad vos revertar Deo volente. Epheso nave so- 22
luta et Caesaream delatus adscendit et coetu, qui ibi erat,
salutato, Antiochiam descendit et aliquamdiu (ibi) versa- 23
tus exiit et peragrabat deinceps Galatiam terram et Phry-
giam omnes confirmans discipulos.

Iudaeus vero quidam Apollos nomine, patria Alexan- 24
drinus, vir eloquens, Ephesum devenit, in libris sacris ad-
modum versatus. Hic viam domini edoctus ac mente va- 25
lens verba faciebat et accurate, quae ad dominum perti-
nebant, docebat, quamquam tantum lotionem sacram Io-
hannis habebat cognitam. Hicce in sacro conventu libere 26
coepit loqui. Quem quum Aquila et Priscilla audivissent,
et assumto accuratius domini viam exposuerunt. Qui 27
quum in Achaiam pervenire cuperet, fratres per litteras
hortati sunt asseclas (Christi), ut eum reciperent; qui de-
latus multum profuit (al. disseruit) fidelibus per gratiam.
Acriter enim Iudaeos redarguebat publice demonstrans per 28
libros sacros, Iesum esse Messiam.

CAP. XIX.

Factum autem est, ut, quum Apollos esset Corinthi, 1
Paulus, superioribus partibus peragratis, Ephesum veni-

---

thenes, praefectus synagogae, pugnis caeditur. 12—17. In Syriam navigaturus cum Priscilla et Aquila Ephesum adit, unde petit Caesaream, Hierosolyma et Antiochiam. Tum in Asiam redux minorem Galatiam revisit ac Phrygiam. — Apollos Alexandrinus vir disertus Ephesi ab Aquila et Priscilla vera chr. doctrina imbutus in Achaia docet. 18—28.

XIX. Paulus adit Ephesum, *ubi* quosdam Iohannis discipulos,

15 μενοις υ. ο του μαντικον. ως δε εμαπτισθη κα
αὐτῆς, παρεκάλεσε λέγουσα· Εἰ κεκρίκατέ με π
16 κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μείνα
παρεβιάσατο ἡμᾶς. Ἐγένετο δὲ πορευομένων
προσευχὴν παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα
ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε
17 ρίοις αὐτῆς μαντευομένη. Αὕτη κατακολουθή
Παύλῳ καὶ ἡμῖν ἔκραζε λέγουσα· Οὗτοι οἱ
δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες κατ
18 σιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας! Τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπ
ἡμέρας. Διαπονηθεὶς δὲ ὁ Παῦλος καὶ ἐπιστρ
πνεύματι εἶπε· Παραγγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι
Χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς. Καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ
19 Ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς, ὅτι ἐξῆλθεν ἡ
ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν Παῦλον καὶ τ
20 εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας κ
ἀγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπον· Οὗτο
θρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν Ἰουδαί
21 χοντες καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη, ἃ οὐκ ἔξεσ
22 παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν Ῥωμαίοις οὖσι. Καὶ σ
ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρρήξ
23 τῶν τὰ ἱμάτια ἐκέλευον ῥαβδίζειν πολλάς τε
αὐτοῖς πληγὰς ἔβαλον εἰς φυλακὴν παραγγείλα
24 δεσμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς, ὃς πα
τοιαύτην εἰληφὼς ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέρα
κὴν καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τ
25 Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας προ
νοι ὕμνουν τὸν θεόν· ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ

ui quum discipulos quosdam deprehendisset, ad eos 2
an Spiritum sanctum accepistis, nomine Christo
Illi vero ad eum dixerunt: sed ne audivimus qui-
n Spiritus sanctus sit. Ad quos: quemnam in finem 3
inquit, lotionem sacram subiistis? Illi vero dixe-
eum in finem,) quem lotio sacra Iohannis specta-
erum Paulus: Iohannes, inquit, baptismo homines 4
tem mutandam obstrinxit dicens populo, ut fidem
t ei qui post ipsum veniret, hoc est, Christo Iesu.
dito lavacrum subierunt sacrum hac lege, ut nomen 5
Iesu profiterentur, et manibus a Paulo iis imposi- 6
ritus sanctus eos occupavit loquebanturque linguis
ducti furore) et vaticinabantur. Erant autem hi 7
viri circiter duodecim. Synagogam vero ingressus 8
oquebatur per tres menses disputans et quae perti-
l regnum Messianum, (iis) persuadens. Quum vero 9
duri (pervicaces) redderentur nec obedirent viam
monstrabat ad vitam beatam) conviciis proscinden-
am hominum multitudine, ab iis digressus discipu-
aravit quotidie colloquens in schola cuiusdam Ty-
Hoc autem factum est duos per annos, ita ut om- 10
ui Asiam inhabitabant, doctrinam domini audirent,
ei et Graeci. Atque miracula haud exigua Deus per 11
Pauli edebat, ita ut sudariis et semicinctiis de eius 12
per aegrotos positis morbi ab iis removerentur im-
exirent daemones. Verum Iudaeorum quoque, qui 13
vagabantur, incantatorum quidam nomen domini,
m ferret iis qui malis laborabant daemonibus, in-
coeperunt his verbis: obtestor vos per Iesum, cu-
eco Paulus est. Erant vero quidam filii Sceuae Iu- 14
raefecti synagogae septem, qui id faciebant. Sed 15
daemon hunc in modum respondit: Iesum nosco et
scio, vos vero quinam estis? Et homo, in quo erat 16
daemon, quum in eos insiliisset, iis potitus praevaluit,
nudi et vulnerati ex illa domo aufugerent. Quod
mnibus et Iudaeis et Graecis, qui Ephesum habitabant, 17
isset, eos omnes incessit timor magnisque laudibus
domini Iesu celebrabant. Multi eorum, qui nomen 18

Sp. sanctum nesciunt, denuo lotione sacra imbuit, in
a docet, miracula edit eoque auctore, Iudaicis exorcistis
actatis, libri magici igne delentur. Quae omnia in com-

[illegible]
τοῦ Παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγι
7 αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ προεφήτευον.
8 δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δωδεκάο. Εἰσελθὼν δὲ
συναγωγὴν ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς διαλε
9 καὶ πείθων περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ὡς
ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν κακολογοῦντες τὴν ὁδὸ
πιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρι
μαθητὰς καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολ
10 ράννου τινός. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε
τας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγ
11 κυρίου Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας. Δυνάμεις τε
12 τυχούσας ἐποίει ὁ θεὸς διὰ τῶν χειρῶν Παύλου
καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ
αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια καὶ ἀπαλλάσσεσθ
αὐτῶν τὰς νόσους, τά τε πνεύματα τὰ πονηρ
13 ρεύεσθαι. Ἐπεχείρησαν δέ τινες καὶ τῶν περιερχ
Ἰουδαίων ἐξορκιστῶν ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντ
πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ
τες· Ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὁ Παῦλος κη
14 Ἦσαν δέ τινες υἱοὶ Σκευᾶ Ἰουδαίου ἀρχιερέως
15 τοῦτο ποιοῦντες. Ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ π
εἶπε· Τὸν Ἰησοῦν γινώσκω καὶ τὸν Παῦλον ἐπί
16 ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ; Καὶ ἐφαλλόμενος ἐπ' αὐ
ἄνθρωπος, ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρόν, κα
κυριεύσας αὐτῶν ἴσχυσε κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμν

ui quum discipulos quosdam deprehendisset, ad eos 2
an Spiritum sanctum accepistis, nomine Christo
Illi vero ad eum dixerunt: sed ne audivimus qui-
n Spiritus sanctus sit. Ad quos: quemnam in finem 3
inquit, lotionem sacram subiistis? Illi vero dixe-
(eum in finem,) quem lotio sacra Iohannis specta-
Verum Paulus: Iohannes, inquit, baptismo homines 4
rtem mutandam obstrinxit dicens populo, ut fidem
t ei qui post ipsum veniret, hoc est, Christo Iesu.
dito lavacrum subierunt sacrum hac lege, ut nomen 5
Iesu profiterentur, et manibus a Paulo iis imposi- 6
ritus sanctus eos occupavit loquebanturque linguis
ducti furore) et vaticinabantur. Erant autem hi 7
viri circiter duodecim. Synagogam vero ingressus 8
loquebatur per tres menses disputans et quae perti-
d regnum Messianum, (iis) persuadens. Quum vero 9
duri (pervicaces) redderentur nec obedirent viam
monstrabat ad vitam beatam) conviciis proscinden-
am hominum multitudine, ab iis digressus discipu-
aravit quotidie colloquens in schola cuiusdam Ty-
Hoc autem factum est duos per annos, ita ut om- 10
ui Asiam inhabitabant, doctrinam domini audirent,
ei et Graeci. Atque miracula haud exigua Deus per 11
Pauli edebat, ita ut sudariis et semicinctiis de eius 12
uper aegrotos positis morbi ab iis removerentur im-
exirent daemones. Verum Iudaeorum quoque, qui 13
vagabantur, incantatorum quidam nomen domini,
m ferret iis qui malis laborabant daemonibus, in-
coeperunt his verbis: obtestor vos per Iesum, cu-
eco Paulus est. Erant vero quidam filii Sceuae Iu- 14
raefecti synagogae septem, qui id faciebant. Sed 15
daemon hunc in modum respondit: Iesum nosco et
n scio, vos vero quinam estis? Et homo, in quo erat 16
daemon, quum in eos insiliisset, iis potitus praevaluit,
nudi et vulnerati ex illa domo aufugerent. Quod
mnibus et Iudaeis et Graecis, qui Ephesum habitabant, 17
isset, eos omnes incessit timor magnisque laudibus
domini Iesu celebrabant. Multi eorum, qui nomen 18

---

e Sp. sanctum nesciunt, denuo lotione sacra imbuit, in
ga docet, miracula edit eoque auctore, Iudaicis exorcistis
aetatis, libri magici igne delentur. Quae omnia in com-

2 Καὶ εὑρών τινας μαθητὰς εἶπε πρὸς αὐτούς· Εἰ π
ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες; Οἱ δὲ εἶπαν πρὸς α
3 Ἀλλ' οὐδὲ, εἰ πνεῦμα ἅγιον ἔστιν, ἠκούσαμεν. Ε
πρὸς αὐτούς· Εἰς τί, οὖν ἐβαπτίσθητε; Οἱ δὲ
4 Εἰς τὸ Ἰωάννου βάπτισμα. Εἶπε δὲ Παῦλος· Ἰω
[μὲν] ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας τῷ λαῷ λέγω
τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσι, τοῦτ'
5 εἰς τὸν [Χριστὸν] Ἰησοῦν. Ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσ
6 εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐπιθέντος α
τοῦ Παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιο
7 αὐτούς· ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ προεφήτευον.
8 δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δωδεκάδες. Εἰσελθὼν δὲ εἰ
συναγωγὴν ἐπαῤῥησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς διαλεγό
9 καὶ πείθων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. Ὡς δὲ
ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν
πιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισε
μαθητὰς καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ
10 ράννου τινός. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο· ὥστε
τας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγο
11 κυρίου Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας. Δυνάμεις τε ο
12 τυχούσας ἐποίει ὁ θεὸς διὰ τῶν χειρῶν Παύλου,
καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χ

, Qui quum discipulos quosdam deprehendisset, ad eos 2
it: an Spiritum sanctum accepistis, nomine Christo
u? Illi vero ad eum dixerunt: sed ne audivimus qui-
n, an Spiritus sanctus sit. Ad quos: quemnam in finem 3
ur, inquit, lotionem sacram subiistis? Illi vero dixe-
it: (eum in finem,) quem lotio sacra Iohannis specta-
. Verum Paulus: Iohannes, inquit, baptismo homines 4
mentem mutandam obstrinxit dicens populo, ut fidem
erent ei qui post ipsum veniret, hoc est, Christo Iesu.
o andito lavacrum subierunt sacrum hac lege, ut nomen 5
nini Iesu profiterentur, et manibus a Paulo iis imposi- 6
Spiritus sanctus eos occupavit loquebanturque linguis
ero ducti furore) et vaticinabantur. Erant autem hi 7
nes viri circiter duodecim. Synagogam vero ingressus 8
tre loquebatur per tres menses disputans et quae perti-
nt ad regnum Messianum, (iis) persuadens. Quum vero 9
dam duri (pervicaces) redderentur nec obedirent viam
tum monstrabat ad vitam beatam) conviciis proscinden-
coram hominum multitudine, ab iis digressus discipu-
separavit quotidie colloquens in schola cuiusdam Ty-
ni. Hoc autem factum est duos per annos, ita ut om- 10
, qui Asiam inhabitabant, doctrinam domini audirent,
udaei et Graeci. Atque miracula haud exigua Deus per 11
us Pauli edebat, ita ut sudariis et semicinctiis de eius 12
super aegrotos positis morbi ab iis removerentur im-
que exirent daemones. Verum Iudaeorum quoque, qui 13
imvagabantur, incantatorum quidam nomen domini,
pem ferret iis qui malis laborabant daemonibus, in-
re coeperunt his verbis: obtestor vos per Iesum, cu-
raeco Paulus est. Erant vero quidam filii Sceuae Iu- 14
praefecti synagogae septem, qui id faciebant. Sed 15
s daemon hunc in modum respondit: Iesum nosco et
um scio, vos vero quinam estis? Et homo, in quo erat 16
s daemon, quum in eos insiliisset, iis potitus praevaluit,
ut nudi et vulnerati ex illa domo aufugerent. Quod
omnibus et Iudaeis et Graecis, qui Ephesum habitabant, 17
tuisset, eos omnes incessit timor magnisque laudibus
en domini Iesu celebrabant. Multi eorum, qui nomen 18

---

sse Sp. sanctum nesciunt, denuo lotione sacra imbuit, in
oga docet, miracula edit eoque auctore, Iudaicis exorcistis
tractatis, libri magici igne delentur. Quae omnia in com-

re. Qui quum discipulos quosdam deprehendisset, ad eos 2
dixit: an Spiritum sanctum accepistis, nomine Christo
dito? Illi vero ad eum dixerunt: sed ne audivimus qui-
dem, an Spiritus sanctus sit. Ad quos: quemnam in finem 3
ritur, inquit, lotionem sacram subiistis? Illi vero dixe-
unt: (eum in finem,) quem lotio sacra Iohannis specta-
at. Verum Paulus: Iohannes, inquit, baptismo homines 4
mentem mutandam obstrinxit dicens populo, ut fidem
berent ei qui post ipsum veniret, hoc est, Christo Iesu.
o audito lavacrum subierunt sacrum hac lege, ut nomen 5
mini Iesu profiterentur, et manibus a Paulo iis imposi- 6
Spiritus sanctus eos occupavit loquebanturque linguis
cero ducti furore) et vaticinabantur. Erant autem hi 7
nes viri circiter duodecim. Synagogam vero ingressus 8
ere loquebatur per tres menses disputans et quae perti-
et ad regnum Messianum, (iis) persuadens. Quum vero 9
dam duri (pervicaces) redderentur nec obedirent viam
tam monstrabat ad vitam beatam) conviciis proscinden-
coram hominum multitudine, ab iis digressus discipu-
separavit quotidie colloquens in schola cuiusdam Ty-
nni. Hoc autem factum est duos per annos, ita ut om- 10
, qui Asiam inhabitabant, doctrinam domini audirent,
Iudaei et Graeci. Atque miracula haud exigua Deus per 11
nus Pauli edebat, ita ut sudariis et semicinctiis de eius 12
te super aegrotos positis morbi ab iis removerentur im-
tique exirent daemones. Verum Iudaeorum quoque, qui 13
cumvagabantur, incantatorum quidam nomen domini,
opem ferret iis qui malis laborabant daemonibus, in-
are coeperunt his verbis: obtestor vos per Iesum, cu-
m praeco Paulus est. Erant vero quidam filii Sceuae Iu- 14
aei praefecti synagogae septem, qui id faciebant. Sed 15
alus daemon hunc in modum respondit: Iesum nosco et
nulum scio, vos vero quinam estis? Et homo, in quo erat 16
alus daemon, quum in eos insiliisset, iis potitus praevaluit,
a ut nudi et vulnerati ex illa domo aufugerent. Quod
um omnibus et Iudaeis et Graecis, qui Ephesum habitabant, 17
notuisset, eos omnes incessit timor magnisque laudibus
omen domini Iesu celebrabant. Multi eorum, qui nomen 18

---

se Sp. sanctum nesciunt, denuo lotione sacra imbuit, in
oga docet, miracula edit eoque auctore, Iudaicis exorcistis
tractatis, libri magici igne delentur. Quae omnia in com-

23 πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ· καὶ
γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν εὗρον
μὸν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο· „Ἀγνώστῳ θεῷ.“ ὃν
ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλ
24 Ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ
οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων οὐκ
25 ποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ· οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρ
ραπεύεται προσδεόμενος τινός· αὐτὸς διδοὺς
26 καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα· ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς
πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσ
γῆς ὁρίσας προστεταγμένους καιροὺς καὶ τοὺς
27 τῆς κατοικίας αὐτῶν· ζητεῖν τὸν θεὸν, εἰ ἄρα
ψησειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν· καίτοιγε οὐ μακρὰν
28 ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα· ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν κ
μεθα καὶ ἐσμεν, ὡς καί τινες τῶν καθ' ὑμᾶς
29 εἰρήκασι· „Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.“ Γένος
χοντες τοῦ θεοῦ οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ
ἢ ἀργύρῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως
30 τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον. Τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆ
ὑπεριδὼν ὁ θεὸς τανῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώ
31 παντάχοῦ μετανοεῖν, διότι ἔστησεν ἡμέραν, ἐν
κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ ἐν ἀνδρὶ
πίστιν παρασχὼν πᾶσιν ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ
32 Ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλ
33 δὲ εἶπον· Ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτ
34 οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν.
ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς
νύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμ

Qui quum discipulos quosdam deprehendisset, ad eos 2
it: an Spiritum sanctum accepistis, nomine Christo
o! Illi vero ad eum dixerunt: sed ne audivimus qui-
, an Spiritus sanctus sit. Ad quos: quemnam in finem 3
ur, inquit, lotionem sacram subiistis? Illi vero dixe-
t: (eum in finem,) quem lotio sacra Iohannis specta-
Verum Paulus: Iohannes, inquit, baptismo homines 4
mentem mutandam obstrinxit dicens populo, ut fidem
erent ei qui post ipsum veniret, hoc est, Christo Iesu.
audito lavacrum subierunt sacrum hac lege, ut nomen 5
ini Iesu profiterentur, et manibus a Paulo iis imposi- 6
Spiritus sanctus eos occupavit loquebanturque linguis
ero ducti furore) et vaticinabantur. Erant autem hi 7
es viri circiter duodecim. Synagogam vero ingressus 8
re loquebatur per tres menses disputans et quae perti-
t ad regnum Messianum, (iis) persuadens. Quum vero 9
dam duri (pervicaces) redderentur nec obedirent viam
am monstrabat ad vitam beatam) conviciis proscinden-
toram hominum multitudine, ab iis digressus discipu-
separavit quotidie colloquens in schola cuiusdam Ty-
ni. Hoc autem factum est duos per annos, ita ut om- 10
qui Asiam inhabitabant, doctrinam domini audirent,
udaei et Graeci. Atque miracula haud exigua Deus per 11
us Pauli edebat, ita ut sudariis et semicinctiis de eius 12
super aegrotos positis morbi ab iis removerentur im-
que exirent daemones. Verum Iudaeorum quoque, qui 13
mvagabantur, incantatorum quidam nomen domini,
pem ferret iis qui malis laborabant daemonibus, in-
re coeperunt his verbis: obtestor vos per Iesum, cu-
raeco Paulus est. Erant vero quidam filii Sceuae Iu- 14
praefecti synagogae septem, qui id faciebant. Sed 15
s daemon hunc in modum respondit: Iesum nosco et
um scio, vos vero quinam estis? Et homo, in quo erat 16
s daemon, quum in eos insiliisset, iis potitus praevaluit,
it nudi et vulnerati ex illa domo aufugerent. Quod
omnibus et Iudaeis et Graecis, qui Ephesum habitabant, 17
tuisset, eos omnes incessit timor magnisque laudibus
n domini Iesu celebrabant. Multi eorum, qui nomen 18

---

sse Sp. sanctum nescirent, denuo lotione sacra imbuit, in
oga docet, miracula edit eoque auctore, Iudaicis exorcistis
tractatis, libri magici igne delentur. Quae omnia in com-

19 καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν, ἔθαυμ
τὰ περίεργα πραξάντων· συνεβίβαζον τὰς βίβλ
τέλειον ἔνωπιον πάντων· καὶ συνεψήφισαν τὰς τι
20 τῶν· καὶ ἐβόων ἀργυρᾶς μυριάδας πέντε. Οὕτω
κρατὶς ὁ λόγος τοῦ κυρίου ηὔξανε καὶ ἴσχυεν.
21 Ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ Παῦλος
πνεύματι διελθὼν τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἀχαΐαν
σθαι εἰς Ἱερουσαλὴμ εἰπών· Ὅτι μετὰ τὸ γενέσ
22 ἔκει δεῖ με καὶ Ῥώμην ἰδεῖν. Ἀποστείλας δὲ
Μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ, Τιμόθ
23 Ἔραστον, αὐτὸς ἐπέσχε χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν.
δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλίγος
24 ὁδοῦ. Δημήτριος γάρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπος
ναοὺς ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος παρείχετο τοῖς τεχνί
25 γασίαν οὐκ ὀλίγην. Οὓς συναθροίσας καὶ τοὺς
τοιαῦτα ἐργάτας εἶπεν· Ἄνδρες, ἐπίστασθε, ὅτι
26 της τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῶν ἐστι, καὶ
καὶ ἀκούετε, ὅτι οὐ μόνον Ἐφέσου, ἀλλὰ σχεδὸ
τῆς Ἀσίας ὁ Παῦλος οὗτος πείσας μετέστησε
ὄχλον λέγων, ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γ
27 Οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος

ant Christo, veniebant confessum et declaratum suum
di rationem. Haud pauci autem eorum, qui res fe- 19
nt supervacaneas, libros collatos coram omnibus com-
bant, quorum pretiis computatis repererunt quinqua-
a millia argenti. Sic vi doctrina domini augebatur ac 20
bat.

His confectis Paulus, Macedonia peragrata atque 21
aia, Hierosolyma proficisci apud animum suum con-
it his verbis: postquam ibi fuero, oportet me Romam
que videre. Duobus autem, qui ei ministrabant, Timo- 22
, et Erasto, in Macedoniam ablegatis, ipse aliquamdiu
ansit in Asia. Illo vero tempore haud exiguus de via, 23
a monstrabat (ad salutem pertingendam), exstitit tumul-
. Quidam enim Demetrius nomine, faber argentarius, 24
culas fabricans Dianae argenteas haud exiguum artifici-
praestabat quaestum. His aliisque eiusmodi rerum opi- 25
us congregatis, dixit: viri, scitis, ex opificio nos no-
u quaestum facere, et videtis atque auditis, non solum 26
esi, sed in tota fere Asia hunc Paulum permultos per-
endo avertisse dicentem, nullos esse Deos, qui manu
centur. Non solum autem hoc est periculum, ne hic 27
stus noster in contemtum abeat, sed etiam magnae
Dianae templum pro nihilo habeatur ac futurum sit,
lane aboleatur maiestas eius, quam universa Asia or-
e terrarum veneratur. Quo audito et ira pleni hunc 28
odum clamarunt: magna est Diana Ephesiorum! Et 29
urbs plena erat rerum perturbatione et Caio et Aristar-
Macedonibus, comitibus Pauli, correptis, uno animo 30
ant in theatrum. Paulum vero ingredi cupientem ad
lum non sinebant discipuli. Quidam autem Asiarcha- 31
quoque ei amici, missis ad eum, hortabantur, ne in
rum se daret. Alii igitur aliud quid clamabant; erat 32
turba confusa et plerique nesciebant, qua de caussa
uxissent. Ex hac autem hominum turba protraxerunt 33
andrum, proiicientibus eum Iudaeis; qui Alexander,
tio manu indicto, apud populum se defendere volebat;
gnito, eum esse Iudaeum, una ex omnibus duas fere 34
clamantibus vox est emissa: magna est Diana Ephe-

---

m rei chr. cedunt. 1—20. Timotheus cum Erasto, Paulo
olyma profecturo, in Macedoniam mittitur. At malis De-
i artibus, qui *apostolum ubique* terrarum Dianae cultum

21 νευσεν, ἀλλ' ἀπετάξατο αὐτοῖς εἰπών· Δεῖ με
τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς Ἱεροσόλυμα
δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς τοῦ Θεοῦ θέλοντος. Καὶ
22 ἀπὸ τῆς Ἐφέσου καὶ κατελθὼν εἰς Καισάρειαν
καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν κατέβη εἰς Ἀν
23 καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ ἐξῆλθε διερχόμενος καθε
Γαλατικὴν χώραν καὶ Φρυγίαν ἐπιστηρίζων πάντ
μαθητάς.

24 Ἰουδαῖος δέ τις Ἀπολλὼς ὀνόματι, Ἀλεξανδ
γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς Ἔφεσον, δυνα
25 ἐν ταῖς γραφαῖς. Οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁ
κυρίου καὶ ζέων τῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκε
βῶς τὰ περὶ τοῦ κυρίου ἐπιστάμενος μόνον τὸ βα
26 Ἰωάννου. Οὗτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν
αγωγῇ. Ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ Ἀκύλας καὶ Πρ
προσελαβόντο αὐτὸν καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθε
27 τοῦ Θεοῦ ὁδόν. Βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν
Ἀχαΐαν προτρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς
ταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν· ὃς παραγενόμενος συν
28 πολὺ τοῖς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάριτος. Εὐτόν
τοῖς Ἰουδαίοις διακατηλέγχετο δημοσίᾳ ἐπιδεικν
τῶν γραφῶν, εἶναι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.

ΚΕΦ. ΧΙΧ.

1 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν Ἀπολλὼ εἶναι ἐν Κ
Παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη ἐλθεῖν εἰς

lorum! Scriba autem quum populum placasset, dixit: 35
Ephesii, quisnam est homo, qui nesciat urbem Ephesinam
multricem esse assiduam magnae Dianae eiusque simulacri
coelitus delapsi? His igitur extra controversiam positis 36
convenit, vos esse placatos neque quidquam agere praecipi-
tanter! Adduxistis enim viros hos neque sacrilegos neque 37
impie in deam vestram loquentes. Si igitur Demetrius ejus- 38
que socii artifices causam adversus aliquem habent; habentur
conventus forenses et proconsules sunt: causam inter se
disceptent; sin vero quid de aliis rebus inquiritis, in legi- 39
tima concione dissolvetur. Etenim veremur, ne propter ho- 40
diernum diem seditionis accusemur, quum nulla eius causa
adsit, cuius rationem reddere poterimus (nempe,) huius
rerum perturbationis. Quibus dictis concionem absolvit.

CAP. XX.

Post sedatum tumultum Paulus convocatis discipulis 1
dedixit et egressus est, ut in Macedoniam proficisceretur.
Pragratis vero istis regionibus multisque verbis eos (Chri- 2
anos) cohortatus venit in Graeciam, ubi per tres menses 3
rsatus, insidiis a Iudaeis ei structis, quum in eo esset, ut
riam nave peteret, consilium cepit revertendi per Mace-
niam. Comitabuntur autem eum usque in Asiam Sopater 4
us Pyrrhi, Beroeensis, Thessalonicensium vero Aristar-
is et Secundus et Caius Derbensis et Timotheus, Asiani
o Tychicus et Trophimus. Hi praegressi manebant nos 5
bade. Nos vero quum post ferias paschales Philippis 6
navigassemus, die quinto Troadem ad eos venimus, ubi
tem dies consumsimus. Primo vero hebdomadis die nobis 7
panem frangendum congregatis, Paulus postridie exitu-
cum iis sermones conferebat sermonemque ad mediam
ue noctem continuavit. Lucernae autem sat multae 8
nt in superiore aedium parte, ubi eramus congregati.
dam vero adolescens nomine Eutychus sedens in fenestra, 9

---

ogare secessit, magna oritur plebis ac turbulenta seditio, cui
ea scriba publicus finem imponit. 21—40.
X. Paulus per Macedoniam in Graeciam profectus revertitur
Macedoniam et cum Luca, nave Philippis soluta, Troadem

τοῦ Παύλου τὰς χεῖρας ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅ
7 αὐτοὺς, ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ προεφήτευον.
8 δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δεκαδύο. Εἰσελθὼν δὲ
συναγωγὴν ἐπαῤῥησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς διαλ
9 καὶ πείθων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. Ὡς
ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν κακολογοῦντες τὴν ὁ
πιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρ
μαθητὰς καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχο
10 ράννου τινός. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥ
τας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λ
11 κυρίου Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας. Δυνάμεις τε
12 τυχούσας ἐποίει ὁ θεὸς διὰ τῶν χειρῶν Παύλο
καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ
αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια καὶ ἀπαλλάσσεσ
αὐτῶν, τὰς νόσους, τά τε πνεύματα τὰ πονηρ
13 ρεῖσθαι. Ἐπεχείρησαν δέ τινες καὶ τῶν περιερ
Ἰουδαίων ἐξορκιστῶν ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχο
πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησο
τες· Ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὁ Παῦλος κ
14 Ἦσαν δέ τινες υἱοὶ Σκευᾶ Ἰουδαίου ἀρχιερέως
15 τοῦτο ποιοῦντες. Ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ
εἶπε· Τὸν Ἰησοῦν γινώσκω καὶ τὸν Παῦλον ἐπ
16 ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ; Καὶ ἐφαλλόμενος ἐπ' α
ἄνθρωπος, ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, κα
κυριεύσας αὐτῶν ἴσχυσε κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμ
17 τετραυματισμένους ἐκφεύγειν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου.
δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλ

ulo diutius disserente, vi soporis
atione sublatusque est mortuus.
disset, ei incubuit eumque am- 10
rbari; nam anima in eo est. Quum 11
em fractum comedisset, satis diu
locutus, sic est egressus. Puerum 12
nec mediocriter recreati sunt. Nos 13
rogressi Assum navigavimus illinc
enim constituerat ipse pedibus iter
Assi (Assum ingressus) nobiscum 14
ecepto venimus Mitylenen atque illinc
sequenti die e regione Chii devenimus.
Samum appulimus et Trogyllii morati 15
nimus. Decreverat enim Paulus Ephe- 16
, ne in Asia tempus tereret; prope-
i fieri posset, die Pentecostes veniret

em missis Ephesum seniores ecclesiae 17
vero ad eum venissent, dixit iis: vos 18
de die, a quo Asiam sum ingressus, quo- 19
er omne tempus versatus sum ministrans
ni modestia et lacrymis et periculis, quae
Iudaeorum insidiis acciderunt; (nostis) quam 20
duxerim rebus utilibus (nempe,) ut vobis
nec vos docerem publice et privatim, gra- 21
et Iudaeos et Graecos de animi ad Deum
fide in dominum nostrum Iesum Christum.
l ego mente subactus (impetu animi) profi- 22
ma ignarus, quae in ea mihi sint eventu-
am quod Spiritus singulis in oppidis mihi 23
testatur, vincula me et calamitates ma-
il (eorum) curo nec vitam meam mihi ipsi 24
ut cursum meum absolvam cum gaudio (i. e.
as impedit, quominus cursum meum animo
) et ministerium, quod accepi a domino no-
evangelium gratiae divinae confirmarem te-
iam, ecce! ego novi, faciem meam non am- 25

, ubi plures iter cum eo suscepturi praestolantur, et Eu-
n aedificio, ubi verba facit, delapsum vitae restituit.
Assum perveniunt, tum itinere maritimo prope Samum Tro-
noete transacta Miletum indeque Ephesum, ubi coram coe-
h. presbyteris evocatis calamitates ipsi imminentes significat,

22 ἔχει σοι με καὶ ἔνιμην ἰδεῖν. Ἀποστειλάς τε
Μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ, Τι
23 Ἔραστον, αὐτὸς ἐπέσχε χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν
δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλίγο
24 ὁδοῦ. Δημήτριος γάρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπ
ναοὺς ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος παρείχετο τοῖς τε
25 γασίαν οὐκ ὀλίγην. Οὓς συναθροίσας καὶ τ
τοιαῦτα ἐργάτας εἶπεν· Ἄνδρες, ἐπίστασθε, ὅ
26 της τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῶν ἐστι, κα
καὶ ἀκούετε, ὅτι οὐ μόνον Ἐφέσου, ἀλλὰ σχ
τῆς Ἀσίας ὁ Παῦλος οὗτος πείσας μετέστη
ὄχλον λέγων, ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν
27 Οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρ
λεγόμενον ἔλθειν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶ
δος ἱερὸν εἰς οὐδὲν λογισθῆναι, μέλλειν τε
ρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ Ἀ
28 οἰκουμένη σέβεται. Ἀκούσαντες δὲ καὶ γενό
ρεις θυμοῦ ἔκραζον λέγοντες· Μεγάλη ἡ Ἄρ
29 σίων! Καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις ὅλη τῆς συγχύσε
σάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον συναρπάσα
30 καὶ Ἀρίσταρχον Μακεδόνας συνεκδήμους Παύ
δὲ Παύλου βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμο
31 αὐτὸν οἱ μαθηταί. Τινὲς δὲ καὶ τῶν Ἀσιά
αὐτῷ φίλοι πέμψαντες πρὸς αὐτὸν παρεκάλο
32 ναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον. Ἄλλοι μὲν οὖ
ἔκραζον· ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη καὶ
33 οὐκ ἤδεισαν, τίνος ἕνεκεν συνεληλύθεισαν.
ὄχλου προβιβάσαν Ἀλέξανδρον προβαλόντων

somno oppressus, Paulo diutius disserente, vi soporis
lit a tertia contignatione sublatusque est mortuus.
us vero quum descendisset, ei incubuit eumque am- 10
is dixit: nolite perturbari; nam anima in eo est. Quum 11
adscendisset et panem fractum comedisset, satis diu
iluculum usque collocutus, sic est egressus. Puerum 12
n duxerunt vivum nec mediocriter recreati sunt. Nos 13
ad navigium progressi Assum navigavimus illinc
um recepturi; sic enim constituerat ipse pedibus iter
rus. Quum vero Assi (Assum ingressus) nobiscum 14
congressus, eo recepto venimus Mitylenen atque illinc
a enavigassemus, sequenti die e regione Chii devenimus.
ero autem die ad Samum appulimus et Trogyllii morati 15
idie Miletum venimus. Decreverat enim Paulus Ephe- 16
praeternavigare, ne in Asia tempus tereret; prope-
t enim, ut, si fieri posset, die Pentecostes veniret
osolyma.
A Mileto autem missis Ephesum seniores ecclesiae 17
avit. Quum vero ad eum venissent, dixit iis: vos 18
s, a primo inde die, a quo Asiam sum ingressus, quo- 19
o vobiscum per omne tempus versatus sum ministrans
ino cum omni modestia et lacrymis et periculis, quae
in illis Iudaeorum insidiis acciderunt; (nostis) quam 20
me me subduxerim rebus utilibus (nempe,) ut vobis
indicarem nec vos docerem publice et privatim, gra- 21
monens et Iudaeos et Graecos de animi ad Deum
ersione ac fide in dominum nostrum Iesum Christum.
nunc, ecce! ego mente subactus (impetu animi) profi- 22
r Hierosolyma ignarus, quae in ea mihi sint eventu-
praeter quam quod Spiritus singulis in oppidis mihi 23
in modum testatur, vincula me et calamitates ma-
. At nihil (eorum) curo nec vitam meam mihi ipsi 24
o caram, ut cursum meum absolvam cum gaudio (i. e.
vitae caritas impedit, quominus cursum meum animo
absolvam) et ministerium, quod accepi a domino no-
Iesu, ut evangelium gratiae divinae confirmarem te-
oniis. Et iam, ecce! ego novi, faciem meam non am- 25

---

nit, ubi plures iter cum eo suscepturi praestolantur, et Eu-
m aedificio, ubi verba facit, delapsum vitae restituit.
Assum perveniunt, tum itinere maritimo prope Samum Tro-
nocte transacta Miletum indeque Ephesum, ubi coram coe-
h. presbyteris evocatis *calamitates ipsi* imminentes significat,

οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες
26 διῆλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.
τίθεμαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, ὅτι καθ
27 ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων· οὐ γὰρ ὑπεστειλάμη
28 ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ.
οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τ
τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλ
θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ αἵματος τ
29 Ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τ
30 μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς μὴ φειδόμενοι τοῦ
καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦ
στραμμένα τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσ
31 Διὸ γρηγορεῖτε μνημονεύοντες, ὅτι τριετίαν ν
ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθ
32 ἕκαστον. Καὶ τανῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς, ἀδελ
θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ τῷ δυνα
κοδομῆσαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς
33 νοις πᾶσιν. Ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμο
34 ἐπεθύμησα· αὐτοὶ γινώσκετε, ὅτι ταῖς χρείαις
35 τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται.
ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμ

visuros vos omnes, inter quos regnum Messia-
voce annuntians versatus sum (pr. quorum ter-
ravi inter eos annuntians reg. M.). Quare testor 26
erno die, me purum esse a sanguine omnium;
me subduxi, ut vobis non omnem Dei volun- 27
nuntiarem. Attendite igitur ad vosmetipsos to- 28
regem, in quo vos Spiritus sanctus episcopos
, ut pasceretis coetum Dei, quem per suum ipsius
sibi comparavit. Ego enim novi hoc, ventu- 29
post abitum meum lupos vobis graves gregi non
, et ex vobismetipsis proditurus esse viros per- 30
lentes, ut discipulos (quos habetis,) ad suas par-
nt. Quapropter vigilate memores, me per trien- 31
noctuque cum lacrymis unumquemque monere
sse. Atque nunc commendo vos, fratres, Deo et 32
eius benevolentiae, quae superstruere (i. e. au-
fide et pietate) potest ac dare vobis haereditam
m beatam) in numero sanctorum (i. e. Christia-
ui Deum habent sibi propitium). Argentum sive 33
e vestimenta non concupivi; ipsi nostis, necessita- 34
et eorum qui mecum erant has manus succurrisse.
vobis demonstravi, sic laborantes oportere iuvare 35
ac memores esse verborum domini Iesu; nam
: „magis iuvat dare quam accipere. Quae quum 36
genubus suis flexis cum iis omnibus precatus est.
ius autem exstitit omnium fletus et collum Pauli 37
um deosculabantur id maxime dolentes, quod di- 38
sos faciem eius non amplius esse contemplaturos.
bantur autem eum ad navem.

CAP. XXI.

m vero ab eorum amplexibus divulsi in altum 1
delati, recto cursu in Coum venimus, die autem 2
Rhodum atque illinc Patara et navem, quae Phoe-
eret, nacti, ea conscensa, solvimus. Cypro au- 3
specta eaque ad sinistram relicta in Syriam naviga-
t Tyrum appulimus; nam (illuc tendebat) navis
onus suum exponebat. Et discipulis repertis, 4

---

tus, quem ab omni macula immunem condiderit, iis
t eosque lacrymantes *cum lacrymis* iubet valere. 1—38.
aulus *Hierosolyma petens ad* Tyrum appellit: hinc per

ἀνευρόντες τοὺς μαθητὰς ἐπεμείναμεν αὐτοῖς ἡ
ἑπτά· οἵτινες τῷ Παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος
5 ἀναβαίνειν εἰς Ἱερουσαλήμ. Ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμᾶς
τίσαι τὰς ἡμέρας, ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα προπεμπ
ἡμᾶς πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἕως ἔξω τῆ
λεως καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν προσ
6 μέθα καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἐπέβημεν εἰς τὸ π
7 ἐκεῖνοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. Ἡμεῖς δὲ τὸν
διανύσαντες ἀπὸ Τύρου κατηντήσαμεν εἰς Πτολε
καὶ ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς ἐμείναμεν ἡμέραν
8 παρ' αὐτοῖς. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξελθόντες ἤλθομ
Καισάρειαν καὶ εἰςελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππο
εὐαγγελιστοῦ, ὄντος ἐκ τῶν ἑπτά, ἐμείναμεν παρ'
9 Τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες παρθένοι τέσσαρες π
10 τεύουσαι. Ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν ἡμέρας πλείους κ
11 θέ τις ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας προφήτης ὀνόματι Ἄγαβο
ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ Π
δήσας τε αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας εἶπε·
λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· Τὸν ἄνδρα, οὗ ἐστιν ἡ
αὕτη, οὕτω δήσουσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ οἱ Ἰουδαῖ
12 παραδώσουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν. Ὡς δὲ ἠκούσαμεν

ptem dies ibi permansimus, qui quidem Paulo dicebant
r Spiritum, ne Hierosolyma adscenderet. His diebus 5
tem finitis egressi proficiscebamur prosequentibus nos
nibus cum mulieribus et liberis usque extra urbem fle-
sque genubus in littore (al. prope littus) preces fudimus
, quum nobis invicem valedixissemus, navem conscen- 6
imus; illi autem domum redierunt. Nos vero, expedita 7
vigatione Tyro Ptolemaidem devenimus et, salutatis fra-
ibus, unum diem apud eos mansimus. Postridie autem 8
gressi venimus Caesaream atque ingressi domum Philippi
vangelistae, qui unus erat e septemviris (diaconis, apud
um mansimus. Huic vero erant quatuor filiae virgines, 9
uae vaticinabantur. Nobis autem plures dies permanen- 10
bus quidam e Iudaea propheta nomine Agabus descendit,
ui, quum ad nos venisset, cingulo Pauli sumto vinctisque
uis manibus ac pedibus dixit: haec dicit Spiritus san- 11
tus: virum, cuius est hoc cingulum, sic vincient Hiero-
olymis Iudaei et manibus gentilium tradent. His vero 12
aditis, et nos et incolae eum rogabamus, ne Hierosolyma
dscenderet. At Paulus respondit: quid est, quod ploretis 13
t animum meum frangatis? ego enim non solum vinciri, sed
tiam mori nominis domini Iesu profitendi causa Hierosolymis
aratus sum. Qui quum persuaderi non posset, quievimus 14
icentes: fiat voluntas domini. Post hos autem dies va- 15
ibus collectis Hierosolyma adscendimus. Verum etiam 16
uidam discipulorum Caesarea nobiscum venerant, qui nos
d Mnasonem quendam Cyprium, antiquum discipulum, cu-
is hospitio usi eramus (al. uteremur), ducebant.

Nos autem Hierosolyma ingressos fratres lubenter ex- 17
eperunt. Die vero sequenti Paulus nobiscum ad Iacobum 18
ntravit omnesque aderant seniores. Quibus salutatis dein- 19
eps singula, quae Deus per eius ministerium fecerat inter
entiles, enarrabat. Quo audito illi laudibus Deum cele- 20

---

tolemaidem pervenit Caesaream, ubi apud Philippum versanti
gabus vincula divinat mox futura. Attamen apostolus fortis-
mo animo urbem adit fatalem cum aliquot Caesareensibus. 1—16.
fratribus ibi benigne exceptus rebusque, quas gesserat, expo-
tis, ut invidiam atque insidias Iudaeorum evitet, cum aliquot

εἰπόν τι αὐτῷ· Θεωρεῖς, ἀδελφέ, πόσαι μυρι
Ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων· καὶ πάντες ζηλ
21 νόμου ὑπάρχουσι. Κατηχήθησαν δὲ περὶ σοῦ,
στασίαν διδάσκεις ἀπὸ Μωϋσέως τοὺς κατὰ
πάντας Ἰουδαίους λέγων, μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς
22 μηδὲ τοῖς ἔθεσι περιπατεῖν. Τί οὖν ἐστι; πά
πλῆθος συνελθεῖν· ἀκούσονται γὰρ, ὅτι
23 Τοῦτο οὖν ποίησον, ὃ σοι λέγομεν· Εἰσὶν ἡμῖ
24 τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν. Τούτους
βὼν ἁγνίσθητι σὺν αὐτοῖς καὶ δαπάνησον ἐπ
ἵνα ξυρήσωνται τὴν κεφαλὴν, καὶ γνώσονται πά
ὧν κατήχηνται περὶ σοῦ οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ στι
25 αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσων. Περὶ δὲ τῶν πε
των ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν κρίναντες μηδὲν
τηρεῖν αὐτοὺς, εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐτοὺς τό, π
26 θυτον καὶ τὸ αἷμα καὶ πνικτὸν καὶ πορνείαν.
Παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας τῇ ἐχομένῃ ἡ
αὐτοῖς ἁγνισθεὶς εἰσῄει εἰς τὸ ἱερὸν διαγγέλλων
πλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προ
ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά.
27 Ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖ
ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν

plius esse visuros vos omnes, inter quos regnum Messianum alta voce annuntians versatus sum (pr. quorum terram peragravi inter eos annuntians reg. M.). Quare testor 26
vos hodierno die, me purum esse a sanguine omnium; non enim me subduxi, ut vobis non omnem Dei volun- 27
tatem annuntiarem. Attendite igitur ad vosmetipsos to- 28
tumque gregem, in quo vos Spiritus sanctus episcopos constituit, ut pasceretis coetum Dei, quem per suum ipsius sanguinem sibi comparavit. Ego enim novi hoc, ventu- 29
ros esse post abitum meum lupos vobis graves gregi non parcentes, et ex vobismetipsis proditurosesse viros per- 30
versa tradentes, ut discipulos (quos habetis,) ad suas partes trahant. Quapropter vigilate memores, me per trien- 31
nium die noctuque cum lacrymis unumquemque monere non desiisse. Atque nunc commendo vos, fratres, Deo et 32
doctrinae eius benevolentiae, quae superstruere (i. e. augere vos fide et pietate) potest ac dare vobis haereditatem (vitam beatam) in numero sanctorum (i. e. Christianorum, qui Deum habent sibi propitium). Argentum sive 33
aurum sive vestimenta non concupivi; ipsi nostis, necessita- 34
tibus meis et eorum qui mecum erant has manus succurrisse. Omnino vobis demonstravi, sic laborantes oportere iuvare 35
aegrotos ac memores esse verborum domini Iesu; nam ipse dixit: „magis iuvat dare quam accipere. Quae quum 36
dixisset, genubus suis flexis cum iis omnibus precatus est. Sat magnus autem exstitit omnium fletus et collum Pauli 37
amplexi eum deosculabantur id maxime dolentes, quod di- 38
xerat, ipsos faciem eius non amplius esse contemplaturos. Prosequebantur autem eum ad navem.

CAP. XXI.

Quum vero ab eorum amplexibus divulsi in altum 1
essemus delati, recto cursu in Coum venimus, die autem 2
sequenti Rhodum atque illinc Patara et navem, quae Phoenicem peteret, nacti, ea conscensa, solvimus. Cypro au- 3
tem conspecta eaque ad sinistram relicta in Syriam navigabamus et Tyrum appulimus; nam (illuc tendebat) navis (et) illic onus suum exponebat. Et discipulis repertis, 4

---

curam coetus, quem ab omni macula immunem condiderit, iis commendat eosque lacrymantes cum lacrymis iubet valere. 1—38. XXI. Paulus Hierosolyma petens ad Tyrum appellit: hinc per

διαβαίνοντες ἀπὸ Τύρου κατηντήσαμεν εἰς Πτ
καὶ ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς ἐμείναμεν ἡμε
8 παρ' αὐτοῖς. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξελθόντες ἦλ
Καισάρειαν καὶ εἰςελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλί
εὐαγγελιστοῦ, ὄντος ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείναμεν πα
9 Τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες παρθένοι τέσσαρες
10 τεύουσαι. Ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν ἡμέρας πλείο
11 θέ τις ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας προφήτης ὀνόματι Ἄγ
ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ
δήσας τε αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας εἶ
λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· Τὸν ἄνδρα, οὗ ἐστι
αὕτη, οὕτω δήσουσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ οἱ Ἰου
12 παραδώσουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν. Ὡς δὲ ἠκούσα
τα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντόπιοι τοῦ
13 βαίνειν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ
Τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου
δίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ
εἰς Ἱερουσαλὴμ ἑτοίμως ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματο
14 ρίου Ἰησοῦ. Μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ ἡσυχι
15 πόντες· Τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γενέσθω. Με
16 ἡμέρας ταύτας ἐπισκευασάμενοι ἀνεβαίνομεν
σαλήμ. Συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ Κ
σὺν ἡμῖν ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν, Μνά
Κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ.
17 Γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀσμένω
18 το ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰςῄει
σὺν ἡμῖν πρὸς Ἰάκωβον· πάντες τε παρεγένοντο
19 βύτεροι. Καὶ ἀσπασάμενος αὐτοὺς ἐξηγεῖτο

septem dies ibi permansimus, qui quidem Paulo dicebant
per Spiritum, ne Hierosolyma adscenderet. His diebus 5
autem finitis egressi proficiscebamur prosequentibus nos
omnibus cum mulieribus et liberis usque extra urbem fle-
risque genubus in littore (al. prope littus) preces fudimus
et, quum nobis invicem valedixissemus, navem conscen- 6
dimus; illi autem domum redierunt. Nos vero, expedita 7
navigatione Tyro Ptolemaidem devenimus et, salutatis fra-
tribus, unum diem apud eos mansimus. Postridie autem 8
egressi venimus Caesaream atque ingressi domum Philippi
evangelistae, qui unus erat e septemviris (diaconis, apud
eum mansimus. Huic vero erant quatuor filiae virgines, 9
quae vaticinabantur. Nobis autem plures dies permanen- 10
tibus quidam e Iudaea propheta nomine Agabus descendit,
qui, quum ad nos venisset, cingulo Pauli sumto vinctisque
suis manibus ac pedibus dixit: haec dicit Spiritus san- 11
ctus: virum, cuius est hoc cingulum, sic vincient Hiero-
solymis Iudaei et manibus gentilium tradent. His vero 12
auditis, et nos et incolae eum rogabamus, ne Hierosolyma
adscenderet. At Paulus respondit: quid est, quod ploretis 13
et animum meum frangatis? ego enim non solum vinciri, sed
etiam mori nominis domini Iesu profitendi causa Hierosolymis
paratus sum. Qui quum persuaderi non posset, quievimus 14
dicentes: fiat voluntas domini. Post hos autem dies va- 15
sibus collectis Hierosolyma adscendimus. Verum etiam 16
quidam discipulorum Caesarea nobiscum venerant, qui nos
ad Mnasonem quendam Cyprium, antiquum discipulum, cu-
ius hospitio usi eramus (al. uteremur), ducebant.

Nos autem Hierosolyma ingressos fratres lubenter ex- 17
ceperunt. Die vero sequenti Paulus nobiscum ad Iacobum 18
intravit omnesque aderant seniores. Quibus salutatis dein- 19
ceps singula, quae Deus per eius ministerium fecerat inter
gentiles, enarrabat. Quo audito illi laudibus Deum cele- 20

Ptolemaidem pervenit Caesaream, ubi apud Philippum versanti Agabus vincula divinat mox futura. Attamen apostolus fortissimo animo urbem adit fatalem cum aliquot Caesarecusibus. 1—16. A fratribus ibi benigne exceptus rebusque, quas gesserat, expositis, ut invidiam atque insidias Iudaeorum evitet, cum aliquot

βὼν ἁγνίσθητι σὺν αὐτοῖς καὶ δαπάνησον ἐπ'
ἵνα ξυρήσωνται τὴν κεφαλὴν, καὶ γνώσονται πάντ
ὧν κατήχηνται περὶ σοῦ οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ στοιχ
25 αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσων. Περὶ δὲ τῶν πεπι
των ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν κρίναντες μηδὲν τ
τηρεῖν αὐτοὺς, εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐτοὺς τό τε
26 θυτον καὶ τὸ αἷμα καὶ πνικτὸν καὶ πορνείας.
Παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας τῇ ἐχομένῃ ἡμε
αὐτοῖς ἁγνισθεὶς εἰςῄει εἰς τὸ ἱερὸν διαγγέλλων
πλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προς
ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἡ προςφορά.
27 Ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθ
ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τ
συνέχεον πάντα τὸν ὄχλον καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖ
28 αὐτὸν κράζοντες· Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε.
ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμ
τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχοῦ διδάσκων·
καὶ Ἕλληνας εἰςήγαγεν εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κεκοίνω
29 ἅγιον τόπον τοῦτον. (Ἦσαν γὰρ προεωρακότες
μον τὸν Ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμι
30 εἰς τὸ ἱερὸν εἰςήγαγεν ὁ Παῦλος.) Ἐκινήθη τε
ὅλη καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ καὶ ἐπιλα
τοῦ Παύλου εἷλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ
31 ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. Ζητούντων δὲ αὐτὸν ἀπ
ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρης, ὅτι ὅλη σ
32 ται Ἱερουσαλὴμ, ὃς ἐξαυτῆς παραλαβὼν στρατιώ
ἑκατοντάρχους κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς. Οἱ δὲ

ıltes autem mei lucem quidem videbant et expavefacti sunt, 9
vocem mecum loquentis non audiverunt. Dixi autem: 10
l faciam, domine? Dominus vero dixit ad me: surge
roficiscere Damascum ibique dicetur tibi de omnibus,
e tibi facienda destinata sunt. Quum vero non vide- 11
prae splendore illius lucis, manu a comitibus meis du-
Damascum veni. Verum Ananias quidam, vir pius 12
ıudum legem, têstatus ab omnibus, qui ibi habitant,
eis, quum venisset ad me et adstitisset, mihi: Saule, 13
it, frater, dispice! Et ego hac ipsa hora in eum di-
i. Ille vero: Deus, inquit, maiorum nostrorum (iam 14
ım) constituit, ut voluntatem eius cognosceres, iustum
n videres ac vocem ex ore eius audires; nam testis ei 15
apud omnes homines eorum quae vidisti et audivisti.
nunc quid cunctaris? surge, subi lotionem sacram et 16
ine eius invocato peccata tua tibi ablue. Hierosoly- 17
autem reversus et preces fundens in templo extra me
ıis vidi eum mihi dicentem: Festina ac subito egredere 18
rosolymis, quoniam tuum de me testimonium non ad-
ent. Et ego dixi: domine, ipsi sciunt, me per singu- 19
synagogas homines nomini tuo addictos in custodiam
idisse et verberasse; et quum sanguis Stephani testis 20
effundebatur, et ipse adstiti et probavi et custodivi
timenta eorum, qui eum e medio tollebant. Atque ad 21
proficiscere, inquit; nam te ego ad gentes procul
motas) ablegabo. Quem quum ad hanc usque vocem 22
lirent, vocem suam hunc in modum sustulerunt: tolle
terra eiusmodi hominem! non enim fas est, eum vivere.
ibus clamantibus et vestimenta iactantibus et pulverem 23
ientibus in aerem tribunus eum in praesidia duci ius-
, et flagellis eum examinari imperavit, ut cognosce- 24
t, quam ob causam sic adversus eum vociferarent. Quum 25
iem loris eum protendissent (i. e. obiecissent), Paulus
tit ad tribunum adstantem: an licet vobis hominem Ro-

ıs fuerit, fervore et amore legis Mos. deposito, sed de div. ad
otiles legatione memorans interpellatur et plebe omnia ei mi-
ante deducitur in praesidia, ubi, provocans ad ius civitatis Rom.

34 ἂν εἴη καὶ τί ἐστι πεπραγκώς. Ἄλλος δὲ ἄλλο τι
ἐν τῷ ὄχλῳ. Μὴ δυνάμενος δὲ γνῶναι τὸ ἀσφαλ
τὸν θόρυβον ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρ
35 λήν. Ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμούς,
βαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τ
36 τοῦ ὄχλου· ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ
37 Αἶρε αὐτόν! Μέλλων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν παρ
ὁ Παῦλος λέγει τῷ χιλιάρχῳ· Εἰ ἔξεστί μοι ε
38 πρός σε; Ὁ δὲ ἔφη· Ἑλληνιστὶ γινώσκεις Ο
σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν
τώσας καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακι
39 ἄνδρας τῶν σικαρίων; Εἶπε δὲ ὁ Παῦλος· Ἐ
φρωπός μέν εἰμι Ἰουδαῖος Ταρσεὺς τῆς Κιλικ
ἀσήμου πόλεως πολίτης· δέομαι δέ σου, ἐπίτρε
λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν.
40 Ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ ὁ Παῦλος ἑστὼς
ἀναβαθμῶν κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ. Πολλῆς
γενομένης προσεφώνησε τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ λέγ

ΚΕΦ. XXII.

1 Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μ
2 πρὸς ὑμᾶς νυνὶ ἀπολογίας. Ἀκούσαντες δὲ

anum atque indemnatum flagris caedere? Quo audito 26
nturio ad tribunum accessit eique hunc in modum nun-
avit: quid facturus es? hic enim homo est Romanus.
ribunus autem quum advenisset, ei: dic mihi, inquit, 27
es Romanus? Ille vero: profecto, inquit. Tribunus 28
spondit: ego magna pecuniae summa hanc civitatem mihi
ravi. Paulus autem: ego vero vel (civis Rom.) natus
m. Confestim igitur, qui eum erant examinaturi, ab 29
destiterunt, atque etiam tribunus sibi metuit certior
ctus, eum esse Romanum et quod eum vinxerat.

Postero autem die cupiens certo cognoscere, cur a 30
daeis accusaretur, solvit eum et summis sacerdotibus to-
que synedrio convenire iusso, Paulum deductum coram
statuit.

CAP. XXIII.

Paulus autem defixis in synedrium oculis: viri fra- 1
es, inquit, ego mente recti omnino sibi conscia Deo pro-
nciam meam gessi (i. e. Deum colui) ad hunc usque diem.
t summus pontifex Ananias iis, qui ei adstabant, man- 2
avit, ut os eius ferirent. Tum Paulus ad eum dixit: Cer- 3
ssime te feriet Deus, paries dealbate! et tu sedes meus
secundum legem iudex et contra leges me iubes verbera-
ri? Qui vero adstabant, dixerunt: pontificem maximum 4
Dei conviciaris? Paulus: non noveram, inquit, fratres, 5
esse eum pontificem maximum; scriptum est enim: prin-
cipi populi tui non maledices. Paulus autem quum cog- 6
novisset, alteram partem esse Sadducaeorum, alteram ve-
o Pharisaeorum, alta voce clamavit in synedrio: viri fra-
res, ego Pharisaeus sum, filius Pharisaei; de spe et resurre-
ctione mortuorum ego iudicor. Hoc vero eo dicente, seditio 7
orta est Pharisaeorum et Sadducaeorum ac scissa hominum
opia. Sadducaei enim resurrectionem et angelum et Spi- 8
itum esse negant, sed Pharisaei utrumque profitentur.
Exstitit autem ingens clamor et iurisperiti factionis Pha- 9
isaeorum, quum surrexissent, hunc in modum digladia-
antur: nihil mali deprehendimus in hoc homine, sin vero

---

rbera, quibus tribunus eum afficere vult, effugit. 1–29. Pau-
s coram synedrio Iudaeorum male tractatus pontifici maximo
scius mala imprecatur et simulando, se ob resurrectionem mor-
orum creditam vexari, Pharisaeos ac Sadducaeos dissociat. A

θρώπῳ τούτῳ, εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγ
10 Πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως εὐλαβηθεὶς ὁ χι
μὴ διασπασθῇ ὁ Παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τ
τευμα καταβὰν ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν,
εἰς τὴν παρεμβολήν.
11 Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ κύρι
θάρσει· ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς
12 λὴμ, οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι.
νης δὲ ἡμέρας ποιήσαντες συστροφὴν οἱ Ἰουδαῖοι
μάτισαν ἑαυτοὺς λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν
13 ἀποκτείνωσι τὸν Παῦλον. Ἦσαν δὲ πλείονες τ
14 κοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν πεποιηκότες,
προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροι
Ἀναθέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς, μηδενὸς γε
15 ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν Παῦλον. Νῦν οὖν
ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνεδρίῳ,
αὐτὸν καταγάγῃ πρὸς ὑμᾶς ὡς μέλλοντας διαγ
ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ, ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ
16 αὐτὸν ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν. Ἀκούσ
υἱὸς τῆς ἀδελφῆς Παύλου τὴν ἐνέδραν παραγ
καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀπήγγειλε τῷ

ritus locutus est ei aut angelus... Magna autem seditione 10
rta, tribunus metu impulsus, ne Paulus ab iis discer-
etur, exercitum iussit descendere eumque e medio eo-
ı ereptum ducere in praesidia.

Proxima autem nocte adstans ei dominus dixit: bono 11
to animo; quemadmodum enim meas res Hierosolymis
rtis confirmasti testimoniis, sic te Romae quoque oportet
stari. Orto autem die coniurationem fecerunt Iudaei et 12
metipsos diris obstrinxerunt hunc in modum, ut neque
derent neque biberent, usque dum interfecerint Paulum.
rant autem plures quam quadraginta, qui hanc coniura- 13
onem fecerant, qui summos sacerdotes et seniores his 14
rbis adierunt: diris, diris nosmetipsos devovimus, ni-
il edere, donec Paulum occiderimus. Iam igitur vos 15
am synedrio significate tribuno, ut eum ad vos deducat
inquam accuratius causam eius cognituros, nos vero,
riusquam appropinquat, parati sumus ad eum tollen-
um. Quas insidias quum filius sororis Pauli rescisset, 16
ccessit et praesidia ingressus Paulo renuntiavit. Paulus 17
ro ad unum centurionum ad se vocatum dixit: deduc
anc iuvenem ad tribunum; habet enim aliquid, quod ei
nuntiet. Is igitur assumtum eum ad tribunum duxit his 18
rbis: Paulus ille vinctus me ad se vocatum rogavit, ut
anc iuvenem, qui habeat, de quo tecum loquatur, ad te
cerem. Tribunus vero manu eius comprehensa ex eo 19
orsim ducto quaesivit: quidnam est, quod habeas mihi
nuntiandum? Dixit autem: convenit inter Iudaeos de te 20
gando, ut crastino die Paulum in synedrium deduceres,
si accuratius quid de eo essent cognituri. Tu vero 21
obtemperare noli; nam ei insidiantur ex iis plures quam
adraginta viri, qui diris devotionibus se obstrinxerunt,
neque ederent neque biberent, donec eum e medio sus-
erint; iamque sunt in promtu id a te mandatum exspe-

---

tibus iterum deducitur in praesidia. 1—10. Per noctem do-
us Paulum de testimonio rei chr. Romae edendo docet. Tri-
us de coniuratione Iudaeorum, qui apostolum, dum ad cau-
dicendam ducatur, interficere volunt, certior factus ad Fe-

26 ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν; Ἀκούσας δὲ ὁ ἑκα-
τόντ ἀρχος προσελθὼν ἀπήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ λέγων· Τ
μέλλεις ποιεῖν; ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτος Ῥωμαῖός ἐστι
27 Προσελθὼν δὲ ὁ χιλίαρχος εἶπεν αὐτῷ· Λέγε μοι, σ
28 Ῥωμαῖος εἶ; Ὁ δὲ ἔφη· Ναί. Ἀπεκρίθη τε ὁ χιλίαρ-
χος· Ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτ-
σάμην. Ὁ δὲ Παῦλος ἔφη· Ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημα
29 Εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλλοντες αὐτ
ἀνετάζειν· καὶ ὁ χιλίαρχος δὲ ἐφοβήθη ἐπιγνοὺς ὅτι Ῥω-
μαῖός ἐστι καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν δεδεκώς.
30 Τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς, τ
τί κατηγορεῖται παρὰ τῶν Ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν π
ἐκέλευσεν συνελθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ πᾶν τὸ συνέδριο
καὶ καταγαγὼν τὸν Παῦλον ἔστησεν εἰς αὐτούς.

ΚΕΦ. XXIII.

1 Ἀτενίσας δὲ ὁ Παῦλος τῷ συνεδρίῳ εἶπεν· Ἄνδρ
ἀδελφοὶ, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τ
2 θεῷ ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἀν
νίας ἐπέταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ τύπτειν αὐτοῦ τ
3 στόμα. Τότε ὁ Παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπε· Τύπτειν σ
μέλλει ὁ θεὸς, τοῖχε κεκονιαμένε! καὶ σὺ κάθῃ κρ
με κατὰ τὸν νόμον καὶ παρανομῶν κελεύεις με τυπ

ntes. Tribunus igitur iuvenem absolvit cum mandato, 22
cui enarraret, te haec ad me detulisse. Et duobus 23
turionibus ad se vocatis dixit: parate ducentos milites,
Caesaream usque proficiscantur, et septuaginta equites
ducentos sagittarios a tertia hora noctis; iumentaque
ussit) parare, ut Paulum impositum ad Felicem procura- 24
rem deducerent, epistola hoc exemplo scripta: Claudius 25
ysias optimo Procuratori Felici salutem. Hunc virum 26
Iudaeis comprehensum, quum in eo esset, ut ab iis e 27
edio tolleretur, ego, quum supervenissem cum militibus,
ipsi certior factus, eum esse Romanum. Cupiens autem 28
gnoscere, quam ob causam eum in ius vocarent, deduxi
am in eorum synedrium, quem deprehendi in ius vocari 29
quaestionibus legis eorum, sed nihil criminis habere,
od morte vel vinculis esset dignum. Indicatis autem 30
hi insidiis huic viro a Iudaeis futuris confestim ad te
ui, iussis et accusatoribus dicere apud te, quae contra
m haberent. Vale.

Milites igitur iuxta iussum Paulum receptum noctu 31
xerunt Antipatridem, postero autem die, equitibus ipsi 32
nitibus datis, rediere ad praesidia. Hi Caesaream in- 33
ssi, reddita procuratori epistola, Paulum quoque ei
liderunt. Qua lecta et percontatus, e quanam provin- 34
esset, quum eum Cilicem esse comperisset: cognoscam
te, inquit, quando etiam accusatores tui venerint. 35
itque eum in praetorio Herodis custodiri.

CAP. XXIV.

At quinque dies post descendit pontifex maximus Ana- 1
s cum senioribus et Tertullo quodam rhetore, qui Pau-
apud procuratorem accusarunt. Quem vocatum Ter- 2
us hunc in modum coepit accusare: quod multa pace 3
imur per te et bene institutae sunt res huic populo

---

n procuratorem militibus Caesaream eum deducendum tra-
reddita ad Felicem epistola, in qua, quid rei sit, relatum
11—30. Deductus in praetorio Herodis asservatur. 31—35.
llo post Ananias, seniores Tertullusque rhetor Paulum Caesa-

Λυσίας ὁ χιλίαρχος μετὰ πολλῆς βίας ἐκ
8 ἡμῶν ἀπήγαγε κελεύσας τοὺς κατηγόρους αὐτ
ἐπὶ σέ, παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας
9 τούτων ἐπιγνῶναι, ὧν ἡμεῖς κατηγορεῖομεν
ἐπέθεντο δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι φάσκοντες ταῦτα
10 Ἀπεκρίθη δὲ ὁ Παῦλος νεύσαντος αὐτῷ τ
λέγειν· Ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ
ἐπιστάμενος εὐθυμότερον τὰ περὶ ἐμαυτοῦ
11 δυναμένου σου γνῶναι, ὅτι σὺ πλείους εἰσί
δεκαδύο, ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυνήσων ἐν
12 καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός τινα δια
ἐπισύστασιν ποιοῦντα ὄχλου οὔτε ἐν ταῖς συνα
13 κατὰ τὴν πόλιν, οὔτε παραστῆσαι δύνανται
14 νῦν κατηγοροῦσί μου. Ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σο
τὴν ὁδὸν, ἣν λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτω λατρεύ
τρόπῳ θεῷ πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμ
15 ἐν τοῖς προφήταις γεγραμμένοις· ἐλπίδα ἔχ
θεὸν, ἣν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται, ἀνά
16 λειν ἔσεσθαι νεκρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων.
καὶ αὐτὸς ἀσκῶ, ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχε
17 θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαπαντός. Δι' ἐτέ
νων παρεγενόμην ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ
18 καὶ προσφορὰς, ἐν οἷς εὗρόν με ἡγνισμένον
οὐ μετὰ ὄχλου οὐδὲ μετὰ θορύβου, τινὲς
19 Ἀσίας Ἰουδαῖοι, οὓς ἔδει ἐπὶ σοῦ παρεῖναι

iam providam curam, et semper et ubique praedicamus,
e Felix, animo gratissimo. Sed ne longius te morer, 4
, ut nos audias breviter (dicentes) pro tua humani-
Deprehendimus enim virum hunc pestiferum et sedi- 5
m moventem omnibus Iudaeis per universum orbem
rum principemque Nazaraeorum sectae, qui templum 6
ue ausus est profanare; quo etiam eramus potiti et
a ex lege iudicare voluimus; sed Lysias tribunus in- 7
ssit eumque multa cum vi e manibus nostris abdu-
iussis accusatoribus eius te adire, e quo poteris ipse, 8
stione habita, cognoscere haec omnia, quorum nos
accusamus. Verum etiam Iudaei consenserunt, haec 9
sse habere. Sed Paulus, ubi praetor ei, ut diceret, 10
isset, respondit: quum multis ex annis te huic po-
iudicem esse scio, confidentius causam pro me ipso
, quum cognoscere possis, non plures quam duodecim 11
esse dies, ex quo Hierosolyma adscendi sacra fa-
s, et neque in templo me cum quoquam disputantem 12
derunt aut seditionem populi moventem neque in syn-
is neque per urbem, neque probare possunt, quorum 13
me accusant. Profiteor autem hoc apud te, me se- 14
m normam (religionem), quam dicunt sectam, sic
m colere Deum, ut fidem habeam omnibus, quae in
et vatibus sacris continentur; ut spem habeam in 15
, quam hi et ipsi admittunt, resurrectionem mortuo-
esse futuram, iustorum et iniustorum. In hoc et 16
laboro, ut perpetuo habeam animum nullius male fa-
rga Deum et homines sibi conscium. Post plures 17
annos veneram, ut beneficia populo meo praesta-
t sacra facerem; in quibus me deprehenderunt casti- 18
m agentem in templo non cum turba neque cum tu-
, sed quidam ex Asia Iudaei, quos oportebat apud 19
esse et accusare, si quid contra me haberent, vel hi 20
icant, quid deprehenderint in me iniustum, quum sta-

---

pud procuratorem rerum novarum accusant, quod crimen,
bus iustissimis recte propositis, diluit; sed procurator rem
d tempus differt dirimendam. XXIV, 1—23. Paulo post

22 ἐπαγγελίαν. Ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἀπέλυσε τὸν νεανί-
παραγγείλας μηδενὶ ἐκλαλῆσαι, ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισε-
23 πρός με. Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατο-
τάρχων εἶπεν· Ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους, ὅπω-
πορευθῶσιν ἕως Καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα κ-
δεξιολάβους διακοσίους ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτό-
24 κτήνη τε παραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν Παῦλ-
25 διασώσωσι πρὸς Φήλικα τὸν ἡγεμόνα· γράψας ἐπιστολ-
26 περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον· „Κλαύδιος Λυσίας κ-
27 κρατίστῳ ἡγεμόνι Φήλικι χαίρειν. Τὸν ἄνδρα τοῦτ-
συλληφθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ μέλλοντα ἀναιρ-
σθαι ὑπ' αὐτῶν ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλά-
28 αὐτὸν μαθὼν ὅτι Ῥωμαῖός ἐστι. Βουλόμενος δὲ γνῶ-
τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν
29 τὸ συνέδριον αὐτῶν, ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ ζη-
μάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ ἄξιον θανάτου-
30 δεσμῶν ἔγκλημα ἔχοντα. Μηνυθείσης δέ μοι ἐπιβου-
εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐξαυ-
ἔπεμψα πρός σε παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγ-
τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σοῦ. Ἔρρωσο."

31 Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐ-
τοῖς ἀναλαβόντες τὸν Παῦλον ἤγαγον διὰ τῆς νυκτ-
32 εἰς τὴν Ἀντιπατρίδα, τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππ-
πορευέσθαι σὺν αὐτῷ ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολ-

m coram synedrio, vel de una hac voce, qua inter 21
s collocatus exclamavi: de resurrectione mortuorum ego
dicor hodie a vobis. Sed ampliavit eos Felix, qui accu- 22
tius noverat, quae ad hanc viam pertinerent, his ver-
s: quando Lysias tribunus descenderit, causam vestram
gnoscam; mandavitque centurioni, ut eum servaret, la- 23
ret eius vincula neque quemquam eius familiarium ei
ohiberet ministrare sive eum adire.

Verum aliquot dies post Felix, qui cum Drusilla 24
ore, quae erat Iudaea, venerat, Paulum arcessivit eum-
e audivit de fide in Christum. Disserente autem eo de 25
stitia et temperantia et iudicio futuro, Felix perterritus
spondit: hoc quidem tempore abi; tempus autem oppor-
rum nactus te arcessam. Simul etiam sperabat, fore, 26
pecunia ei a Paulo daretur, (ut eum solveret,) qua-
opter etiam crebrius eum arcessebat cumque eo collo-
ebatur. Biennio vero impleto Felix successorem ac- 27
pit Portium Festum cupiensque Felix Iudaeis gratificari
aulum vinctum reliquit.

CAP. XXV.

Festus igitur provinciam ingressus post triduum Hie- 1
osolyma adscendit Caesarea. Pontifex autem maximus et 2
rimi Iudaeorum Paulum apud eum accusarunt eumque
ortabantur beneficium contra eum sibi expetentes, ut
um arcesseret Hierosolyma; insidias struentes, ut eum in 3
ia e medio tollerent. Festus igitur respondit, servari 4
aulum Caesareae, ipsum vero celeriter esse egressurum.
itur potentes inter vos, inquit, una descendant et, si 5
uid est in hoc viro, eum accusent. Commoratus autem 6
ter eos non plures quam octo decemve dies Caesaream
scendit et postero die sedens pro tribunali Paulum ins-
t duci. Qui quum advenisset, Iudaei, qui Hierosolymis 7
scenderant, circumstabant multa et gravia contra Pau-
m crimina ferentes, quae probare non valebant eo de- 8
adente, se neque contra legem Iudaeorum neque contra

---

am Felice eiusque uxore apostolus de doctrina chr., inprimis
Iudicio extremo, disserit. Felix provincia decedens Paulum
vinculis relinquit auram populi Iudaici captaturus 24—27.
XXV. Eodem fere animo est Festus, illius successor, qui cau-
Pauli primum a *principibus Iudaeorum* Hierosolymis audita et

Λυσίας ὁ χιλίαρχος μετὰ πολλῆς βίας ἐξ τῶν
8 ἡμῶν ἀπήγαγε κελεύσας τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ
ἐπὶ σέ, παρ᾽ οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περ
9 τούτων ἐπιγνῶναι, ὧν ἡμεῖς κατηγορεῖομεν αὐτ
ἐπέθεντο δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι φάσκοντες ταῦτα οὕ
10 Ἀπεκρίθη δὲ ὁ Παῦλος νεύσαντος αὐτῷ τοῦ
λέγειν· Ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθ
ἐπιστάμενος εὐθυμότερον τὰ περὶ ἐμαυτοῦ ἀπ
11 δυναμένου σου γνῶναι, ὅτι οὐ πλείους εἰσί μο
δεκαδύο, ἀφ᾽ ἧς ἀνέβην προσκυνήσων ἐν Ἱερ
12 καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός τινα διαλεγ
ἐπισύστασιν ποιοῦντα ὄχλου οὔτε ἐν ταῖς συναγω
13 κατὰ τὴν πόλιν, οὔτε παραστῆσαι δύνανται,
14 νῦν κατηγοροῦσί μου. Ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι,
τὴν ὁδὸν, ἣν λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτω λατρεύω
τρόπῳ θεῷ πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον
15 ἐν τοῖς προφήταις γεγραμμένοις· ἐλπίδα ἔχων
θεὸν, ἣν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστα
16 λειν ἔσεσθαι νεκρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων. Ἐ
καὶ αὐτὸς ἀσκῶ, ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχειν
17 θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαπαντός. Δι᾽ ἐτῶν
νων παρεγενόμην ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔ
18 καὶ προσφορὰς, ἐν οἷς εὗρόν με ἡγνισμένον ἐν
οὐ μετὰ ὄχλου οὐδὲ μετὰ θορύβου, τινὲς δὲ
19 Ἀσίας Ἰουδαῖοι, οὓς ἔδει ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ
20 ρεῖν εἴ τι ἔχοιεν πρός με, ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτ
εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα στάντος μου ἐπὶ τοῦ σ

nplum neque contra Caesarem quidquam commisisse. At 9
stus Iudaeis cupiens gratificari Paulo hunc in modum
spondit: visne Hierosolyma adscendere, ut ibi me prae-
ite de his feratur iudicium? Sed Paulus: coram tribu- 10
li Caesaris collocatus sum, ubi me oportet iudicari. Iu-
eis nullam iniuriam feci, quemadmodum etiam tu melius
sti. Nam si iniuste ago et quidquam supplicio dignum 11
i, non deprecor mori; sin vero nihil est, quorum hi
accusant, nemo me potest iis gratificari (i. e. in gra-
m eorum condemnare); ad Caesarem provoco. Tum 12
stus cum concilio collocutus respondit: ad Caesarem
vocasti, ad Caesarem ibis.

Diebus autem nonnullis interiectis, Agrippa rex et 13
renice devenerunt Caesaream Festum salutaturi. Quum 14
o plures dies ibi essent versati, Festus regi causam
uli exposuit his verbis: vir quidam a Felice vinctus est 15
ictus, de quo, quum Hierosolyma venissem, summi sa-
dotes ac seniores Iudaeorum me adierunt iustitiam (i. e.
ndemnationem) contra eum sibi expetentes. Quibus re- 16
ndi, non esse morem Romanis, in aliorum gratiam ho-
nem quendam condemnare, priusquam reus praesentes
beat accusatores et locum defensionis acceperit de cri-
ne. His igitur hic congregatis sine ulla mora postridie 17
lens pro tribunali duci iussi virum, de quo accusato- 18
collocati nullam afferebant caussam eorum, quae ego
spicabar, sed quaestiones quasdam de illa ipsorum su- 19
rstitione adversus eum habebant et de Iesu quodam mor-
o, quem vivere dicebat Paulus. Ego vero dubius illam 20
hoc quaestionem intuitus dicebam, an Hierosolyma pro-
isci vellet ibique de hisce ferri iudicium. Quum vero 21
ulus provocasset, ut ipse ad Augusti cognitionem asser-
retur, asservari eum iussi, donec eum mittam ad Caesa-
n. Agrippa autem dixit ad Festum: vellem et ipse hunc 22
minem audire. Ille vero: cras, inquit, eum audies.

Postridie igitur quum Agrippa et Bereniee cum ma- 23

---

sareae deinde cognita, iustum tamen nequaquam exercet iu-
inum, ita ut Paulus ad Caesarem provocare cogatur. 1—12. Fe-
s, quum non habet, quod ad Caesarem de causa apostoli per-
ibere possit, cum rege Agrippa hac de re deliberat. 13—22.

[illegible] τῇ γυναικὶ οὔσῃ [illegible]
Παῦλον καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν
25 Διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐ
καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι ἔμφο
μενος ὁ Φῆλιξ ἀπεκρίθη· Τὸ νῦν ἔχον πορεύου
26 δὲ μεταλαβὼν μετακαλέσομαί σε. Ἅμα καὶ ἐλπ
χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Παύλου· διὸ
27 κότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὡμίλει αὐτῷ.
δὲ πληρωθείσης ἔλαβε διάδοχον ὁ Φῆλιξ Πόρ
στον· θέλων τε χάριτας καταθέσθαι τοῖς Ἰο
Φῆλιξ κατέλιπε τὸν Παῦλον δεδεμένον.

ΚΕΦ. ΧΧΥ.

1 Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ μετὰ τρεῖ
2 ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπὸ Καισαρείας. Ἐνεφα
αὐτῷ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων
3 Παύλου καὶ παρεκάλουν αὐτὸν αἰτούμενοι χά
αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψηται αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλ
4 δραν πιοῦντες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν.
οὖν Φῆστος ἀπεκρίθη, τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον
5 σαρείᾳ, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύε
οὖν δυνατοὶ ἐν ὑμῖν, φησί, συγκαταβάντες, ε
6 ἐν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, κατηγορείτωσαν αὐτοῦ. Δ
δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας οὐ πλείους ὀκτὼ ἢ δέκα,
εἰς Καισάρειαν τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ
7 ἐκέλευσε τὸν Παῦλον ἀχθῆναι. Παραγενομένου
περιέστησαν οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβεβηκότες

ma ostentatione venisset et cum tribunis et viris urbis, rimoribus auditorium essent ingressi, etiam Paulus iu- a Festi ductus est. Dixitque Festus: Agrippa rex et 24
nnes praesentes nobiscum viri, contemplamini hunc, de o universa Iudaeorum turba et Hierosolymis et hic me- um egit alta voce clamantes, non esse fas eum amplius vere. Ego vero quum cognovissem, nil morte dignum 25
m fecisse, atque hic ipse ad Augustum provocavera-, ecrevi mittere ipsum, de quo certi quid, quod domino ribam, non habeo. Quapropter eum produxi coram vo- 26
is et potissimum coram te, rex Agrippa, ut inquisitione eta haberem, quod scriberem; absurdum enim mihi vi- 27
etur, mittere vinctum nec etiam crimina contra eum (pro- ita) significasse.

CAP. XXVI.

Agrippa autem dixit ad Paulum: permittitur tibi pro 1
ernetipso dicere. Tum Paulus manu extensa causam suam efendit: de omnibus quorum a Iudaeis accusor, rex 2
grippa, beatum me duco, quod coram te me hodie sum efensurus, potissimum quum sis peritus omnium apud 3
udaeos et morum et placitorum. Quare rogo te, ut aequo animo me audias. Igitur vitam meam ab adolescentia, 4
uae ab initio acta est inter populum meum Hierosolymis, ciunt omnes Iudaei, qui antea me ab initio (prima aeta-) noscebant, (si velint testari,) me secundum severissi- 5
am disciplinam nostrae religionis vixisse Pharisaeum. Et 6
unc propter spem promissionis, quae maioribus nostris a eo facta est, constiti iudicio obnoxius, ad quam duode- 7
im nostrae tribus, quae constanter die nocteque sacra eciunt, pervenire sperant; qua de spe accusor, rex Agrip- a, a Iudaeis. Quid? incredibile iudicatur apud vos, an 8
eus mortuos excitet? Equidem igitur mihi visus contra 9
omen Iesu Nazareni debere multa contraria facere, quod iam feci Hierosolymis, et multos sanctorum ego carce- 10
ibus inclusi potestate a summis sacerdotibus accepta, suf-

Praesentibus Agrippa eiusque uxore Berenice aliisque nobilioribus hominibus Paulus arcessitus exponit de vitae suae integritate, amore patriae religionis inque Christianos odio, mente per Christum ipsum mutata in melius et provincia div. doctoris sibi tra-

11 ῥον· καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολλάκις τι
αὐτοὺς ἠνάγκαζον βλασφημεῖν, περισσῶς τε ἐμμαιν
12 αὐτοῖς ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις. Ἐν ᾧ
πορευόμενος εἰς τὴν Δαμασκὸν μετ' ἐξουσίας καὶ ἐ
13 πῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἡμέρας μέσης κατὰ
ὁδὸν εἶδον, βασιλεῦ, οὐρανόθεν ὑπὲρ τὴν λαμπρ
τοῦ ἡλίου περιλάμψαν με φῶς καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πο
14 μένους. Πάντων δὲ καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴ
ἤκουσα φωνὴν λαλοῦσαν πρός με καὶ λέγουσα
Ἑβραΐδι διαλέκτῳ· Σαοὺλ, Σαοὺλ! τί με διώκεις;
15 ρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. Ἐγὼ δὲ εἶπον· Τ
κύριε; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς, ὃν σὺ δι
16 Ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου· εἰς
γὰρ ὤφθην σοι προχειρίσασθαί σε ὑπηρέτην καὶ
17 τυρα, ὧν τε εἶδες, ὧν τε ὀφθήσομαί σοι· ἐξαιρού
σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγώ σε
18 στέλλω ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν τοῦ ἐπιστρέψαι
σκότους εἰς φῶς καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπ
θεὸν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ κ
19 ἐν τοῖς ἡγιασμένοις, πίστει τῇ εἰς ἐμέ. Ὅθεν, βα
Ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὀπ

templum neque contra Caesarem quidquam commisisse. At 9
Festus Iudaeis cupiens gratificari Paulo hunc in modum
respondit: visne Hierosolyma adscendere, ut ibi me prae-
sente de his feratur iudicium? Sed Paulus: coram tribu- 10
nali Caesaris collocatus sum, ubi me oportet iudicari. In-
daeis nullam iniuriam feci, quemadmodum etiam tu melius
nosti. Nam si iniuste ago et quidquam supplicio dignum 11
feci, non deprecor mori; sin vero nihil est, quorum hi
me accusant, nemo me potest iis gratificari (i. e. in gra-
tiam eorum condemnare); ad Caesarem provoco. Tum 12
Festus cum concilio collocutus respondit: ad Caesarem
provocasti, ad Caesarem ibis.

Diebus autem nonnullis interiectis, Agrippa rex et 13
Berenice devenerunt Caesaream Festum salutaturi. Quum 14
vero plures dies ibi essent versati, Festus regi causam
Pauli exposuit his verbis: vir quidam a Felice vinctus est 15
relictus, de quo, quum Hierosolyma venissem, summi sa-
cerdotes ac seniores Iudaeorum me adierunt iustitiam (i. e.
condemnationem) contra eum sibi expetentes. Quibus re- 16
spondi, non esse morem Romanis, in aliorum gratiam ho-
minem quendam condemnare, priusquam reus praesentes
habeat accusatores et locum defensionis acceperit de cri-
mine. His igitur hic congregatis sine ulla mora postridie 17
sedens pro tribunali duci iussi virum, de quo accusato- 18
res collocati nullam afferebant caussam eorum, quae ego
auspicabar, sed quaestiones quasdam de illa ipsorum su- 19
perstitione adversus eum habebant et de Iesu quodam mor-
tuo, quem vivere dicebat Paulus. Ego vero dubius illam 20
de hoc quaestionem intuitus dicebam, an Hierosolyma pro-
ficisci vellet ibique de hisce ferri iudicium. Quum vero 21
Paulus provocasset, ut ipse ad Augusti cognitionem asser-
varetur, asservari eum iussi, donec eum mittam ad Caesa-
rem. Agrippa autem dixit ad Festum: vellem et ipse hunc 22
hominem audire. Ille vero: eras, inquit, eum audies.

Postridie igitur quum Agrippa et Berenice cum ma- 23

Caesareae deinde cognita, iustum tamen nequaquam exercet iudicium, ita ut Paulus ad Caesarem provocare cogatur. 1—12. Festus, quum non habet, quod ad Caesarem de causa apostoli perscribere possit, cum rege Agrippa hac de re deliberat. 13—22.

τι τούτων οὐ πείθομαι οὐδέν· οὐ γὰρ ἐστιν
27 πεπραγμένον τοῦτο. Πιστεύεις, βασιλεῦ Ἀγρίπ-
28 πα, προφήταις; Οἶδα, ὅτι πιστεύεις. Ὁ δὲ Ἀγρίπ-
πας τὸν Παῦλον ἔφη· Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χρισ-
29 τιανὸν ποιῆσαι. Ὁ δὲ Παῦλος εἶπεν· Εὐξαίμην ἂν τῷ
ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ οὐ μόνον σὲ, ἀλλὰ καὶ
τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον, γενέσθαι τοιούτους
30 οἷος κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων. Ἀνέ-
βη βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμὼν, ἥ τε Βερνίκη καὶ οἱ συν-
31 ανακείμενοι αὐτοῖς καὶ ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν πρὸς
ἀλλήλους· Ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν πρά-
32 σσων ὁ ἄνθρωπος οὗτος. Ἀγρίππας δὲ τῷ Φήστῳ ἔφη·
Ἀπολελύσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπε-
κέκλητο Καίσαρα.

ΚΕΦ. XXVII.

1 Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀπαπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἰτα-
λίαν, παρεδίδουν τόν τε Παῦλον, καί τινας ἑτέρους δε-
2 σμίους ἑκατοντάρχῃ, ὀνόματι Ἰουλίῳ, σπείρης Σεβαστῆς.
3 Ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ Ἀδραμυττηνῷ μέλλοντι πλεῖν τοὺς
κατὰ τὴν Ἀσίαν τόπους ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν Ἀ-

tur; nam hoc non in angulo peractum est. Habesne 27
, rex Agrippa, prophetis? Novi, te fidem habere. Sed
pa dixit ad Paulum: parum abest, quin mihi persuadeas, 28
m Christianus. Paulus vero dixit: preces fundam ad 29
, ut et brevi tempore et multo non solum tu, sed
omnes, qui me audiunt hodie, fiant tales, qualis ego
e sum, exceptis his vinculis. — Surrexitque rex et 30
rator ac Berenice et quicunque cum iis sederant et,
discessissent, loquebantur ad se invicem dicentes: hic 31
nihil supplicio dignum vel vinculis facit. Agrippa 32
Festo: hic homo, inquit, poterat esse solutus, si non
ocasset ad Caesarem.

CAP. XXVII.

Quum vero (al. quum consilium captum esset nos trai- 1
di) esset decretum (nempe, ut Paulus in Italiam mitte-
r), ut nos in Italiam navigaremus, tradebant Paulum
lios quosdam vinctos centurioni nomine Iulio cohortis
ustae. Conscensa autem nave Andramyttena lectura loca 2
ndum Asiam sita solvimus, comitante nos Aristarcho
edone Thessalonicensi. Postero die appulimus Sido- 3
; et Iulius humaniter Paulo usus permisit, ut ad amicos
ectus cura eorum frueretur. Atque illinc nave soluta 4
Cyprum navigavimus propter ventos adversantes, et 5
, quod secundum Ciliciam et Pamphyliam est, emensi
in Lycia venimus ibique centurio navem nactus 6
andrinam, quae in Italiam navigabat, nos ei imposuit.
multos dies tarde navigantes et vix Cnidum delati, 7
o nos repellente, subter Cretam iuxta Salmonem navi-
mus, vixque eam praeterlegentes in locum quendam, qui 8
tur Pulchri portus, cui vicina erat Lasaea, venimus.
pore haud exiguo transacto, quum navigatio, ob ieiu- 9
quoque iam praeterlapsum, iam esset periculosa, Pau-
os hortabatur his verbis: viri, video, cum superbia 10

---

verbis Pauli amore pleni graviter commovetur reliqui-
ominem miserum, at innocentem esse sentiunt et signifi-
24-32.
VII. Paulus a Luca et Aristarcho comitatus vinctus Romam
tur. Nave Adramyttena Sydonem, Cyprum, Ciliciam et
yliam praetervecti ad Myra, Lyciae urbem, appelluntur, unde

δόξαντες τῆς προθέσεως κεκρατηκέναι, ἄραντε
14 παρελέγοντο τὴν Κρήτην. Μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ ἔβ
αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς, ὁ καλούμενος Εὐρ
15 Συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου καὶ μὴ δυναμέν
16 οφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ ἐπιδόντες ἐφερόμεθα. Νησ
ὑποδραμόντες καλούμενον Κλαύδην μόλις ἰσχύσα
17 ρικρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης· ἣν ἄραντες β
ἐχρῶντο ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον· φοβούμενοί τ
τὴν Σύρτιν ἐκπέσωσι, χαλάσαντες τὸ σκεῦος οὕ
18 ρουτο. Σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν τῇ ἐξ
19 λὴν ἐποιοῦντο καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν σκ
20 πλοίου ἐῤῥίψαμεν. Μήτε δὲ ἡλίου μήτε ἄστρων
νόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐ
ἐπικειμένου, λοιπὸν περιῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τοῦ σ
21 ἡμᾶς. Πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε σ
Παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν εἶπεν· Ἔδει μὲν, ὦ ἄνδ
θαρχήσαντάς μοι μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς Κρήτ
22 δῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν. Κ
παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς
23 ἔσται ἐξ ὑμῶν, πλὴν τοῦ πλοίου. Παρέστη γά
νυκτὶ ταύτῃ ἄγγελος τοῦ θεοῦ, οὗ εἰμὶ, ᾧ καὶ
24 λέγων· Μὴ φοβοῦ, Παῦλε· Καίσαρί σε δεῖ παρ
καὶ, ἰδού! κεχάρισταί σοι ὁ θεὸς πάντας τοὺς
25 μετὰ σοῦ. Διὸ εὐθυμεῖτε, ἄνδρες· πιστεύω γὰρ
26 ὅτι οὕτως ἔσται, καθ᾽ ὃν τρόπον λελάληταί μ

uum et multa iactura non solum oneris et navis, sed
n vitae nostrae navigationem esse futuram. Centurio 11
m gubernatori et naviculario magis obtemperabat, quam
quae dicebantur a Paulo. Quoniam autem portus non 12
idoneus ad hybernandum, complures dederunt consi-
illinc quoque solvendi, si forte possent Phoenicen delati
nare, qui portus est Cretae ad Africam spectans et Cau-
. Auster vero quum adspirasset, opinati se consilium 13
consecutos, ancoris solutis propius praeterlegebant
am. Non multo post autem invasit eam ventus typhoeus 14
oelydon, qui vocatur. Nave vero correpta nec valente 15
ctari vento temere ferebamur. Infra insulam quandam 16
dam, quam vocant, cursu delati vix potiri valuimus
ha, qua sublata adiumentis utebantur succingentes na- 17
, et sibi metuentes, ne in Syrtim incíderent, malo de-
o, sic ferebantur. Quum vero vehementi tempestate 18
tremur, die sequenti iactum faciebant et tertio nostris 19
ibus armamenta navis eiecimus. At neque sole neque 20
is plures per dies apparentibus et tempestate haud exigua
nte, in posterum circumcirca omnis spes salutis tolle-
r. Multa autem quum esset abstinentia a cibo, tum 21
us in medio eorum collocatus dixit: debebatis quidem,
ri, mihi obsecuti non ferri in altum a Creta et hanc
uum superbiam effugere atque iacturam. Et nunc hortor 22
bono ut sitis animo; iactura enim vitae nulla erit e
s, nave excepta. Adstitit enim mihi hac nocte angelus 23
cuius sum, quem etiam colo, his verbis: ne metuas, 24
e: Caesari te sisti oportet, et, ecce! condonavit tibi
omnes qui tecum navigant. Quapropter bono estote 25
o, viri; nam fidem habeo Deo, sic fore, quemadmo-
ad me est locutus. In insulam autem quandam nos 26
tet impingere (exorbitare). Quum vero decima quarta 27
venisset, dum nos in Adria agitaremur, media nocte
cabantur nautae terram quandam ipsis appropinquare,
rpendiculo demisso deprehenderunt passus viginti, sed 28
intervallo iterumque perpendiculo demisso quindecim

Alexandrina conscensa vix ac ne vix quidem portum intrant
. Magna vis venti: navigantes in summo rerum discrimi-
nulus cursum inhibere frustra suadet: vehementior fit tem-
omnes, qui in navigio sunt, Paulus, ne spem abiiciant,

33 σχοινία τῆς σκάφης καὶ εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν.
οὗ ἔμελλεν ἡμέρα γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ Παῦλο
μεταλαβεῖν τροφῆς λέγων· Τεσσαρεςκαιδεκάτη
ἡμέραν προςδοκῶντες ἄσιτοι διατελεῖτε μηδὲν
34 μενοι. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς μεταλαβεῖν τροφ
γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει· οὐ
35 ὑμῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται. Εἰπὼν
καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαρίστησε τῷ θεῷ ἐνώπι
36 καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίειν. Εὔθυμοι δὲ γενόμ
37 τες καὶ αὐτοὶ προςελάβοντο τροφῆς. Ἦμεν
38 πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἕ
σθέντες δὲ τροφῆς ἐκούφιζον τὸ πλοῖον ἐκβαλλό
39 σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν. Ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο
οὐκ ἐπεγίνωσκον, κόλπον δέ τινα κατενόουν ἔχοι
λὴν, εἰς ὃν ἐβουλεύσαντο, εἰ δύναιντο, ἐξῶσαι
40 Καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες εἴων εἰς τὴν
ἅμα ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων καὶ
τὸν ἀρτέμονα τῇ πνεούσῃ κατεῖχον εἰς τὸν
41 Περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον ἐπώκε
ναῦν, καὶ ἡ μὲν πρῴρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσά
42 δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων.
στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο, ἵνα τοὺς δεσμώτας
43 νωσι, μή τις ἐκκολυμβήσας διαφύγῃ, ὁ δὲ ἑκα
βουλόμενος διασῶσαι τὸν Παῦλον ἐκώλυσεν αὐ
βουλήματος, ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους

s invenerunt; ac metuentes sibi, ne forte in asperos 29
gerent locos, quatuor ancoris e puppi iactis diei ortum
int. Nautae quum tentarent fugere e nave et scapham 30
re demitterent, praetextu quasi e prora ancoras essent
uri, Paulus centurioni et militibus dixit: nisi hi in 31
nanserint, vos non potestis servari. Tum milites, 32
s scaphae abscisis, eam siverunt delabi. Verum usque 33
es esset orturus, Paulus cunctos, ut cibum caperent,
bis hortabatur: decimum quartum hodiernum diem
antes inpransi perseverastis nullo cibo capto. Quare 34
vos, ut cibum capiatis; hoc enim in vestram cedit
; nam nullius vestrum capillus de capite cadet.
dictis et sumto pane Deo gratias egit coram omnibus 35
um coepit edere. Omnes autem animo erecti et ipsi 36
ceperunt. Eramus vero in nave cuncti ducenti septua- 37
ex. Satiati autem cibo levabant navem frumentum 38
es in mare. Orto autem die terram non agnoscebant, 39
um quendam animadvertebant littus habentem, cui,
sent, navem appellere decreverunt. Et ancoras 40
circa sublatas in mare mittebant, laxatis simul gu-
ulorum iuncturis et artemone vento flanti oblato cur-
t littus tenebant. Quum vero in bimarem incidissent 41
s impegerunt navem, et prora quidem illisa inconcussa
at, sed puppis solvebatur vi fluctuum. Militum au- 42
uit consilium, ut vinctos interficerent, ne quis ena-
effugeret, sed centurio, qui Paulum servare volebat, 43
silio eos prohibuit, et, qui natare poterant, in mare
imos iussit deiicere, ut in terram evaderent, et reli- 44
partim in tabulis, partim vero in quibusdam navigii
entis. Et sic factum est, ut omnes salvi in terram
rent.

---

r: frumentum in mare coniicitur; navis, quam frustra om-
viribus intentis conservare laborant, ad Meliten insulam
lisa haeret; homines vero ad unum omnes servantur. 1—44.

ΚΕΦ. XXVIII.

1 Καὶ διασωθέντες τότε ἐπέγνωσαν, ὅτι Μ
2 νῆσος καλεῖται. Οἱ δὲ βάρβαροι παρεῖχον οὐ
χοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν· ἁνάψαντες γὰρ πυρὰ
ἐλάβοντο πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεστ
3 διὰ τὸ ψῦχος. Συστρέψαντος δὲ τοῦ Παύλου φ
πλῆθος καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ τὴν πυρὰν ἔχιδνα ἐκ τ
4 μης ἐξελθοῦσα καθῆψε τῆς χειρὸς αὐτοῦ. Ὡς
οἱ βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς
ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· Πάντως φονεύς ἐστιν ὁ ἄν
οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ Δίκη
5 εἴασεν. Ὁ μὲν οὖν ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς
6 ἔπαθεν οὐδὲν κακόν, οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν
πίμπρασθαι ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. Ἐπὶ
αὐτῶν προσδοκώντων καὶ θεωρούντων μηδὲν ἄτο
αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι ἔλεγον, θεὸν
7 εἶναι. Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὑπῆρχε
τῷ πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόματι Ποπλίῳ, ὃς ἀναδέ
8 ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν. Ἐγένετο
πατέρα τοῦ Ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνε

CAP. XXVIII.

ium salvi (in terram) evasissent, tum cognoverunt, 1
hanc insulam vocari. Barbari autem haud me- 2
i nobis exhibebant humanitatem; nam igne accen-
omnes exceperunt ob pluviam ingruentem atque ob
Quum vero Paulus stramentorum copiam collegisset 3
e imposuisset, vipera e calore egressa manui eius
t. Quam bestiam ubi barbari de manu eius penden- 4
erunt, ad se invicem dicebant: omnino homicida est
no, quem e mari servatum ultio divina vivere non
Is igitur bestia in ignem excussa nihil mali est pas- 5
d illi exspectabant, fore, ut intumesceret aut subito
et mortuus. At quum diu exspectarent et viderent 6
commodi ei accidere, mente mutata, Deum eum esse
t. In illis autem locis praedia erant principi insulae, 7
Publio, qui nobis receptis benignum per tres dies
t hospitium. Pater vero Publii febribus laborans 8
inibus decumbebat, ad quem Paulus ingressus et
s manibus ei impositis eum sanavit. Hoc igitur fa- 9
reliqui aegroti in insula accedebant et sanabantur, 10
multis nos honorarunt praemiis et solventibus ne-
i suppeditarunt.

st tres autem menses nave, quae hiemem in illa in- 11
insegerat, Alexandrina, signo (ornata) Dioscurorum,
s et Syracusas delati tres dies permansimus, unde 12
ecti Rhegium devenimus et unum diem post Austro 13
ecundo die Puteolos sumus ingressi, ubi a fratribus, 14
eprehenderimus, rogati sumus, ut septem dies apud
ersaremur; et sic Romam venimus. Atque illinc 15
, qui de rebus nostris audiverant, nobis obviam ve-
usque ad Appium forum et Tres Tabernas, quibus
tis Paulus gratias Deo egit animumque recepit.

II. Barbari naufragos benigne excipiunt: Paulus, cui vi-
haeret, iis maleficus, sed ea excussa illaesus vel Deus
etur: ab eodem plures aegroti sanantur. Melita provecti
Puteolos et deinde pedibus Romam perveniunt 1—15.

16 Ὅτε δὲ ἤλθομεν εἰς Ῥώμην, ὁ ἑκατόνταρχος π
δωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ, τῷ δὲ Π
ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν σὺν τῷ φυλάσσοντι α
17 στρατιώτῃ. Ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκα
σθαι αὐτὸν τοὺς ὄντας τῶν Ἰουδαίων πρώτους. Σ
θόντων δὲ αὐτῶν ἔλεγε πρὸς αὐτούς· Ἄνδρες ἀδε
ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι
πατρῴοις δέσμιος ἐξ Ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς
18 χεῖρας τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβού
ἀπολῦσαι διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχ
19 ἐμοὶ, ἀντιλεγόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων ἠναγκάσθην ἐ
λέσασθαι Καίσαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχω
20 κατηγορῆσαι. Διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκ
ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι· ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδο
21 Ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι. Οἱ δὲ πρὸς
εἶπον· Ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθ
τῆς Ἰουδαίας οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδε
22 ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ πονηρόν. Ἀξι
δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι, ἃ φρονεῖς· περὶ μὲν γὰ
αἱρέσεως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν, ὅτι πανταχοῦ
23 λέγεται. Ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν ἦκον πρὸς

Quum vero Romam venissemus, centurio vinctos prae- 16
praetorio tradidit, Paulo autem permissum est, ut
se maneret cum milite, qui eum custodiret. Triduo 17
elapso principes Iudaeorum convocavit. Qui quum
nissent, dicebat ad eos: viri fratres, ego, nulla re
populum nostrum aut instituta maiorum commissa,
is ab Hierosolymis traditus sum manibus Romanorum,
usa cognita, quod nihil capitalis criminis in me erat, 18
debant absolvere, sed repugnantibus Iudaeis coactus 19
rovocare ad Caesarem, non ac si quid haberem, cuius
m meam accusarem. Hanc igitur ob causam vos con- 20
i, ut vos viderem atque alloquerer; propter spem enim
is hac catena vinctus sum. Illi vero ad eum dixerunt: 21
eque litteras de te accepimus e Iudaea neque fratrum
ram, qui adest, mali quid de te nuntiavit sive dixit.
lamus autem abs te audire, quae cogitas; nam de hac 22
notum est nobis, ubique contradici. Die veró ei con-
plures ed eum venerunt ad hospitium, quibus cer- 23
is argumentis regnum Messianum exposuit persuadens
de Iesu, a lege exorsus mosaica et prophetis, a mane
ad vesperam. Et alii fidem habebant iis, quae dice- 24
r, alii vero fidem denegabant. Dissidentes autem invi- 25
dissolvebantur, uno dicto a Paulo prolato: recte Spi-
sanctus vaticinatus est per Iesaiam prophetam ad
nostros hunc in modum: confer te ad hunc po-
et dic: *) „auribus audietis neque intelligetis et 26
videbitis neque perspicietis; pingui enim ingenio 27
opulus utitur et in utramque aurem dormire oculos-
ccludere solent, ne quando oculis videant et auri-
ercipiant et mente intelligant eosque sanem.“ No- 28
igitur esto vobis, gentilibus destinatum esse hanc
alutem; ipsi quoque audient. Quae quum dixisset, 29
abierunt multam habentes inter se disceptationem.

---

es. VI, 9. 10.

ulti Iudaei apostolum, qui per biennium in domo condu-
ptivus tenetur, adeunt, quibus omnem causam suam expo-
rem christianam et hos et alios, qui ad eum se conferunt,
docet. 17—31.

οἱ βάρβαροι κρεμαμενον το θη
ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· Πάντως
οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θ
5 εἴασεν. Ὁ μὲν οὖν ἀποτινάξα
6 ἔπαθεν οὐδὲν κακὸν, οἱ δὲ π
πίμπρασθαι ἢ καταπίπτειν ἄφ
αὐτῶν προςδοκώντων καὶ θεω
αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλόμ
7 εἶναι. Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπ
τῷ πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόματι
8 ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως
πατέρα τοῦ Ποπλίου πυρετοῖς κ
κατακεῖσθαι, πρὸς ὃν ὁ Παῦλο
9 μενος ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτ
οὖν γενομένου καὶ οἱ λοιποὶ ο
10 νήσῳ προςήρχοντο καὶ ἐθερα
τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς καὶ ἀναγ
τὴν χρείαν.

11 Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχ
χειμακότι ἐν τῇ νήσῳ Ἀλεξαν
12 κούροις, καὶ καταχθέντες εἰς
13 ἡμέρας τρεῖς, ὅθεν περιελθόν
πεγον, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐ
14 ραῖοι ἤλθομεν εἰς Ποτιόλους,
παρεκλήθημεν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιμ
15 οὕτως εἰς τὴν Ῥώμην ἤλθομε
ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἐξῆ
χαρις Ἀππίου φόρου καὶ Τρι

CAP. XXVIII.

Quum salvi (in terram) evasissent, tum cognoverunt, 1
Meliten hanc insulam vocari. Barbari autem haud me- 2
diocrem nobis exhibebant humanitatem; nam igne accen-
so nos omnes exceperunt ob pluviam ingruentem atque ob
frigus. Quum vero Paulus stramentorum copiam collegisset 3
et pyrae imposuisset, vipera e calore egressa manui eius
adhaesit. Quam bestiam ubi barbari de manu eius penden- 4
tem viderunt, ad se invicem dicebant: omnino homicida est
hic homo, quem e mari servatum ultio divina vivere non
sinit. Is igitur bestia in ignem excussa nihil mali est pas- 5
sus, sed illi exspectabant, fore, ut intumesceret aut subito
corrueret mortuus. At quum diu exspectarent et viderent 6
nihil incommodi ei accidere, mente mutata, Deum eum esse
dicebant. In illis autem locis praedia erant principi insulae, 7
nomine Publio, qui nobis receptis benignum per tres dies
praebuit hospitium. Pater vero Publii febribus laborans 8
et torminibus decumbebat, ad quem Paulus ingressus et
precatus manibus ei impositis eum sanavit. Hoc igitur fa- 9
cto et reliqui aegroti in insula accedebant et sanabantur, 10
qui et multis nos honorarunt praemiis et solventibus ne-
cessaria suppeditarunt.

Post tres autem menses nave, quae hiemem in illa in- 11
sula transegerat, Alexandrina, signo (ornata) Dioscurorum,
solvimus et Syracusas delati tres dies permansimus, unde 12
circumvecti Rhegium devenimus et unum diem post Austro 13
orto, secundo die Puteolos sumus ingressi, ubi a fratribus, 14
quos deprehenderimus, rogati sumus, ut septem dies apud
ipsos versaremur, et sic Romam venimus. Atque illinc 15
fratres, qui de rebus nostris audiverant, nobis obviam ve-
nerunt usque ad Appium forum et Tres Tabernas, quibus
conspectis Paulus gratias Deo egit animumque recepit.

XXVIII. Barbari naufragos benigne excipiunt: Paulus, cui vipera adhaeret, iis maleficus, sed ea excussa illaesus vel Deus esse videtur: ab eodem plures aegroti sanantur. Melita provecti adeunt Puteolos et deinde pedibus Romam perveniunt 1—15.

30 Ἔμεινε δὲ διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι καὶ
δέχετο πάντας τοὺς εἰςπορευομένους πρὸς αὐτὸν κη-
31 σων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ διδάσκων τὰ
τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάσης παρρη-
σιας ἀκωλύτως.

ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥ.

ΚΕΦ. Ι.

1 Παῦλος, δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπόσ-
2 τολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ, ὃ προεπηγγείλατο
3 διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις, περὶ τοῦ υἱοῦ
αὐτοῦ, (τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σ-

Mansit autem (Paulus) biennium totum in suo domi- 30
cilio mercede conducto atque excipiebat omnes, quicunque
ad eum intrarent, alta voce regnum Messianum exponens 31
et docens dominum Iesum Messiam magna cum libertate,
nemine prohibente.

EPISTOLA PAULI
AD ROMANOS.

CAP. I.

Paulus, minister Iesu Christi, vocatus (legatus divi- 1
nus) apostolus, delectus ad laetum nuntium de regno Mes-
siano perferendum, quod (Deus) ante per prophetas suos 2
in libris sacris promisit, de filio suo, (qui originem duxit 3
e stirpe Davidis, ad natales; filius Dei constitutus poten- 4
ter, ad spiritum sanctitatis, e resuscitatione a mortuis,)
(de) Iesu Christo (inquam) domino nostro, (per quem ac- 5
cepimus beneficium et munus (apostolicum) legati divini
ad obedientiam, quae cernitur in fide (Iesu habita), in omni-
bus gentibus movendam, ut nomen eius celebretur; in quo- 6
rum numero estis etiam vos, vocati Iesu Christi, (i. e. de-
lecti à I. Chr.) omnibus qui Romae versantur Dei caris, 7
vocatis (ad vitam beatam per Chr. obtinendam) sanctis
(i. e. qui Christo nomen dederunt) — benevolentia vobis
et pax (beatitudo) a Deo patre nostro et domino Iesu
Christo (ut vobis contingat, etiam atque etiam precamur).

Primum gratias ago Deo meo per Iesum Christum 8
vestrum omnium causa, quoniam fides vestra celebratur
in toto orbe terrarum (universo mundo). Testis enim 9
meus est Deus (iuro per D.), quem mente mea colo
in laeta doctrina de filio eius (tanquam Messia) tradenda,
quam assidue memoriam vestri recolam, qui semper (dum 10

I. Apostolus religionis christianae praeco a Deo constitutus coetui christ. Romanorum salutem dicit. 1—7. Tum significat, se laudibus celebrare *Deum ob fidem* eorum in Christo colloca-

30 Ἔμεινε δὲ διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι καὶ ἀπε-
δέχετο πάντας τοὺς εἰςπορευομένους πρὸς αὐτὸν κηρύσ-
31 σων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ διδάσκων τὰ περὶ
τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάσης παῤῥησίας
ἀκωλύτως.

ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

ΚΕΦ. Ι.

1 Παῦλος, δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος,
2 ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ, ὃ προεπηγγείλατο διὰ
3 τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις, περὶ τοῦ υἱοῦ
αὐτοῦ, (τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα·
4 τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιω-
σύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν,) Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ
5 κυρίου ἡμῶν, (δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς

ces meas fundo) precibus meis peto, si forte iam ali-
ndo mihi contingat per voluntatem Dei, esse tam fe-
, ut veniam ad vos. Desiderio enim vos videndi fla- 11
, ut beneficium aliquod mentem alens vobis imper-
, ut constantes reddamini; hoc autem est, ut sola- 12
recreer inter vos per mutuam, quae in nobis inest,
m, et vestram et meam. Nolo autem vos ignorare, fra- 13
s, me saepe apud animum constituisse ad vos venire (et
que nunc impeditus sum), ut inter vos quoque, quemad-
dum etiam inter reliquas gentes, aliquem fructum habe-
m. Et Graecis et barbaris, et sapientibus et insipien- 14
us debitor sum; sic mihi fuit propositum, etiam vobis 15
i Romae estis laetum de Messia nuntium afferre; non 16
im me pudet laetae de Messia doctrinae; nam vis est
vina, quae omni quicunque fidem habet, Iudaeo primum
Graeco, valet ad salutem. Iustitia enim Dei per eam 17
relatur e fide ad fidem faciendam (i. e. proficiscitur a
e et valet ad fidem quae in Messia collocari debet (ex-
tandam), quemadmodum relatum legitur: „at iustus ex
e (qui propter fidem in Iesu collocatam Deo probatur)
vitam (beatam) pertinget.

Manifestatur enim ira Dei coelitus occupans omnem im- 18
tatem atque iniustitiam hominum qui veritatem per iniusti-
m cohibent. Quapropter cognitio Dei manifesta est inter 19
s; Deus enim iis manifestavit; (nam quae de eo cerni non 20
ssunt, inde a mundo condito rebus creatis menti visibilia
uspiciuntur, aeterna eius potestas et divinitas,) ut non ha-
rent, quo sese excusarent. Quia cognitum habentes Deum 21
n tanquam Deum laudibus ornarunt sive gratiis, sed
ilti facti sunt per cogitata sua et tenebris obducta 22
insipida eorum mens; sapientiam prae se ferentes de- 23
uerunt et maiestatem immortalis Dei permutarunt si-
litudine imaginis mortalis hominis, alitum, quadrupe-
m ac reptilium. Quare Deus eos etiam tradidit, ut cu- 24
litatibus animi sui obnoxii impuritati indulgerent, ut
rpora sua per semetipsos dehonestarent, quippe qui ve- 25
atem Dei permutarunt mendacio et maiorem reverentiam

---

a, quae omnibus hominibus innotuerit, precibusque petere
xissimis, ut et ipsi liceat invisere eos, quibus beneficia per
ristum parta impertiri quam maxime velit, quoniam homines
n nisi per fidem in Christum ad salutem possint pertingere.
-17. Deus per religionem chr. et iustitiam suam illustravit et
a gratia ac fide salutem hominibus offerri docuit. — Gentiles,
amquam e rerum *natura summi numinis* perfectiones perspi-

14 Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις
15 λέτης εἰμί· οὕτω τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον καὶ ὑμ
16 ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι. Οὐ γὰρ ἐπαισχύνο
εὐαγγέλιον· δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν
τῷ πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλλην
17 καιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ
εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται· „Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ
ζήσεται."

18 Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ
σαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀ
19 ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων. Διότι τὸ γνωστὸν τοῦ θ
νερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· ὁ θεὸς γὰρ αὐτοῖς ἐφα
20 τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς π
νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύνα
θειότης·) εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους.
21 γνόντες τὸν θεὸν οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ ηὐχαρ
ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐ
22 ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία· φάσκοντ
23 σοφοὶ ἐμωράνθησαν καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ
του θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρ
24 πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν. Διὸ καὶ
κεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδ
τῶν εἰς ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα
25 ἐν ἑαυτοῖς· οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τ
ἐν τῷ ψεύδει καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τ

ces meas fendo) precibus meis peto, si forte iam ali-
ando mihi contingat per voluntatem Dei, esse tam fe-
, ut veniam ad vos. Desiderio enim vos videndi fla- 11
, ut beneficium aliquod mentem alens vobis imper-
, ut constantes reddamini; hoc autem est, ut sola- 12
recreer inter vos per mutuam, quae in nobis inest,
em, et vestram et meam. Nolo autem vos ignorare, fra- 13
s, me saepe apud animum constituisse ad vos venire (et
que nunc impeditus sum), ut inter vos quoque, quemad-
dum etiam inter reliquas gentes, aliquem fructum habe-
m. Et Graecis et barbaris, et sapientibus et insipien- 14
us debitor sum; sic mihi fuit propositum, etiam vobis 15
i Romae estis laetum de Messia nuntium afferre; non 16
im me pudet laetae de Messia doctrinae; nam vis est
vina, quae omni quicunque fidem habet, Iudaeo primum
Graeco, valet ad salutem. Iustitia enim Dei per eam 17
velatur e fide ad fidem faciendam (i. e. proficiscitur a
e et valet ad fidem quae in Messia collocari debet (ex-
andam), quemadmodum relatum legitur: „at iustus ex
e (qui propter fidem in Iesu collocatam Deo probatur)
vitam (beatam) pertinget.

Manifestatur enim ira Dei coelitus occupans omnem im- 18
tatem atque iniustitiam hominum qui veritatem per iniusti-
m cohibent. Quapropter cognitio Dei manifesta est inter 19
s; Deus enim iis manifestavit; (nam quae de eo cerni non 20
ssunt, inde a mundo condito rebus creatis menti visibilia
nspiciuntur, aeterna eius potestas et divinitas,) ut non ha-
rent, quo sese excusarent. Quia cognitum habentes Deum 21
n tanquam Deum laudibus ornarunt sive gratiis, sed
lti facti sunt per cogitata sua et tenebris obducta 22
insipida eorum mens; sapientiam prae se ferentes de- 23
uerunt et maiestatem immortalis Dei permutarunt si-
litudine imaginis mortalis hominis, alitum, quadrupe-
m ac reptilium. Quare Deus eos etiam tradidit, ut cu- 24
litatibus animi sui obnoxii impuritati indulgerent, ut
rpora sua per semetipsos dehonestarent, quippe qui ve- 25
atem Dei permutarunt mendacio et maiorem reverentiam

---

u, quae omnibus hominibus innotuerit, precibusque petere
itissimis, ut et ipsi liceat invisere eos, quibus beneficia per
ristum parta impertiri quam maxime velit, quoniam homines
n nisi per fidem in Christum ad salutem possint pertingere.
-17. Deus per religionem chr. et iustitiam suam illustravit et
la gratia ac fide salutem hominibus offerri docuit. — Gentiles,
amquam e rerum natura *summi* numinis perfectiones perspi-

παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας·
26 Ἀμήν. Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη
ἀτιμίας· αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυ-
27 σικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν· ὁμοίως τε καὶ οἱ
ἄρρενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαί-
θησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν
ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι καὶ τὴν ἀντι-
μισθίαν, ἣν ἔδει, τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπο-
28 λαμβάνοντες. Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν
ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν,
29 ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα· πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ,
πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ· μεστοὺς φθόνου,
30 φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας· ψιθυριστὰς, κατα-
λάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστὰς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας,
31 ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους, ἀσυν-
32 θέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας· οἵτινες
τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες (ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα
πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσὶν,) οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦ-
σιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.

ΚΕΦ. II.

1 Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων.
Ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τ

que adorationem exhibuerunt rebus creatis quam crea-
xi, qui venerandus est in perpetuum! Rectissime. Qua- 26
opter Deus eos tradidit cupiditatibus inhonestis; nam
eminae eorum naturalem (corporis) usum immutarunt in
turae contrarium: similiterque etiam mares naturali foe- 27
nae usu misso mutua in se cupiditate exarserunt, ma-
s cum maribus turpitudinem exercentes et promeritam
ercedem, quam oportebat, fraudis suae (erroris sui) in
metipsis percipientes. Et quemadmodum iis non placuit 28
um habere cognitum, Deus perversae eos menti tradi-
t, ut inhonesta facerent; repletos omni iniustitia, scorta- 29
ne, nequitia, avaritia, malitia: plenos invidentia, cae-
, dissidio, dolo, malis moribus: obtrectatores, delato- 30
s, Deo exosos, superbos, animo elatos, haud ferendos,
ertores facinorum, parentibus immorigeros, stupidos, 31
difragos, amoris expertes, implacabiles, misericordia de-
tutos, quippe qui lege Dei cognita (nempe eos, quicun- 32
e talia faciunt, supplicio esse dignos,) non solum ea
ciunt, sed etiam cum iis, qui faciunt, delectantur.

CAP. II.

Quam ob causam non habes, quo te excuses, o homo 1
icunque (inique) iudicas! nam quo nomine alterum iudi-
s, temetipsum condemnas; nam eadem facis iudex. No- 2
mus autem iudicium Dei sequi veritatem superveniens eos
i talia faciunt. Utrum vero putas hoc, o homo qui 3
qui talia faciunt iudicas et eadem facis, te effugitu-
n esse iudicium Dei? an summam eius benignitatem, 4
ientiam et indulgentiam contemnis ignorans, lenitatem
i te ad animum emendandum ducere? Sed propter per- 5
aciam tuam et animum qui emendationem respuit coa-
vas tibimetipse iram die irae (i. e. poenas div. die iu-
ii) et apparitionis (Messiae) iustique iudicii Dei, qui 6
que pro factis suis rependet: iis qui constantes in recte 7
endo ad dignitatem et honorem atque immortalitatem
pirant, vitam (dabit) aeternam, iis vero qui rixantur et 8
ritati quidem non parent, sed iniustitiae obsequuntur, ira
ferror (iudicium gravissimum) erit. Calamitas atque 9

---

e poterant et legem div. a natura ipsis inditam habebant, ta-
o superstitione, omnibus vitiis, sceleribus ac flagitiis sese
taminarunt: 18—32. et Iudaei, quibus Deus insuper scriptam
em exhibuit, frustra *hanc, quam neglexere*, legem et circum-

κατεργαζομένου τὸ κακὸν, Ἰουδαίου τε πρῶτο
10 λνος· δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ
11 τὸ ἀγαθὸν, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλλην
12 ἐστι προςωπολημψία παρὰ τῷ θεῷ. Ὅσοι γ
ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται, καὶ ὅσο
13 ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται (οὐ γὰρ ο
τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ π
14 νόμου δικαιωθήσονται. Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ
ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμο
15 τες ἑαυτοῖς εἰσι νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ
νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμ
αὐτῶν τῆς συνειδήσεως καὶ μεταξὺ ἀλλήλων
16 λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων,
ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπ
17 εὐαγγέλιόν μου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἰ δὲ σ
ἐπονομάζῃ καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ καὶ καυχᾶ
18 καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα καὶ δοκιμάζεις τὰ
19 κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου· πέποιθάς τε σεαυ
20 εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, παιδευτὴ
διδάσκαλον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆ
21 καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ· ὁ οὖν διδάσ

gustiae supervenient quemcunque hominem qui impie
it, Iudaeum primum et Graecum; et dignitas et honor 10
beatitudo cuicunque qui recte agit, Iudaeo primo et
raeco (continget). Non enim est partium studium apud 11
eum. Quotquot enim legem non habentes peccabant, sine 12
ge etiam peribunt, et quotquot legem habentes pecca-
ant, per legem iudicabuntur (non enim qui legem au- 13
dunt, Deo erunt probati, sed qui legem vita exprimunt,
improbabuntur (Deo). Quando enim gentiles, qui legem 14
non habent, natura duce faciunt, quae lex efflagitat, hi
gem non habentes sibimetipsi lex sunt, quippe qui de- 15
monstrant munus legis ipsorum animis inscriptum, testante
orum conscientia et cogitatis se invicem accusantibus aut
iam defendentibus,) die, quum Deus occultam hominum 16
tam secundum doctrinam, quam trado, divinam, per Je-
sum Christum iudicabit. Sin vero tu Iudaeus vocaris at- 17
ne in lege acquiescis ac de Deo gloriaris et voluntatem
us nosti et exploras quae facienda sunt aut fugienda (al. 18
eliora probas) e lege tua edoctus, confidisque, te ducem 19
ae caecorum, lumen eorum qui versantur in tenebris,
agistrum insipientium, doctorem stultorum, formam co- 20
nitionis ac veritatis habentem in lege tua: qui igitur al- 21
rum doces, temetipsum non doces; qui alta voce furtum
terdicis, furaris; qui adulterium vetas, adulterium com- 22
ittis; qui simulacra (deorum commentitiorum) abomina-
s, sacrilegium facis (sacra spolias); qui de lege gloria- 23
s, migratione legis Deum honore privas. „Nam nomen 24
ei propter vos conviciis proscinditur inter gentes," quem-
modum scriptum est. Circumcisio enim quidem prod- 25
t, si legem vita exprimis; sin autem legem migras, cir-
mcisio tua praeputium facta est (i. e. origo Iudaica per-
de est ac origo quae debetur paganis). Si igitur prae- 26
tium (paganus) praecepta legis observat, nonne praepu-
um eius pro circumcisione habebitur? (i. e. nonne paga-
s qui legem observat eodem numero habendus est, quo
daeus qui legem observat) et iudicabit naturale praepu- 27
um (qui paganus natus est), quod legem exacte obser-
t, te, qui, quamquam scripta lege uteris ac circumci-
ne, legem migras. Non enim qui in oculos incurrit, 28

---

ionem, quae, si non ad morum emendationem valet, nihili
, iactant ac superbiunt in Gentiles, quoniam Deus in homi-
us iudicandis ac beandis non externam eorum conditionem,
indolem, qua instrumentis *salutis* usi sunt, moresque respi-

Ἰουδαῖός ἐστιν οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ, ἐν σαρ
29 τομῇ, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος καὶ περι
θίας ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι, οὗ ὁ ἔπαιν
ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.

ΚΕΦ. ΙΙΙ.

1 Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου ἢ τίς
2 τῆς περιτομῆς; Πολὺ κατὰ πάντα τρόπον.
3 μὲν γὰρ, ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ.
εἰ ἠπίστησαν τινὲς, μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν
4 θεοῦ καταργήσει; Μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ
θὴς, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γ
„Ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου καὶ
5 τῷ κρίνεσθαί σε." Εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν θε
σύνην συνίστησι, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ θ
6 φέρων τὴν ὀργήν; (κατὰ ἄνθρωπον λέγω.) Μ
7 ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον; Εἰ γὰρ ἡ
τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν εἰς
8 αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι;

laeus est neque circumcisio quae in oculos incurrit,
corpore (facta), circumcisio (est), sed qui aciem oculo- 29
m fugit Iudaeus et circumcisio animi (i. e. praecidens ea
ae animum polluunt), quae fit ad normam a Spiritu di-
no datam, non ad normam legis literis consignatae, cu-
s laus non ab hominibus proficiscitur, sed a Deo.

CAP. III.

Quid igitur est, quo praestat Iudaeus aut quaenam 1
tilitas circumcisionis? Multum quovis modo. Primum 2
nim, quod oracula Dei iis (Iudaeis) concredita sunt. Quid 3
nim? si quidam fidem denegarunt, num incredulitas eorum
dem Dei (veracitatem D. in promissis servandis) irritam
ddet? Absit a me; sed fiat Deus verax, quivis vero 4
omo mendax, quemadmodum relatum legitur: „ut in-
rus (verax) declareris in promissis tuis et causa tua vin-
s, quum iudicaris." Sin vero iniustitia nostra Dei iusti- 5
iam illustrat, quid dicamus? num iniustus est Deus, qui
enis afficit? (more humano dico.) Absit a me; nam 6
si ita esset,) quomodo Deus genus humanum iudicabit?
i enim veracitas Dei per meum mendacium (perfidiam) 7
roficit, ita ut gloria eius augeatur, quid adhuc etiam ego
anquam peccator iudicor? et cur non, sicuti contumelia af- 8
icimur et sicuti quidam dicere nos contendunt, mala perpe-
emus, ut bona inde oriantur? quorum iudicium (condemna-
io) iustum est. Quid igitur? num praetextu uti poteri- 9
us? (al. quid igitur praetendimus s. sumusne potentio-
es sc. gentilibus?) nullo prorsus; nam argumentis supra al-
atis demonstravimus et Iudaeos et Graecos cunctos potestati
eccatorum esse subiectos, quemadmodum relatum legitur:
non est iustus ne unus quidem: non est sapiens, non 10
st, qui Deum curet: omnes declinarunt (a pietate), simul 11
orrupti sunt: nemo recte agit ne unus quidem: sepul- 12
rum apertum guttur eorum, linguis suis dolose loquun- 13
ur, venenum viperinum sub labiis eorum, quorum os di- 14
is et acerbitate scatet: celeritate valent pedes eorum ad 15
anguinem effundendum, contritio et miseria in viis eorum 16

---

it, et Iudaei, maioribus Dei ornati beneficiis, gravioribus etiam
rae contaminarunt peccatis. II, 1—29.
III. Verissimum est; non licet Iudaeis ad iura quaedam prae-
ipua (oracula div. ipsis concredita) provocare, quoniam eandem,
nmo maiorem, sustinent culpam (id quod apostolus sat multis

[redacted]

am, quae ad vitam ducit beatam, non norunt: nulla 17
everentia oculis eorum obversatur *).“ Novimus autem, 18
unque lex dicit, dicere iis qui lege tenentur, ut 19
ris os obmutescat ac totus mundus Deo iudice causa
. Quare ex factis legi consentaneis nullus homo pro- 20
ur coram eo; nam per legem cognitio peccati (efficitur).
Nunc vero sine lege iustitia Dei manifestata est, te- 21
lege et vatibus sacris, iustitia autem Dei per fidem 22
su Christo collocatam, ut omnes ea potiantur atque
s, qui fidem habent, fruantur. Nullum enim est dis-
n. Omnes enim peccarunt carentque favore divino, 23
mmerito probantur gratia eius per redemtionem a Iesu 24
to factam, quem Deus expiatorem (al. victimam piacu- 25
) destinavit per fiduciam in sanguine eius (morte
ta) collocandam, ut iustitiam (al. clementiam) suam
festaret, propter condonationem peccatorum ante com- 26
rum pro ea, quae in Deo est, indulgentia, ad iusti-
suam hoc (nostro) tempore demonstrandam, ut iustus
ens) esset et iustum declararet eum, qui fiduciam poneret
su. Ubinam igitur gloriatio? Exclusa est. Per (qua- 27
quamnam legem? quae facta efflagitat? Minime, sed
gem, quae fidem efflagitat; statuimus enim, fide hominem 28
robari sine factis legi (cuidam) congruis. An Iudaeorum 29
tantum? nonne etiam gentilium? Profecto etiam genti-
; siquidem unus est Deus, qui circumcisionem (Iudaeos) 30
er fidem et praeputium (paganos) per fidem favore suo
abitur. Legem igitur antiquamus per (hanc) fidem? Absit 31
; sed legem stabilimus (auctoritatem legis defendimus).

CAP. IV.

Quid igitur dicemus Abrahamo patri nostro, si exter- 1
conditionem respicimus, contigisse? Nam si Abraha- 2
propter facta probatus est, habet gloriandi materiem,
non apud Deum. Quid enim scriptura sacra dicit? 3
Fidem vero habuit Abrahamus Deo eique imputata est,
t pro perfecta haberetur pietate.“ Verum operario merces 4
imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum,
autem non est operarius, sed fidem ponit in eo, qui 5

XIV, 2. 3. V, 10. CXL, 4. X, 17. Ies. LIX, 7. 8. Ier. IV, 22.
XXXVI, 2. **) Gen. XV, 6.
locis probat). Hinc igitur efficitur, et Iudaeos, qui legi
tae, et Gentiles, qui legi a natura datae nullo modo satis-
unt, non nisi per fidem in Christo positam, qui morte sua
ta hominum expiavit, Deo posse *probari*. 1—30.

ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν
6 λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην. Καθά
Δαυὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ
7 λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων· „Μακάριοι, ὧ
θησαν αἱ ἀνομίαι καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμ
8 μακάριος ἀνὴρ, ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος ἁμ
9 Ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν ἢ
τὴν ἀκροβυστίαν; Λέγομεν γὰρ, ὅτι ἐλογίσθη τῷ
10 ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην. Πῶς οὖν ἐλογίσθη;
τομῇ ὄντι ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; Οὐκ ἐν περιτομῇ,
11 ἀκροβυστίᾳ. Καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς σφρα
δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ,
εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δ
βυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικα
12 καὶ πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς
ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς ἐν τῇ ἀκρ
13 πίστεως τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ. Οὐ γὰρ δι
ἡ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραὰμ ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ,
ρονόμον αὐτὸν εἶναι κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικα
14 πίστεως. Εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, κενώ
15 πίστις καὶ καταργεῖται ἡ ἐπαγγελία· ὁ γὰρ νόμο

ium iustum declarat, ei fides sua imputatur eo effectu,
pro pietate omnibus numeris absoluta habeatur. Quem- 6
odum etiam Davides beatum praedicat eum hominem,
Deus (fidem) imputat ita, ut pro exacta virtute habea-
sine factis: *)„beati, quorum male facta remissa et quo- 7
peccata condonata sunt; beatus vir, cui dominus pec- 8
m non imputat.“ Haec igitur beatitudinis praedicatio 9
m ad circumcisionem (Iudaeos) an etiam ad praeputium
tiles) pertinet? Dicimus enim, imputatam esse Abra-
o fidem, quam habebat, ita, ut pro absoluta haberetur
ate. Quomodo igitur imputata est? quum circumcisus 10
t an praeputium haberet? Non quum circumcisus esset,
praeputium gereret. Et signum circumcisionis accepit 11
us propitiae Dei voluntatis propter fidem quam praepu-
gerens habuit, ut pater esset omnium qui fidem habent
putiati, ut et ipsi favore ornentur divino, et pater cir- 12
cisionis (Iudaeorum), non solum iis qui sunt e circumcisis,
etiam iis qui insistunt vestigiis fidei patris Abrahami
n praeputiatus habuit. Nam non legis beneficio pro- 13
io contigit Abrahamo aut eius posteritati, ut haeres
t orbis terrarum, sed beneficio fidei, qua favorem divi-
est consecutus. Si enim, qui legi obediunt, haeredes 14
t, vi sua privata est fides illa (quam A. habuit Deo)
e irrita fuit illa promissio; nam lex iram efficit; ubi 15
n non est lex, nec migratio (legis). Hanc ob causam 16
fide nascitur, ut ex (Dei) benignitate contingat, ut
sit promissio toti posteritati, non solum ei, quae lege
ur, sed etiam ei, quae fidem imitatur Abrahami, qui
ium nostrum pater est, (quemadmodum relatum legitur: 17
,patrem multorum populorum te constitui;“) Deo iudice,
fidem habuit, qui mortuos vita donat et qui ad felici-
m Messianam vocat (nondum) natos pariter atque eos,
(iam nati sunt. Qui, quum spem non haberet, spe 18
us confisus est, fore, ut pater esset multorum popu-
m, (secundum effatum illud: „sic erit posteritas tua;“) 19
fide non debilitata, suum ipsius corpus emortuum non
exit, quamquam centum fere annos erat natus, et ute-
Sarae effoetum, sed promissionem quod attinet, non 20

Ps. XXII, init. **) Gen. XVII, 5.
. Haec est nova illa salutem consequendi ratio a Deo per
tum instituta. A sola fide autem pendere salutem, iam pro-
potest vita Abrahami, qui nondum circumcisus neque obse-
legi praestito, sed sola fide favorem Dei est consecutus et
is et Gentilibus exemplum *fidei praeivit*. 1—25.

τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη
21 πίστει δοὺς δόξαν τῷ θεῷ καὶ πληροφορηθεὶς, ὅτι
22 ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι. Διὸ καὶ ἐλογί-
23 σθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. Οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μό-
24 νον ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λο-
γίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν
25 κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παρα-
πτώματα ἡμῶν καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

ΚΕΦ. Ε.

1 Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς
2 τὸν θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι'
καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν
ταύτην, ἐν ᾗ ἑστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς
3 δόξης τοῦ θεοῦ. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν
ταῖς θλίψεσιν εἰδότες, ὅτι ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατερ-
4 γάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα,
5 ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει· ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκχέε-
ται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ

haerebat diffidendo, sed fiduciam probavit firmissimam gloriam Deo concedens plenamque habens fidem, eum quod 21
promisit, etiam efficere posse. Quare etiam in absolutam 22
pietatem ei est imputatum. At non propter eum solum 23
literis mandatum est, ei esse imputatum, sed etiam propter 24
nos, quibus imputaturus est, qui fiduciam collocamus in eo, qui Iesum dominum nostrum e mortuis resuscitavit, qui ob peccata nostra (morti) traditus est et ob absolu- 25
tionem (i. e. ut remissio peccatorum et favor div. nobis contingeret) excitatus (ab inferis).

CAP. V.

Culpa igitur propter fidem absoluti Deum nobis habe- 1
mus propitium per dominum nostrum Iesum Christum, per 2
quem etiam aditum habuimus propter fidem in hac gratia collocatam, in qua perstitimus et gloriamur de spe vitae beatae a Deo percipiendae. At non solum, sed gloriamur 3
etiam de calamitatibus probe scientes, calamitatem efficere constantiam, constantiam autem probitatem, probitatem 4
autem spem, spem autem non fallere, quoniam amor Dei 5
effusus animis nostris inest per Spiritum sanctum nobis datum. Nobis enim adhuc imbecillibus (al. peccatis in- 6
dulgentibus) Christus opportuno tempore pro impiis mortuus est. Vix enim pro viro iusto quisquam morietur; 7
pro bono enim fortasse tamen sustinebit mori. Illustra- 8
vit autem suum in nos amorem Deus, quod nobis adhuc peccantibus Christus pro nobis mortuus est. Multo 9
igitur magis veniam peccatorum iam consecuti per mortem eius cruentam servabimur per eum ab illa ira (a poenis). Si enim hostes (improbi) Deo per mortem filii eius re- 10
conciliati sumus, multo magis reconciliati servabimur, quum ille vivit. At non solum, sed etiam tales, qui de favore 11
divino gaudent, salvi erimus per dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reditus in gratiam nobis patefactus est.

Hanc ob causam uti per unum hominem peccatum 12
mundum intravit et per peccatum mors: et sic ad omnes homines pervenit propterea, quod omnes peccarunt.

V. Idem cadit in Christianos, qui sola fide in Christo posita propitium habere possunt Deum, qui gratia et amore ductus per Iesum, unicum verae salutis, inprimis morte sua expiatoria, auctorem (cum quo comparatur Adamus auctor peccati ac mor-

τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺ
16 ἐπερίσσευσε. Καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσ
δώρημα. Τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατα
δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς
17 Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος
διὰ τοῦ ἑνὸς, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσεία
ρτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβ
18 ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς Ἰησοῦ Χριστ
οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀ
εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος
19 ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς. Ὥςπερ γὰρ
παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατ
πολλοί· οὕτω καὶ διὰ ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκ
20 σταθήσονται οἱ πολλοί. Νόμος δὲ παρεισῆ
πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα. Οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ
21 ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις, ἵνα ὥςπερ ἐβασ
ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω καὶ ἡ χάρις
διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον διὰ Ἰησοῦ
τοῦ κυρίου ἡμῶν.

ΚΕΦ. VI.

1 Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτ
2 χάρις πλεονάσῃ; Μὴ γένοιτο· οἵτινες ἀπεθ

usque ad legem peccatum erat in mundo; sed pec- 13
, si lex non adest, non imputatur: sed regiam po- 14
tem exercuit mors ab Adamo usque ad Mosen etiam
os, qui non simili modo, quo Adamus, qui imago est
turae, peccarunt. Sed non uti peccatum, sic etiam 15
ficium. Si enim unius peccato omnes mortui sunt,
o magis gratia divina et beneficium, quod gratis per
m hominem Iesum Christum contigit, ad omnes red-
avit. Nec quemadmodum per unum qui peccaverat (pec- 16
um et mors invaluit), beneficium, quod dixi, (nobis
tingit). Iudicium enim propter unum valuit ad con-
mnationem, sed beneficium propter multa peccata ad vi-
m beatam. Si enim unius, quem dixi, peccato mors per 17
num illum regnavit, multo magis ii, qui maximam gra-
tiam et (summum) beneficium in venia peccatorum conspi-
cuum accipiunt, in vita aeterna regnabunt per unum il-
lum Iesum Christum. Itaque ergo quemadmodum per unius 18
peccatum res omnibus hominibus valuit ad condemnatio-
nem, sic etiam per unius perfectam virtutem res omnibus
hominibus valet ad gratiam divinam, quae vitam beatam
largitur. Uti enim per inobedientiam illius unius hominis 19
peccatores constituti sunt omnes: sic etiam per obedien-
tiam illius unius iusti constituentur (declarabuntur) omnes.
ex vero insuper accessit, ut augeretur peccatum. Ubi 20
autem auctum erat peccatum, abunde contigit gratia, ut,
emadmodum vim suam exseruit peccatum per mortem, 21
e etiam gratia vim suam exsereret per veniam peccato-
um, quae valet ad vitam aeternam, per Iesum Christum
ominum nostrum.

CAP. VI.

Quid igitur dicemus? an perseverabimus in peccato, 1
t gratia, quam dixi, augeatur? Absit a me; qui peccato 2
ortui sumus (renuntiavimus), quomodo adhuc in eius po-
state vivemus? an nescitis, quotquot lavacro sacro im- 3
ersi sumus, ut Christum Iesum profiteremur, immersos
se, ut mortem eius subiremus? Sepulti igitur sumus cum 4
per baptismum ad mortem eius subeundam, ut, quem-

,) omnibus hominibus veniam peccatorum et vitam beatam
rgiri voluit. (Additur, quem in finem lex Mos. data sit et
id effecerit.) 1—21.

VI. A gratia igitur et fide omnia pendent. Quod vero non ita

στὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕτω καὶ
5 ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. Εἰ γὰρ σύμ-
φυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ
6 καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα· τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ
παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ
τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ
7 ἁμαρτίᾳ. Ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρ-
8 τίας. Εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν, ὅτι
9 καὶ συζήσομεν αὐτῷ, εἰδότες, ὅτι Χριστὸς ἐγερθὲς ἐκ
νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει· θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυρι-
10 εύει. Ὃ γὰρ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ·
11 ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ. Οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς
νεκροὺς μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν Χριστῷ
12 Ἰησοῦ. Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ
ὑμῶν σώματι εἰς τὸ ὑπακούειν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ,
13 μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρ-
τίᾳ· ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν
ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ.
14 Ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον,
15 ἀλλ' ὑπὸ χάριν. Τί οὖν; ἁμαρτήσομεν, ὅτι οὐκ ἐσμὲν
16 ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν; Μὴ γένοιτο. Οὐκ οἴδατε,
ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοὴν, δοῦλοι

dum Christus per potentiam patris e mortuis resuscita-
st, sic etiam nos novam vivendi rationem sequeremur.
nim mortis similitudine cum eo coaluimus, at etiam 5
rectionis erimus participes; hoc probe scientes, anti- 6
a nostrum hominem simul in crucem actum esse, ut
as, in quo causa peccandi inest, necaretur, ne am-
peccato serviremus. Quicunque enim mortuus est, 7
eccato est immunis. Sin vero cum Christo mortui 8
s, credimus, nos etiam cum eo esse victuros, scien-
Christum ab inferis excitatum non amplius mori, 9
em potestatem suam non amplius in eum exercere.
enim mortuus est, peccato mortuus semel; quod ve- 10
ivit, Deo vivit. Sic etiam vos statuatis vosmetipsos 11
to emortuos, viventes autem Deo per Iesum Chri-
. Ne igitur imperium exerceat peccatum in corpore 12
o mortali, ut libidinibus eius obediatis, neque mem-
vestra instrumenta iniustitiae peccato praebeatis, at 13
ete vosmetipsos Deo tanquam e mortuis vivos et mem-
vestra instrumenta iustitiae Deo. Nam peccatum in 14
imperium non exercebit; non enim legi estis subiecti,
avori divino. Quid igitur? peccabimus, quoniam non 15
umus subiecti, sed favori divino? Minime vero. Non- 16
citis, cui vosmetipsos servos dederitis ad obedientiam
tandam, vos servos esse cui morem geratis, sive
cipia) peccati, quod spectat ad mortem, sive obedien-
ad favorem divinum comparandum? (al. studio virtu-
quae spectat ad vitae sanctitatem.) Sed grates (agen- 17
unt) Deo, quod mancipia peccati eratis, sed ex animo
uuti estis illi doctrinae formae, cui subditi estis. Sed 18
ertatem vindicati a peccato iustitiae emancipati estis.
ano more loquor ob imbecillitatem vestram, quae in 19
re inest.) Quemadmodum enim membra vestra tra-
tis mancipia impuritati legisque violationi ad legem
ndam: sic nunc membra vestra tradite iustitiae ad
imoniam adspirandam. Quum enim mancipia eratis pec- 20
liberi eratis ratione habita iustitiae (i. e. alieni a studio
tis). Quemnam igitur fructum tum habebatis, quorum 21
vos pudet? finis (fructus) enim illorum mors. Nunc 22

---

endum est, ac si Christiani, favore div, per Christum or-
pro lubitu libidinibus ac improbitati possint indulgere;
potius omnes omnino virtutes cum summo studio exercere
ur, tantis praemiis propositis, (quod ab apostolo et morte
i et lotione, qua *sectatores* eius imbuuntur, sacra, vitae

τῇ ἁμ[illegible] δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ ἔχετε τὸν καρ[illegible]
23 εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον. Τὰ γὰ[illegible]
τῆς ἁμαρτίας θάνατος, τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θε[illegible]
αἰώνιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

ΚΕΦ. VII.

1 Ἢ ἀγνοεῖτε, ἀδελφοί, (γινώσκουσι γὰρ νόμ[illegible]
ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὅσον χ[illegible]
2 Ἡ γὰρ ὑπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται [illegible]
δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ ν[illegible]
3 ἀνδρός. Ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς μοιχαλὶς χ[illegible]
ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀν[illegible]
θέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν [illegible]
4 γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ. Ὥστε, ἀδελφοί μου, [illegible]
ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ [illegible]
εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἑτέρῳ, τῷ ἐκ νεκρῶν [illegible]
5 ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ. Ὅτε γὰρ ἦμ[illegible]
σαρκὶ, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν, τὰ διὰ τ[illegible]
ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, εἰς τὸ καρποφό[illegible]

libertatem vindicati a peccato, sed emancipati
tis fructum vestrum, qui valet ad sanctimoni-
n autem vitam aeternam. Nam merces peccati 23
, at beneficium Dei vita aeterna per Christum
ninum nostrum (consequenda).

CAP. VII.

gnoratis, fratres, (nam loquor ad eos, qui cogni- 1
at legem,) legem potestatem exercere in homi-
mdiu vivat? Mulier enim viro subiecta, vivo ma- 2
tenetur, sed si mortuus est vir, libera est a
(quam maritus exercere poterat). Itaque ergo 3
to adultera habebitur, si rem habet cum altero
vero mortuus est maritus, libera est ab illa le-
i alteri viro nupserit, non sit adultera. Quin, 4
ei, vos quoque emortui estis legi per corpus
upplicio, quod Chr. corpore subiit), ut daremini
atem alterius, qui ab inferis est excitatus, ut
erremus Deo probatos. Quum enim corporis cu- 5
s essemus subiecti, pravi sensus, qui per legem
ur, in membris nostris vim suam exserebant ita,
s ferremus morti probatos; nunc vero a lege su- 6
i, emortui (ei legi), qua tenebamur, ut totam
aponeremus ad novam (perfectam) Spiritus divini
et non ad normam legis antiquam.
l igitur dicemus? an lex peccatum (causa pecca- 7
Absit hoc a me! at peccatum non nossem, nisi
; cupiditatem non nossem, nisi lex dicebat: non
es! Peccatum enim impetu facto per illam legem 8
me cupiditatem sibi subiecerat (al. inflammave-
n sine lege peccatum (peccandi libido) mortuum
vero aliquando sine lege vivebam, sed lege la- 9
di libido revivixit; ego autem eram emortuus 10
) et lex illa, quae valere debebat ad vitam (bea-
dem a me deprehensa est ea, quae valebat ad
Peccatum enim (libido peccandi) impetu fa- 11
egem me decepit ac per eam interfecit. Quin lex 12
ancta est et praeceptum sanctum et iustum et

---

qua immunitas a peccatis et gratia div. vim suam ex-
bolis, adumbratur). 1–23.
saica, cuius imperio homines antea erant subiecti, mor-
prorsus sublata est eum in finem, ut homines amore
ducti ad *pietatem adspirent*. Lex illa, quae homines

17 θέλω, τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ, ὅτι κ
δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ' ἡ οἰκο
18 ἁμαρτία. Οἶδα γὰρ, ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοὶ,
ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν· τὸ γὰρ θέλειν παρ
19 τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν οὐχ εὑρίσκω.
θέλω, ποιῶ ἀγαθὸν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κα
20 πράσσω. Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω ἐγὼ, τοῦτο ποιῶ,
κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμ
21 Εὑρίσκω ἄρα, τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ κ
22 λὸν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται. Συνήδο
23 νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, βλέπ
νόμον ἐν τοῖς μελεσί μου ἀντιστρατευόμενον
νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τ
24 τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. Ταλαίπωρος
πος! τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θ
25 του; Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ
ἡμῶν. Ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῖ δο
θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας.

ΚΕΦ. VIII.

1 Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν Χρ
2 Ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χρ
ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτ
3 θανάτου. Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐ

um. Quod igitur bonum (est), mihi attulit mortem 13
per se salutaris perniciem mihi attulit)? Minime ve-
sed illa peccandi libido, ut pravitas, quae per rem in
bonam mortem mihi afferebat, in lucem ederetur, ut
ritas per illam legem quam maxime fieret improba.
imus enim, legem proficisci a Spiritu divino (sanctam 14
, perfectam), me autem corporis libidinibus esse ob-
ium, mancipium peccati. Quod enim efficio, nescio; 15
non quod volo, hoc facio, sed quod odi, hoc facio.
si, quod nolo, hoc facio, assentior legi, eam esse bo- 16
. Iam vero non amplius ego id facio, sed, quae in 17
inest, peccandi libido. Novi enim, in me, id est in 18
ore meo (imbecillo), bonum non inesse; nam voluntas
te agendi) in me adest, sed perficere honestum non depre-
lo (non possum). Non enim quod volo, facio bonum, sed 19
non volo malum, hoc facio. Sin vero quod ego nolo, hoc 20
, non amplius ego id efficio, sed, quae in me inest, peccan-
bido. Deprehendo igitur, legem illam mihi recte agere 21
nti adiacere malum (i. e. pravam corporis libidinem). De- 22
r enim lege illa divina ad hominem internum (ad men-
, sed video alteram legem in membris meis (corpore meo),
contra legem mentis meae arma gerit et me captivum 23
cit legi pravitatis, quae in membris meis inest. O 24
rum me hominem! quis me eripiet ex corpore huius
tis (i. e. quis me liberabit ab his corporis cupiditati- 25
quae pietatem et vitam beatam enecant)? Gratias ago
per Iesum Christum dominum nostrum (sc. per quem
liberavit). Itaque ergo ipse ego mente quidem inser-
legi Dei, corpore autem legi vitiositatis.

CAP. VIII.

Iam igitur nihil in cultoribus Christi Iesu deprehen- 1
, quod condemnetur, (qui non corporis libidinibus in-
ent, sed Spiritu reguntur divino). Nam lex illa Spi- 2
divini, quae valet ad vitam beatam per Christum Ie-
consequendam, me in libertatem vindicavit a lege vi-
tatis et quae valet ad mortem (miseriam maximam).
d enim lex efficere non potuit propterea, quod per 3
oris libidines vi erat destituta, Deus suum ipsius filium

---

gnitionem peccatorum perducit, per se quidem bona erat,
b imbecillitatem naturae, corporis cupiditates ac vitiosita-
qua omnes laborant ita, ut meliora quidem probent, at
iora sequantur, efficere non potuit veram salutem, quae

ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας καὶ περὶ ἁμαρτίας κ
4 τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ
πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περι
5 ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. Οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες
σαρκὸς φρονοῦσιν, οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα τὰ τοῦ
6 τος. Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος, τὸ
7 νημα τοῦ πνεύματος ζωὴ καὶ εἰρήνη. Διότι τὸ φ
8 τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς θεόν· τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θ
ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται· οἱ δὲ ἐν σαρ
9 θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐ
ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμ
εἴ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστι
10 Εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν δι
11 τίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. Εἰ
πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ
ὁ ἐγείρας τὸν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει
θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ
ἐν ὑμῖν.

12 Ἄρα οὖν, ἀδελφοὶ, ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τ
13 τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν. Εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε,
14 ἀποθνήσκειν, εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ

peccari solet, corpore indutum et de peccato
nisit et per corpus peccandi libidinem condem-
ulit), ut perfecta pietas, quam lex postulat, 4
r in nobis, qui non corporis libidinibus indulge-
Spiritu regeremur divino. Nam qui corporis 5
sequuntur, ea cogitant, quae corporis cupiditas
sed qui Spiritum sanctum ducem sequuntur, ea,
is sanctus iubet. Studium enim, quod excitat 6
rs est, (perniciem affert,) sed studium, quod
itus divinus, vita et tranquillitas animi. Qua- 7
dium a corpore profectum adversatur Deo; legi
ie se non submittit; nam ne potest quidem; qui 8
ris cupiditatibus ducuntur, Deo placere non
At vos non corporis libidinibus ducimini, sed 9
ino, siquidem Spiritus divinus in vobis inest,
quis Spiritum Christi non habet, hic ad eum
t. Sin autem Christus in vobis est, corpus 10
rtuum propter peccatum, sed mens vita frui-
propter pietatem. Sin vero Spiritus eius, qui 11
ortuis in vitam revocavit, in vobis inest, is,
n in vitam revocavit e mortuis, etiam mortua
ora vita donabit propter Spiritum eius, qui vo-

ergo, fratres, debitores sumus non corporis libi- 12
tricti, ut ad corporis libidines vitam conforme-
si ad corporis libidines vitam conformatis, mo- 13
, sed si Spiritu divino actiones corporis ene-
fruemini (beata). Quotquot enim Spiritu du- 14
no, hi sunt filii Dei (Deo probati). Non enim 15
piritum, qui sensu servili vos impleat iterum-
um vos coniiciat, sed accepistis Spiritum, qui
is, per quem clamamus: Abba, pater! Is ipse 16
n mente nostra testatur, nos esse filios Dei.
lii, etiam haeredes; haeredes quidem Dei, sed 17
Christi, siquidem simul cum eo mala perpeti-
iam cum eo ad beatitudinem pertingamus.
r enim, mala huius vitae non aequiparanda 18
entis beatitudinis, quae certissime nobis pate-
sollicita naturae exspectatio patefactionem (glo- 19

Christum contigit, qui nos ab imperio libidinum li-
iam attulit div. ac vitam beatam, in quibus maxima
nutur beneficia ac laetissima piorum spes. VII, 1—25.
Cum tantae beatitudinis ornamentis haud compa-

25 ἐλπίδι ἐσώθημεν· ἐλπὶς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστι
ὃ γὰρ βλέπει τὶς, τί καὶ ἐλπίζει; Εἰ δὲ ὃ οὐ
26 ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα. Ὡσαύτω
τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡ
γὰρ τί προσευξώμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν, ἀ
τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖ
27 τοις. Ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας οἶδε τί τὸ
τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπε
28 Οἴδαμεν δὲ, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα
29 εἰς ἀγαθὸν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν.
προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος
αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλ
30 φοῖς. Οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε
ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὓς δὲ ἐδικαί
31 τους καὶ ἐδόξασε. Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτ
32 θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; ὅγε τοῦ ἰ
οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκ
33 πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσει
34 ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ; Θεὸς ὁ δικαιῶν
κατακρίνων; Χριστὸς ὁ ἀποθανών· μᾶλλον δὲ
θεὶς, ὅς καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐ
35 ὑπὲρ ἡμῶν. Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγά
Χριστοῦ; Θλῖψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ
γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα, καθὼς γ

itudinis) filiorum Dei cupide exspectat. Vani- 20
erum natura subiecta est, non sponte sua, sed
n, qui eam subiecit, sub spe, fore, ut et ipsa 21
ra a servitute perniciei (necessitate moriendi,
in libertatem gloriosae filiorum Dei conditionis
Novimus enim, universam rerum naturam si- 22
scere ac partus sentire dolores ad hoc usque
non solum (haec), sed etiam ipsi, qui primi- 23
Spiritus divini, nos quoque ipsi nobiscum in-
conditionem filiorum (absolutam beatitatem) ex-
liberationem corporis nostri. Spe enim (al. in 24
ti sumus. Spes autem, quae oculis usurpatur,
s (i. e. id, quo utimur, non amplius sperátur),
nim videt, quid etiam speret? Sin autem quod 25
is, speramus, patienter exspectamus. Eodem 26
etiam Spiritus ille imbecillitatibus nostris suc-
quid precemur, quemadmodum fas est, nesci-
se ille spiritus tacitis suspiriis causam nostram
nimorum perscrutator scit id, quod Spiritus ille 27
quod apud Deum causam agat eorum, qui ei
unt. Novimus autem, Deum amantibus omnia 28
bonum augendum, iis, qui ex decreto (divino
eatam per Chr. obtinendam) vocati sunt. Nam 29
ivit, etiam destinavit similes effigiei filii sui,
itus esset inter multos fratres. Quos vero de- 30
s etiam vocavit; et quos vocavit, his etiam
catorum concessit; quibus vero veniam pecca-
essit, hos etiam beatitudine ornavit. Quid igi- 31
ad haec? Si Deus a partibus nostris stat, quis
etur? Qui quidem suo ipsius filio non peper- 32
nobis omnibus eum tradidit; quomodo non
eo omnia nobis benigne concedet? Quis Dei 33
ius vocabit? Deus est, qui insontes declarat.
i condemnet? Christus est, qui mortem subiit, 34
etiam, qui ab inferis excitatus est, qui etiam
vina fruitur, qui etiam causam nostram agit.
disiunget ab amore Christi? Calamitas sive 35
ve persecutio sive fames sive nuditas (egestas)
um sive gladius, quemadmodum scriptum est:

---

vitae humanae calamitates, sed aequo animo feren-
uam omnia hisce in terris imperfecta sunt ac nihil
conditionis ducitur desiderio; tamen cultores Chri-
iuntur Dei, qui *etiam precibus* eorum annuit, et

ΚΕΦ. ΙΧ.

1 Ἀλήθειαν λέγω, ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι,
συμμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου, ἐν πνεύματι
2 ὅτι λύπη μοι ἐστὶ μεγάλη καὶ ἀδιάλειπτος ἐν
3 καρδίᾳ μου. Ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα
ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν
4 μου κατὰ σάρκα, οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται, ὧν ἡ
καὶ ἡ δόξα καὶ αἱ διαθῆκαι καὶ ἡ νομοθεσία καὶ
5 ἡ λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, ὧν οἱ πατέρες καὶ ἐξ ὧν ὁ
Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς
6 εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Οὐχ οἷον δὲ, ὅτι ἐκπέπτωκεν
μὲν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. Οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ
7 οὗτοι Ἰσραήλ, οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα Ἀβραὰμ πάντες
8 τέκνα, ἀλλ' ,,ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα.
ἔστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα θεοῦ,
ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα.
9 Ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος· ,,Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον
10 τὸν ἐλεύσομαι καὶ ἔσται τῇ Σάρρᾳ υἱός.'' Οὐ μόνον δὲ,
ἀλλὰ καὶ Ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα, Ἰσαὰκ τοῦ
11 πατρὸς ἡμῶν. Μήπω γὰρ γεννηθέντων μηδὲ πρᾶξάν-
τι ἀγαθὸν ἢ κακὸν, (ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ
θεοῦ μένῃ, οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος)
12 ἐῤῥέθη αὐτῇ· Ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι.

„tua causa interficimur totum per diem, ut pecudes ma- 36
ctationi destinatae habemur?“ At in hisce omnibus longe 37
superiores discedimus per eum, qui nos amavit. Mihi 38
enim persuasum habeo, fore, ut neque mors neque vita
neque angeli neque regna neque praesentia neque futura 39
neque potestates neque sublime neque profundum neque ulla
alia res creata non disiungere possit ab illo Dei amore, quem
per Christum Iesum dominum nostrum (nobis) exhibuit.

CAP. IX.

Verum dico, per Christum (iuro), non mentior, teste 1
mihi conscientia mea, per Spiritum sanctum (confirmo),
magnam mihi esse tristitiam ac perpetuum animo meo do- 2
lorem. Vellem enim ipse ego homo esse favore divino ex- 3
emtus et poenis obnoxius gravissimis, ut nulla mihi cum
Christo intercederet societas, pro fratribus meis natalibus
mihi cognatis, quippe qui sunt Israelitae, quorum est con- 4
ditio filiorum et gloriosa felicitas et foedera et legislatio
et cultus et promissiones, quorum (sunt) maiores illi et a 5
quibus, quod natales attinet, originem ducit Christus, qui
summus est omnium Deus aeternis celebrandus laudibus.
Profecto. Sed fieri non potest, ut vox illa Dei excidat 6
(promissio illa eventu careat). Neque enim omnes, qui
ab Israele originem ducunt, hi sunt Israelitae, neque quod 7
Abrahami progenies sunt, omnes filii, sed: *)„per Isaacum 8
progenies tibi vocabitur (i. e. per Isaacum continget tibi
progenies et secundum nomen eius vocabitur,)“ hoc est,
non corpore prognati, hi sunt filii Dei, sed ad quos pro-
missio pertinet, pro progenie habentur. Promissionis enim 9
vox est haec: **) hoc tempore veniam et Sarae erit filius.“
At non solum (Sara), verum etiam Rebecca ex uno ute- 10
rum ferens, Isaaco parente nostro. Quum enim nondum 11
nati essent neque boni malive quid fecissent, (ut decretum
Dei maneret liberum, non a factis dependeret, sed ab
eo qui vocat,) ei dictum est: ***)„maior minori serviet;“ 12
Quemadmodum scriptum est: „Iacobum amavi, Esavum 13

---

*) Gen. XXI, 11. 12. **) Gen. XVIII, 10. ***) Gen. XXV, 23. Mal. I, 2. 3.

malis huius vitae exantlatis certissima futurae beatitudinis spe erigantur. 18—39.

IX. Quare dolet apostolus ex animo popularium suorum vicem, quibus promissa div. olim contigerint et ex quibus Messias originem duxerit, (*quamquam promissa* non omnino irrita

14 ἐμίσησα." Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ;
15 Μὴ γένοιτο. Τῷ γὰρ Μωϋσῇ λέγει· „Ἐλεήσω ὃν ἂν
16 ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω." Ἄρα οὖν οὐ τοῦ
θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ.
17 Λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ Φαραώ· „Ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο
ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου
18 καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ." Ἄρα
19 οὖν ὃν θέλει, ἐλεεῖ· ὃν δὲ θέλει, σκληρύνει. Ἐρεῖς οὖν
μοι· Τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀν-
20 θέστηκε; Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀντιπο-
κρινόμενος τῷ θεῷ; Μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι·
21 Τί με ἐποίησας οὕτως; Ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς
τοῦ πηλοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν εἰς
22 τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν; Εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς
ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ
ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα
23 εἰς ἀπώλειαν, καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης
24 αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν· οὓς
καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, οὐ μόνον ἐξ Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ
25 ἐθνῶν, ὡς καὶ ἐν τῷ Ὡσηὲ λέγει· „Καλέσω τὸν οὐ λαόν
μου λαόν μου· καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην ἠγαπημένην

ui.“ Quid igitur dicemus? num Deus iniustus 14
ime vero. Mosi enim dicit: *) „miserebit me, 15
miseret, et commiserabor, cuius commiseror.“
go non est eius qui cupit neque eius qui currit, 16
quem miseret, Dei. Dicit enim scriptura sacra 17
**) „hunc ipsum in finem te excitavi, ut in te
a meam declararem et ut nomen meum in toto
arum divulgaretur.“ Itaque ergo quem vult, eius 18
quem vero vult, eum reddit contumacem (al. du-
tat). Dices igitur mihi: quid adhuc vituperat? 19
ntati eius quis restitit? At enim vero, o homo, 20
s, qui Deum accuses? Num dicet vas fictile ei
: quid me sic formasti? An non potestatem habet 21
argillam, ut ex eadem massa argillari faciat al-
s honestis usibus destinatum, alterum autem in-
Sin autem Deus, qui iram suam declarare et po- 22
iam manifestare volebat, cum multa patientia vasa
rniciem destinata tulit et ut summam suam maie- 23
monstraret in vasa misericordiae, quae ad glo-
atitudinem destinavit; (quos etiam nos vocavit, 24
a e Iudaeis, sed etiam e gentilibus, quemadmo- 25
a in Hosea dicit: ***) „vocabo, qui non est po-
s, populum meum, et: quae non est amata, ama-
isam)“, atque erit: in loco, ubi dictum est iis: 26
ilus meus vos (estis);“ ibi (scriptum est): „vo- 27
filii Dei vivi:“ Iesaias autem de Israele alta voce
numerus Israelitarum esset uti arena maris, re-
, e. pauci) servabuntur.“ Rem (al. iudicium) 28
cit ac decernit cum iustitia (Deus); nam rem
), quam decrevit, perficiet in orbe terrarum;“
modum praedixit Iesaias: „nisi dominus copia- 29
stium nobis progeniem reliquisset, ut Sodoma
nus et Gomorrhae similes redditi;“) — Quid igi- 30
us? gentes, quae iustitiam non acri expetebant

XXIII, 19. **) Ex. IX, 16. ***) Hos. II, 1. 25. Ies. X,
III, 14.

ium quod non simpliciter ad omnes Abrahami poste-
l pios tantum pertinent; tum quia Deus in beneficiis
endis et negandis liberrimam et sapientissimam, quae
orum hominum saepe fugit, sequitur voluntatem cui-
animo venerandam; denique quod iam antiquis tem-
Iudaeis aeque ac gentilibus populum sibi peculiarem
stituit;) quod cum summa animi contumacia salutem
um *consequendam repudient*. 1 — 29. Iudaei igitur,

31 δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως, Ἰσ
διώκων νόμον δικαιοσύνης εἰς νόμον δικαιοσύ
32 ἔφθασε. Διατί; Ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐ
νόμου. Προςέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προςκό
33 καθὼς γέγραπται· „Ἰδοὺ, τίθημι ἐν Σιὼν λίθο
κόμματος καὶ πέτραν σκανδάλου, καὶ πᾶς ὁ π
ἐπ' αὐτῷ οὐ καταισχυνθήσεται."

ΚΕΦ. Χ.

1 Ἀδελφοὶ, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδ
ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν εἰς
2 ρίαν. Μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, ὅτι ζῆλον θεοῦ
3 σιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. Ἀγνοοῦντες γὰρ
θεοῦ δικαιοσύνην καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην
τες στῆσαι τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑ
4 σαν. Τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνη
5 τῷ πιστεύοντι. Μωϋσῆς γὰρ γράφει τὴν δικα
τὴν ἐκ τοῦ νόμου· „Ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄν
6 ζήσεται ἐν αὐτοῖς." Ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσ
τω λέγει· „Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· Τίς ἀ
ται εἰς τὸν οὐρανόν;" τοῦτ' ἔστι Χριστὸν κατ

studio, favorem Dei sunt assecutae, sed favorem, qui e
fide oritur, Israelitae autem, qui legem favorem Dei spon- 31
dentem (legem Mos.) acri studio expetunt, legem Dei fa-
vorem afferentem non sunt adepti. Quamnam ob causam? 32
Quoniam non a fide, sed tanquam a factis legi consen-
taneis (favorem Dei pendere opinabantur). Impegerunt
enim lapidi, cui impingunt, quemadmodum relatum legi-
tur: „ecce, pono in Sione lapidem, cui impingunt, et sa- 33
xum, in quo offendunt, et quicunque fiduciam in eo po-
nit, non suffundetur pudore."

CAP. X

Fratres, benevolentia quidem animi mei et preces 1
meae ad Deum pro iis fiunt, ut salus iis contingat. Te- 2
stor enim iis, desiderium Dei eos habere, at prudentiae
non consentaneum. Ignari enim rationis favorem divinum 3
consequendi et ipsorum iustitiam stabilire cupidi ratio-
ni, quam Deus praescripsit ad favorem suum consequen-
dum, se non submiserunt. Finis enim legis est Christus, 4
qui favorem divinum affert ei, quicunque fidem habet.
Moses enim describit rationem Deum propitium sibi red- 5
dendi eam, quae a lege proficiscitur: *) „quicunque homo
iis (i. e. praeceptis legis) satisfecit, per ea vita fruetur."
At illa Dei favorem sibi comparandi ratio, quae a fide profi- 6
ciscitur, sic dicit: „ne apud animum tuum dixeris: quis ad-
scendet in coelum?" hoc est Christum deducere. An: „quis 7
descendet in Orcum?" hoc est Christum e mortuis sursum
ducere. At quid dicit? „Haud procul a te doctrina est, in ore 8
tuo atque in animo tuo." Haec est doctrina de fide, quam
palam tradimus. Quod si ore tuo professus fueris domi- 9
num Iesum atque animo tuo credideris, Deum eum e mor-
tuis excitasse, ad salutem pertinges. (Animo enim cre- 10
dit, ut Deum experiatur propitium; ore autem profitetur,
ut salus ei contingat.) Dicit enim scriptura sacra: „qui- 11
cunque ei fidem habet, non erubescet" Nullum enim est 12
discrimen Iudaeum inter et Graecum; nam idem omnium
dominus, qui opibus abundat ad omnes cultores suos be-
andos. **) Quicunque enim dominum veneratus fuerit, ad 13
salutem perveniet." Quomodo igitur colent, cui fidem non 14
habuerunt? quomodo autem fidem habebunt, quem non au-

---

*) Lev. XVIII, 5. Deut. XXX, 12. 14. **) Ioel III, 5.
quoniam res externas, legem Mosaicam suaque iactant merita et
rem chr. spernunt, sua ipsorum culpa gratia div. excidunt et aa-

σεν ὁ φωνοῦντος αὐτῶν καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκου-
19 τὰ ῥήματα αὐτῶν." Ἀλλὰ λέγω· Μὴ Ἰσραὴλ ο
Πρῶτος Μωϋσῆς λέγει· „Ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς
ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς." Ἡ
20 ἀπαρρησιάζεται καὶ λέγει· „Εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζη-
21 ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι· πρὸς δὲ
τὸν Ἰσραὴλ λέγει· „Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα
χεῖρές μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα

ΚΕΦ. ΙΑ.

1 Λέγω οὖν· Μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαόν
Μὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμὶ ἐκ σ
2 Ἀβραάμ, φυλῆς Βενιαμίν. Οὐκ ἀπώσατο ὁ
λαὸν αὐτοῦ, ὃν προέγνω. Ἢ οὐκ οἴδατε ἐν
λέγει ἡ γραφή, ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ
3 „Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν καὶ τ
στήριά σου κατέσκαψαν, κἀγὼ ὑπελείφθην μ
4 ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου;" Ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ
ματισμός; „Κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους
5 οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ Βάαλ." Οὕτως οὖ
τῷ νῦν καιρῷ λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος
6 Εἰ δὲ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων· ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκέ
χάρις· εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκέτι ἐστὶ χάρις· ἐπεὶ

m per doctrinam divinam. At dico: Num non 18
Immo vero ***) „in totam terram vox eorum
d terminos usque orbis terrarum eorum verba.“
num gens Israelitica non novit? Primus Moses 19
„ego aemulationem vestram excitabo in populum
st populus, in gentem insipientem indignationem
rovocabo.“ Iesaias vero audet ac dicit: ††) „re- 20
n ab iis, qui me non quaerebant (propitium me
s, qui me non colebant), innotui iis, qui me
ebant.“ Ad Israelitas autem dicit: „per totum 21
ndi manus meas adversus populum inobedientem
ersantem.“

CAP. XI.

igitur: num repudiavit Deus populum suum? Ab- 1
etenim ego Israelita sum ex stirpe Abrahami,
niaminitica. Non repudiavit Deus suum populum, 2
escivit. An non nostis per Eliam (al. in historia
uid dicit scriptura sacra, quum apud Deum Is-
ccusat: †††) „domine, vates tuos interfecerunt et 3
a everterunt, et ego solus superstes sum ac vi-
struunt insidias?“ At quid dicit ei oraculum di- 4
Reservavi mihi septem hominum millia, qui Baa-
adorarunt.“ Sic igitur etiam hoc nostro tem- 5
i relicti sunt secundum electionem, quae a gratia
ur. Sin vero gratia fit, non amplius (fit) 6

οὐκ ἐπέτυχεν, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν· οἱ δὲ λοι
8 ρώθησαν, (καθὼς γέγραπται· „Ἔδωκεν αὐτοῖς
πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν
9 τοῦ μὴ ἀκούειν,“) ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. Κ
λέγει· „Γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδ
θήραν καὶ εἰς σκάνδαλον καὶ εἰς ἀνταπόδομα
10 σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ
11 καί· τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον.“
οὖν· Μὴ ἔπταισαν, ἵνα πέσωσι; Μὴ γένοιτο·
αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν εἰ
12 ραζηλῶσαι αὐτούς. Εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν
κόσμου καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶ
13 μᾶλλον τὸ πλήρωμα αὐτῶν! Ὑμῖν γὰρ λέγω τ
σιν· ἐφ' ὅσον μέν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος,
14 κονίαν μου δοξάζω, εἴπως παραζηλώσω μου τ
15 καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν. Εἰ γὰρ ἡ ἀποβολ
καταλλαγὴ κόσμου· τίς ἡ πρόσληψις, εἰ μὴ ζω
16 κρῶν; Εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα,
17 ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι. Εἰ δέ τινες τῶν κλά
κλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν ἐνεκεντρίσθης
καὶ συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιότητος τ

t Israelitae, hoc non consecuti sunt, electi autem
t consecuti; reliqui vero contumaces facti (omni in-
esti honestive sensu destituti) sunt, (quemadmodum 8
itum legitur: *) „dedit iis Deus torporem animi, ocu-
et aures, quibus non inest videndi et audiendi facul-
") ad hunc usque diem. Et Davides dicit: „mensa 9
im sit iis tenticula et decipula atque offensioni et re-
utioni: caligine obducantur oculi eorum, ut non vide- 10
; et: tergum eorum perpetuo incurvabo." Dico igi- 11
num impegerunt, ut caderent? Minime vero; sed pec-
eorum salus contigit gentilibus, ut aemulationem eo-
excitarent. Sin vero peccatum eorum mundum (i. e. 12
iles) locupletavit et deterior eorum conditio opes at-
gentibus: quanto magis fortunatissima eorum condi-
Vobis enim dico gentilibus: quamdiu equidem genti- 13
apostolus sum, munus meum illustrabo, an forte aemu- 14
nem popularium meorum excitem et nonnullos ex iis
em. Si enim reiectio eorum mundi (gentilium) re- 15
iliatio; quaenam eorum admissio, nisi vita e mortuis
. sors felicissima iis continget ac si mortui ex Orco
ucem essent revocati)? Sin vero primitiae sanctae, 16
n massa; et si radix sancta, etiam rami. Sin vero 17
rum quidam esecti sunt, tu vero oleager iis insitus
t particeps factus radicis et pinguedinis oleae, ne ma- 18
de ramis glorieris; sin autem maligne gloriaris, non
adicem sustines, sed te radix. Dices igitur: avulsi 19
rami, ut ego insererer. Recte: propter fidem de- 20
tam exscissi sunt, tu vero propter fidem tuam ste-
. Ne superbias, sed caveas tibi; nam si Deus germa- 21
ramis non pepercit, ne forte ne tibi quidem parcat.
igitur benignitatem et severitatem Dei: in eos qui- 22
, qui peccarunt, severitatem, in te autem benignita-
, si in hac benignitate perseveraveris; alioquin tu quo-
exscinderis. Verum etiam illi, si non perseverave- 23
in incredulitate, inserentur; nam Deus eos iterum
st inserere. Nam si tu ex naturali oleastro exsectus 24
ontra naturam generosae insitus es oleae, quanto ma-
hi, qui secundum naturam propriae oleae insiti

Ies. XXIX, 10. Deut. XXIX, 3. Ps. LXIX, 23. 24.

antummodo, qui in causa fuerunt, ut etiam gentiles (quos
severissimum illud Dei in Iudaeos iudicium ab omni arro-
a debet avocare,) salutis per Christum partae fierent parti-
. Nihilominus *sperandum est*, fore, ut aliquando ad unum

25 Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, τὸ μυ
τοῦτο, (ἵνα μὴ ἦτε παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι,) ὅτι
ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ π
26 τῶν ἐθνῶν εἰςέλθῃ· καὶ οὕτω πᾶς Ἰσραὴλ σω
καθὼς γέγραπται· Ἥξει ἐκ Σιὼν ὁ ῥυόμενος
27 στρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ. Καὶ αὕτη αὐτοῖς
ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐ
28 Κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς, κατ
29 ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας. Ἀμεταμέλ
30 τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ. Ὥςπερ γ
ποτὲ ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νῦν δὲ ἠλεήθητε τῇ
31 ἀπειθείᾳ· οὕτω καὶ οὗτοι νῦν ἠπείθησαν, τῷ
32 ἐλέει ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι. Συνέκλεισε γὰρ
τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς πάντας
33 Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θ
ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι
34 αὐτοῦ! Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου; ἢ τίς σύ
35 αὐτοῦ ἐγένετο; ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀντ
36 σεται αὐτῷ; Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, κα
τὸν τὰ πάντα· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀ

nt! Nolo enim vos ignorare, fratres, hoc mysterium, 25
: vobis sapientes videamini,) Israelitas quodammo-
esse contumaces, usque dum, quae est, copia paga-
um intraverit; et sic omnes Israelitae servabuntur, 26
madmodum scriptum est: *) „veniet e Sione servator
ie avertet improbitates a Iacobo. Et hoc cum iis a me 27
ngetur) foedus, quando peccata eorum abstulero." Lae- 28
de regno Messiano doctrinam quod attinet, hostes
pter vos, sed quod electionem attinet, probati propter
iores. Deum enim beneficiorum et vocationis non poe- 29
et. Quemadmodum enim vos aliquando obedientiam Deo 30
uastis, nunc vero horum inobedientia misericordia vo-
contigit; sic etiam hi nunc obedientiam recusarunt, ut 31
is quoque eadem, quae vobis, misericordia contingeret.
mmisit enim Deus omnes inobedientiae, ut omnibus mi- 32
ricordiam exhiberet. O profundam, o immensam et sa- 33
ntiam et cognitionem Dei! quam non perscrutanda eius
icia et quam non investigandae eius viae! **) „Quis 34
m mentem domini novit? aut quis ei fuit a consiliis?"
quis prior ei dedit, cui remuneratio contingeret? Nam 35
eo (promanant) et per eum (fiunt) et ad eum (redeunt)
ia; ei maiestas in aeternum (debetur). Profecto! 36

CAP. XII.

Adhortor igitur vos, fratres, per misericordiam Dei, 1
corpora vestra offeratis victimam vivam sanctam Deo
ptam, cultum vestrum mente praestandum, et ne vos 2
formetis ad genium horum temporum, sed mentis ve-
ie emendatione aliam induimini formam, ut probetis,
enam sit illa Dei voluntas bona et accepta perfectaque.
o enim per gratiam mihi concessam omni, quicunque 3
r vos versatur, ne altiores spiritus sumat, quam su-
e par est, sed cogitet, ita ut sapiat (sapere discat
. ut modeste de se statuat), pro modo fidei, quem
s cuique distribuit. Quemadmodum enim in uno cor- 4
membra multa habemus, membra autem omnia non
habent munus; sic multi unum corpus in Christo 5

Ies. LIX, 20. 21. Ierem. XXXI, 33. 34. **) Ies. XL, 13.

es Iudaei sacra christiana amplectantur gratia div., quae om-
saluti prospicit, permoti. 1—36.
ristiani totam vitam Deo dicare debent omnemque colere
tem, inprimis modestiam, concordiam mutuumque amorem,

6 Χριστῷ, ὁ δὲ καθεῖς ἀλλήλων μέλη, ἔχοντες δὲ χαρί-
σματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε
7 προφητείαν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, εἴτε διά-
κονίαν ἐν τῇ διακονίᾳ, εἴτε ὁ διδάσκων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ,
8 εἴτε ὁ παρακαλῶν ἐν τῇ παρακλήσει. Ὁ μεταδιδοὺς, ἐν
ἁπλότητι· ὁ προϊστάμενος, ἐν σπουδῇ· ὁ ἐλεῶν, ἐν ἱλα-
9 ρότητι. Ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος, ἀποστυγοῦντες τὸ πονη-
10 ρὸν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ, τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους
11 φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι, τῇ σπουδῇ
μὴ ὀκνηροὶ, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ κυρίῳ δουλεύοντες,
12 τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσ-
13 ευχῇ προσκαρτεροῦντες, ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινω-
νοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες· εὐλογεῖτε τοὺς διώ-
14 κοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε, χαίρειν μετ'
15 χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων· τὸ αὐτὸ εἰς ἀλ-
16 λήλους φρονοῦντες· μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς
ταπεινοῖς συναπαγόμενοι· μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυ-
17 τοῖς· μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες· προνοούμενοι
18 καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων· εἰ δυνατὸν, τὸ ἐξ
19 ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες. Μὴ ἑαυ-
τοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοὶ, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ·
γέγραπται γάρ· „Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέ-
20 γει κύριος." Ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν·
ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν. Τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρακα

ſimus, ſinguli alter alterius membra ſumus, habentes 6
o dona pro gratia nobis concessa diversa, sive facul-
m vaticinandi pro ratione fidei, sive munus coetum
istianum curandi in munere curandi, sive doctor in do- 7
na quam tradit, sive consolator in consolatione. Qui- 8
que stipem erogat, sincero eroget animo; quicunque
etui chr.) praeest, diligenter praesit; quicunque misere-
(hominum, qui misericordia indigent), lubenti animo
ereatur. Amor vester sit infucatus, impietatem odio 9
entes, strenue pietatem sectantes, fratrum (christiano- 10
) amore tenero affectu nos invicem prosequamini, ho-
e mutuo alius alium praevenientes, studiis vestris ne 11
segnes, animo ferventes; domino vestro inservien-
, spe laeti, calamitati perferendae fortes, precibus as- 12
ue vacantes, inopiae Christianorum succurrentes, hospi- 13
itatem sectantes; bene precamini vos vexantibus, bene 14
ecamini neque diras imprecamini, laetari cum laetis et 15
rymare cum lacrymantibus; mutuae concordiae studen- 16
; ne alta spirate, sed cum modestis conversamini; ne
bismetipsis sapientes esse videamini; nemini malum ma- 17
rependite; operam navate iis, quae iudicio omnium ho-
num honesta sunt; si fieri potest, quantum in vobis est, 18
n omnibus hominibus concordiam servate. Ne iniurias 19
bis illatas ipsi ulciscimini, carissimi, sed locum date
; nam relatum legitur: *) „mihi vindicta, ego repen-
n, dicit dominus." Si igitur esurit hostis tuus, cibum; 20
sitit, potum ei praebe. Hoc enim si facis, ardentes
nas in caput eius cumulabis. Ne vincaris (a) malo 21
emone), sed bonitate tua vincas malum.

CAP. XIII.

Quivis magistratibus summis sese submittito. Non 1
m est magistratus, nisi a Deo; qui vero sunt, a Deo
t instituti. Quin quicunque magistratui restitit, con- 2
utioni a Deo factae restitit, sed qui restiterunt, sibi
iudicium (poenas) contrahent. Magistratus enim non 3
te factis, sed malefactis formidini sunt. Vis autem a
gistratu tibi non metuere, recte age, et laudem ab eo

Deut. XXXII, 35.
facultates ac dona divinitus concessa in communem con-
usum omniumque virtutum fons est. Hortatur ad lenitatem
nique magnitudinem, avocat ab ulciscendi cupiditate ac docet,
m hostes esse amandos XII, 1—21.
agistratibus obsequium esse praestandum: suum cuique tri-

4 ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς· θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν σοὶ εἰς
τὸ ἀγαθόν. Ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ
εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ· θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν ἔκδικος
5 εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. Διὸ ἀνάγκῃ ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν
6 συνείδησιν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσιν εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες.
7 Ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον· τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον·
8 τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμήν. Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ
μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν· ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον νόμον
9 πεπλήρωκε. Τὸ γὰρ, „Οὐ μοιχεύσεις· οὐ φονεύσεις· οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις,“ καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολὴ,
ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ, „Ἀγαπήσεις
10 τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν.“ Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον
κακὸν οὐκ ἐργάζεται· πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη.
11 Καὶ τοῦτο, εἰδότες τὸν καιρὸν, ὅτι ὥρα ἤδη ἡμᾶς ἐξ
ὕπνου ἐγερθῆναι· (νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία
12 ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν·) ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσάμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός. Ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως
13

cipies; Dei enim minister est in tuum commodum. Sin 4
rm male agis, tibi metue; nam non frustra gladium ge-
; Dei enim minister est ad maleficum quemque severis
nis coercendum. Quare necessitas sese submittendi adest, 5
solum propter poenas, sed etiam propter conscientiam.
re enim etiam tributa annua pendite; nam ministri sunt 6
hoc ipsum assidue curantes. Reddite igitur omnibus ea 7
e ipsis debentur; cui tributum debetis, tributum; cui
tigal, vectigal; cui metum (reverentiam), metum; cui
orem, honorem. Ne ulli quidquam debeatis, nisi mu- 8
m amorem; alios enim qui amat, legi satisfecit. Nam
d: non adulterium, non homicidium, non furtum com-
tes, non concupisces, et si quod aliud praeceptum,
una voce (lege) tanquam summa continentur, hac: 9
ios amabis ut temetipsum." Amor alteri nil mali 10
atit; exacta igitur legis observatio amor. Idque (aga- 11
a) scientes tempus opportunum, horam iam adesse,
e somno iam expergiscamur; (nunc enim salus nobis pro-
ar est, quam quum nomen Christo dederimus. Nox pro- 12
mit (profligata est), sed dies appropinquavit;) depona-
us igitur facta noctis et arma lucis induamur. Quemad- 13
dum decet luce fruentes (vera rerum div. cognitione im-
tos), honeste vivamus, non commessationibus et compo-
tionibus, non congressibus venereis et lasciviis, non rixae
que invidiae dediti, at induamini dominum Iesum Christum 14
corpus curate ad libidines excitandas.

CAP. XIV.

Fide laborantem leniter tractate, ne temeraria oriantur 1
licia. Qui quidem (omnia sine discrimine) comedenda 2
e credit, omnia; qui vero fide laborat, olera comedat.
i quovis cibo utitur, eum, qui non utitur, ne contem- 3
t; et qui non quovis utitur cibo, eum, qui utitur, ne
licet; nam Deus eum benigne tractavit. Tu quis es, qui 4
alieno servo feras iudicium? suo domino stat aut cadit;
vabitur autem; nam Deus eum erigere potest. Alius 5
m diei praefert, alius quemvis diem eodem habet numero;
quisque mente certo utatur iudicio. Qui diem observat, 6
mino observat, et qui diem non observat, domino non

---

ndum: pristinae vitiositati renuntiandum et omnino vitam Chri-
re et facto exprimendam. XIII, 1—14.
superstitiosos comiter *esse ferendos*; etiam ab licitis rebus in-

τὴν ἡμέραν κυρίῳ οὐ φρονεῖ· καὶ ὁ ἐσθίων κυρίῳ ἐσθίει·
εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων κυρίῳ οὐκ
7 ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ. Οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ
8 ζῇ καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει. Ἐάν τε γὰρ ζῶμεν,
τῷ κυρίῳ ζῶμεν· ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀπο-
θνήσκομεν. Ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν,
9 τοῦ κυρίου ἐσμέν. Εἰς τοῦτο γὰρ Χριστὸς καὶ ἀπέθανε
10 καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. Σὺ δὲ
τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σύ, τί ἐξουθενεῖς τὸν
ἀδελφόν σου; Πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι
11 τοῦ Χριστοῦ. Γέγραπται γάρ· „Ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος,
ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογή-
12 σεται τῷ θεῷ." Ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ
13 λόγον δώσει τῷ θεῷ. Μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν,
ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι προσκόμμα
14 τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον. Οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν κυρίῳ
Ἰησοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' αὐτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ
15 τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν· εἰ δὲ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελ-
φός σου λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. Μὴ
τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς
16 ἀπέθανε. Μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν·
17 Οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις,
ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ·
18 Ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύων τῷ Χριστῷ εὐάρεστος τῷ

ervat: et qui cibo (promiscue) utitur, domino utitur;
tias enim agit Deo; et qui non cibo (sine discrimine)
ur, Deo non utitur, et gratias agit Deo. Nemo enim 7
trum pro suo arbitrio vivit et nemo pro suo arbitrio mo-
r. Sive enim vivamus, domino vivimus; sive moria- 8
, domino morimur. Sive igitur vivamus, sive moria-
, domino sumus. Hunc enim in finem Christus et mor- 9
est et revivixit, ut et mortuorum et vivorum esset do-
us. Tu vero, quid fratrem tuum (inique) iudicas? aut 10
m tu, quid fratrem tuum contemnis? Omnes enim ap-
bimus coram tribunali Christi. Scriptum enim est: 11
„vivo ego (i. e. per vitam meam), inquit dominus; mihi
lvis genu sese flectet et quaevis lingua celebrabit Deum
nes me omnium dominum profitebuntur et venera-
tur)." Itaque ergo quisque nostrum de se rationem 12
let Deo. Ne igitur amplius de nobis invicem iudicium 13
mus (iniquum), sed hoc potius iudicate, ne irritamen-
peccandi fratribus vel offendiculum praebeatis. Scio 14
persuasum habeo per dominum Iesum, nihil per se esse
fanum, nisi ei, qui profani quid esse statuit, esse pro-
um; sin vero propter cibum frater tuus tristitia afficitur, 15
amplius amori convenienter vivis. Ne ob cibum tuum 16
m perdas, pro quo Christus mortuus est. Ne igitur bo-
n vestrum (religio chr.) conviciis proscindatur. Non 17
m est regnum divinum cibus et potus, sed iustitia et
et gaudium per Spiritum sanctum effectum. Quicunque 18
m in his Christo inservit, Deo est acceptus et probatur
inibus. Itaque ergo quae ad concordiam valent, dili- 19
ter curemus, et quae ad mutuam salutem promovendam.
cibi causa opus Dei evertas. Omnia quidem pura (omnia 20
rum genera per se licita sunt), sed malo sunt homini,
cunque cum (alterius) offensione comedit. Pulcrum est, 21
edere carnem neque vinum bibere neque (quidquam
re), quo frater tuus impingit aut offenditur aut vacillat.
fidem habes; seorsim habeas iudice Deo. Beatus, qui 22
eo, quod exploratum habet, semetipsum non iudicat
. male de se statuere cogitur. al. qui non fluctuat). Qui 23
animo haesitat, si cibo utitur, condemnatus est, quo-
n non a fide proficiscitur; quodcunque autem non a fide
ficiscitur, peccatum est.

Ies. XLV, 23.
um illorum causa abstinendum nec patiendum, ut imbecil-
s conscientia *repugnante ad aliorum mores* sese componant.

18 Ἰησοῦ τὰ πρὸς τὸν θεόν· οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι
οὐ κατειργάσατο Χριστὸς δι' ἐμοῦ εἰς ὑπακοὴν ἐθ
19 λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων,
δυνάμει πνεύματος ἁγίου ὥστε με ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ
κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγ
20 τοῦ Χριστοῦ· οὕτω δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζε
οὐχ ὅπου ὠνομάσθη Χριστὸς, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον
21 θεμέλιον οἰκοδομῶ, ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται· „Οἷς
ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἱ οὐκ ἀκηκ
22 συνήσουσι." Διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐ
23 πρὸς ὑμᾶς. Νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλ
τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς
24 πολλῶν ἐτῶν, ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν Σπανίαν
πίζω διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς καὶ ὑφ' ὑμῶν
πεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλ
25 Νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς
26 Εὐδόκησαν γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα κοινωνίαν
ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἱ
27 σαλήμ. Εὐδόκησάν γὰρ καὶ ὀφειλέται αὐτῶν εἰσιν
γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη,
28 λουσι καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς.
οὖν ἐπιτελέσας καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν κ

sustinebo dicere quidquam eorum, quae 18
on effecerit, ut gentes ad religionem chri-
ntur, verbis et factis, vi miraculorum et
Spiritus sancti, ita ut ab Hierosolymis et 19
ente ad Illyrium usque laetam de Messia
rim; sic autem summopere annitebar in 20
ssiano nuntio perferendo, non ubi Christus
alieno fundamento superstruerem, sed, 21
atum legitur: *) „quibus nihil de eo erat
int, et qui nihil audiverunt, intelligent."
tis modis impediebar, quominus ad vos 22
ero quum in his regionibus non amplius 23
sidério autem ad vos veniendi multis ab
: si in Hispaniam proficiscar, spero, fore, 24
s videam et a vobis illuc deducar, quan-
consuetudine quodammodo fuero satia-
Hierosolyma proficiscor, ut eleemosynis 25
anorum, qui ibi sunt, inopiae succur-
iim Macedoniae et Achaiae societatem 26
egenos christianorum, qui Hierosolymis
os. Placuit enim iis eorumque sunt de- 27
gentiles in communionem animi bonorum
, etiam in rebus externis iis opem ferre
tur confecto negotio et hoc fructu tuto 28
er vos proficiscar in Hispaniam. Novi 29
os venientem cum omni bonorum copia,
Christi doctrina, esse venturum. Hor- 30
atres, per dominum nostrum Iesum Chri-
em Spiritus sancti, ut in precibus pro
ndis mecum concertetis, ut e manibus eo- 31
obedientiam (rel. ch.) recusant, eri-
ynae Hierosolyma a me deportandae chri-
ntur gratae, ut laeto animo ad vos Deo 32
tque animum vobiscum recreem. Deus 33
ordiae omnibus vobis adsit.

—

bus chr. Europaeis Hierosolyma sit collaturus:
atem Romanos exercendam provocat ac bona
eum ut suscipiant, eos hortatur. 14—33.

18 Ἰησοῦ τὰ πρὸς τὸν θεόν· οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι ὧν
οὐ κατειργάσατο Χριστὸς δι' ἐμοῦ εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν,
19 λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν
δυνάμει πνεύματος ἁγίου ὥστε με ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ
κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον
20 τοῦ Χριστοῦ· οὕτω δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι,
οὐχ ὅπου ὠνομάσθη Χριστὸς, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θε-
21 μέλιον οἰκοδομῶ, ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται· „Οἷς οὐκ
ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασι,
22 συνήσουσι." Διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἔλθειν
23 πρὸς ὑμᾶς. Νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι
τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχων τοῦ ἔλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ
24 πολλῶν ἐτῶν, ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν Σπανίαν, ἐλ-
πίζω διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς καὶ ὑφ' ὑμῶν προ-
πεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ.
25 Νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις.
26 Εὐδόκησαν γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα κοινωνίαν τινὰ
ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἱερου-
27 σαλήμ. Εὐδόκησαν γὰρ καὶ ὀφειλέται αὐτῶν εἰσιν. Εἰ
γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφει-
28 λουσι καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς. Τοῦτο
οὖν ἐπιτελέσας καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν
29 τοῦτον ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς τὴν Σπανίαν. Οἶδα δὲ,
ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐ-

CAP. XVI.

Commendo autem vobis Phoeben, sororem nostram, 1
istram coetus christiani Cenchreensis, ut eam excipia- 2
, quoniam Christo nomen dedit, quemadmodum decet
istianos, eique assistatis, quacunque in re vestra ope
igeat; nam ipsa quoque multis et mihi ipsi fuit patro-
Salutate Priscillam et Aquilam, adiutores meos in re- 3
one Christi Iesu propaganda, quippe qui pro vita mea 4
s ipsorum cervices dederunt, quibus non ego solus gra-
ago, sed etiam omnes coetus christiani inter gentiles,
coetum, qui in aedibus eorum congregatur. Salutate 5
enetum mihi amicissimum, primitias eorum, qui in Asia
istum professi sunt. Salutate Mariam, quae quidem 6
nostrum commodum multum laboravit. Salutate Andro- 7
m et Iuniam, cognatos meos et captivitatis meae so-
, ut qui insignes sunt inter apostolos, qui etiam ante
Christo nomen dederunt. Salutate Ampliam mihi in 8
ino profitendo amicissimum. Salutate Urbanum, coad- 9
rem nostrum in re christiana administranda, et Sta-
n mihi carum. Salutate Apellem in rebus christianis 10
batum. Salutate Aristobuli familiam. Salutate Hero- 11
em, cognatum meum. Salutate domesticos Narcissi,
religionem domini profitentur. Salutate Tryphaenam 12
Tryphosam, quae in re christiana elaborarunt. Salu-
Persidem dilectam, quae in causa domini multum sus-
it laboris. Salutate Rufum, egregium domini culto- 13
, eiusque matrem et meam. Salutate Asyncritum, 14
legontem, Hermam, Patrobam, Hermem et, qui cum
versantur, fratres. Salutate Philologum et Iuliam, 15
eum eiusque sororem, et Olympam omnesque, qui cum
versantur, Christianos. Salutate vos invicem osculo 16
ro. Salutant vos omnes Christi coetus.

Hortor autem vos, fratres, ut caveatis vobis ab iis, 17
dissidia et offensiones contra eam, quam vos didici-
doctrinam, excitant, et declinate (vos) ab iis. Ta- 18
enim domino nostro Christo non inserviunt, sed suo
orum ventri, et verborum lenociis atque adulationibus
plicium hominum animos decipiunt. Vestra enim obe- 19

VI. Commendat Phoeben; Priscam, Aquilam aliosque mul-
salutat. 1—16. Monet, ut ab hominibus malevolis, qui dis-

ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο· χαίρω οὖν τὸ ἐφ'
ὑμῖν· θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν,
20 ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν. Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συν-
τρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει. Ἡ
χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.
21 Ἀσπάζονται ὑμᾶς Τιμόθεος ὁ συνεργός μου καὶ
Λούκιος καὶ Ἰάσων καὶ Σωσίπατρος οἱ συγγενεῖς μου.
22 Ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν
23 ἐν κυρίῳ. Ἀσπάζεται ὑμᾶς Γάϊος ὁ ξένος μου καὶ τῆς
ἐκκλησίας ὅλης. Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἔραστος ὁ οἰκονόμος
24 τῆς πόλεως καὶ Κούαρτος ὁ ἀδελφός. Ἡ χάρις τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.
25 Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν
μου καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν
26 μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου, φανερωθέντος
δὲ νῦν διά τε γραφῶν προφητικῶν, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ
αἰωνίου θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη
27 γνωρισθέντος· μόνῳ σοφῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ
ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας! Ἀμήν.

ıd omnes penetravit; laetor igitur de rebus ve-
lim autem vos sapientes quidem esse, quod ad ho-
sed sinistros, quod ad inhonestum attinet. Deus 20
concordiae auctor, Satanam pedibus vestris sub-
ito conteret. Gratia domini nostri Iesu Christi
sit.
ıtant vos Timotheus, adiutor meus, et Lucius et 21
Sosipater cognati mei. Saluto vos ego Tertius, 22
epistolam scripsi, ex mente domini. Salutat vos 23
ospes meus et totius ecclesiae. Salutat vos Era-
ıestor huius urbis, et Quartus frater. Gratia do- 24
ıtri Iesu Christi vobis omnibus adsit. Profecto

vero, qui vos stabilire potest secundum laetam, 25
o trado, de regno divino doctrinam et praeco-
u Christi, secundum manifestationem mysterii post
memoriam silentio pressi, nunc vero in lucem 26
scripta vatum sacrorum, ex mandato aeterni Dei,
nibus gentibus, ut ad fidem in Iesu positam per-
ur, innotuit; soli sapienti Deo, per Iesum Chri- 27
ıui) maxima laus in aeternum contingat! Utique
t!

PAULI
CORINTHIOS
EPISTOLA PRIMA.

CAP. I.

vocatus apostolus Iesu Christi volente Deo, et 1
s frater, coetui Dei, qui Corinthi est, consecratis 2
ıtum Iesum, vocatis sanctis cum omnibus, qui do-
ıostrum Iesum Christum venerantur quovis in loco,

---

gant, diligenter sibi caveant, ac, iterum salutationibus
Deum laudibus celebrat. 17—27.
stolus fausta quaevis Corinthiis suis apprecatus, 1—3.

κυριου ημων Ιησου Χριστου μετα παντων υμων.
25 Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐ-
μου καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ ἀπο-
26 μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου, φανε-
δὲ νῦν διά τε γραφῶν προφητικῶν, κατ' ἐπιτα
αἰωνίου θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα
27 γνωρισθέντος· μόνῳ σοφῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χρι
ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας! Ἀμήν.

ΠΑΥΛΟΥ
ΠΡΟΣ ΚΩΡΙΝΘΙΟ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

ΚΕΦ. Ι.

1 Παῦλος κλητὸς ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ δι
2 ματος θεοῦ καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφὸς τῇ ἐκκλη
θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν
Ἰησοῦ, κλητοῖς ἁγίοις σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμ
ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν παν

nostro s. d. Gratia vobis et pax a Deo patre nostro 3
Iesu Christo (contingat).
ias ago Deo meo nunquam non de vobis propter 4
Dei per Christum Iesum vobis concessam, quoniam 5
rebus ditati estis per eum, omni doctrina omnique
quemadmodum illud Christi testimonium in vobis 6
um est, ita ut vos nullo careretis beneficio appari- 7
xspectantes domini nostri Iesu Christi, qui etiam 8
mabit usque ad finem, ut sitis inculpati die domini
su Christi. Fidelis est Deus, per quem ad socie- 9
eius Iesu Christi, domini nostri, vocati estis.
ortor autem vos, fratres, auctoritate domini nostri 10
sti, ut idem dicatis omnes, et ne inter vos dissidia
eandem mentem eandemque foventes sententiam
ceti. Patefactum est enim mihi de vobis, fratres 11
bloes domesticis, rixas esse inter vos. Dico au- 12
quemvis vestrum dicere: equidem sum Pauli, ego
llonii, ego Cephae, ego Christi sectator. Estne 13
divisus? num Paulus pro vobis in crucem actus est
e sacra Paulo estis obstricti? Gratias ago Deo 14
od neminem vestrum sacro immersi lavacro, nisi
et Caium, ne quis diceret, me mihi sacro obligasse 15
Verum etiam Stephani domum lotione sacra imbui: 16
non novi, si quem alium sacra lotione imbui.
enim Christus me misit, ut aqua immergerem, 17
aetum de regno Messiano nuntium perferrem; non
ndi solertia, ne crux Christi vi sua destitueretur.
enim de cruce iis quidem, qui beatitudine Messiana 18
, stultitia est, iis vero, qui beatitudine Messiana
, nobis, vis est divina. Nam scriptum est: *) 19
sapientiam sapientium atque intelligentiam intelli-
reddam vanam." Ubinam sapiens, ubinam legis 20
ubinam sophista huius seculi? Nonne Deus sa-
huius mundi insipientiam reddidit? Quandoqui- 21
n in Dei sapientia mundus per suam sapientiam
n novit, placuit Deo per stultitiam, quae in prae-
stro iis inesse videtur, eos, qui fidem habent, ser-
uandoquidem et Iudaei miracula expetunt et Graeci 22
m quaerunt; nos autem praedicamus Christum in
actum, Iudaeis quidem offendiculum, Gentilibus 23

XXIX, 14.
ratiis actis de rerum div., qua eos imbuerat, cogni-
—9., hortatur *ad concordiam* alendam, vituperat cum

τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι, Χριστὸν θε
25 δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν. Ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θε
σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί· καὶ τὸ ἀσθενὲς τ
26 θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί. Βλέπετε γ
τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κα
27 σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς· ἀλλὰ
μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα τοὺς σοφ
καταισχύνῃ· καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θε
28 ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά· καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμ
καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεὸς καὶ τὰ μὴ ὄν
29 ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σ
30 ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν Χρ
Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη σοφία ἡμῖν ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύν
31 καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις, ἵνα, καθὼς γέγραπ
„Ὁ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω.“

ΚΕΦ. ΙΙ.

1 Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον οὐ κ
ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μα
2 ριον τοῦ θεοῦ. Οὐ γὰρ ἔκρινα τι εἰδέναι ἐν ὑμῖν, ε
3 Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. Καὶ ἐγ

ro stultitiam, sed vocatis ipsis, Iudaeis aeque ac Graecis, 24
iristum divinam vim et divinam sapientiam; nam stultitia 25
a divina sapientior est hominibus et imbecillitas illa divi-
potentior est hominibus. Videte enim vocationem ve- 26
ain, fratres, non multos sapientes fuisse more hominum,
n multos potentes, non multos nobiles; at stultitiam 27
ndi Deus sibi elegit, ut sapientes pudore suffunderet; et
becillitatem mundi Deus sibi elegit, ut robur pudore suf- 28
nderet; et ignobilitatem mundi et, quae pro nihilo haben-
r, sibi elegit Deus, et quae non sunt, ut ea, quae sunt,
rita redderet, ne quis coram Deo gloriaretur. 29
Per eum autem vos profitemini Christum, qui nobis a 30
o factus est sapientia, venia peccatorum et sanctitas et
eratio, ut, quemadmodum relatum legitur, *) „quicun- 31
ue gloriaretur, de domino gloriaretur."

CAP. II.

Ego quoque quum venissem ad vos, fratres, veni non 1
bilitate usus in dicendo aut eximia sapientia (humana), ut
is praedicarem doctrinam, quam Deus testatam fecit.
m non sum arbitratus, me inter vos quidquam scire, nisi 2
um Christum eumque in crucem actum. Et ego cum 3
nsu tenuitatis et metu multoque tremore apud vos fui,
doctrina mea meumque praeconium non cernebatur in 4
acitis (humanae) sapientiae ad persuadendum accommoda-
, sed in demonstratione Spiritus divini ac potentiae,
fides vestra sapientia humana niteretur, sed vi divina. 5
apientiam vero tradimus inter perfectos; sapientiam non 6
ius seculi neque principum huius seculi, qui nihil valent,
d divinam tradimus sapientiam modo arcano, absconditam 7
m, quam Deus ab aeternis inde temporibus nostrae de-
navit gloriae, quam nemo principum huius seculi no- 8
t; nam si nossent, dominum auctorem huius gloriae non
issent in crucem; at, quemadmodum scriptum legitur, 9
ae oculus non vidit atque auris non audivit (sc. haec D.
tefecit, nec in mentem venerunt humanam, quae Deus
, qui eum amant, destinavit. Nobis autem Deus per 10
piritum suum revelavit; nam Spiritus divinus omnia per-

*) Ierem. IX, 23. 24.

agno suo dolore factiones ac dissidia, quae Iudaeorum invidia
nequitia Sophistarum *excitaverat atque* auctoritatem suam

30 ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐ
Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη σοφία ἡμῖν ἀπὸ θεοῦ, δικα
31 καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις, ἵνα, καθὼς γ
„Ὁ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω."

ΚΕΦ. ΙΙ.

1 Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον
ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλων ὑμῖν
2 ριον τοῦ θεοῦ. Οὐ γὰρ ἔκρινα τι εἰδέναι ἐν ὑμ
3 Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. Κ
ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ
4 πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμ
ἐν πειθοῖς σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει
5 καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν
6 θρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ. Σοφίαν δὲ
ἐν τοῖς τελείοις· σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τ
τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν κατα
7 ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τ
κρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν α
8 δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰ
του ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν
9 δόξης ἐσταύρωσαν· ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται,
μὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ κα
θρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς
10 αὐτόν. Ἡμῖν δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ

---

1 22. al. ἀμείνων + 23. al. πρὸ τῶν 1 Ἑλλ.

ro stultitiam, sed vocatis ipsis, Iudaeis aeque ac Graecis, 24
ristum divinam vim et divinam sapientiam; nam stultitia 25
a divina sapientior est hominibus et imbecillitas illa divi-
potentior est hominibus. Videte enim vocationem ve- 26
ram, fratres, non multos sapientes fuisse more hominum,
an multos potentes, non multos nobiles; at stultitiam 27
undi Deus sibi elegit, ut sapientes pudore suffunderet; et
becillitatem mundi Deus sibi elegit, ut robur pudore suf- 28
nderet; et ignobilitatem mundi et, quae pro nihilo haben-
r, sibi elegit Deus, et quae non sunt, ut ea, quae sunt,
nita redderet, ne quis coram Deo gloriaretur. 29

Per eum autem vos profitemini Christum, qui nobis a 30
n factus est sapientia, venia peccatorum et sanctitas et
ratio, ut, quemadmodum relatum legitur, *) „quicun- 31
e gloriaretur, de domino gloriaretur."

CAP. II.

Ego quoque quum venissem ad vos, fratres, veni non 1
tilitate usus in dicendo aut eximia sapientia (humana), ut
bis praedicarem doctrinam, quam Deus testatam fecit.
m non sum arbitratus, me inter vos quidquam scire, nisi 2
um Christum eumque in crucem actum. Et ego cum 3
nu tenuitatis et metu multoque tremore apud vos fui,
doctrina mea meumque praeconium non cernebatur in 4
eitis (humanae) sapientiae ad persuadendum accommoda-
, sed in demonstratione Spiritus divini ac potentiae,
fides vestra sapientia humana niteretur, sed vi divina. 5
pientiam vero tradimus inter perfectos; sapientiam non 6
us seculi neque principum huius seculi, qui nihil valent,
divinam tradimus sapientiam modo arcano, absconditam 7
m, quam Deus ab aeternis inde temporibus nostrae de-
avit gloriae, quam nemo principum huius seculi no- 8
; nam si nossent, dominum auctorem huius gloriae non
issent in crucem; at, quemadmodum scriptum legitur, 9
ae oculus non vidit atque auris non audivit (sc. haec D.
efecit, nec in mentem venerunt humanam, quae Deus
, qui eum amant, destinavit. Nobis autem Deus per 10
ritum suum revelavit; nam Spiritus divinus omnia per-

---

rem. IX, 23. 24.

suo dolore factiones ac dissidia, quae Iudaeorum invidia
quitia Sophistarum excitaverat atque auctoritatem suam

15 ἀνακρίνεται. Ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲ
16 αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. Τίς γὰρ ἔ
κυρίου, ὃς συμβιβάσει αὐτόν; Ἡμεῖς δὲ νοῦν
ἔχομεν.

ΚΕΦ. ΙΙΙ.

1 Καὶ ἐγὼ, ἀδελφοὶ, οὐκ ἠδυνήθην λαλῆσαι
πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν
2 Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα. Οὔπω γὰρ
3 ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε. Ἔτι γὰρ σαρκ
Ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις καὶ διχοστασ
4 σαρκικοί ἐστε καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε
γὰρ λέγῃ τις· Ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου, ἕτερος
5 Ἀπολλώ· οὐχὶ σαρκικοί ἐστε; Τίς οὖν ἐστι
τίς δὲ Ἀπολλώς; διάκονοι, δι' ὧν ἐπιστεύσατε,
6 σεν ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν. Ἐγὼ ἐφύτευσα,
7 ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς ηὔξανεν ὥστε οὔτε ὁ
8 ἐστί τι οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός.
τεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἓν εἰσιν· ἕκαστος δὲ
9 μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. Θεοῦ
10 συνεργοί· θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε
τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι ὡς σο

ficium divinitus mihi datum ut sapiens architectus fun-
mentum ieci, alius autem superstruit. At quisque vide-
, quomodo superstruat. Aliud enim fundamentum prae- 11
r id, quod iactum est, nemo potest iacere, quod est Ie-
s Christus. Sin vero quis superstruit huic fundamento 12
rum, argentum, lapides pretiosos, ligna, gramen, sti-
lam: cuiusque opus fiet conspicuum; dies enim declara- 13
t; nam per ignem illuminabitur et cuiusque opus quale
t, ignis ille explorabit. Si cuius opus, quod superstru- 14
it, duravit, mercedem accipiet; si cuius opus flammis 15
nsumetur, damno afficietur; ipse vero servabitur, sic au-
m ut per ignem (fieri potest). Nonne scitis, vos Dei 16
te templum et Spiritum in vobis habitare divinum? Si 17
is templum Dei perdit, perdet hunc Deus; nam tem-
lum Dei sanctum est, quicunque sitis vos (sc. quos
mplum D. dixi). Nemo semetipse decipiat; si quis in- 18
er vos sapiens esse videtur ad normam huius seculi,
ultus fiat, ut sapiens evadat. Sapientia enim huius mun- 19
i Deo iudice stultitia est. Nam scriptum legitur: *) „qui
pientes in astutia sua deprehendit." Atque iterum: „do- 20
inus scit cogitationes sapientum esse stultas;" quin ne- 21
o de hominibus glorietur; omnia enim vestra sunt, sive 22
ulus sive Apollonius sive Cephas sive mundus sive vita
ve mors sive praesentia sive futura: omnia vestra sunt, 23
s autem Christi, Christus autem Dei (subditus).

CAP. IV.

Sic nos quisque considerato ut ministros Christi ac 1
spensatores mysteriorum divinorum. Quod vero reliquum 2
st), requiritur in dispensatoribus (administratoribus),
quis fidelis deprehendatur. Equidem nihili duco, ut a 3
bis de me iudicium ferri possit aut die humana (ab ho-
nibus diem iudicii de me habentibus), sed ne ipse
idem de me iudicium fero; (nullius enim rei (malae i. e. 4
ipae) mihi conscius sum, at hac re non absolutus;)
i vero de me iudicium fert, dominus est. Quin ne ante 5
mpus iudicium feratis, usque dum dominus venerit, qui
ea, quae in tenebris latent, in lucem proferet, et vo-

*) Iob. V, 13. Ps. XCIV, 11.

minum commendatione, acriter defendit: 10—II, 16. III, 23.
cet, Christo utique rationem esse reddendam a quovis doctore:

καυθήσεται, σωθήσεται δὲ οὕτως ὡς
16 δὲ ὡς διὰ πυρός. Οὐκ οἴδατε, ὅτι ναὸς θεοῦ
17 τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; Εἴ τις τὸν
θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός· ὁ γὰρ
18 θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς. Μηδεὶς
ἐξαπατάτω· εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν
19 αἰῶνι τούτῳ μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός.
σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ θ
Γέγραπται γάρ· „Ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺ
20 πανουργίᾳ αὐτῶν·“ καὶ πάλιν· „Κύριος γινώ
21 διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι·“ Ὥ
δεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ ὑμ
22 εἴτε Παῦλος εἴτε Ἀπολλὼς εἴτε Κηφᾶς εἴτε κό
23 ζωὴ εἴτε θάνατος εἴτε ἐνεστῶτα εἴτε μέλλοντα
ὑμῶν ἐστιν, ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ θεο

ΚΕΦ. ΙΔ.

1 Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος ὡς
2 Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. Ὃ δ
3 ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρε
δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακρι
4 ἀνθρωπίνης ἡμέρας· ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίν
γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικ
5 ὁ δὲ ἀνακρίνων με κύριός ἐστιν. Ὥστε μὴ πρ
τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φω
κρυπτὰ τοῦ σκότους καὶ φανερώσει τὰς βου

animorum declarabit; et tum sua cuique laus a
tinget.

c autem, fratres, in me ipsum et Apollonium trans- 6
ter vos, ut in nobis (nostro exemplo) non ultra
(a Deo) praescriptam statuere disceretis, ubi (i.
n statu) minime alter in alterius detrimentum ex-
Quis enim te praefert? quid vero habes, quod 7
peris? sin vero etiam accepisti, quid gloriaris ac
ccepisses? Iam satiati estis, iam ditati, sine nobis 8
adepti; atque utinam quidem regnum essetis ad-
nos quoque vobiscum regnaremus! Opinor enim, 9
os apostolos infimae conditionis homines consti-
anquam ad mortem damnatos, quoniam spectacu-
iti sumus mundo et angelis et hominibus. Nos 10
pter Christum, vos vero sapientes in rebus chri-
nos imbecilli, vos vero potentes: vos illustres,
honore privati. Ad hunc usque diem et fame 11
s et siti et nudi sumus et pugnis caedimur ac per
ramus nostrisque manibus opus facientes labora-
nviciis obnoxii bene precamur: persecutionibus 12
toleramus: maledicta (perpetientes) oramus: veluti 13
tum mundi facti sumus, omnium sordes (piaculum)
usque diem. Non, ut pudore afficiam vos, haec 14
ed tanquam filios meos adamatos admoneo. Nam 15
tos in re christiana haberetis educatores, sed non
atres; per Christum enim Iesum ope doctrinae
tianis ego vos genui. Adhortor igitur vos, imi- 16
ei sitis. Hanc ob causam vobis misi Timotheum, 17
est meus adamatus ac fidelis domini cultor, qui
gerendi rationem in re christiana vobis in me-
erocabit, quemadmodum ubique in quovis coetu
doceo. Verum ac si ego ad vos non venirem 18
d vos non venire nonnulli dicunt), nonnulli al-
runt spiritus; sed veniam cito ad vos, si Deus 19
atque experiar non sermones inflatorum illorum
, sed vim (quae recte factis sese exserit). Non 20
regnum cernitur divinum, sed in fortiter (et re-
is. Quid vultis? Utrum cum virga veniam ad 21
um amore animoque mansueto?

---

dem, sed paterno amore carpit eorum levitatem, quod
novitiis *aures praebuerint*: IV, 1—21. exprobrat iis

ΚΕΦ. Ε.

1 Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία καὶ τοιαύτη
ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὥςτε γυναῖκα τινὰ τοῦ
2 ἔχειν. Καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστὲ καὶ οὐχὶ
ἐπενθήσατε, ἵνα ἀρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργο
3 ποιήσας; Ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὼν τῷ σώματι,
δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν, τὸν οὕτ
4 κατεργασάμενον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν
Χριστοῦ (συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνε
5 σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
δοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς
ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου
6 Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν. Οὐκ οἴδατε, ὅτ
ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ; Ἐκκαθάρατε τὴν
7 ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθώς ἐστε ἄζυμ
8 γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη, Χριστός
ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ μηδὲ ἐν ζύμη
καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀ
9 Ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, „Μὴ συναναμ
10 πόρνοις·" καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμ
τοῖς πλεονέκταις ἢ ἅρπαξιν ἢ εἰδωλο

CAP. V.

nino auditur inter vos scortatio et eiusmodi scor- 1
uae ne inter gentiles quidem, ita ut quidam cum
rem habeat. Et vos superbia estis inflati neque 2
ıxistis, ut is, qui hoc facinus commisit, e medio
ɔlleretur? Equidem enim tanquam corpore absens, 3
autem animo, iamiam tanquam praesens decrevi,
i sic hoc perpetraverit, auctoritate domini nostri 4
sti, (congregatis vobis atque animo meo) vi domini 5
su Christi — tradendum esse eiusmodi hominem
ut corporis libidines pereant (al. ut corpus ex-
), ut animus servetur die domini Iesu. Non pul- 6
haec vestra gloriatio. Nonne scitis exiguum fer-
totam fermentare massam? Expurgate vetus fer- 7
ut nova sitis massa, quemadmodum estis sine
; etenim noster agnus paschalis pro nobis macta-
hristus. Quin celebremus dies festos, non in fer- 8
teri neque in fermento vitiositatis ac improbi-
d, quae sine fermento sunt, in sinceritate ac
Scripsi vobis in illa, quam nostis, epistola, 9
misceri cum scortis; neque omnino cum scortis 10
ındi sive habendi cupidis sive avaris sive ido-
ltoribus; quandoquidem itaque ex hoc mundo ex-
sset. Nunc vero vobis scripsi, „non commisceri, 11
qui frater nominatur, scortum sit sive habendi cu-
e idolorum cultor sive conviciator sive ebriosus sive
ım eiusmodi homine ne comedere quidem.“ Quid 12
me pertinet etiam eos, qui extra ecclesiam sunt,
Nonne eos, qui in ecclesia sunt, vos iudicatis?
os Deus iudicabit. Et removete improbum illum 13
tipsis.

CAP. VI.

sustinet aliquis vestrum litem alteri intendens sen- 1
ferri coram iniustis (paganis) et non coram
hristianis)? An nescitis sanctos mundum esse iu- 2
? et si per vos iudicatur mundus, indigni estis
inimis (i. e. indigni, qui de rebus minimi mo-
ıtentiam feratis)? An nescitis nos genios coele- 3

---

cestus infamiam, morum perversitatem atque opinio-
ias nullo modo *ferendas*: V, 1—13. perstringit litea

4 Βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξου-
5 νους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε; Πρὸς ἐν-
ὑμῖν λέγω· οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν σοφὸς οὐδὲ
δυνήσεται διακρῖναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ
6 Ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται καὶ τοῦ
7 ἀπίστων! Ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστι
κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. Διατί οὐχὶ μᾶλλον
8 σθε; διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; Ἀλλὰ ὑμ
9 κεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε καὶ ταῦτα ἀδελφούς! Ἢ οὐ
τε, ὅτι ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι
πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλολάτραι οὔτε
10 οὔτε μαλακοὶ οὔτε ἀρσενοκοῖται οὔτε κλέπται οὔτ
νέκται οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἁρπαγες βα
11 θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι. Καὶ ταῦτα τινὲς ἦτε
ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε
ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύμα
θεοῦ ἡμῶν.

12 Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει
μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπ
13 Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμ

iudicaturos esse? multo magis res quae ad hanc vi-
pertinent? De rebus huius vitae causas si habeatis, 4
nullo numero in ecclesia sunt, hos constituitis? Ad 5
pudore suffundendos dico: siccine non est inter vos
ens ne unus quidem, qui inter fratrem suum (fratres
) litem dirimere poterit? Sed frater cum fratre iudi- 6
(litigat) idque coram infidelibus. Iam igitur omni- 7
deterior vestra est conditio, quod lites vobiscumipsis
tis. Cur non potius iniuria vos affici patiamini? cur
potius bonis vos sinitis privari? Sed vos iniuria affi- 8
et bonis privatis idque fratres! An nescitis iniustos 9
no divino non esse (iure haereditatis) potituros? Ne
mini; neque scortatores neque cultores simulacrorum
ue adulteri neque cinaedi neque paederasti neque fures 10
ue fraudatores neque ebriosi, non maledici, non la-
es regno potientur divino. Et haec quod attinet, 11
lam eratis (i. e. eratis e numero eorum hominum,
rum vitia recensui); sed abluti, sed sancti redditi,
probati estis Deo per dominum Iesum et per spiritum
n Dei nostri.

Omnia mihi licita sunt, sed non omnia conducunt; 12
ia mihi licita sunt, sed ego a nullo mittar sub iugum.
sunt ventri et venter est cibis; sed Deus et hunc et 13
destruet. Corpus autem est non scortationi, sed do-
o et dominus corpori (coetui chr.?): deus autem et do- 14
um resuscitavit et nos potentia sua resuscitabit. An 15
itis corpora vestra membra esse Christi? itaque ergo
abra Christi scortationis membra reddam? Absit a me.
nescitis eum, qui ad meretricem sese applicat, unum 16
ea efficere corpus? „Efficient enim, inquit, duo unum
us.“ Qui vero ad dominum sese applicat, unum effi- 17
piritum. Fugite scortationem. Omne peccatum, quod- 18
que homo commiserit, extra corpus est, scortator au-
in suum ipsius corpus peccat. An nescitis corpus 19
rum templum esse sancti, qui vobis inest, Spiritus,
n habetis a Deo, nec vos esse vestri arbitrii (iuris)?
pretio (magno) estis redemti; celebrate igitur Deum 20
ore vestro.

---

m coram iudicibus Romanis dirimi solitas et vitam libidino-
a Christianis *quam maxime alienam:* VI, 1—20. respondet

ΚΕΦ. VII.

1 Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι· καλὸν ἀνθρώπῳ γυνα-
2 κὸς μὴ ἅπτεσθαι· διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυ-
τοῦ γυναῖκα ἐχέτω καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω.
3 Τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλὴν ἀποδιδότω· ὁμοίως δὲ
4 καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. Ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ
ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου
5 σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή. Μὴ ἀποστερεῖτε
ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρόν, ἵνα
σχολάσητε τῇ προσευχῇ, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἦτε, ἵνα
μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.
6 Τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν.
7 Θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν·
ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον ἔχει χάρισμα ἐκ θεοῦ, ὃς μὲν οὕτω-
8 ὃς δὲ οὕτως. Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις·
9 καλὸν αὐτοῖς, ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ. Εἰ δὲ οὐκ ἐγκρα-
τεύονται, γαμησάτωσαν· κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι ἢ
10 πυροῦσθαι. Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω οὐκ ἐγώ,
11 ἀλλ' ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι· ἐὰν
δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω·
12 καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. Τοῖς δὲ λοι-

CAP. VII.

De quibus autem mihi scripsistis: pulchrum (esse arbitror) 1
rum mulierem non tangere; sed propter scortationes suam 2
isque uxorem habeto et suum quaeque habeto maritum.
xori maritus debitum suum praestet; similiter vero etiam 3
or marito. Uxor sui corporis potestatem non habet, 4
d maritus; similiter vero etiam maritus sui corporis po-
statem non habet, sed uxor. Ne vos invicem defrauda- 5
, nisi forte ex consensu aliquamdiu, ut vacetis preci-
, atque iterum idem agatis, ne satanas vos sollicitet
pter intemperantiam vestram. Hoc autem dico suaden- 6
, non imperando. Volo enim omnes homines esse quem- 7
modum etiam me ipsum, sed suum quisque a Deo habet
ficium, alius sic, alius aliter. Dico autem caelibibus 8
riduis, expedire iis, si in eadem, quemadmodum ego
oque, permanserint conditione. Sin autem sibi imperare 9
queunt, matrimonium ineant; nam melius est matrimo-
um inire, quam uri. Qui vero coniugium inierunt, prae- 10
pio non ego, sed dominus, ne uxor a marito discedat;
n vero etiam discesserit, innupta maneat aut in gratiam 11
deat cum marito;) et maritus uxorem ne dimittat. Re- 12
uis vero ego dico, non dominus: si quis frater uxo-
m habet a fide (chr.) alienam ipsique cum eo habitare
ceet, ne eam dimittat; et mulier quaecunque maritum 13
bet a fide (chr.) alienum ipsique cum ea habitare pla-
t, ne eum dimittat. Consecratus enim maritus ille a fide 14
enus per uxorem suam et consecrata uxor a fide aliena
maritum suum; quandoquidem liberi vestri impuri sunt,
ne vero sancti sunt. Sin vero a fide alienus segrega- 15
, segregator: hisce in rebus frater vel soror (Christianus
Christiana) servitute non tenetur. Ad concordiam au-
m alendam nos Deus vocavit. Quid enim? nosti, uxor, 16
maritum servabis? aut quid? nosti, marite, an uxo-
m servabis (i. e. efficies, ut Christo det nomen?): (Ni-
scis.) Nisi quemadmodum dominus cuique (sexus et 17
ae genus) assignavit, quemadmodum Deus quemque vo-
it, sic vivat, et sic in omnibus praecipio ecclesiis.
cumcisus aliquis vocatus est, praeputium suum ne at- 18
hat; praeputiatus aliquis vocatus est, circumcidendum

---

quaestiones Corinthiorum de coniugiis atque exponit de vi-
itate, impari connubio, *divortiis*, virginitate, de externa vi-

19 Ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐ
20 ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ. Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσ
21 ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. Δοῦλος ἐκλήθης, μὴ
μελέτω· ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶ
22 χρῆσαι. Ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος ἀπελεύθ
κυρίου ἐστίν· ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος κληθεὶς δο
23 ἐστι Χριστοῦ. Τιμῆς ἠγοράσθητε· μὴ γίνεσθε δι
24 ἀνθρώπων. Ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τ
25 μενέτω παρὰ θεῷ. — Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπα
κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος
26 κυρίου πιστὸς εἶναι. Νομίζω οὖν, τοῦτο καλὸν ὑπά
διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπ
27 οὕτως εἶναι. Δέδεσαι γυναικί, μὴ ζήτει λύσιν· λέ
28 ἀπὸ γυναικός, μὴ ζήτει γυναῖκα. Ἐὰν δὲ καὶ γ
οὐχ ἡμαρτες· καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἡμ
θλίψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι· ἐγὼ δὲ
29 φείδομαι. Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνε
μένος τὸ λοιπόν ἐστιν· ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκ
30 μὴ ἔχοντες ὦσι, καὶ οἱ κλαίοντες ὡς μὴ κλαίοντε
οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες καὶ οἱ ἀγοράζοντες
31 κατέχοντες καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ ὡ

ne curet. Circumcisio nihil est ac praeputium nihil 19
, sed observatio legum divinarum. In qua quisque vo- 20
tione invitatus est (i. e. in qua quisque conditione ex-
rna erat tum, quum Christianus factus est,), in hac ma-
at. Servus vocatus es, ne tibi sit curae; at si vel pot- 21
libertate donari, potius utere. Nam quicunque servus 22
r dominum vocatus est, domini est libertus; similiter
iam quicunque libertus vocatus est, servus est Christi.
retio estis redemti; nolite hominum fieri servi. In qua 23
isque, fratres, conditione vocatus est, in hac maneat in- 24
ens Deum.

De virginibus autem mandatum domini non habeo, 25
d consilium do ut qui a domino beneficio sum ornatus,
t fidelis essem (eius apostolus). Puto igitur, hoc conducere 26
opter necessitatem instantem, conducere homini sic (in
conditione, qua a matrimonio abstineas) manere. Ad- 27
rictus es mulieri, ne quaeras divortium; solutus es a
uliere, ne quaeras mulierem. Sin vero etiam matrimo- 28
ium inieris, non peccasti, et si nupserit virgo, non pec-
vit, sed, qui tales sunt, calamitatem corpore experien-
r; ego vero vobis parco. Dico autem hoc, fratres, tem- 29
s in posterum esse angustum, (al. tempus esse angustum.
turum est,) ut et uxores habentium conditio sit eadem,
ae non habentium, et lacrymantium, quae non lacry- 30
antium, et laetantium, quae non laetantium, atque emen-
m, quae nihil possidentium rebusque huius mundi uten- 31
m, quae non utentium; nam praesens rerum status pe-
t. Volo autem vos a curis esse vacuos. Caelebs res 32
rat domini, quomodo domino suo placeat; at qui matri- 33
onium iniit, curat res huius vitae, quomodo uxori suae
ceat. Distracta est (curis) et mulier et virgo: innupta 34
s curat domini, ut sancta sit et corpore et animo; at
pta curat res huius vitae, quomodo viro suo placeat.
e autem in vestrum ipsorum dico commodum, non ut 35
gum vobis imponam, sed ut decore vitam agatis, do-
no adhaereatis (praeceptis domini strenue obsequamini),
llis distracti curis. Sin vero quis ignominiam subire 36
opter virginem suam putat, si florem exsuperat, et sic
ri debet (al. hoc autem fiet: al neque aliter fieri pos-
): quod velit, faciat: ineant matrimonium. Cui vero 37
imo sententia sedet nulli subiecto necessitati, sed de

---

ndi ratione ob rel. chr. haud mutanda et de coniugio, ne
idinibus succumbas, ineundo: VII, 1—40. edocet eos de vi-

38 ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ. Ὥςτε καὶ ὁ ἐκγαμίζων
39 καλῶς ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ. Γυ
δέδεται ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ κο
μηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι
40 μόνον ἐν κυρίῳ. Μακαριωτέρα δέ ἐστιν ἐὰν οὕτω μείν
κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην· δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θε
ἔχειν.

ΚΕΦ. VIII.

1 Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν, ὅτι πάντες γνῶ
σιν ἔχομεν· (ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ
2 εἴ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε καθ
3 δεῖ γνῶναι· εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωστ
4 ὑπ' αὐτοῦ·) περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτ
οἴδαμεν, ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ καὶ ὅτι οὐδεὶς θε
5 ἕτερος, εἰ μὴ εἷς. Καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θε
εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ γῆς· (ὥςπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοὶ κ
6 κύριοι πολλοί·) ἀλλ' ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ
πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χρ
7 στός, δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. Ἀλλ' οὐ

ipsius voluntate imperium tenet et hoc in animo suo
revit, ut filiam suam virginem servaret, recte agit. Quin 38
quicunque elocat filiam, recte agit; quicunque vero non
cat, melius agit. Mulier lege tenetur, quamdiu vir eius 39
it; sin vero obdormiverit vir eius, libera est, ut, cui
t, nubat, modo ex mente domini. Beatior autem est, 40
ta (i. e. vidua) manserit, ex mea quidem sententia; sed
quoque videor mihi Spiritum habere divinum.

CAP. VIII.

De carnibus autem ex sacrificiis idolorum scimus, nos 1
nes habere cognitionem (sc. quam recte liceat vesci), (co-
itio inflat, sed amor promovet salutem. Sin vero quis opi- 2
tur scire quid, nondum novit quemadmodum nosse oportet;
vero quis amat Deum, hic ab eo cognitus est (al. beneficiis 3
atur, al. probatur Deo: al. edoctus est) — de carnibus igi- 4
ex sacrificiis idolorum comedendis scimus, nullum esse
mundo idolum nec ullum alium Deum, nisi unum. Etenim 5
iamsi sunt dii, qui vocantur, sive in coelo sive in terra;
uemadmodum sunt dii multi et domini multi (sc. ex opinio-
gentilium,) sed nobis unus Deus pater, e quo (tanquam 6
nte suo) omnia (profecta) sunt, et nos ad eum pertine-
us, unusque dominus Iesus Christus, per quem omnia
acta) sunt nosque per eum. At non in omnibus est haec 7
gnitio, sed quidam rati, idolum esse aliquid, etiamnum
is carnibus tanquam victimis deorum vescuntur et con-
entia eorum fluctuans contaminatur. At cibus nos non 8
mmendat Deo; neque enim, si edimus, praestantiores
mus, neque, si non edimus, inferiores. Sed videte, ne 9
rte haec vestra potestas offensioni sit infirmis. Si quis 10
im viderit te, qui cognitionem habes, in fano accum-
ntem; nonne conscientia eius, qui fluctuat, incrementa
piet ad carnes illas victimarum comedendas et frater 11
, qui fluctuat, propter quem Christus mortuus est, hac
a cognitione peribit? Sed sic in fratres vestros peccando 12
rumque conscientiam fluctuantem vulnerando peccatis in
ristum. Quare si cibus fratrem meum offendit, carnem 13
n edam in perpetuum, ne fratrem meum offendam.

---

ada epularum ethnicarum in *honorem* Deorum communione,

Κ. Ε Φ. Ι Χ.

1 Οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐχὶ Ἰη-
σοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔρ-
2 γον ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ; Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος,
ἀλλάγε ὑμῖν εἰμι· ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς
3 ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ, ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρί-
4 νουσιν αὕτη ἐστί. Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ
5 πιεῖν; μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περι-
γειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ
6 κυρίου καὶ Κηφᾶς; Ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας
7 ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι; Τίς στρατεύε-
ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ ἐκ τοῦ
καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην καὶ
8 ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; Μὴ κατὰ ἄν-
θρωπον ταῦτα λαλῶ ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέ-
9 Ἐν γὰρ τῷ Μωϋσέως νόμῳ γέγραπται· „Οὐ φιμώσεις
10 βοῦν ἀλοῶντα.“ Μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ, ἢ δι'
ἡμᾶς πάντως λέγει; Δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι ἐπὶ
ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν καὶ ὁ ἀλοῶν
11 ἐλπίδι τοῦ μετέχειν. Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπεί-
ραμεν, μέγα, εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσο-

CAP. IX.

e liber sum? nonne sum apostolus? nonne Ie- 1
stum dominum nostrum vidi? nonne vos mea
istiani facti estis? Si aliis non sum apostolus, 2
obis sum; nam pignus muneris mei apostolici
haec est mea defensio adversus eos, qui me 3
dicant. Nonne potestatem habemus edendi et 4
nonne potestatem habemus sororem (i. e. Chri-
uxorem circumducendi, quemadmodum et reliqui 5
fratres domini et Cephas? An solus ego et 6
non habemus potestatem opificium non exercendi?
m suis sumtibus militat? quis plantat vineam nec 7
s edit? aut quis pascit gregem nec lacte gregis sui 8
Num ex more hominum haec loquor an nonne lex
uam nostis, haec dicit? In lege enim mosaica scri- 9
ur: *) „canistrum non iniicies bovi trituranti."
s Deo curae sunt, an propter nos omnino dicit? 10
s enim scriptum est, aratorem debere arare spe
trituratorem cum spe percipiendi. Si nos vobis 11
pabulum sparsimus, num magnum, si nos pa-
poris vestri metemus? Si alii opum vestrarum 12
sunt, nonne potius nos? Sed non usi sumus
ate; sed in omnibus nos continemus, ne laeta
Messiano doctrina incidatur (impediatur). Non- 13
sacris operantes de sacro edere; altari vacantes
partiri? Sic etiam Deus eos, qui laetum de re- 14
ano nuntium perferunt, de evangelio vivere ius-
vero nihil horum in usum meum converti; ve- 15
non scripsi, ut sic fieret in me. Nam magis
uceret, ut morerer, quam laudem meam ut quis
dderet. Si laetum de regno Messiano nuntium 16
on est mihi laus; necessitas enim mihi incum-
enim mihi, si non perferam. Si enim lubens 17
habeo mercedem; sin vero invitus, (tamen) pro-
hi concredita est (et etiamnum teneo). Quae 18
i est merces? ut laetum de regno Messiano per-
tium gratis tradam doctrinam Christi laeta nun-
ut non abutar potestate mea in laeta doctrina

XXV, 4.

simul affirmat, se in religione chr. tradenda alienum

23 Τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινω
24 γένωμαι. Οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχο
τες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖο
25 τρέχετε, ἵνα καταλάβητε. Πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμ
ἐγκρατεύεται· ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἵνα φθαρτὸν
26 λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον. Ἐγὼ τοίνυν τρ
ὡς οὐκ ἀδήλως· οὕτω πυκτεύω ὡς οὐκ ἀέ
27 ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγ
ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

ΚΕΦ. Χ.

1 Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι
ρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν καὶ
2 τῆς θαλάσσης διῆλθον, καὶ πάντες εἰς τὸν
3 ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσ
4 τες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον
αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον· (ἔπινον γὰρ ἐκ
κῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ
5 ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησε
6 κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ταῦτα δὲ τ
ἐγενήθησαν εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητ
7 καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν. Μηδὲ εἰδωλολάτρ
καθώς τινες αὐτῶν, ὡς γέγραπται· „Ἐκάθισ
8 φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ ἀνέστησαν παίζειν."

ropaganda. Liber enim ab omnibus omnibus me reddidi 19
ervum, ut plurimos lucrificarem; et fui Iudaeis tanquam 20
Iudaeus, ut Iudaeos lucrificarem: legi (Mosaicae) subie-
is tanquam subiectus legi, (quamquam ipse lege non te-
ebar,) ut legi subiectos lucrifacerem: legi (Mosaicae) non 21
subiectis tanquam legi non subiectus, (quamquam non
exsonis a lege divina, sed legi Christi subiectus,) ut le-
non subiectos lucrifacerem. Imbecillis fui tanquam im- 22
cillus, ut imbecillos lucrifacerem. Omnibus omnes in-
t formas, ut omnino aliquos servarem. Hoc vero facio 23
opter laetum de regno Messiano nuntium, ut (cum re-
tis) eius particeps fiam. Nonne scitis stadiodromos om- 24
s quidem currere, sed unum accipere palmam? Sic cur-
e, ut percipiatis (praemium). Quicunque vero decertat, 25
nibus rebus abstinet (quae corporis firmitati nocent;):
i quidem igitur, ut caducam accipiant coronam, nos
ro non caducam. Ego itaque sic curro ut (qui) non in- 26
rto pede (curram ; sic luctor, ut qui non aërem verbe-
n, sed compesco corpus meum ac subigo, ne forte, qui 27
is praeco fuerim, ipse reddar indignus (praemio).

CAP. X.

Nolo enim vos ignorare, fratres, patres nostros om- 1
s nubem ducem esse secutos, omnes mare, quod nostis,
ansiisse, omnes Mosi esse per nubem illam et mare ob- 2
ctos, omnes idem animi pabulum comedisse omnes- 3
ue eundem animi potum bibisse; (bibebant enim ex illa, 4
uae animum alit, rupe (ipsos) sequente; rupes vero illa
at Christus:) at non plurimi Deo sunt probati; nam 5
rostrati sunt in illa solitudine. Haec evenerunt, ut no- 6
i essent exemplo, ne pravas sequeremur cupiditates,
uemadmodum illi quoque secuti sunt; neque simulacra 7
orum colite, quemadmodum quidam eorum, ut relatum
gitur: *) „accubuit populus ad edendum et bibendum et
urrexit ad saltandum;" neque scortemur, quemadmodum 8
uidam eorum scortati sunt et ceciderunt uno die tria et
iginti millia **); neque tentemus Christum, quemadmo- 9
um etiam quidam eorum tentarunt et serpentum ictu per-
erunt; neque mussitate, quemadmodum etiam quidam eo- 10

*) Exod. XXXII, 6.
**) Num. XXV. XXI. XIV.

16 νατε ὑμεῖς ὃ φημι· τὸ ποτήριον τῆς εὐλογία
γοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χρι
τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώ
17 Χριστοῦ ἐστιν; Ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα
ἐσμεν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου,
18 Βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα· οὐχὶ οἱ ἐσθ
19 θυσίας κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσί; Τί
20 ὅτι εἴδωλον τί ἐστιν ἢ ὅτι εἰδωλόθυτον τί ἐστ
ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει καὶ οὐ
21 θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνε
δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον
οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τρα
22 μονίων. Ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰ
αὐτοῦ ἐσμεν;

23 Πάντα ἐξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρ
24 ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. Μηδεὶς
25 ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου. Πᾶν τὸ ἐν μα
λούμενον ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν
26 „τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆ
27 τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων καὶ θέλετε πορευε
τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρ
28 τὴν συνείδησιν. Ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ· Τοῦ
θυτόν ἐστι· μὴ ἐσθίετε δι' ἐκεῖνον τὸν μηνυ
29 τὴν συνείδησιν. Συνείδησιν δὲ λέγω οὐχὶ τ
ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου. Ἱνατί γὰρ ἡ ἐλευθερία
30 ται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; εἰ [illegible] χάριτι
31 βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχ[illegible]; Εἴτε

m mussitarunt et perierunt vi perditoris. Haec vero 11
nnia, exemplo ut essent, illis evenerunt; literis vero
andata sunt ad monendos nos, in quos ultima incide-
nt tempora. Quin quicunque stare sibi videtur, videto, 12
cadat. Tentatio vos non occupavit, nisi humana; fide- 13
autem Deus, qui non ultra vires vos sinet tentari, sed
n tentatione exitum quoque faciet, qui in perferendi fa-
ltate cernatur. Quapropter, carissimi, fugite idolorum 14
ltum. Ut prudentibus dico: iudicate vos, quod dico: 15
lix ille gratiarum actionis, quem (manu tenentes) gra- 16
agendis consecramus, nonne communio est sanguinis
risti? quem panem frangimus, nonne communio est cor-
ris Christi? Unus panis, unum corpus multi sumus; nam 17
nes uno eodemque pane fruimur. Videte Israelitas na- 18
ales: nonne quicunque victimas comedunt, in commu-
nem venerunt arae? Quid igitur dico (mihi volo); simu- 19
rum esse aliquid aut carnes illas immolatas esse aliquid? 20
quae offerunt gentiles, daemonibus offerunt et non Deo;
nolo vos in communionem daemonum, quos dixi, ve-
e. Non potestis calicem domini bibere et calicem dae- 21
num; non potestis mensae domini participes esse et
nsae daemonum. An dominum provocemus ad iram? 22
n eo potentiores sumus?

Omnia licita sunt, at non omnia conferunt; omnia li- 23
sunt, at non omnia dant incrementa. Nemo suis ipsius 24
spiciat rebus, sed alterius. Quodcunque in macello ven- 25
tur, edite nihil examinantes propter conscientiam; *) „do- 26
i enim terra et quidquid ea continetur.“ Sin autem 27
eorum, qui a fide (chr.) alieni sunt, vos vocat at-
ire vultis, quidquid vobis propositum fuerit, edite ni-
examinantes propter conscientiam. Sin vero quis vo- 28
dixerit: hac sunt victimarum carnes, ne edatis pro-
illum qui iudicat et propter conscientiam. Consci- 29
am vero dico non suam ipsius, sed alterius. Cur enim
rtas mea ab alia iudicatur conscientia (al. in aliorum
stra incurrit iudicia)? si ego cum gratiarum actione 30
fruor, quid conviciis proscindor in eo, pro quo ego
tias ago? Sive igitur edatis sive bibatis sive (aliud) 31

---

*) Ps. XXIV, 1.

e ab omni lucri studio: VIII, IX, X, XI, 1. vituperat mulie-

32 Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι καὶ τῇ
ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν
33 μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν,
ἵνα σωθῶσι.

ΚΕΦ. XI.

1 Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ.
2 Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου μέμνησθε
καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε.
3 Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ
Χριστός ἐστι, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνήρ, κεφαλὴ δὲ
4 Χριστοῦ ὁ θεός. Πᾶς ἀνὴρ, προσευχόμενος ἢ προφη-
τεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ·
5 πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατα-
καλύπτῳ τῇ κεφαλῇ καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς·
6 ἓν γάρ ἐστι καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ. Εἰ γὰρ οὐ κα-
τακαλύπτεται γυνὴ, καὶ κειράσθω· εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ
7 τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω. Ἀνὴρ
γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ
8 δόξα θεοῦ ὑπάρχων, γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν.
9 ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός·

id faciatis, omnia in gloriam facite Dei. Offensionem 32
veatis et Iudaeis et Graecis atque ecclesiae Dei, quem-
lmodum ego quoque omnibus omnibus modis placere stu-
o non quaerens id quod mihi ipsi prosit, sed quod om- 33
bus, ut beatitudine potiantur Messiana.

CAP. XI.

Imitatores mei evadite, quemadmodum et ego Christi. 1
Laudo autem vos, fratres, quod in omnibus mei estis 2
emores et, quemadmodum vobis tradidi, praecepta illa
netis. Volo autem vos scire, cuiusque viri caput esse 3
ristum, caput autem mulieris virum, caput autem Chri-
Deum. Quicunque vir preces fundit sive sacro du- 4
us furore verba facit capite obvelato, suum dehone-
at caput: quaecunque vero mulier preces fundit sive 5
ero imbuta furore verba facit capite non velato, suum
honestat caput; nam perinde est ac si rasa esset. Si 6
im non obvelatur mulier, etiam tondetor; sin vero tur-
mulieri tonderi radive, obvelator. Nam vir quidem 7
on debet obvelare caput imago et dignitas Dei, sed mu-
er dignitas viri est; nam non originem ducit vir a mu- 8
ere, sed mulier a viro; etenim non creatus est vir pro- 9
er mulierem, sed mulier propter virum. Hanc ob cau- 10
m debet mulier velamen (al. virilis potestatis signum al.
gnum uxoris, al. dignitatem) habere super capite prop-
r angelos (al. speculatores paganorum s. aliorum coe-
um chr. al. angelos Iesu servientes, al. divinos vates i. e.
ata eorum). Attamen neque mulier sine viro neque vir 11
ne muliere ex mente domini (al. mulier et vir crea-
s est domino volente, al. ratione domini habita); sicuti 12
im mulier e viro orta est, sic etiam vir per mulierem:
nnia autem a Deo (originem habent). Ipsi vobiscum 13
dicate: decetne mulierem capite non velato preces ad
eum fundere, an ne ipsa quidem natura vos docet, vi- 14
m quidem, si comam alit, dedecere; mulieri autem, si 15
mam alit, decori esse, quoniam coma pro velamine ei
ta est? Sin vero quis contentiosus sibi esse videtur, nos 16
usmodi morem non habemus neque coetus Dei.

Hoc autem praecipiens non laudo, quod non, ut in 17
elius mutemini, sed ut in deterius ruatis, congregamini.
imum quidem enim, ubi in ecclesia congregamini, audio, 18

---

m in conventibus sacris *immodestiam*: XI, 2—16. castigat vitia

23 υμας; εν τουτῳ ουκ επαινω. εγω γαρ παρε
τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύρ
24 ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον καὶ ε
σας ἔκλασε καὶ εἶπε· „τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμ
ὑμῶν κλώμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀν
25 Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσα
„Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐ
αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς
26 ἀνάμνησιν.“ Ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτ
καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τ
27 καταγγέλλετε ἄχρις οὗ ἔλθῃ. Ὥστε ὃς ἂν
ἄρτον ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀναξία
28 ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίο
μαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν καὶ οὕτως ἐκ τ
29 ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· ὁ γὰρ ἐ
πίνων ἀναξίως κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει μ
30 νων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου. Διὰ τοῦτο ἐν ὑμ
31 ἀσθενεῖς καὶ ἄῤῥωστοι καὶ κοιμῶνται ἱκανοί.
32 ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρι
ὑπὸ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσ
33 κριθῶμεν. Ὥστε, ἀδελφοί μου, συνερχόμεν
34 φαγεῖν ἀλλήλους ἐκδέχεσθε· εἴ τις πεινᾷ, ἐν οἴ
τω, ἵνα μὴ εἰς κρίμα συνέρχησθε. Τὰ δὲ λ
ἂν ἔλθω, διατάξομαι.

Κεφ. ιβ

esse inter vos et aliqua ex parte credo; oportet 19
el factiones inter vos esse, ut probi inter vos ma-
ntur. Quando igitur eodem in loco congregamini, 20
nmodum est domini coenam celebrare; suum enim 21
cibum praesumit inter edendum et alius quidem
alius autem inebriatur. Nam num domos non ha- 22
l edendum et bibendum? an ecclesiam Dei contem-
que eos qui non habent, pudore afficitis? Quid vo-
am? laudabo vos? Hac in re non laudo. Ego enim 23
a domino, quod etiam vobis tradidi, dominum Ie-
illa nocte, qua tradebatur, panem sumsisse et gratiis
egisse et dixisse: „hoc est corpus meum, quod pro 24
frangitur: hoc facite in mei memoriam." Eodem 25
etiam poculum post coenam his verbis: „hoc pocu-
ovum foedus est per meum sanguinem: hoc facite,
cunque biberitis, in mei memoriam." Quotiescun- 26
im ederitis huncce panem et hocce poculum biberi-
ortem domini celebrate, usque dum venerit. Quin 27
que ederit panem, quem dixi, sive biberit poculum
indigne, reus erit corporis et sanguinis domini.
ato autem homo semetipsum et sic de pane edito 28
e poculo bibito; nam quicunque indigne edit ac bi- 29
ndicium sibimetipsi edit ac bibit corpus domini (a
cibo) non discernens. Ob hoc inter vos multi in- 30
t aegroti et obdormiunt sat multi (al. sensu hone-
tituti). Si enim nos ipsi diiudicamus, non iudice- 31
i, e. satis exploramus, a poenis sumus immunes);
ro iudicamur, a domino castigamur, ut ne cum 32
(profanis) condemnemur. Quin, fratres mei, quan- 33
gregamini ad edendum, vos invicem excipite; si 34
urit, domi edito, ne ad iudicium subeundum con-
ini. Reliqua autem, quum venero, disponam.

CAP. XII.

e donis autem a Spiritu divino profectis, (al. de ho- 1
s a Sp. div. actis) fratres, nolo vos ignorare. No- 2
os gentiles fuisse, qui ad muta Deorum simulacra,
ageremini, deducebamini; quapropter vobis signi- 3
eminem per Spiritum divinum verba facientem con-
proscindere Iesum et neminem dominum dicere Ie-

is et impietatem in coena sacra celebranda: XI, 17–34.

10 πνεύματι, ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄ
φητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτ
11 γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν. Πάν
ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα διαιροῦν
12 καθὼς βούλεται. Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα
μέλη ἔχει πολλὰ, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ
ἑνὸς, πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα· οὕτω κα
13 Καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες
ἐβαπτίσθημεν εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες εἴτ
14 ἐλεύθεροι, καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσ
15 γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ
εἴπῃ ὁ πούς· Ὅτι οὐκ εἰμὶ χεὶρ, οὐκ εἰμὶ ἐ
τως· οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σ
16 ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς· Ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμὸς,
τοῦ σώματος· οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τ
17 Εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμὸς, ποῦ ἡ ἀκοή;
18 ποῦ ἡ ὄσφρησις; Νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο
19 ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλ
20 ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα; Ν
21 μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα. Οὐ δύναται ὁ ὀφθ
τῇ χειρί· Χρείαν σου οὐκ ἔχω, ἢ πάλιν ἡ
22 ποσί· Χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω. Ἀλλὰ πολλ
δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπ
23 γκαῖά ἐστι· καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τ
τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν· καὶ
24 να ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει,
μονα ἡμῶν οὐ χρείαν ἔχει· Ἀλλ' ὁ θεὸς σ

m, nisi per Spiritum sanctum. Discrimina autem sunt 4
neficiorum divinorum, sed idem Spiritus; et discrimina 5
nnerum, ac idem dominus; et discrimina effectuum, sed 6
dem Deus, qui omnia in omnibus efficit. Cuivis autem 7
atur manifestatio Spiritus illius in communem usum (al.
atur Sp. div., ut communem promovendo salutem se eo
gi possit ducere); alii quidem enim per Spiritum illum 8
atur facultas, qua sapientia sese exserit (al. facultas re-
um div. cognitione alios imbuendi: al. methodus docendi
ubtilis); alii facultas, qua scientia (rerum div.) sese exse-
it secundum eundem Spiritum; alii fides per eundem Spi- 9
itum; alii grata sanationum beneficia per eundem Spiri-
um; alii facultas miraculorum; alii facultas vaticinandi; 10
lii facultas Spiritus (quibus homines aguntur,) discer-
endi; alii genera linguarum; (i. e. variis linguis loquen-
i) alii interpretatio linguarum. Omnia autem haec efficit 11
nus idemque Spiritus, qui separatim, prouti vult, sua
uique distribuit. Quemadmodum enim corpus unum est 12
embraque habet multa, sed omnia membra corporis,
uae multa sunt, unum efficiunt corpus: sic etiam Chri-
tus. Etenim per unum Spiritum nos omnes ad unum 13
orpus efficiendum lotione sacra sumus imbuti sive Iudaei
ive Graeci sive servi sive liberi, et omnes, ut uno im-
ueremur Spiritu, poti sumus (nos poculo in sacra coena
si obstringimur ad concordiam alendam). Etenim cor- 14
us non uno constat membro, sed multis. Si pes dixerit: 15
uoniam non sum manus, non pertineo ad corpus; nonne
ihilo minus ad corpus pertinet? Et si dixerit auris: quon- 16
am non sum oculus, non pertineo ad corpus; nonne ni-
ilo minus ad corpus pertinet? Si totum corpus oculus, 17
binam auditus? si totum auditus, ubinam olfactus? Iam 18
ero Deus posuit membra unumquodque eorum in corpo-
e, prouti voluit. Sin autem omnia unum essent mem- 19
rum, ubinam corpus? Iam vero multa quidem membra, 20
ed unum corpus. Non potest oculus dicere manui: te non 21
pus habeo: aut iterum caput pedibus: vobis non opus
abeo. At multo magis, quae membra corporis tenuiora 22
sse videntur, necessaria sunt; et quae inhonestiora cor- 23
oris esse opinamur, his maiorem circumdamus honorem;
tque indecora in nobis maiorem habent decorem, decora 24
utem in nobis non opus habent (ut decus addatur). Sed

---

dmonet eos de donorum spiritualium diversitate rectaque eorum
su: commendat *mutuum ac sincerum* amorem et προφητείαν

29 [illegible]
ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες δι
30 μὴ πάντες δυνάμεις; μὴ πάντες χαρίσματα ἐ
μάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πά
μηνεύουσι;
31 Ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα.
καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι.

ΚΕΦ. XIII.

1 Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλ
ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸ
2 κύμβαλον ἀλαλάζον. Καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν
τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν κα
πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγά
3 ἔχω, οὐδέν εἰμι. Καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ
μου καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου, ἵνα κα
4 ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ἡ ἀγά
θυμεῖ, χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ· ἡ
5 περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, ο
6 ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακὸν,
7 ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ, πάν
8 πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπο
ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει, εἴτε δὲ προφητεῖαι,
θήσονται, εἴτε γλῶσσαι, παύσονται, εἴτε γνῶσ
9 γηθήσεται. Ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν καὶ

)eus commiscuit corpus deteriori cuique parti maiore ad-
lito honore, ne dissidium esset in corpore, sed idem pro 25
e invicem curarent membra. Et sive unum male se ha- 26
et membrum, una male se habent omnia membra, sive
num lautissime habetur membrum, una laetantur omnia
nembra. Vos autem estis corpus Christi et membra sin- 27
uli. Et alios quidem Deus constituit in ecclesia sua pri- 28
aum apostolos, secundum prophetas, tertium doctores,
einde miracula, (miraculorum effectores), tum grata sa-
nationum dona (medicos), auxilia (auxiliatores), guberna-
ones (gubernatores), genera linguarum (linguarum peritos).
um omnes apostoli? num omnes prophetae? num omnes 29
octores? num omnes miracula (edendi habent facultatem)?
um omnes grata habent sanationis dona? num omnes 30
nguis loquuntur (alienis)? num omnes interpretantur
inguas)?

Sed appetite dona praestantiora, atque insuper eximie 31
l. tutissimam) vobis viam monstro.

CAP. XIII.

Si linguis hominum loquor ac geniorum coelestium, 1
norem autem non habeo, aes sum sonans sive cymbalum
aniens. Et si divinationem habeo omniaque scio mysteria 2
nnemque cognitionem et si omnem fidem habeo, ita ut
ontes transferam, amorem autem non habeo, nihil sum.
si omnia mea bona ad pauperes alendos conferrem et 3
corpus meum darem, ut urerer, amorem autem non
eo, nihil proficio. Amor mansuetus est, affabilis; amor 4
n invidet; amor se non iactat, non (fastu) intumescit,
nestatem non violat, non suum quaerit commodum, 5
n irritatur, non meditatur malum (al. in rationes refert
urias sibi illatas), non laetatur de iniustitia, laetatur 6
em cum aliis de veritate, omnia obtegit, omnia cre- 7
, omnia sperat, omnia sustinet. Amor nunquam ces- 8
, sed, sive divinationes, cessebunt; sive linguae, de-
ent; sive cognitio, cessabit. Imperfecta est nostra 9
entia imperfectaque nostra vaticinandi facultas; sed 10
ando perfectum venerit, tum imperfectum tolletur. Quum 11
m infans, ut infans loquebar, ut infans cogitabam, ut
ans ratiocinabar; quum vero factus sum vir, puerilia
aeque deposui. Videmus enim nunc per speculum obscure, 12

---

eferendam esse docet τῷ γλώσσαις λαλεῖν: XII, 1—30. reiicit.

2 μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. Ὁ γὰρ λαλῶν
ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ θεῷ· οὐδεὶς
3 πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια· ὁ δὲ προφητε
ποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ
4 Ὁ λαλῶν γλώσσῃ ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ· ὁ δὲ
5 ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. Θέλω δὲ πάντας
γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε· μ
προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ
6 νεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ. Νυ
φοὶ, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶ
ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκ
7 γνώσει ἢ ἐν προφητείᾳ ἢ ἐν διδαχῇ; Ὅμως
φωνὴν διδόντα εἴτε αὐλὸς εἴτε κιθάρα, ἐὰ
τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ
8 ἢ τὸ κιθαριζόμενον; καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φω
9 δῷ, τίς παρασκευάσεται εἰς πόλεμον; Οὕτ
διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτ
φθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρ
10 Τοσαῦτα, εἰ τύχοι, γένη φωνῶν ἐστιν ἐν
11 οὐδὲν ἄφωνον. Ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ
τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος
12 ἐν ἐμοὶ βάρβαρος. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ
πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλη
13 ἵνα περισσεύητε. Διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσ
14 ἵνα διερμηνεύῃ. Ἐὰν γὰρ προσεύχομαι

iquando autem ore ori obverso (i. e. clare); nunc cogno-
o ex parte, tum autem pernoscam, quemadmodum etiam
rnotus sum (Deo. Iam vero manet fides, spes, amor, 13
aec tria; maior autem his amor.

CAP. XIV.

Diligenter studete amori; appetite autem bona a Spiri- 1
u divino profecta, magis autem, ut vaticinemini (al. ut Sp.
iv. acti doceatis). Quicunque enim loquitur lingua (pere- 2
rina, non hominibus loquitur, sed Deo; nemo enim audit,
ed animo loquitur mysteria; quicunque autem vaticinatur, 3
ominibus loquitur pietatis incrementum et cohortationem et
olamen. Quicunque loquitur lingua, semetipsum auget 4
uam ipsius auget pietatem); quicunque vero vaticinatur,
ilutem auget ecclesiae. Volo autem omnes vos loqui lin- 5
uis, magis vero, ut vaticinemini; maior enim est qui va-
cinatur, quam qui loquitur linguis, nisi interpretetur, ut
clesia incrementa capiat. Iam vero, fratres, si venerim 6
d vos linguis loquens, quid vobis prodessem, nisi loquerer
d vos ita, sive ut nova panderem sive cognitione imbue-
m sive vaticinarer sive docerem? Attamen instrumenta 7
usica sensu carentia, etiamsi sonum edunt, sive tibia sive
thara, nisi distincte sonuerint, qui dignoscetur, quale
t, quod tibia citharave canitur? etenim si incertam vocem 8
ba ediderit, quis sese accinget ad bellum? Sic etiam vos 9
r linguam si non distinctam vocem edideritis, quomodo
scetur id quod dicitur? ventis enim verba profundetis.
ot, exempli caussa, genera vocum sunt in mundo nec 10
lum earum significationis expers. Si igitur vim vocis 11
scio, loquenti ero barbarus et is, qui loquitur, mihi
rbarus. Sic etiam vos, quoniam dotes Spiritus divini 12
ri expetitis studio, in commodum ecclesiae expetite, ut
undetis (al. excellatis). Quapropter quicunque loquitur 13
gua, precator, ut interpretetur (al. ut interpretandi fa-
ltas sibi contingat). Si enim precor lingua, animus meus 14
ecatur, mens autem mea est iners (al. sententia mea fructu
ret). Quid igitur est? precabor animo meo, sed precabor 15
am mente mea (i. e. ut intelligar); canam laudes divinas
imo meo, sed canam etiam mente mea. Nam si animo 16
l. Sp. div. motus) tuo gratias Deo egeris, qui indocti tenet
cum, quomodo in tuis gratiis agendis dicet: ita fiat!

---

cendi provinciam mulieribus in conventibus sacris datam. XII.

22 μου, λέγει κύριος." Ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σ
οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις· ἡ δ
23 οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. Ἐ
ἔλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πάντ
λαλῶσιν, εἰςέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι,
24 ὅτι μαίνεσθε; Ἐὰν δὲ πάντες προφητεύω
δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πά
25 κρίνεται ὑπὸ πάντων, τὰ κρυπτὰ τῆς καρ
φανερὰ γίνεται καὶ οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσω
νήσει τῷ θεῷ ἀπαγγέλλων, ὅτι ὁ θεὸς ὄντ
26 ἐστι. Τί οὖν ἐστιν, ἀδελφοί; Ὅταν συνέρχ
στος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλ
ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸ
27 γινέσθω. Εἴ τε γλώσσῃ τὶς λαλεῖ, κατὰ δύο
28 στον τρεῖς καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνε
δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτὴς, σιγάτω ἐν ἐκκλησία
29 λαλείτω καὶ τῷ θεῷ. Προφῆται δὲ δύο ἢ
30 τωσαν καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν· ἐὰν δὲ ἀ
31 λυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. Δύνασθ
ἕνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνω
32 τες παρακαλῶνται· καὶ πνεύματα προφητῶν
33 ὑποτάσσεται· οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ
34 εἰρήνης. Ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν
γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσα
ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν. ἀλλ' ὑποτάσσεσ

i. e. tuae gratiarum actioni accinet?) quum, quid dicis,
esciat? Tu quidem enim recte gratias agis, sed alter sa- 17
is incrementa non capit. Gratias ago Deo omnibus vobis 18
lu linguis loquens, sed in ecclesia volo quinque verba per 19
entem meam loqui, ut alios quoque erudiam, (al. quam
ille verba per linguam) an mille verba per linguam?
atres, ne repuerascite mente; sed pravitate estote infan- 20
s, mente autem perfecti. In lege, quam nostis, relatum 21
gitur: *) „per alias (exteras) linguas oreque barbaro ad
ne populum loquar, et ne sic quidem aures mihi praebe-
nt, inquit dominus:“ Quin linguae signo sunt (np. vos 22
piritu duci div.) non iis qui fidem habent, sed qui fidem
on habent; divinatio (al. institutio) autem non iis, qui
em non habent, sed iis qui habent fidem. Si igitur uni- 23
rsa ecclesia eundem in locum convenerit et omnes loque-
ntur linguis, ingressi autem fuerint indocti vel increduli,
nne dicent, vos insanire? Sin autem omnes vaticinaren- 25
r, intraverit autem aliquis incredulus vel indoctus, con-
ncitur ab omnibus (erroris), diiudicatur ab omnibus
mnium iudicio subest), occulta animi eius manifestantur,
sic in faciem prolapsus adorabit Deum palam declarans,
um revera vobis inesse. Quid igitur est, fratres? 26
ando sacros agatis conventus, unusquisque vestrum car-
n sacrum habet, linguam habet, revelationem habet, in-
pretationem habet: omnia ad salutem augendam fiant.
quis lingua loquitur, bini vel ad summum terni (loquan- 27
), atque alter alterum excipiat, et unus interpretis agat
tes. Sin vero non adsit interpres, taceat in conventu; 28
secum loquatur et ad Deum. Prophetae (al. doctores) 29
em duo tresve loquantur et reliqui interpretentur; sin 30
em alii, qui assidet, revelatio contigerit, ille primus ta-
t. Potestis enim deinceps omnes vaticinari (al. docere), 31
mnes discant omnesque admoneantur; et dona propheta- 32
prophetis subiiciuntur (i. e. mentis Sp. div. imbutae
potes sunt). Deus non auctor est turbarum (al. non 33
at turbas), sed concordiae. Quemadmodum in omnibus 34
istianorum ecclesiis, mulieres vestrae in sacris conven-
s taceant; non enim iis verba facere permittitur, sed se
icere (viris), quemadmodum lex quoque dicit. Sin vero 35
ere quid volunt, domi suos ipsarum viros interrogent;

*) Jes. XXVIII, 11. 12.

τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰσχρὸν γὰρ ἐστι
36 γυναῖξιν ἐν ἐκκλησίᾳ λαλεῖν. Ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ
37 θεοῦ ἐξῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν; Εἴ τις
δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικὸς, ἐπιγινωσκέτω
38 γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου εἰσὶν ἐντολαί· εἰ δέ τις ἀγνοεῖ,
39 ἀγνοείτω. Ὥστε, ἀδελφοὶ, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν καὶ
40 τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε. Πάντα δὲ εὐσχημόνως
καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

ΚΕΦ. XV.

1 Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐ-
γελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε,
2 δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ
3 κατέχετε· ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε. Παρέδωκα γὰρ
ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθα-
4 νεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφὰς καὶ
ἐτάφη καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γρα-
5 φὰς καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα· ἔπει-
6 τα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ
πλείονες μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθη-

nam turpe est mulieribus in sacro conventu verba facere.
An a vobis doctrina divina profecta est? an ad vos solos 36
devenit? Si quis propheta sibi esse videtur vel Spiritu im- 37
pulsus divino, pernoscat, quae vobis scribo, Dei esse man-
data; sin vero quis ignorat, ignoret. Quin, fratres, stu- 38
dete diligenter vaticinari et linguis loqui ne prohibete. 39
Omnia autem decore fiant atque ex ordine. 40

CAP. XV.

Significo autem vobis, fratres, laetam de regno Mes- 1
sano doctrinam, quam vobis tradidi, quam etiam admisi-
stis, in qua etiam constantes fuistis, per quam etiam beati- 2
tudine potimini, (qua voce (al. quibus argumentis) laetam
de Messia doctrinam vobis tradidi!) si eam obtinetis; nisi
vestra fidem habuistis. Tradidi enim vobis in primis, 3
quod etiam accepi, Christum mortuum esse pro peccatis
vestris ex mente librorum sacrorum (al. teste sc. s.) et 4
sepultum et resuscitatum tertio die ex mente librorum sa-
crorum et conspiciendum se praebuisse Cephae, tum duode- 5
cimviris: tum conspiciendum se praebuit plus quam quin- 6
quagintis fratribus simul, e quibus plurimi adhuc superstites
sunt, quidam vero etiam obdormivere: tum conspiciendum 7
se praebuit Iacobo, deinde apostolis omnibus; postremo 8
autem omnium, tanquam abortivo, mihi quoque conspicien-
dum se praebuit. (Ego enim sum infimus apostolorum, qui 9
non sum dignus qui apostolus vocer, propterea quod eccle-
siam Dei sum persecutus; sed gratia Dei sum id quod sum, 10
et gratia, quam mihi exhibuit, non fuit irrita, sed plus
quam illi omnes laboravi; non ego vero, sed, quae mihi
gratia erat, gratia Dei.) Sive igitur ego sive illi, sic alta 11
voce docemus; et sic credidistis. Si vero Christus e mor- 12
tuis in vitam revocatus alta voce docetur, quomodo nonnulli
inter vos resurrectionem mortuorum esse negant? Sin au- 13
tem resurrectio mortuorum non est, ne Christus quidem ab
inferis est excitatus; sin autem Christus non est excitatus, 14
vanum itaque praeconium nostrum, sed vana etiam fides
vestra; deprehendimur vero etiam falsi testes Dei, quoniam 15
testati sumus contra Deum, eum in vitam revocasse Chri-
stum, quem non revocavit, siquidem ergo mortui non re-
vocantur in vitam. Si enim mortui non resuscitantur, ne 16
Christus quidem resuscitatus est; sin autem Christus non 17

---

[1] I. XIV. refutat *dubia de mortuorum* in vitam reditu, qua de

ἰδίῳ τάγματι· ἀπαρχὴ Χριστὸς· ἔπειτα οἱ
24 ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ· εἶτα τὸ τέλος, ὅταν
βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, ὅταν καταρ
25 ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν· δ
βασιλεύειν „ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς
26 τοὺς πόδας αὐτοῦ·“ ἔσχατος ἐχθρὸς καταρ
27 γατος. „Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς π
Ὅταν δὲ εἴπῃ, ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλ
28 τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. Ὅταν
αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς
τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θ
29 ἐν πᾶσιν. Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμε
νεκρῶν; Εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται,
30 ζονται ὑπὲρ αὐτῶν; τί καὶ ἡμεῖς κινδυνε
31 ὥραν; Καθ᾽ ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν
32 χησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρί
κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ
ὄφελος; Εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, „φάγω
μεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν.“ Μ
33 „Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί.“
34 δικαίως καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ἀγνωσίαν γὰ
ἔχουσι· πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω.
35 Ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις· Πῶς ἐγείρονται οἱ νε
36 σώματι ἔρχονται; Ἄφρον σύ! ὃ σπείρεις,
37 ται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ· καὶ ὃ σπείρεις, οὐ

suscitatus est, vana est vestra fides; etiamnum estis in 18
ccatis vestris; ergo etiam quicunque Christum professi
dormiverunt, perditi sunt. Si modo hac in vita spem re- 19
sitam habemus in Christo, omnibus hominibus miseriores
mus. Iam vero Christus excitatus est ab inferis prin- 20
eps (antesignanus) eorum qui obdormiverunt. Quando- 21
uidem enim per hominem mors et per hominem resur-
ectio mortuorum. Quemadmodum enim per Adamum 22
mnes moriuntur, sic etiam per Christum omnes revocan-
r in vitam; sed suo quisque ordine: princeps Christus; 23
m qui Christo nomen dederunt, in eius adventu; tum 24
enique, quando tradiderit regnum Deo et patri, quando
nne imperium omnemque potestatem et potentiam sustu-
rit; oportet enim eum regnare, *) usque dum omnes ho- 25
tes pedibus eius subiecerit." Ultimus hostis subigitur 26
ors. **) „Omnia enim pedibus eius subiecit." Quum 27
ero „omnia subiecta esse" dixit, patet, ipso excepto,
mnia ei esse subiecta. Quum vero ei omnia subiecta fue- 28
int, tum et ipse filius subiicietur ei, qui ipsi omnia sub-
cit, ut Deus sit summus omnium dominus. Nam quid 29
cient ii qui lotione sacra imbuuntur pro mortuis? si
mnino mortui non resuscitantur, quid vel pro iis sacra
tione imbuuntur? quid nos quoque quavis hora pericula 30
bimus? Quotidie morior, per illam vestram laudem (te- 31
or), quam habeo per Christum Iesum dominum nostrum!
more hominum (al. ut homo vulgaris) cum belluis de- 32
gnavi Ephesi, quae mihi utilitas? Si mortui non resus-
tantur, ***) „edamus et bibamus; cras enim morimur."
fallamini: „corrumpunt mores honestos prava consortia." 33
dormite crapulam probe (al. ut decet,) et ne peccate; 34
oratione enim Dei quidam laborant: ad vos pudore
ffundendos dico.

Sed dicet aliquis: quomodo excitentur mortui? sed 35
ali corpore (induti) veniant? O te insipidum! quod se- 36
, non vita donatur, nisi mortuum fuerit, et quod se- 37
, non corpus illud futurum seris, sed nudum granum,
tritici sive cuiusdam reliquorum; sed Deus ei corpus 38
t, prouti ipsi placuerit, et suum cuique seminum cor-
s. Non omnis caro eadem caro, sed alia hominum, alia 39
ro quadrupedum, alia piscium, alia volucrum; et cor- 40

*) Ps. CX, 1. **) Ps. VIII, 7. ***) Ies. XXII, 13.
nulla potest esse dubitatio: XV, 1—58. exhortatur eos ad pe-

ἑνὶῳ ταγματι ἀπαρχὴ Χριστὸς ἔπειτα οἱ τ
24 ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ· εἶτα τὸ τέλος, ὅταν
βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, ὅταν καταρ
25 ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν· δε
βασιλεύειν „ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς
26 τοὺς πόδας αὐτοῦ·“ ἔσχατος ἐχθρὸς καταρ
27 γατος. „Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πό
Ὅταν δὲ εἴπῃ, ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλο
28 τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. Ὅταν
αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς
τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θε
29 ἐν πᾶσιν. Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμε
νεκρῶν; Εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, τ
30 ζονται ὑπὲρ αὐτῶν; τί καὶ ἡμεῖς κινδυνε
31 ὥραν; Καθ᾽ ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑ
32 χησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ
κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ
ὄφελος; Εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, „φάγω
μεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν.“ Μὴ
33 „Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί.“
34 δικαίως καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ἀγνωσίαν γὰρ
ἔχουσι· πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω.
35 Ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις· Πῶς ἐγείρονται οἱ νεκ
36 σώματι ἔρχονται; Ἄφρον σύ! ὃ σπείρεις,
37 ται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ· καὶ ὃ σπείρεις, οὐ
γεννησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκο

t, vana est vestra fides; etiamnum [illegible] 41
is; ergo etiam quicumque [illegible]
, perriti sunt. Si modo [illegible]
ius in Christo, omnibus [illegible] 42
vero Christus excitatus est [illegible] 43
nanus) eorum qui obdormierunt. [illegible]
per hominem mors et per [illegible] 44
rum. Quemadmodum enim per [illegible]
tur, sic etiam per Christum [illegible] 45
sed suo quique ordine: primus [illegible]
sto nomen dederunt, [illegible]
ndo tradidit regnum Deo et patri, [illegible] 46
n omnemque potestatem et potentiam [illegible] 47
enim eum regnare, [illegible] 48
eius subiecerit. [illegible]
Omnia enim subiecit [illegible] 49
subiecta sunt [illegible] 50
subiecta. Quum vero [illegible]
ipse filius subiectus [illegible] 51
ts sit summus omnibus [illegible]
i laudione eorum subiecta [illegible]
ui non resuscitantur, [illegible] 52
ntur? quid sum quoque periculum [illegible] 53
otidie morior, per [illegible]
habeo per Christum Iesum [illegible] 54
inum (al. ut hoc [illegible]
esi, quae mihi [illegible]
) „etiamnum et [illegible] 55
„corrumpunt mores [illegible]
pulam prudentiam (al. ut [illegible] 56
enim Dei quidam [illegible] 57
dico. 58
et aliquis: quomodo [illegible]
e (induti) [illegible]
n donentur, [illegible]
rpus illud futurum [illegible]
ve caelestem [illegible]
ipsi planetae, [illegible]
nunit eum eadem [illegible]
pedum, alia [illegible]

---

1. [illegible] Ps. VIII, [illegible]
st eum dilatatur: [illegible]

45 [illegible] γεγραπται, γενετο ο πρωτος
Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν·" ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ
46 ζωοποιοῦν. Ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικὸν
47 ψυχικόν· ἔπειτα τὸ πνευματικόν. Ὁ πρῶτος
ἐκ γῆς χοϊκὸς, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ κύριος
48 Οἷος ὁ χοϊκὸς, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοὶ, καὶ οἱ
49 ράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι, καὶ καθὼ
μεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ
50 τοῦ ἐπουρανίου. Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοὶ, ὅτι
αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται
51 φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ. Ἰδοὺ,
ὑμῖν λέγω· Πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα,
52 ἀλλαγησόμεθα ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμ
ἐσχάτῃ σάλπιγγι. (Σαλπίσει γὰρ καὶ οἱ νεκρ
53 σονται ἄφθαρτοι καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα.)
φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν καὶ
54 τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. Ὅταν δὲ τ
τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τ
σηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ
55 νος· „Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος." Ποῦ
56 νατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ᾅδη, τὸ νῖκος
κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία· ἡ δὲ δ
57 ἁμαρτίας ὁ νόμος. Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ δ
58 τὸ νῖκος διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστ
ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμ
περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντ

ra coelestia et corpora terrestria, sed alius ille coele- 41
um splendor, alius ille terrestrium; alius splendor so-
et alius splendor lunae et alius splendor siderum; si-
s enim a sidere differt splendore. Sic etiam resurrectio 42
ortuorum. Seritur mortale, excitatur immortale; seritur 43
honoratum, excitatur splendidum; seritur infirmum, ex-
tatur potens; seritur corpus animale, excitatur spirituale; 44
corpus anima donatum atque est corpus Spiritu dona-
m divino. Sic etiam scriptum legitur: „exstitit primus 45
homo Adamus, ut anima esset viva; ultimus ille Ada-
s, ut esset spiritus vita donans (i. e. ut esset, qui Sp.
. imbutus vitam largiretur beatam.) At non primum 46
irituale illud, sed illud animale (corpus), deinde spiri-
ale. Primus ille homo de terra terrenus, alter ille ho- 47
dominus noster de coelo. Qualis ille terrenus, tales 48
am terreni, et qualis ille coelestis, tales etiam coele-
s, et quemadmodum retulimus imaginem terreni, refe- 49
mus etiam imaginem coelestis. Volo autem mihi hoc, 50
tres, carnem et sanguinem regno Messiano potiri non
se neque mortalitatem abire in immortalitatem. Ecce 51
anum vobis dico: omnes quidem non moriemur, sed
nes mutabimur puncto temporis, ictu oculi, ad ultimam
am (ad ultimum tubae sonum). Nam sonum dabit et 52
rtui excitabuntur immortales et nos mutabimur. Opor- 53
enim hoc fragile vestiri firmitate et mortale hoc immor-
itate vestiri. Quando autem hoc fragile firmitate fuerit 54
titum et hoc mortale vestitum fuerit immortalitate, tunc
literarum sacrarum vox eventum habebit: *) „absor-
est mors ita, ut devinceretur." **) „Ubinam tuus, 55
rs, aculeus? ubi tua, sepulcrum, (Orcus), victoria?
uleus autem mortis peccatum, sed vis peccati lex. Sed 56
o gratias (debemus), qui nobis dat victoriam per do- 57
num nostrum Iesum Christum. Quin, fratres mei dile- 58
, firmi estote, immoti, incrementa semper capientes in
re domini agendo, quum sciatis, laborem vestrum in
christiana non esse vanum.

---

*) Ies. XXV, 8.
**) Hos. XIII, 14.

4 ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς Ἱεροσολύμα-
ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοί
5 Ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅταν Μακεδονί-
6 (Μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι·) πρὸς ὑμᾶς δ
φαινοῦ ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με
7 οὗ ἐὰν πορεύωμαι. Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι
ἰδεῖν· ἐλπίζω γὰρ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸ
8 ὁ κύριος ἐπιτρέπῃ. Ἐπιμενῶ δὲ ἐν Ἐφέσῳ
9 πηστῆς· θύρα γάρ μοι ἀνέῳγε μεγάλη καὶ
ἀντικείμενοι πολλοί.

10 Ἐὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε, ἵνα ἀ
ται πρὸς ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζ
11 ἐγώ· μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ. Προ
αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με· ἐκδέχο
12 τὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν. Περὶ δὲ Ἀπολλῶ τ
πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμ
ἀδελφῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα, ἵνα
13 ἐλεύσεται δὲ, ὅταν εὐκαιρήσῃ. Γρηγορεῖτε,
14 τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε, πάντ
ἀγάπῃ γινέσθω.

15 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί· οἶδατε
Στεφανᾶ, ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας κα
16 νίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτοὺς, ἵνα καὶ ὑμ
ἀγαθε τοῖς τοιούτοις καὶ παντὶ τῷ συνεργο
17 πιόντι. Χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Στεφανᾶ

CAP. XVI.

De pecuniis autem in usum Christianorum colligen- 1
is, quemadmodum in coetibus christianis Galatiae insti-
ui, sic vos quoque facite. Primo quoque hebdomadis die 2
uivis vestrum apud se (domi suae) reponat colligens
uti prospero rerum successu usus fuerit, ne, quum ve-
ro, tum pecuniae colligantur. Quum autem adfuero, 3
uoscunque probaveritis, hos cum epistolis (commendati-
is) mittam, ut beneficia vestra auferant Hierosolyma. Sin 4
ero operae pretium esset, ut ego quoque proficiscerer,
ecum proficiscentur. Veniam autem ad vos, quum Mace- 5
oniam peragravero; (Macedoniam enim peragro;) apud 6
os autem fortasse commorabor vel etiam hiemem trans-
am, ut vos me, quocunque proficiscar, prosequamini.
olo enim vos nunc in transitu videre; spero enim per 7
iquod tempus apud vos permanere, si dominus permise-
t. Ephesi autem permanebo usque ad festum penteco- 8
es; nam ianua mihi aperta est magna et efficax atque ad- 9
rsarii multi.

Quum vero venerit Timotheus, videte, ut sine metu 10
ud vos versetur; nam opus domini agit uti et ego; ne 11
is igitur pro nihilo eum habeat. Prosequamini vero eum
nevolo animo, ut ad me veniat; nam exspecto eum cum
atribus. — De Apollonio autem fratre, multa eum hor- 12
tus sum, ut ad vos veniret cum fratribus; et omnino
n erat voluntas, ut nunc veniret; veniet autem nactus
portunitatem. Vigilate, perstate in fide vestra, vos vi- 13
s praestate, estote fortes, omnia quae agitis, cum amore 14
nt.

Admoneo autem vos, fratres; nostis domum Stephanae 15
chaiae esse primitias et commodis Christianorum semet-
sos dedidisse, ut vos quoque cedatis eiusmodi homini- 16
s et quicunque mecum opus agit et laborat. Laetor au- 17
m de praesentia Stephanae et Fortunati et Achaici, quon-
m hi vestram absentiam compensarunt; nam et meum et 18
strum animum recrearunt. Agnoscite igitur tales. Sa- 19
tant vos coetus in Asia; salutant vos multum per domi-
m Aquilas et Priscilla cum coetu, qui in domo eorum

---

niss in usum pauperum christianorum in Palaestina colligendas
desinit in salutem iis apprecando suo aliorumque nomine.
VI.

ΠΑΥΛΟΥ
ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΚΕΦ. Ι.

1 Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήμ
καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεο
ἐν Κορίνθῳ σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν
2 Ἀχαΐᾳ. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πα
καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
3 Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου
σοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ θ
4 παρακλήσεως, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ
ἡμῶν εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς
θλίψει διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμε
5 ὑπὸ τοῦ θεοῦ· ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθή
Χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτω διὰ τοῦ Χριστοῦ περ
6 ἡ παράκλησις ἡμῶν. Εἴτε δὲ θλιβόμεθα, ὑπὲρ
παρακλήσεως καὶ σωτηρίας· εἴτε παρακαλούμε
τῆς ὑμῶν παρακλήσεως τῆς ἐνεργουμένης ἐν

est, christiano; salutant vos fratres omnes; salutate vos 20
invicem per osculum sanctum.

Salutatio hac mea manu Pauli; (si quis non diligit 21
dominum nostrum Iesum Christum, esto piaculum; (diris 22
exsecratus) dominus veniet.) Benevolentia domini Iesu 23
Christi vobis (adsit). Amor meus vobiscum omnibus ex 24
mente Christi Iesu (i. e. vero vos amplector amore).

PAULI
AD CORINTHIOS
EPISTOLA SECUNDA.

CAP. I.

Paulus, legatus Iesu Christi per voluntatem Dei consti- 1
tutus, et Timotheus frater ecclesiae Dei, quae Corinthi est,
omnibusque, qui in tota Achaia Christo nomen dederunt,
salutem dicimus. Gratia vobis et pax a Deo patre nostro 2
et domino Iesu Christo (contingat).

Laudibus celebretur Deus et pater domini nostri Iesu 3
Christi, pater misericordiae et Deus omnis solatii, qui ani- 4
mum nobis addit ad omnes calamitates nostras perferendas,
ut nos homines quavis calamitate pressos erigere possimus
per illud, quo ipsi a Deo erigimur, solatium; nam quemad- 5
modum calamitates Christi in nos redundarunt, sic per
Christum etiam consolatio nostra redundat. Verum sive 6
malis affligimur, in vestram cadunt consolationem et salu-
tem; sive solatio fruimur, ad vestram valet consolationem,
quae vim suam exserit in constanter perferendis iisdem ca-
lamitatibus, quas nos quoque patimur; et haec spes nostra
firma est de vobis, quod nobis persuasum habemus, vos, 7

Dicta salute I, 1–3., ob calamitates in propaganda religione

11 ῥύεται· εἰς ὃν ἠλπίκαμεν, ὅτι καὶ ἔτι ῥύσετα
γούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵν
προςώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν
ὑπὲρ ἡμῶν.
12 Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστὶ, τὸ μ
συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλι
οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ
13 μεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμ
ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετ
γινώσκετε· ἐλπίζω δὲ, ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐ
14 καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους·
ὑμῶν ἐσμεν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐν τ
15 κυρίου Ἰησοῦ. Καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβο
16 ὑμᾶς ἐλθεῖν πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχ
ὑμῶν διελθεῖν εἰς Μακεδονίαν καὶ πάλιν ἀπὸ
ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθ
17 Ἰουδαίαν. Τοῦτο οὖν βουλευόμενος μήτι ἄρα
ἐχρησάμην, ἢ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα
18 ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὔ οὔ;
θεὸς, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ
19 καὶ οὔ. Ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς Ἰησοῦς Χριστ
δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι' ἐμοῦ καὶ Σιλουανο
θεοῦ, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐ
20 (ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναὶ
21 τὸ ἀμὴν,) τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν. Ὁ

madmodum in calamitatibus, sic etiam in solatio esse
os. Nolumus enim vos, ignorare, fratres, de calami- 8
nostra, quae accidit nobis in Asia, eam vires nostras
ge superasse, ita ut vel ad vitae desperationem adducere-
r; at ipsi apud animum nostrum morti nos devovimus, 9
omnis mihi non in me, sed in Deo, qui mortuos excitat,
itae) posita esset spes, qui e tali (tanta) morte nos eripuit 10
que eripit; quem etiam in posterum erepturum esse spera-
s, vobis quoque pro nobis precibus vestris opem ferenti- 11
, ut pro beneficio multos per homines in nos collato a
ltis (Deo) agantur gratiae de nobis.

Gloria enim nostra est haec, testimonium conscientiae 12
strae, nos cum animi simplicitate et candore, qui Deo
cet, non vi sapientiae humanae, sed gratiae Dei, in hoc
ndo esse versatos, satis superque autem apud vos. Ne- 13
enim alia ad vos scribimus, nisi ea, quae legitis aut
am cognoscitis; spero autem, vos etiam ad vitae finem
que (al. perpetuo) cognituros esse, quemadmodum etiam
gnovistis nos ex parte, nos vobis, quemadmodum etiam 14
nobis, gloriandi materiem praebere die illo domini nostri
u. Qua spe fretus prius ad vos venire volebam, ut se- 15
ndum haberetis beneficium, et per vos pervenire in Mace- 16
niam iterumque a Macedonia venire ad vos et in Iudaeam
vobis deduci. Hoc igitur deliberans num forte itaque 17
itate quadam usus sum, an quae delibero, cupide deli-
o, ut modo affirmem modo negem? (al. modo velle
do nolle dicam?) At Deus est fidus (al. Deum testor), 18
ctrinam nostram vobis traditam non fuisse inconstantem;
m filius Dei Iesus Christus inter vos per nos alta voce 19
ntiatus, per me et Silvanum et Timotheum, non exstitit
sibi non constans, sed per eum rata facta est (doctrina 20
a de Chr.) (quotquot enim mandata Dei, per eum certa
nt et per eum firma,) in Dei gloriam per nos. Qui vero 21
s vobiscum ad Christum profitendum confirmat nosque
uguravit, Deus est, qui etiam nos obsignavit (certos 22
ldidit) et pignus Spiritus divini animis nostris indidit.
o autem testem Deum contra animam meam invoco, me, 23
parcerem vobis, nondum venisse Corinthum; non quod 24
i vestrae imperamus, sed adiutores sumus laetitiae ve-

---

fortiter superatas Deum celebrat laudibus: 4—11. animi sui
plicitatem et gravitatem contra levitatis atque inconstantiae
en obtrectatorum suorum defendit seque metu tristitiae pa-

ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμ
τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε.

ΚΕΦ. ΙΙ.

1 Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λ
2 πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν. Εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ
ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐ
3 Καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτό, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην
ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν· πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς,
4 ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστιν. Ἐκ γὰρ πολλῆς
ψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πο
δακρύων, οὐχ, ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην
γνῶτε, ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς.

5 Εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλ'
6 μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ, πάντας ὑμᾶς. Ἱκανὸν
7 τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων,
τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλ
8 μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος.
9 παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην — εἰς τ

rae (in societatem — venimus); nam in fide constantes
istis.

CAP. II.

Iudicatum est autem mihi hoc, non iterum cum tristitia 1
d vos venire. Si enim ego tristitia afficio vos, ecquis est 2
ui me exhilaret, nisi is qui a me tristitia afficitur? Et hoc 3
sum scripsi vobis, ut ne, quum venissem, tristitiam per-
iperem ab iis, a quibus gaudium percipere debebam; per-
asum mihi habens de vobis omnibus, meum gaudium vobis 4
mnibus esse commune. Multis enim pressus angustiis et
llicitudine scripsi ad vos multis cum lacrymis, non, ut
istitia afficeremini, sed amorem ut cognosceretis, quo ego
vos abundo.

Sin autem quis tristitia affecit, non me tristitia affecit, 5
d quodammodo, ne quid gravius adiiciam, vos omnes.
ufficit tali homini haec poena a plerisque inflicta, ita ut 6. 7
ontra vos potius condonetis et consolatione eum erigatis,
e eiusmodi homo nimia tristitia conficiatur. Quare hortor 8
os, ut amorem ei comprobetis; nam hunc in finem etiam 9
cripsi, ut vos probatos cognoscerem, an omni ex parte
icto audientes essetis. Cui vero aliquid condonatis, ego 10
oque (huic — condono); etenim ego quod condonavi, si
ondonavi, vestra causa ex mente Christi (al. per Christum
ro); ne Satanae succumberemus. Non enim cogitata eius 11
noramus.

Quum vero Troadem venissem ad laetum de Christo 12
untium perferendum et opportunitas (docendi) mihi data
sset per dominum, animo tranquillo esse non potui, pro-
terea quod Titum fratrem meum non inveni, sed valedixi 13
s meque in Macedoniam contuli.

At Deo ego gratias, qui nunquam non triumphum no- 14
s per Christum (al. in causa Christi) concedit et suavem
ognitionis ipsius odorem per nos in quovis loco diffundit;
am suave Christi suffimentum sumus Deo inter eos qui 15
ervantur (beatitudine regni Messiani potiuntur), et inter
s qui perduntur; illis quidem odor mortis (funestus), his 16

---

ndae absterritum Corinthios nondum revisisse: 12—II, 4. ho-
ini ob incestum male multato, sed iam frugi facto ut dent
eniam, precatur ac sperat, quum ingens insit dolorum leni-
entum et incrementum rei chr.: 5—11. de fervido suo studio
nes sacrorum chr. Troade atque in Macedonia prorogandi bre-
iter exponit et in sinceritatis, qua docuerit semper et obtrecta-

17 ζωῆς εἰς ζωήν. Καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός; Οὐ γ
ἐσμεν ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θε
ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ κατέν
τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν.

ΚΕΦ. III.

1 Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν ἢ μὴ χρ
μεν, ὡς τινες, συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς ἢ
2 ὑμῶν συστατικῶν; Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε ἐγ
γραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν γινωσκομένη καὶ ἀ
3 γινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων· φανερούμενοι,
ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγ
γραμμένη οὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος,
ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίν
4 Πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ π
5 τὸν θεόν, οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασ
τι, ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θε
6 ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης,
γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτέ
7 τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. Εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θαν

let ad mortem, his autem odor vitae (salutaris), qui valet
vitam. Et ad haec quisnam idoneus? Non enim sumus, 17
reliqui, caupones doctrinae divinae, sed cum animi sin-
ritate, sed uti a Deo iubetur, sub auspiciis Dei ex mente
hristi verba facimus.

CAP. III.

Iterum nosmetipsi commendare incipiamus an non in- 1
gemus, ut quidam, literis commendaticiis apud vos aut
vobis commendaticiis? Epistola nostra vos estis animo 2
stro inscripta, quae legitur et recitatur ab omnibus homi-
bus; munifestum est, vos esse epistolam Christi a nobis 3
signatam (administratam), inscriptam non atramento,
d ope Spiritus Dei vivi, non in tabulis lapideis, sed in
bulis animi corporeis. Eiusmodi autem persuasionem 4
p. nos non egere aliorum hominum commendatione) habe-
s per Christum ratione habita Dei; non quod ipsi idonei 5
mus ad aliquid excogitandum, tanquam a nobismetipsis
fectum, sed idoneos nos esse, Deo debetur, qui etiam 6
idoneos novi foederis ministros reddidit, non legis Mo-
sis, sed doctrinae Christianae; nam lex Mosaica inter-
t, (al. supplicia minatur) doctrina autem Christiana
piritus) vitam largitur aeternam. Sin autem munus mor- 7
(i. e. lex Mos., quae supplicia minatur) literis consigna-
in lapidibus incisum gloriosum fuit, ut Israelitae vul-
Mosis recta intueri non possent propter hunc ipsum
tus splendorem, qui tamen evanuit: quomodo non munus 8
ritus sancti gloriosius erit? Si enim munus condemna- 9
is gloriosum, munus favorem exhibens divinum multo
riosius est. Etenim non collustratum est id quod collu- 10
atum est in hac parte (i. e. ut per splendorem in vultu
sis illustraretur) propter nimium splendorem. Si enim 11
quod irritum redditur per splendorem (al. quod caducum
i. e. munus Mosis, gloriosum fuit), multo gloriosius id
d durat. Talem igitur spem habentes multa libertate 12
utur, et non, quemadmodum Moses faciem suam circum- 13
at velamine, ne Israelitae finem (muneris) eius quod ca-
cum erat, intentis oculis adspicerent (cognoscerent). At 14
usae sunt eorum mentes; nam ad hodiernum usque

---

suos vanae laudis quaestusque cupidos vicerit, et religionis
, quae longe praestantior est mosaica, beatos reddit homines
ullo tempore interitura, *excurrit laudes*: 12—III, 18. exponit,

παλαιᾶς διαθήκης μένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν
15 Χριστῷ καταργεῖται· ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα ἂν ἀνα-
γινώσκεται Μωϋσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν
16 κεῖται· ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται
17 τὸ κάλυμμα. Ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν· οὗ δὲ τὸ
18 πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία. Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακε-
καλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι
τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν
καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος.

ΚΕΦ. IV.

1 Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς
2 ἠλεήθημεν, οὐκ ἐγκακοῦμεν· ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ
τῆς αἰσχύνης μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ μηδὲ δο-
λοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς
ἀληθείας συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν
3 ἀνθρώπων ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Εἰ δὲ καὶ ἔστι κεκαλυμ-
μένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ
4 κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλω-

em idem velamen in recitatione antiqui foederis perma-
t, quod non retegatur, quoniam per Christum (solum)
movetur (removeri potest); sed ad hunc usque diem, 15
ando recitatur Moses, velamen animo eorum impositum
t; quando vero sese converterit (animus eorum) ad do- 16
inum, circumcirca velamen illud removetur. Dominus 17
ro est Spiritus; ubi autem Spiritus domini, ibi libertas.
os vero omnes velo a facie remoto splendorem domini 18
r speculum videntes in eandem permutamur imaginem,
ta ut haec permutatio) a splendore (incipiat et) in splen-
rem (desinat), quemadmodum a domino Spiritus divini
xspectari licet).

CAP. IV.

Propterea, quod hanc provinciam habemus, quemad- 1
odum benevolentiam Dei sumus experti, non sumus in-
es; sed occultam turpitudinem repudiamus, non fraudu- 2
ter agimus nec temeramus doctrinam divinam, sed ape-
nda vera doctrina omnium hominum conscientiae nos
mmendamus Deum intuentes. Sin autem vel laeta no- 3
a de regno Messiano doctrina velamine obducta est, in
qui beatitudine Messiana excidunt, velamine est ob-
eta, in quibus Deus huius seculi mentes occaecavit, ut 4
em denegarent, ne illustris laetae de regno Messiano
trinae, quae Christum, qui imaginem Dei refert, illu-
at, splendor iis affulgeret. Non enim nosmetipsos alta 5
e praedicamus, sed Iesum Christum dominum; nosmet-
os autem ministros propter Iesum. Nam Deus, qui e 6
ebris lucem exsplendescere iussit, (est is,) qui in ani-
vestris lucem accendit, ut illustrem redderemus cog-
onem splendoris divini in vultu Iesu Christi (al. Chri-
u intuiti.) Habemus autem hunc thesaurum in vasis 7
illariis, ut eximia illa vis esset Dei neque a nobis;
i modo affligimur, at non angimur; in angustiis ver- 8
ur, at non prorsus desperamus; persecutionibus pre- 9
ur, at non deserimur; prosternimur, at non perdi-
; semper mortem Iesu in corpore nostro circumferi- 10
, ut vita quoque Iesu in corpore nostro manifestetur.
aper enim nos vivi morti tradimur propter Iesum, ut 11

---

a laude per malas artes sibi paranda alienissimum id modo
tare, ut Deo probetur, *quamquam* hominum caecitas id non
at: IV, *1—6. malis acerbissimis* obnoxium, animum tamen

12 τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. Ὥστε
ὁ [μὲν] θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν.
13 Ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως κατὰ τὸ γε-
γραμμένον· „Ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα·“ καὶ ἡμεῖς πι-
14 στεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν εἰδότες, ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν
κύριον Ἰησοῦν καὶ ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ ἐγερεῖ καὶ παρασταή-
15 σει σὺν ὑμῖν. Τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις
πλεονάσασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν περισσεύ-
σῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

16 Διὸ οὐκ ἐγκακοῦμεν· ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄν-
θρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέ-
17 καὶ ἡμέρα. Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψε-
ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης
18 κατεργάζεται ἡμῖν, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα
ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα,
τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια.

ΚΕΦ. V.

ita quoque Iesu manifestetur in corpore nostro mortali.
uin mors quidem in nobis vim suam exserit, sed vita 12
vobis. Eodem fiduciae sensu imbuti ad illam V. T. 13
cem: fiduciam habui, quare locutus sum;" nos quoque
lucia utimur, propterea etiam loquimur persuasum ha- 14
ntes, eum, qui dominum Iesum excitavit, nos quoque
ae excitaturum per Iesum ac vobiscum salvos praestiturum.
mnia enim propter vos, ut eximium illud beneficium pro- 15
ter gratias a pluribus actas ad gloriam Dei redundet.

Quapropter non sumus inertes; sed etiamsi externus 16
oster homo (corpus meum) pervertitur, sed internus (ani-
mus) in dies renovatur. Nam illa, quae subito transit, 17
alamitatis nostrae levitas supra omnem, qui fingi potest,
modum aeternum gloriosae beatitudinis pondus (molem)
obis efficit, qui non attendimus ad ea quae in oculos in- 18
rrunt, sed ad ea quae aciem oculorum fugiunt; nam quae
oculos incurrunt, durant ad tempus, sed quae aciem ocu
rum fugiunt, sunt aeterna.

CAP. V.

Scimus enim, si haec terrena nostra tentorii domus 1
erit destructa, a Deo nos habere aedificium, domum non
anu factam aeternam in coelis. Etenim in hoc (corpore 2
, hac de causa) lugemus domicilium nostrum coeleste il-
d superinduere gestientes. Quandoquidem etiam (super-?) 3
duti non nudi deprehendemur. Etenim in hoc versan- 4
s tentorio suspiramus male nos habentes; propterea non
lumus exuere, sed superinduere, ut mortale absumatur
vita. Is vero, qui in hunc ipsum finem nos formavit, 5
t Deus, qui etiam pignus Spiritus divini nobis dedit.
ono igitur animo semper sumus, etiamsi scimus, nos, 6
m huius corporis utimur hospitio, peregre abesse a do-
mo; (nam (hunc) vivimus ita, ut speremus, non, ut 7
urpemus oculis;) sed bono sumus animo et desidera- 8
rs emigrare ex huius corporis hospitio et apud domi-
m nostrum patriam habere sedem. Quare etiam omnem 9
éram navamus, ut sive in patria sede collocati sive
regrinantes bene ei placeamus. Nos enim omnes appa- 10
re oportet coram tribunali Christi, ut quisque facta cor-

---

non abiicere, quum a Deo Corinthiis servari sciat et proposi-
m esse aeternam beatitudinem. Quamquam ad immortalitatem
ttingere velit, tamen in votis se habere ardentissimis, ut domini
dventum manere liceat Deoque aliquando probari; 7—V, 10.

ματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ
σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακ

11 Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου ἀνθρώπο
θομεν, θεῷ δὲ πεφανερώμεθα· ἐλπίζω δὲ καὶ
12 συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι. Οὐ γὰρ πάλ
τοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντε
καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν π
13 καυχωμένους καὶ οὐ καρδίᾳ. Εἴτε γὰρ ἐξέστημεν,
14 εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν. Ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χ
συνέχει ἡμᾶς κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰ εἷς ὑπὲρ
ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον· καὶ ὑπὲρ
15 ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀ
16 ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. Ὥστε ἡμ
τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ δὲ καὶ
μεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώ
17 Ὥστε εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα
18 θεν, ἰδοὺ, γέγονε καινὰ τὰ πάντα. Τὰ δὲ πα
τοῦ θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ
Χριστοῦ καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς κατα
19 ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων
μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν
20 μενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. Ὑπὲρ

re durante peracta sibi auferat ad ea, quae fecit, sive
num sive malum.

Cognito igitur timore domini hominibus persuademus, 11
o vero manifesti sumus; sed spero vestris quoque me
imis esse manifestum. Nam non iterum nosmetipsos vo- 12
commendamus, sed ansam vobis damus gloriandi de
bis, ut habeatis adversus eos qui per speciem glorian-
r neque ex animo. Sive enim mentis non compotes 13
mus, Deo; sive modesti sumus, vobis. Nam amor Chri- 14
nos continet hoc arbitratos: si unus pro omnibus mor-
s est, ergo omnes mortui sunt; et pro omnibus mor- 15
s est, ut viventes non amplius sibimetipsis viverent,
l ei qui pro iis mortuus est et in vitam revocatus.
in nos ab hoc inde tempore nullum novimus (al. aestu- 16
mus) secundum conditionem externam; verum etiamsi
vimus (aestimavimus) secundum externam conditionem
ristum, at nunc non amplius noscimus (i. e. sic de eo
tuimus). Quin si quis in Christo est (Christum profi- 17
ur), recens natus; antiqua praeterierunt, en, nova om-
facta. Quae omnia a Deo effecta sunt, qui nos sibi- 18
tipse per Iesum Christum reconciliavit et nobis provin-
m huius reconciliationis (docendae) dedit; Deus, in- 19
m, erat, qui per Christum mundum sibi ipse reconci-
it peccata eorum iis non imputando et doctrinam de
onciliatione nobis exhibendo. Christi igitur legatione 20
gimur, quasi Deo per nos hortante. Christi nomine
amus: in gratiam cum Deo redite; nam qui peccatum 21
noverat, pro nobis tanquam peccatorem tractavit, ut
per eum favorem divinum consequeremur.

CAP. VI.

Verum munere legati divini (cum aliis) fungentes et- 1
hortamur, ne incassum hoc Dei beneficium acceperi-
; (dicit enim: *) „tempore opportuno tibi aures praebui 2
die salutis tibi sum opitulatus." En, nunc tempus ad-
acceptum, en, nunc dies salutis! (— hortamur, in- 3
am, nos,) qui nulli ulla in re offensioni sumus, ne mu-

) Ies. XLIX, 8.
cet, vitae suae sanctitatem Corinthiis praebere et gloriandi
teriem et id quod externarum rerum iactatoribus opponant.
licet hac lege Chr. esse mortuum, ut omnes nova et sancta
a favorem div. appeterent. Quare et Corinthios, ut pii sint
integri, hortatur: 11—21. declarat, se, ne muneri apostolico

4 μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία· ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑα-
τοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσι,
5 ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς,
ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστει-
6 αις, ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρη-
7 στότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, ἐν
λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ, διὰ τῶν ὅπλων τῆς
8 δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης καὶ
ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας· ὡς πλάνοι, καὶ
9 ἀληθεῖς· ὡς ἀγνοούμενοι, καὶ ἐπιγινωσκόμενοι· ὡς ἀπο-
θνήσκοντες, καὶ, ἰδού! ζῶμεν· ὡς παιδευόμενοι, καὶ μὴ
10 θανατούμενοι· ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες· ὡς
πτωχοὶ, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες· ὡν μηδὲν ἔχοντες, καὶ
11 πάντα κατέχοντες. Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς
12 Κορίνθιοι, ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυνται. Οὐ στενο-
ρεῖσθε ἐν ἡμῖν· στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις
13 ὑμῶν. Τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν, (ὡς τέκνοις λέγω)
14 πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς. Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπι-
15 στοις· τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ; τίς
κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς δὲ συμφώνησις Χριστοῦ
16 πρὸς Βελίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου; τίς
συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; Ὑμεῖς γὰρ ναὸς

nostrum in vituperationem incurrat; sed omnibus in re- 4
ut Dei ministros nosmetipsos comprobamus (quod cerni-
in patientia multa, in calamitatibus in necessitatibus,
ngustiis, in vulneribus, in vinculis, in rerum perturba- 5
ibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis, in animi sin- 6
tate, in cognitione, in animi mansuetudine, in benig-
te, in Spiritu sancto, in amore infucato, in docenda 7
tate, in potestate Dei, per arma iustitiae ad dextram
inistram, per gloriam et ignominiam, per bonam fa- 8
et malam famam; (quibus affecti sumus) tanquam
i, et veraces; tanquam obscuri, atque illustres; tan- 9
morientes, et, ecce! vivimus; ut castigati, et non
ti; ut moerore affecti, sed semper laetantes; ut paupe- 10
sed multos ditantes; ut nihil habentes, et omnia possi-
es. Os nostrum ad vos aperuimus, Corinthii, animus 11
r amplus est (amoris capax, uti ex ante dictis patet.
ssius dixi, animum meum explicui). Non exiguum vo- 12
patii in nobis (animo nostro) concessum est (i. e. haud
o erga vos flagro amore); sed vos angusti estis animo
ei amore (vos me non valde amatis). Verum ad eandem 13
nerationem (tanquam ad liberos loquor,) (i. e. ad eandem
quae est remuneratio = amorem) animum extendite
s. Nolite alienum profanorum hominum iugum tra- 14
; nam quaenam societas probitati cum improbitate?
ecquae communio luci cum tenebris? sed ecquae con- 15
tio Christo cum Beliare? aut ecquid commercii fidem
ti cum fidem repudiante (Christiano cum homine non
tiano)? sed ecquis consensus templo Dei cum simula- 16
Deorum? Vos enim templum Dei estis vivi, quemad-
m Deus dixit: *) „inter eos habitabo eumque iis ver-
, et Deus eorum ero et ipsi mihi erunt populus.
uapropter egredimini e medio eorum et separate vos, 17
t dominus, et: impurum ne tangite, et ego vos re-
m, **) et ero vobis pater et vos mihi eritis filii et 18
, inquit dominus omnipotens."

CAP. VII.

Has igitur quum habemus promissiones, carissimi, 1
etipsos ab omni corporis animique labe purgemus
imoniam reverentia Dei ducti perficiendo.

Levit. XXVI, 11. 12. **) Ies. LII, 11. ***) Ezech. XXXVI, 28.
t, omni virtuti studere, eosque amore plenus a flagitiis
lium ac sordibus ad vitae integritatem et honestatem revo-
VI—VII, 1. superioris epist. severitatem mitigat profitendo,

2 Χωρήσατε ἡμᾶς· οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδ
3 ραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν. Οὐ πρὸς
λέγω· προείρηκα γὰρ, ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις
4 εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συζῆν. Πολλή μοι
πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν
μαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ
5 τῇ θλίψει ἡμῶν. Καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν ε
δονίαν οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν
6 παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβ
ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς παρεκάλεσεν ἡμ
7 ἐν τῇ παρουσίᾳ Τίτου· οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ
αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ᾗ παρεκ
ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν,
ὀδυρμὸν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ, ὥστε
8 χαρῆναι. Ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπι
μεταμέλομαι, εἰ καὶ μετεμέλόμην· βλέπω γὰρ
9 στολὴ ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν ὑμ
χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθη
τάνοιαν· ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεὸν, ἵνα ἐν
10 μιωθῆτε ἐξ ἡμῶν. Ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη
εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται·
11 κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται. Ἰδοὺ

ocum nobis date (al. admittite adhortationes meas); 2
m affecimus iniuria, neminem perdidimus, neminem
lavimus. Non condemnandi causa dico; nam ante 3
ıvi, vos medullis meis ita inhaerere, ut vobiscum
et vobiscum vivam. Multa mihi libertas apud vos 4
ıtima quaeque de vobis spero,), multa mihi gloria-
vobis; repletus sum solatio, in omnibus nostris ca-
tibus gaudio exsulto. Etenim quum in Macedoniam 5
ımus, nullam habuit requietem corpus nostrum, sed
us calamitatibus eramus immersi; extrinsecus gladii,
timores. At qui consolatur homines animo demisso, 6
atus est nos Deus praesentia Titi; verum non so- 7
ius praesentia, sed etiam solatio, quo de vobis re-
s sum, quum nuntiaret nobis vestrum desiderium,
m dolorem, vestram de me aemulationem, ita ut
laetarer. Nam etiamsi per illam epistolam tristitia 8
'eci, me non poenitet, etiamsi poenitebat; video enim,
lam illam, etsi ad tempus, tristitia vos affecisse.
laetor, non quod tristitia estis affecti, sed quod tri- 9
estis affecti ad mentem mutandam; tristitia enim
affecti ex mente Dei, ut nulla in re damnum a no-
ıbis infligeretur. Haec enim ex mente Dei tristitia 10
poenitentiam, quae valet ad salutem, cuius neminem
et; sed mundi (ex mente vulgi) tristitia mortem (perni-
efficit. Nam, ecce! hoc ipsum, ex mente Dei tristitia 11
se affectos, quantum vobis excitavit studium, sed de-
nem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium,
ımulationem, sed vindicationem! Omni ex parte vos
re insontes praestitistis. Itaque etiamsi ad vos scri- 12
neque is qui iniuria affecit neque qui affectus est
sa fuit, sed ut nostrum vestrae salutis studium vo-
gnificarem Deum intuens. Quapropter de vestra con- 13
ne recreati sumus solatio, longe maxime autem su-
actati de laetitia Titi, quoniam animus eius a vobis
us recreatus est; quod, si quid apud eum de vobis 14
tus sum, non sum pudore suffusus, sed, quemadmo-
ımnia vere ad vos loquuti sumus, sic etiam haec no-
pud Titum gloriatio rata facta est (verax comperta
iusque amor (uberius) ad vos redundat, si in memo- 15
sibi revocat vestram omnium obedientiam, quum eum

---

o de ipsorum moribus laeta quaevis referente magnum per-
gaudium eeque non nisi piis honestisque sensibus eos im-
voluisse: 2—16. egregio Macedonum exemplo ad pauper-

16 κοὴν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε
Χαίρω, ὅτι ἐν παντὶ θαῤῥῶ ἐν ὑμῖν.

ΚΕΦ. VIII.

1 Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, τὴν χάριν τοῦ
2 τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας
ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς
καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν
3 πλοῦτον τῆς ἁπλότητος αὐτῶν· ὅτι κατὰ δύναμιν
4 τυρῶ,) καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐθαίρετοι, μετὰ πολλ
ρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν τὴν χάριν καὶ τὴν κο
5 τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, καὶ οὐ, καθὼ
σαμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ κ
6 διὰ θελήματος θεοῦ εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς
ἵνα, καθὼς προενήρξατο, οὕτω καὶ ἐπιτελέσῃ εἰ
7 καὶ τὴν χάριν ταύτην. Ἀλλ' ὥςπερ ἐν παντὶ περ
τε, πίστει καὶ λόγῳ καὶ γνώσει καὶ πάσῃ σπο
τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ
8 περισσεύητε, οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς
σπουδῆς καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκι

tremore (al. cum summa (cura ac) reverentia) ex-
Laetor, quod omnibus in rebus de vobis bono 16
m (i. e. optima quaeque sperare possum).

CAP. VIII.

ificamus autem vobis, fratres, benevolentiam Dei 1
oniae coetibus datam; nam in multa calamitatum 2
one eximia fuit eorum laetitia, et magna ad quam
unt paupertas redundavit in divitias, quibus li-
eorum sese exseruit; nam pro viribus (testor,) 3
vires ipsi sua sponte, multis precibus a nobis pe- 4
atiam et societatem muneris in usum Christiano-
pti nec, quemadmodum speravimus (np. dederunt), 5
ipsos dederunt primum domino et nobis Deo volen-
t exhortaremur Titum, ut, quemadmodum antea 6
, sic etiam (ad vos usque pergeret et) inter vos
icium absolveret. Sed sicuti in omnibus excellitis, 7
trina, cognitione, studio omni et vestro erga nos
– ut etiam in hac benevolentia excellatis, non ex 8
dico, sed per aliorum studium vestri quoque amo-
ositatem explorans; (nostis enim benevolentiam 9
stri Iesu Christi, eum propter vos pauperem esse
uum esset dives, ut vos illius paupertate ditare-
consilium do hac in re. Hoc enim vos decet, qui 10
rem facere (pecuniam colligere), sed etiam iterum
pridem antea inceperitis; nunc vero etiam factis 11
ciundo voluntatem perficite, ut, quemadmodum
rat voluntas, sic etiam rem pro facultatibus ve-
iciatis. Si enim voluntas adest, prouti quis ha- 12
robatus est, non prouti non habet. Non enim 13
t aliis relaxatio, vobis autem calamitas sit, sed
britate, hoc tempore vestra abundantia illorum 14
inopiae, ut etiam illorum abundantia vestrae in-
urrat, ut exoriatur aequilibritas, quemadmodum 15
st: *) „qui multum collegerat, non plus habuit,
gnum, non habuit minus.“ Gratias autem Deo, 16
de vobis studium animo Titi indit, quod preces 17
eas admisit, studiosior autem (vestri) factus

XVI, 18.

osolymitanorum chr. sublevandam eos impellit; com-
Titum eiusque comites, quibus rem mandaverit; com-
quam honorifice de ipsorum liberalitate ad Maceedo-

νοουμενοι καλα ου μονον ενωπιον κυριου, αλ
22 πιον ἀνθρώπων. Συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς
ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκι
ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον πεποιθήσ
23 εἰς ὑμᾶς. Εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς
συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλ
24 Χριστοῦ. Τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμ
καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθ
πον τῶν ἐκκλησιῶν.

ΚΕΦ. ΙΧ.

1 Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς
2 περισσόν μοι ἐστὶ τὸ γράφειν ὑμῖν. Οἶδ
προθυμίαν ὑμῶν, ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμ
σιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυ
3 ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας. Ἔπεμ
ἀδελφοὺς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπ
νωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα, καθὼς ἔλεγον
4 σμένοι ἦτε, μήπως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ Μ
εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους, καταισχυν
5 (ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς) ἐν τῇ ὑποστάσει τα
καῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδ
προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς καὶ προκαταρτίσωσι τὴ
γελμένην εὐλογίαν ὑμῶν, ταύτην ἑτοίμην ε
6 ὡς εὐλογίαν καὶ μὴ ὡς πλεονεξίαν. Τοῦτο

sua ad vos egressus est. Misimus autem cum eo 18
quem nostis, fratrem, qui est vir per omnes coetus
a de regno Messiano doctrina celebratus; neque so- 19
lebratus), sed etiam a coetibus suffragio comes iti-
obis electus cum beneficio quod a nobis administratur
dem domini gloriam nostramque voluntatem iuvan-
reriti, ne quis nos vituperaret in largo hoc, quod a 20
dministratur, beneficio; operam dantes honestati non 21
n oculis domini, sed etiam in oculis hominum. Mi- 22
autem simul cum iis fratrem nostrum, quem multis
is saepe diligentem sumus experti, sed quem nunc
liligentiorem fore (confido) ob multam, quam in vo-
osuit, fiduciam. Sive de Tito quaeratur, socius est 23
t quoad vos adiutor; sive de fratribus nostris, legati
etium, ornamentum Christi. Igitur amorem ve- 24
nostramque de vobis gloriationem iis comprobate, ut
videant (al. coram coetibus reliquis).

CAP. IX.

am de stipe quidem in Christianos illos eroganda vobis 1
est superfluum. Novi enim promptam vestram 2
tem, qua de vobis erga Macedones glorior,
n iam anno superiori fuisse paratam et studium a vo-
fectum plures ad aemulationem provocasse. Fratres 3
llos misi, ne nostra de vobis gloriatio hac in re vana
tur, ut, quemadmodum dicebam, parati essetis, ne 4
quum Macedones mecum venerint ac vos haud prae-
deprehenderint, nos (ne dicamus vos) in hac confi-
pudore suffunderemur. Necessarium igitur duxi, 5
illos hortari, ut ante ad vos venirent atque praepara-
neficium, quod paratum esse ante nuntiavi, (al. prae-
al. de quo pluribus dixi) sic ut beneficium nec ut
cupiditas esse videretur. Hoc autem (scitote): *) 6
rit parce, parce etiam metet et qui serit large, large
netet." Quisque quemadmodum animo suo praeme- 7
est, non tristi animo vel coactus: **) „nam hilarem
em amat Deus." Potest autem Deus quaevis bona 8
argiri, ut omnibus, quae quidem sufficiant, quovis

---

overb. XI, 24. 25. **) ibid. XXII, 8.

rit et, ut a mendacii labe apost. liberum reddant, pe-
imis tantis liberalitatis praemiis a Deo propositis et com-
ei chr. inde futuris: VIII–IX, 15. declarat, turpiter falli,

πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες περισσεύητε εἰς πᾶν ἔ
9 ἀγαθόν· καθὼς γέγραπται· Ἐσκόρπισεν, ἔδωκε
πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶ
10 Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι καὶ ἄρτον
βρῶσιν χορηγήσαι καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν
11 αὐξήσαι τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν· ἐν π
πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται
12 ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ. Ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτ
γίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα τὰ ὑστ
ματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολ
εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας τ
13 της, δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολ
ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἁπλότητι
14 κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας, καὶ αὐτῶν δε
ὑπὲρ ὑμῶν, ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλο
15 χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν. Χάρις δὲ τῷ θεῷ ἐπὶ
ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

ΚΕΦ. Χ.

1 Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ
πραότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ, ὃς κατὰ πρ

instructi quaevis inde beneficia abunde dare pos-
emadmodum perscriptum est: *) „largiter distri- 9
lit pauperibus: iustitia eius (al. liberalitas) manet
um.“ Qui vero semen suppeditat serenti et pa- 10
comedendum, (is vobis) suppeditare et largiri se-
vestram atque augere liberalitatis vestrae proven-
omni modo locupletes sitis ad omnem beneficen- 11
tercendam), quae per vos efficit, ut gratiae Deo
Nam munus huius beneficii publici curandi non 12
lorum Christianorum) supplebit inopiam; sed etiam
multorum gratiarum actiones Deo eliciet, per spe- 13
uius muneris (i. e. beneficii) indolem (al. quum
illam beneficentiam spectatam Deum celebrent pro
quod praestatis etc.), quum celebrent Deum pro-
quium doctrinae Christi, quam profitemini, prae-
t propter opes et liberalem cum ipsis et omnibus
communicationem, eorumque preces de vobis, qui 14
esiderio flagrant (al. qui vos magnopere adamant)
eximiam Dei, quae vobis contigit, gratiam. Gra- 15
em (debentur) Deo de ineffabili eius beneficio.

C A P. X.

vero ego Paulus hortor (obsecro?) vos per illam 1
idinem et lenitatem Christi, qui praesens quidem de-
iimo sum inter vos, sed absens fiducia in vos utor;
um auctoritatis vindico) rogo autem, ne praesens ea 2
cia, qua audacter uti mihi animus est in quosdam,
corporis cupiditatibus regi arbitrantur. Quam- 3
im corpore induti mortali vivimus, non sub libi-
ailitamus imperio (nam nostrae militiae arma non 4
re petuntur, (invalida sunt), sed valida per
l. iudice Deo) ad munitiones destruendas, teme- 5
vertendo opiniones (subtiles ratiocinationes?) et
stellum, quod extollitur contra cognitionem Dei,
am abducendo omnem mentem, ut Christo obse-
raestet; et parati (quum sumus) ad omnem reni- 6
iscendum, quando vestrum obsequium omnibus
est absolutum. Res externas respicitis? Si quis 7
m sibi habeat, se esse Christi legatum, hoc ite-

CXII, 9.

a ad quosvis rei chr. adversarios impugnandos semper
habeant ignavum *hominemque* duplicem personam susti-

λογιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς
8 οὕτω καὶ ἡμεῖς. Ἐάν τε γὰρ καὶ περισσότερόν τι
χήσωμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν
ἡμῖν εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν οὐ
9 αἰσχυνθήσομαι. Ἵνα μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν
10 τῶν ἐπιστολῶν· — ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαὶ, φησὶ
καὶ ἰσχυραὶ, ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθε
11 λόγος ἐξουθενημένος· — τοῦτο λογιζέσθω ὁ
ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες,
12 καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ. Οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐ
συγκρῖναι ἑαυτοὺς τισὶ τῶν ἑαυτοὺς συνιστ
ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες κα
13 νοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς, οὐχὶ εἰς τὰ ἄμετρα καυ
ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος, οὗ ἐμέρισ
14 θεὸς μέτρου, ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν· (οὐ γ
ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς·
καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χ
15 οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοι
ἐλπίδα δὲ ἔχοντες, αὐξανομένης τῆς πίστεως
ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν ε
16 σείαν, εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθα

m ex semetipso colligat, quemadmodum ipse Christi est
gatus, sic nos quoque esse. Nam etiamsi plus gloriatus 8
m de potestate nostra, quam dominus nobis concessit ad
lutem vestram augendam et non destruendam, non suf-
ndar pudore. Ut ne videar per epistolas vos in metum 9
nniicere; (nam epistolae quidem, inquit, (adversarius), 10
raves et fortes, sed corpore praesens est imbecillis et
iecta oratio); talis hoc secum reputato, nos, quales su- 11
us verbis per epistolas absentes, tales quoque praesen-
s re et facto. Non enim a nobis impetramus, ut in il- 12
rum numerum nos inferamus iisque nos conferamus, qui
ipsi commendant; sed ex nostro nos modulo metien- 13
s nobisque nos conferentes non praeter modum, sed ad
odum spatii ita a Deo nobis praefiniti, ut ad vos usque
rveniremus, gloriabimur; non enim, (dum affirmamus, 14
s ad vos pervenisse, probe scientes) nos non perve-
se ad vos, ultra modum nos extendimus (nostros li-
tes transilimus;) nam vel ad vos usque in laeta de
essia doctrina propaganda pervenimus, non ultra termi- 15
s nostros gloriamur in alienis laboribus, sed spem ha-
mus, fore, ut, si vestra fides augetur, intra terminos
stros a vobis abunde celebremur; ut ultra fines vestros 16
tam doctrinam propagemus, non intra alienos terminos,
i omnia (ab aliis) expedita sunt, gloriemur. *) Quicun- 17
e autem gloriatur, de domino gloriator. Neque enim, 18
i semetipse commendat, ille probatus est, sed, quem
minus commendat.

CAP. XI.

Utinam aliquamdiu feratis meam (in me collocando) 1
neritatem! At fertis etiam me; nam magno Dei (i. e. 2
div. vos edocendi) amore vos provoco: despondi enim
uni viro castam virginem, (ut vos adducerem) Chri-
: metuo autem, ne forte, quemadmodum serpens ille 3
am per versutiam suam decepit, sic animus vester cor-
tus abalienetur ab illa, quae ad Christum spectat, sim-
citate. Si quidem enim quicunque venit et alium, quem 4
n pertulimus, ad vos perfert Iesum, sive alium, quem

) Ier. IX, 24.

tem: si quid de se praedicet, id iure quodam fieri posse,
m opera sua, quae unice spectet hominum salutem, admo-
a multis fuerit saluberrima: X—XI, 1—4. carpit Corinthios,

ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἀ
5 Λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπερλίαν
6 λων. Εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ
7 ἄλλ' ἐν παντὶ φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς.
τίαν ἐποίησα ἐμαυτὸν ταπεινῶν, ἵνα ὑμεῖς ὑψωθ
δωρεὰν τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμη
8 Ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα λαβὼν ὀψώνιον πρὸς τ
διακονίαν· καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς
9 ἐνάρκησα οὐδενός· (τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προς
ρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ Μακεδονίας·)
10 παντὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐτήρησα καὶ τηρήσω.
ἀλήθεια Χριστοῦ ἐν ἐμοὶ, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη
11 γήσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς Ἀχαΐας. Δι
12 οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; Ὁ θεὸς οἶδεν! Ὃ δὲ ποιῶ κ
σω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελόντων ἀ
13 ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται, εὑρεθῶσι καθὼς καὶ ἡμ
γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μ
14 ματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. Καὶ οὐ
στόν· αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς
15 φωτός· οὐ μέγα οὖν, εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ
ματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης, ὧν τὸ τέ

n accepistis, Spiritum accipitis divinum, sive aliam, quam
n percepistis, de regno Messiano doctrinam, praeclare eum
mittitis. Arbitror enim, me grandibus illis apostolis non 5
e inferiorem. Verum etiamsi imperitus sum eloquentiae, 6
l non scientiae rerum divinarum; sed omni modo in
nibus rebus vobis innotuimus. An peccatum commisi 7
metipsum in viliorem coniiciens conditionem, ut vos ad
limiorem eveheremini, quod vobis laetus laetae Dei de
gno Messiano doctrinae praeco gratis exstiti? Alios coe- 8
mercede, ut vobis inservirem, accepta spoliavi neque,
um essem apud vos et laborarem inopia, cuiquam fui
lestus; (nam inopiam meam fratres, qui e Macedonia ve- 9
rant, supplevere;) omnique modo haud gravem vobis me
estiti et praestabo. Est in me veritas Christi (vera lo- 10
or, uti Chr.), hanc meam gloriationem mihi non ad silen-
m iri redactum in regionibus Achaiae. Cur? quod vos non 11
no? Deus novit! Quod vero facio et faciam, ut praeci- 12
m occasionem expetentium occasionem, ut in iis, de
ibus gloriantur, deprehendantur, quemadmodum nos
oque. Tales enim falsi legati, operarii fraudulenti, 13
eciem Christi legatorum prae se ferunt. Nec mirum; 14
e enim Satanas formam boni genii induitur: non ma- 15
um igitur, si ministri quoque eius formam induuntur,
ministri probitatis, quorum exitus factis eorum respon-
bit. Iterum dico, ne quis me temerarium esse opine- 16
r; sin minus forte, etiam ut temerarium me excipite,
ego quoque paululum glorier. Quod loquor, non lo- 17
or ex mente domini, sed ut per temeritatem in hac glo-
tionis meae confidentia. Quoniam multi de externa, 18
a utuntur, conditione gloriantur, ego quoque gloriabor.
benter enim vos sapientes insipientes sustinetis; sustine- 19
enim, si quis vos servos reddit, si quis devorat, si 20
is eludit, si quis fastu se effert, si quis faciem vestram
dit. Ex mente inhonestatis (al. in meum dedecus dico) 21
o, nos imbecillos fuisse; sed quacunque in re aliquis
dax fuerit, (per insipientiam dico,) ego quoque audax
m. Hebraei sunt? ego quoque; Israelitae sunt? ego 22
oque; progenies Abrahami sunt? ego quoque; ministri 23
risti sunt? (temerarius loquor,) ego antecello; in labo-
ous longe, in verberibus eximie, in vinculis multum (an-

od doctores turpi lucro studentes anteposuerint ipsi, qui sine
dactro docuerit, rebus externis ut stirpe, genere, aeque sit cla-
s, periculis autem pro religione chr. exantlatis reliquis longe

ἐν λιμῷ καὶ διψῇ, ἐν νηστείαις πολλάκις,
28 γυμνότητι. Χωρὶς τῶν παρεκτὸς ἡ ἐπισύ
29 καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλ
ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζετ
30 ἐγὼ πυροῦμαι; Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τ
31 μου καυχήσομαι. Ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ
Ἰησοῦ Χριστοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς
32 ὅτι οὐ ψεύδομαι· ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχη
βασιλέως ἐφρούρει τὴν Δαμασκηνῶν πόλι
33 θέλων· καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσ
τείχους καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

ΚΕΦ. XII.

1 Καυχᾶσθαι δὲ οὐ συμφέρει μοι· ἐλεύσ
2 ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου. Οἶδα
Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων (εἴτε ἐν
οἶδα· εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα· ὁ
3 ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ
τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, (εἴτε ἐν σώματι, ε
4 σώματος, οὐκ οἶδα· ὁ θεὸς οἶδεν,) ὅτι ἡρ
παράδεισον καὶ ἤκουσεν ἄῤῥητα ῥήματα,
5 ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. Ὑπὲρ τοῦ τοιούτου
ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι, εἰ μὴ ἐ
6 νείαις μου. Ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι
ἄφρων· ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ· φείδομαι δὲ, μ

), in vitae discrimine saepe versatus; a Iudaeis se- 24
quadraginta uno minus accepi verbera, ter virgis 25
, semel lapidibus obrutus, ter feci naufragium, dies
que in alto mari transegi (al. agitatus); in itineri- 26
epe, in periculis fluminum, in periculis latronum,
culis a popularibus meis (mihi motis), in periculis a
ous, periculis in urbibus, periculis in solitudine, pe-
in mari, periculis inter falsos fratres; labore et 27
a, vigiliis saepe, fame sitique, ieiuniis saepe, fri-
e nuditate vexatus. Praetermissis caeteris in cen- 28
enit quotidianus hominum in me impetus, cura om-
oetuum. Quem afflictum dices, si me non dices? 29
calamitatibus pressum, si me non iis uri memores?
riari fas est, calamitatibus meis gloriabor. Deus 30
r domini nostri Iesu Christi, ille in aeternum lau- 31
elebrandus, novit, me non mentiri; Damasci prae- 32
Aretae regis obsidione claudebat Damascenorum ur-
mprehendere me cupiens; et per fenestram in corbe 33
rum demissus manus eius effugi.

CAP. XII.

oriari autem non expedit mihi; veniam enim ad 1
et revelationes domini (enarrandas). Novi homi- 2
ristianum (per Christum?) quatuordecim ante an-
re corpore fuerit indutus, non novi; sive expers
, non novi; Deus novit,) abreptum eum talem ad
usque coelum. Et novi eum talem hominem (sive 3
fuerit indutus, sive expers corporis, non novi;
ovit,) in Paradisum abreptum infanda audivisse 4
quae non licet homini eloqui. De hoc tali homine 5
r, de me autem ipso non gloriabor, nisi de cala-
s meis. Si enim gloriari voluerim, non ero insi- 6
verum enim dicam; verum abstineo, ne quis hono-
us de me statuat, quam mea vel facta vel dicta
mittunt. Et propter illas egregias revelationes ne 7
spiritus sumerem, datus est mihi (et quidem)
meo palus, Satanae angelus, ut me colaphis tun-
ne superbirem. De hoc ter dominum rogavi, ut 8
t a me; et dixit mihi: satis sit tibi gratia mea 9

5—33. licere ipsi, pergit, gloriari, quod divinitus ad
post. subeundum excitatus sit; sed nolle se iactare talia,
ibus fucum facere videatur, et quod magna corporis in-

12 [illegible] ; εἰ καὶ [illegible]
στόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομ
13 μείοις καὶ τέρασι καὶ δυνάμεσι. Τί γάρ ἐ
θητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅ
οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; Χαρίσασθέ μοι
14 ταύτην. Ἰδοὺ, τρίτον ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖ
καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν· οὐ γὰρ ζητῶ τὰ
ὑμᾶς. Οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονε
15 ζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. Ἐγὼ δὲ
νήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχ
16 καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν ἧττον ἀγαπ
δὲ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς· ἀλλ' ὑπάρχ
17 δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. Μή τινα ὧν ἀπέσταλ
18 δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς; Παρεκάλεσ
συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν· μήτι ἐπλεον
Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσα
αὐτοῖς ἴχνεσι;

19 Πάλιν δοκεῖτε, ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμε
πιον τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν· τὰ δὲ
20 πηνοὶ, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. Φοβοῦ
πως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω εὕρω ὑμᾶς,
ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε· μήπως ἔρεις, ζῆλοι, θ
21 καταλαλιαὶ, ψιθυρισμοὶ, φυσιώσεις, ἀκατ
πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ θεός μου π
πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων καὶ
σάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ κα
ἐπραξαν.

. te esse apostolum); nam vis mea in imbecillitate
eitur (i. e. noli munus calamitate vacuum expetere,
per illam vis mea optime elucescit). Lubentissime
gloriabor de calamitatibus meis, ut in me vis illa
ti recumbat. Quapropter laeto sum animo in cala- 10
tibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutio-
s, in rerum angustiis propter Christum (subeundis;
ies enim calamitates patior, tum potens sum. Evasi 11
iens (gloriando); vos me coëgistis. Ego enim a vo-
commendari debebam; nam nulla in re inferior sum
dibus illis apostolis, etiamsi nihil sum. Documenta 12
em apostoli perfecta sunt inter vos per omnem pati-
m, per miracula et prodigia viresque eximias. Qua- 13
in re inferiores estis reliquis coetibus, nisi quod ipse
vobis non fui molestus? Condonate mihi hanc iniu-
. En, tertio ad vos venire paratus sum nec ero vo- 14
molestus; nam non quaero opes vestras, sed vos; non
liberi parentibus thesauros colligere debent, sed pa-
es liberis. Ego vero lubentissime (quae habeo,) con- 15
m atque absumar pro animis vestris, etiamsi ego ex-
vos amans minus amer. Sed esto, ego non mole- 16
vobis creavi; „at homo versutus dolo vos cepi.“
quempiam eorum, quos misi ad vos, (misi et) per 17
vos defraudavi? Rogavi Titum ac simul fratrem, quem 18
is, misi: num forte defraudavit vos Titus? nonne eo-
(Spiritu ducti) animo vitam egimus? nonne iisdem ve-
is?
Iterum opinamini, nos apud vos nos defendere? Teste 19
ex Christi mente loquimur; omnia autem, carissimi, in
rae salutis incrementum. Metuo enim, ne forte, quum 20
ro, non quales velim, vos deprehendam, et ego a vobis
ehendar, qualem nolitis; ne forte rixae, altercationes,
dia, obtrectationes, calumniae, machinationes, iacta-
es, turbae (deprehendantur): ne iterum praesentem me 21
vos Deus meus in deteriorem coniiciat conditionem
ugeam (i. e. multorum causa luctu afficiar) multos eo-
, qui ante peccarunt neque ab impuritate et scorta-
e atque obscuritate, cui indulgebant, ad meliorem
tem redierunt.

---

itate laboret: XII, 1—10. pergit in amore suo erga Corin-
accuratius illustrando vitaeque integritate a suspicione glo-
captandae alienus: 11—18. asseverat, salutem Corinthiorum
unice esse curae cordique; petit, ut moniti resipiscant, ne

ΚΕΦ. XIII.

1 Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπὶ
2 δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα
ρηκα καὶ προλέγω ὡς παρὼν, τὸ δεύτερον
νῦν, τοῖς προημαρτηκόσι καὶ τοῖς λοιποῖς πί
3 ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι· ἐπεὶ δο
τεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ, ὃς εἰς
4 ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν. Καὶ γὰρ εἰ ἐ
ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ· κα
ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺ
5 δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς. Ἑαυτοὺς πειράζετε·
τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε· ἢ οὐκ ἐπιγινώ
τοὺς, ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν; εἰ μή
6 μοί ἐστε. Ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε, ὅτι ἡμεῖς
7 ἀδόκιμοι. Εὔχομαι δὲ πρὸς τὸν θεὸν, μὴ ποι
κακὸν μηδέν· οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν,
ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμ
8 Οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ'
9 ἀληθείας. Χαίρομεν γὰρ, ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμ
δὲ δυνατοὶ ἦτε· τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν
10 τάρτισιν. Διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵ
μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν ἣν
ὁ κύριος εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.

CAP. XIII.

Tertium nunc ad vos venio; duorum triumve te- 1
testimonio omnis res (al. quaevis causa) stabit.
ixi et praedico tanquam praesens, secundo (loco) 2
idem) absens nunc iis, qui antea peccarunt, et reli-
omnibus, me, si iterum venero, non fore facilem,
um documenta loquentis per me Christi, qui apud 3
on est infirmus, sed potens in vobis, quaeritis. Nam 4
si in crucem actus est per infirmitatem, sed vivit
otentiam Dei; etenim nos quoque per eum sumus
illes (al. calamitatibus pressi), sed cum eo per Dei
tiam vivemus inter vos. Vosmetipsos explorate; an 5
e praestatis, vos explorate: an non intelligitis, vos
homines Christianos? nisi forte haud probati estis.
autem, vos esse cognituros, nos non esse improba- 6
Sed preces ad Deum fundo, ne mali quid commit- 7
non ut nos probati esse videamur, sed ut vos ho-
agatis, nos vero tanquam improbati simus. Non 8
contra veritatem quidquam valemus, sed pro veritate.
mur enim, quando nos sumus imbecilles, vos vero 9
tes; hoc autem etiam precamur, vos omnibus nume-
se absolutos. Hanc ob causam hoc absens scribo, 10
aesens ne severus sim pro auctoritate, quam domi-
ihi dedit in salutis vestrae incrementum nec decre-
m.
Caeterum, fratres, laetamini, proficite (in pietate 11
solatio vos invicem recreate, idem sentite, concor-
studete; et Deus amoris et concordiae vobiscum erit.
ite vos invicem per osculum sanctum; salutant vos 12
Christiani. Gratia domini nostri Iesu Christi et 13
Dei et communio sancti Spiritus vobiscum omnibus.

---

uum advenerit, immorigeros ac pervicaces severe castigare
r. 19—XIII, 10. Quibus dictis, ut solet, omnes suo ami-
que nomine salvere iubet. 11—13.

ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤ

ΚΕΦ. Ι.

1 Παῦλος ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ
θρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ πα
2 ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ
3 ἀδελφοὶ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας. Χάρις
εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησ
4 στοῦ τοῦ δόντος ἑαυτὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν
ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος

EPISTOLA PAULI

D G A L A T A S.

CAP. I.

ulus apostolus non ab hominibus neque per hominem, 1
per Iesum Christum et Deum patrem, qui eum e mor-
s resuscitavit, constitutus et omnes, qui mecum sunt, 2
tres coetibus Galatiae christianis salutem dicunt. Gratia 3
tingat vobis et pax a Deo patre et domino nostro Iesu
risto, qui semetipse supplicio) dedit de peccatis nostris, 4
ex hac praesentis seculi perversitate nos (liberatos) sibi
geret ex voluntate Dei et patris nostri, cui laus debetur 5
aeternum; utique debetur!

Miror, quod tam cito ab eo, qui vos per benevolentiam 6
risti vocavit, ad aliam de regno Messiano doctrinam de-
vistis, quod nihil aliud sibi vult, nisi: sunt quidam, qui 7
perturbant et laetam Christi doctrinam pervertere cu-
nt. At etiamsi (si vel) nos vel angelus de coelo doctri- 8
n laetam laetae, quam nos tradimus de regno Messiano,
trinae repugnantem vobis tradit, diris omnibus exse-
ndus esto! Ut antea diximus et nunc iterum dico, si 9
s doctrinam de Messia, quae ab ea, quam accepistis,
edit, (praeter eam, quam accepistis), vobis tradit, om-
us diris devotus esto! Iam enim hominibus persuadeo an 10
o? an hominibus placere studeo? Si enim etiamnum
ninibus placerem, Christi minister non essem. Significo 11
em vobis, fratres, laetam illam, quam tradidi, de regno
ssiano doctrinam non esse ex mente hominum (al. ab ho-

Apostolus defendit auctoritatem suam apostolicam his argu-
tis: primum, se doctrinam suam neque ab hominibus neque
apostolis, sed ab ipso Christo accepisse (ipsumque recte do-

16 τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν α
ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν·
17 προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι οὐδὲ ἀνῆλ
σόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους,
18 εἰς Ἀραβίαν καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς Δαμα
μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα ἱ
19 τρον καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκα
δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ Ἰάκωβ
20 φὸν τοῦ κυρίου. (Ἃ δὲ γράφω ὑμῖν, ἰ
21 τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ ψεύδομαι.) Ἔπειτα ἦλθ
22 ματα τῆς Συρίας καὶ τῆς Κιλικίας· ἤμην δ
τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Ἰουδαίας
23 στῷ· μόνον δὲ ἀκούοντες ἦσαν· Ὅτι ὁ
24 ποτὲ νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν ἣν ποτὲ
ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ τὸν θεόν.

ΚΕΦ. ΙΙ.

1 Ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλ
Ἱεροσόλυμα μετὰ Βαρνάβα συμπαραλαβὼ
2 ἀνέβην δὲ κατὰ ἀποκάλυψιν καὶ ἀνεθέμ
εὐαγγέλιον ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσι, (
3 τοῖς δοκοῦσι,) μήπως εἰς κενὸν τρέχω ἢ ἔδ
οὐδὲ Τίτος ὁ σὺν ἐμοὶ, Ἕλλην ὤν, ἠναγκά
4 θῆναι. Διὰ δὲ τοὺς παρείσακτους ψευδαδέ
παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν

fectam); neque enim ab homine eam accepi ne- 12
sum, sed per revelationem Iesu Christi. Audi- 13
periorem vitae meae rationem, quum sacris Iu-
sem addictus, me vehementissime persecutum
Dei eumque vastasse, et in sacris Iudaeorum 14
nea gente aequales (valde) superasse, qui nimio,
oribus accepimus, traditionum studio flagrabam.
Deo, qui me ab utero matris secrevit et per 15
am suam vocavit (ad munus apostolicum), pla-
am suum per me manifestare (al. filii sui notitiam 16
ire), ut laetam de eo doctrinam inter gentiles
; confestim (provinciam suscepi), neminem (al.
illitatem meam) in consilium adhibui neque Hie- 17
l eos, qui ante me erant (hoc munere fungeban-
olos adscendi, sed in Arabiam abii iterumque
scum. Deinde triennio post Hierosolyma ad- 18
Petrum coram cognoscerem, et quindecim dies
permansi; alium autem apostolorum non vidi, 19
m fratrem domini. (Quae vero ad vos scribo, 20
contestor, me non mentiri.) Deinde in regio- 21
et Ciliciae veni; ignotus autem eram de facie 22
laeae christianis; solummodo (autem) audiebant: 23
m nos persequebatur, eum nunc laetum fidei,
dam vastabat, esse praeconem; et propter me 24
um celebrabant.

CAP. II.

post quatuordecim annos cum Barnaba, as- 1
n Tito, iterum Hierosolyma adscendi; adscen- 2
(ex revelatione) divinitus monitus iisque lae-
praeco sum inter gentiles, de regno Messia-
am proposui (examinandam, cognoscendam),
utem iis, qui principes esse videbantur,) ne
ritum currerem aut cucurrissem. At ne Ti- 3
, qui mecum erat, natione Graecus, ut cir-
r, coactus est (a principibus apostolis?); sed 4
os, qui clam irrepserunt, fratres, quippe qui
ant ad libertatem nostram, quam per Christum
mus, explorandam (al. ut insidias struerent
trae), ut nos in servitutem (legis Mos.) re-

---

mosaicam esse abrogatam): I, 1—24. tum ab apo-
praestantissimis (Iacobo, Petro, Iohanne,) Hieroso-

στολην της περιτομης ενηργησε και εμοι εις
9 καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι,
Κηφᾶς καὶ Ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στύλοι
10 ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ Βαρνάβᾳ κοινωνίας, ἵνα
τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν· μόνον
ἵνα μνημονεύωμεν· ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τ
11 Ὅτε δὲ ἦλθε Πέτρος εἰς Ἀντιόχειαν, κατ
12 αὐτῷ ἀντέστην, ὅτι κατεγνωσμένος ἦν. Π
ἐλθεῖν τινὰς ἀπὸ Ἰακώβου μετὰ τῶν ἐθνῶν
ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελλε καὶ ἀφώριζεν ἑαυτ
13 νος τοὺς ἐκ περιτομῆς. Καὶ συνυπεκρίθησα
οἱ λοιποὶ Ἰουδαῖοι, ὥςτε καὶ Βαρνάβας συνα
14 τῇ ὑποκρίσει. Ἀλλ' ὅτε εἶδον, ὅτι οὐκ ὀρθο
τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον τῷ Π
σθεν πάντων· „Εἰ σὺ Ἰουδαῖος ὑπάρχων
καὶ οὐκ Ἰουδαϊκῶς, πῶς τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις
15 Ἡμεῖς φύσει Ἰουδαῖοι καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν
16 εἰδότες δὲ, ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔ
ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ ἡμ
στὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμε
Χριστοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου· διότι ἐξ

II, 4. al. καταδουλώσουσι s. καταδουλώσωσι. et al. οὐδὲ tantum excl. 7. al. εἰδότες. 9. pl. κηφας †. ib. al. ἡμεῖς εἰς τ. ἔθνη. 11. al. ἦλθε al. καὶ οὐκ ἰουδαϊκῶς ζῆς †. ib. al. τί τὰ ἔθνη †.

; quibus ne per articulum quidem temporis ob- 5
, cessimus, ut veritas laetae de regno Messiano
e apud vos permaneret. Ab iis autem, qui ali- 6
e videbantur, quales tandem erant, (nulla mihi
nunc) est differentia i. e. mea et illorum doctrina
ıt al. equidem nihil differo i. e. nihil inferior sum
vero eos attinet, qui auctoritate pollent, quales-
tandem illi fuerint) id nihil ad me; Deus ex-
onditionis rationem non habet; — mihi enim prin-
i apostoli nihil insuper subdiderunt (adversus me
nt, al. nihil novi me docuerunt), sed contra, quum 7
, laetum de Messia nuntium ad gentiles perferen-
ii esse concreditum, quemadmodum Petro ad Iu-
is enim, qui in Petro vim suam exseruit, ut apo- 8
set Iudaeorum, etiam in me vim suam exseruit, ut
erer ad gentiles,) et quum cognovissent gratiam 9
ıcessam (magna rei chr. incrementa in animis gen-
Iacobus et Cephas et Iohannes, qui columina esse
ur, dextram mihi et Barnabae pignus communionis
is) dederunt, ut nos quidem ad Gentiles, ipsi autem
os sese conferrent; solummodo pauperum ut memo- 10
nus (hortati sunt), quod ipsum etiam diligenter
uum vero Petrus Antiochiam venisset, coram contra 11
rexi, quoniam reprehensione erat dignus. Nam 12
n a Iacobo quidam venissent, cum Gentilibus cibum
; quum vero venissent, se subducebat ac separabat
sibi a Iudaeis. Et simul cum eo etiam reliqui Iu- 13
ularunt, ita ut Barnabas quoque simulatione eorum
tur. At quum vidissem, eos non rectam ad verita- 14
rinae divinae viam esse ingressos, ad Petrum co-
ıibus dixi: „si tu Iudaeus more Gentilium vivis et
eorum, quomodo Gentiles cogis mores sequi Iudaeo-
os natalibus Iudaei et non e Gentilibus peccatores 15
sumus, al. homines idolofatriae studiosi); sed probe 16
hominem per facta legi congrua Deo non probari, nisi
n in Iesu Christo positam; nos quoque in Christo
m posuimus, ut per fidem Christo habitam et non
a legi consentanea favore ornaremur divino, pro-
ıod per facta legi congrua nemo favorem conse-

: probatam: II, 1—10. denique Petrum, quoniam non
ierit a perversa instituendi ratione, multis praesentibus,
regerentibus Antiochiae ab ipso esse vituperatum:
egem mosaicam per Christum esse abrogatam demon-

θεοῦ· εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα
ρεὰν ἀπέθανεν."

ΚΕΦ. ΙΙΙ.

1 Ὦ ἀνόητοι Γαλάται! τίς ὑμᾶς ἐβάσκα
ὀφθαλμοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη ἐν
2 ρωμένος. Τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμ
3 νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστ
, ἀνόητοί ἐστε; ἐναρξάμενοι πνεύματι τῦν
4.5 λεῖσθε; Τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ; εἴγε καὶ
. ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα καὶ ἐνεργῶν
6 ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστε
Ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ θεῷ καὶ ἐλογίσθη
7 καιοσύνην. Γινώσκετε ἄρα, ὅτι οἱ ἐκ πι
8 εἰσιν υἱοὶ Ἀβραάμ. Προϊδοῦσα δὲ ἡ γρ
πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεὸς, προευη
Ἀβραάμ· „Ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πά
9 Ὥςτε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πι
10 Ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσὶν, ὑπὸ κατά
γραπται γάρ· „Ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμ
τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου
11 αὐτά." Ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται

quetur divinum. Sin vero per Christum Deo probari stu- 17
dentes et ipsi peccatores sumus deprehensi, num Chri-
stus peccati minister? Absit hoc a me. Si enim, quae de- 18
struxi, haec iterum exstruo, peccatorem me ipse declaro.
Ego enim per legem legi emortuus sum, ut Deo vi- 19
verem. Cum Christo in crucem actus sum; sed vivo 20
non amplius ego, sed in me Christus vivit; quod vero
nunc vivo corpore indutus, ad normam vivo fidei collo-
catae in Dei filio, qui me amavit et pro me (supplicio)
esse tradidit. Non vi sua privo (al. vilipendo) gratiam 21
Dei; nam si per legem virtus omnibus numeris absoluta
efficitur i. e. favor Dei comparari potest), ergo sine
fructu Christus mortuus est.

CAP. III.

O insipidi Galatae! quis vos fascinabat? quibus (ut) 1
ante oculos (eum haberetis) Iesus Christus descriptus est
propter vos cruci affixus. Hoc solum a vobis discere ve- 2
lim: per facta legi consentanea Spiritum accepistis divi-
nam an per fidem quam audivistis (al. obsequium, quod
est in fide doctrinae Iesu habenda)? Itane insipidi 3
estis? exorsi a Spiritu (divino i. e. religione chr.) nunc in
corpore (lege mos.) desinitis? Tantane frustra estis ex- 4
orti (al. tantane beneficia frustra vobis contigerunt)? si-
quidem etiam (vel) frustra! Qui igitur Spiritum divinum 5
vobis suppeditat et per vos miracula efficit, propter facta
legi consentanea an propter auditam fidem (id facit)?
Quemadmodum Abrahamus Deo fidem habuit eique (ita, 6
haberetur) pro perfecta pietate imputatum est. Noscite 7
igitur, qui fidem habent, hos esse filios Abrahami. Scri- 8
pura autem sacra, quae praevidit, propter fidem Deum
populo suo ornare gentes, laetam ante (Isaacum natum)
Abrahamo dedit promissionem: „per te omnes gentes for-
tunabuntur.“ Quin fidem qui habent, simul cum Abraha- 9
mo fidem habente fortunantur. Quotquot enim a factis 10
legi consentaneis (student) pendent, diris sunt devoti. Scri-
ptum enim est: diris devotus (esto), quicunque non per-
manet in (paret) omnibus (praeceptis), quae in volumine
legis consignata sunt, quo ea faciat.“ Per legem autem 11
neminem Deo probari, in promptu est, quoniam ob fidem

[illegible] inde, quod Galatis non nisi per fidem in Chr. positam be-
[illegible]cia div. contigerint: III, 1—5. tum, quod Abrahamo multo

16 σεται· τῷ δὲ Ἀβραὰμ ἐῤῥήθησαν αἱ ἐπαγ
σπέρματι αὐτοῦ. Οὐ λέγει· „Καὶ τοῖς
ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός· „Καὶ
17 σου·" ὅς ἐστι Χριστός. Τοῦτο δὲ λέγω
προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς Χριστὸ
τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς νόμος οὐ
18 τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. Εἰ γὰρ ἐκ
ρονομία, οὐκέτι ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ δὲ Ἀβρα
γελίας κεχάρισται ὁ θεός.

19 Τί οὖν ὁ νόμος; Τῶν παραβάσεων
(ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα, ᾧ ἐπήγγελται,)
20 ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου. Ὁ δὲ μεσίτης ἑν
21 ὁ δὲ θεὸς εἷς ἐστιν. Ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶ
τοῦ θεοῦ; Μὴ γένοιτο. Εἰ γὰρ ἐδόθη νό
μενος ζωοποιῆσαι, ὄντως ἂν ἐκ νόμου ἦν
22 ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα ὑπὸ ἁ
ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ δ
23 στεύοντι. Πρὸ τοῦ δὲ ἐλθεῖν τὴν πίστιν
ἐφρουρούμεθα συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλ
24 ἀποκαλυφθῆναι. Ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς
25 εἰς Χριστὸν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν·
26 τῆς πίστεως οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν.
27 υἱοὶ θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ
γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν
28 Οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην· οὐκ ἔνι

ɔbatus vivet (vitam beatam); lex autem ad fidem non per- 12
et; sed quicunque iis (praeceptis legis) satisfecerit, per
vivet." Christus ab legis exsecratione nos redemit factus 13
ɔ nobis exsecratio (al. Chr. a poenis legis nos libera-
, dum eas ipse pro nobis tulit); (nam scriptum legi-
r: „diris devotus est (al. poenam luit), quicunque
ligno pendet;") ut felicitas Abrahamo promissa per 14
ristum Iesum gentibus contingeret, ut promissionem
iritus divini per fidem illam acciperemus. Fratres, 15
ıre hominum dico (i. e. exemplo utor e vita communi):
ıdus, etsi hominis sit, tamen, ubi sancitum est, nemo
ɔlet aut immutat; Abrahamo autem datae sunt promis- 16
nes eiusque proli. Non dicit: „et prolibus" tanquam
multis, sed tanquam de uno; „et proli tuae, qui est
ristus. Hoc autem mihi volo: foedus a Deo (ut) usque ad 17
ristum (valeret) ante sancitum lex illa quadringentis et tri-
ıta annis post lata non reseindit, ut irritam reddat pro-
ssionem illam. Si enim e lege (oritur) beatitudo, non am- 18
ius vi promissionis (divinae efficitur); sed Abrahamo per
omissionem gratis Deus tribuit (beatitudinem s. salutem).
- Quid igitur lex illa? peccatorum causa data est, (usque 19
ım venisset proles illa, cui promissio facta est,) lata
er angelos per manum interpretis. Is autem interpres 20
nius (partis i. e. gentilium) non est; Deus autem unus
t (i. e. Gentilium et Iudaeorum). Lex igitur contra 21
ei promissiones? Minime. Si enim data esset lex, quae
itam efficere posset (beatam), revera a lege virtus per-
ıta (favor) nasceretur (divinus); at scriptura sacra om- 22
ıa sub peccatum conclusit (omnes peccatores esse docet),
t promissio illa ob fidem Iesu Christo habitam fidem ha-
ntibus daretur. Antequam autem fides (i. e. doctrina 23
tigens fidem) venit, legi subiecti custodiebamur (teneba-
ur) usque ad fidem revelandam. Quin lex illa paeda- 24
ɔgus noster fuit usque ad Christum, ut per fidem (Deo)
ɔbaremur; at quum venit fides, non amplius sub paeda- 25
ɔgo sumus. Omnes enim filii Dei estis per fidem (al. 26
ıae Christum Iesum habet auctorem) Christo Iesu habi-
ım. Quotquot enim lotione sacra Christo estis obstricti, 27
hristum induistis (salutem per Chr. partam nacti estis).
on est Iudaeus neque Graecus; non est servus neque in- 28

ıte legem propter solam fidem promissio illa facta fuerit: 6—18.
ınde ex indole utriusque; nam legem Mos. ad tempus tantum
ıactione, minis, poenis propositis ad externam hominum vitam

12 δῆλον· „ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται·“ ὁ
οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως· ἀλλ' „ὁ ποιήσας αὐτὰ ἐ
13 αὐτοῖς.“ Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κα
νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· (γέγραπ
14 „Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου·“
τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραὰμ γένηται ἐν Χρ
σοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμε
15 πίστεως. Ἀδελφοί, κατὰ ἄνθρωπον λέγω· ὅμω
που κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐ
16 σεται· τῷ δὲ Ἀβραὰμ ἐῤῥήθησαν αἱ ἐπαγγελία
σπέρματι αὐτοῦ. Οὐ λέγει· „Καὶ τοῖς σπέ
ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός· „Καὶ τῷ
17 σου·“ ὅς ἐστι Χριστός. Τοῦτο δὲ λέγω·
προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς Χριστὸν ὁ
τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς νόμος οὐκ ἀ
18 τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. Εἰ γὰρ ἐκ νόμ
ρονομία, οὐκέτι ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ δὲ Ἀβραὰμ
γελίας κεχάρισται ὁ θεός.

19 Τί οὖν ὁ νόμος; Τῶν παραβάσεων χά
(ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα, ᾧ ἐπήγγελται,) δια
20 ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου. Ὁ δὲ μεσίτης ἑνὸς
21 ὁ δὲ θεὸς εἷς ἐστιν. Ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐ

nnus; non est mas et foemina; vos enim omnes unus
tis (in unum coaluistis) per Christum Iesum. Sin au- 29
m vos Christi coniunctissimi (discipuli), ergo Abrahami
ogenies estis et ex promissione haeredes (participes vi-
e beatae).

CAP. IV.

Dico autem: quamdiu haeres infans est, nihil differt 1
servo, quamquam omnium (bonorum) dominus est, sed 2
ab paedagogis (ducibus) est et dispensatoribus usque ad
mpus a patre constitutum. Sic etiam nos, quum era- 3
us infantes, primis elementis religionis hominibus huius
eculi accommodatae tanquam servi eramus subiecti; (i. e.
sciplina tenebamur servili;) quum vero finis temporis 4
constituti venisset, Deus filium suum a muliere natum,
gi subiectum misit, ut eos, qui legi erant subiecti, 5
redimeret, ut filiorum conditione frueremur. Quoniam au- 6
m estis filii, Spiritum filii sui animis vestris indidit alta
oce precantem: Abba, pater! Quin non amplius es servus, 7
sed filius; sin autem filius, etiam haeres Dei (particeps
tae beatae) per Christum. At olim quidem non cogni- 8
sm habentes Deum coluistis deos qui revera nulli sunt;
nne vero cognitione Dei imbuti, vel potius cogniti a Deo, 9
omodo ad infirma ac tenuia rerum divinarum elementa
rvertamini, quibus iterum denuo inservire vultis? Dies 10
rperam observatis et menses (novilunia) et tempora sta-
atque annos (sacros)? Metuo mihi de vobis, ne forte 11
ustra ad vos erudiendos laboraverim.

Imitamini me, quoniam ego quoque vos, fratres, ob- 12
cro vos: nullam mihi iniuriam fecistis; nostis autem, 13
e per corporis imbecillitatem (al. malis externis vexatum)
etam de Messia doctrinam prius (nuper) vobis tradidisse,
hoc corporis mei periculum non nihili habuistis neque 14
spuistis, sed tanquam angelum Dei me excepistis, tan-
tam Christum Iesum. Quenam igitur erat illa vestra 15
ugratulatio? testor enim vos, si fieri posset, oculos
estros evulsos mihi daturos fuisse. Itane hostis vester 16
ctus sum verum vobis dicendo. Cum aemulatione vos 17
petunt non honesto consilio, sed excludere vos volunt
mea, Pauli, societate seiungere), ut ipsos cum aemu-

---

gundam valuisse, a cuius servitute homines chr. liberi sunt,
um sponte sua rectum honestumque sequi debeant. Galatas

23 θέρας. Ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης κατ
γέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας διὰ τῆς
24 Ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα. Αὗται γάρ ε
θῆκαι· μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ εἰς δουλε
25 ἥτις ἐστὶν Ἄγαρ, (τὸ γὰρ Ἄγαρ Σινᾶ ὄρος
Ἀραβίᾳ,) συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἱερουσαλήμ·
26 μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς· ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλ
27 ἐστὶν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ ἡμῶν. Γέγραπται
φράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα· ῥῆξον κ
οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρ
28 ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα." Ἡμεῖς δὲ, ἀδ
29 Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν. Ἀλλ' ὥςπερ
σάρκα γεννηθεὶς ἐδίωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, ο
30 Ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; „Ἔκβαλε τὴν π
τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσ
31 παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας." Ἄ
οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα, ἀλλὰ τῆς ἐλευθ

ΚΕΦ. V.

1 Τῇ ἐλευθερίᾳ, ᾗ ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέ
2 τε καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε.
Παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, Χ
3 οὐδὲν ὠφελήσει. Μαρτύρομαι δὲ πάλιν πα
περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν

tione appetatis. Pulcrum autem est, nunquam non aemu- 18
tione duci in re honesta, nec solum, dum apud vos
praesens sum, o liberi mei, quos iterum parturio (sapi- 19
entia chr. imbuo), usque dum Christus in vobis efforma-
tus fuerit; vellem autem apud vos esse et vocem meam 20
temperare; nam de vobis (i. e. quomodo vos tractem) du-
bius haereo.

Dicite mihi vos, qui legi subesse vultis, legem non 21
auditis? Relatum enim legitur, Abrahamum duos habuis- 22
se filios, unum e serva et alterum ex ingenua (natum).
Et ille quidem e serva more hominum natus est, hic ve- 23
ro ex ingenua vi promissionis divinae. Quae quidem sub- 24
tiliorem sensum fundunt (al. per allegoriam intelligi de-
bent). Hae enim (mulieres) duae sunt pactiones (religio-
nis formae), una quidem a monte Sinaitico partum edens
servilem, quippe quae Agar est; (Agar enim significat Si- 25
naiticum in Arabia montem,) respondet autem civitati
Hierosolymitanae, quippe quae nunc est; servitute enim
tenetur cum liberis suis, superior (coelestis) autem civi- 26
tas Hierosolymitana libera est, quippe quae nostra ma-
ter est. Perscriptum est enim: *) „exsulta sterilis prolis 27
expers; rumpe vocem et tolle clamorem quae non sentis
partus dolores; nam plures sunt vacuae liberi, quam quae
habet virum." Nos autem, fratres, ad exemplum Isaaci 28
filii sumus vi promissionis. At quemadmodum olim se- 29
cundum naturam natus persequebatur vi divina (promis-
sione) genitum, sic etiam nunc (vexantur Christiani a Iu-
daeis). At quid dicit scriptura sacra? „Eiice servam il- 30
lam eiusque filium; nam filius servae cum filio ingenuae
non erit haeres." Ergo, fratres, non sumus servae filii, 31
sed ingenuae.

CAP. V.

Libertatem, in quam Christus vos vindicavit, con- 1
stanter tuemini nec iterum servitutis iugum subite. En, 2
ego Paulus dico vobis: si circumcidamini, Christus nihil
vobis proderit. Testor vero, quicunque circumcisionem 3
admittit homo, debere eum universam legem observare.

---

*) Ies. LIV, 1.

Ostitur sua culpa in deteriora rmisse antiquatam legem secutos; 19—IV, 23. denique eandem rem allegorica narrationis, quae de Sara est atque Hagare, explicatione illustrat, 24—31.

Quare Galatis a circumcisione cavendum est perversisque do-

18 Καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ
19 ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς, τεκνία μου, οὓς
20 ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν· ἤθ
παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι καὶ ἀλλάξαι τὴν φων
ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν.

21 Λέγετέ μοι, οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι,
22 μον οὐκ ἀκούετε; Γέγραπται γὰρ, ὅτι Ἀβρα
υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης καὶ ἕνα ἐκ τ
23 θέρας. Ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης κατὰ σα
γέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας διὰ τῆς ἐπ
24 Ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα. Αὗται γάρ εἰσι
θῆκαι· μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ εἰς δουλείαν
25 ἥτις ἐστὶν Ἄγαρ, (τὸ γὰρ Ἄγαρ Σινᾶ ὄρος ἐστὶ
Ἀραβίᾳ,) συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἱερουσαλήμ· δουλ
26 μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς· ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ
27 ἐστὶν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ ἡμῶν. Γέγραπται γάρ
φράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα· ῥῆξον καὶ β
οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου
28 ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα." Ἡμεῖς δὲ, ἀδελφ
29 Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν. Ἀλλ' ὥσπερ τότ
σάρκα γεννηθεὶς ἐδίωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτω
30 Ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; „Ἔκβαλε τὴν παιδί
τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ

is a Christo, quippe qui per legem Deo probemi- 4
tia divina excidistis. Nos enim animo fide imbuto 5
ivoris divini alimus. Nam ex mente Christi Iesu 6
circumcisio quidquam valet neque praeputium, sed
uae per amorem vim suam exserit. Bene teneba- 7
tum; quis vos impedivit veritati non obedire? Illa 8
endi sollertia non eum, qui vos vocabat, habet au-
Paululum fermenti totam massam fermentat. Mi- 9
obis persuasum est per dominum, vos non aliter 10
nsuros; sed quicunque vos perturbat, poenas dabit,
s fuerit. Ego vero, fratres, si circumcisionem et- 11
alta voce doceo, quid adhuc persecutionibus ob-
sum? Nonne igitur sublata est offensio crucis (quae 12
doctrina de Chr. in crucem acto)? Utinam vel ii,
perturbant, genitalia sibi resecent (al. e coetu
moveantur)!
os enim hac lege, ut liberi essetis, vocati estis, 13
; modo ne abutamini illa libertate ad corporis cu-
s explendas, sed per amorem vobis vicissim servite.
mnis lex uno absolvitur praecepto, hoc: „alterum ut 14
sum amabis." Sin autem vos invicem mordetis et 15
tis, videte, ne a vobis invicem absumamini. Dico 16
ad normam Spiritus divini vitam componite neque
ite cupiditatibus corporis. Corporis enim libido 17
i (animo Spiritu imbuto div.) renititur divino,
s autem divinus libidini corporis; haec autem sibi
adversantur, ut, quae volueritis, non faciatis.
tem Spiritu agimini divino, legi non estis subiecti. 18
sta autem sunt facta, quae e corporis cupiditate 19
tur (al. studia libidinis), quippe quae sunt scorta-
puritas, lascivia, cultus simulacrorum, artes ma- 20
inimicitiae, rixae, invidentiae, irae, contentiones,
, factiones, invidiae, homicidia, commessationes, 21
ationes et quae his similia; quae vobis ante dico,
lmodum etiam ante dixi, quicunque talia perpetrant,
Messiani non fore haeredes (participes vitae beatae
no M.) Fructus autem Spiritus divini est amor, 22
, concordia, animi mansuetudo, benignitas, libera-
iducia, lenitas, continentia; contra haec talia nul- 23
lex. Christi vero cultores corpus cum perturbatio- 24

---

a Deo puniendis. V, 1—12. Praecepta dat recte vivendi,
ertatem christianorum non eo valere, ut vitiis ac libidi-
ndulgeant; mutuum amorem et concordiam esse alendam,

4 σαι. Κατηργήθητε ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ οἵτινες
5 δικαιοῦσθε· τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. Ἡμεῖς γὰρ
6 ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα.
Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκ
7 ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη. Ἐτρέχετε
8 τίς ὑμᾶς ἐνέκοψε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; Ἡ
9 νὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς. Μικρὰ ζύμη
10 φύραμα ζυμοῖ. Ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυ
οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς
11 τὸ κρίμα, ὅστις ἂν ᾖ. Ἐγὼ δὲ, ἀδελφοὶ, εἰ π
ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήργηται
12 σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ; Ὄφελον καὶ ἀποκόψονται
σταυροῦντες ὑμᾶς!

13 Ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί
μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκὶ, ἀλλὰ
14 ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. Ὁ γὰρ πᾶς νόμο
λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ· „Ἀγαπήσεις τὸν πλη
15 ὡς σεαυτόν.“ Εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κα
16 βλέπετε, μὴ ὑπὸ ἀλλήλων ἀναλωθῆτε. Λέγω δὲ
ματι περιπατεῖτε καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τ
17 Ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ
μα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀλλήλοις ἀντίκει

s et cupiditatibus in crucem egerunt (libidines corpo-
ie cupiditates plane subegerunt). Si regimur Spiritu 25
no, componamus etiam vitam ad normam a Spiritu di-
datam. Ne vanam sectemur gloriam nos invicem 26
ocantes, nobis invicem invidentes.

CAP. VI.

Fratres, etiamsi homo in peccato quodam fuerit de- 1
ensus, vos qui Spiritu regimini divino, corrigite eius-
i hominem animo mansueto; te ipsum respice, ne tu
que tenteris. Vestra invicem portate onera (vitia) et 2
legi a Christo datae satisfacite. Nam si quis aliquid 3
esse videtur, quum nihil sit, semetipsum decipit;
m suum quisque opus (i. e. agendi rationem) explora- 4
et tum de semetipso solo glorandi habebit materiem
non de alio; nam suum quisque onus gestabit. Qui- 5.6
que autem doctrinam divinam edocetur, cum doctore
nia communicet bona (al. omnium bonorum fiat parti-
s). Ne decipiamini; Deus non illuditur (impune). Quod- 7
que enim homo severit, hoc etiam metet (uti semen-
feceris, ita metes). Nam quicunque in corpore libi- 8
oso sementem facit, e corporis libidine metet perni-
n; qui in animo Spiritu divino imbuto, ex animo Spi-
divino imbuto vitam metet aeternam. In recte agen- 9
autem ne studium remittamus; suo enim tempore me-
us, si (recte agendo) non defatigati fuerimus. Itaque 10
o, quum tempus habemus opportunum, liberales simus
omnes, maxime autem erga fidei, quam profitemur,
os.
Videte, quantis vobis literis mea manu scripsi. — 11
tquot rebus externis placere volunt, hi vos cogunt ad 12
mcisionem admittendam; modo, ne ob crucem Christi
trinam de Chr. in crucem acto) vexentur. Nam, ne 13
quidem, qui circumcidantur, legem observant, sed vos
mcidi volunt, ut de corpore vestro glorientur. Sed 14
t a me gloriari, nisi de cruce domini nostri Iesu Chri-
per quem mihi mundus in crucem est actus, et ego 15
do. Ex mente enim Christi Iesu neque circumcisio
nam vim habet neque praeputium, sed nova creatura

---

entiam inprimis et beneficentiam. Quibus quicunque ope-
dent, eos carere posse disciplina Iudaica per Christum ab-
a. 13 — VI, 18.

1 Ἀδελφοὶ, ἐὰν καὶ προληφθῇ ἄνθρω
2 ραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτ
τον ἐν πνεύματι πραότητος· σκοπῶν σεαυ
πειρασθῇς. Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζ
3 ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ. Ε
4 εἶναι τι μηδὲν ὤν, ἑαυτὸν φρεναπατᾷ
ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰ
5 τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερο
6 τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει. Κοινωνείτω δ
7 νος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν
πλανᾶσθε· Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. Ὅ γ
8 ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. Ὅτι ὁ
σάρκα ἑαυτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθο
ρὰν· εἰς τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πνεύματος θερ
9 νιον. Τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶ
10 ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι. Ἄρα ο
ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πα
δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως.

11 Ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψ
12 Ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκὶ, ο
σιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι· μόνον, ἵνα μὴ
13 Χριστοῦ διώκωνται. Οὐδὲ γὰρ οἱ περιτ
νόμον φυλάσσουσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς
14 ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται
γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ στα
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσ

cupiditatibus in crucem egerunt [illegible]
piditates plane subegerunt. Si [illegible]
omponamus etiam vitam ad normam a Spiritu [illegible]
ani. Ne vanam sectemur gloriam [illegible]
tes, nobis invicem invidentes.

CAP. VI.

tres, etiamsi homo in peccato [illegible]
is, vos qui Spiritu regimini divino [illegible]
minem animo mansueto; te ipsum respice, ne [illegible]
tenteris. Vestra invicem portate onera [illegible]
a Christo datae satisfacite. Nam si quis [illegible]
e videtur, quum nihil sit, seducitque [illegible]
uum quisque opus (i. e. agendi rationem) [illegible]
tum de semetipso solo gloriandi [illegible]
de alio; nam suum quisque onus gestabit. [illegible]
autem doctrinam divinam [illegible]
communicet bona (al. omnium bonorum [illegible]
Ne decipiamini; Deus non illuditur [illegible]
enim homo severit, hoc etiam metet (si [illegible]
teris, ita metes). Nam quicunque in carnem [illegible]
sementem facit, e corpore illudere metet [illegible]
qui in animo Spiritu divino imbuto, et [illegible]
rino imbuto vitam metet aeternam. Ita vero [illegible]
em ne studium remittamus; non enim [illegible]
si (recte agendo) non defatigati fuerimus. [illegible]
quum tempus habemus opportunum, [illegible]
mnes, maxime autem erga fidei, quae [illegible]

idete, quantis vobis literis meis [illegible] — 11
tot rebus externis placere volunt, [illegible]
cisionem admittendam; modo, ne ob crucem Christi
inam de Chr. in crucem acto) vexentur. Nam, ut 12
ijdem, qui circumciduntur, legem observant, [illegible]
cidi volunt, ut de corpore vestro glorientur. [illegible]
i me gloriari, nisi de cruce domini nostri Iesu Christi,
er quem mihi mundus in crucem est actus, et ego 14
. Ex mente enim Christi Iesu neque circumcisio
m vim habet neque praeputium, sed nova creatura

---

tiam ingenii et beneficentiam. Quibus quicunque [illegible]
ent, eos eorum posse disciplina Iudaica per Christum [illegible]
13—VI, 18.

16 τι ἐστὶν οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις. Καὶ ὅσοι
τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ
17 ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ. Τοῦ λοιποῦ κόπους
μοι μηδεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυρίου
18 Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀδελ-
φοί. Ἀμήν.

ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ

ΚΕΦ. Ι.

1 Παῦλος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ,
τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ καὶ πιστοῖς ἐν Χριστῷ

e. animus per rel. chr. emendatus). Et quicunque ad 16
ıc normam vitam suam conformabunt, concordia iis
ıtinget et misericordia, et (quidem tanquam) Israelitis
o probatis (al. apprecor iis etc.). Quod reliquum est, 17
quis mihi facessat negotium; uam notas (vulnera) do-
ni Iesu (causa mihi inflicta) in corpore meo gesto. Gra- 18
domini nostri Iesu Christi animo vestro adsit, fratres.
ique.

EPISTOLA PAULI

D E P H E S I O S.

CAP. I.

aulus, apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei consti- 1
us, omnibus qui Ephesi versantur Deo sacris et qui
ristum Iesum profitentur s. d. Gratia vobis et pax a 2
o patre nostro et domino Iesu Christo (contingat)!
Laudibus extollatur Deus et pater domini nostri Iesu 3
risti, qui omnibus quae ad animum pertinent bonis,
ıis (inquam) divinis (al. de coelo s. aeternum duratu-
) per Christum nos ornavit; quemadmodum nos per eum 4
elegit ante mundum conditum, ut sancti essemus et
ulpati iudice Deo; qui amore ductus nos per Iesum 5
ristum filios sibi adoptare decrevit ex benigna, qua est,
untate ad illustrandam magnificentiam benevolentiae 6
e, qua nos beneficiis ornavit per dilectum suum, per 7
m (nempe) per eius sanguinem redemtio, venia pecca-
um, nobis contingit, pro inexhausta eius benignitate,
e ad nos in omni (al. uberrima) sapientia et scientia 8
spicua redundavit; qui mysterium voluntatis suae nobis 9

---

icta salute, magna illa, quae per Christum omnibus homini-

λογον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σω
ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ
14 ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὅς ἐστιν ἀῤῥαβὼν τῆς
ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως
τῆς δόξης αὐτοῦ.
15 Διὰ τοῦτο κἀγὼ ἀκούσας τὴν καθ' ὑ
τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς
16 ἁγίους οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν,
17 ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἵνα ὁ
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς
ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως, ἐν
18 τοῦ πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς
εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλ
καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονο
19 τοῖς ἁγίοις καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος
αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν
20 κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐ
ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐ
21 ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς
καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος καὶ παντὸς
μαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ,
22 τῷ μέλλοντι, καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς
23 καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐ
ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ
πληρουμένου.

efecit ex illo, quod animo suo conceperat, consilio hoc 10
tituturus, ut tempore iustō elapso per Christum in sum-
m redigerentur omnia, quae in coelis sunt atque in
e terrarum, per eum, inquam, per quem etiam nobis, 11
m) antea destinatis ex decreto eius qui e voluntatis suae
nsilio omnia gubernat, sors cecidit, ut maiestati eius 12
ustrandae inserviremus, qui ante fiduciam repositam ha-
mus in Christo, per quem etiam vos, (audita veritatis 13
etrina, laeto de salute vestra nuntio,) per quem etiam
ucia (in eo) collocata confirmati estis Spiritu sancto (iam
blem) promisso, qui pignus est haereditatis (beatitudi- 14
i) vestrae, ut liberatio parta nobis contingeret (i. e. po-
us Deo peculiaris redimeretur) ad maiestatem eius col-
dandam.

Hanc ob causam, audita vestra in domino Iesu repo- 15
i fide vestroque erga omnes Christianos amore, non 16
ino pro vobis agere gratias memoriam vestri in pre-
is meis recolens, ut Deus domini nostri Iesu Christi, 17
er maiestatis, (summa veneratione dignus) vobis det
ritum sapientiae et intelligentiae, quae in cognitione
cernitur; oculos mentis vestrae luce collustratos (di- 18
i), ut scientis, quaenam sit spes illa (vitae beatae), ad
m vos vocavit, et quaenam (quam) inexhausta illa,
e Christianis contingit, beatitudinis maiestas et quae- 19
i (quam) eximia magnitudo potentiae eius in vos, qui
n habetis, pro vi immensae eius potentiae, quam ex- 20
it in Christo, quem e mortuis excitavit, et (quem) ad
ram suam in coelis collocavit, omni principatu et po- 21
ate et potentia atque imperio superiorem omnibusque
is potentiae etc.) nominibus, quae (nominari) audimus
hoc non solum, sed etiam in seculo olim futuro, et 22
ia pedibus eius subiecit eumque caput summum dedit
ni suo, qui est corpus eius, copia cultorum eius qui 23
ia ubique numine suo moderatur (al. qui omnes chri-
nos imperio regit suisque ornat beneficiis: al. qui coe-
universus ab eo, summo beneficiorum largitore, omni
rum copia impletur).

CAP. II.

Etiam vos, emortuos (pietati) propter delicta et pec- 1
quibus aliquando dediti fuistis ex moribus huius se- 2

contigerunt, beneficia enumerat. Deus enim per Christum
positate et morte et Iudaeos et Gentiles vita beata in aeter-

τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξου
ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν
3 τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεσ
ποτὲ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν ποι
θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν καὶ ἦ
4 φύσει ὀργῆς ὡς καὶ οἱ λοιποί· ὁ δὲ θεὸς πλούσ
5 ἐλέει διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν
καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνε
6 τῷ Χριστῷ (χάριτί ἐστε σεσωσμένοι) καὶ συν
7 συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰ
ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν
λοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι
8 ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσ
τῆς πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, θεοῦ
9 οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις καυχήσηται. Αὐτοῦ
10 ποίημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις
οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατ

11 Διὸ μνημονεύετε, ὅτι ὑμεῖς ποτὲ τὰ ἔθνη
(οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης
12 ἐν σαρκὶ χειροποιήτου,) ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρ

hominum ex mente eius, qui summum imperium in
exercet (i. e. diaboli), Spiritus, (inquam,) qui vim
exserit in impiis, inter quos nos quoque omnes ali- 3
do sumus versati in cupiditatibus corporis nostri fa-
es ea quae corporis libido et cogitationes nostrae
ersae) flagitabant et pro naturali nostra indole digni
us poenis divinis, quemadmodum etiam reliqui; Deus 4
a, qui misericordia dives propter multum, quo nos
xus est, amorem vel mortuos nos (al. et nos) propter 5
ca cum Christo in vitam revocavit (gratia salutem
consecuti!) et simul cum eo excitavit et in coelis 6
ut in numero essemus coelicolarum al. bonis div.
ss) per Christum Iesum collocavit, ut futuris tempo- 7
ingentem benignitatis suae copiam ostenderet benefi-
quae per Christum nobis exhibuit. Gratia enim sa- 8
estis consecuti per fidem, idque non propter vos,
onum est: non propter facta, ne quis gloriaretur. 9
enim sumus effigies, (denuo) creati per Christum Ie- 10
hac lege, ut operam daremus recte factis, quibus ut
remus, Deus nos ante destinavit (aeterna est Dei vo-
s).
Quare mementote, vos, olim gentiles corpore (natalibus), 11
praeputiati dicebamini a circumcisis, quorum circumcisio
rpore manu perficitur) vos, inquam, illo tempore sine 12
to fuisse, remotos a civitate Israelitarum et hospites
rum, (al spe promissionis destitutos al. a promissis foe-
a div. alienos al. spe destitutos) quibus nititur promissio
spe destitutos et a cognitione Dei alienos fuisse hoc
undo; nunc vero per Christum vos aliquando remotos 13
accessisse, (nempe) per sanguinem Christi. Ipse 14
est concordia nostra, qui utrumque (Iudaeos et Gen-
) in unum redegit et murum sepimenti intergerinum
ilit, inimicitiam per corpus suum, legem praecepta 15
inentem decretis abrogavit, ut duos illos per se in unum
m effingeret hominem reddendo concordiam et utros- 16
uno corpore coniunctos Deo per crucem suam recon-
ret, inimicitia per eam enecta (profligata). Et venit 17
imque de concordia nuntium vobis remotis et nobis
inquis attulit; nam utrique uno ducti animo per eum ad- 18
habemus ad patrem. Itaque ergo non amplius hospi- 19

---

gratis donare voluit. I—II, 10. Iudaei et Gentiles eodem
ro habendi sunt, lege Mosaica per Christi mortem sublata
busque Deo reconciliatis. *11—22.*

1 Τούτου χάριν ἐγὼ Παῦλος ὁ δέσμιο
2 Ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν, εἴγε ἠκοι
νομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης
3 ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνώρισέ μοι τὸ μυσ
4 προέγραψα ἐν ὀλίγῳ, πρὸς ὃ δύνασθε
νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ
5 ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς
ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις
6 φήταις ἐν πνεύματι, εἶναι τὰ ἔθνη συγκλη
σωμα καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ
7 διὰ τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἐγενόμην διάκονος κ
τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι
8 γειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ· ἐμοὶ τῷ ἐλαχιο
ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνε
9 σθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ Χριστ
πάντας, τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου
μένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ τῷ τὰ
10 διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα γνωρισθῇ νῦν
ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ
11 ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ, κατὰ
αἰώνων, ἣν ἐποίησεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τ
12 ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παῤῥησίαν καὶ τὴν προ
13 ποιθήσει διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ. Διὸ α
κακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί μου ὑπὲρ ὑμῶν,
14 ὑμῶν. Τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατ
15 πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστο

estis ac peregrini, sed cives populi Deo sacri et Dei
liares, superstructi fundamento apostolorum et prophe- 20
m, cuius lapis angularis est Iesus Christus, per quem 21
m aedificium compactum sese extollit in templum Do-
sacrum, per quem etiam vos una exstruimini, ut do- 22
lium sitis Dei, ubi colitur animo.

CAP. III.

Huius rei gratia ego Paulus propter Christum Iesum 1
vestrum Gentilium fructum in vincula sum coniectus,
idem audivistis rationem beneficii divini mihi in vos 2
cessi; nam singulari institutione arcanam illam mihi 3
fecit doctrinam, (quemadmodum paucis supra scripsi,
quae, quum legitis, intelligentiam meam in mysterio 4
isti (doctrina Christi antea incognita) potestis perspi-
e;) quae aliis aetatibus non patefacta est hominibus, 5
madmodum nunc revelata est sanctis eius apostolis et
phetis per Spiritum divinum, esse Gentiles consortes 6
ae beatae) et eiusdem coetus socios et promissionis il-
, quam dedit per Christum (ita ut Christo fidem ha-
mus), ope laetae doctrinae, cuius minister constitutus 7
secundum beneficium gratiae divinae pro efficacia, qua
ntia eius sese exserit, mihi concessum; mihi (inquam) 8
ibus Deo sacris inferiori beneficium datum est hoc,
laetum inter Gentiles de divitiis Christi, quae mente
prehendi nequeunt, nuntium afferrem omnesque luce 9
ustrarem, quaenam sit ratio mysterii ab antiquissimis
temporibus absconditi per Deum qui omnia per Iesum
istum creavit, ut nunc principatibus et potestatibus in 10
coelestibus per ecclesiam (coetum christianum) pate-
et multiplex illa Dei sapientia, ex decreto ab aeterno 11
o, quod perfecit per Christum Iesum dominum nostrum,
quem impavidum habemus animum et aditum (ad Deum) 12
ciae plenum per fidem in eo repositam. Quapropter 13
, ne in calamitatibus meis vestra causa susceptis animum
ondeatis, quippe qui vester est honor. Huius rei gra- 14
supplex preces fundo ad patrem domini nostri Iesu
isti, a quo omnis familia in coelis atque in terra no- 15
atur, ut pro immensa, quae in eo est, maiestate det 16

---

nius doctrinae antea incognitae Paulus sese profitetur inter-
em invidia et odio Iudaeorum vexatum: commemorat vincu-
quibus potissimum Gentilium causa detineatur: hortatur eos,

ἢ νοοῦμεν, κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργοι
21 αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰη
τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων! Ἀμ

ΚΕΦ. IV.

1 Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος
2 περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε, μ
πεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακρ
3 χόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ, σπουδάζον
ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμ
4 Ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐ
5 ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν· εἷς κύριος,
6 βάπτισμα· εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων,
7 καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν. Ἑνὶ δ
ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶ
8 — Διὸ λέγει· „Ἀναβὰς εἰς ὕψος ἠχμαλ
9 λωσίαν καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώ
ἀνέβη, τί ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη ε
10 μέρη τῆς γῆς; Ὁ καταβὰς αὐτός ἐστι
ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πλη
11 Καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστόλους,
πας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστὰς, τοὺς δὲ ποι

›bis, ut per Spiritum eius interno homine quam maxi-
e corroboremini, quo Christus in animis vestris habi- 17
t; in amore radicibus bene muniti et fundati, ut perci- 18
re possitis cum omnibus sanctis, quae sit (amoris Chri-
et gratiae Dei erga vos) amplitudo et longitudo et pro-
ditas et altitudo, atque intelligere, qui omnem cogita-
nem excellit, Christi amorem, ut occasionem omnium, 19
ae Deus exhibet, bonorum accipiendorum nacti largiter
ornemini (al. ut, postquam ad universam illam culto-
m Dei multitudinem accessistis, copiose instruamini bo-
modo memoratis). Illi vero, qui longe maiora potest 20
cere, quam quae petimus vel cogitamus, pro ea, quae
nobis vim suam exserit, potentia, ei laus in coetu per 21
ristum Iesum in omnes omnium temporum aetates con-
gat! Utique contingat!

CAP. IV.

Hortor igitur vos ego in vincula coniectus propter 1
minum (al. per dominum hortor), ut vitam invitatione
d regnum Messianum), quae vobis contigit, dignam
atis, cum omni modestia et lenitate, cum indulgentia, 2
s invicem cum amore ferentes, consensum animorum 3
vare studentes vinculo concordiae. Unum corpus 4
Spiritus unus, quemadmodum etiam invitati estis, ut
a spe invitationis vestrae gauderetis; unus dominus, una 5
es, una lotio sacra; unus Deus paterque omnium, qui 6
per omnibus est et permeat omnia et sedem in nobis
nnibus cepit. Unicuique autem nostrum pro ratione be- 7
ignitatis Christi beneficium datum est. Quare dicit (Sc. 8
): *) „adscendit in altum, captivos abduxit et munera de-
it hominibus.“ Verum illud, adscendit, quid sibi vult, 9
isi, etiam descendisse eum ad inferiores terrae partes (al.
imos usque terrarum recessus: al. in Orcum?) Qui 10
escendit, ipse est etiam is qui supra omnes coelos ad-
cendit, ut omnia impleret. — Et ipse alios constituit 11
postolos, alios prophetas, alios laetae de regno Mes-
ano doctrinae praecones, alios pastores et doctores
d salutem Christianorum promovendam, ut officia mu- 12

*) Ps. LXVIII, 19.

in re chr. quam maxima capiant incrementa: III, 1—21. pro-
cat eos ad concordiam alendam et in doctrina et ritibus sacris
giendamque discordiam, quae ex variis beneficiis Christi nasci

16 ὃς ἐστιν ἡ κεφαλή, ὁ Χριστός, ἐξ οὗ πα
συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ
τῆς ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ
μέρους τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται
ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.
17 Τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κ
ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη
18 ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν, ἐσκοτισμένοι
ὄντες, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ
ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν
19 καρδίας αὐτῶν, οἵτινες ἀπηλγηκότες ἑαυτοὶ
τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης
20 Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν Χριστὸν
21 ἠκούσατε καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθὼς
22 ἐν τῷ Ἰησοῦ· ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν
στροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθει
23 τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης· ἀνανεοῦσθαι δὲ
24 τοῦ νοὸς ὑμῶν καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καιν
τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ
25 ἀληθείας. Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος λαλ
ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσ
26 μέλη. Ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ὁ
27 δύετω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν μήτε δίδ
28 διαβόλῳ. Ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μ
πιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς χερσὶν,
29 διδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι. Πᾶς λόγος σ
στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ'

tis praestarentur, ut incrementa caperet corpus (coe-
) Christi, usque dum omnes ad parem fidem et cogni- 13
nem filii Dei pervenerimus, perfectum retulerimus vi-
m, virilem nacti aetatem, qua copia Christi bonorum
amur, ne amplius simus pueri, qui fluctuant et qua- 14
doctrinae aura circumaguntur per hominum inconstan-
m (al. fraudulentiam), per versutiam ad excogitatam
udis (alios in errorem inducendi) rationem compositam,
veritatis cum amore studiosi omni ex parte incremen- 15
capiamus, ut similes evadamus ei (al. in honorem eius),
caput est, Christus, ex quo (quo moderante) totum 16
rpus compactum et quovis ministrandi vinculo coactum
, unoquoque membro pro virili parte incrementa corpori
erente in suum ipsius incrementum per amorem.

Hoc igitur dico et per dominum obtestor, ne amplius 17
vatis, quemadmodum etiam reliqui Gentiles vivunt cum
ente ipsorum perversa, animo caligine obducto, alieni a 18
tu, quae Deo probatur, ob (rerum div.) ignorantiam, quae
inest, ob animum eorum callo obductum, quippe qui 19
mni honestatis sensu exuto semetipsos impuritati tradi-
runt ad omnem impuritatem per avaritiam efficiendam.
os autem non sic didicistis Christum (doctrinam chr.), si- 20
idem eum audivistis ac per eum estis edocti, quemadmo- 21
m in Iesu veritas inest; ut ad vitam ante actam veterem 22
lum exueretis hominem, qui pravis indulgens cupiditatibus
ipse corrumpebat, sed immutaremini per Spiritum mentis 23
strae divinum et novum illum indueremini hominem ad 24
ei exemplar formatum per iustitiam et sanctimoniam quam
ritas efflagitat. Quare mendacio a vobis remoto alter al- 25
ri verum dicat, quoniam mutua sumus membra. Irasci- 26
ini nec peccate; sol ne occidat in exacerbatione vestra
que locum date diabolo (al. calumniatoribus). Fur ne 27
plius furetur, sed potius recte agendo manibus suis la- 28
oret, ut habeat quod egeno suppeditet. Quicunque sermo 29
avus ex ore vestro ne exeat, sed, si quis idoneus est ad
lutem aliorum promovendam, ut gratus sit audientibus,
c tristitia afficiatis sanctum Spiritum Dei, cum cuius do- 30
tione vobis contigit pignus futurae beatitudinis. Omnis 31

---

ossit, ita, ut omnia ad salutem ecclesiae promovendam va-
ant: IV, 1—16. exponit, qualem vivendi rationem ingredi de-
beant, quicunque Christo nomen dederunt: quomodo Christum et

26 ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθαρίσ
27 τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα παραστήσῃ α
δοξον τὴν ἐκκλησίαν μὴ ἔχουσαν σπῖλον
28 τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμ
ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶ
τὰ ἑαυτῶν σώματα. Ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑ
29 ἑαυτὸν ἀγαπᾷ· οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτο
σεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτὴν καθ
30 στὸς τὴν ἐκκλησίαν. Ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ
τοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν
31 „Ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν
καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸ
32 αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.
ριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς
33 εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ
στος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω
δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

ΚΕΦ. VI.

1 Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑ
2 τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον. „Τίμα τὸν πατέ
3 μητέρα," ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπ
4 εὖ σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τ
οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶ
5 φετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυρίο
ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα μετὰ φ
6 μου, ἐν ἁπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν ὡς τ

Vobis invicem submittite vos reverentia ducti erga 21
istum; mulieres, vestris vos submittite maritis uti do- 22
o; nam vir caput est mulieris uti etiam Christus caput 23
esiae est et ipse corporis (ecclesiae) sui servator. At 24
madmodum ecclesia submittitur Christo, sic etiam mu-
es omni ex parte suis (sese submittant) maritis. Viri, 25
res vestras amate, quemadmodum Christus quoque eccle-
m suam amavit et semetipsum pro ea tradidit, ut eam 26
deret sanctam, quum aquae lavacro cum doctrina eam 27
gasset, ut ipse sibimetipse ecclesiam sisteret splendidam,
habentem maculam sive rugam sive eiusmodi quid, sed
sancta esset et vitii expers. Sic debent mariti suas ipso- 28
n uxores amare, ut sua ipsorum corpora. Quicunque
m ipsius uxorem amat, semetipsum amat; nemo enim 29
quam suum ipsius corpus odio habuit, sed alit idque fovet,
emadmodum etiam Christus ecclesiam. Nam membra su- 30
s corporis eius ex eius carne et ossibus eius confecta.
„Quapropter homo patrem et matrem relinquet suaeque 31
aerebit uxori, qui duo in unum coalescent corpus."
sterium hoc magnum est (al. ille locus longe sublimiorem 32
dit sententiam); ego vero transfero ad Christum eiusque
lesiam. Verum etiam vos singuli suam quisque uxorem 33
amato ut semetipsum (amat); mulier autem, ut revereat
maritum.

CAP. VI.

Vos, liberi, morem gerite parentibus vestris ex mente 1
nini; hoc enim iustum. „Honora patrem tuum et ma- 2
m;" quippe quod primum praeceptum est cum promissio-
**) „ut bene tibi sit, ac diu vives in terra." Et, pa- 3.4
, nolite vestros exacerbare liberos, sed educate eos
iplina et admonitione domini. Vos, servi, obedite do- 5
is vestris terrestribus cum timore ac tremore, (cum sum-
reverentia) cum animi vestri simplicitate uti Christo,
ut oculis inserviatis, (i. e. praesentibus dominis) tanquam 6
inibus placere cupientes, sed tanquam servi Christi, qui
untatem Dei ex animo faciunt, lubenter praestant servi- 7

) Gen. II, 24.
*) Ex. XX, 12. Deut. XXII, 7.
eficentia: 17—V, 20. accuratius describit mutua uxorum et
itorum, parentum et liberorum, servorum ac dominorum of-

8 ἀνθρώποις, εἰδότες, ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀ
τοῦτο κομιεῖται παρὰ κυρίου, εἴτε δοῦλος εἴτε ἐλε
9 Καὶ οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτοὺς ἀνιέν
ἀπειλήν, εἰδότες, ὅτι καὶ ὑμῶν αὐτῶν ὁ κύριός ἐ
οὐρανοῖς, καὶ προςωπολημψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ.
10 Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν
11 καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. Ἐνδύσασ
πανοπλίαν τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆν
12 τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου· ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν
πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρ
ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους
πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπου
13 Διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵ
νηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ καὶ
14 κατεργασάμενοι στῆναι. Στῆτε οὖν περιζωσάμε
ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν
15 τῆς δικαιοσύνης καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐ
16 μασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης· ἐπὶ πᾶσιν ἀνα
τες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πά
17 βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι, καὶ τὴ
κεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε καὶ τὴν μάχαι
18 πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα θεοῦ· διὰ πάσης προσευ

nquam domino et non hominibus, persuasum haben- 8
nodcunque quisque bonum fecerit, hoc (eius praemium)
no esse reportaturum, sive servus sive ingenuus. Et 9
domini, eadem praestate iis missis minis, persuasum
es, vos et ipsos dominum habere in coelis, qui exter-
minum conditionis nullam habet rationem.
eterum, fratres mei, fortes estote per Dominum eius- 10
potentissima. Induamini completam Dei armaturam, 11
istere possitis callidis mali genii artibus; nam non 12
est nobis contra (imbecillos) homines, sed contra
atus, contra potestates, contra mundi principes hisce
bris versantes, contra improbos daemones in regioni-
elestibus. Quapropter sumite completam Dei arma- 13
, ut die malo (tempore calamitoso) resistere possitis
asque confectis locum vestrum tueri. State (consi- 14
igitur circumcincti lumbos vestros veritate et thorace
e induti et subligate pedes vestros promptitudine ad 15
de concordia nuntium afferendum. Inprimis sumite 16
fidei, quo omnia ignita mali daemonis tela possitis
guere, ac capite vobis galeam salutis et gladium Spi- 17
livini, qui est doctrina divina; per omnes preces et 18
nes quovis tempore ex animo precantes atque hunc
in finem vigilantes cum summa constantia et precibus
nibus Christianis et de me, ut habeam quod dicam, 19
os aperuero, quo incognitam antea doctrinam libere
m protraham, propter quam legatione fungor in vin- 20
ut ea fretus libertate utar in docendo, quemadmo-
e loqui fas est.
ed ut vos quoque res meas cognoscatis, qua fortuna 21
omnia vobis enarrabit Tychicus carissimus frater et
minister in domino profitendo, quem misi ad vos 22
psum in finem, ut res meas nosceretis vestrosque con-
ur animos.
oncordia fratribus meis et amor cum fiducia a Deo 23
et domino Iesu Christo contingat! Gratia sit cum 24
s qui dominum nostrum Iesum Christum constanter
cere) amant. Utique!

1—VI, 9. denique iterum maximam iis commendat con-
a et Tychicum, faustis precibus additis. 10—24.

ΚΕΦ. Ι.

1 Παῦλος καὶ Τιμόθεος δοῦλοι Ἰησοῦ Χριστ
ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν Φ
2 ἐπισκόποις καὶ διακόνοις. Χάρις ὑμῖν καὶ
θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστ
3 Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ
4 πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων
5 χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος ἐπὶ τῇ κοινω
6 τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ
θὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖ
7 θὸν ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Ἰησοῦ Χριστοῦ,
δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑ
ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς ἔν τε τοῖς δεσμ
ἐν τῇ ἀπολογίᾳ καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου
8 νούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας.
μου ἐστὶν ὁ θεὸς, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶ
9 χνοις Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ τοῦτο προσεύχ
ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσ
10 γνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει εἰς τὸ δοκιμάζ
διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοπο
11 Χριστοῦ, πεπληρωμένοι καρπὸν δικαιοσύνης
σοῦ Χριστοῦ εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ.

EPISTOLA PAULI
D PHILIPPENSES.

CAP. I.

lus et Timotheus, ministri Iesu Christi, omnibus per 1
stum Iesum Deo consecratis qui Philippis versantur,
episcopis et diaconis (praesidibus et curatoribus pau-
m) s. d. Gratia vobis et concordia a Deo patre nostro 2
mino Iesu Christo contingat!
Gratias ago Deo meo, quotiescunque vestri memoriam 3
lo, semper in omnibus precibus meis pro vobis omnibus, 4
gaudio preces meas fundens de accessione vestra ad 5
rinam laeta nuntiantem a primo inde die usque ad ho-
um, id ipsum persuasum habens, fore, ut is, qui 6
n in vobis opus est exorsus, perficiat usque ad diem
entus) Iesu Christi, quemadmodum mihi convenit hoc 7
bis sentire omnibus propterea, quod in sinu meo foveo
t in vinculis meis et defensione mea et doctrinam laeta
antem confirmando, vos omnes, inquam, beneficii
mecum participes. Testis enim mihi est Deus, magno 8
ga vos omnes desiderio teneri ad amorem Iesu Christi.
hoc precor, ut amor vester etiam magis magisque 9
tione omnique abundet intelligentia ad optima quaeque
nda, ut integri sitis atque inculpati usque ad diem 10
ti, omnibus numeris absoluti quoad probitatis, qui per 11
Christum editur, fructum in gloriam et laudem Dei.
Noscere autem vos volo, fratres, res meas potius in 12
mentum laetae de regno Messiano doctrinae cessisse
dhuc cedere), ita ut vincula mea manifesta per Chri- 13
(al. vincula quibus propter Christum detineor) fie-
in toto praetorio reliquisque omnibus ac plurimi fra- 14

a salute enarrat, se nunquam non preces fundere ad Deum,
rerum div. cognitione atque amore, in quibus iam profe-
, maxima capiant incrementa: I, 1—11. vincula ipsius ad

20 καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος Ἰησοῦ Χρ
ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐ
σομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παῤῥησίᾳ, ὡς πά
μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μ
21 εἴτε διὰ θανάτου. Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χ
22 ἀποθανεῖν κέρδος. Εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σα
23 καρπὸς ἔργου· καὶ τί αἱρήσομαι, οὐ γνω
μαι δὲ ἐκ τῶν δύο τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων
24 καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι· πολλῷ γὰρ μᾶλλ
25 δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον
τοῦτο πεποιθὼς οἶδα, ὅτι μενῶ καὶ συμ
ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰ
26 ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν Χ
ἐμοὶ, διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸ

27 Μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ
τεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν
ἀκούσῳ τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑ
28 ψυχῇ συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐα
πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμέ
αὐτοῖς ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτ
29 ἀπὸ θεοῦ, ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲ
μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ κα
30 πάσχειν, τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες, οἷ
καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

per dominum robore ex vinculis meis sumto, multo
is audeant impavide christianam propagare doctri-
Nonnulli quidem et invidentia ducti et aemulatione, 15
ulli vero etiam benevolo animo Christum alta voce
nt. Hi quidem ducti amore, probe scientes, esse in 16
meis, ut doctrinam laeta nuntiantem defendam; illi 17
di libidine moti haud sincero animo Christum annun-
, calamitatem vinculis meis afferre opinantes. Quid 18
? quovis tamen pacto sive simulate sive vere Christus
licatur, et hac in re laetor, sed etiam laetabor. Novi 19
, hoc mihi in salutem esse cessurum precibus vestris
ppeditatione Spiritus Iesu Christi secundum sollicitam, 20
habeo, exspectationem et spem, me nulla in re pu-
iri suffusum, sed in summa in dicendo libertate, ut
er, nunc quoque celebratum iri Christum per corpus
a sive per vitam sive per mortem. Mihi enim vivere 21
itus est, et mori lucrum (i. e. me enim iudice, per-
re in vita pertinet ad doctrinam Chr. propagandam,
ori ad meum spectat commodum). Sin autem vivere 22
re indutum, hoc mihi fructus est muneris; quid tan-
eligam, nescio. Teneor (al. angor) autem his dua- 23
rebus, cupiditatem sentio e vita discedendi et versan-
m Christo; nam id multo magis melius (i. e. longe
ium); sed permanere in hoc corpore magis necessa- 24
m propter vos. Quod mihi persuasum habens scio, 25
sse mansurum et vobiscum omnibus permansurum, ut
menta capiatis et gaudio fidei vestrae fruamini, ut 26
de vobis suppetat materies de Christo Iesu gloriandi
ne, (nempe) per reditum meum ad vos.
Modo laeta Christi doctrina dignos vos cives geratis, 27
ve venerim et viderim vos sive absens sim, haec de
audiam, vos stare uno animo, una mente pro fide
e doctrinae concertantes nec ullo modo commoveri 28
patientes terroribus ab adversariis, quippe quod iis
mentum est perniciei, vobis autem salutis idque a
, quoniam de Christo hoc vobis contigit beneficium, 29
solum, ut fidem ei haberetis, sed etiam pro eo per-
tis calamitates, idem certamen habentes, quale vidi- 30
in me et nunc auditis per me.

---

ionem chr. augendam valuisse, quamquam in ea propaganda
omnes honesto ducantur sensu: ipsum haud reformidare
em, quamquam Philippensium caussa diutius in vivis esse
12—26. hortatur eos, ut vitam rel. chr. dignam gerant,

23 Τούτου μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἂν ἀπ
24 ἐμὲ, ἐξαυτῆς· πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ
25 χέως ἐλεύσομαι. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην, Ἐ
τὸν ἀδελφὸν καὶ συνεργὸν καὶ συστρατιώτην
δὲ ἀπόστολον καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μ
26 πρὸς ὑμᾶς, ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμ
27 μονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησε. Καὶ γ
παραπλήσιον θανάτῳ, ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν ἠ
αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ, ἵνα μὴ λύπη
28 σχῶ. Σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτὸν,
29 αὐτὸν πάλιν χαρῆτε κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ. Ἐ
οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πάσης χαρᾶς καὶ
30 τους ἐντίμους ἔχετε, ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ Χ
θανάτου ἤγγισε παραβολευσάμενος τῇ ψυχῇ
πληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρός με λει

ΚΕΦ. ΙΙΙ.

1 Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρ
γράφειν ὑμῖν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν
2 Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐρ
3 πετε τὴν κατατομήν. Ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ
πνεύματι θεῷ λατρεύοντες καὶ καυχώμενοι
4 Ἰησοῦ καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες· καίπ
πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί. Εἴ τις δοκεῖ ἄλλο
ἐν σαρκὶ, ἐγὼ μᾶλλον, περιτομῇ ὀκταήμερος

CAP. II.

Si qua igitur cohortatio Christi nomine facta, si quid 1
latii amoris, si qua Spiritus divini communio (al. ani-
orum coniunctio), si quis tenuior animus et misericor-
, plenum reddite gaudium meum, ut idem sentiatis, eun- 2
m amorem habentes, eodem ducti sensu, concordes, ne- 3
e rixandi aut vanae laudis studio abrepti quidquam (fa-
tis), sed animo demisso alter alterum semetipso prae-
ntiorem esse ducat, non sua quisque commoda spectantes, 4
l etiam aliorum quisque commoda. Is enim sensus (senti- 5
di ratio) insit in vobis, qui etiam fuit in Christo, qui, 6
amquam imaginem Dei referebat, parem esse Deo non
inam (rem cupide arripiendam) esse duxit, sed semet- 7
um humilem gessit, forma (conditione) ministri sumta,
ilis factus hominibus et habitu deprehensus ut homo 8
niversa conditione externa hominibus par) se ipse de-
it obediens usque ad mortem, ad mortem autem crucis
, ita obediens, ut adeo mortem subiret, supplicium cru-
). Quapropter etiam Deus eum in altum evexit eique 9
nitatem quavis dignitate superiorem benigne concessit,
hanc Iesu dignitatem intuiti (al. hac dign. conspicuum 10
um) genua flecterent omnes qui in coelo et in terra
inferis in locis versantur, et uno ore in Dei patris ho- 11
em, dominum esse Iesum Christum, profiterentur. Quin, 12
issimi mei, quemadmodum semper audivistis, non so-
i me praesente, sed nunc multo magis me absente cum
u et tremore (i. e. cum summa religione) vestrae sa-
consulite; nam Deus est qui in vobis et voluntatem 13
vires pro benevolentia sua efficit. Omnia facite sine 14
ignatione et disceptatione, ut irreprehensi sitis atque 15
gri, filii Dei omnis labis expertes medios inter pravos
perversos huius aetatis homines, inter quos splendetis
quam lumina in mundo, doctrinam, quae vitam largi-
(beatam), prae vobis ferentes, ut gloriandi materiem 16
eam in diem (adventus) Christi, quod non in vanum
urri neque in vanum laboravi. Sed etiamsi fundor 17
ti libamen in victimam et sacrificium fidei vestrae (i. e.
msi mors mihi subeunda est propter vos rel. chr. pro-
ntes), laetor et laetor vobiscum omnibus (al. congratu-

---

cordes, alieni a lucri studio, intuiti exemplum Christi, qui
nte sua humillimam subiit conditionem, quo vita beata pos-
t potiri: 27—II, 1—18. laudat Timotheum quam primum ad

στάσεως αὐτοῦ καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθη
11 συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἴπω
12 εἰς τὴν ἐξανάστασιν τῶν νεκρῶν. Οὐχ ὅτι
ἤδη ἐλαβον, ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δὲ εἰ καὶ κατα
13 καὶ κατελήφθην ὑπὸ Χριστοῦ. Ἀδελφοί,
14 οὐ λογίζομαι κατειληφέναι· ἓν δέ, τὰ μὲν ὀ
θανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινο
σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω
15 θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ὅσοι οὖν τέλειοι
νῶμεν, καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο
16 ἀποκαλύψει. Πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ
17 κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν. Συμμιμηταί
ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦ
18 ἔχετε τύπον ἡμᾶς. Πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσ
λάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω,
19 τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπ
θεὸς ἡ κοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ α
20 ἐπίγεια φρονοῦντες. Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτε
νοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχ
21 Ἰησοῦν Χριστὸν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σ
πεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς
κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν
ἑαυτῷ τὰ πάντα.

III, 8. al. μενοῦνγε †. 10. al. συμμορφιζόμενος

um fervorem rerum sacrarum persecutor ecclesiae, se-
ndum iustitiam, quam lex efflagitat, irreprehensus. At 7
aecunque mihi lucro erant, haec propter Christum duxi
cturam. Immo igitur etiam omnia iacturam esse duco 8
opter eximiam Christi Iesu domini mei cognitionem,
opter quem omnium (illarum rerum) iacturam feci eas-
ae sordium loco habeo, ut lucrer Christum et (al. con- 9
nctissimus ei deprehendar) eo iudice deprehendar non
gens pietatem, quae mihi quidem probatur, illam a lege
ofectam, sed illam, quae per fidem Christo habitam ef-
itur, probitatem, quae a Deo datur propter fidem (i. e.
quam imputatur a Deo fides in Iesu collocata); ut eum 10
gnoscam et vim resurrectionis eius et societatem cala-
tatum eius imaginem mortis eius referens, si forte re- 11
rrectionem mortuorum consequar. Non ac si iam cepe- 12
n aut iam rem absolverim, sed contendo, an etiam oc-
pem; quo etiam consilio Christus me occupavit (suum
it). Fratres, ego ipse non videor mihi metam assecu- 13
s esse; unum autem (ago) oblitus eorum quae post me 14
nt et ad ea quae ante me sunt enitens, ad metam
ntendo ad palmam quam in coelis Deus per Iesum Chri-
am mihi promisit. Quotquot igitur perfecti, id sentia- 15
as, et si ulla in re secus sentitis, hoc quoque Deus vo-
s revelabit (perverse vos statuere). Sed quod assecuti 16
mus, ad eandem normam vitam nostram conformare, idem
atire. Imitamini me, fratres, et respicite eos qui hoc 17
do vitam suam componunt, quemadmodum nos habetis
emplar. Multi enim vivunt, quos saepe vobis dicebam, 18
nc autem vel lacrymans dico, hostes crucis Dei, quo-
m finis pernicies, quorum Deus venter et honor in tur- 19
udine eorum, qui rebus student terrenis. Nostra enim 20
vitas in coelo est, ex quo etiam servatorem exspecta-
as dominum Iesum Christum, qui humile nostrum cor- 21
a transformabit, ita ut simile reddatur splendido eius
rpori (e quo splendor eius s. dignitas refulget), pro po-
tia qua omnia vel sibimetipsi subiiciendi facultatem
bet.

---

a et in sola, quae Christo habeatur, fide acquiescendum; res
rrenas esse contemnendas et afflictis sublimiorem in coelis spe-

σάν μοι μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λο
4 μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς. Χα
5 πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε! Τὸ ἐπιει
6 σθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. Ὁ κύριος ἐγγύς
μνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τ
εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσ
7 θεὸν, καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσ
φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοή
8 Χριστῷ Ἰησοῦ. Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοὶ, ὅσα
ὅσα σεμνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνὰ, ὅσα
εὔφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος
9 ζεσθε· ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε κα
εἴδετε ἐν ἐμοὶ, ταῦτα πράσσετε· καὶ ὁ θε
ἔσται μεθ' ὑμῶν.

10 Ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδ
λετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐφ
11 ρεῖσθε δέ. Οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγ
12 ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι. Ο
νοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ
μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν,
13 καὶ ὑστερεῖσθαι· πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐν
14 Πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μ
15 Οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, Φιλιππήσιοι, ὅτι
εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ Μακεδονίας
ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως κα
16 μὴ ὑμεῖς μόνοι· ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ

CAP. IV.

Quin, fratres mei dilectissimi et desideratissimi, gau- 1
nm et corona mea, sic constantes permanete cultores
mini, dilectissimi!

Evodiam admoneo ac Syntychen admoneo, ut idem 2
ntiant ex voluntate domini; profecto te quoque rogo, 3
lega generose, opem fer iis, quippe quae in laeta do-
ina una mecum pugnarunt et cum Clemente et reliquis
neris mei sociis, quorum nomina in libro vitae sunt
nsignata). Laetamini de domino semper: iterum dico, 4
tamini! Lenitas vestra innotescat omnibus hominibus. 5
minus prope adest; nihil solliciti estote, sed quovis 6
pore precibus vestris ac suppliciis cum gratiarum actio-
desideria vestra significate Deo, et illa Dei tranquilli- 7
quae omnem mentem excedit animos vestros et men-
vestras in necessitudine cum Christo Iesu servabit.
erum, fratres, quaecunque vera sunt, quaecunque ho- 8
sta, quaecunque proba, quaecunque sancta, quaecunque
ata, quaecunque boni nominis, si qua virtus et si qua
s, his studete; quae et didicistis et accepistis et audi- 9
s et vidistis in me, haec facite; et Deus (auctor) con-
diae vobiscum erit.

Impense autem de domino gavisus sum, quod iam 10
quando reviruistis ad curam mei habendam, quem in
em etiam curam habebatis, sed occasio deerat. Non 11
pterea, quod inopia laboro, dico; ego enim didici, ea
a utor sorte esse contentum. Scio et rerum tenuita- 12
a et abundantiam scio; omnibus omnino vitae casibus
tiatus sum, scio saturitatem perferre et inediam, et ab-
dare et laborare inopia; omnia possum per eum qui 13
hi vires largitur. Attamen recte fecistis, quod in so- 14
tatem calamitatum mearum venistis. Sed etiam vos, 15
Philippenses, scitis, ab initio laeti de Messia nuntii, quum
Macedonia essem egressus, nullum coetum rationes dati
accepti mecum iniisse, nisi vos solos; nam et Thessa- 16
licae semel iterumque in usum meum mihi misistis. Non 17
opterea dico) quod expetam donum vestrum, immo ex-
o fructum in vestram rationem redundantem. Tota 18
o habeo omnia et abundo; impletus sum acceptis ab

---

tadam beatitatem; III, 1—IV, 2. in re chr. ut constantes sint quaincunque appetant virtutem, eos excitat; laudat eorum in beneficentiam *et in salutem iis* apprecando desinit. 3—23.

28 ἡ χάρις τοῦ κυρίου [ἡμῶν] Ἰησοῦ Χρ
τῶν ὑμῶν. [Ἀμήν.]

ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟ

ΠΡΟΣ ΚΟΛΟΣΣ

ΚΕΦ. Ι.

1 Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ
2 θεοῦ καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς τοῖς ἐν Κ
καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν Χριστῷ. Χάρις
ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν.
3 Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τ
Ἰησοῦ Χριστοῦ πάντοτε περὶ ὑμῶν
4 ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν Χριστῷ
5 ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, διὰ
ἀπακειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν
6 τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου

paphrodito vestris donis, quae sacrificium sunt suavis
loris, oblatio accepta, probata Deo. Deus vero meus 19
nne id, quo indigetis, pro splendidis, quas habet, di-
tiis abunde largietur per Christum Iesum. Deo autem et 20
tri nostro laus qua dignus est in perpetuum tribuatur!
tique!

Salutate quemque per Christum Iesum consecratum. 21
lutant vos, qui mecum sunt, fratres; salutant vos omnes 22
o consecrati, inprimis autem Caesaris domestici. Gratia 23
mini nostri Iesu Christi vobiscum omnibus. Utique.

EPISTOLA PAULI

D COLOSSENSES.

CAP. I.

aulus apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei constitu- 1
s et Timotheus frater hominibus, qui Colossis versantur, 2
o sacris fidisque in Christo profitendo fratribus s. d.
atia vobis et pax a Deo patre nostro contingat.

Gratias agimus Deo et patri domini nostri Iesu Christi 3
ovis tempore pro vobis precantes, fide vestra in Christo 4
u profitendo audita vestroque erga omnes Christianos
ore, ob spem repositam vobis in coelis, quam ante audi- 5
tis in vera, quae laetum de regno Messiano continet nun-
m, doctrina, quae inter vos traditur quemadmodum 6
m in universo mundo, et quae fructus fert et incremen-
capit quemadmodum etiam in vobis, a quo inde die au-
istis et benevolentiam Dei vere cognovistis; quemadmo- 7

Salute suo et Timothei nomine dicta, Colossensium fidem et
orem atque institutionem Epaphrae laudat iisque de piis in

τὸ κρατος της δοξης αὐτου, εις πασαν
12 μακροθυμίαν μετὰ χαρᾶς, εὐχαριστοῦντες
ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρο
13 ἐν τῷ φωτὶ, ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς
σκότους καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν
14 ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσ
15 σιν τῶν ἁμαρτιῶν· ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ
πρωτότοκος πάσης κτίσεως· ὅτι ἐν αὐτῷ
16 πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ
ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κ
ἀρχαὶ εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ
17 ἔκτισται· καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων καὶ
18 αὐτῷ συνέστηκε· καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ
τῆς ἐκκλησίας· ὅς ἐστιν ἀρχὴ, πρωτότοκο
19 κρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτ
20 αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσα
τοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν,
διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι' α
21 ἐπὶ τῆς γῆς· εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Κ
ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ δ
22 ἔργοις τοῖς πονηροῖς, νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξ
ματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου
ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτου
23 αὐτοῦ, εἴγε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμ
ἑδραῖοι καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς
εὐαγγελίου οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος
κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν, οὗ ἐγενόμην
διάκονος.

m etiam didicistis ab Epaphra dilecto (muneris mei) socio,
i in vestrum usum fidelis est Christi minister et vestrum 8
iorem a Spiritu divino profectum nobis patefecit. Quare 9
am nos, a quo die audivimus, non desinimus pro vobis
ecari et rogare, ut copiose instruamini voluntatis eius
gnitione, quae cernitur in omni sapientia atque intelli-
ntia a Spiritu divino profecta, ut vitam agatis domino 10
stro dignam omnino probandam (al. qua quovis modo ei
obemini); in quovis reete facto fructum edentes et pro-
ientes in Deo cognoscendo; pro potentia magnificentiae 11
s (pro eximia eius potentia) omni vi corroborati ad sum-
m constantiam et patientiam cum laetitia exhibendam;
atias agentes patri, qui nos, ut participes fiamus vitae 12
ristianorum beatae, per lucem illam divinam idoneos red-
lit, qui ex imperio tenebrarum nos sibi eripuit et transtulit 13
regnum filii sui dilectissimi, per quem liberatio, venia 14
ccatorum, nobis contigit; qui imaginem Dei invisibilis 15
fert, primogenitus omnium rerum; nam per eum omnia 16
cata sunt, quae in coelis sunt atque in terris, quae in
ulos incurrunt et quae non incurrunt, sive throni sive
minatus sive imperia sive potestates, rerum universitas
r eum et, ut redeat ad eum, condita est; et ipse omnibus 17
or est et rerum universitas per eum continetur; et ipse 18
rporis, ecclesiae, caput est; qui princeps est, primoge-
us e mortuis, ut in omnibus ipse primas partes teneat;
m in eo omnium rerum (bonorum) copiam inesse (al. to- 19
u christianorum coetum contineri) voluit et per eum rerum 20
iversitatem sibi reconciliare, per sanguinem eius in cruce
usum, per eum, inquam, concordia facta inter ea quae
e in terris sive in coelis versentur. Vos quoque alieno 21
m et hostili (erga Deum) animo in male factis, nunc vero
onciliavit corpore eius naturali per mortem (al. per mor- 22
n, quam in corpore, quod nostro simile erat, perpessus
,) ut sanctos vos et irreprehensos et culpae expertes co-
n se sisteret, siquidem permansistis in fide bene fundati 23
constantes nec dimoti ab illa spe laetae, quam audivistis,
ctrinae, omnibus, quae sub coelo sunt, rebus creatis
e. omnibus hominibus), palam annuntiatae, cuius ego
ulus doctor sum constitutus.

---

um salutem precibus ad Deum persuadet: magna Iesu, quem
atorem et rectorem omnium sive in sensus cadant sive sensus
iant rerum et gentilium divinum describit doctorem, illu-
it beneficia: I, 1—24. apostolum se Christi auctoritate consti-

24 Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασιν ὑπὲρ ἐμοῦ
ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χ
25 ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ
ἐκκλησία, ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκ
τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς, πληρῶσ
26 λόγον τοῦ θεοῦ, τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμέν
τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφα
27 τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι
πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς
28 ὅς ἐστι Χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης· ὃ
καταγγέλλομεν νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον κα
σκοντες πάντα ἄνθρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα πα
29 σωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ, εἰς
κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τ
γουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

ΚΕΦ. II.

1 Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι, ἡλίκον ἀγῶνα ἔχ
ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ καὶ ὅσοι οὐχ ἑωρά
2 πρόσωπόν μου ἐν σαρκὶ, ἵνα παρακληθῶσιν αἱ

Nunc laetor de meis in commodum vestrum calamitati- 24
et suppleo, quae restant e malis Christi causa perferen-
per corpus meum pro eius corpore, quod est ecclesia
tus divinus), cuius ego minister factus sum pro Dei 25
ere mihi in vos collato, ut doctrinam Dei absolverem,
trinam, inquam, ab antiquissimis inde temporibus et 26
hominum memoriam reconditam, nunc vero patefactam
ctis eius cultoribus, quibus Deus declarare voluit, (al. 27
eximia sit huius doctrinae inter gentiles antea incogni-
praestantia s. quam gloriosa beneficentia inter ipsos
iles haec doctrina gaudeat,) quam egregia sit ubertas
s doctrinae antea incognitae inter gentiles, quae est
istus in vobis, spes illa beatitudinis, quem (Christum) 28
adnuntiamus quemvis hominem adhortando et summa
entia quemvis hominem imbuendo, ut quemvis hominem
ectum Christi cultorem (Deo) sistamus, quem in finem 29
m laboro certando pro vi quae in me potenter operatur.

CAP. II.

Volo enim vos scire, quantum certamen habeo de vobis 1
modicensibus et quotquot me corpore praesentem non vi-
nt, ut animi eorum, mutuo amore et ad maximam co- 2
uberrimae scientiae sibi comparandam coniuncti, exci-
r ad cognitionem ignotae antea doctrinae Dei et patris
aristi, in quo omnes thesauri sapientiae et scientiae re- 3
ti sunt. Hoc vero dico, ne quis oratione ad persua- 4
um apta vos decipiat. Nam etiamsi corpore absum, 5
nente vobiscum sum laetus ac videns res vestras bene
utas et constantiam vestrae in Christum fidei. Quem- 6
dum igitur Christum Iesum dominum accepistis, ex
eius vitam agite radicibus in eo muniti eique super- 7
i (i. e. ita, ut vitam vestram componatis ad normam,
certissima Chr. institutione innititur) et confirmati in
quemadmodum estis edocti, grato animo in ea profi-
es. Videte, ne quis vos spoliet per philosophiam et 8
em) inanes fallacias (philosophiae) secundum placita
um ore tradita, secundum elementa religionis homi-
huius seculi accommodatae (i. e. imperfectioris) et non
dum Christum. Nam in eo inest omnis divinitatis 9

professus et a vinculis rei christianae causa eiusque cul-
, etiam eorum qui oculis eum non usurpaverint, susceptis
eos hortatur, ut in ea religione, quam acceperint, tuenda

14 τὰ παραπτώματα· ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμ
τοῖς δόγμασιν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν,
15 ἐκ τοῦ μέσου προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυ
μενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμ
16 φησίᾳ θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ. Μ
κρινέτω ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει ἢ ἐν μέρε
17 μηνίας ἢ σαββάτων, ἃ ἐστι σκιὰ τῶν μελ
18 σῶμα Χριστοῦ. Μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβ
ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλω
κεν ἐμβατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ
19 κὸς αὐτοῦ καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλὴν,
σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχ
20 συμβιβαζόμενον αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ
21 θάνετε σὺν Χριστῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων
22 ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε· „
γεύσῃ μηδὲ θίγῃς!“ ἃ ἐστι πάντα εἰς φ
χρήσει κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλί
23 πων; ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σοφία
σκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώ
τιμῇ τινι, πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

ΚΕΦ. ΙΙΑ.

1 Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ,
2 οὗ ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ
3 ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀπ

ut oculis usurpari possit, (al. omnis cultorum
eo tanquam corpore continetur s. in quo omnia
ei continentur) et per eum omnibus numeris estis 10
ui caput est omnis imperii et potestatis; per quem 11
mcisio vobis contigit non manu facta, corpore,
itatibus indulget, exuendo, (sed) circumcisio
lotionem sacram cum eo sepulti, cuius ope etiam 12
ati estis per fidem positam in efficacissima poten-
i eum e mortuis excitavit. Vos quoque mortuos 13
vestris et praeputio corporis libidinosi — vos
eo reddidit vivos, condonatis nobis omnibus pec-
ncta syngrapha nobis adversa suis placitis, quae 14
) nobis adversabatur et quam cruci suae affixam
tulit, exutis imperiis et potestatibus, acto de ipsis 15
signia imperii habebant) per eum triumpho pu-
gnominiae exposuit. Ne igitur quis vos iudicet 16
e in potu sive festis diebus sive noviluniis sive
endis, quae umbra (adumbrationes) sunt rerum 17
sed corpus est Christi. Ne quis vos palma 18
qui animo submisso (i. e. specie animi demissi)
et cultu angelorum, quae non vidit (nec vide-
investigando temere inflatus mente, quae a cor-
itatibus regitur nec potitur capite (constanter 19
um, qui caput est, — Christum), ex quo to-
, quod per iuncturas et vincula adiuvatur et
incrementa capit divina. Si mortui estis cum 20
mentari illi religioni, quid tanquam ad eam vi- 21
amini dogmata: ne tangas neque gustes neque
" quae omnia valent ad perniciem abusu se- 22
aecepta et placita hominum? quippe quae spe- 23
n sapientiae prae se ferunt (quae cernitur) in
voluntario et modestia (simulata) et duritie cor-
in re quadam honesta, ut corporis libidinibus

CAP. III.

ur simul cum Christo resuscitati estis, subli- 1
irate, ubi Christus est ad dextram Dei collo-
imiora cogitate, ne terrestria (cogitate). Nam 2.3
s et vita vestra (beata) cum Christo apud Deum

---

t falsos caveant doctores: 24—II, 12. docet, ipsis per
ram cum Iesu quasi sepultis vanas stultasque homi-
nes omnino esse *mittendas*; ad sublimiora quaeris

9 βλασφημίαν, πᾶσαν κακίαν· ἐκβαλόντες τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν τοῖς
10 πράξεσιν αὐτοῦ καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ
11 κτίσαντος αὐτόν· ὅπου οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης,
12 δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός. Ἐνδύσασθε οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην,
13 πραότητα, μακροθυμίαν· ἀνεχόμενοι ἀλλήλων καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ μομφήν· καθὼς
14 καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς· ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ὅ ἐστι σύνδεσμος τῆς
15 τελειότητος· καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι·
16 εὐχάριστοι γίνεσθε. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ θεῷ·
17 καὶ πᾶν ὅ,τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου Ἰησοῦ εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ.
18 Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν ὑμῶν, ὡς ἀνῆκεν
19 ἐν κυρίῳ. Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα· τοῦτο γὰρ εὐάρεστόν ἐστι
21 Οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσι.
22 Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν ἁπλότητι καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ Χριστῷ·

dita; quando Christus apparuerit, vita vestra, tum 4
quoque cum eo splendore insignes apparebitis.
Enecate igitur membra vestra terrena, (quae ad res 5
tur terrenas) scortationem, impuritatem, animi per-
tionem (al. libidinem), libidinem pravam et habendi
itatem, quippe qui est simulacrorum cultus, propter 6
ira Dei immorigeros supervenit homines; quibus de- 7
os quoque aliquando vixistis, quum inter eos (gen-
viveretis; nunc autem vos quoque haec omnia depo- 8
iram, iracundiam, malitiam, calumniam, turpe dicta
re vestro missa; ne mendaciis vos invicem fallite, 9
vetere illo homine cum factis ei congruis atque induti 10
n illum, qui efformatur ad cognitionem (i. e. normam
atae rerum div. cognitionis) ad imaginem eius, qui
ereavit, ubi non valet Graecus et Iudaeus, circumci- 11
praeputium, barbarus, Scytha, servus, ingenuus,
omnia (omnis rerum, quae ad vitam beatam valent,
) atque in omnibus Christus. Induite igitur vobis, 12
mines Dei electi, sancti et adamati, tenerrimum mi-
ordiae sensum, benevolentiam, modestiam, lenitatem,
atiam, vos invicem ferentes vobisque ipsi condonan- 13
peccata), si quis de aliquo conquerendi habuerit ma-
a; quemadmodum etiam Christus vobis condonavit, sic
vos; prae his omnibus autem amorem, qui est vin- 14
a (et fons) perfectionis (al. perfectissimum); et illa 15
ti concordia in animis vestris regnet, ad quam etiam
i estis, ut unum efficeretis corpus; et grato sitis
(al. liberales). Doctrina Christi larga vobis insit 16
mplo ambitu inter vos domicilium suum figat) cum
a prudentia vosmet ipsis edocentibus et admonenti-
psalmis et hymnis et carminibus a Spiritu divino pro-
grate animis vestris Deo canentibus, et quidquid aga- 17
erbis factisve, omnia (agite) nomine domini Iesu gra-
Deo et patri per eum dicentes.
Vos, mulieres, submittite vos maritis, ut aequum est, 18
ente domini. Vos, viri, amate uxores vestras neque 19
e eas tractate. Vos, liberi, obedite parentibus ve- 20
omnibus in rebus; hoc enim Deo iudice valde pro-
. Vos, patres, ne ad iram vestros provocate liberos, 21
imum abiiciant. Vos, servi, obedite omnino domi- 22

---

dspirandum, ita ut tota vita exemplari a Christo proposito
ideat et inprimis morum integritati, sinceritati, clementiae
itati navent operam: 13—III, 18. mutua coniugum, paren-

ΠΑΥΛΟΥ

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ

ΚΕΦ. Α.

1 Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ
σαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ Ἰ
Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς
ρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
2 Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ
3 μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶ
λεήπτως μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τ
τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆ
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔμπροσ
4 καὶ πατρὸς ἡμῶν εἰδότες, ἀδελφοὶ ἠγαπημ
5 τῶν ἐκλογὴν ὑμῶν, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶ

ectus et Demas. Salutate fratres Laodiceae et Nym- 15
am illumque in domo eius coetum, et quando epistola 16
a apud vos fuerit recitata, facite, ut etiam in Laodi-
asium coetu recitetur, et illam e Laodicea efferendam ut
s quoque legatis; et dicite Archippo: rationem habe mu- 17
ris, quod accepisti per dominum, ut ei satisfacias. Sa- 18
atio hac mea manu Pauli. Memores sitis vinculorum
orum. Gratia vobiscum.

P A U L I

AD THESSALONICENSES

EPISTOLA PRIMA.

CAP. I.

Paulus et Silvanus et Timotheus coetui Thessalonicen- 1
am, qui Deum patrem et dominum Iesum Christum co-
, s. d. Gratia vobis et pax a Deo patre nostro et do-
no Iesu Christi (contingat).

Gratias agimus Deo omni tempore de vobis omnibus 2
memoriam vestram in precibus nostris recolentes, assidue 3
mores vestri operis a fide et laboris ab amore et pa-
ntiae a spe in domino nostro Iesu Christo reposita pro-
tae, teste Deo et patre nostro, probe scientes, fratres 4
Deo adamati, vestram electionem (accessum ad rel. chr.),
tam nostram de Messia doctrinam ad vos pervenisse 5
ut verbis solum constaret, sed etiam vim suam exse-
et et Spiritum sanctum donaret et firmissimam efficeret
suasionem, quemadmodum nostis, quales fuimus inter
propter vos. Et vos imitati estis nos et dominum 6

Paulus suo et Silvani et Timothei nomine Thessalonicensibus
ota quaevis apprecatur: I, 1. laudat fidem eorumque in rebus
ersis constantiam, ita ut ipsi similes facti fuerint, qui sine

προς υμας και πως επεστρεψατε προς τον
10 εἰδώλων δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ
τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγε-
κρῶν, Ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ
ἐρχομένης.

ΚΕΦ. ΙΙ.

1 Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ἀδελφοί, τὴν εἴσο-
2 δόν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν, ἀλλὰ κα-
ὑβρισθέντες, καθὼς οἴδατε, ἐν Φιλίπποις
μεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς
3 τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι. Ἡ γὰρ παρ-
4 ὐκ ἐκ πλάνης οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας οὔτε ἐ-
καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ π-
εὐαγγέλιον, οὕτω λαλοῦμεν· οὐχ ὡς ἀνθρω-
τες, ἀλλὰ τῷ θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς
5 Οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενή-
6 οἴδατε· οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας, θεὸς
ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν οὔτε ἀφ'
ἄλλων, δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς Χριστ-
7 ἀλλ' ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν.
8 θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα, οὕτως ὁμειρόμε-
κοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγ-
ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπη-
9 νησθε. Μνημονεύετε γάρ, ἀδελφοί, τὸ
καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζ-
μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν ἐκηρύξαμεν εἰς

etrina in multa calamitate cum gaudio a Spiritu sancto
citato admissa, ita ut exemplar exstiteritis omnibus, qui 7
Macedonia et Achaia fidem habent. A vobis enim pro- 8
eta doctrina domini non solum in Macedonia personuit
Achaia, sed etiam quovis in loco ut esset vestra illa,
ae Deum spectat, fides, emanavit, ita ut non opus habe-
mus quidquam dicere. Ipsi enim de nobis enarrant, 9
alem aditum habuimus ad vos, et quomodo ad Deum a
ulacris vos convertistis, ut Deum coleretis vivum et
rum atque exspectaretis e coelis filium eius, quem e 10
rtuis resuscitavit, Iesum, qui nos ab ira (al. poena a.
iseria) illa imminente liberat.

CAP. II.

Ipsi enim nostis, fratres, nos non frustra vos adiisse, 1
d qui antea Philippis multas calamitates et contume- 2
as, quemadmodum nostis, pertulissemus, libere Deo freti
octrinam divinam tradidimus, ut cum multis aerumnis
onflictantes laetam de Messia doctrinam apud vos doce-
mus. Institutio enim nostra non fraude (al. ex errore) 3
eque ex impuritate neque cum dolo fit, sed quemadmo- 4
m a Deo probati sumus, ut laeta de Messia nobis con-
ederetur doctrina, sic docemus, non tanquam hominibus
acere cupientes, sed Deo, qui animos nostros explorat.
eque enim unquam sermone usi sumus adulatorio, uti 5
stis; neque sub praetextu avaritiae, Deus testis est,
locemus); neque ab hominibus laudem quaerimus neque 6
vobis neque ab aliis, quamquam possumus graves esse,
Christi legati, sed mites inter vos nos gessimus. Quem- 7
modum nutrix suos ipsius liberos foveat, sic desiderio 8
stri flagrantes non solum laetam Dei doctrinam vobis
adere cupimus, sed etiam ipsam vitam nostram, propterea
od nobis estis adamati. Memineritis enim, fratres, la- 9
rem nostrum et molestiam; die nocteque opus facientes,
ne cui vestrum essemus molesti, laetam Dei doctrinam alta
ce vobis tradidimus. Vos testor ac Deum, quam sancte 10
probe et sine reprehensione inter vos, qui fidem habe-
, sumus versati; sicuti nostis, nos unumquemque ve- 11
um, uti pater suos ipsius liberos, admonere et cohortari

---

eri studio multas inter calamitates ac persecutiones non nisi
mmodi eorum ratione habita ad rem chr. eos perduxerit: 2-II, 16.

ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε
τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ
15 ἐκείνων τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων
τοὺς προφήτας καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων καὶ
16 θεοῖς μὴ ἀρεσκόντων καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων, κω
τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ
αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε· ἔφθασε δὲ
ὀργὴ εἰς τέλος.
17 Ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, ἀπορφανισθέν
πρὸς καιρὸν ὥρας, προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ,
ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν
18 μίᾳ. Διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς
λος καὶ ἅπαξ καὶ δὶς· καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶ
19 Τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος
οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν
20 αὐτοῦ παρουσίᾳ; Ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξ
χαρά.

ΚΕΦ. III.

1 Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν κατ
2 Ἀθήναις μόνοι καὶ ἐπέμψαμεν Τιμόθεον
ἡμῶν καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ καὶ συνεργὸ
εὐαγγέλιῳ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ στηρίξαι ὑμ
3 καλέσαι ὑμᾶς περὶ τῆς πίστεως ὑμῶν, τοῦ
σθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις· αὐτοὶ γὰ
4 εἰς τοῦτο κείμεθα· καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶ
λέγομεν ὑμῖν, ὅτι μελλόμεν θλίβεσθαι, καθ

testari, ut vitam agatis dignam Deo qui vos ad 12
ius regnum et gloriam vocat. Quapropter etiam 13
ulla intermissione Deo agimus gratias, quod do-
divinam, quam a nobis audistis, admissam exce-
a doctrinam hominum, sed, ut revera est, doctri-
, qui etiam in nobis fidem habentibus vim suam
Vos enim imitatores fuistis, fratres, coetuum 14
in Iudaea Christum profitentur Iesum, quoniam
que ab ipsis vestris popularibus eadem estis per-
emadmodum et ipsi a Iudaeis, qui et dominum 15
unt Iesum et prophetas et nos sunt persecuti et
placent et omnibus hominibus infesti sunt; qui 16
ibent, edocere Gentiles, ut beatitudine Messiana
, ut peccatorum suorum mensuram semper im-
sed postremo ira divina eos supervenit (al. asse-

vero, fratres, per breve tempus vobis orbati, 17
n animo, vehementius festinavimus (curavimus)
videre faciem cum multo desiderio. Quare ad vos 18
oluimus; ego quidem Paulus et semel et bis; et
t nos satanas. Quis enim nostra spes vel gau- 19
corona gloriae? an nonne etiam vos (eritis) co-
ino nostro Iesu in illo eius adventu? Vos enim 20
ria nostra et gaudium.

CAP. III.

re desiderium vestri quum non amplius sustineremus, 1
nis remanere nobis placuit, et Timotheum, fratrem 2
et Dei ministrum et adiutorem nostrum in laeta
loctrina misimus, ut confirmaret vos et de fide
lmoneret, ne quis in calamitatibus perturbaretur; 3
n nostis, hoc nobis esse fatale (pr. nos ad id esse
s); etenim quum apud vos essemus, vobis prae- 4
s, futurum esse, ut calamitatibus affligeremur,
odum et evenit et nostis). Hanc ob causam ego 5
lesiderium vestri non amplius sustinens misi (Ti-
), ut vestram fidem cognoscerem, ne forte Sata-
transversos egisset et labor noster esset irritus.
m modo Timotheus ad nos a vobis venisset lae- 6
le fide et amore vestro nuntium nobis attulisset

---

erio eos videndi flagrans, sed impeditus Timotheum ad
nandos in rebus div. miserat, ex quo reverso cogno-
constantiam, *quam ob rem* Deo gratias agit ea men-

10 οι υμας εμπροσθεν του θεου ημων νυκτ
ὑπερεκπερισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν
καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πί
11 Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν καὶ
Ἰησοῦς Χριστὸς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶ
12 ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύ
εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας καθάπερ καὶ ἡ
13 εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπ
σύνῃ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμ
ρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ μετὰ πάντ
αὐτοῦ.

ΚΕΦ. IV.

1 Λοιπὸν οὖν, ἀδελφοὶ, ἐρωτῶμεν ὑμ
καλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, καθὼς παρελάβε
τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν καὶ ἀρέσκειν
2 ρισσεύητε μᾶλλον· οἴδατε γὰρ τίνας παραγ
3 μεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. Τοῦτο γά
τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν· ἀπέχεσθαι
4 πορνείας· εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σ
5 ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμι
6 καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν· τὸ μ
καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδ
διότι ἔκδικος ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων
7 προείπομεν ὑμῖν καὶ διεμαρτυράμεθα. Οὐ
8 ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἁγιασ
οὖν ὁ ἀθετῶν οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ, ἀλ

sque bonam nostri memoriam semper servare desiderio
s videndi flagrantes, quemadmodum nos quoque vos; ob 7
c solatio sumus recreati, fratres, de vobis in omnibus
amitatibus et angustiis nostris per illam vestram fidem;
m nunc vivimus, si vos in domino profitendo sitis con- 8
ntes. Quamnam enim gratiam Deo referre possumus 9
vobis ob summam illam laetitiam, quam propter vos
ram Deo nostro (al. Deo probatam, piam) percipimus
e nocteque enixissime petentes, ut vestram faciem vi- 10
amus et ea, quae fidei vestrae desint, suppleamus? Ipse 11
item Deus et pater noster et dominus noster Iesus Chri-
us nostrum ad vos iter fortunare; vos vero dominus im- 12
ere et abundare mutuo erga vos invicem et erga omnes
nore, quemadmodum nos quoque erga vos, ut animos ve- 13
ros confirmet irreprehensos (i. e. ut sitis irreprehensi)
nctitate iudice Deo et patre nostro in adventu domini
stri Iesu cum omnibus sanctis suis.

CAP. IV.

Caeterum igitur, fratres, rogamus vos atque horta- 1
ur per dominum Iesum, quemadmodum a nobis accepi-
is, quomodo vitam vestram conformare debetis et Deo
acere, ut magis proficiatis; nostis enim quaenam prae- 2
ipta vobis per dominum Iesum dedimus. Haec enim est 3
ei voluntas, sanctimonia vestra; ut a scortatione vos abs-
neatis; ut quisque vestrum suam ipsius uxorem (al. cor- 4
is) sancte honesteque sibi parare sciat, non indulgendo 5
apiditatibus, sicuti etiam Gentiles, qui Deum non cogni-
m habent (indulgent); ne quis modum excedat et fra- 6
em suum in negotiis defraudet, propterea quod dominus
e his omnibus ultor est, quemadmodum et antea vobis
ximus et graviter admonuimus. Non enim Deus nos 7
ocavit, ut impuritati operam navaremus, sed ut sancte
veremus. Igitur qui contemnit (np. placita mea), non 8
minem contemnit, sed Deum, qui vel Spiritu suo sancto
s impertiit.

De amore autem erga fratres non opus habetis, ut 9
bis scribam; ipsi enim vos a Deo estis edocti mutuo

, ut maiora capiant incrementa; 17—III, 13. avocare eos studet
scortatione castitatem iis commendans; laudat eorum beneficen-
m hortaturque eos ad caritatem et negotia sua diligenter tra-

14 μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. Εἰ γὰρ πιστεύομεν
ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ θεὸς τοὺ
15 διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ. Τοῦτο γὰ
ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ
εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου οὐ μὴ φ
16 κοιμηθέντας. Ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κ
φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ κα
οὐρανοῦ καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσ
17 ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅ
ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τ
18 ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθ
ρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

ΚΕΦ. Ε.

1 Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν,
2 χρείαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι· αὐτοὶ γὰρ ἀκ
ὅτι ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης, ἐν νυκτὶ
3 Ὅταν λέγωσιν· Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τ
αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν
4 ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. Ὑμεῖς δὲ,
ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτ
5 πάντες γὰρ ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ
6 ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους. Ἄρα οὖν μὴ
7 ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ
γὰρ καθεύδοντες νυκτὸς καθεύδουσι καὶ οἱ
8 [illegible]

amore amplecti; etenim facitis et praestatis hoc omni- 10
fratribus qui in universa Macedonia versantur. Hor-
ur autem vos, fratres, ut magis magisque proficiatis,
onorem appetatis in vitam agendo quietam, vestra tra- 11
do negotia vestrisque manibus opus faciendo, quem-
odum vobis mandavimus, ut honeste viveretis in ocu- 12
exterorum (a sacris chr. alienorum) nec ullius indige-
s ope (al. nec ulla re indigeretis).

Nolumus autem vos ignorare, fratres, de iis qui 13
m obierunt, ne tristes sitis, ut etiam reliqui spe de-
tuti. Si enim nobis persuasum habemus, Iesum mor- 14
um esse et resurrexisse, sic etiam (ex nostra persuasio-
) Deus mortuos per Iesum cum ipso ducet (al. Deum —
turum esse, persuasum habebimus). Hoc enim vobis 15
imus ex mandato domini, nos, qui vivimus, qui relin-
imur ad adventum domini exspectandum, minime mor-
s esse antecessuros. Nam ipse dominus signo dato per 16
em principis geniorum coelestium et per tubam Dei
cendet de coelo et qui Christum profitentes mortui sunt,
urgent primum; tum nos qui vivimus, qui relinquimur, 17
ul cum iis nubibus vecti obviam domino in aërem ra-
mur, et sic semper cum domino versabimur. Quin his 18
tis vos invicem recreate.

CAP. V.

De tempore autem et opportunitate, fratres, non 1
s habetis, ut ad vos perscribam; ipsi enim accurate no- 2
, diem domini ut fur, nocte sic esse venturum. Quan- 3
dicant: res nostrae salvae sunt atque in tuto, tum
ntina iis imminet pernicies, ut partus dolor uterum
ati, nec effugient. Vos vero, fratres, non estis in te- 4
ris, ut dies illa vos ut fur occupet; omnes enim vos 5
s et diei estis participes; neque nox neque tenebrae
premunt. Itaque ergo ne dormiamus, ut etiam reli- 6
, sed vigilemus simusque sobrii. Nam qui dormiunt, 7
u dormiunt, et qui inebriantur, noctu inebriantur.
autem diei participes sobrii simus loricam induti fidei 8
moris et galeam, spem salutis; nam Deus nos non de- 9

---

la: IV, 1—12. non est Christianorum mortuos, ac si prorperiissent, lugere neque angi sollicitudine, si adventu Christi amplius es in vivis; nam spes Christianorum non solum ad , sed etiam ad futuram pertinet vitam: etiam mortui in vi- redibunt, ut vitae beatae *fiant* participes. Attamen nemo

ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ θεὸς τοὺς
15 διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ. Τοῦτο γὰρ
ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ
εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου οὐ μὴ φθ
16 κοιμηθέντας. Ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κε
φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ κατ
οὐρανοῦ καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσο
17 ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅμ
ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τ
18 ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα
ρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

ΚΕΦ. V.

1 Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν,
2 χρείαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι· αὐτοὶ γὰρ ἀκ
ὅτι ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης, ἐν νυκτὶ οὕ
3 Ὅταν λέγωσιν· Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τό
αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥςπερ ἡ ὠδὶν
4 ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. Ὑμεῖς δὲ,
ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτη
5 πάντες γὰρ ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ
6 ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους. Ἄρα οὖν μὴ
7 ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ

avit irae (poenis div.), sed saluti comparandae per do-
um nostrum Iesum Christum, qui pro nobis est mor- 10
, ut sive vigilaremus sive dormiremus, simul cum eo
remus. Quapropter vos invicem cohortemini et, quem- 11
odum etiam facitis, alter alterius augeat salutem.
Rogamus autem vos, fratres, ut videatis (al. ratio- 12
habeatis eorum) eos qui inter vos laborant (docto-
et sacra vestra regunt ex mente domini vosque ad- 13
ent, et ut maximi eos faciatis cum amore ob illud
m opus. Mutuae concordiae studete. Hortamur au- 14
vos, fratres: admonete dissolute viventes, consola-
i pusilli homines animi, operam ferte imbecillis, cr-
omnes estote lenes. Videte, ne quis cuipiam malum 15
malo rependat, sed semper erga vos invicem et erga
nes honestum expetite. Semper laetamini; perpetuo 16. 17
dite preces; omni in re (al. quovis tempore) agite gra- 18
. Haec enim est voluntas Dei per Christum Iesum
is significata. Spiritum divinum ne exstinguite; affla- 19. 20
divinos ne pro nihilo habete. Omnia autem explora- 21
honestum tenete; ab omni improbitatis specie absti- 22
. Ipse autem Deus concordiae (auctor) vos sibi con- 23
et omnibus numeris absolutos, et animus vester et
na et corpus in adventu domini nostri Iesu Christi in-
a serventur, ut nihil possit reprehendi. Fidelis est 24
qui vos vocat, qui etiam faciet.
Fratres, precamini pro nobis. Salutate omnes fra- 25. 26
per osculum sanctum. Obtestor vos per dominum, 27
pistolam meam omnibus fratribus Deo sacris praele-
dam curetis. Gratia domini nostri Iesu Christi vobis 28
.

---

temporis momentum, quo Christus rediturus est. Hinc sem-
vigilandum: 13—V, 11. iubet eos reverentiam exhibere iis
sacra regunt, mutuo se amplecti amore et pio animo esse
Deum et Iesum Christum aliasque addit hortationes ac prae-
a.

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤ

ΚΕΦ. Ι.

1 Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τ
σαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρί
2 Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς
Ἰησοῦ Χριστοῦ.
3 Εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πά
ἀδελφοὶ, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπερ
ὑμῶν καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστ
4 εἰς ἀλλήλους, ὥςτε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμ
ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τῆς ὑπ
πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν κα
5 αἷς ἀνέχεσθε· ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσ
τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ
6 καὶ πάσχετε. Εἴπερ δίκαιον παρὰ θε
7 τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλίψιν καὶ ὑμῖν
ἄνεσιν μεθ᾽ ἡμῶν ἐν τῇ ἀποκαλύψει τ
8 ἀπ᾽ οὐρανοῦ μετ᾽ ἀγγέλων δυνάμεως
φλογὸς, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδό

PAULI
D THESSALONICENSES
EPISTOLA SECUNDA.

CAP. I.

aulus et Silvanus et Timotheus coetui Thessalonicen- 1
m, qui Deum patrem nostrum et dominum Iesum Chri-
m profitentur, s. d. Gratia vobis et pax a Deo patre no- 2
et domino Iesu Christo (contingat).
Gratias agere debemus Deo semper de vobis, fratres, 3
par est, quod fides vestra incrementa capit eximia et
or uniuscuiusque omnium vestrum erga vos invicem ab-
lat, ita ut nosmetipsi de vobis gloriemur in coetibus 4
propter constantiam vestram et fidem in omnibus ve-
is persecutionibus et calamitatibus, quas sustinetis, id 5
d argumento est iusti Dei iudicii (al. remunerationis,
poenae, quae sumitur a rei chr. adversariis,), ut di-
habeamini regno divino, pro quo vel mala perfertis.
uidem iustum est apud Deum rependere iis qui vos 6
amitatibus premunt calamitatem, et vobis qui urge- 7
ii calamitatibus quietem nobiscum in adventu domi-
Iesu de coelo cum angelis, qui potentiam eius illu-
ant, per ignem flammeum, qui vindictam sumit de iis 8
Deum non norunt et laetae doctrinae domini no-
Iesu non obediunt, quippe qui poenam solvent aeter- 9
n perniciem, a facie domini remoti et magnificentia
s potentiae, quando venerit, ut inter homines ipsi 10
secratos (al. per homines etc.) honore et inter
nes qui ipsi fidem habuerint (al. circumdatus omni-

aulus suo, Silvani et Timothei nomine dicta salute, I, 1. 2.
agit Deo ob fidem Thessalonicensium et constantiam ca-
tibus ob Christum perlatis corroboratam; nam pios manent

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕ

ΚΕΦ. Ι.

1 Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ
σαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρίῳ
2 Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς
Ἰησοῦ Χριστοῦ.
3 Εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάν
ἀδελφοὶ, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπερα
ὑμῶν καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστο
4 εἰς ἀλλήλους, ὥςτε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖ
ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τῆς ὑπο
πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ
5 αἷς ἀνέχεσθε· ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσε
τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ
6 καὶ πάσχετε. Εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ
7 τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλίψιν καὶ ὑμῖν
ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ ἀποκαλύψει τ
8 ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμεως α

PAULI
AD THESSALONICENSES
EPISTOLA SECUNDA.

CAP. I.

aulus et Silvanus et Timotheus coetui Thessalonicen- 1
m, qui Deum patrem nostrum et dominum Iesum Chri-
m profitentur, s. d. Gratia vobis et pax a Deo patre no- 2
et domino Iesu Christo (contingat).
Gratias agere debemus Deo semper de vobis, fratres, 3
par est, quod fides vestra incrementa capit eximia et
or uniuscuiusque omnium vestrum erga vos invicem ab-
lat, ita ut nosmetipsi de vobis gloriemur in coetibus 4
propter constantiam vestram et fidem in omnibus ve-
is persecutionibus et calamitatibus, quas sustinetis, id 5
d argumento est iusti Dei iudicii (al. remunerationis,
poenae, quae sumitur a rei chr. adversariis,), ut di-
habeamini regno divino, pro quo vel mala perfertis.
uidem iustum est apud Deum rependere iis qui vos 6
mitatibus premunt calamitatem, et vobis qui urge- 7
i calamitatibus quietem nobiscum in adventu domi-
Iesu de coelo cum angelis, qui potentiam eius illu-
nt, per ignem flammeum, qui vindictam sumit de iis 8
Deum non norunt et laetae doctrinae domini no-
Iesu non obediunt, quippe qui poenam solvent aeter- 9
perniciem, a facie domini remoti et magnificentia
potentiae, quando venerit, ut inter homines ipsi 10
secratos (al. per homines etc.) honore et inter
es qui ipsi fidem habuerint (al. circumdatus omni-

---

aulus suo, Silvani et Timothei nomine dicta salute, I, 1. 2.
as agit Deo ob fidem Thessalonicensium et constantiam ca-
atibus ob Christum perlatis corroboratam; nam pios manent

ΚΕΦ. ΙΙ.

1 Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, ὑπὲρ
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡμῶν
2 ἐπ' αὐτὸν εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι
νοὸς μήτε θροεῖσθαι μήτε διὰ πνεύματος
μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέ
τοῦ κυρίου. Μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατ
πον· ὅτι, ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶ
λυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς
4 ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πα
θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸ
θεὸν καθίσαι ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν, ὅτι
5 Οὐ μνημονεύετε, ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς
6 ὑμῖν; Καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε εἰς τὸ
7 αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. Τὸ γὰρ μυστ
γεῖται τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχων ἄρτ
8 γένηται· καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ
κύριος Ἰησοῦς ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ
9 καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσ
ἐστιν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ σα
10 δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασι ψεύδου
ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις
ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τ
11 τούς. Καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ
12 πλάνης εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδε

is fidem habentibus) admiratione afficeretur, (nam illud
iod vobis dedimus testimonium assensu comprobatum est,)
c illo (solemni). Quem in finem etiam pro vobis sem- 11
r preces fundimus, ut Deus noster vos dignos habeat
la vocatione (= vita beata) et omnem bonitatem, quae
si placet, munusque fidei potenter perficiat, ut nomen 12
mini nostri Iesu per vos et vos per eum illustremini pro
ratia Dei nostri et domini Iesu Christi.

CAP. II.

Rogamus autem vos, fratres, de adventu domini nostri 1
su Christi et nostra ad eum congregatione, ne repente 2
rturbemini (et sic) de mentis statu deiecti neque terrore
reutiamini neque per Spiritum (al. hominem afflatum
v. simulantem) neque per vocem (doctrinam, institutio-
em) neque per epistolam tanquam per nos (consignatam),
t: venit illa domini dies. Ne quis ullo modo vos decipiat; 3
m, nisi primum defectio illa locum habuerit et innotuerit
nprobissimus, perdidissimus, adversarius ille et qui sese
fert contra quemvis quem vocant Deum sive sanctum, 4
ut in templo Dei tanquam Deus considat (pro Deo sese
enditans), qui Deus haberi velit.... Nonne meministis, me, 5
uum adhuc essem apud vos, haec dixisse? Et nunc quod 6
m impediat (np. quo minus prodeat) nostis, ut suo ipsius
mpore palam prodeat. Clandestinum enim illud improbi- 7
tis iam vim suam exserit, modo is qui ad hoc usque tem-
s impedit e medio fuerit sublatus; et tum improbus ille 8
lucem prorumpet, quem dominus Iesus halitu oris sui
rdet et adspectabili suo adventu vi sua privabit, cuius ad- 9
entus pro efficacia mali daemonis conspicuus erit in omni-
s potenter factis, miraculis et prodigiis ementitis omnique 10
iustitiae fraude in iis qui pereunt, propterea quod amorem
uem veritas suadet non admiserunt, ut ad salutem pertin-
erent. Et hanc ob causam Deus vim fraudis iis immittet, 11
a ut mendacio fidem habeant, ut omnes qui veritati fidem 12
on habuerint, sed sibi placuerunt in iniustitia, condemnen-
ur. Nos autem Deo semper gratias agere debemus de vo- 13

---

saemia, impios irreparabile damnum adventu salvatoris: 3—12.
onet eos, ne ulla re, ne epistola quidem Pauli nomine
ofecta, perturbentur, dominum iam in eo esse, ut adve-
at; quod tunc demum fieri possit, si impietas, defectio a Deo,
tus simulacrorum ulterius progredi nequeant. Tunc locum
bebunt poenae divinae. Sed gratias deberi, pergit, Deo, quod

17 ἐν χάριτι παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας
ἐν παντὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ἀγαθῷ.

ΚΕΦ. III.

1 Τὸ λοιπὸν προσεύχεσθε, ἀδελφοὶ, περ
ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζηται
2 πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν
3 πονηρῶν ἀνθρώπων· οὐ γὰρ πάντων ἡ πί
δέ ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς καὶ
4 τοῦ πονηροῦ. Πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ
5 ἃ παραγγέλλομεν ὑμῖν, καὶ ποιεῖτε καὶ πε
κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τ
6 θεοῦ καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ Χριστοῦ.
μεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, ἐν ὀνόματι τοῦ
Ἰησοῦ Χριστοῦ στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ πα
ἀτάκτως περιπατοῦντος καὶ μὴ κατὰ τὴν π
7 παρέλαβον παρ' ἡμῶν. Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε
8 μεῖσθαι ἡμᾶς· ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑ
ρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ'
μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι πρ
9 βαρῆσαί τινα ὑμῶν, οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐ
ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μι
10 Καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρη
11 ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθ
μεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀ
12 ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. Τοῖ

, fratres a Domino amati, quod Deus ab initio vos sibi
git ad salutem per sanctitatem quam Spiritus dat di-
us et fidem quam veritas efflagitat consequendam;
quod vos vocavit per laetam, quam nos tradimus, de 14
asin doctrinam, ut vobis compararetis beatitudinem, qua
minus noster Iesus Christus fruitur.
Itaque ergo, fratres, constantes estote et firmiter te- 15
te praecepta, quae educti estis sive per vocem sive per
istolam nostram. Ipse autem dominus noster Iesus Chri- 16
s et Deus paterque noster, qui amavit nos et solatium
ternum bonamque spem benigne dedit, solatio vestros 17
igat animos et in quovis recte facto et dicto confirmet.

CAP. III.

Quod reliquum est, fratres, preces fundite pro nobis, 1
doctrina domini propagetur et celebretur, quemadmodum
am apud vos, et ut nos liberemur ab hominibus facinoro- 2
et improbis; nam non omnes fidem praestant. Fidelis 3
tem dominus est, qui vos confirmabit et tutos praestabit
malo genio. Per dominum autem nobis persuasum habe- 4
is de vobis, vos quae vobis praecepimus, et facere et
turos esse. Dominus autem animos dirigat vestros ad 5
i amorem et patientiam Christi (imitandam). Mandamus 6
tem vobis, fratres, auctoritate domini nostri Iesu Christi,
a quovis fratre, qui dissolutam agit vitam nec praecepto,
od a nobis acceperunt, congruam, vos cohibeatis (i. e.
nsuetudinem eiusmodi fugiatis). Ipsi enim nostis, quo- 7
do nos imitari debeatis; nam non dissolutam inter vos
am viximus neque gratis ab aliquo panem edimus, sed in 8
ore et molestia dies noctesque opificium exercentes, ne
i vestrum essemus molesti; non quod non haberemus po- 9
tatem, sed ut nosmetipsos exemplum vobis imitandum
remus. Etenim quum essemus apud vos, hoc vobis man- 10
vimus: si quis laborare nolit, ne cibum quidem capiat.
dimus enim, quosdam inter vos dissolutam agere vitam 11
giendo laborem, sed male sedulos. Sed eiusmodi homi- 12
nus praecipimus et hortamur per dominum nostrum Iesum
ristum, ut quiete laborando suum ipsorum panem edant

, Christianos, vitae beatae destinavit, petitque ab eis, ut fidem
vent et precibus a Deo flagitent auxilium: II, 1—17. III, 6.
itat eos, ut immorigeros, qui inter eos versentur, ac otio de-
iaque diffluentes fugiant, nisi ad meliorem frugem redierint:

ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν.

ΠΑΥΛΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤ

ΚΕΦ. Ι.

1 Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ κατ'
σωτῆρος ἡμῶν καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ, τῆς
2 Τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει. Χάρις,
ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ Χριστοῦ Ἰη

ctum ipsi sibi acquirant). Vos vero, fratres, ne recte 13
ndo defatigemini. Sin autem quis dicto nostro per hanc 14
stolam significato audiens non est, hunc notate (al. huius
men vobis adnotate litteris ad me dandis illud mihi indi-
uri, np. interpunctio locata post ἡμῶν;) nec consuetu-
em cum eo habete, ut mutetur in melius; nec tanquam 15
stem eum ducatis, sed tanquam fratrem admonete. Ipsa 16
rò dominus (auctor) concordiae (al. beatitudinis aeternae)
r omne tempus quovis modo vobis det concordiam: domi-
s vobiscum omnibus.

Salutatio hac mea manu Pauli, quod signum est in 17
avis epistola (np. epistolam esse genuinam); sic scribo.
ratia domini nostri Iesu Christi vobis omnibus adsit. 18

PAULI
AD TIMOTHEUM
EPISTOLA PRIMA.

CAP. I.

Paulus apostolus Iesu Christi ex Dei servatoris nostri man- 1
ato et Iesu Christi, spei nostrae, Timotheo genuino per fidem 2
ato (al. veri nominis discipulo in religione) s. d. Gratia,
isericordia, pax a Deo patre nostro et Iesu Christo domi-
o nostro (tibi contingat).

Quemadmodum te iter faciens in Macedoniam, ut 3
phesi permaneres, hortatus sum, ut quosdam admoneres,
e aliena docerent nec fabulis et stemmatibus infinitis ope- 4
am darent, quippe quae contentiones potius praebeant quam

---

gnificat, quamvis epistolam sua ipsius manu signatam pro ge-
uina esse habendam, ac desinit in bonis pro iis votis. 7—18.
Paulus Timotheo suo fausta quaevis apprecatus exhortatur

τωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατραλῴα
10 λῴαις, ἀνδροφόνοις, πόρνοις, ἀρσενοκοίτ
δισταῖς, ψεύστοις, ἐπιόρκοις καὶ εἴ τι ἕτε
11 νοῦσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται, κατὰ τὸ ε
12 δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐ
ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ Ἰη
13 ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο θέμενος εἰς
πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην
14 ἀλλ' ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπ
πλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετ
15 ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· πιστὸς ὁ λό
ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦ
16 κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰ
διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδ
17 Χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν πρὸς ὑ
μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν α
18 βασιλεῖ τῶν αἰώνων, ἀφθάρτῳ ἀοράτῳ μ
καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων
Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σο
μόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προ
19 στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν
καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἣν τινὲς ἀπωσάμ
20 πίστιν ἐναυάγησαν, ὧν ἐστιν Ὑμέναιος κ
οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθ
φημεῖν.

ementa rerum divinarum per fidem capienda, (sic nunc
ue te rogatum esse velim). — Finis autem institutionis 5
amor e puro animo et recti conscientia et fide infucata
ectus, a quibus quidam aberrantes ad inanes deflexerunt 6
utationes, qui legis interpretes esse volunt nescientes 7
ie quae dicant neque quaenam confirment; novimus au- 8
, legem esse bonam, si quis ea rite (ex mente legis)
ur, hoc sibi persuasum habens, iusto (probo) legem non 9
propositam, sed legis violatoribus atque inobedientibus,
iis et peccatoribus, nefariis et profanis, patricidis et ma-
idis, homicidis, scortis, cinaedis, plagiariis, menda- 10
s, periuris et si quid aliud sanae disciplinae adversatur,
ndum laetam de Messia doctrinam, quae splendidam 11
nittit felicitatem Deo beato auctore ad homines perfe-
lam, quae mihi concredita est; atque ei qui viribus me 12
ruxit, Christo Iesu gratias habeo, quod fidum me duxit
iere demandato ei qui antea maledicus in res sacras 13
ist.) et insectator eram ac superbus; at misericordia
i contigit, quoniam inscius feci alienus a fide (al. chri-
nae religionis notitia); sed gratia domini nostri cum fide 14
more, qui in Christo Iesu est, longe fuit copiosior; fide 15
ique assensu digna est vox, Christum Iesum venisse in
ndum, ut peccatores servaret, quorum ego primus sum;
ropterea misericordia mihi contigit, ut in me primo Ie- 16
Christus summam, qua est, patientiam illustraret ex-
lo iis qui fidem in eo essent collocaturi, ut ad vitam
ingerent aeternam; regi autem mundi universi, immor- 17
haud adspectabili soli Deo honor et gloria (tribuatur)
eternum! Utique! — Hoc autem praeceptum commendo 18
, fili Timothee, secundum spem antea de te conceptam
auguriis de te conceptis convenienter), ut ad eam
esta fungaris militia fidem habendo rectique conscien-
, qua quidam repudiata circa fidem naufragium passi 19
, e quorum numero est Hymenaeus et Alexander, quos 20
anae tradidi, ut conviciis (rel. ch.) proscindere de-
erent.

, ut videat, ne erroneae ac falsae in coetu Ephesino propa-
ur doctrinae; ne nimium tribuatur legi mosaicae, qua, quam-
n per se bona est, Christiani facile possint carere, quum
atoribus tantum proposita sit, quod suo ipsius exemplo illu-
. Religio chr. ad vitam beatam sufficit: I, 1—20. exponit de

5 σωσηναι και εις επιγνωσιν αληθειας ελ
θεος, εις και μεσιτης θεου και ανθρωπ
6 Χριστος Ιησους ο δους εαυτον αντλυτρον
7 το μαρτυριον καιροις ιδιοις, εις ο ετεθην
αποστολος, (αληθειαν λεγω, ου ψευδομαι
8 εθνων εν πιστει και αληθειαι. Βουλομαι
σθαι τους ανδρας εν παντι τοπω επαιρον
9 ρας χωρις οργης και διαλογισμου· ως
γυναικας εν καταστολη κοσμιω μετα αιδο
συνης, κοσμειν εαυτας μη εν πλεγμασιν
10 η ιματισμω πολυτελει, αλλ', ο πρεπει γυ
11 λομεναις θεοσεβειαν, δι' εργων αγαθων.
12 μανθανετω εν παση υποταγη· διδασκειν
επιτρεπω ουδε αυθεντειν ανδρος, αλλ' ει
13 Αδαμ γαρ πρωτος επλασθη, ειτα Ευα·
14 ηπατηθη, η δε γυνη απατηθεισα εν πα
15 σωθησεται δε δια της τεκνογονιας, εαν μει
και αγαπη και αγιασμω μετα σωφροσυνης

ΚΕΦ. III.

1 Πιστος ο λογος· Ει τις επισκοπης ο
2 εργου επιθυμει. Δει ουν τον επισκοπ
ειναι, μιας γυναικος ανδρα, νηφαλιον, σω
3 φιλοξενον, διδακτικον, μη παροινον, μη
4 αισχροκερδη, αλλ' επιεικη, αμαχον, αφ
ιδιου οικου καλως προισταμενον, τεκνα

CAP. II.

Hortor igitur primum omnium, ut preces fiant, depre- 1
iones, supplicationes, gratiarum actiones pro omnibus
ninibus, pro regibus et omnibus qui dignitate sunt con- 3
cui (= magistratus gerunt), ut placidam et tranquillam
mus vitam in summa pietate et honestate. Hoc enim 3
crum est et acceptum apud servatorem nostrum Deum,
omnes homines vult servatos et cognitionem veritatis 4
ecutos. Unus enim Deus, unus etiam interpres Dei et 5
ainum, homo Christus Iesus, qui semetipsum pretium 6
emtionis pro omnibus dedit; testimonium suo tempore
ibendum, ad quod ego praeco constitutus sum et legatus, 7
rum dico, non mentior,) doctor gentilium cum fide et
itate. Volo igitur preces fundere viros in quovis loco 8
etas tollentes manus procul ab ira et contentione; eodem 9
Io etiam mulieres habitu honesto cum pudore et modestia,
etipsas ornare non cincinnis vel auro vel margaritis vel
timento pretioso, sed, quod convenit mulieribus quae 10
atem profitentur, recte factis. Mulier tacita discat cum 11
ma obedientia animo quam maxime submisso; docere 12
em mulieri non permitto neque imperare viro, sed quie-
esse (volo). Adamus enim primus formatus est, deinde 13
a. Atque Adamus non deceptus est, sed mulier decepta 14
em migravit; servabitur autem per liberorum procreatio- 15
m, si permanserint in fide et amore et sanctitate cum
destia.

CAP. III.

Fide digna vox illa: si quis antistitis munus appetit, 1
lcram rem concupiscit. Oportet igitur antistitem exper- 2
m esse reprehensionis, unius mulieris maritum, sobrium,
oderatum, decori studiosum, hospitalem, idoneum ad
cendum, non vinolentum, non petulantem, a sordido lucro 3
enum, sed facilem, non pugnacem, non argenti cupidum,
i suae ipsius domo bene praesit, liberos habeat obsequio- 4
s cum summa honestate; sin autem quis suae ipsius domo 5
acesse nescit, quomodo coetus Dei curam habebit? ne sit 6
cens plantatus (sacra chr. nuperrime edoctus), ne inflatus
iudicium incidat diaboli (al. ne in sinistra obtrectatorum

---

ratione et causis precum publicarum in primis pro magistra-
ta ac principibus: II, 1—7. quid viros deceat ac mulieres
er precandum et in publico conventu: 8—15. de episcopo-

βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται καὶ
σίαν ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

14 Ταῦτά σοι γράφω ἐλπίζων ἐλθεῖν π
15 ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν
στρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζ
16 καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας καὶ ὁμολογουμ
τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον· Θεὸς ἐφαν
ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις,
ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη

ΚΕΦ. IV.

1 Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑ
ἀποστήσονται τινὲς τῆς πίστεως προσέχ
2 πλάνοις καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων ἐν ὑ
3 λόγων κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνεί
των γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων ἃ ὁ
μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς
4 τὴν ἀλήθειαν· ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ κα
5 ἀπόβλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμε
6 γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως. Ταῦτ
τοῖς ἀδελφοῖς καλὸς ἔσῃ διάκονος Ἰησοῦ
τρέφων τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς

cia incurrat); oportet autem eum etiam testimonium 7
estum habere ab exteris, ne in vituperium incidat et
eum diaboli. Diaconos pariter honestos (esse oportet), 8
biliugues, non vino multo deditos, non turpis lucri stu- 9
os, arcanum fidei in pura habentes conscientia (cum re-
nis antea ignotae perfecta scientia recte factorum con-
atiam coniunctam habeant); verum hi quoque exploren- 10
primum, deinde constituantur diaconi, si irreprehensi
; mulieres eodem modo honestas, non calumniatrices, 11
as, in omnibus rebus fideles. Diaconi unius mulieris 12
o mariti, qui liberos suasque ipsorum domos bene re-
. Diaconi enim, provincia bene gesta, gradum (ad 13
a) sibimetipsis praeclarum faciunt multamque fiduciam
e, quae Christo Iesu nititur (sibi comparant).
Haec tibi scribo citius ad te venire sperans, sin vero 14
r, ut scias, quomodo tibi in domo Dei sit versandum, 15
e quae coetus est Dei vivi. Columna et fulcimentum 16
atis et qua in re uno ore consentiunt, magnum est illud
tis arcanum: Deus corpore indutus apparuit, compro-
s per Spiritum divinum, geniis conspectus coelestibus,
voce annuntiatus inter gentiles, creditus (fide dignus
ratus) in mundo, splendide (al. ad gloriam) sublatus
coelos).

C A P. IV.

Spiritus autem divinus diserte dicit, posteris tempori- 1
defecturos esse quosdam a fide aures praebendo spiriti-
fraudulentis malorumque doctrinis daemonum, qui per 2
ulationem mendacia loquuntur, suae ipsorum conscien-
notas habent inustas, matrimonium inire prohibent et 3
inere (iubent) ab alimentis, quae Deus cum gratiarum
one comedenda creavit iis qui fidem habent et verum
pexerunt. Nam quidquid a Deo creatum, bonum est 4
ue quidquam quod cum gratiarum actione sumitur ab-
ndum; sanctum enim redditur per vocem Dei (al. iussu 5
) et preces. His fratribus subditis honestus eris Iesu 6
isti minister, (qui) innutritus (est) fidei placitis et prae-
ae quam secutus es doctrinae. Profanas autem et aniles 7

, diaconorum (et diaconissarum) officiis, moribus eorum-
uxoribus, liberis ac re domestica agit: III, 1—13. ve-
de Christo, quam paucis refert, doctrinam omnibus docto-
s chr. diligenter servandam, sed falsas simulatorum, qui ver-
m lenociniis aliisque *malis artibus* nervum virtutis infriu-

12 Μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονεί
γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστρο
13 ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. Ἕως ἔρχομαι, πρό
14 σει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. Μ
σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφη
15 θέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου.
ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σοῦ ἡ προκοπὴ φαν
16 Ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ· ἐπίμεν
γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς

ΚΕΦ. Ε.

1 Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ πα
2 τέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς, πρεσβυτέ
3 νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ.
4 ὄντως χήρας. Εἰ δέ τις χήρα τέκνα
μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκο
ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις· τ
5 ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ἡ δὲ
μεμονωμένη ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεὸν καὶ
6 δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ
7 σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκε. Καὶ ταῦτα
8 ἀνεπίληπτοι ὦσιν. Εἰ δέ τις τῶν ἰδίων
οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται κ
9 χείρων. Χήρα καταλεγέσθω μὴ ἐλαττο
10 γεγονυῖα, ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή, ἐν ἔργοις καλ
νη· εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν,
ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ πα

ulas devita; exercitium autem tuum confer ad pietatem.
poris enim exercitatio ad breve tempus (al. parum) utilis 8
, sed pietas ad omnes res utilis est, quae huius vitae et
rae promissionem (praemia promissa) habet. Fide omni- 9
assensu digna est haec doctrina; hunc enim in finem 10
oramus et conviciis proscindimur, quod spem repositam
emus in Deo vivo, qui omnium hominum, inprimis eorum
fidem habent, servator est. Haec praecipe ac doce. 11
Ne quis iuventutem tuam contemnat; sed exemplum 12
ei fidelibus doctrina, vita, amore, fide, sanctitate.
m veniam, operam nava libros sacros recitando, con- 13
ando, docendo. Ne negliges illud in te beneficium, quod 14
to omine manibus a senioribus impositis tibi datum est.
e meditare, in his esto (totus), ut hi tui profectus 15
nibus innotescant (al. in omnibus rebus). Respice te 16
um tuamque doctrinam; in iis persiste. Hoc enim fa-
do et temetipsum servabis et auditores tuos.

CAP. V.

Seniorem ne obiurga, sed ut patrem admone, iunio- 1
ut fratres, matronas ut matres, virgines ut sorores 2
summa castitate. Viduas, quae vere sunt viduae, 3
ora. Si qua autem vidua liberos habet nepotesve, 4
m ipsorum domum pie colere primum discant gratias-
referre maioribus; hoc enim acceptum est iudice Deo.
e autem vere vidua et derelicta, in Deo spem habet 5
sitam et precibus votisque die nocteque vacat, sed lu- 6
osa viva mortua est. Atque haec praecipe, ut incul- 7
e sint. Sin vero quis suis atque inprimis domesticis 8
prospicit, fidem suam denegavit et peior est homine
m non habente. Vidua in numerum (publice alenda- 9
) referatur non minor sexaginta annos nata, unius viri
r, recte factis testata: (ut) si liberos nutrivit, si ho- 10
es excepit, si Dei cultorum lavit pedes, si calamita-
s pressis opem tulit, si cuivis recte facto operam de-
Iuniores autem aversare viduas; quando enim in de- 11
entum Christi diffluxerunt luxuria, nubere volunt, iu-
m (culpam) sustinentes, quod fidem ante datam fe- 12
runt; simul vero etiam inertes domus circumcursitare 13

---

opiniones sedulo cavendas esse docet: 14—IV, 11. accura-
sserit, quomodo Timotheus versari debeat in guberuando
, in *docendo*, *in convictu*, admonitionibus, de viduis pu-

σεπτῆς τιμῆς ἀξιοῦσθωσαν, μάκροθυ
18 λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ· λέγει γὰρ ἡ γραφ
τα οὐ φιμώσεις," καί· ἄξιος ὁ ἐργάτ
19 αὐτοῦ. Κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν
20 ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.
νοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ
21 ἔχωσι. Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ Θ
Ἰησοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα
22 χωρὶς προκρίματος μηδὲν ποιῶν κατὰ π
ρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει μηδὲ κοι
23 ἀλλοτρίοις. Σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. Μ
ἀλλ' οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχ
24 πυκνούς σου ἀσθενείας. Τινῶν ἀνθρώπ
πρόδηλοί εἰσι προάγουσαι εἰς κρίσιν· τι
25 λουθοῦσιν. Ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔρ
καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύνατ

ΚΕΦ. VI.

1 Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς
πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μ
2 θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται.
ἔχοντες δεσπότας μὴ καταφρονείτωσαν, ὅ
ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί
τοί, οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι.
καὶ παρακάλει.
3 Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ καὶ μὴ προσέρ

scunt; sed non solum inertes, verum etiam garrulae ac
ale sedulae loqui, quae non decet. Volo igitur iuniores 14
ubere, liberos procreare, rem domesticam administrare,
illam calumniandi occasionem dare adversario. Iam enim 15
iaedam declinarunt, ut Satanam sequerentur. Si quis 16
hristianus vel Christiana habet viduas, opem iis ferat nec
avetur coetus, ut iis quae vere sunt viduis ferat opem.
ui bene praesunt seniores, duplici digni habeantur (al. 17
mentur) honore, maxime qui instituendo et docendo la-
rant; nam scriptura sacra dicit: *) bovi trituranti os 18
on obdurabis canistro, et: „operarius sua dignus est
ercede." Contra seniorem accusationem ne accipias, nisi 19
obus tribusve testibus. Peccatores coram omnibus ar- 20
e, ut reliqui quoque sibi metuant. Obtestor te per Deum 21
Christum Iesum et electos genios coelestes, ut sine
aciudicio haec observes nihil agens partium studio du-
us. Manus cito ne cui imponas nec in societatem ve- 22
as alienorum peccatorum. Temetipsum sanctum serva.
e amplius aquam pota, sed modico utere vino propter 23
ntriculum tuum et crebras, quibus laboras, infirmitates.
orundam hominum peccata in aprico sunt, quae in iudi- 24
m eos producunt (al. ut iudicium quasi antecedant);
osdam vero etiam subsequuntur. Eodem modo etiam 25
cte facta in aprico sunt et quae aliter se habent latere
n possunt.

CAP. VI.

Quotquot iugo tenentur servi, suos ipsorum dominos 1
ovis honore ducant dignos, ne nomen Dei et doctrina
oscindatur conviciis. Quicunque autem christianos ha- 2
nt dominos, ne contemnant, quod fratres sunt, sed ma-
s (diligentius) praestent servitium, quod fidem (chr.)
ofitentur et adamati sunt (al. amore digni), qui beneficiae (al. officiis) operam navant. Haec doce ac praecipe.
Si quis alia docet nec ad sanam domini nostri Iesu 3
risti accedit et ad eam, quae ad pietatem ducit, do-
rinam, inflatus est nihil sciens, sed morbo disputandi et 4
rbis rixandi laborans, e quibus nascitur invidia, rixa,
ntumeliae, suspiciones pravae, simultates hominum mente 5

*) Deut. XXV, 4.
ice alendis, de stipendiis presbyterorum, peccatores castigando
deligendis rei ecclesiasticae ministris: 12—V, 25. quid praeiendum sit servis christianis; de fastu, arrogantia et avaritia

18 λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ· λέγει γὰρ ἡ γραφή
τα οὐ φιμώσεις," καί· ἄξιος ὁ ἐργάτ
19 αὐτοῦ. Κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν
20 ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.
νοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ
21 ἔχωσι. Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ Θ
Ἰησοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα
22 χωρὶς προκρίματος μηδὲν ποιῶν, κατὰ π
ρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει μηδὲ κοι
23 ἀλλοτρίοις. Σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. Μ
ἀλλ' οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχ
24 πυκνάς σου ἀσθενείας. Τινῶν ἀνθρώπ
πρόδηλοί εἰσι προάγουσαι εἰς κρίσιν· τι
25 λουθοῦσιν. Ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔρ
καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύνατ

ΚΕΦ. VI.

1 Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς
πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μ
2 θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται.
ἔχοντες δεσπότας μὴ καταφρονείτωσαν, ὅ
ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί
τοί, οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι.
καὶ παρακάλει.
3 Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ καὶ μὴ προσέρ

ruptorum atque alienorum a veritate, qui lucrum esse
atem opinantur. Desiste ab eiusmodi hominibus. Est 6
em lucrum magnum pietas cum animo sua sorte con-
to. Nihil enim in hunc mundum intulimus; manifestum 7
nos nihil posse efferre. Alimenta autem si habemus 8
egumenta, his erimus contenti. Quicunque autem in- 9
t divitiis, in periculum incidunt et laqueum et cupi-
tes multas temerarias et noxias, quippe quae homines
rudunt in perniciem atque interitum. Radix enim om- 10
m malorum est avaritia (sacra auri fames), qua qui-
deliniti aberrarunt a fide multisque semetipsos excru-
unt doloribus. Tu vero, o homo Dei, (al. Dei mini- 11
) haec fuge; sectare autem iustitiam, pietatem, fidem,
rem, patientiam, mansuetudinem; defungere honesto 12
fidei certamine, potire vita aeterna, ad quam vocatus
et (ad quam consequendam) praclaram illam professio-
n coram multis testibus edidisti. Cohortor te per Deum, 13
omnia vita donat, et Christum Iesum, qui coram
ntio Pilato egregium illud edidit testimonium, ut tue- 14
s hanc doctrinam integram incorruptam usque ad adven-
n domini nostri Iesu Christi, quem suo tempore osten-
beatus ille et solus dominus, rex ille regnantium et 15
minus dominantium, ille qui solus immortalitate frui-
, lucem inhabitat inaccessam, quem nullus hominum 16
lit nec potest videre, cui honor et potestas aeterna!
ique.

Divitibus huius seculi praecipe, ne superbiant nec 17
m ponant in divitiarum fallaciis, sed in Deo vivo, qui
bis omnia largiter fruenda praebet; ut recte agant, ab- 18
dent praeclare factis, liberales sint, sua cum aliis com-
nicent, in thesauro recondant sibimetipsis fundamen- 19
n praeclarum in posterum, ut vera illa vita potiantur
rmissima sibi iaciant fundamenta futuro tempori ad vi-
n aeternam consequendam.

O Timothee, tueare illud tibi concreditum devitando 20
fanas illas vaniloquentias et quaestiones falso nomina-
scientiae, quam quidam profitentes circa fidem naufra- 21
m fecerunt. Gratia Dei tibi adsit.

---

orum doctorum; quid divitibus sedulo proponendum et quam
titer vera Christi doctrina tuenda; de praemiis modestiae, be-
icentiae et constantiae fidei Christo habendae. VI, 1–21.

τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία, ἧς τ
ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως καὶ ἑαυτ
11 ὀδύναις πολλαῖς. Σὺ δὲ, ὦ ἄνθρωπε θε
φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, π
12 ὑπομονὴν, πραότητα· ἀγωνίζου τὸν κα
πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, ε
καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐ
13 μαρτύρων. Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ
ποιοῦντος τὰ πάντα καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ
14 σαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν
ρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον ἀνεπίλη
15 ἐπφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρισ
ἰδίοις καιροῖς ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνά
16 τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυρι
ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον,
ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται, ᾧ τιμὴ
νιον! Ἀμήν.

17 Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παρ
λοφρονεῖν μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀ
ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡμ
18 σίως εἰς ἀπόλαυσιν· ἀγαθοεργεῖν, πλο
19 καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικοὺς
ζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μ
λάβωνται τῆς ὄντως ζωῆς.

20 Ὦ Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξ

PAULI
D TIMOTHEUM
EPISTOLA SECUNDA.

CAP. I.

aulus legatus Iesu Christi per Dei voluntatem (consti- 1
tus) ratione habita vitae beatae, quae per Christum Ie-
m contigit, annuntiandae Timotheo filio suo adamato
d. Gratia, misericordia, pax a Deo patre et Christo Ie- 2
domino nostro (tibi contingat).

Gratiam habeo Deo, quem more maiorum puro ani- 3
veneror, quum perpetuo tui memoriam in precibus meis
e noctesque recolo desiderio te videndi flagrans, memor 4
arum lacrymarum, ut gaudio implear, in memoriam re- 5
eans infucatam, quae in te est, fidem, quippe quae pri-
um in avia tua Loide et matre tua Eunice fuit; sed
rsuasum mihi habeo, eam in te quoque inesse. Quam 6
causam tibi in memoriam revoco, ut illud Dei donum,
od in te est per manuum mearum impositionem, excites;
m Deus nobis non dedit spiritum (al. sensum) ignaviae, 7
d fortitudinis et amoris et modestiae. Ne igitur te 8
dear arcanae domini nostri doctrinae neque mei, qui
opter eum vinculis detineor, sed easdem, quas laeta de
essia doctrina, calamitates perfer auxilio adiutus Dei,
i nos servavit et voce, quae pium excitat sensum, in- 9
tavit, non ex factis nostris, sed pro suo ipsius decreto
gratia per Christum Iesum nobis data ante tempora
terna (al. ab antiquissimis inde temporibus), nunc au- 10

Paulus, salute dicta Timotheo suo, fidem eius collaudans et
iderio videndi flagrans exhortatur eum, ut fortiter cum
o calamitates subeat ob religionem christianam, quae

φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικο
15 Οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πά
16 Ἀσίᾳ, ὧν ἐστι Φύγελλος καὶ Ἑρμογένης.
κύριος τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλά
17 καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπῃσχύνθη, ἀλλ
18 Ῥώμῃ σπουδαιότερον ἐζήτησέ με καὶ εὗ
ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκεί
καὶ ὅσα ἐν Ἐφέσῳ διηκόνησε, βέλτιον σὺ

ΚΕΦ. ΙΙ.

1 Σὺ οὖν, τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τ
2 Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμο
μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθ
3 ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι. Σὺ
4 σον ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ.
τευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πρα
5 τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. Ἐὰν δὲ καὶ
6 στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ.
7 γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλα
8 ἃ λέγω· δώῃ γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐ
μόνευε Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκ
9 ματος Δαυὶδ κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, ἐ
μέχρι δεσμῶν ὡς κακοῦργος· ἀλλ' ὁ λόγ
10 δέδεται. Διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ

patefacta adventu servatoris nostri Iesu Christi, qui
rtem quidem vi sua privavit, vitam autem in lucem
tulit et immortalitatem per laetam suam doctrinam, ad 11
m propagandam ego praeco et legatus et doctor gen-
am sum constitutus; quam ob causam etiam haec pa- 12
, sed me non pudet; scio enim, cui sum confisus, et
suasum mihi habeo, posse eum id quod mihi concre-
m est (al. animam, mercedem, coronam vitae beatae,
ipulos,) ad illum usque diem servare. Formam habe 13
animo tuo obversetur) sanae, quam a me audisti, do-
ae cum fiducia et amore Christo Iesu digno: praeclarum 14
l tibi concreditum (i. e. doctrinam tibi commissam) ser-
per Spiritum sanctum, qui in nobis inest. Nosti hoc, 15
nes, qui in Asia sunt, e quibus est Phygellus et Her-
genes, me deseruisse. Misericordiam det (al. beneficiis 16
favore suo ornet) dominus Onesiphori domo, quod sae-
me recreavit nec vinculorum meorum puduit, sed, quum 17
mae esset, diligentius me quaesivit ac invenit; (det ipsi 18
minus, ut illo die (iudicii) a domino misericordiam ex-
riatur; (al. praemia s. salus ei contingat;) et quanta
hesi mihi praestitit, melius tu nosti.

CAP. II.

Tu igitur, mi fili, fortis esto per gratiam a Christo 1
u tibi concessam et quae audivisti coram multis testi-
s, haec trade hominibus fide dignis, quippe qui ad alios 2
oque edocendos erunt idonei. Tu igitur calamitates per- 3
r ut strenuus miles Iesu Christi. Nullus, qui militat, 4
tae implicatur negotiis, ut sufficiat ei qui exercitum
nscripsit. Verum etiamsi quis luctatur, non coronatur, 5
si legi convenienter luctatus fuerit. Labores susti- 6
entem agricolam oportet primum percipere fructus. Per- 7
nde quae dico; det enim dominus tibi in omnibus re-
s intelligentiam. In memoriam tibi revoca Iesum Chri- 8
m e mortuis resuscitatum, e stirpe Davidis ortum se-
ndum laetam, quam ego trado, doctrinam, in qua (pro- 9
ganda: al. propter quam) calamitates, vincula adeo per-
ro ut maleficus; sed doctrina divina non tenetur vincu-
. Hanc ob causam omnia sustineo propter electos, ut 10

---

mum spe immortalitatis ac beatitudinis erigit. Multos, qui
ecerant a re chr., luget: I, 1—18. instigat eum, ut omnibus
ibus in sacris christianis tuendis perseveret; nam eiusmodi ho-

16 μουντα τὸν λόγον τ
φωνῆς περιέστησε·
17 καὶ ὁ λόγος αὐτῶν
18 Ὑμεναῖος καὶ Φίλητ
χήσαν λέγοντες τὴν
19 τρέπουσε τὴν πιστῶν
τοῦ θεοῦ ἔστηκεν
κύριος τοὺς ὄντας α
20 πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ
οὐκ ἔστι μόνον σκεύ
καὶ ὀστράκινα, καὶ
21 Ἐὰν οὖν τις ἐκκαθά
εἰς τιμὴν, ἡγιασμέν
22 πᾶν ἔργον ἀγαθὸν
ἐπιθυμίας φεῦγε· δί
εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπ
23 καρδίας. Τὰς δὲ
24 μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ εἰδὼς, ὅτι γ
δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ'
25 ἀνεξίκακον, ἐν πραότ
νους, μή ποτε δῷ α
26 ἀληθείας καὶ ἀνανή
ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτ

II, 12. al. ἀρνησόμεθα
πιον τοῦ θεοῦ +. 17.

ipsi salutis per Christum Iesum paratae fiant participes
aeterna gloria. Fide digna est haec vox: si enim 11
mortui fuerimus, etiam una vivemus; si sustinemus, 12
una regnabimus; si denegamus, etiam ille nos ne-
bit; si perfidi sumus, ille fidus manet; nam semetipsum 13
gare non potest.

Haec admone obtestando per dominum, ne de verbis 14
tendant, id quod ad nullam utilitatem, (sed) ad de-
mentum valet auditorum. Operam da, ut temetipsum 15
ebens Deo probatum, operarium sine pudore, iustum
ae doctrinae dispensatorem (i. e. eum, qui recte versa-
in doctrina, quae verum exhibet, tradenda). Profanam 16
em vaniloquentiam devita; nam in impietate amplius
ficient eorumque doctrina ut gangraena pabulum habe-
(al. sermones — latius serpent), e quibus Hymenaeus 17
et Philetus, quippe qui a veritate aberrarunt dicendo 18
surrectionem iam factam esse, et fidem nonnullorum
ertunt. Attamen firmum illud fundamentum Dei con- 19
tit hanc notam habens impressam (al. hac inscriptione
natum): „Dominus suos novit," et: „abstinent ab in-
titia, quicunque nomen Dei invocat." In magna autem 20
mo non solum vasa aurea sunt et argentea, verum et-
n lignea et fictilia, et illa quidem ad honestum usum,
te autem ad inhonestum (al. minus honestum). Si quis 21
go se ipsum ab his purum servaverit (seiunxerit), vas
t honorificum, sacrum, admodum utile patrifamiliae,
mi honesto usui accommodatum. Iuveniles autem cupi- 22
tates fuge; sectare vero iustitiam, fidem, amorem, con-
diam cum iis qui dominum ex animo puro invocant.
ultas autem et inscitas quaestiones evita, quum pugnas 23
s excitare scias; servus autem domini non debet pug- 24
re, sed mitis esse erga omnes, aptus ad docendum, in-
riarum patiens, mansuete adversarios erudiens, num tan- 25
m (al. num forte) Deus mentem iis mutet ad verum
gnoscendum et ad mentis sobrietatem redeant ex illo
boli laqueo, qui (vivi) capti ab eo tenentur ita, ut
luntati illius obsequantur.

---

nes manere vitam beatam: II, 1—14. resistendum esse docet
is doctoribus nec inhiandum vanis opinionibus ac disceptatio-
ous et, ut dignus, mansuetus ac malorum patiens doctor eva-
, elaborandum: 15—26. quum improba impostorum progenies

5 θεοῦ, ἔχοντες μόρφω
6 ἠρνημένοι. Καὶ τ
εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες
γυναικάρια σεσωρευ
7 ποικίλοις, πάντοτε μ
8 σιν ἀληθείας ἐλθεῖν
καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστ
σταται τῇ ἀληθείᾳ,
9 ἀδόκιμοι περὶ τὴν
πλεῖον· ἡ γὰρ ἄνοια
10 ἡ ἐκείνων ἐγένετο.
διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ
11 κροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπ
παθήμασιν, οἷά μο
ἐν Ἀντιόχοις, οἵους
12 με ἐδιώκετο ὁ κύριο
13 βῶς ζῆν ἐν Χριστῷ
ἄνθρωποι καὶ γόητες
14 τες καὶ πλανώμενοι.
15 στώθης, εἰδὼς παρὰ
τὰ ἱερὰ γράμματα
16 σωτηρίαν διὰ πίστε
γραφὴ θεόπνευστος κ
ἔλεγχον, πρὸς ἐπανό
17 καιοσύνη, ἵνα ἄρτιος
ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισ

CAP. III.

Hoc autem probe teneas, ultimis diebus tempora fore 1
ilia. Erunt enim homines sui amantes, avari, non fe- 2
li, superbi, maledici, immorigeri parentibus, ingrati,
ani, ab amore alieni, foedifragi, calumniatores, in- 3
erantes, immites, honestatis non studiosi, proditores, 4
ervi, fastu inflati, voluptatis quam (pietatis) Dei aman-
s, speciem pietatis prae se ferentes, sed eius vim fal- 5
s (al. repudiantes). Atque hos declina. Ex horum 6
ero enim sunt, qui in aedes irrepunt et captivas ab-
nt (al. capiunt) mulierculas, quae peccatis obrutae sunt,
variis ducuntur cupiditatibus, semper discunt ne- 7
unquam ad cognitionem veritatis pervenire possunt.
nadmodum autem Iannes atque Iambres Mosi restite- 8
, sic hi quoque adversantur veritati, homines mente
pti et haud probati circa fidem (al. improbandi de fide).
non amplius proficient; nam insania eorum manifesta 9
mnibus, ut etiam illorum fuit. Tu vero secutus es 10
n doctrinam, disciplinam, propositum, fidem, patien-
, amorem, constantiam, persecutiones, calamitates, 11
es mihi Antiochiae, Iconii, Lystris acciderunt, quales
ecutiones sustinui, et ex omnibus me eripuit dominus.
e etiam omnes, qui pie vivere volunt ex mente Chri- 12
esu, persecutionibus erunt obnoxii. Improbi vero ho- 13
s et impostores ruent in peius decipientes (alios) et
i) decepti. Tu vero mane in iis quae didicisti tibi- 14
concredita sunt, quum scis, a quo didicisti, et quum 15
eritia libros sacros cognitos habes, qui te sapientem
ere possunt ad salutem consequendam per fidem in
sto Iesu repositam. Quivis liber a Spiritu profectus 16
o etiam utilis est ad docendum, ad refutandum, emen-
um, in iustitia (expetenda) erudiendum, ut vir Deo 17
ecratus (divinus homo, perfectus sit, ad quodvis recte
m bene institutus.

CAP. IV.

Obtestor igitur ego per Deum et dominum nostrum 1
n Christum, qui iudicaturus est vivos et mortuos se-

---

ura sit, quam maxime ei id agendum esse, ut puram quam
ris didicerit doctrinam servet, vigilet ac circumspiciat le-

πάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν
6 πληροφόρησον. Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι
τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε· τὸν ἀγῶ
7 ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πί
8 λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης
ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέ
κριτὴς, οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι
τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.
9. 10 Σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως.
ἐγκατέλιπεν ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα κα
Θεσσαλονίκην, Κρήσκης εἰς Γαλατίαν, Τ
11 ματίαν· Λουκᾶς ἐστι μόνος μετ' ἐμοῦ. Μ
βὼν ἄγε μετὰ σεαυτοῦ· ἔστι γάρ μοι εὔχρ
12 κονίαν. Τύχικον δὲ ἀπέστειλα εἰς Ἔφεσον.
13 ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐ
14 καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας.
χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο· ἀπ
15 κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· ὃν καὶ σὺ φ
16 γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. Ἐν
ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλ
17 ἐγκατέλιπον· (μὴ αὐτοῖς λογισθείη!) ὁ
παρέστη καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμ
πληροφορηθῇ καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη,
18 ἐκ στόματος λέοντος καὶ ῥύσεταί με ὁ κύρ
ἔργου πονηροῦ καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλ
ἐπουράνιον, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας
Ἀμήν.

dum adventum suum et regnum suum: alta voce hanc 2
trinam trade, insta opportuno atque importuno tempo-
coargue, obiurga, hortare cum summa mansuetudine
institutione. Erit enim tempus, quo sanam doctrinam 3
ferent, sed pro suis cupiditatibus aurium pruritu labo-
ces multos sibi comparabunt doctores et a veritate qui- 4
aures avertent, sed ad fabulas deflectent. Tu vero 5
omnibus sobrius esto, calamitates sustine, defungaris
ere praeconis regni Messiani, ministerium tuum absol-
Ego enim iam sanguinem meum libo et illud disces- 6
mei tempus adest; certamen illud egregium certavi, 7
um absolvi, fidem servavi; caeterum proposita est mihi 8
tiae corona, quam illo die mihi dabit dominus, iustus
iudex, non solum autem mihi, sed etiam omnibus
adventum eius adamarunt (al. laeti desiderant).

Festina, ut cito ad me venias. Demas enim me re- 9
amore rerum huius vitae ductus et Thessalonicen 10
ctus est, Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam;
solus mecum est. Marcum adiunctum duc tecum; 11
nim mihi admodum utilis ad ministerium. Tychicum 12
ablegavi Ephesum. Penulam, quam Troade apud 13
am reliqui, quum venis, fer et libros quos nosti,
nis membranas. Alexander faber aerarius multis 14
illixit malis; rependat ei dominus pro eius factis; quem 15
uoque cave; valde enim doctrinae nostrae restitit. In 16
mea defensione nemo mihi aderat, sed omnes me
uerant; (ne ipsis imputetur!) dominus autem mihi ad- 17
et me corroboravit, ut per me praeconium absolve-
r omnesque gentiles audirent; et ereptus sum e fauci-
leonis et rapiet me dominus a quovis malefacto sal- 18
que perducet in regnum suum coeleste, cui gloria in
num tribuatur! Utique.

Saluta Priscillam et Aquilam et Onesiphori domum. 19
tus mansit Corinthi, Trophimum autem Mileti aegro- 20

Christum intuitus: III, 1—IV, 5. ipsi iam instare mortem;
m etiam praemium certaminis bene peracti: hinc Timotheo,
ne quum plerique eum deseruerint multique adversarii
cum surrexerint, quam primum ad Paulum esse properan-
qui tamen a Deo salutem exspectat. Varias addidit saluta-
s.

πάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν
6 πληροφόρησον. Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι
τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε· τὸν ἀγῶ
7 ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πί
8 λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης
ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέ
κριτὴς, οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι
τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.
9. 10 Σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως.
ἐγκατέλιπεν ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα καὶ
Θεσσαλονίκην, Κρήσκης εἰς Γαλατίαν, Τ
11 ματίαν· Λουκᾶς ἐστι μόνος μετ' ἐμοῦ. Μ
βὼν ἄγε μετὰ σεαυτοῦ· ἔστι γάρ μοι εὔχρ
12 κονίαν. Τύχικον δὲ ἀπέστειλα εἰς Ἔφεσον.
13 ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐ
14 καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας.
χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο· ἀπ
15 κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· ὃν καὶ σὺ φ
16 γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. Ἐν
ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλ
17 ἐγκατέλιπον· (μὴ αὐτοῖς λογισθείη!) ὁ
παρέστη καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμ
πληροφορηθῇ καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη,
18 ἐκ στόματος λέοντος καὶ ῥύσεταί με ὁ κύρ
ἔργου πονηροῦ καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλ

m reliqui. Festina, ut ante hyemem venias. Salutat 21
Eubulus, Pudes, Linus, Claudia fratresque omnes. Do- 22
mus Iesus Christus tuo animo adsit. Gratia (div.) vo-
adsit.

EPISTOLA PAULI

D T I T U M.

C A P. I.

alus minister Dei, legatus autem Iesu Christi secundum 1
m electorum Dei (al. qui Deo probantur) et cognitio-
veritatis quae ad pietatem ducit, spe vitae aeternae 2
m Deus a mendacio alienus ante aeterna promiserat
pora, suo autem tempore manifestavit doctrinam suam 3
praeconium quod mihi concreditum est voluntate ser-
ris nostri Dei, Tito genuino filio ex fide communi 4
Gratia et concordia a Deo patre et domino Iesu
isto servatore nostro (contingat).
Hac de causa te in Creta reliqui, ut reliqua in ordi- 5
redigeres singulisque in oppidis seniores constitueres,
ego tibi mandavi; si quis irreprehensus est, unius uxo- 6
maritus, liberos habet fideles (chr.), non reos vitae
olutae sive contumaces. Oportet enim antistitem esse 7
prehensum ut Dei dispensatorem, non inflatum super-
non iracundum, non vinolentum, non vehementem,
lucri turpis studiosum, sed hospitalem, recti aman- 8
moderatum, iustum, sanctum, temperantem, tena- 9
doctrinae, uti eam accepit, fide dignae, ut per sanam
rinam et admonere possit et refutare adversarios.
t enim multi et inobedientes vaniloqui et fraudulenti, 10

Postolus Tito suo fausta quaevis apprecatus in memoriam ei
cat, se eum in Creta remanere voluisse, ut coepta absolve-
ut praesides ecclesiarum institueret bene moratos et a vitiis
os veraeque tenaces doctrinae adversus doctores et qui ma-

στρεφομένων τὴν ἀκρόασιν. Πάντα μὲ
15 καθαροῖς, τοῖς δὲ μεμιαμμένοις καὶ ἀπι
θαροῖς, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νο
16 ῦς καὶ ἡ συνείδησις. Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ
ἔργοις ἀρνοῦνται, ὄντες καὶ βδελυκτοὶ καὶ ἀπειθεῖς καὶ πρὸς
ἅπαν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

ΚΕΦ. ΙΙ.

1 Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινου-
2 σῃ διδασκαλίᾳ· πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνοὺς, σω-
3 φρονας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ· πρεσβύτιδας
ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ
4 διάβολοι, μὴ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους·
5 ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας, φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους,
σώφρονας, ἁγνὰς, οἰκουρούς, ἀγαθὰς, ὑποτασσομένας
τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ
6 θεοῦ βλασφημῆται. Τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει
7 νοῦν ἔχειν· περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον
8 καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα,
λόγον ὑγιῆ ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντρα-
9 πῇ, μηδὲν ἔχων λέγειν περὶ ἡμῶν φαῦλον. Δούλους
ὑποτάσσεσθαι τοῖς ἰδίοις δεσπόταις, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι,
10 μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πολλὴν ἐπιδεικνύ-
μενοι ἀγαθὴν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν
11 θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν. Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ
12 θεοῦ σωτηρία πᾶσιν ἀνθρώποις παιδεύουσα ἡμᾶς ἵνα ἀρνη-
σάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς

is e Iudaeis, quos compescere oportet, quippe qui 11
o, quae non fas est, turpis lucri causa universas
evertunt. Cecinit quidam ex iis popularis eorum 12
„Cretenses semper mendaces, malae bestiae, ventres
(Cres semper mendax, mala bestia, piger et al-
Hoc testimonium verum est. Quam ob causam 13
r eos coargue, ut per fidem (chr.) ad sanam men-
deant non curantes Iudaicas fabulas et placita ho- 14
qui veritatem corrumpunt. Omnia quidem pura 15
sed impuris et a fide (chr.) alienis nihil purum,
lluta est eorum et mens et conscientia. Deum ore 16
itur cognovisse, sed re et facto abnegant (quum)
abiles (sunt) et inobedientes et ad quodvis recte
inepti.

CAP. II.

u vero loquere quae sanae doctrinae conveniunt; 1
it sobrii sint, honesti, modesti, sani fide, amore, 2
ia: matronae eodem modo habitu sacris (christia- 3
nvenientes, non calumniatrices, non vini manci-
agistrae honesti, ut iuniores modestiam edoceant, 4
amore et liberos, modestas, sanctas, rei do- 5
e studiosas, bonas, suis maritis obedientes sese
re, ne doctrina Dei conviciis proscindatur. Iunio- 6
dem modo doceas sapere omnibus in rebus temet- 7
exemplar exhibendo recte factorum, in docendo in-
em, gravitatem, doctrinam sanam, non condemnan- 8
it adversarius suffundatur pudore, quum nihil mali
is habeat dicendum. Servos (admone), ut suis sese 9
tant dominis, in omnibus bene placeant, ne oblo-
r, ne intervertant, sed omnem fidem recte factis 10
ant, ut doctrinam servatoris nostri Dei omnibus in
(al. quovis modo) ornent. Innotuit enim salutaris 11
atia Dei omnibus hominibus, quae nos erudit, ut 12
itatem et cupiditates, quibus homines huius seculi
er, abominati moderate, iuste, sancte in hoc rerum
vivamus exspectantes beatam spem et manifestatio- 13
aiestatis magni Dei et servatoris nostri Iesu Chri-

---

tensium mores possent coercere: I, 1–16. describit, qua
quibus moribus esse debeant senes, matronae, iuvenes,
quum Christus omnes homines ad pietatem et beatitatem

1 Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐ
σεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον
2 εἶναι, μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους
πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραότητα πρὸς πά
3 Ἦμεν γὰρ ποτὲ καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθ
δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποι
καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοὶ, μισο
4 ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρω
5 σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τ
ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αἰ
ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀν
6 ματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλο
7 Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ἵνα δικαιω
χάριτι κληρονόμοι γενώμεθα κατ' ἐλπ
8 Πιστὸς ὁ λόγος· καὶ περὶ τούτων βο
βαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργω
πεπιστευκότες τῷ θεῷ. Ταῦτά ἐστι τὰ
9 τοῖς ἀνθρώποις. Μωρὰς δὲ ζητήσεις κ
ἔρεις καὶ μάχας νομικὰς περίΐστασο· ἐ
10 καὶ μάταιοι. Αἱρετικὸν ἄνθρωπον με
11 τέραν νουθεσίαν παραιτοῦ εἰδὼς, ὅτι ἐ
οὗτος καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτο

12 Ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρός σε ἢ
δασον ἐλθεῖν πρός με εἰς Νικόπολιν·
13 παραχειμάσαι. Ζηνᾶν τὸν νομικὸν κο

, qui se ipsum pro nobis dedit, ut nos ab omni im- 14
hitate redimeret et sibimet ipsi purgaret populum pe-
iarem, recte factorum studiosum. Haec loquere et 15
mone et argue cum summa gravitate; ne quis te con-
mnat.

CAP. III.

In memoriam iis revoca principatibus et magistratibus 1
se submittere, obtemperare, ad quodvis recte factum esse
ratos, nullum contumelia afficere, rixis abstinere, lenes 2
se, omnem omnibus hominibus praestare mansuetudinem.
iquando enim nos quoque eramus insipidi, immorigeri, 3
rantes, cupiditatibus variisque voluptatibus servientes, in
avitate atque invidia perseverantes, odio digni, odio nos
vicem habentes; sed quum benignitas hominumque amor 4
rvatoris nostri Dei apparuit (al. innotuit), non propter 5
ta quae nos edidimus iustitiae congrua, sed pro illa,
a est, misericordia servavit nos per lotionem sacram,
a vitae obstringimur novae et in melius mutandae,
am regit Spiritus sanctus, quem per Iesum Christum 6
rvatorem nostrum largiter in nos effudit, ut gratia il- 7
s comprobati vitae, quam speramus, aeternae fieremus
mpotes. Fide digna est haec doctrina; et de his velim 8
asseverare (al. docendo urgere), ut recte factis studere
stantur quicunque fidem in Deo habent repositam (reli-
nem chr. profitentur). Haec sunt honesta atque utilia
minibus. Futiles autem quaestiones et imaginum maio- 9
n indagationes et rixas et de lege pugnas declina; sunt
m inutiles ac vanae. Haereticum (al. opiniones foven- 10
n peculiares al. rixas et dissidia moventem al. secta-
n condendarum studiosum) hominem post primam et se-
adam admonitionem fuge persuasum tibi habens, eius- 11
di hominem esse perversum et peccare a semetipso con-
mnatum.

Quando Artemidorum ad te misero aut Tychicum, fe- 12
na, ut ad me Nicopolin venias; ibi enim hyemem trans-
re stat sententia. Zenodorum legisperitum atque Apol- 13
ium rite dimitte, ne quid iis desit. Discant vero et- 14

---

dacere voluerit: II, 1—15. magistratibus obsequium deberi
set, cum animi mansuetudine et continentia Christianis esse
endum et abstinendum ab inutilibus quaestionibus, rixis ac
tilitatibus haereticorum; Titum Nicopolin ad se invitat, com-

ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟ

ΠΡΟΣ ΦΙΛΗ

1 Παῦλος δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ Τ
2 Φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμ
ἀγαπητῇ καὶ Ἀρχίππῳ τῷ συστρατιω
3 κατ' οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ· Χάρις ὑμῖ
θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χ

4 Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε
5 μενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἀκούω
καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν
6 εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, ὅπως ἡ κοι
σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντ
7 ἡμῖν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν. Χάριν γ
καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι
8 ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ, ἀδελφέ
9 Χριστῷ, παῤῥησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν

nostri recte factis operam navare ad vitae necessita-
quae evitari non possunt, sublevandas, ne fructu ca-
it. Salutant te qui mecum sunt omnes; saluta, qui- 15
que nos ex fide amant. Gratia divina vobis omnibus
it.

PAULI EPISTOLA

D PHILEMONEM.

---

aulus vinctus Iesu Christi et Timotheus frater Phile- 1
ni adamato et laborum nostrorum socio et Appiae ama- 2
et Archippo commilitoni nostro et qui in aedibus tuis
gregatur coetui s. d. Gratia vobis et concordia a 3
o patre nostro et domino Iesu Christo.

Gratias ago Deo meo semper tui memoriam in preci- 4
meis recolens, tuum audiens amorem et fidem, quam 5
es erga dominum Iesum omnesque Deo consecratos, ut 6
fidei tuae communio vim suam exserat in cognitione
iusque boni quod in nobis inest, in commodum Iesu
risti. Gratiam enim habemus multam et consolationem 7
tuum amorem, quoniam deliciae meae homines Deo sa-
ti recreati sunt (et recreantur) per te, frater. Quare, 8
amquam magnam per Christum habeo libertatem tibi im-
randi id quod decet, propter amorem meum potius ro-
; quum talis sim ut Paulus senex, nunc vero etiam 9
actus Iesu Christi, rogo te de hoc meo filio, quem in 10

---

endat ei plures ad ipsum proficiscentes additque salutationes.
1—15.
Paulus salute dicta hoc modo verba facit: fides tua, Philemon,
usque amor, quo admodum delector ac recreor, excellunt.
ivum tuum fugitivum, quem in vinculis meis ad sacra chr.
rduxi, tibi remitto. Quamquam eum, ut mihi ministraret,

16 οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον,
τὸν, μάλιστα ἐμοὶ, πόσῳ δὲ μᾶλλον σ
17 καὶ ἐν κυρίῳ. Εἰ οὖν με ἔχεις κοινωνὸν
18 τὸν ὡς ἐμέ. Εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφε
19 ἐλλόγει. Ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ
τίσω, ἵνα μὴ λέγω σοι, ὅτι καὶ σεαυτό
20 λεις. Ναὶ, ἀδελφὲ, ἐγώ σου ὀναίμην ἐν
21 σόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν Χριστῷ. Πεπο
σου ἔγραψά σοι εἰδὼς, ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λ

22 Ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν· ἐ
23 διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι
καί σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου
24 σοῦ, Μάρκος, Ἀριστάρχος, Δημᾶς, Λο
25 γος μου. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰη
τὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν.

---

12. al. ἔπεμψα † (σοι). 13. al. διακονῇ μ
ib. al. ἐνλόγα. 20. al. ἐν κυρίῳ †. 23. al. ἀσπ
adduntur: Ἀμήν. Πρὸς Φιλήμονα ἐγράφη ἀπὸ
μου οἰκέτου.

culis meis genui, Onesimum, aliquando tibi inutilem, 11
e vero tibi et mihi admodum utilem, quem remisi; tu 12
o eum, hoc est delicias meas excipias; quem ego apud 13
ipsum retinere volebam, ut pro te in meis ob laetam
Messia doctrinam vinculis mihi ministraret, sed sine 14
a sententia (i. e. te inscio) nihil facere volui, ne bonum
eneficium) tuum tanquam vi esset coactum, sed voluntaum. Forsan enim propterea ad breve tempus distractus 15
t, ut in perpetuum eum detineres (al. possideres), non 16
plius ut servum, sed servo praestantiorem, fratrem
atum, maxime mihi, multo autem magis tibi sive res
ternas spectas sive dominum. Si igitur me habes so- 17
um, excipe eum ut me. Sin autem iniuria quadam te 18
fecit vel debet, id in meas refer rationes. Ego Paulus 19
ripsi mea manu, ego reddam, ne tibi dicam, te vel te-
etipsum mihi debere. Profecto, frater, ego vellem hanc 20
te utilitatem percipere per dominum; recrees delicias
eas per Christum (al. per Christum obsecro). Fretus tua 21
edientia tibi scripsi, persuasum habens, te vel plus quam
od dico esse facturum.

Simul vero etiam appara mihi hospitium; spero enim, 22
e per preces vestras vobis benigne iri concessum. Sa- 23
tat te Epaphras, qui in causa Christi Iesu in vinculis
ecum tenetur, Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas, la- 24
rum meorum socii. Gratia domini nostri Iesu Christi 25
imo vestro adsit.

---

benter retinuissem, tamen sine tuo consensu non volui. Exci-
as eum, quaeso, benevole, condones ei iniuriam eumque tan-
am fratrem fideique socium benevole tractes. Spero, fore, ut
ox te videam, mihique pares hospitium. Denique salutationes
dit. 1—25.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΚΕΦ. Ι.

1 Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θ
πατρᾶσιν ἐν τοῖς προφήταις ἐπ᾽ ἐσχάτου
2 των ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε
3 των, δι᾽ οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν,
μα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστά
ρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμ
ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν
4 ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν
κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ δι
5 αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα. Τίνι γὰ
ἀγγέλων· „Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον
καὶ πάλιν· „Ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πα
6 ἔσται μοι εἰς υἱόν;“ Ὅταν δὲ πάλιν εἰσα
τοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει· „Καὶ
7 αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ.“ Καὶ πρὸς μ
λέγει· „Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ π
8 λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα,“ πρὸς
θρόνος σου, ὁ θεὸς, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰ

EPISTOLA
D HEBRAEOS.

CAP. I.

ultifariam multisque modis olim Deus locutus patri- 1
per prophetas, quos nostis, ultimis hisce diebus lo-
us est nobis per filium, quem heredem omnium con- 2
uit, per quem et universum mundum fecit, qui lumen 3
estatis divinae repercussum et exemplar eius naturae
esque res voluntate, qua est, potentissima sustinens
iatione peccatorum nostrorum per semetipse sibi facta
sedit ad dextram maiestatis in sublimi tanto praestan- 4
factus angelis, quanto distinctius prae iis tanquam he-
itarium accepit nomen. Cui enim angelorum unquam 5
it: *) „filius meus es tu, ego hodie te genui?" et ite-
: **) „ego ei ero pater et ipse mihi erit filius?"
um autem iterum primogenitum introduxerit in orbem 6
rarum, dicit: ***) et venerabuntur eum omnes angeli
." Et ad angelos quidem dicit: †) „(ille,) qui ange- 7
suos reddit ventos suosque ministros ignis flammam
mina);" sed ad filium: ††) „solium illud tuum, o 8
s, in aeternum (stabit); sceptrum rectum (est) sceptrum
d regni tui. Amasti iustitiam et odio habuisti impro- 9
atem; ob hoc unxit te, o Deus, Deus tuus oleo laeto
e sociis tuis (i. e. aliis regibus)." Et: †††) „tu ab in- 10
, domine, hanc terram fundasti et opus manuum tua-
n sunt coeli. Ipsi peribunt, tu vero permanes, om- 11

---

*) Ps. II, 1. **) 2 Sam. VII, 14. ***) Ps. XCVII, 7.
†) Ps. CIV, 4. ††) XLV, 7. 8. †††) Ps. CII, 26—28.

Pars epistolae theoretica c. I—X, 18.

eligionem Christianam longe superiorem esse Iudaica efficere
et auctor epistolae ex dignitate Iesu Christi, qui a) longe
stantior est angelis rerum sacrarum aliquando (ex opinione

1 Διὰ τοῦτο δ
2 ἀκουσθεῖσι, μήπο
λιον λαληθὲς λόγε
3 καὶ, παρακοὴ ἔλαβ
ἐκφευξόμεθα τηλικ
χὴν λαβοῦσα λαλε
4 σάντων εἰς ἡμᾶς ἐβ
σημείοις τε καὶ τέ
5 ματος ἁγίου μερισμ
ἀγγέλοις ὑπέταξε τ
6 λαλοῦμεν. Διεμαρ
ἄνθρωπος, ὅτι μιμ
7 ἐπισκέπτῃ αὐτόν; Ἠ
γέλους, δόξῃ καὶ
8 σας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔ
ὑποκάτω τῶν ποδῶν
τῷ τὰ πάντα οὐδὲν
9 οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ
χύ τι παρ' ἀγγέλου
τὸ πάθημα τοῦ θαν
10 ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπ
πε γὰρ αὐτῷ, δι' ὃ
πολλοὺς υἱοὺς εἰς δ

que (al. toti) ut vestimentum veterascent, et tanquam 12
ium eos complicabis et mutabuntur; at tu idem es
ne non deficient anni." Ad quemnam autem angelo- 13
unquam dixit: *) sede a dextra mea, usque dum ho-
tuos scabellum pedum tuorum posuerim?" Nonne om- 14
sunt ministrantes spiritus ad famulandum ablegati pro-
eos qui salute tanquam haereditate sunt potituri?

CAP. II.

Hanc ob causam impensius nos animum advertere 1
tet ad ea quae audivimus, ne forte a recta via ab-
mus. Si enim illa per angelos tradita doctrina (lex 2
— promulgata rata facta est et quaevis migratio et
edientia iustam accepit mercedem: quomodo nos effu- 3
us tanta neglecta salute, quippe quae coepta annun-
i per dominum ab iis qui audiverant, ut ad nos per-
iret, confirmata est, insuper eam comprobante Deo et 4
aculis et prodigiis et variis potenter factis et Spiritus
cti donis pro sua ipsius voluntate? Non enim ange- 5
subiecit orbem terrarum futurum, (i. e. novum rerum
inem) de quo loquimur. Satis autem alicubi quidam 6
tatus est his verbis: **) „quid est homo, quod eius me-
eris; sive homine natus, quod eum respexeris? (quanta
homo! quantus filius hominis!. curam enim eius gerit
us eumque favore suo ornat). Inferiorem eum paululum 7
lidisti iuxta angelos, gloria et honore eum ornasti eum-
operibus manuum tuarum praefecisti, omnia pedi-
(potestati) eius subiecisti." Nam eo, quod omnia ei 8
iecit, nihil ei non subiectum reliquit. Iam vero non-
m videmus ei omnia subiecta, illum autem paululum 9
ta angelos inferiorem redditum videmus Iesum propter
pessionem mortis gloria et honore coronatum, ut bene-
o Dei consilio pro omnibus degustaret mortem. Con- 10
iebat enim ei (Deo), propter quem omnia et per quem
nia, quum multos filios ad gloriam duxisset, principem
um salutis (= ad salutem consequendam) ducem per ca-
itates perfecisse (al. praemio ornare). Nam et qui con- 11
rat et qui consecrantur, ab uno omnes pendent; quam
causam non pudet (eum) fratres eos vocare his verbis:

) Ps. CX, 1. **) Ps. VIII, 5–7.

aeorum) administris. I, 1–14. Quamquam enim humanam
uit formam, id tantum eum in finem factum est, ut homines

ἀλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ
16 ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. Οὐ γὰρ δήπου ἀ
17 βάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμ
ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθ
μῶν γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸ
18 τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ.
πονθὲν αὐτὸς πειρασθεὶς, δύναται τοῖς
βοηθῆσαι.

ΚΕΦ. ΙΙΙ.

1 Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπου
κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα
2 ἡμῶν Ἰησοῦν· πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι
3 Μωϋσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Πλε
δόξης παρὰ Μωϋσῆν ἠξίωται, καθ' ὅσο
4 ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν.
κατασκευάζεται ὑπὸ τινὸς, ὁ δὲ τὰ πάντ
5 θεός.) Καὶ Μωϋσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ
6 ὡς θεράπων εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησο
δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκ
ἐάνπερ τὴν παῤῥησίαν καὶ τὸ καύχημα τῆ
7 τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν. Διὸ, καθὼ
μα τὸ ἅγιον· „σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆ
8 σητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν
ραπικρασμῷ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πε
9 ἐάνπερ οἱ πατέρες ὑμ

„annuntiabo nomen tuum fratribus meis; in media ec- 12
sia carminibus te celebrabo;“ et iterum: „ego fidu- 13
m in eo collocatam habebo; et iterum: **) „en me
liberos quos mihi dedit Deus.“ Quum igitur liberi in 14
aetatem corporis et sanguinis venerunt, et ipse eodem
modo particeps eorundem factus est, ut per mortem
m eum qui potestatem mortis (homines vita privandi)
ebat, id est, diabolum everteret et hos, quotquot metu 15
tis per totam vitam servitute tenebantur, liberaret.
m sane non angelorum curam habet, sed stirpis Abra- 16
i habet curam. Unde omni ex parte similis esse de- 17
at fratribus suis, ut misericors evaderet ac fidus pon-
x maximus in rebus divinis ad peccata populi sui ex-
da. Eo enim, quod ipse tentatus passus est, iis qui 18
tantur potest opitulari.

CAP. III.

Unde, fratres (Deo) sacri, vocationis (= beatitudinis) 1
estis participes, contemplamini legatum illum et pon-
em, quem profitemur, maximum Iesum, qui fidelis erat 2
ui ipsum constituerat, quemadmodum etiam Moses in
ersa eius domo (al. toti populo praefuit). Maiore 3
hic gloria prae Mose dignus habitus est, quanto ma-
m domo honorem habet is qui eam condidit. (Quaevis 4
domus a quodam conditur, sed qui omnia condidit, est
s.) Et Moses quidem fidelis erat in universa sua do- 5
ut minister, ut testaretur de iis quae (ad populum)
t dicenda; Christus autem ut filius in domo curanda, 6
domus sumus nos, siquidem fiduciam et gloriationem
pe (i. e. vita futura beata) usque ad finem firmam ob-
erimus. Quapropter, quemadmodum Spiritus ille san- 7
dicit: ***) hodie si vocem eius audiveritis, ne ani- 8
vestros obdurate ut †) in exacerbatione illa ad
tentationis in deserto, ubi patres vestri me tenta- 9
, me explorarunt, et (tamen) opera mea per quadra-
a annos viderant. Quare odio habui illam hominum 10
onem et dixi: semper aberrant animo; ipsi autem vias

Ps. XXII, 23. **) Ies. VIII, 17. 18. ***) Ps. XCV, 7—12.
Num. XX, 13. 24. Ex. XVII, 7.

quaevis a tam miti exspectare possent pontifice. II, 1—18.
onge praestantior est Mose; nam alter filius est, alter tantum
ster. Hinc quicunque filium spernunt, gravioribus afficientur

15 θεὸς μεχρι [illegible]
„Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκου-
16 σητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παρα-
πικρασμῷ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ
17 εἰσελθόντες οἱ πατέρες ὑμῶν ἐν τῷ δοκιμα-
σίᾳ τεσσαρακοντα ἔτη τοῦ θεοῦ τοῦ ἡμε-
18 τέρου ἐπειρασαν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Τίσι δὲ ὠ-
σθη εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ
19 τοῖς; Καὶ βλέπομεν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθη-
σαν διὰ τὴν ἀπιστίαν.

ΚΕΦ. IV.

1 Φοβηθῶμεν οὖν, μήποτε καταλει-
φθείσης ἐπαγγελίας εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ
2 ὑστερήσῃ τις ἐξ ὑμῶν. Καὶ γὰρ ἐσμεν εὐηγγε-
λισμένοι καθάπερ κἀκεῖνοι· ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος
3 μὴ συγκεκραμένος τῇ πίστει τοῖς ἀκού-
σασι. Εἰς γὰρ τὴν κατάπαυσιν εἰσερχόμε-
θα οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν· „Ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου,
εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου·" καίτοι τῶν
4 ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων· εἴρηκε γὰρ
πού περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως· „Καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς
ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ·"
5 καὶ πάλιν· „Εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κ-
6 ατάπαυσίν μου." Ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεται τινὰς εἰσελθεῖν
εἰς αὐτὴν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον

eas non noverunt, ut iuravi in ira mea: „si ingredien- 11
r ad illam meam requiem (sc. pro Deo haberi nolo, i. e.
nquam vita potientur beata). Videte, fratres, ne forte 12
quoquam vestrum insit improbus perfidiae animus defi-
ndo a Deo vivo, sed adhortamini vosmetipsi quotidie, 13
mdiu illud hodie clamatur, ne quis e vobis obduretur
ude peccati; participes enim facti sumus Christi, siqui- 14
n principium stabilitatis nostrae ad finem usque firmum
inuerimus, (al. si religionem, quam professi sumus, ad
rtem usque constanter tenemus.) quum dicitur: „hodie 15
ocem eius audiveritis, ne animos vestros obdurate ut in
cerbatione illa (i. e. quum rebellando Deum exacerbarent)."
nam enim quum audiverant, (Deum) exacerbarunt? Sed 16
ne omnes qui ex Aegypto per Mosen sunt egressi? Quos- 17
n vero odio habuit quadraginta annos? nonne eos qui
caverant, quorum corpora in loco illo deserto ceciderunt?
busnam autem iuravit, eos non ingressuros esse ad suam 18
us requiem, nisi iis qui non obediverunt? Et videmus, 19
potuisse eos intrare propter diffidentiam.

CAP. IV.

Metuamus igitur nobis, ne forte, promissione ad eius 1
iem introeundi relicta, aliquis e vobis tardius venisse
atur. Etenim accepimus laetum nuntium (nep. fore, ut 2
requiem eius perveniremus), uti etiam illi; sed vox illa
audiverant, illos non iuvit, quoniam fidei eorum qui
iverant non erat coniuncta (= quoniam illi, qui audi-
ant, fidem non habuerunt). Intramus enim ad illam re- 3
em, quicunque habuerimus fidem, quemadmodum dixit:
iuravi in ira mea: si intrabunt ad illam meam requiem
non amplius Deus haberi volo.); quamquam operibus a
ndo condito factis (sc. Deus quievisse dicitur);" dixit 4
m alicubi de septima illa die: „et requievit Deus septima
die ab omnibus suis operibus;" et in hoc rursus: „si 5
rabunt ad requiem meam." Quum igitur relinquitur, 6
sdam ad eam intrare, et illi quibus prius laetus contigit
tius propter diffidentiam non intrarunt, iterum quan- 7
n definit diem „hodie per Davidem dicens" post tantum
pus; quemadmodum dictum est: „hodie si vocem eius

nis. Nihilominus obsequiosis hominibus illa, ad quam homi-
Mosi inobedientes (quamquam Deus eam promiserat) per-

τε καὶ πνευματικοῦ, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν,
13 μήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας, καὶ οὐκ ἐ
ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τε
ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγο
14 Ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διελ
ρανοὺς Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ κρα
15 γίας. Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυ
σαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειραμένο
16 καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. Προ
τὰ παῤῥησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος,
καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθει

ΚΕΦ. V.

1 Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων
περὶ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τ
2 φέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτ
δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμέ
3 τὸς περίκειται ἀσθένειαν· καὶ διὰ τ
θὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ
4 ὑπὲρ ἁμαρτιῶν. Καὶ οὐχ ἑαυτῷ τὶς
ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ καθ
5 Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξ
χιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν·
6 ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε·" καθὼς
„Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα, κατὰ τὴν τ

diveritis, ne animos vestros obdurate." Si enim Iosua 8
requiem eos perduxit, non de alia post haec (i. e. post-
am ingressi erant Palaestinam) loqueretur die. Ergo re- 9
quitur laeta feriatio populo Dei. Quicunque enim ad re- 10
iem eius intravit, et ipse ab operibus suis requievit, ut a
priis Deus. Studeamus igitur ad illam ingredi requiem, 11
ne quis in eodem inobedientiae exemplo cadat. Viva e- 12
n est vox Dei et efficax et acutior quocunque gladio anci-
i et penetrans adeo, ut et animam dissecet et mentem, et
mmissuras et medullas, et strenuus sensuum et cogitatio-
m iudex, nec ulla res creata eum fugit, sed omnia nuda- 13
sunt ac resupinata (aperta) oculis eius ad quem nos lo-
imur.

Quum igitur pontificem habemus magnum coelos in- 14
essum Iesum filium Dei, potiamur illa professione (con-
ntes simus in eo profitendo). Non enim summum habe- 15
s pontificem, qui imbecillitates nostras una experiri ne-
eat, sed omnibus in rebus simili modo tentatum sine pec-
o. Accedamus igitur bono animo ad solium gratiae, ut 16
rticipes fiamus misericordiae et gratiam inveniamus in op-
tunum auxilium.

CAP. V.

Quivis enim pontifex maximus, qui ex hominibus su- 1
tur, pro hominibus constituitur in rebus divinis, ut et
ia offerat et sacrificia pro peccatis, qui facilem sese po- 2
t praebere insipientibus atque errantibus, quum et ipse
eria premitur; et ob hanc tenetur, quemadmodum pro 3
ulo, sic etiam pro semetipso sacrificia offerre pro pecca-
Nec quisquam hunc sibi ipse sumit honorem, sed qui 4
atur a Deo, sicut etiam Aaron. Sic etiam Christus non 5
aetipse gloria ornavit, ut pontifex fieret maximus, sed
ad eum locutus est: „filius meus es tu, ego hodie te 6
ui;" quemadmodum etiam alio in loco dicit: „tu (es)
erdos in perpetuum secundum ordinem Melchisedeci;"
, quamdiu mortali utebatur corpore (in vivis erat), et 7
ces et supplicationes ad eum, qui ipsum e morte poterat
vare, forti cum clamore et lacrymis attulit, et exauditus
pter pietatem (al. a sollicitudine liberatus), quamquam 8

---

ere non potuerunt, requies aeterna continget. III. 1—19. IV, 13. c.) Longe praestantior est summo pontifice; nam Deus ipse n hac dignitate ornavit, ut summus esset ac perpetuus et Mel-

13 καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς. Πᾶς γὰρ ὁ μετέ
14 ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης· (νήπιος γάρ
δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφὴ τῶν διὰ τὴν ἕξιν
ρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν
κακοῦ.

ΚΕΦ. VI.

1 Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χρισ
τὴν τελειότητα φερώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλ
λόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων καὶ
2 θεὸν, βαπτισμῶν διδαχῆς, ἐπιθέσεώς τε
3 στάσεώς τε νεκρῶν καὶ κρίματος αἰωνίου.
4 ποιήσομεν, ἐάνπερ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός. Α
τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσαμένους τε τ
ἐπουρανίου καὶ μετόχους γενηθέντας πνε
5 καὶ καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα, δυνάμ
6 τος αἰῶνος καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακα
τανοιαν ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν
7 παραδειγματίζοντας. Γῆ γὰρ ἡ πιοῦσα τ
πολλάκις ἐρχόμενον ἐπ' αὐτὸν καὶ τίκτουσα βο
ἐκείνους δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμ
8 ἀπὸ τοῦ θεοῦ· ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ
9 δόκιμος καὶ κατάρας ἐγγὺς, ἧς τὸ τέλος εἰς
πείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοὶ, τὰ κρεί
10 μενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν. Ο
ὁ θεὸς, ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν καὶ τ
ἐνδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ διακονήσα

t filius, iis quae passus est didicit obedientiam et 9
nibus numeris absolutus iis, qui ei morem gerunt, omni-
auctor exstitit salutis aeternae, declaratus a Deo pon- 10
x maximus secundum ordinem Melchisedeci.
De quo multa habemus dicenda et difficilia explicatu, 11
m tardi sitis auribus (hebetes estis ad intelligendum).
nim qui doctores esse debebatis ob tempus illud diutur- 12
n, iterum opus habetis, ut quis edoceat vos, quaenam
prima institutionis divinae elementa; et opus habetis
e et non solido cibo. Quicunque enim utitur lacte, im- 13
itus est doctrinae de iustitia (pietate qua homines Deo
bantur,); (nam infans est,) perfectorum autem est soli- 14
cibus, eorum qui per usum sensus habent exercitatos
discernendum et bonum et malum.

CAP. VI.

Quapropter missis primis religionis christianae elemen- 1
ad altiora feramur, non iterum fundamentum ponentes
mentis mutatione a factis emortuis (letiferis) et fide in
im, baptismi doctrina, impositione manuum, resurre- 2
ne mortuorum et iudicio aeterno. Et hoc faciemus, si 3
dem Deus permiserit. Fieri enim non potest, ut, qui 4
et luce divina collustrati donum illud coeleste gustarunt
Spiritus sancti participes facti et egregiam Dei doctrinam 5
erti et vires futuri seculi senserunt et defecerunt, iterum 6
mentis mutationem reviviscant, denuo sibi in crucem
ndo filium Dei et publicae exponendo ignominiae. Terra 7
m quae pluviam super eam saepe delabentem bibit et her-
m gignit perutilem illis propter quos etiam colitur, bene-
ctionis a Deo est particeps; quae vero spinas profert et 8
ulos, inutilis et prope abest a maledictione, cuius finis
t in combustionem (i. e. ac tandem igne deletur). De vo- 9
antem, carissimi, meliora certo speramus et quae valent
salutem, etiamsi sic (paulo durius) loquimur. Non enim 10
istus est Deus, ut operis vestri obliviscatur atque amo-
quem nomen eius intuiti comprobastis ope Deo sacris la-
opemque adhuc) ferendo. Cupimus autem unumquemque 11
trum idem ostendere studium ad uberrimos spei fructus
finem usque proferendos (al. ut spes salutis aeternae cer-
sima reddatur), ut ne segnes fiatis, sed imitatores eorum 12

---

sedeci similis sacerdos. 14— V, 1—10. Hanc rem ex rebus
ebraeorum sacris illustrat monens, quantopere sibi cavere de-

θεὸς ἐπιτείνει τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπ
18 τάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ ἐμεσίτευσεν
δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύ
θεὸν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ κ
19 τῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος, ἣν ὡς
τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν κα
20 τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ὅπο
ἡμῶν εἰςῆλθεν Ἰησοῦς κατὰ τὴν τάξιν
χιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

ΚΕΦ. ΖΙΙ.

1 Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδὲκ, βασιλεὺ
τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας
φοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων
2 τὸν, ᾧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισ
τον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιο
3 καὶ βασιλεὺς Σαλὴμ, ὅ ἐστι, βασιλεὺς
ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡ
τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ
4 ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. Θεωρεῖτε δὲ,
καὶ δεκάτην Ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκ
5 τριάρχης! Καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν
λαμβάνοντες ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατο
τὸν νόμον, τοῦτ' ἔστι, τοὺς ἀδελφοὺς
6 ληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος Ἀβραάμ· ὁ
μενος ἐξ αὐτῶν δεδεκάτωκε τὸν Ἀβραὰ

per fidem et patientiam promissis illis tanquam hereditate
untur. Abrahamo enim quum promissionem dedit Deus, 13
iam maiorem, per quem iuraret, haberet neminem, per
etipsum iuravit hunc in modum: *) „profecto fausta, 14
ta quaevis tibi praebebo et augebo, augebo sobolem
a." Et sic patientia usus promissionem illam est as- 15
tus. Homines quidem enim per maiorem iurant om- 16
ue controversiae finis ad fidem faciendam iis est ius-
ndum. Quapropter quum Deus iis ad quos pertinet 17
issio immutabilitatem voluntatis suae declarare vel-
iureiurando intercessit, ut per duas res immutabiles, 18
uibus Deus fallere non potest, certum haberemus sola-
, qui confugimus, ut spe proposita potiremur, quam 19
nam ancoram habemus animi certam atque immotam et
trantem in interius velum, ubi (quo) praecurrendo pro 20
s intravit Iesus secundum ordinem Melchisedeci summus
ifex constitutus in aeternum.

CAP. VII.

Hic enim Melchisedecus, rex Salemi, sacerdos summi 1
i, qui Abrahamo a caede regum illorum redeunti obviam
factus et fausta quaevis ei apprecatus, cui vel decimam
omnibus dedit Abrahamus, qui primum quidem, si inter-
teris, rex iustitiae (iustissimus), deinde vero etiam rex 2
lemi, quod est, rex pacis (pacis studiosus), dicitur, sine
tre, sine matre, sine maioribus est neque initium die- 3
n neque vitae finem habet, sed adsimilatus illi Dei filio,
erdos manet in perpetuum. Sed perpendite, quantus hic, 4
i vel decimam Abrahamus dedit ex illis manubiarum primi-
, patriarcha ille. Et illi quidem ex posteris Levi, qui 5
erdotium capiunt, ex lege, quam nostis, ius habent de-
nas exigendi a populo, hoc est, a suis ipsorum fratribus
opularibus), quamquam ab Abrahamo ducunt originem; 6
vero, cuius genus ab illis non deducitur decimam ab
rahamo exegit et ei qui promissiones habebat fausta est
precatus. At sine controversia inferiori a superiore fausta 7
tantur (al. impertiuntur). Et hic quidem decimas morta- 8

*) Gen. XXII, 16 sq.
ant, ne fidem Christo datam fallant, et quantopere exemplum
rahami imitandum in fide, quae promissis nititur divinis, tu-
da. 11—VI, 1—20. Demonstrat autem Iesu Christi pontifica-
n longe praestantiorem esse hoc modo: Christus non est sacerdos

ἑτέρας μετέσχηκεν ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέ
14 στηρίῳ· προδῆλον γὰρ, ὅτι ἐξ Ἰούδα ἀν
ριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν οὐδέν περὶ ἱερ
15 ἐλάλησε. Καὶ περισσότερον ἔτι κατάδηλ
16 τὴν ὁμοιότητα Μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱ
οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκικῆς γέγονεν
17 ναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου. Μαρτυρεῖ γὰρ
18 ρεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχ
τησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολ
19 ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές· (οὐδὲν γὰρ ἐτελ
ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι'
20 θεῷ. Καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσ
21 χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες,
κωμοσίας διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν·
καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· Σὺ ἱερεὺς εἰς
22 τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ,") κατὰ τοσοῦτον
23 θήκης γέγονεν ἔγγυος Ἰησοῦς. Καὶ οἱ
γεγονότες ἱερεῖς διὰ τὸ θανάτῳ κωλύε
24 ὁ δὲ διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα
25 τὴν ἱερωσύνην, ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ
τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ
26 τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν. Τοιοῦτος γ
ἀρχιερεὺς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κ
τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐ
27 ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην ὥσπερ
τερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας
τα τῶν τοῦ λαοῦ· τοῦτο γὰρ ἐποίησεν

ccipiunt homines, illic autem cuius vitae (tantum) ad-
testimonium (al. fit mentio). Et, ut ita dicam, per 9
hamum (in persona Abr.) Levi quoque (stirps Levitica),
decimas accipit, persolvit decimas; adhuc enim in lum- 10
roavi erat, quum obviam ei factus est Melchisedecus.
quidem igitur per Leviticum sacerdotium res erat con- 11
; (populo enim, ut ei subesset, lex erat lata) quid am-
opus erat secundum ordinem (al. secundum formulam)
hisedeci alium excitare sacerdotem et non secundum or-
m Aaronis eligere? Mutato enim sacerdotio necessario 12
quoque mutatio fit. De quo enim haec dicuntur, is ad 13
pertinuit tribum, e qua nemo operam navavit altari
ere sacerdotis functus est); in aprico enim est, ex lu- 14
rtum esse dominum nostrum, in quam tribum nihil de
rdotio Moses locutus est. Et clarius etiam res apparet, 15
lius sacerdos Melchisedeco similis constituitur, qui non 16
normam legis antiquandae (pr. secundum legem quae
ceptum mox abrogandum continet) factus est, sed legis
petuo valore vigentis (pr. secundum vim vitae indissolu-
). Testatur enim: „tu es sacerdos in aeternum secun- 17
ordinem (formulam) Melchisedeci." Nam prior lex 18
ogatur quidem, quod imbecillis est atque inutilis; nihil 19
perfecit illa lex, introducitur autem insuper melior
, per quam propius ad Deum accedimus (al. bona quae-
a Deo exspectamus). Et quanto (sc. praestat ratio qua 20
stitutus est, nempe) non sine iureiurando; (nam illi 21
dem sine iureiurando sacerdotes facti sunt, is vero cum
eiurando per eum qui ad ipsum dicit: „iuravit dominus
eum poenitebit: tu es sacerdos ad formulam Melchise-
i:") tanto praestantioris foederis mediator exstitit Iesus. 22
illi quidem plures sunt facti sacerdotes, quia morte pro- 23
ebantur, quo minus manerent; is vero quia in aeternum 24
et, immutabile (al. quod ad alios non transit) habet
erdotium, unde etiam in perpetuum servare potest eos 25
per eum ad Deum accedunt, quum semper vivit, ut
iis intercedat. Talis enim nobis conveniebat pontifex 26
ximus, sanctus, purus, sine ulla labe, seiunctus a pec-
oribus et coelis factus sublimior, qui non quotidie ne- 27
se habet, quemadmodum summi illi pontifices, prius pro
ipsius peccatis victimas offerre, deinde pro peccatis po-

---

ordine sacerdotum Iudaicorum, sed ex ordine Melchisedeci, et omnes maiores vel Abrahamum dignitate superavit et omnes eius posteros, Aaronem et Levitas; nam iureiurando div. est

, ἀρχιερεὺς, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρ
2 σύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς τῶν ἁγίων λε
σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύ
3 θρωπος. Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προ
καὶ θυσίας καθίσταται, ὅθεν ἀναγκα
4 τοῦτον ὃ προσενέγκῃ. Εἰ μὲν γὰρ ἦν
ἦν ἱερεὺς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν προ
5 τὸν νόμον τὰ δῶρα, οἵτινες ὑποδείγματι
ουσι τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχρημ
μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν· „Ὅρα γ
σῃς πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέν
6 ρει·“ νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τέτευχε
καὶ κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσίτης,
7 σιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται. Εἰ γὰρ
8 ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο
μενος γὰρ αὐτοῖς λέγει· „Ἰδοὺ, ἡμέραι
κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσ
9 οἶκον Ἰούδα διαθήκην καινὴν, οὐ κατὰ
ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ
τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆ
αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου,
10 αὐτῶν, λέγει κύριος. Ὅτι αὕτη ἡ διαθ
σομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρα
κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διά
ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτοὺς κα
11 εἰς θεὸν καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν.
δάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην αὐτοῦ καὶ ἕ
τὸν αὐτοῦ λέγων· Γνῶθι τὸν κύριον

; hoc enim fecit semel ipse oblatus. Lex enim, 28
m nostis, homines constituit pontifices maximos qui
ecillitate (al. vitiositate) laborant, sed vox illa iuris-
ndi (promissio iureiurando confirmata) post legem dati
m in aeternum omnibus numeris absolutum.

CAP. VIII.

Caput autem praeter ea quae dicebantur est: talem 1
emus pontificem maximum, qui ad dextram solii maie-
is in coelis consedit adyti sacerdos et tentorii veri no- 2
is, quod fixit Deus et non homo. Quivis enim pontifex 3
imus ad dona ac sacrificia offerenda constituitur, unde,
e quoque habere quid quod afferat, necesse est. Nam 4
uidem esset in terra, ne esset quidem sacerdos, sacerdo-
is dona ex lege offerentibus, quippe qui imagine et ad- 5
oratione coelestium sacra curant, quemadmodum Moses
ernaculum illud perfecturus divinitus monitus est:
, vide enim, inquit, omnia facias ad exemplar in monte
i monstratum;" iam vero (tanto) praestantius nactus est 6
nus, quanto praestantioris etiam foederis est mediator,
ippe quod sub praestantioribus sancitum est promissioni-
is. Si enim primum illud sine reprehensione erat, non se- 7
ndo quaereretur locus. Exprobrans enim iis (Israelitis) 8
cit: **) „ecce, venit tempus, inquit dominus, et cum do-
o Israelitarum et cum domo Iudaeorum novum pangam
edus, non secundum illud foedus quod cum maioribus 9
orum feci, manu eorum a me apprehensa, ut ex Aegypto
os educerem, quoniam ipsi in illo foedere meo non persti-
erunt, et ego nullam eorum curam habui, inquit dominus.
iam hoc (est) foedus, quod cum domo Israelitarum post 10
los dies inibo, inquit dominus, leges meas menti eorum
nfigendo easque animis eorum inscribendo, et ero iis Deus
ipsi mihi erunt populus. Nec docebunt singuli cives suos 11
singuli fratres (populares) suos his verbis: nosce domi-
um, quoniam omnes me cognoscent a pueris eorum usque
d senes; nam ero propitius iniuriis eorum et eorum pecca- 12

---

*) Ex XXV, 40.
**) Ezech. XXXVI, 26. 27,
onstitutus, sempiterno sacerdotio insignis et sanctitate, qui in
ipso coelo perpetuo pro suis intercedit. VII, 1—28. Christus non
st terrestris, sed coelestis pontifex maximus, qui sacerdotium

3 των, ἥτις λέγεται ἅγια. Μετὰ δὲ τὸ δ
4 τασμα σκηνὴ ἡ λεγομένη ἅγια ἁγίων χρυ
μιατήριον καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκ
μένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χ
μάννα καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστήσα
5 κες τῆς διαθήκης· ὑπεράνω δὲ αὐτῆς
κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον, περὶ ὧν
6 γειν κατὰ μέρος. Τούτων δὲ οὕτω κατε
μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διαπαντὸς εἰςίαα
7 λατρείας ἐπιτελοῦντες, εἰς δὲ τὴν δευτέρα
αὐτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς οὐ χωρὶς αἵματ
8 ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημά
λοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω
9 τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν, ἔτι τῆς πρώτης
στάσιν, ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν
καθ' ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέροντ
10 κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύο
βρώμασι καὶ πόμασι καὶ διαφόροις βαπτι
11 τα σαρκὸς μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικε
δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντ
τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς, ο
12 τοῦτ' ἔστιν, οὐ ταύτης τῆς κτίσεως, οὐ
τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵ
13 ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια αἰωνίαν λύτρωσιν εὑρ
τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων καὶ σποδὸς
τίζουσα τοὺς κεκοινωμένους ἁγιάζει πρὸς
14 καθαρότητα· πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ

eorumque delictis nullam amplius teneo memoriam. Di- 13
do novum antiquavit illud primum; quodcunque autem
iquatur ac senescit, prope abest ab interitu.

CAP. IX.

Habebat quidem igitur etiam primum illud (foedus) in- 1
uta cultus divini et templum terrestre. Tabernaculum 2
n confectum erat primum illud, in quo et candelabrum
et mensa et panes exponebantur, quippe quod dicitur
ctuarium. Post secundum autem illud velamen taberna- 3
m erat sanctissimum quod vocant, sanctuarium, quod 4
eum habebat thuribulum et arcam foederis auro undique
uctam, in qua urna aurea quae manna continebat et
io ille Aaronis qui progerminaverat et tabulae foederis;
er ea autem Cherubim splendidi adumbrantes operculum, 5
uibus nunc singulatim dicere non attinet. His vero sic 6
stitutis, in primum quidem tabernaculum perpetuo in-
it sacerdotes qui sacra faciunt, in secundum autem semel 7
annum solus pontifex maximus non sine sanguine, quem
suis ipsius offert et populi erroribus (delictis); hoc de- 8
rante Spiritu sancto, nondum patuisse viam ad adytum,
mo, quod dixi, tabernaculo adhuc locum habente, quippe 9
od imago est ad praesens spectans tempus, quo dona et sa-
ficia offeruntur, quae quoad conscientiam eum qui sacra
it perfectum reddere (i. e. perfecte expiare) nequeunt,
ae (sc. dona et sacrificia) cum cibis et potibus variisque 10
trationibus instituta ad corpus pertinentia (externa) non
si ad emendationis usque tempora incumbunt. Quum vero 11
ristus venisset, summus futurorum bonorum pontifex, per
ius ac perfectius tabernaculum, non manu factum, id
t, non huius (terrestris) structurae, neque per sangui- 12
m hircorum et taurorum, sed per suum ipsius sanguinem
ctuarium illud semel intravit aeterna redemtione sibi in-
uta. Si enim ille taurorum sanguis et hircorum ac cinis 13
rencae quo consperguntur, purgando pollutos consecrat
corporis puritatem efficiendam; quanto magis sanguis 14
risti, qui vita praeditus aeterna (vi Sp. div.) semetipsum

---

vitarum omnemque disciplinam abrogavit mosaicam. VIII, 1—
Mosaica disciplina tantummodo adumbrat Christianam; nam
ristus non sanguine animalium, sed suo ipsius sanguine expia-
nem perfecit; non iterum iterumque, ut sacrificia piacularia
d Iudaeos quotannis repetita fructuque carentia, sed semel
sacrificio, quod valet in aeternum et omnibus hominibus ve-

τοῦ παρὰ τῶν
ἀγγέλων καὶ
20 τὸν λαὸν [illegible]
21 θήκης, ἧς ἐν[illegible]
νὴν δὲ καὶ π[illegible]
22 δικαίως ἐδόξα[illegible]
ζεται κατὰ τὸ[illegible]
23 ἄφεσις. Ἀπὸ[illegible]
οὐρανοῦς, τοῦ[illegible]
24 χρεῖττοῦι θυσι[illegible]
ὥστα εἰσῆλθεν
εἰς αὐτὸν τὸν
25 τοῦ θεοῦ ἐπε[illegible]
τὸν, ὡς ἡμεῖς ὁ[illegible]
26 αὐτὸν ἐν αἵματ[illegible]
θεὶν ἀπὸ καταβ[illegible]
τῶν αἰώνων ἐ[illegible]
27 τοῦ πειρανεροῦτ[illegible]
28 πῆς ἅπας ὑπο[illegible]
Χριστοῦ ἅπαξ
μαρτίας ἐκ δεν[illegible]
τὸν ἀπεκδεχόμε[illegible]

1 Σκιὰν γὰρ ἔχων
αὐτὴν τὴν εἰκόν[illegible]

intemeratum Deo, conscientiam nostram purgabit
eris factis ad sacra facienda Deo vivo! Et hanc ob 15
testamenti novi interpres est, ut, morte facta ad
da peccata sub primo testamento commissa, quicunque
essent promissionem acciperent aeternae hereditatis
dinis). Ubi enim testamentum est, de morte testa- 16
nstare (pr. testimonium afferri) necesse est; testa- 17
n enim mortuis (demum) hominibus ratum est, quum 18
e adhuc vivente nunquam valet, unde nec primum 19
ine sanguine sancitum est. Recitato enim quovis
to secundum legem a Mose universo populo, sumto
e vitulorum et hircorum cum aqua et lana coccinea
hyssopo et ipsum volumen illud et totum populum
sit his verbis: *) „hic sanguis est foederis, quod 20
obiscum sanciri iussit;“ verum etiam tabernaculum 21
ue vasa sacra sanguine illo similiter conspersit. Et 22
nia per sanguinem purgantur ex lege et sine sangui-
sione non fit expiatio. Necesse igitur erat, ut ima- 23
quidem rerum coelestium hisce rebus lustrarentur,
tem coelestia sacrificiis his maioribus (lustrarentur).
im in adytum manu factum ingressus est Christus, 24
m veri, sed in ipsum coelum, ut nunc coram Deo
is se sisteret; nec, ut saepius semetipsum offerret, 25
ummus pontifex quotannis per alienum sanguinem
ingreditur; (alioquin saepius inde a mundo condito 26
subire eum oportebat,) nunc vero semel hoc rerum
finito ad abolenda peccata semetipsum sacrificium
s apparuit. Et quemadmodum fatale est hominibus 27
mortem, postea autem subire iudicium; sic etiam 28
is semel oblatus ad multorum tollenda peccata iterum
eccato (i. e. non ut peccatorum expiator) conspicien-
se praebebit iis qui eum exspectant ad consequen-
lutem.

CAP. X.

x enim, quae umbram futurorum bonorum continet, 1
am rerum effigiem, sacrificiis quae quotannis eadem
o offeruntur nunquam eos qui (ad Deum) acce-
rfecte expiare potest; nam nonne desiissent offerri, 2
ullam amplius habebant conscientiam peccatorum

od. XXIV. 6—8.
eccatorum attulit, ita ut nullo iam amplius piaculo opus
plane nova rerum *divinarum* forma exstiterit, cuius ve-

8 του ποιησαι, ο θεος, το θελημα σου
γων· „Ὅτι θυσίαν καὶ προσφορὰν καὶ
περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας οὐδὲ εὐ
9 κατὰ τὸν νόμον προσφέρονται·) τότ
ἥκω, τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου.“
10 τον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ. Ἐν ᾧ θ
ἐσμὲν διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματ
11 ἐφάπαξ. Καὶ πᾶς μὲν ἱερεὺς ἕστηκ
τουργῶν καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσ
12 τινες οὐδέποτε δύνανται περιελεῖν ἁ
μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυ
13 ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ τὸ λοιπ
τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον
14 Μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ
15 ζομένους. Μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τ
16 Μετὰ γὰρ τὸ προειρηκέναι· „Αὕτη ἡ
θήσομαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὰς ἡμέ
κύριος, „Διδοὺς νόμους μου ἐπὶ καρ
17 τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτοὶ
τιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν ο
18 Ὅπου δὲ ἄφεσις τούτων, οὐκέτι προσφ

19 Ἔχοντες οὖν, ἀδελφοί, παῤῥησί
20 τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ, ἣν ἐν
πρόσφατον καὶ ζῶσαν, διὰ τοῦ κατα
21 ἔστι, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἱερέα μ
22 τοῦ θεοῦ· προσερχώμεθα μετὰ ἀληθιν
ροφορίᾳ πίστεως ἐῤῥαντισμένοι τὰς

fferunt, semel expiati? At per haec quotannis 3
um renovatur memoria. Fieri enim non potest, 4
is taurorum et hircorum peccata auferat. Quare 5
) mundum ingrediens dicit: sacrificium et oblatio-
uisti, sed corpus mihi instruxisti; holocaustis et 6
piacularibus non delectatus es. Tum dixi: „ecce, 7
in volumine libri scriptum est de me,) ut volun-
, o Deus, satisfaciam *).“ Quum prius, sacrifi- 8
oblationem et holocausta et victimas piaculares
luisse et probasse negasset; (quae quidem secun-
em offeruntur,) tum dixit: ecce, venio, ut vo- 9
uae satisfaciam. Illud primum tollit, ut hoc al-
abiliat. Ex qua voluntate per corpus Iesu Chri- 10
l oblatum consecrati sumus. Et quivis quidem 11
quotidie stat sacra faciens eademque saepius of-
acrificia, quae quidem nunquam possunt tollere
hic vero uno pro peccatis sacrificio in perpetuum 12
ad dextram Dei consedit in reliquum exspectans, 13
us hostes pedibus eius fuerint subiecti. Una enim 14
Deo consecratos in perpetuum perfecte expiavit.
ium vero nobis etiam Spiritus sanctus exhibet. 15
n enim ante dixerat: „hoc est foedus quod cum 16
am post illos dies,“ addit dominus, „leges meas
orum infigendo easque animis eorum inscribendo,
lius peccatorum et delictorum teneo memoriam.“ 17
m horum venia est, non amplius victima piacula- 18
m habet).
m igitur, fratres, liberum habemus ad adytum 19
uinem Iesu introitum, quam viam novam et salu- 20
primus nobis aperuit, per velamen, hoc est, suum
rpus, et sacerdotem magnum in illa Dei domo: 21
cero accedamus animo, fiducia instructi certis ar- 22
confirmata, animos habentes a prava conscien-
atos et corpus aqua pura lotum professionem illius 23
notam tueamur; (nam fidelis est qui promissio-
it,) et cogitemus de nobis invicem ad amoris et 24

XL, 7. 8.
um umbra in sacris Iudaeorum deprehendatur. IX—X,

Pars practica X, 19—XIII, 25.
tior est noster per Christum ad Deum aditus, eo gravior

28 Ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως χωρὶς ε
29 ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ
ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ
καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγη
30 σθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐ
γὰρ τὸν εἰπόντα· „Ἐμοὶ ἐκδίκησις,
31 καὶ πάλιν· „Κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν
32 τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος.
δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας ἐν αἷς φωτισθ
33 σιν ὑπεμείνατε παθημάτων· τοῦτο μὲ
θλίψεσι θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κ
34 ἀναστρεφομένων γενηθέντες. Καὶ γὰρ
επαθήσατε καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπα
χαρᾶς προσεδέξασθε γινώσκοντες ἔχε
35 ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς καὶ μένουσαν.
τὴν παῤῥησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μισθ
36 Ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ
37 ποιήσαντες κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν.
38 ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει καὶ οὐ
καιος ἐκ πίστεως ζήσεται· καὶ ἐὰν ὑπ
39 δοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ." Ἡμεῖς
στολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς

ΚΕΦ. ΧΙ.

1 Ἔστι δὲ πίστις, ἐλπιζομένων ὑπό

e factorum studia incitandis, non deserentes nostros 25
os conventus, ut mos est quibusdam, sed excitantes,
anto magis, quanto videtis diem illum appropinquan-
Cum voluntate enim nobis peccantibus, cognitione 26
atis accepta, non amplius de peccatis relinquitur vi-
a, sed horrenda quaedam iudicii exspectatio et fervor 27
s (ira fervida) adversarios exesuri. Si quis legem 28
avit Mosaicam, sine misericordia a duobus tribusve te-
s convictus supplicio afficitur; quanto atrociori poena 29
um declaratum iri opinamini eum qui filium Dei con-
avit et sanguinem illius foederis profanum duxit, per
Deo est consecratus, et Spiritum illum benigne
essum (al. gratiae div. pignus) affecit contumelia. No- 30
s enim eum qui dixit: *) „mea est vindicta, ego re-
am," et iterum: „dominus suum iudicabit populum.
endum incidere in manus Dei vivi." In memoriam 31
m revocate dies priores, per quos luce divina collu- 32
magnum certamen sustinuistis calamitatum, partim 33
em opprobriis et calamitatibus publice expositi, par-
autem socii facti eorum qui sic sese habebant. Et- 34
cum vinctis dolorem sensistis (i. e. in vincula con-
orum miserti estis) et bonorum vestrorum rapinam
gaudio sustinuistis probe scientes, vos vobismetipsis
stantius habere bonum in coelis et duraturum. Ne 35
icite igitur fiduciam vestram, ut quae magnam habeat
redem. Patientia enim habetis opus, ut voluntate Dei 36
fecta illius promissionis compotes fiatis. „Restat enim 37
pus exiguum, minimum (pr. tantum, quantum sc. mo-
ntum), ille qui venit veniet nec cunctabitur. Iustus 38
o propter fidem, vita fruetur, et si (quis) metu sese
duxerit, eum animus meus non probat." Nos vero 39
n metui sumus subiecti in perniciem, sed fiduciae ad
mum beandum.

CAP. XI.

Est autem fides, eorum quae sperantur confidentia, 1
rum quae in oculos non incurrunt persuasio. Per hanc 2
m testatissimi sunt nostri maiores. Fide intelligimus, 3

---

*) Deuter. XXXII, 35.

am poena, si hunc servatorem reiicimus. Requiritur quidem, Christo adhaereamus in omnibus calamitatibus, animi magnido; sed hanc suppeditat fides. 19–39. Quare exponit, quid

τον εὐαρεστῆσαι. Πιστεῦσαι γὰρ δεῖ
τῷ θεῷ, ὅτι ἐστὶ καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν
7 της γίνεται. Πίστει χρηματισθεὶς Νῶε
βλεπομένων εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασε κ
ρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρι
8 τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κλ
καλούμενος Ἀβραὰμ ὑπήκουσεν ἐξελθε
ὃν ἤμελλε λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν
9 ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται. Πίστει παρ
τῆς ἐπαγγελίας ὡς ἀλλοτρίαν ἐν σκηνα
Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων
10 αὐτῆς· ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίο
11 ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός.
Σάρρα δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρμα
ρὰ καιρὸν ἡλικίας, ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσα
12 μενον. Διὸ καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐγεννήθησα
κρωμένου, καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρα
ὡς ἡ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θ
13 θμητος. Κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι
τες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρρωθεν
ἀσπασάμενοι καὶ ὁμολογήσαντες, ὅτι ξέν
14 εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. Οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγ
15 ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι. Καὶ εἰ μὲν ἐ
16 ἀφ' ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀ
κρείττονος ὀρέγονται, τοῦτ' ἔστιν, ἐπο
ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεὸς θεὸς ἐπ
17 ἡτοίμασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν. Πίστει πρ

ditum esse hunc mundum verbo (iussu) Dei, ita, ut
ex rebus quae in oculos incurrunt ea quae conspi-
tur (res visibiles) sint exorta. Fide praestantius sa- 4
cium Abelus quam Cainus obtulit Deo, per quod pius
aratus est, ipso Deo testimonium de donis eius exhi-
te; et per id quamquam mortuus adhuc loquitur. Fide 5
ochus est translatus, ut ne videret mortem, nec re-
ebatur propterea quod Deus eum transtulerat. Nam
illam eius translationem testimonio ornatus est, eum
placuisse Deo; sed sine fiducia (Deo) perplacere nemo 6
est. Fidem enim habuisse oportet, quicunque ad Deum
edit, eum esse iisque, quicunque eum exquirant, esse
uneratorem. Fide divinitus monitus Noachus de iis 7
nondum oculis usurpabantur, reverentia ductus navi-
n in suae ipsius domi salutem exstruxit, per quam
dum condemnavit (culpae arguit) et favorem qui ex
cia nascitur divinum est consecutus. Fide Abrahamus, 8
vocabatur, obedivit, ut egrederetur in locum, quem
t possessurus, et egressus est nescius, quo ferret gres-
. Fide peregre habitavit terram illam (ingressus) pro- 9
sam in tentoriis versatus cum Isaaco et Iacobo eius-
, quam dixi, promissionis sociis; exspectabat enim 10
m quae fundamenta habet urbem, cuius conditor at-
exstructor Deus est. Fide et ipsa Sara vim ad pro- 11
edendam accepit vel praeter opportunitatem aetatis,
d eum qui promiserat fidum esse duxit. Quare et- 12
ab uno orti sunt idque effoeto, ut sidera coeli multi-
line et ut innumera ad littus maris arena. Fidem ha- 13
tes mortui sunt hi omnes, non assecuti promissiones
s, sed e longinquo eas intuiti et amplexati professique,
hospites esse et peregrinos hac in terra. Qui enim ta- 14
dicunt, declarant, se patriae flagrare desiderio. Et si 15
dem illius, e qua egressi erant, meminissent, tempus
ertendi habuissent; iam vero appetunt meliorem, hoc 16
, coelestem. Quapropter non pudet eorum Deum, Deum
um vocari; comparaverat enim iis urbem. Fide obtu- 17
Abrahamus, qui tentabatur, Isaacum; et unigenitum
tulit is qui promissa illa acceperat, ad quem dictum 18
at: *) „per Isaacum nominabitur tibi progenies; secum 19

*) Gen. XXI, 12.

fides eamque e V. T. multis exemplis, patriarcharum, Mosis

αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον
24 θησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως. Πι
γας γενόμενος ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς
25 μᾶλλον ἑλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ
26 πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν,
ἡγησάμενος τῶν Αἰγύπτου θησαυρῶν τ
27 Χριστοῦ· ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθα
κατέλιπεν Αἴγυπτον μὴ φοβηθεὶς τὸν
28 λέως· τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέ
ποίηκε τὸ πάσχα καὶ τὴν πρόσχυσιν τοῦ
29 ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα θίγῃ αὐτῶ
σαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ
30 λαβόντες οἱ Αἰγύπτιοι κατεπόθησαν.
31 Ἱεριχὼ ἔπεσε κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρ
ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο, τοῖς ἀπειθήσ
32 κατασκόπους μετ' εἰρήνης. Καὶ τί ἔτι
γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος περὶ Γ
καὶ Σαμψὼν καὶ Ἰεφθάε, Δαυίδ τε
33 τῶν προφητῶν, οἳ διὰ πίστεως κατηγω
εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπα
34 στόματα λεόντων, ἔσβεσαν δύναμιν πυ
ματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ
θησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς
35 ἔλυβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νε
λοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν οὐ προσδεξάμεν
36 σιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχω
παιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον,

itans, vel ab inferis excitare posse Deum;" unde eum
m simili modo recuperavit. Fide de rebus futuris fau- 20
est apprecatus Isaacus Iacobo et Esavo. Fide Iaco- 21
moriens singulis Iosephi filiis bona apprecatus et sum-
scipionis sui parti innixus. Fide Iosephus diem ob- 22
de exitu Israelitarum memoravit et de ossibus suis
t mandata. Fide Moses natus occultatus est per tri- 23
tre a parentibus suis, quod venustum esse puerum vi-
nt, nec metuerunt regis, quod nostis, edictum. Fide 24
es adultus filium se filiae Pharaonis dici negavit, qui 25
populo Dei male tractari maluit, quam ad tempus
ati percipere fructum, divitias omnibus Aegypti the- 26
is maiores esse ducens illam quam Christus expertus
contumeliam; intuebatur enim remunerationem, quam
is. Fide reliquit Aegyptum non metu ob iram regis 27
ussus; illum enim haud adspectabilem tanquam cernens
uravit (in malis). Fide instituit festum paschale et 28
uinis affusionem, ut ne percussor ille primogenitorum
perderet. Fide transierunt mare rubrum tanquam per 29
am continentem, cuius periculo facto Aegyptii illi flu-
us demersi perierunt. Fide moenia Hierichuntis ceci- 30
obsidione cincta per septem dies. Fide Rahab scor- 31
illud non una cum illis immorigeris perdita est, quae
eo animo exceperat exploratores. Et quid amplius di- 32
? deficiet enim me enarrantem tempus de Gideone,
aco, Simsone, Iephtha, Davide, Samuele et prophetis,
s nostis, qui per fidem debellarunt regna, exercuerunt 33
itiam (ius et fas exercuerunt), potiti sunt promissis,
rarunt rictus leonum, exstinxerunt vim ignis, effuge- 34
t aciem ferri, corroborati sunt superatis morbis, stre-
fuerunt in bello, acies declinarunt hostium (al. opes
tium profligarunt); vivos receperunt mulieres mortuos 35
s; alii vero tormentis distenti occisi sunt libertate non
epta, ut praestantiorem nanciscerentur resurrectionem;
autem ludibria et flagella sunt experti, verum insu- 36
vincula et custodiam; caesi lapidibus, serra dissecti, 37
ssi calamitatibus, acie gladii interfecti sunt; circum-
arunt pellibus ovinis induti et caprinis, egeni, affli-
vexati malis, quibus non dignus erat mundus, in lo- 38
vagantes desertis ac montibus et speluncis cavernisque
is terrarum. Et hi omnes testatissimi (al. collaudati) 39

---

orumque, quibus fides fuit saluti, quam maxime illustrat et

εὐπερίστατον ἁμαρτίαν δι' ὑπομονῆς τρ
2 κείμενον ἡμῖν ἀγῶνα ἀφορῶντες εἰς τὸν
χηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ
αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρὸν αἰσχύνη
3 ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ κεκά
σασθε γὰρ τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα
τολῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμ
ὑμῶν ἐκλυόμενοι.

4 Οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε
5 τίαν ἀνταγωνιζόμενοι καὶ ἐκλέλησθε τ
ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται· „Υἱέ μ
6 παιδείας κυρίου μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ
γὰρ ἀγαπᾷ κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ
7 παραδέχεται." Εἰ παιδείαν ὑπομένετε
προσφέρεται ὁ θεός· τίς γάρ ἐστιν υἱὸς
8 πατήρ; Εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας, ἧς
9 πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί.
τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδε
πόμεθα· οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑποταγησόμεθ
10 πνευμάτων καὶ ζήσομεν; Οἱ μὲν γαρ
ρας κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπαίδευον·
11 φέρον εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος
παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χ
λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τ
12 γυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης.
13 νας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα

r fidem, quam habebant, promissum illud non sunt con-
curi, quum Deus de nobis praestantius quid prospexis- 40
:, ut ne sine nobis perfecta beatitudine ornarentur.

CAP. XII.

Quapropter etiam nos, quum tanta testium nube (i. e. 1
rona) nos cinctos videmus, omni onere nostro abiecto
, quo facile decipimur, peccato, constanter persequamur
rsum illum nobis propositum intuentes illum fidei no- 2
ae principem ducem et consummatorem Iesum, qui pro
ndio ipsi proposito sustinuit crucem contemta ignomi-
s ad dextram solii Dei consedit. Reputate enim vobis- 3
n eum, qui talem a peccatoribus illis contra semet-
um sustinuit renisum, ne animis vestris deficiatis viri-
s exhausti.

Nondum ad sanguinem usque certavistis contra pec- 4
um renitendo et obliti estis cohortationis, quae qui- 5
n vobiscum tanquam filiis colloquitur: *) „mi filii,
parvi facias castigationem domini nec animum abii-
s ab eo castigatus?" Quem enim amat dominus, ca- 6
gat; verberat autem unumquemque filium, quem probat.
castigationem sustinetis, tanquam filiis vobis sese offert 7
us; ecquis enim est filius, quem pater non castiget?
a autem sine castigatione estis, cuius omnes fuerunt 8
rticipes, itaque spurii estis et non filii. Tum illos 9
idem corporis nostri parentes habebamus castigatores et
erebamur; nonne multo magis nos submittemus patri
Spirituum (animorum) et vivemus? Nam illi quidem 10
paucos dies, prouti iis videbatur, castigabant; hic vero
commodum nostrum, ut sanctitatis eius reddamur par-
pes. Quaevis autem castigatio in praesens (i. e. quam- 11
eam sentimus) quidem non laetitiam, sed tristitiam
rre videtur; postea autem fructum paciferum iis qui
eam exercitati sunt reddit probitatis. Quare lassas 12
mus et defatigata erigite genua rectosque tramites pe- 13
us vestris conficite, ut ne id quod claudicat plane
etur, sed potius sanetur. Concordiam persequamini 14

*) Prov. III, 11. 12.
mendat. XI, 1—40. Fides enim est id quo intima Dei cum
nibus coniunctio nascitur et quo Deo probantur, cuius rei
is vita Christi luculentissimum exhibet exemplum. XII, 1—4.
adversae e benevolo patris coelestis consilio valent ad salu-
ra aeternam; socordia nocet. Sinaitica disciplina minatur poe-

19 ρὶ καὶ γνόφῳ καὶ σκότῳ καὶ θυέλλῃ καὶ
καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες
προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον· (οὐκ ἔφερον
20 λόμενον· „Κἂν θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους
21 ται," καὶ — οὕτω φοβερὸν ἦν τὸ φανταζ
22 σῆς εἶπεν· „Ἐκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος·
ἐληλύθατε Σιὼν ὄρει καὶ πόλει θεοῦ ζῶντ
23 ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν, ἀγγέλων πανη
φίᾳ πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρ
24 θεῷ πάντων καὶ πνεύμασι δικαίων τε
διαθήκης νέας μεσίτῃ Ἰησοῦ καὶ αἵματι ῥ
25 τον λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἄβελ. Βλέπετε,
σθε τὸν λαλοῦντα. Εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ
γῆς παραιτησάμενοι χρηματίζοντα, πολλ
26 οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι· ο
γῆν ἐσάλευσε τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται λέγ
27 ἐγὼ σείω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸ
δέ „ἔτι ἅπαξ" δηλοῖ τῶν σαλευομένων τ
28 πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα.
ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες ἔχωμεν χά
τρεύωμεν εὐαρέστως τῷ θεῷ μετὰ αἰδοῦ
29 Καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον

XII, 18. al. καὶ γνόφῳ καὶ ζόφῳ †. 20. al.

m omnibus et sanctitatem, sine qua nullus dominum no-
um videbit, videntes, ne quis deterior factus gratia Dei 15
ilat, ne qua radix acerbitatis pullulans excitet turbas
per hanc inficiantur multi; ne quis scortator sive pro- 16
us ut Esavus, qui pro uno ferculo ius primorum nata-
m vendidit. Nostis enim, etiam posthac, quum faustae 17
recationis particeps fieri cuperet, repulsam eum tulisse;
mtis enim mutatae locum non invenit, quamvis cum la-
mis eam quaesivit. Non enim accessistis ad contre- 18
bilem montem ignique incensum et caliginem et tene-
s et procellam et tubae sonitum et vocem oraculorum, 19
m qui audiverant deprecati sunt, ne verbum ipsis ad-
etur; (nam non ferebant illud interdictum: *) „etiamsi 20
mal montem illum tetigerit, lapidibus obruetur," et 21
tam terribile erat illud spectaculum — Moses dixit:
tus horreo ac contremisco;") sed accessistis ad Sio- 22
m montem et urbem Dei vivi, Hierosolyma coelestia,
myriades, festum angelorum conventum et concionem 23
nogenitorum in album relatorum in coelis, et iudicem
m omnium et Spiritus piorum omnibus numeris abso- 24
rum et ad testamenti novi interpretem Iesum et san-
nem, qui lustrat et melius quid loquitur quam ille Abe-
Videte, ne reiiciatis eum qui loquitur. Nam si illi 25
effugerunt (poenas), recusato eo qui in terra edebat
cula, multo magis nos illum coelitus missum aversan-
cuius vox tum orbem tremefecit terrarum, nunc au- 26
promissa dedit hunc in modum: **) „semel adhuc
tremefacio non solum orbem terrarum, sed etiam coe-
. Id vero: semel adhuc, significat eorum quae tre- 27
unt permutationem tanquam factorum (eum in finem),
ea quae non tremefierent manerent. Quamobrem re- 28
m haud tremefactum adipiscentes habeamus gratiam,
quam Deum, ita ut probemur, colamus cum pudore
religione. Etenim Deus noster ignis est absumens 29
ax).

) Exod. XIX. XX. Deutr. IV. V. IX, 19.

*) Exod. XIX, 8. Hagg. II, 7. 8.

sed urbs Hierosolymorum coelestis, ad quam per Christum
edere licet, Dei favorem hominibus et beatitudinem promit-
Attamen caveas, ne pertinacia tua poenis div. fias obnoxius.
29.

ἀνῶ οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλίπω·" ὥς
ἡμᾶς λέγειν· „Κύριος ἐμοὶ βοηθὸς καὶ οὐ
7 τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος;" Μνημονεύετε
ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον
ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφ
8 πίστεν. Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερ
9 εἰς τοὺς αἰῶνας. Διδαχαῖς ποικίλαις κα
ραφέρεσθαι· καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθ
οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ
10 Ἔχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν οὐ
11 σίαν οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες. Ὧν γὰρ
τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ ἅγια διὰ
τούτων τὰ σώματα καταφέρεται ἔξω τ
12 Διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδ
13 λαὸν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε. Τοίνυν ἐξ
αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς τὸν ὀνειδισμὸ
14 τες· οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν,
15 λουσαν ἐπιζητοῦμεν. Δι' αὐτοῦ οὖν ἀνα
αἰνέσεως διαπαντὸς τῷ θεῷ, τοῦτ' ἔστι,
16 ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Τῆς
κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γ
17 αρεστεῖται ὁ θεός. Πείθεσθε τοῖς ἡγουμ
ὑπείκετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τ
ὡς λόγον ἀποδώσοντες, ἵνα μετὰ χαρᾶς τ
18 μὴ στενάζοντες· ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦ
σθε περὶ ἡμῶν· πεποίθαμεν γὰρ, ὅτι κ
ἔχομεν ἐν πᾶσι καλῶς θέλοντες ἀναστρέφ

CAP. XIII.

Maneat amor fraternus. Hospitalitatis ne oblivisca- 1. 2
mi; per hanc enim quidam inscii hospitio exceperunt
nios coelestes *). Memores estote vinctorum tanquam una 3
cti; eorum qui malis premuntur, ut et ipsi corpore in-
ncti. Honoratum (esto) coniugium apud omnes et to- 4
intaminatus; scortatores autem et adulteros iudicabit
us. Alieni ab avaritia mores; contenti iis quae adsunt. 5
e enim dixit: **) „non deseram te nec ullo modo te
tituam;" ita ut laeto animo dicamus: „dominus mihi
tulatur nec extimescam: quid homo mihi faciet?" Me- 7
ntote ducum vestrorum, qui doctrinam divinam vobis
liderunt, quorum exitum vitae contemplantes fidem,
em habebant, imitamini. Iesus Christus heri et hodie 8
m et in perpetuum. Doctrinis variis ac peregrinis ne 9
ucamini; nam pulcrum est gratia confirmari animum,
n cibis, quibus qui operam navarunt nihil inde fructus
ceperunt. Habemus altare, de quo non licet comedere 10
qui in illo tentorio sacra faciunt. Quorum enim ani- 11
lium sanguis de peccatis (expiandis) in adytum per pon-
tem maximum infertur, horum corpora extra castra
uburuntur. Quare etiam Iesus, ut per suum ipsius san- 12
nem populum consecraret, extra (urbis) portam suppli-
affectus est. Itaque egrediamur ad eum extra castra 13
ominiam eius ferentes; non enim habemus hic urbem 14
antem, sed futuram illam perquirimus. Per eum igi- 15
sacrificium, quod in laudibus cernitur, perpetuo Deo
ramus, id est, fructum labiorum nomen eius celebran-
m laudibus. Beneficentiae et liberalitatis ne obliviscа- 16
i; nam eiusmodi sacrificiis Deus delectatur. Obedite 17
ducibus vestris ac cedite; ipsi enim vigilant pro ani-
vestris ut rationem reddituri, ut cum gaudio id fa-
t nec suspirantes; nam hoc vobis non utile. Preca- 18
i de nobis; nam persuasum est nobis, nos recti ha-
e conscientiam omnibus in rebus honeste versari cu-
tes; sed impensius hortor, ut hoc faciatis, quo cele- 19
us vobis reddar.

) Gen. XVIII. XIX.
*) Ios. I, 5. Deut. XXXI, 6. Ps. CXVIII, 6. LVI, 5. 12.
ommendat lectoribus suis amorem, castitatem, temperantiam,
m erga coetus chr. praesides animum, constantiam in vera
trina tuenda. Institutum rerum sacrarum apud Iudaeos et
istianos admodum differre docet; obedientiam praefectis coe-

23 Γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν Τιμόθεον ἀπολελυ
24 ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψομαι ὑμᾶς. Ἀσπ
τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν καὶ πάντας τοὺς
25 ζῶντας ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. Ἡ χάρ
ὑμῶν. Ἀμήν.

ΑΙ ΚΑΘΟΛΙΚΑΙ ΕΠΙΣ

ΙΑΚΩΒΟΥ ΕΠΙΣ

ΚΕΦ. Α

1 Ἰάκωβος θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστ
δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ χαίρ
2 Πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μ
3 σμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, γινώσκοντες,
4 ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονή

Deus vero concordiae, qui ab inferis magnum illum 20
am pastorem eduxit per sanguinem testamenti aeterni,
inum nostrum Iesum, ut vos ad quodvis recte factum 21
feret idoneos, quo voluntati eius satisfieret, efficiendo
obis id quod ipse in oculis fert per Iesum Christum,
gloria in longe remotissima tempora debetur. Utique.
Hortor autem vos, fratres, excipite meam adhorta- 22
s vocem; etenim brevem vobis scripsi epistolam. Sci- 23
fratrem Timotheum esse solutum, quocum, si cele-
veniat, vos videbo. Salutate omnes duces vestros 24
esque Deo sacros. Salutant vos qui ex Italia vene-
Gratia illa (divina) vobis omnibus adsit. Utique. 25

EPISTOLAE CATHOLICAE.

PISTOLA IACOBI.

CAP. I.

us Dei et domini Iesu Christi minister dispersis 1
eim tribubus salutem dicit.
Summum gaudium ducite, fratres mei, quando in 2
incideritis explorationes, probe scientes, id quo 3
vestra oxploratur efficere constantiam; haec autem 4
ntia opus habeat perfectum, ut perfecti sitis et om-
numeris absoluti nulla in re inferiores. Verum si 5
estrum destituitur sapientia, petat a Deo qui omni-
at simpliciter et sine invidia (al. nec (beneficia) ex-
t), et dabitur ei. Petat autem cum fiducia nihil 6
is; nam is qui dubitat similis est fluctui maris

, debitam iis inculcat variisque admonitionibus additis
tem Hebraeis apprecando desinit et, ut solet, salutatio-
salute, hortatur apostolus, ut in calamitatibus huius vitae

η ευπρεπεια του προσωπου αυτου α
12 πλοισιος εν ταις πορειαις αυτου μα
ριος ανηρ, ος υπομενει πειρασμον·
νος λημψεται τον στεφανον της ζοη
13 κυριος τοις αγαπωσιν αυτον. Μηδε
τω· Οτι απο θεου πειραζομαι· ο
14 εστι κακων, πειραζει δε αυτος ουδε
ραζεται υπο της ιδιας επιθυμιας εξ
15 ζομενος· ειτα η επιθυμια συλλαβου
16 η δε αμαρτια αποτελεσθεισα αποκυει
17 νασθε, αδελφοι μου αγαπητοι. Π
παν δωρημα τελειον ανωθεν εστι
πατρος των φωτων, παρ' ω ουκ ε
18 πης αποσκιασμα. Βουληθεις απεκυ
θειας εις το ειναι ημας απαρχην τιν
19 των. Ωστε, αδελφοι μου αγαπητοι
πος ταχυς εις το ακουσαι, βραδυς
20 δυς εις οργην. Οργη γαρ ανδρος
21 κατεργαζεται. Διο αποθεμενοι πασ
ρισσειαν κακιας εν πραυτητι δεξασθε
τον δυναμενον σωσαι τας ψυχας υμ
22 Γινεσθε δε ποιηται λογου και
23 παραλογιζομενοι εαυτους· οτι ει τις
και ου ποιητης, ουτος εοικεν ανδρι
24 ωπον της γενεσεως αυτου εν εσοπτρω
25 τον και απεληλυθε και ευθυς επιλε
δε παρακυψας εις νομον τελειον τον

i a ventis agitatur et iactatur. Ne enim opinetur ille 7
mo, quidquam a domino esse accepturum hominem an- 8
item, qui in omni, qua utitur, ratione vivendi sibi non
stat. Glorietur autem frater humilis de dignitate sua; 9
dives de humilitate sua; nam ut flos graminis peribit. 10
tus enim est sol cum vento urente, exaruit gramen, 11
s eius excidit ac decor formae eius periit: sic etiam
es in vitae suae cursu marcescet. Fortunatus vir, qui 12
tinet explorationem; nam probatus accipiet vitae coro-
a, quam dominus omnibus ipsum amantibus promisit.
quis, qui sollicitatur, dicat: a Deo sollicitor; nam 13
is non sollicitatur malis, sed ipse neminem sollicitat.
sque vero sollicitatur, qui a sua ipsius cupiditate ab- 14
tur atque inescatur; tum cupiditas illa, si concepit, im- 15
bitatem parit, haec autem consummata gignit mortem.
decipiamini, fratres mei adamati. Quaevis donatio 16
a et quodvis donum perfectum coelitus descendit a 17
e luminum coelestium (al. summae felicitatis auctore),
l quem non est discrepantia aut mutationis umbra. Ex 18
antate sua progenuit nos voce veritatis, ut primitiae
dam essemus eorum quos ipse creavit. Quin, fratres 19
adamati, esto quivis homo promptus ad audiendum,
us ad loquendum, tardus ad iram. Ira enim homi- 20
institiam Deo probatam non efficit. Quare omni sorde 21
sita et malitia ebulliente (al. morositate s. malignitate
quinamento) cum animi mansuetudine admittite illam
am doctrinam, quae animos vestros potest salvare.
Factis autem doctrinam exprimite nec solum percipite 22
us vosmetipsos decipientes; nam si quis audit doctri- 23
nec vita exprimit, hic similis est viro formam natu-
suae (i. e. nativam) in speculo contemplanti; contem- 24
us enim semetipsum abiit et confestim oblitus est,
lis erat. Quicunque vero introspexit in perfectam il- 25
veritatis legem et permansit, hic non auditor obli-
us factus, sed rei effector, hic per sua facta erit bea-
Si quis religiosus sibi esse videtur linguam suam 26

---

eundis fortes et constantes sint: I, 1—9. docet veram sapien-
u a Deo precibus esse petendam: monet, ne quis plus quam
est sibi sumat, quum omnes quam maxime sint imbecilli.
tus qui pericula pietatis feliciter superat. Nemo autem a Deo
peccandum sollicitatur; semen peccatorum in pectore humano
A Deo bona quaevis proficiscuntur, ut doctrina christiana,
m non solum auribus *percipere*, sed re et facto exprimere

γῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπατῶν καρδίαν αὐ
27 τοῦ μάταιος ἡ θρησκεία. Θρησκεία καθαρὰ
τος παρὰ θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστὶν, ἐπισκέπ
φανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλ
τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου.

ΚΕΦ. ΙΙ.

1 Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχε
2 στιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δό
γὰρ εἰςέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρ
λιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰςέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς
3 ρᾷ ἐσθῆτι, καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τ
τὴν λαμπρὰν καὶ εἴπητε· Σὺ κάθου ὧδε καλῶ
πτωχῷ εἴπητε· Σὺ στῆθι ἐκεῖ ἢ κάθου ὧδε ὑπ
4 πόδιόν μου· καὶ οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς κα
5 κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν. Ἀκούσατε, ἀδ
ἀγαπητοὶ, οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺ
σμου πλουσίους ἐν πίστει καὶ κληρονόμους τῆς
6 ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν; ὑμεῖς δὲ

refrenans, sed animum suum fallens, huius vana re-
Religio pura intemerataque apud Deum et patrem 27
est, curare liberos orbos et viduas in suis calamita-
, intaminatum se ipsum servare ab horum temporum
bus.

CAP. II.

Fratres mei, ne cum partium studio fidem illam do-
nostri Iesu Christi maiestate conspicui habeatis. Si 1
in concionem vestram sacram ingressus esset vir au- 2
gestans annulos, veste indutus splendida, verum et-
pauper ingressus esset sordida veste indutus, et, ocu-
eum qui splendidam vestem gestaret conversis dixis- 3
: tu conside hic commode, et pauperi illi dixissetis:
ta ibi vel conside hic infra scabellum meum: neque
apud animum vestrum accurate perpendistis et iudi- 4
fuistis pravis ducti cogitationibus. Audite, fratres 5
amati, nonne Deus pauperes huius mundi sibi elegit
tes per fidem et heredes eius regni quod ipsum aman-
s promisit? vos autem illum pauperem contemtim ha- 6
setis (al. habetis). Nonne divites imperium in vos ex-
ent ac vos in ius rapiunt? Nonne ipsi honestum Chri- 7
nomen, quod invocatur ad vos adiuvandos, contume-
afficiunt? Attamen, si legem servatis regiam ex mente 8
pturae sacrae: alterum ut temetipsum amabis," recte
is; sin autem partium studio tenemini, peccatum com- 9
itis, quum ab illa lege ut violatores legis arguamini.
cunque enim universam legem observabit, unam autem 10
abit, omnium (legum) reus factus est. Ille enim, qui 11
t: „ne adulterium committas," dixit etiam: „ne com-
tus caedem; sin vero adulterium non committes, cae-
autem, violator exstitisti legis. Sic loquimini sic- 12
agite, ut qui per legem libertatis (al. libertatis magi-
m) iudicandi sunt. Nam immisericors iudicium ei qui 13
ericordem se non exhibuit; misericordia (homo miseri-
) de iudicio (ferendo de ipso) gloriatur (al. minime
et).
Quid hoc prodest, fratres mei, si quis fidem habere 14
erit, facta autem non habuerit? num fides illa eum ad

---

emus, ut ad vitam beatam pertingamus 10—27. Ex mente
isti pauperes et divites eodem loco habendi sunt, id quod
to minus negligendum est, quum religio christiana efflagitat,
omnibus omnino praeceptis divinis satisfiat. II, 1—13. Neque

20 ποιεῖς· καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι καὶ
λεις δὲ γνῶναι, ὦ ἄνθρωπε κενέ, ὅτι ἡ
21 ἔργων νεκρά ἐστι; Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμ
ἐδικαιώθη ἀνενέγκας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν α
22 σιαστήριον; Βλέπεις, ὅτι ἡ πίστις συν
23 αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελε
ρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα· „Ἐπίστευσε
θεῷ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην·
24 ἐκλήθη. Ὁρᾶτε, ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦτ
25 οὐκ ἐκ πίστεως μόνον. Ὁμοίως δὲ κα
οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη ὑποδεξαμένη τ
26 ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκβαλοῦσα; Ὥςπερ γὰρ τὸ σ
ματος νεκρόν ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ πίστις
νεκρά ἐστι.

ΚΕΦ. ΙΙΙ.

1 Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδ
2 τες, ὅτι μεῖζον κρίμα ληψόμεθα· πο
μεν ἅπαντες. Εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταί
3 ἀνὴρ, δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅλον
τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματ
τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὅλον τὸ σ
4 ἄγομεν. Ἰδοὺ, καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτ
σκληρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα μετάγεται ὑ
5 θαλίου, ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος
τω καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστὶ

utem potest perducere? Sin vero frater vel soror nudi 15
ent et quotidiano victu destituti, dixerit autem aliquis e 16
is ad eos: ite fausto omine, calefiatis ac satiamini,
um iis non dedissetis quae corpus necessario requirit,
d hoc prodesset? Sic etiam fides, si factis fuerit de- 17
cta, per se emortua est. Sed dicat aliquis: tu fidem 18
es et ego habeo facta: demonstra mihi illam fidem tuam
factis tuis et ego ex factis meis tibi demonstrabo
m meam. Tu credis, Deum esse unum: recte facis; 19
m mali credunt daemones atque horrent. Visne au- 20
cognoscere, o homo vane, fidem sine factis emortuam
? Abrahamus pater noster nonne propter facta Deo est 21
atus Isaaco filio suo super altari oblato? Nonne vi- 22
, fidem, quam habebat, opitulatam esse eius factis eius-
factis fidem redditam esse perfectam? Et eventu com- 23
atus est locus ille scripturae sacrae qui haec habet:
„Fidem autem habuit Abrahamus Deo atque in iustitiam 24
st imputatum: et amicus Dei vocatus est.“ Videtis,
ter facta probari hominem et non solum propter fidem.
iliter vero etiam Rahab illa meretrix nonne propter 25
a probata est legatis illis exceptis aliaque in via emis-
Quemadmodum enim corpus sine anima emortuum est, 26
etiam fides sine factis emortua.

CAP. III.

Ne multi sitis doctores, fratres mei, probe scientes, 1
ius iudicium nos esse subituros; saepe enim cuncti 2
camus. Si quis verbo non peccat, hic est perfectus
qui vel totum refrenare potest corpus. Ecce, equo- 3
frena in ora eorum immittimus, ut nobis pareant, ac
m eorum corpus circumagimus. En, navigia quoque, 4
nquam tanta sunt et ab asperis agitantur ventis, a mi-
o circumaguntur gubernaculo, quocunque voluntas gu-
atoris voluerit. Sic etiam lingua exiguum membrum 5
et magna praestat. Ecce, exiguus ignis quantam sil- 6
incendit! etiam lingua ignis est, mundus iniustitiae
us (al. ornamentum — materies — complexus impro-
tis). Sic lingua inter membra nostra consistit, quae

) Gen. XV, 6. Ies. XLI, 8.

itur in sola fide et persuasione, sed in recte factis a fide
ectis, quod exemplo Abrahami confirmatur et Rahabae.
—26. Qui munus docendi suscipiunt, rem subeunt gravissi-

11 οὕτω γίνεσθαι. Μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς
12 τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρόν; Μὴ δύναται
συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι ἢ ἄμπελος σῦκα;
13 κὴν γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ. Τίς σοφὸς
ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆ
14 ἐν πραΰτητι σοφίας. Εἰ δὲ ζῆλον πι
ρίθειαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακ
15 δεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας. Οὐκ ἔστι
ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος, ψ
16 δης. Ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐρίθεια, ἐκε
17 πᾶν φαῦλον πρᾶγμα. Ἡ δὲ ἄνωθεν σ
ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνική, ἐπιεικὴς,
ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος
18 Καρπὸς δὲ δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπε
σιν εἰρήνην.

ΚΕΦ. IV.

1 Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖ
ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομέν
2 ὑμῶν; Ἐπιθυμεῖτε καὶ οὐκ ἔχετε· φ
τε καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν· μάχε
3 οὐκ ἔχετε διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς
λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵ
4 ὑμῶν δαπανήσητε. Μοιχοὶ καὶ μοιχα
ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ θ
οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου,

m contaminat corpus et vitae decursum incendit atque 7
nditur ab igni infernali. Omne enim genus bestiarum
olucrium terrestrium et marinarum domatur domitum-
est a natura humana (ab hominibus), linguam autem 8
ıo potest hominum domare: indomitum malum, plena
eni mortiferi. Per eam laudibus celebramus Deum pa- 9
nque et per eam diris exsecramur homines qui imagi-
Dei referunt: ex eodem ore laudes proveniunt ac dirae 10
otiones. Non fas est, fratres mei, haec ita fieri. Num 11
e fons ex eodem cavo dulce emittit atque amarum?
n potest, fratres mei, ficus facere oleas aut vitis ficus? 12
neque salsa dulcem facere aquam. (al. fons non potest
ttere simul salsam et dulcem.) An quis sapiens et in- 13
igens inter vos? demonstret honesta vivendi ratione facta
per sapientiae mansuetudinem. Sin vero invidiam acer- 14
(al. odium) fovetis et rixandi cupidinem in animo ve-
, ne gloriemini ac mentiamini adversus veritatem. Haec 15
est illa quae coelitus descendit sapientia, sed terrena,
iditatibus accommodata, a malis orta daemonibus. Ubi 16
n invidia et rixandi studium, ibi seditio et quodvis
re factum. At coelestis illa sapientia primum quidem 17
a est, deinde studiosa concordiae, facilis, obsequiosa,
a misericordiae et fructuum bonorum, aequa et infu-
. Fructus autem probitatis cum concordia spargitur 18
iis qui concordiae navant operam.

CAP. IV.

Unde bella ac pugnae inter vos? nonne inde, ex cu- 1
itatibus vestris quae in membris vestris bellum gerunt?
cupiscitis neque habetis; caeditis et invidetis (al. ad 2
em usque invidetis?) neque potestis adipisci; pugna-
bellaque geritis, non habetis, quod non precamini;
camini neque accipitis propterea quod male precamini, 3
in cupiditatibus vestris consumatis. Adulteri atque adul- 4
ae, non scitis, amicitiam (i. e. studium) rerum terre-
um inimicum erga Deum esse animum? Quicunque igi-
amicus esse voluerit rerum terrestrium, hostis sistitur
. An opinamini, temere scripturam sacram dicere: „ad 5

---

n et periculosam; nam lingua facillime potest peccari, ut pe-
ntia, obtrectatione, rixis. Divina sapientia qui fruitur, mo-
s eam prodat; nam modestiam, lenitatem, misericordiam al-
ae alit virtutes. III, 1—18. Perversi apud vos mores satis de-

11 ὑμᾶς. Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδε-
λαλῶν ἀδελφοῦ καὶ κρίνων τὸν ἀδελφὸν
νόμου καὶ κρίνει νόμον· εἰ δὲ νόμον κρί-
12 νεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου, ἀλλὰ κριτής. Εἷς ἐστιν ὁ
κριτὴς ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι·
σὺ τίς εἶ ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον;
13 Ἄγε νῦν οἱ λέγοντες· Σήμερον καὶ
αὔριον πορευσόμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν καὶ ποιήσομ-
14 εν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν καὶ ἐμπορευσόμεθα καὶ κερδήσομεν·
οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον! ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν;
ἐστιν ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ
15 ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς· Ἐὰν ὁ κύριος θέλῃ,
16 σωμεν, καὶ ποιήσωμεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο· νῦν δὲ κα-
ὐχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν. Πᾶσα καύχη-
17 σις τοιαύτη πονηρά ἐστιν. Εἰδότι οὖν καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ
ἁμαρτίαν αὐτῷ ἐστιν.

ΚΕΦ. Ε.

1 Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε
2 ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέ-
ὑμῶν σέσηπε καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σῆτ-
3 ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται
εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται καὶ φάγεται τὰ
4 ὡς πῦρ ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέ-
μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰ
ὁ ἀπεστερημένος ἀφ' ὑμῶν, κράζει καὶ
βοάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου σαβαὼθ

diam fertur desiderio Spiritus ille qui nobis inest?"
maiora dat beneficia; quare dicit: *) „superbis Deus 6
ersatur, modestos autem ornat beneficiis." Submit- 7
igitur vos Deo; malo resistite daemoni et aufugiet a
is. Accedite ad Deum et accedet ad vos. Purgate ma- 8
, peccatores, operam date sanctitati animi, homines
ipites. Aerumnas sustinete, lugete, plorate; risus ve- 9
convertatur in luctum et laetitia vestra in moestitiam.
nisso vos gerite animo coram Deo et vos exaltabit. Ne 10
invicem obtrectate, fratres. Quicunque fratrem ob- 11
tat et suum ipsius fratrem iudicat, legem obtrectat ac
cat legem; sin vero legem iudicas, non observator es
s, sed iudex. Unus est legislator et iudex, qui servare 12
st ac perdere; tu vero quis es, qui alterum iudicas?
Agite iam vos, qui dicitis: hodie et cras in hancce 13
ficiscemur urbem, ibi unum annum transigemus, nego-
imur ac lucrabimur: quippe qui ignoratis quid crastino 14
eveniet; nam qualis est vita vestra? vapor enim est per
e tempus apparens, deinde autem evanescens; contra
m dicatis: „si dominus voluerit et in vivis simus, 15
m hoc illudve agamus; iam vero, quae est vestra o- 16
tatio haud ferenda, gloriamini. Omnis talis gloriatio
roba est. Quicunque igitur scit honeste agere neque 17
, peccatum committit.

CAP. V.

Agite iam vos, divites, flete eiulantes ob calamitates 1
vobis imminentes; divitiae vestrae in putredinem ab- 2
nt et vestimenta vestra a tineis consumta sunt; aurum 3
rum et argentum aerugine obducitur, quorum aerugo
s testimonio erit, (np. vos divitiis perverse esse abu-
, et corpora vestra comedit; ut ignem thesauros colle-
s ultimis diebus (i. e. in ipsum exitii tempus). En, 4
es operariorum qui agros vestros demessuerunt, de-
a a vobis, clamat et clamores messorum ad aures do-
siderum (al. exercituum) pervenerunt. Mollem in 5
terra egistis vitam et luxuriosam; saginastis animos

Prov. III, 34.
trant; vos ab hac sapientia adhuc esse alienos; igitur preca-
, ut ea vobis contingat, et demissum vobis comparate ani-
. Ne quemquam inique iudicate, quum Deus omnium iu-
st. IV, 1—12. Fas est, omnia Deo accepta referre. Nemo
impendentia potest effugere et ipsi divites poenas luent,

μακροθυμίας τοὺς προφήτας, οἱ ἐλα
11 κυρίου. Ἰδοὺ, μακαρίζομεν τοὺς ὑπομ
μονὴν Ἰὼβ ἠκούσατε καὶ τὸ τέλος κυ
λύσπλαγχνός ἐστιν ὁ κύριος καὶ οἰκτίρ
12 Πρὸ πάντων δὲ, ἀδελφοί μου, μ
οὐρανὸν μήτε τὴν γῆν μήτε ἄλλον τινὰ ὁ
τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὔ οὔ, ἵνα μὴ ὑ
13 Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν, προσευχέ
14 ψαλλέτω. Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν, πρ
πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας καὶ προ
αὐτὸν ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ
15 Καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κ
αὐτὸν ὁ κύριος· κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεπο
16 αὐτῷ. Ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ
εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε·
17 δικαίου ἐνεργουμένη. Ἠλίας ἄνθρωπ
18 ἡμῖν καὶ προσευχῇ προσηύξατο τοῦ μὴ
ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς κ
πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸ
19 ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς. Ἀδελφ
πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας καὶ ἐπι
20 γινωσκέτω, ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτω
δοῦ αὐτοῦ σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου κ
ἁμαρτιῶν.

V, 9. al. κατακριθῆτε †. ib. al. ἰδοὺ, κρ

tros tanquam die (al. in diem) mactationis (i. e. victi-
s propediem immolandas); condemnastis, occidistis iu- 6
tum, nemine vobis repugnante.

Patienter igitur, fratres, exspectate adventum domini. 7
ce, agricola pretiosum terrae fructum exspectat patienter
eo acquiescens, usque dum pluviam matutinam et seroti-
m acceperit: vos quoque patienter exspectate, confirmate 8
ãmos vestros; nam adventus domini prope adest. Ne con- 9
a vos invicem ingemiscite (al. nolite gravius invicem
nqueri), ne iudicemini; en, iudex ille ante portas adest.
emplum sumite, fratres mei, vexationis et patientiae 10
tes sacros, qui nomine domini locuti sunt. Ecce, bea- 11
s praedicamus quicunque sustinent (patienter); patientiam
i audivistis et finem domini vidistis (al. exitum quem
mino auctore habuit); nam dominus admodum benignus
ac misericors.

Ante omnia autem, fratres mei, ne iuretis neque per 12
lum neque per terram neque aliud quoddam iusiuran-
m, sed esto vestrum illud: sane sane, et illud: mini-
minime (i. e. simpliciter affirmate ac simpliciter ne-
te), ne subeatis iudicium.

(Si) quis inter vos mala patitur, preces fundat; laeto 13
) quis animo est, laudes Deo canat. Aegrotat quis inter 14
s, arcessat seniores ecclesiae et (hi) preces propter eum
dant, tincto eo oleo auctoritate domini. Quae preces 15
ncia plenae salvum reddent aegrotantem et dominus eum
itabit; etiamsi peccata commiserit, ei condonentur. Con- 16
mini vobis invicem vestra delicta ac pro vobis vicissim
dite preces, ut sanemini; multum valent valentes iusti
ces. Elias homo erat similiter ac nos affectus et preces 17
ãt, ne pluvia delaberetur, nec delapsa est pluvia in ter-
a per tres annos sexque menses: et iterum preces fecit, 18
coelum pluviam dedit et terra suos edidit fructus. Fra- 19
s, si quis inter vos aberraverit a veritate et quis eum
uxerit, scito: quicunque peccatorem a devia vita revo- 20
erit, is animum e morte servabit et copiam peccatorum
elabit (al. prohibebit).

---

a arrogantia, superbia, fraude sua sibi contraxerunt. 13—V, 7.
vero omnes fortes estote ac patientes vitam intuiti propheta-
; nam dies iudicii prope abest: abstinete a iureiurando; ad
otos invitate presbyteros, ut oleo eos ungant ac preces de
faciant; nam piorum preces multum efficere possunt. Denique
que homines ab errore ad pietatem revocare studeat. 8—20.

ΚΕΦ. Ι.

1 Πέτρος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ
μοις διασπορᾶς Πόντου, Γαλατίας, Κ
2 καὶ Βιθυνίας, κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ π
πνεύματος εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸ
Χριστοῦ. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πλη
3 Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ
σοῦ Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ
ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι' ἀναστάσεω
4 ἐκ νεκρῶν, εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον
5 ἀμάραντον τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς
νάμει θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως
6 τοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτ
σθε ὀλίγον ἄρτι (εἰ δέον ἐστὶ) λυπηθ
7 πειρασμοῖς, ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆ
μότερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, δ
μαζομένου, εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ τ
8 ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν οὐκ εἰ
ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δὲ
9 ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ κομιζόμ
10 πίστεως ὑμῶν σωτηρίαν ψυχῶν. Περὶ
ἐζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται οἱ

P E T R I

E P I S T O L A P R I M A.

C A P. I.

s legatus Iesu Christi electis peregrinantibus (et) 1
ontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam et Bithyniam
iis, secundum praescientiam Dei patris per Spiritum 2
m ad favorem divinum adductis, ut obedientiam prae-
t et sanguine Iesu Christi lustrarentur, s. d. Gratia
et concordia uberrima (contingat).
audibus celebrandus est Deus et pater domini nostri 3
hristi, qui pro multa, qua est, misericordia nos de-
muit ad vivam spem (i. e. certissimam — alendam) per
ectionem Iesu Christi e mortuis, ad patrimonium (ac- 4
dum) incorruptum, intaminatum nec flaccescens, quod
is asservatur nobis qui potentia Dei asservamur per 5
ad salutem consequendam quae manifestanda est ul-
empore (in fine omnium rerum); de quo gestitis per 6
tempus nunc (si opus est) in variis tentationibus af-
ristitia, ut illa fidei vestrae exploratio (probitas) prae- 7
r auro, quod perit, sed igne exploratur, deprehen-
r ea quae ad laudem valeret et honorem et gloriam in
Iesu Christi, quem, etsi non vidistis, amatis, quem 8
nunc quamquam non oculis usurpantes, sed fidem
es exsultatis laetitia ineffabili ac gloriosa (al. liqui-
a) finem fidei vestrae salutem animorum reportando. 9
a salute diligenter quaesiverunt ac perscrutati sunt 10
aeri, qui de illa erga vos gratia vaticinati sunt in-
es, in quod qualeve tempus manifestaret qui iis in- 11
piritus Christi, qui calamitates Christo subeundas

a quaevis, inquit apostolus, vobis apprecor per Christum,
, si huius vitae malis pietas nostra perfectior reddita est,
n beatam perducit, quam ipse multis malis exantlatis —

15 ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαν-
16 αὐτὸν ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενή-
17 πται· „Ἅγιοι γένεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγι-
πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτ-
τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆ-
18 χρόνον ἀναστράφητε εἰδότες, ὅτι οὐ
ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας
19 πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι
20 καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ προεγνωσμένου
κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτω-
21 ὑμᾶς τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς
αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ δόξαν αὐτῷ δόντ-
22 ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν. Τὰς
κότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ
αδελφίαν ἀνυπόκριτον ἐκ καθαρᾶς
23 ἀγαπήσατε ἐκτενῶς, ἀναγεγεννημένοι ο-
τῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγου ζῶντ-
24 τος εἰς τὸν αἰῶνα. Διότι „πᾶσα σ-
πᾶσα δόξα αὐτῆς ὡς ἄνθος χόρτου.
25 τος καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε· τὸ δ-
νει εἰς τὸν αἰῶνα." Τοῦτο δέ ἐστι τ-
σθὲν εἰς ὑμᾶς.

ΚΕΦ. ΙΙ.

1 Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν

Gloriosam post eas dignitatem certis argumentis ante con-
avit; quibus revelatum est, eos non sibimetipsis, sed 12
is ministrare ea quae nunc annuntiata sunt vobis per
s qui per Spiritum sanctum coelitus demissum vos laeta
Messia imbuerunt doctrina, quae cognoscere genii coe-
es admodum cupiunt.

Quare succincti lumbos mentis vestrae, sobrii, per- 13
am (al. ad finem usque) alite spem de gratia (beneficio
d) quae vobis fertur in adventu Iesu Christi. Ut filii 14
equiosi, non componentes vitam vestram ad superiores
gnorantia vestra cupiditates, sed ex mente sancti illius 15
vos vocavit et ipsi sancti tota vita evadite, propterea 16
d scriptum est: *) „sancti estote; nam ego sanctus
a." Et si patrem colitis, qui sine partium studio iudi- 17
n exercet secundum cuiusque factum (prouti quisque e-
, cum reverentia hoc peregrinationis vestrae tempus
sigite persuasum habentes, vos non rebus caducis, ar- 18
to vel auro, ab inepta illa vestra vivendi ratione a pa-
us accepta esse redemtos, sed pretioso sanguine tan- 19
n agni macula et labe carentis Christi, qui antea qui- 20
n erat destinatus ante mundum conditum, declaratus
m his extremis temporibus propter vos, qui fidem ha- 21
s Deo qui eum e mortuis excitavit eique gloriosam de-
dignitatem, ita ut fides vestra ac spes in Deo esset re-
a. Animos vestros quum sanctos (al. puros) habetis 22
lientia, quam veritas efflagitat, per Spiritum divinum
ifucatum fratribus amorem praestandum, ex puro animo
invicem impense amate, renati non ex mortali semine, 23
mmortali, per doctrinam Dei qui vivit ac manet in
etuum. Quare (dicitur:) quivis homo (pr. quodvis 24
al) ut gramen omnisque eius splendor (decus) ut flos
inis. Exaruit gramen et flos (eius) excidit; sed do- 25
a domini manet in aeternum. Haec vero est illa do-
a, quae laetum de Messia nuntium ad vos pertulit.

CAP. II.

Deposita igitur omni malitia omnique dolo et simula- 1
et invidentia omnibusque obtrectationibus, ut recens

Levit. XI, 44. XIX, 2.
od veteres vates parum ante perspexerant — est assecutus.
—12. Agite igitur, ut animos vestros componatis ad tempus
maxima illa Dei beneficia distribuantur et ut digni sitis eo,
os calamitatibus suis redemit ac spe quae per eum nobis
git; nam nobis altiora spectanda sunt et expetenda, quam

,, ἰδοὺ, τίθημι ἐν Σιὼν λίθον ἀκρογω
ἔντιμον, καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μ
7 Ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν· ἀπε
θὸν ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες
εἰς κεφαλὴν γωνίας, καὶ· λίθος προσκό
8 σκανδάλου· οἳ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ,
9 καὶ ἐτέθησαν. Ὑμεῖς δὲ, γένος ἐκλεκτὸ
τεῦμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς, εἰς περιπ
ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμ
10 τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς· οἱ ποτὲ οὐ
ὸς θεοῦ· οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλε

11 Ἀγαπητοὶ, παρακαλῶ ὡς παροίκο
μους ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμι
12 τιῶνται κατὰ τῆς ψυχῆς, τὴν ἀναστρο
ἔθνεσιν ἔχοντες καλὴν, ἵνα ἐν ᾧ καταλ
κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτε
13 τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς. Ὑπο
14 ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν κύριον, εἴτε
ἔχοντι, εἴτε ἡγεμόσιν ὡς δι' αὐτοῦ πε
15 δίκησιν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθο
ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦ
16 τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν· ὡς
ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὸν
17 ὡς δοῦλοι θεοῦ. Πάντας τιμήσατε,
ἀγαπᾶτε, τὸν θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασ

fantes, pabulum animi doli expers (al. purissimum 2
iae lac concupiscite, ut per id augeamini ad salu-
nsequendam; siquidem gustastis, benignum esse do- 3
. Ad quem accedentes, lapidem vivum (firmissimum) 4
inibus quidem repudiatum, apud Deum autem ele-
pretiosum, et ipsi ut lapides vivi exstruamini templum 5
ale, sacerdotium sanctum, ut spirituales hostias Deo
um acceptas per Iesum Christum offeratis. Quare 6
n scriptura sacra consignatus haec habet: *) „ecce,
lapidem pono angularem, delectum, pretiosum, et
que ei confidit, non suffundetur pudore." Vobis igi- 7
fidem habetis honor ille (est destinatus); iis autem,
n obediunt? — quem lapidem aedificatores repudia-
hic ad lapidem anguli est adhibitus, et: lapis est, ad
mpingunt et cadunt; qui impingunt obedientiam do- 8
recusando, ad quod etiam destinati sunt. Vos au- 9
lectum genus, regium sacerdotium, gens sancta, po-
destinati Dei peculium, ut eius qui vos e tenebris
lucem suam admirandam (al. magnificam) vocavit
s celebretis; qui olim non populus, nunc vero po- 10
Dei estis; (olim) a favore divino alieni, nunc autem
divino ornati.
arissimi, adhortor (vos) tanquam hospites et peregri- 11
t a corporis cupiditatibus abstineatis, quippe quae
animum pugnant, honestam vivendi rationem inter 12
s tenentes, ut, in quo vos tanquam maleficos calum-
, propter honeste facta oculis usurpata die quo
os favore suo (al. poenis afficiet laudibus eum ce-
. Submittite igitur vos omni humano instituto pro- 13
ominum, sive imperatori ut superiori, sive ducibus 14
aefectis) ut qui per eum mittuntur ad vindictam
eficis sumendam, sed ad eos qui recte agunt laudan-
am ita fert Dei voluntas, ut recte agendo insipien- 15
ominum ignorantiam ad silentium redigatis; ut liberi 16
ertate tanquam praetextu malitiae utentes, sed ut
inistri. Omnes honorate, fraternum amorem adama- 17
um reveremini, imperatorem honore afficite.

---

s. XXVIII, 16. VIII, 14. Ps. CXVIII, 22.
vitae terrenae bona. Quidquid animum vestrum pollut
itati detrahat christianae, a vobis removete. Christus solus
ator et exemplar ad quod tota vita conformanda. 13—II,
Eam ingredimini vivendi rationem qua nemo vos tan-
maleficos et impios contumelia afficere possit vosque pio
magistratibus submittite. 11—17. Eodem animo erga do-

22 ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ, ὃ
ἐποίησεν οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στ
23 λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων
24 εἰδὸν δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως· ὃς τὰ
αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ
ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι τῇ δικαιοσ
25 τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε. Ἦτε γὰρ ὡ
νώμενα, ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν
σκοπὸν τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

ΚΕΦ. ΙΙΙ.

1 Ὁμοίως αἱ γυναῖκες, ὑποτασσόμεν
δράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσι τ
τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγο
2 ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀ
3 Ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐμπλοκῆς τριχ
4 χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος,
τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτ
ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τ
5 Οὕτω γὰρ ποτὲ καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖκες
τὸν θεὸν ἐκόσμουν ἑαυτὰς ὑποτασσόμε
6 δράσιν· ὡς Σάῤῥα ὑπήκουσε τῷ Ἀβρ
καλοῦσα, ἧς ἐγενήθητε τέκνα ἀγαθοποι
7 βούμεναι μηδεμίαν πτόησιν. Οἱ ἄνδρ
κοῦντες κατὰ γνῶσιν ὡς ἀσθενεστέρῳ
κείῳ, ἀπονέμοντες τιμὴν ὡς καὶ συγκλ
ζωῆς εἰς τὸ μὴ ἐγκόπτεσθαι τὰς προσε

Vos, servi, cum summa reverentia submittite vos do- 18
s vestris non solum bonis ac facilibus, sed etiam dif-
ficilibus. Hoc enim gratia est, si quis propter conscien- 19
(i. e. permotus religione) Dei molestias sustinet in-
affectus. Qualis (quae) enim laus, si peccatis obnoxii 20
ontumeliis affecti sustinebitis? sed si recte agentes et
ia affecti sustinebitis, hoc Deo probatur. Ad hoc enim 21
vocati; nam Christus quoque calamitates pro vobis
t exemplum vobis relinquens, ut vestigiis eius insista-
qui peccatum non commisit neque fraus in ore eius 22
leprehensa; qui non contumeliis contumelias, iniuriis 23
s regerebat, sed ei qui iustum exercet iudicium res
commendabat; qui peccata nostra ipse per suum ipsius 24
us in crucem sustulit, ut peccatis emortui (renuntian-
probitati viveremus; eiusdem vulneribus sanati estis.
is enim ut oves errantes, sed nunc ad pastorem et cu- 25
tem animorum vestrorum rediistis.

CAP. III.

Similiter vos, mulieres, suo quaeque marito vos sub- 1
ite, ut etiam, si nonnulli doctrinae morem non gerant,
mulierum vitam sine institutione lucrifiant vestram illam 2
everentia castam vitam contemplati. Quarum mundus 3
it ille externus, qui cernitur in capillorum cincinnis et 4
mmiiciendis ornamentis aureis induendisve vestimentis,
ille in pectore reconditus homo, qui in immota animi
suetudine et tranquillitate cernitur, qui coram Deo
o pretio est. Sic enim olim etiam sanctae illae mulie- 5
quae Deo confidebant, semetipsas ornabant obedientia
itis suis praestita; ut Sara morem gessit Abrahamo 6
tnum cum vocando, cuius filiae factae fueritis recte a-
lo neque ullum vobis metuendo terrorem. Similiter vos, 7
, prudenter versemini ut imbecilliore instrumento (parte
miore) cum sexu muliebri (uxoribus vestris) iisque tri-
e honorem, ut quae et ipsae beneficii vitae beatae par-
es sunt, ne preces vestrae impediantur (Deo displiceant).
Denique autem omnes estote concordes, misericordes, 8
ui amoris, benevolentiae ac modestiae studiosi, malum 9

os ac moribus iisdem esse etiam servos decet, quibus Christus
a patienter ferendo exemplum praeivit. 18–25. Mulierum
ut animo vivant demisso, modesto ac summum decus in vir-
expetenda ponant: virorum autem, ut eas alant magnique fa-
t. III. 1–17. Omnes esse debent misericordes, amoris pleni,

14 ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησ
πάσχοιτε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. Τ
15 τῶν μὴ φοβηθῆτε μηδὲ ταραχθῆτε, κύ
ἁγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.

Ἕτοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν π
ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος
16 καὶ φόβου, συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθήν,
λαλῶσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, κατασχυν
17 ζοντες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν Χριστῷ ἀνα
τον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέλοι τὸ θ
18 πάσχειν ἢ κακοποιοῦντας· Ὅτι καὶ Χρ
ἁμαρτιῶν ἔπαθε, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων,
γάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκὶ
19 πνεύματι, ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ π
20 ἐκήρυξεν, ἀπειθήσασι ποτέ, ὅτε ἀπεξε
μακροθυμίᾳ, ἐν ἡμέραις Νῶε κατασκευ
εἰς ἣν ὀλίγαι, τοῦτ' ἔστιν ὀκτὼ ψυχα
21 ὕδατος, ὃ καὶ ἡμᾶς ἀντίτυπον νῦν σώζ
σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδή
22 ρώτημα εἰς θεόν,) δι' ἀναστάσεως Ἰη
ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ πορευθεὶς εἰς
γέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ

III, 13. al. τοῦ ἀγαθοῦ ζηλωταί †. 15. al.

Io non reddentes sive contumeliam contumelia, sed con-
hene precantes, probe scientes, vos cum in finem esse
atos, ut laudis (al. bonorum div. al. vitae beatae) red-
emini participes. Quicunque enim bene vivere bonosque 10
s videre cupit, linguam suam a malo cohibeat et labia
a dolose loquendo, declinet a malo rectumque agat, 11
cordiam quaerat eamque sectetur. *) Nam oculi domini 12
Dos intuentur eiusque aures praebentur eorum precibus;
iis qui male agunt vultus domini intuetur, (indigna-
dus i. e. minatur). Et quis est, qui malis vos affli- 13
si honestum imitamini? Sed etiamsi vexemini ob pro- 14
tem, (tamen) beati (vos estis praedicandi). Ne metum
iis (adversariis vestris) vobis iniici patiamini nec pertur-
ā, sed **) dominum Deum animis vestris sancte colite. 15
Semper autem estote parati ad vos defendendos ad-
sus omnem quicunque rationem expetit de illa quae vo-
inest spe, cum mansuetudine et reverentia, rectam ha- 16
tes conscientiam, ut, in quo vos tanquam maleficos
minantur, calumniatores vitae nostrae ad normam Chri-
compositae erubescant. Nam melius est, vos recte 17
ndo, Deo volente, perpeti calamitates, quam male agen-
nam Christus quoque semel de peccatis (supplicium) 18
sus est, probus pro improbis, ut nos ad Deum addu-
et, occisus quidem corpore, sed in vitam revocatus
ritu divino (al. animo), per quem etiam animis in cu- 19
dia collocatis (in Orcum) profectus (laetum de regno
ssiano) attulit nuntium, qui olim, quum Dei indulgen- 20
(emendationem eorum) exspectaret, obedientiam recu-
erant, diebus Noachi, ubi navigium exstruebatur, in
d pauci, id est, octo homines (illati et ita) servati
t per aquam, quae nos quoque typo respondens nunc 21
vat lotio sacra (qua non corporis sordes abluuntur,
promissio fit coniuncta cum mente Dei sibi propitii
scia al. mens recti conscia Deo promittitur) per re-
rectionem Iesu Christi (quae fidem, Deum esse propi-
m, mirifice confirmat), qui in coelum profectus ad dex- 22
m Dei est, subiectis ei geniis coelestibus et imperiis ac
estatibus.

) Ps. XXXIV, 13. 14. **) Ies. VIII, 12. 13.

es, a quavis labe alieni ac semper ad rationem vitae redden-
m parati, ut calumniatores obmutescant; nam Christus per
tam vitam suam ac semel id effecit, ut recti conscientia frui
nnibusque numeris absoluti esse possemus. 8—2..

4 ασεμνοις εἰδωλολατρειαις, εν ῳ ξενιζον
χόντων ἡμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας
5 συμπορευόντες· οἳ ἀποδώσουσι λόγον τῷ ἑτ
6 ναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Εἰς τοῦτο γὰρ
ηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀν
θρώπους σὲ κατὰ θεὸν πνεύματι.

7 Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε. Σωφρ
8 νήψατε εἰς τὰς προσευχάς. Πρὸ πάντων
τοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ ἔχοντες· ὅτι ἡ ἀγάπ
9 θος ἁμαρτιῶν. Φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους
10 Ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυ
11 τοῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χ
τις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ· εἴ τις διακον
ῆς χορηγεῖ ὁ θεὸς, ἵνα ἐν πᾶσι δοξά
Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἐστιν ἡ δόξα καὶ τὸ
αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.
12

Ἀγαπητοὶ, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμ
13 πειρασμὸν ὑμῖν γινομένῃ ὡς ξένου ὑμ
ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ Χριστοῦ
14 ρετε, ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξ
ἀγαλλιώμενοι. Εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνόματ
κάριοι, ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ
ὑμᾶς ἀναπαύεται· κατὰ μὲν αὐτοὺς βλ

CAP. IV.

Christo igitur pro nobis corpore supplicium passo, 1
quoque eadem mente instruamini, (nam qui corpore
passus est desiit peccare,) ut non amplius hominum 2
ditatibus, sed voluntate divina reliquum huius vitae
corpore induti estis,) tempus vivatis. Sufficit enim, 3
praeterito illo vitae nostrae tempore voluntati profa-
m hominum satisfecisse deditos lasciviae, libidinibus,
entiae, commessationibus, compotationibus et nefario
lacrorum cultui, cuius rei novitate, vobis non amplius 4
andem luxuriae colluviem confluentibus, perturbantur
iciis vos proscindentes; (homines, inquam,) qui ra- 5
m reddent ei qui ad vivos et mortuos iudicandos pa-
est. Hoc consilio enim laetus de Messia nuntius vel 6
uis allatus est, ut corpore quidem more hominum iu-
entur, (poenas luerent) sed Deo auctore animo vive-
(ad salutem Messianam pertingerent).
At finis omnium rerum adest. Prudentes igitur estote 7
obrii ad preces faciendas. Ante omnia autem perpe- 8
al. summo s. ardentissimo) vos invicem amore ample-
ini; nam amor multitudinem peccatorum tegit. Hospi- 9
tem mutuam exercete sine mussitatione. Quisque 10
admodum accepit beneficium, id in vestrum ipsorum
modum conferatis ut honesti variorum Dei beneficio-
dispensatores. Si quis verba facit, tanquam oracula 11
(proferat); si quis munere pauperes adiuvandi fungi-
pro viribus, (id faciat,) quas Deus suppeditat, ut in
bus rebus celebretur Deus per Iesum Christum, cui
a est et potestas in aeternum. Utique.
Carissimi, ne tanquam re nova perturbemini calami- 12
us illis ad explorandum vobis immissis, ac si res in-
ta vobis acciderit, sed, prouti in societatem calami- 13
m Christi venistis, gaudete, ut etiam in glorioso eius
itu gaudeatis laetitia exsultantes. Si contumelia affi- 14
ini Christi profitentes nomen, beati (tamen) estis, quon-
illustris ille ac Dei Spiritus in vobis requiescit; (qui)
illorum mente quidem contumelia afficitur, ex vestra

---

mnia peccata antea a nobis commissa, ob quae Christus mor-
subiit, radicitus exstirpanda sunt et animus ad summum re-
quod imminet discrimen recte componendus, ita ut sapien-
virtus quaevis, inprimis amor expetatur. IV, 1—11. Omnes
nitates in Christo profitendo patienter perferendae sunt, ea

1 Πρεςβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρ-
τερας καὶ μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ
2 τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξη-
νατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ ἐπ-
αγκαστῶς, ἀλλ' ἑκουσίως, μηδὲ αἰσχρ-
3 θύμως, μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν
4 ποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου, καὶ φανε-
ποιμένος κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τ-
5 Ὁμοίως νεώτεροι ὑποτάγητε πρεςβυτέ-
λήλοις ὑποτασσόμενοι τὴν ταπεινοφρ-
σθε· ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσ-
6 δίδωσι χάριν. Ταπειτιώθητε οὖν ὑπὸ
7 τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ
ριμναν ὑμῶν ἐπιῤῥίψαντες ἐπ' αὐτὸν
8 περὶ ὑμῶν, νήψατε, γρηγορήσατε· ὁ ἀ-
βολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζ-
9 ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει εἰδότες
θημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότη-

10 Ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος, ὁ καλ-
αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
αὐτὸς καταρτίσει ὑμᾶς, στηρίξει, σθε-
11 [illegible]

a mente illustratur. Ne enim quis vestrum poenas 15
it homicida aut fur aut maleficus aut alienarum (i. e.
rum rerum cupidus (malae sedulitatis reus); sin vero 16
hristianus, ne suffundatur pudore, sed hac parte lau-
eelebret Deum. Instat enim tempus, quo illud iu- 17
m a familia (coetu Christi cultorum) Dei incipiat;
utem primum a nobis, qualis exitus eorum qui lae-
Dei doctrinae non obediunt? et si *) probus vix ser- 18
, impius et peccator ubinam apparebit? Quin etiam 19
mala ex Dei voluntate perpetiuntur, ut fido creatori
os suos commendent recte agendo.

CAP. V.

Seniores inter vos hortor et ipse senior ac testis eorum 1
Christus perpessus est malorum et particeps glorio-
quae revelanda est, beatitudinis: pascite, qui inter 2
est, Dei gregem prospicientes non coacti, sed sponte,
e turpis lucri causa, sed lubenter, neque severum im- 3
m in coetus, quos habetis, exercendo, sed exempla
i praeeundo, et, quando summus pastor advenerit, 4
nam beatitudinis non marcescentem vobis reportabitis.
iliter iuniores vos submittite senioribus; omnes autem 5
s mutuo cedentes modestiam induite; nam Deus **) su-
is adversatur, modestis vero dat gratiam. Submittite 6
r vos potenti Dei manui, ut suo tempore vos extol-
Omnibus curis vestris in eum coniectis, quoniam vos 7
urae estis, sobrii estote ac vigilate; (nam) adversarius 8
er malus daemon ut leo rugiens obambulat quaerens,
n devoret, cui firmi in fide resistite probe scientes, 9
lem calamitates a fratribus vestris in mundo sustineri.
Deus autem benignissimus, qui nos ad aeternam ipsius 10
iam per Christum Iesum vocavit, ipse vos per breve
pus malis affectos reddet idoneos, confirmabit, corro-
bit, stabiliet. Ei debetur maiestas et potentia in acter- 11
. Utique.

Prov. XI, 31. **) Prov. III, 34.

te, ne quis culpae reus poenis afficiatur. 12—19. Presbyte-
m est, coetibus chr. pio prospicere animo, et qui parent,
ores pietate, qua par est, obedire teneantur. Cura rerum
anarum missa, animos vestros curate; magna imminent pe-
a, ad quae perferenda Deus vires vobis suppeditet. Denique
uum iis commendat, salutationibus quibusdam additis.

Β Π Τ Ρ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β

ΚΕΦ. Α.

1 Συμεὼν Πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος
τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσι πίστει ἐν
2 ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ. Χάρις ὑμῖν πλη-
θυνθείη ἐν ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ καὶ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ.
3 Ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως
αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης διὰ
4 τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς ἰδίᾳ δόξῃ καὶ ἀρετῇ,
δι᾽ ὧν τὰ τίμια καὶ μέγιστα ἐπαγγέλματα δεδώρη-
ται ἡμῖν, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως,
5 ἀποφυγόντες τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορὰν καὶ πᾶσαν
τὴν πᾶσιν παρεισενεγκάντες σπουδὴν
6 ὑμεῖς, ταύτῃ δὲ καὶ αὐτὴν ἐπιχορηγήσαντες τὴν
γνῶσιν τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν δὲ ἐγκράτειαν τῇ ὑπο-

Per Silvanum fidum fratrem, ut opinor, paucis (ad 12
scripsi adhortando ac testando, hanc esse veram Dei
tiam, quam intuiti statis. Salutat vos una coetus Ba- 13
re delectus et Marcus filius meus. Salutate vos invi- 14
per osculum amoris. Concordia vobis omnibus per
tum Iesum adsit.

P E T R I

E P I S T O L A S E C U N D A.

C A P. I.

meon Petrus minister et legatus Iesu Christi iis qui- 1
fides eodem pretio, quo nobis, (i. e. eadem quae no-
praestantissima religio) contigit per benevolentiam Dei
tri et servatoris Iesu Christi, salutem d. Gratia vobis 2
oncordia abunde contingat (quae) in accurata Dei co-
tione et Iesu domini nostri (sita est) (al. cum cogni-
e etc.).

Quum divina eius vis omnia quae ad vitam et pie- 3
m pertinent donaverit per cognitionem eius qui nos
avit per magnificentiam suam et virtutem, (i. e. be-
nitatem. al. eo consilio, ut ad beatam vitam et virtu-
adspiraremus) quibus ductus maxima nobis ac pretiosa 4
eque promissa benigne dedit, ut per haec divinae na-
ae redderemur participes, declinata horum temporum,
e in cupiditatibus inest, pernicie. Sed hanc ipsam ob 5
sam omni studio collato in fide vestra virtutem, in vir-
cognitionem, in cognitione continentiam, in continen- 6
patientiam, in patientia pietatem, in pietate fraternum 7
rem, in fraterno amore amorem (erga omnes homines)
bete. Haec enim si vobis insunt et magis insunt 8

---

cta salute apostolus hortatur, ut quam maximos faciant pro-
ns in doctrina christiana accuratius cognoscenda, quippe
virtutem quamvis alat, quo aditus ad vitam beatam para-

13 ἀληθείᾳ. Δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι, ἐφ' ὅ
14 τῷ σκηνώματι, διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπο
ταχινή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώμ
15 καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δὲ
δάσω δὲ καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετ
16 τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι. Οὐ
μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δύναμιν κα
17 ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλ
γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξ
σης αὐτῷ τοιᾶσδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρε
τός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, εἰς
18 Καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμ
19 ἐκδεῖσαν σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ὄρει
μεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον
προσέχοντες, ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐ
οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ καὶ φωσφόρος ἀνα
20 δίαις ὑμῶν, τοῦτο πρῶτον γινώσκοντε
21 φητεία γραφῆς ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνε
ματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεί
ματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι

ΚΕΦ. ΙΙ.

m in aliis i. e. quibus virtutibus si copiose estis in-
ti), non inertes neque steriles vos sistunt quoad do-
nostri Iesu Christi cognitionem; cui enim haec de- 9
, caecus est, hebeti ingenio, oblitus lustrationis a pec-
olim a se commissis. Quare diligentius, fratres, na- 10
operam, ut vestram vocationem et electionem firmam
atis (i. e. beatitudinem vobis promissam tueamini);
enim facientes nunquam (de pristina fortuna) detur-
ni. Sic enim abunde concedetur vobis introitus in 11
num regnum domini nostri et servatoris Iesu Christi.
Quare non desinam semper de hisce rebus vos admo- 12
, quamvis bene gnaros et confirmatos in praesenti ve-
e. Iustum autem esse duco, quamdiu in hoc corpore 13
, excitare vos commonefaciendo, quum sciam, me bre- 14
e corpus esse depositurum, quemadmodum etiam do-
s noster Iesus Christus mihi declaravit. Verum et- 15
semper operam dabo, ut (al. etiam semper) post ex-
meum haec in memoriam vobis revocare possitis.
enim argute excogitatas fabulas secuti illam domini no- 16
Iesu Christi vim et praesentiam exposuimus, sed spe-
res, qua ille gaudet, magnificentiae. Accepit enim 17
eo patre honorem et maiestatem, hac voce a magni-
(Dei) maiestate ad eum delata: „hic est filius meus
ctus, qui mihi admodum placet." Et hanc, quam di- 18
vocem nos audivimus e coelo delatam in monte illo
to cum eo versantes, et certiora habemus oracula a 19
phetis profecta, quibus si animadvertitis, recte agitis,
quam candelae obscuro in loco lucenti, usque dum dies
cescat ac lucifer in animis vestris oriatur, hoc primum 20
ntes, nullum scripturae sacrae vaticinium per se (ne-
eventu in auxilium vocato) posse explicari. Non enim 21
ntate hominis vaticinium unquam est prolatum, sed a
itu impulsi sancto sancti Dei homines locuti sunt.

CAP. II.

Exstiterunt vero etiam falsi in populo, quem nostis, 1
hetae, quemadmodum etiam inter vos falsi erunt do-
es subdole perniciosas introducentes opiniones et, qui

I, 1—11. Quapropter equidem iterum vos moneo, ut qui,
i iis quaecunque Iesus egit ac perpessus est ipse interfui,
rem viam ad accuratam rerum div. cognitionem vobis mon-
possum, quam qui malis artibus vos in devia abripere vo-
12—21. Quum Deus iustissimus ne angelis quidem immo-

Νῶε δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξε, κα
6 ἀσεβῶν ἐπάξας, καὶ πόλεις Σοδόμων
φρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν ὑπόδειγ
7 βεῖν τεθεικὼς, καὶ δίκαιον Λὼτ κα
τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστ
8 (βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος ἐγ
ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ἀνόμι
9 ζεν·) οἶδε κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ
10 δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τ
τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μιασ
καὶ κυριότητος καταφρονοῦντας. Τ
11 δόξας οὐ τρέμουσι βλασφημοῦντες, ἃ
καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες οὐ φέρουσι
12 κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν· οὗτοι δὲ, ὡς
κὰ, γεγεννημένα εἰς ἅλωσιν καὶ φθορὰ
βλασφημοῦντες, ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν
13 κομιούμενοι μισθὸν ἀδικίας· ἡδονὴν
ἡμέρᾳ τρυφὴν, σπῖλοι καὶ μῶμοι, ἐν
14 ἀπάταις αὐτῶν, συνευωχούμενοι ὑμῖν,
μεστοὺς μοιχαλίδος καὶ ἀκατάπαυστους
ζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γε
15 νεξίας ἔχοντες, κατάρας τέκνα, καταλιπ
ἐπλανήθησαν ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ

II, 2. al. ἐξακ. αὐτῶν τ. ἀπωλείαις †. 3.

os redemit, dominum abnegantes, sibimetipsis repenti-
a perniciem adducentes; et multi eorum libidines se- 2
ntur, propter quos vera religio (via, quam veritas
strat, al. quae ad veram religionem cognoscendam du-
contumelia afficietur, et avaritia ducti fictis sermo- 3
s vos lucrabuntur, quibus iudicium illud iam dudum
cessat et pernicies eorum non dormitat (i. e. poena
ssime eos manet eosque opprimet). Si enim Deus 4
lis, qui peccaverant, non pepercit, sed vinculis tene-
um (constrictos) in tartarum detrusos tradidit iudicio
vandos, et antiquo terrarum orbi non pepercit, sed 5
vum (cum septem aliis) Noachum iustitiae praeconem
odivit, inundatione mundo impiis repleto immissa, et 6
s Sodomorum et Gomorrhae in cineres redactas per-
i condemnavit, exemplo futurorum impiorum propo-
, et probum Lotum, qui impiorum libidinosa vita af- 7
batur, eripuit: (videndo enim et audiendo probus ille 8
eos habitans de die in diem animum probum im-
e (eorum) factis torquebat) inde patet, verum esse:
dominus impios e periculo (miseriis) eripere, impios 9
m in diem iudicii servare puniendos, inprimis autem 10
, qui foedis corporis libidinibus indulgent et magi-
tus contemnunt. Homines (sunt) audaces sibi unice
entes (al. qui sibi quaevis licere putant), ornamenta
os summa dignitate conspicuos, al. genios coelestes) non
rent proscindere conviciis, ubi angeli vi et potestate 11
triores contra eos apud dominum contumeliosum non
int iudicium; hi vero, ut animalia ratione destituta, 12
etum naturae sequentia, ad captum nata ac perniciem,
m ea quae non intelligunt conviciis proscindunt, sua
rum perversitate in perniciem ruent mercedem impro- 13
tis reportaturi; qui voluptatem ducunt quotidianam vi-
delicatae mollitiem (al. luxuriam, quam medio die ex-
ent; al. exigui temporis mollitiem), sordes ac maculae,
ltantes fraudibus suis, conviviis vestris sese immiscen-
, oculos habentes plenos adulterii et peccati insatiabi- 14
, allicientes homines infirmos, animum avaritia exerci-
m habentes, diris imprecationibus digni, deserta recta 15
aberrarunt secuti viam Balaami, Bosoris filii, qui mer-

---

ris pepercit, universum antiquum mundum, inprimis Sodo-
s et Gomorritas gravissimis affecit poenis, quae omnibus ex-
lo esse debebant: multo minus falsi illi doctores, qui clam
serunt, imparissimam ducunt vitam, Deum regnumque coe-

της του θεου ημερας, οι ην ουρανο
13 σονται και στοιχεια καυσουμενα τηκετ
ρανους και γην καινην κατα το επαγγ
κωμεν, εν οις δικαιοσυνη κατοικει.
14 Διο, αγαπητοι, ταυτα προςδο
15 ασπιλοι και αμωμητοι αυτω ευρεθη
την του κυριου ημων μακροθυμιαν
καθως και ο αγαπητος ημων αδελφος
16 αυτω δοθεισαν σοφιαν εγραψεν υμιν
ταις επιστολαις, λαλων εν αυταις π
εστι δυςνοητα τινα, α οι αμαθεις κα
βλουσιν, ως και τας λοιπας γραφας,
17 των απωλειαν. Υμεις ουν, αγαπητ
φυλασσεσθε, ινα μη τη των αθεσμ
18 χθεντες εκπεσητε του ιδιου στηριγμο
χαριτι και γνωσει του κυριου ημων
Χριστου. Αυτω η δοξα και νυν και
Αμην.

III, 9. al. μακροθ. εις s. δι' υμας. †.
νυκτι †. (cf. 1 Thess. II, 5.) 12. al. ταχησε
16. al. εν αις †. 18. al. εις τους αιωνας s.

em improbitatis desideravit, sed improbitatis suae con- 16
us est: iumentum vocis expers humana voce locutum
m vatis dementiam cohibuit. Hi sunt fontes aqua ca- 17
es et nubes vi turbinis agitatae, quibus tartarus tene-
obductus in perpetuum paratus est. Praetumida enim, 18
sunt vanitatis, (al. tumida et vana) eloquentes alli-
t ad (al. per) corporis cupiditates, libidines, eos qui
in errore versantes parum effugiunt, libertatem iis 19
cendo, quum ipsi perversitatis mancipia sunt; (quo
quis inferior est (al. a quo enim quis vinctus est),
etiam in servitutem redactus.) Nam si ii qui sor- 20
horum temporum per cognitionem domini ac servato-
esu Christi effugerunt, his autem iterum impliciti suc-
unt, ultima (posterior) conditio deterior facta est
a priore). Satius enim erat iis, viam ad probitatem 21
tem non cognovisse quam, ea cognita, ab illa, quae
radita est, sancta disciplina deficere. Convenit au- 22
iis quod inest in hoc vero proverbio: „canis redit ad
vomitum, et: „sus lota ad volutabrum stercoris.

CAP. III.

Hanc iam, carissimi, alteram vobis scribo epistolam, 1
quas vos admonendo sinceram illam vestram mentem
to, ut recordemini eorum quae ante dicta sunt a san- 2
prophetis, et, quod nos apostoli tradimus, praecepti
ini ac servatoris, hoc primum (al. ante omnia) tenen- 3
venturos esse extremo tempore cum irrisione irriso-
qui suis ipsorum libidinibus indulgent ac dicunt: ubi- 4
est illa adventus eius promissio? ex quo enim maio-
vita decesserunt, omnia sic permanent ab initio rerum.
et enim eos hoc volentes (al. qui ita statuunt), coelos 5
se olim et terram ex aqua et per aquam exortam illa
voce, quarum (aquarum) vi, qui tum erat, mundus 6
ndatus periit; sed, qui nunc sunt, coeli et terra eadem 7
i) voce (al. eodem (Dei) decreto) destinati sunt igni, qui
rvantur in diem iudicii ac perniciei impiorum hominum.
m autem hoc ne vos lateat, carissimi, *) unum diem 8

Ps. XC, 4.

contumeliose dictis proscindunt et habendi cupiditate, ut
mus, ducuntur, poenas div. effugient. II, 1—22. In memo-
vobis revocate ea quae vates sacri et apostoli de adventu
ati ad iudicium *habendum* omniumque rerum interitu, de

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡ

ΚΕΦ. Ι.

1 Ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωρά
μοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρ
2 σαν, περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· — καὶ
καὶ ἑωράκαμεν καὶ μαρτυροῦμεν καὶ ἀ
τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸ
3 νερωθῇ ἡμῖν· — ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκη
λομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ἡμεῖς κοινωνίαν
καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ
4 τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Κα
ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη
5 Καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἀγγελία, ἣν ἀκη
καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φώ
6 ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. Ἐὰν εἴπω
ἔχομεν μετ' αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ σκότει πε
7 δόμεθα καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθεια
φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν
νίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων καὶ τὸ αἷμ
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ
8 Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν
9 μεν καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.
τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ

I O H A N N I S

EPISTOLA PRIMA.

CAP. I.

od ab initio erat, quod audivimus, quod vidimus ocu- 1
nostris, quod contemplati sumus et manus nostrae con-
tarunt, de illa, quae vitam largitur (beatam), doctrina
de logo vivo vitaeque auctore): — et vita illa apparuit 2
idimus et testamur et annuntiamus vobis illam aeter-
vitam, quippe quae erat apud patrem et nobis appa-
— quod vidimus et audivimus, vobis renuntiamus, 3
os quoque societatem habeatis nobiscum; verum haec
ra societas etiam cum patre et cum filio eius Iesu
sto sit. Et haec scribimus vobis, ut laetitia vestra 4
ibus numeris sit absoluta.

Atque hic est nuntius ille, quem ab eo audivimus et 5
s afferimus, Deum lucem esse nec ullas in eo tene-
Si dicamus, nos societatem cum eo habere, et in 6
bris versemur, mentimur, nec facimus id quod verum
sin autem in luce versamur, quemadmodum ipse in luce 7
societatem habemus mutuam et sanguis Iesu Christi
eius lustrat nos ab omni peccato. Si dicamus, nos 8
eccato immunes esse, nosmetipsi decipimus et veritas
inest in nobis. Si confiteamur peccata nostra, fidus 9
ac benignus, ut peccata nobis remittat et puros nos
at ab omni improbitate. Si dicamus, nos non pec- 10
e (et etiamnum peccare), mendacem facimus ipsum
que doctrina in nobis non inest.

---

estimonium meum de I. Chr., dicit apost., fide dignissimum
1–4. Deus est lux, ad quam tota vita componenda est, ut
s sinceri et integri Iesu cultores. Qui sibi alienus esse vi-
ur a peccatis, errat; qui peccatorum suorum sibi conscius

ΚΕΦ. Ι.

1 Ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωρά-
μεθα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρ-
2 ες ἡμῶν ἐψηλάφησαν, περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· — καὶ
καὶ ἑωράκαμεν καὶ μαρτυροῦμεν καὶ ἀ-
τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸ
3 πατέρα καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν· — ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκη-
λομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν
καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ
4 πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Κα-
ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.
5 Καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἀγγελία, ἣν ἀκ-
καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς
6 ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. Ἐὰν εἴπω-
ἔχομεν μετ' αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ σκότει πε-
7 ὁμεθα καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθεια-
φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν
νίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων καὶ τὸ αἷμα
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ
8 Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν
9 μεν καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.
τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ
ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας καὶ καθαρίσαι ἡμᾶς

C A P. II.

Filii mei, haec scribo vobis, ne peccetis, et si quis 1
peccaverit, adiutorem habemus apud patrem Iesum Chri-
stum probum, et ipse est expiatio de peccatis nostris, 2
nam non solum de nostris, sed etiam de universo mun-
do. Et hac in re noscimus, nos eum nosse, si praecepta 3
eius servamus. Quicunque dicit: novi eum, et praecepta 4
eius non observat, mendax est atque in hoc veritas non
est. Quicunque autem doctrinam eius servaverit, in hoc 5
vera amor Dei perfectus est. Hac in re noscimus, nos
in eo esse. Quicunque dicit, se in eo manere, tenetur, 7
quemadmodum ille sese gessit, et ipse sic sese gerere.
Carissimi, non novum vobis scribo praeceptum, sed prae- 8
ceptum antiquum, quod habebatis ab initio: praeceptum
illud scribo, quod verum est ex eius et vestro iudicio:
tenebrae praeterierunt ac lux illa vera iam fulget. Qui in 9
lumine illa sese esse dicit et fratrem suum odio habet, adhuc in
tenebris est. Quicunque fratrem suum amat, in luce manet 10
nec est in eo offensio; quicunque autem fratrem suum odio 11
habet, in tenebris est et in tenebris versatur nec scit quo
se vertat; nam tenebrae oculos eius occaecarunt. Scri- 12
bo vobis, filii, peccata vestra ob nomen eius vobis remitti.
Scribo vobis, patres, vos nosse eum qui ab initio 13
est; scribo vobis, iuvenes, vos improbum illum vicisse;
scribo vobis, pueri, vos patrem illum nosse. Scripsi vobis, 14
patres, vos nosse eum qui ab initio fuit; scripsi vobis,
iuvenes, vos robustos esse et doctrinam divinam in vobis
manere ac vos improbum illum vicisse. Ne amate hanc 15
temporum (al. rerum) formam neque res terrenas. Si quis
amaverit hanc temporum formam, ille patris amor in eo
non est; nam quidquid in hac temporum forma inest, cu- 16
pidatas corporis et cupiditas oculorum et ratio vitae haud
quaquam non a patre proficiscitur, sed ab hac temporum
forma. Et haec temporum forma perit eiusque cupiditas, 17
qui autem quicunque voluntatem Dei facit, manet in aeternum.
Filii, ultima hora est, et quemadmodum audivistis, ad- 18

---

ad expiationem et salutem christianam pertingit. Vera ac
ta Christi cognitio cernitur in lege div. observanda; item Dei
or. Hinc efficitur intima cum Christo societas. Quibus rebus
operam navamus, in luce versamur div. I—II, 12. Vos, cu-
cunque aetatis et ordinis sitis, abiicite omnem rerum huma-
rum, quae ocius pereunt, amorem; nam iam summa rerum

22 οὐκ ἐστί. Τίς ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ
ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ Χριστός; οὗτό
23 στος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ
ἀρνούμενος τὸν υἱὸν οὐδὲ τὸν πατέρα
24 τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ἔχει. Ὑμεῖς
ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω· ἐὰν ἐν ὑμῖν
ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ καὶ ἐν
25 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, ἣν αὐτὸς
26 τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. Ταῦτα ἔγρα
27 πλανώντων ὑμᾶς. Καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσ
αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μένει καὶ οὐ χρείαν ἔχε
ὑμᾶς· ἀλλ' ὡς τὸ αὐτὸ χρίσμα διδάσ
των καὶ ἀληθές ἐστι καὶ οὐκ ἔστι ψ
ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μενεῖτε ἐν αὐτῷ.
28 Καὶ νῦν, τεκνία, μένετε ἐν αὐτῷ
ρωθῇ, ἔχωμεν παῤῥησίαν καὶ μὴ αἰσχυ
29 ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. Ἐὰν εἰδῆτε,
γινώσκετε, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικ
γεγέννηται.

ΚΕΦ. ΙΙΙ.

1 Ἴδετε, ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡ
τέκνα θεοῦ κληθῶμεν! Διὰ τοῦτο ὁ κ
2 ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν. Ἀγαπητοὶ
ἐσμεν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθ
ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα·
3 τὸν καθώς ἐστι. Καὶ πᾶς ὁ ἔχων

sarium Christi venire, etiam nunc adversarii Christi
lti exstiterunt; unde noscimus, ultimam esse horam.
nobis exierunt, sed non erant e nobis; si enim e nobis 19
nt, nobiscum mansissent; sed ut manifestarentur, non
e omnes e nobis. Et vos inaugurati estis a sancto illo 20
nostis omnia. Non scripsi vobis, vos veritatem non nos- 21
sed nosse eam et quodvis mendacium a veritate non
profectum. Quis est mendax ille, nisi is qui negat, 22
m esse Christum (Messiam)? hic est ille Christi adver-
ius, qui patrem negat et filium. Quicunque filium negat, 23
ue patrem habet; quicunque filium profitetur, etiam pa-
m habet. Vos igitur quod ab initio audistis, in vobis 24
neat; si in vobis manserit id quod ab initio audistis, etiam
in filio et patre manebitis. Et haec est illa promissio, 25
m ipse nobis annuntiavit, vitam aeternam. Haec seri- 26
vobis de iis qui vos seducunt. Et vos quam augura- 27
em ab eo accepistis, in vobis manet nec opus habetis,
quis vos doceat, sed ut eadem inauguratio docet vos
omnibus, et vera est nec mendacium; et quemadmodum
cuit vos, in eo manebitis.
Et nunc, filii, manete in eo, ut, quando apparuerit, 28
rum habeamus animum nec pudore ab eo suffunda-
in eius adventu. Si noveritis, eum sanctum esse, 29
Iligatis, quicunque sanctitatem vita exprimit, ex eo
natum.

CAP. III.

Videte, quantum amorem (amoris documentum) nobis 1
r dedit, ut filii Dei vocaremur! Hanc ob causam mun-
(homines profani) nos non noscunt (a nobis sunt quam
ime alieni), quoniam eum non norunt. Carissimi, nunc 2
Dei sumus, et nondum apparuit, quid (al. quales) fu-
simus; scimus autem, si apparuerit, nos ei fore simi-
nam videbimus eum, quemadmodum est — (constitu-
. e. qualis est). Et quicunque hanc spem in eo reposi- 3
habet purum se reddit, quemadmodum ille purus est.
unque peccatum committit, etiam legem violat (divi- 4
), et peccatum est legis (div.) violatio. Et nostis, il- 5

---

ascrimine versatur: adversarii Messiae e vobis prodierunt, qui
m Messiam esse et filium Dei negant. Vos vero perseverate in
quam didicistis, doctrina, qua sola cum Deo et Christo con-
issimi vita beata potiri possitis. Hac de causa ad vos scripsi.
27. Luculentissimum amoris documentum pater coelestis per
atum nobis exhibuit, ut tanquam filii ab omni labe perpur-

ὅτι πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱὸν οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· ὁ ὁμολογῶν τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ἔχει.
23 στος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ
ἀρνούμενος τὸν υἱὸν οὐδὲ τὸν πατέρα
24 τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ἔχει. Ὑμεῖς ὃ
ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω· ἐὰν ἐν ὑμῖν μ
ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ καὶ ἐν
25 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, ἣν αὐτὸς
26 τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. Ταῦτα ἔγρα
27 πλανώντων ὑμᾶς. Καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσ
αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μένει καὶ οὐ χρείαν ἔχε
ὑμᾶς· ἀλλ' ὡς τὸ αὐτὸ χρίσμα διδάσκ
των καὶ ἀληθές ἐστι καὶ οὐκ ἔστι ψ
ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μενεῖτε ἐν αὐτῷ.
28 Καὶ νῦν, τεκνία, μένετε ἐν αὐτῷ
ρωθῇ, ἔχωμεν παῤῥησίαν καὶ μὴ αἰσχυ
29 ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. Ἐὰν εἰδῆτε,
γινώσκετε, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικα
γεγέννηται.

ΚΕΦ. ΙΙΙ.

1 Ἴδετε, ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡ
τέκνα θεοῦ κληθῶμεν! Διὰ τοῦτο ὁ κ
2 ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν. Ἀγαπητοὶ
ἐσμεν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα
ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα·
3 τὸν, καθώς ἐστι. Καὶ πᾶς ὁ ἔχων τ

a apparuisse, ut peccata nostra tolleret, et peccatum in
non esse. Quicunque in eo manet, non peccat; quicun- 6
peccat, non vidit eum neque eum novit. Filii, nemo 7
decipiat; quicunque probitatem exercet, probus est,
madmodum ille probus est. Quicunque peccatum com- 8
it, ad malum pertinet daemonem; nam ab initio malus
non peccavit. Hunc in finem Dei filius apparuit, ut
a mali everteret daemonis. Quivis ex Deo natus pec- 9
am non facit, quia semen divinum in eo manet, nec
est peccare, quia ex Deo natus est. Hac in re mani- 10
i sunt filii Dei ac filii mali daemonis.

Quicunque iustitiam (al. sanctitatem) non exercet, a
non habet originem, et quicunque fratrem suum non
at. Nam hoc est illud praeceptum, quod ab initio audi- 11
is, ut nos mutuo amemus: non quemadmodum Cainus 12
malo daemone repetebat originem et fratrem suum occi-
et qua de causa eum occidit? quoniam facta eius im-
ba erant, illa autem fratris eius proba. Ne miremini, 13
res mei, si vos odio habent homines profani. Nos no- 14
us, e morte ad vitam nos esse transgressos, quia fra-
amore amplectimur; quicunque fratrem non amat, in
rte manet. Quicunque odio habet fratrem suum, homi- 15
est, et nostis, homicidam non habere vitam in se ma-
tem. In hac re cognovimus amorem, quem dixi, quod 16
pro nobis vitam suam deposuit; etiam nos debemus vitam
tram pro fratribus deponere. Quicunque huius vitae bo- 17
abundaverit et fratrem viderit egentem et animum suum
nignum) ei occluserit, quomodo ille Dei amor in eo ma-
t? Filii mei, non verbis neque ore amemus, sed re et 18
to et veritati convenienter. Atque hac in re noscimus, 19
a veritate totos pendere, et coram eo animis nostris
suadebimus (al. tranquillos reddere poterimus), si nos 20
imus noster condemnet, maiorem esse Deum animo no-
o omniaque scire. Carissimi, si animus nos non damnet, 21
no erga Deum animo sumus et quidquid petivimus, ab eo 22
ipimus, quoniam praecepta eius servamus et quae in o-
is eius accepta sunt facimus. Atque hoc est eius prae- 23

---

i vita donaremur beata. Qui peccatis deditus est, ad regnum
boli pertinet; igitur etiam si ab amore sumus alieni. Amori
em via patet ad regnum div. Igitur per Iesum, qui mortem
nobis subiit, meliora edocti mutuo nos amemus. 28—III, 18.
ti conscientia in animis nostris fiducia in Deo collocanda
itur et preces, quas fundimus, ratae fiunt, quia nobis neque

αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὐ δύναται
10 τοῦ θεοῦ γεγέννηται. Ἐν τούτῳ φαν
τοῦ θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου.
Πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην οὐκ
11 καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ
ἡ ἀγγελία, ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς,
12 λήλους· οὐ καθὼς Κάϊν ἐκ τοῦ πονη
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· καὶ χάριν τίνος ἔ
τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τ
13 δίκαια. Μὴ θαυμάζετε, ἀδελφοί μου
14 κόσμος. Ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι μεταβεβή
νάτου εἰς τὴν ζωὴν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺ
15 ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν μένει ἐν τῷ θα
σῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀνθρωποκτόνο
ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν
16 μένουσαν. Ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν
νος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκ
17 λαμεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς
ἂν ἔχῃ τὸν βίον τοῦ κόσμου καὶ θεωρῇ
τοῦ χρείαν ἔχοντα καὶ κλείσῃ τὰ σπλ
18 αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μένει
μου, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ μηδὲ τῇ γλώσ
19 καὶ ἀληθείᾳ. Καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομε
θείας ἐσμὲν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείθ
20 ἡμῶν, ὅτι, ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ
ζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν κα
21 Ἀγαπητοὶ, ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ κα

Iesu Christi fidem habeamus
odum nobis praecepit. Et 24
in eo manet atque ipse
obis manere, (nem-
e.

IV.

qui Spiritu agitur, fidem habete, 1
Spiritu aguntur, an a Deo sint
alsi prophetae in mundum exierunt.
piritum divinum: quivis Spiritu ductus 2
orpore indutum venisse profitetur, a Deo
quivis Spiritu ductus Iesum non profitetur, 3
profectus; et hoc est adversarii Christi, quod
audivistis, et nunc iam est in mundo. Vos 4
ofecti, filii, et vicistis eos, quoniam is qui
maior est quam is qui in mundo est (homini-
Ipsi sunt e numero hominum profanorum; 5
nore horum temporum loquuntur et profani
iis praebent. Vos a Deo estis profecti; qui- 6
novit, vos audit: qui non a Deo profectus
audit. Ex hoc cognoscimus Spiritum verita-
fraudis (al. veros et falsos doctores). Caris- 7
os amplectamur amore; nam amor a Deo ha-
t quicunque amat, ex Deo natus est et Deum
icunque non amat, Deum non novit; nam 8
. In hoc amor Dei erga nos apparuit, quod 9
uum unigenitum in hunc ablegavit mundum,
eremus. Hac in re cernitur amor, non quod 10
Deum, sed quod ipse amavit nos et filium
t ad peccata nostra expianda. Carissimi, si 11
mavit, nos quoque nos invicem amare debe-
emo unquam vidit; si nos vicissim amamus, 12
manet eiusque amor in nobis consummatus
re cognoscimus, nos in eo manere et ipsum 13
iam de suo Spiritu nobis dedit. Et nos vidi- 14
ur, patrem filium servatorem mundi misisse.

---

s in Christo posita, quae est legum div. obser-
Doctrinas diligenter examinate; qui Iesum Messiam
at, in gravissimo versatur errore rebusque huma-
tradidit; id quod minime decet christianos. 19—
colamus amorem, quoniam Deus nos amavit et
lium suum dedit, in Deo per amorem probare-

1 Ἀγαπητοὶ, μὴ παντὶ πνεύματι πιστ
κιμάζετε τὰ πνεύματα, εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ
2 ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κ
τῷ γινώσκετε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ· πᾶν
λογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθό
3 ἐστι· καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸ
θεοῦ οὐκ ἔστι· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ
ἀκηκόατε ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν τῷ κ
4 Ὑμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστε, τεκνία, καὶ νι
5 ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν ἢ ὁ ἐν τῷ κ
τοῦ κόσμου εἰσί· διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κό
6 ὁ κόσμος αὐτῶν ἀκούει. Ἡμεῖς ἐκ τοῦ
γινώσκων τὸν θεὸν ἀκούει ἡμῶν· ὃς ο
θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. Ἐκ τούτου γινω
7 μα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλα
ἀγαπῶμεν ἀλλήλους· ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τ
πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται
8 θεόν· ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν θεὸν,
9 πη ἐστίν. Ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγ
ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογεν
θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζήσωμεν δι'
10 τῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπή
ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἀπ
11 αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν
οὕτως ὁ θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖ
12 λήλους ἀγαπᾶν. Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τε

tum, ut nomini filii eius Iesu Christi fidem habeamus
nos invicem amemus, quemadmodum nobis praecepit. Et 24
cunque praecepta eius observat, in eo manet atque ipse
so; atque inde colligimus, eum in nobis manere, (nem-
ex illo Spiritu, quem nobis dedit.

CAP. IV.

Carissimi, ne cuivis, qui Spiritu agitur, fidem habete, 1
explorate homines qui Spiritu aguntur, an a Deo sint
ecti; nam multi falsi prophetae in mundum exierunt.
in re noscite Spiritum divinum: quivis Spiritu ductus 2
m Christum corpore indutum venisse profitetur, a Deo
profectus; et quivis Spiritu ductus Iesum non profitetur, 3
o non est profectus; et hoc est adversarii Christi, quod
m) venire audivistis, et nunc iam est in mundo. Vos 4
o estis profecti, filii, et vicistis eos, quoniam is qui
obis inest maior est quam is qui in mundo est (homini-
profanis). Ipsi sunt e numero hominum profanorum; 5
terea ex more horum temporum loquuntur et profani
ines aures iis praebent. Vos a Deo estis profecti; qui- 6
que Deum novit, vos audit: qui non a Deo profectus
vos non audit. Ex hoc cognoscimus Spiritum verita-
t spiritum fraudis (al. veros et falsos doctores). Caris- 7
, mutuo nos amplectamur amore; nam amor a Deo ha-
originem et quicunque amat, ex Deo natus est et Deum
oscit; quicunque non amat, Deum non novit; nam 8
amor est. In hoc amor Dei erga nos apparuit, quod 9
filium suum unigenitum in hunc ablegavit mundum,
er eum viveremus. Hac in re cernitur amor, non quod 10
amavimus Deum, sed quod ipse amavit nos et filium
ablegavit ad peccata nostra expianda. Carissimi, si 11
sic nos amavit, nos quoque nos invicem amare debe-
Deum nemo unquam vidit; si nos vicissim amamus, 12
in nobis manet eiusque amor in nobis consummatus
Hac in re cognoscimus, nos in eo manere et ipsum 13
obis, quoniam de suo Spiritu nobis dedit. Et nos vidi- 14
ac testamur, patrem filium servatorem mundi misisse.

---

neque fides in Christo posita, quae est legum div. obser-
, deest. Doctrinas diligenter examinate; qui Iesum Messiam
esse negat, in gravissimo versatur errore rebusque huma-
tum sese tradidit; id quod minime decet christianos. 19—
7. Mutuum colamus amorem, quoniam Deus nos amavit et
e ductus filium suum dedit, ut Deo per amorem probare-

19 τελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ. Ἡμεῖς ἀγαπά
20 αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς. Ἐάν τις
πῶ τὸν θεὸν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ
ἐστίν. Ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν
κε, τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύνατ
21 ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ
τὸν θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

ΚΕΦ. Ε.

1 Πᾶς ὁ πιστεύων, ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν
τοῦ θεοῦ γεγέννηται· καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν
2 ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ.
σκομεν, ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ
3 θεὸν ἀγαπῶμεν καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ
γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐ
4 ρῶμεν, καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐ
τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ νικᾷ τὸν κ
ἐστὶν η νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον,
5 Τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰ μὴ
Ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ;
6 Οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ
Χριστός· οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τ
ματι καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτ
7.8 ἡ ἀλήθεια. Ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντ

ıque professus fuerit, Iesum esse filium Dei, Deus in 15
ıet atque ipse in Deo. Et nos cognovimus ac credi- 16
amorem, quem Deus erga nos habet. Deus amor
qui in amore manet, manet in Deo et Deus in ipso.
n re omnibus numeris absolutus est amor nobiscum, 17
to animo simus die iudicii, quod quemadmodum ille
ıalem ille sese gessit), nos quoque in hoc mundo (in
rum, quae nunc sunt, ordine) sumus (eodem amore).
non est in amore, sed perfectus amor foras eiicit me- 18
nam metus cruciatum habet (al. cum poenae cogita-
coniunctus est). Nos eum amemus, quoniam ipse pri- 19
ıos amavit. Si quis, se Deum amare, dixerit, et fra- 20
suum odio habuerit, mendax est. Nam qui fratrem
quem vidit (et etiamnum videt) non amat, Deum,
non vidit (nec videt), quomodo potest amare? Et 21
eo habemus praeceptum, ut, qui Deum amat, etiam
n suum amet.

CAP. V.

Quicunque credit, Iesum esse Christum (Messiam), ex 1
ıatus est; et quicunque genitorem suum amat, amat
ex eo natum. Hac in re cognoscimus, nos filios Dei 2
, si Deum amamus eiusque observamus praecepta.
nim est Dei amor, ut praecepta eius servemus, et 3
ıpta eius non sunt difficilia. Nam quidquid ex Deo 4
est, mundum (al. omne genus malorum) vincit, et
ıst illa, quae mundum devicit, victoria, fides nostra.
est, qui mundum (res humanas) vincat, nisi qui Iesum 5
Dei esse credit.
Hic est ille, qui per aquam venit et sanguinem, (i. e. 6
ısus et occisus et per utrumque (lavacrum et suppli-
) filius Dei declaratus est) Iesus Christus (Messias);
ıer aquam solum, sed per aquam et sanguinem; et
ıus divinus est, qui testatur, quoniam Spiritus divi-
ıst veritas. Tres sunt, qui testantur: — Spiritus 7
ıs et aqua et sanguis et hi tres uno ore consentiunt. 8

Iesus est auctor salutis omnium. Per fidem in Christo po-
et amorem cum utroque arctissime coniungimur et animo
fiduciae pleno. Amor Dei erga nos normam nobis exhi-
ıd quam nostrum in alios amorem conformemus. 8—21. Si
persuasum habemus, Iesum esse Messiam, amore eum am-
mur eiusque observamus praecepta, victoriam de mundo

13 Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν, ἵνα εἰδῆτε,
ἔχετε οἱ πιστεύοντες εἰς τὸ ὄνομα τ
14 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παῤῥησία ἣν ἔχομ
ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐ
15 καὶ ἐὰν οἴδαμεν, ὅτι ἀκούει ἡμῶν, ὃ
δαμεν, ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ἠτ
16 Ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμα
μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει, καὶ δώσ
ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνατον. Ἔστι
17 νατον· οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτ
18 ἁμαρτία ἐστί· καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ
δαμεν, ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τ
τάνει· ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ
19 ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ. Οἶ
20 θεοῦ ἐσμεν καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ
οἴδαμεν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἥκει κα
νοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινόν
ἀληθινῷ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χ
21 ὁ ἀληθινὸς θεὸς καὶ ἡ ζωὴ αἰώνιος.
ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων.

V. 9. al. ὅτι μεμαρτύρ. †. 10. al. τὴν
αὐτῷ. 13. al. ὁ μὴ πιστεύων τῷ υἱῷ †.
θεῖν τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ

i testimonium hominum admittimus, testimonium Dei ma- 9
s est; nam hoc est illud Dei testimonium, quod de filio
o edidit. Quicunque filio Dei fidem habet, in semetipso 10
ntinet testimonium; quicunque Deo non habet fidem,
endacem eum fecit (et adhuc facit), quoniam testimonio,
od Deus de filio suo edidit, fidem denegavit (et etiam-
m denegat). Et hoc est illud testimonium, quod vitam 11
ternam Deus nobis dedit et haec vita in filio eius inest.
icunque filium habet, vitam habet (beatam); quicunque 12
ium Dei non habet, vitam non habet.

Haec vobis scripsi, ut sciretis, vos vitam habere ae- 13
nam, quicunque nomen filii Dei profitemini. Atque haec 14
illa fiducia, quam erga eum habemus, eum, si quid ex
luntate eius petierimus, nos audire. Et si scimus, eum 15
audire, quidquid petierimus, scimus, nos habere (iam
a facta) quae ab eo petierimus. Si quis fratrem suum 16
erit committentem peccatum, quod mortem non affert,
at, et dabit ei vitam, nempe iis, qui non mortifera com-
tunt peccata. Est quod mortem affert, peccatum; non
illo dico, ut roget. Quaevis iniuria peccatum est; et est 17
catum, quod mortem non affert. Scimus, quemvis e 18
o natum non peccare; sed e Deo natus sibimetipse ca-
, atque improbus daemon eum non tangit. Scimus, nos 19
Deo pendere totos et mundum universum (homines pro-
os cunctos) improbi daemonis imperio esse subiectos.
scimus, filium Dei venisse nobisque mentem dedisse, ut 20
um cognosceremus Deum; et cum hoc vero Deo per fi-
m eius Iesum Christum sumus coniuncti. Hic est verus
s ac vita aeterna. Filii, cavete vobis a cultu simu- 21
orum.

---

rtavimus et alieni sumus ab illo errore, qui omnibus divi-
is Christi testimoniis reiectis, salute aeterna excidit. V, 1—
Deus precibus nostris cum fiducia factis annuit; igitur pre-
s a Deo expetendum est, ut impii fratres ad meliorem fru-
redeant. Mundus peccatis indulget, minime vero homines
Deum emendati. Sed nos Christiani luce div. collustrati
um Deo per Christum arctissimo vinculo sumus coniuncti.
—21.

1 Ὁ πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ Κυρίᾳ καὶ τοῖ
οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, (καὶ οὐκ ἐγ
2 καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν,
θειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν καὶ μεθ'
3 τὸν αἰῶνα. Ἔσται μεθ' ὑμῶν χάρις, ἔλε
ρὰ θεοῦ πατρὸς καὶ παρὰ κυρίου Ἰησο
υἱοῦ τοῦ πατρὸς ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ.
4 Ἐχάρην λίαν, ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν τ
πατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν
5 τοῦ πατρός. Καὶ νῦν ἐρωτῶ σε, Κυρία,
γράφων σοι καινὴν, ἀλλὰ ἣν εἴχομεν ἀπ'
6 πῶμεν ἀλλήλους. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγά
τῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. Αὕτη
7 καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ
πολλοὶ πλάνοι εἰςῆλθον εἰς τὸν κόσμον
γοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σα
8 ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος. Βλέπετε ἑ
ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα, ἀλλὰ μισθὸ
9 βωμεν. Πᾶς ὁ παραβαίνων καὶ μὴ μένα
τοῦ Χριστοῦ θεὸν οὐκ ἔχει· ὁ μένων ἐν
10 Χριστοῦ, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸ
τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν δι
μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν καὶ χαίρ
11 γετε. Ὁ γὰρ λέγων αὐτῷ χαίρειν κοινω

IOHANNIS

EPISTOLA SECUNDA.

enior dilectae Cyriae (al. matronae) eiusque liberis, 1
os ego vere amo, (neque ego solus, sed etiam omnes, qui
itatem (chr.) cognitam habent,) ob veritatem, quae in 2
is manet et in perpetuum nobis aderit. Aderit vobis 3
atia, misericordia, concordia a Deo patre atque a domino
u Christo filio patris cum veritate et amore (al. per ve-
atem et amorem).

Valde laetatus sum, quod e liberis tuis inveni, qui ve- 4
iti convenienter vivunt; quemadmodum mandatum acce-
ius a domino. Et nunc te, Cyria, rogo, non ac si no- 5
u tibi scribam praeceptum, sed quod ab initio habeba-
s, ut mutuo nos amplectamur amore. Et hic est ille 6
or, ut secundum praecepta eius vitam nostram conforme-
s. Hoc est illud praeceptum, quemadmodum ab initio
istis, ut ad id vitam componeretis. Nam multi plani 7
ndum intrarunt, qui Iesum Christum naturam humanam
uisse non profitentur: hic est planus ille et Christi ad-
sarius. Cavete vobis, ne ea, quae laboravimus, per- 8
nus, sed largam percipiamus mercedem. Quicunque mi- 9
at nec manet in illa Christi doctrina, Deum non habet;
cunque in doctrina Christi manet, hic et patrem habet et
um. Si quis ad vos venit nec hanc fert doctrinam, no- 10
eum domum recipere nec ei apprecari salutem. Qui- 11
que enim salutem ei dedit, in malefactorum eius venit
ietatem.

Quamquam multa vobis habebam scribenda, per char- 12

Salute Cyriae eiusque liberis dicta, laudat eorum in Christo
ofitendo constantiam; excitat eos ad mutuum amorem exercen-
im ac monet, ut ab adversariis Christi quam diligentissime
bi caveant, ita ut nullum omnino cum iis habeant commercium.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΡ

1 Ὁ πρεσβύτερος Γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν
ἀληθείᾳ.
2 Ἀγαπητέ, περὶ πάντων εὔχομαί σε
3 ὑγαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή
λίαν ἐχαρην γὰρ ἀδελφῶν καὶ μαρτυρούντω
4 θείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατε
τούτων οὐκ ἔχω χαρὰν, ἵνα ἀκούω τὰ
5 ληθείᾳ περιπατοῦντα. Ἀγαπητέ, πιστὸν
6 γάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τοὺς ξένο
ρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας·
7 ἠθεν πρωπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ· Ὑπὲ
8 ματος ἐξῆλθον μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τ
μεῖς οὖν ὀφείλομεν ἀπολαμβάνειν τοὺς
συνεργοὶ γινώμεθα τῇ ἀληθείᾳ.
9 Ἔγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ὁ φιλο
10 Διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς. Διὰ τα
ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ λόγοις
σθν ἡμᾶς· καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τού
ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς βου
11 καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει. Ἀγαπητέ
κακόν· ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. Ὁ ἀγαθοποι

et atramentum nolui; nam ad vos venire et coram
iscum colloqui spero, ut laetitia vestra omnibus nu-
is sit absoluta. Liberi dilectae tuae sororis tibi salu- 13
dicunt.

I O H A N N I S

EPISTOLA TERTIA.

nior Caio dilecto, quem ego vere diligo, s. d. 1
Carissime, de omnibus opto, ut bene te habeas ac va- 2
, quemadmodum animus tuus valet. Magnopere enim 3
atus sum advenientibus fratribus et vitam tuam testanti-
veritati congruam, quemadmodum tu veritati conveni-
r vivis. Maius hac re non habeo gaudium, ut audiam 4
s meos secundum veritatem viventes. Carissime, cul- 5
lesu dignum facis quodcunque in fratres et peregrinan-
qui tuum amorem coram coetu christiano testati sunt, 6
uleris; quos si Deo digne fueris prosecutus, recte fa-
. Nam ut nomen eius celebretur (al. religionis chr. 7
sa), exierunt nihil percipientes a gentilibus. Nos igi- 8
tales excipere debemus, ut et nos veritati inserviamus.
Scripsi coetui vestro, sed qui principatum apud eos 9
etat, Diotrophes nos non admittit. Quare, si venero, 10
memoriam ei revocabo facta, quae edit, quod maledictis
ibus nos pungit; quibus non contentus neque ipse
pit fratres et eos qui volunt impedit atque e coetu eii-
Carissime, noli imitari malum, sed bonum. Qui recte 11
, divinae est originis; qui male agit, Deum non vidit.
metrio ab omnibus testimonium (honorificum) exhibitum 12

---

sii presbyteri, quem salutat, hospitalitatem et benevolum
a doctores chr. ad exteros proficiscentes animum laudibus ce-
rat; vituperat animum Diotrephis arrogantem et malignum ac

ΙΟΥΔΑ ΕΠΙΣ

1 Ἰούδας Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ἀδελ
τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγιασμένοις καὶ Ἰη
2 τηρημένοις κλητοῖς. Ἔλεος ὑμῖν καὶ ει
πληθυνθείη.
3 Ἀγαπητοί, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμε
περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀνάγκην ἔσ
παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ π
4 ἁγίοις πίστει. Παρεισέδυσαν γάρ τινες
καὶ προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρίμα,
θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλ
γειαν δεσπότην καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
5 μενοι. Ὑπομνῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι,
παξ τοῦτο, ὅτι ὁ κύριος λαὸν ἐκ γῆς Α
6 δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλε
τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν
τας τὸ ἴδιον οἰκητήριον εἰς κρίσιν μεγάλ
7 ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν· ὡς Σόδ
καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις τὸν ὅμοιον τ
πορνεύσασαι καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σ
8 κειται δεῖγμα πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑ

et ab ipsa veritate; verum nos quoque testimonium ex-
amus, et nostis, nostrum testimonium esse verum.
Multa habebam scribenda, sed nolo per atramentum et 13
amum tibi scribere; sed confestim te videre et coram te- 14
n collocuturum esse spero. Vale. Amici te salutant: 15
uta amicos nominatim.

PISTOLA IUDAE.

---

udas Iesu Christi minister, frater vero Iacobi, hominibus 1
lectis per Deum patrem consecratis et Iesum Christum
rvatis (ad felicitatem Messianam) vocatis s. d. Miseri- 2
rdia vobis et concordia et amor abunde contingat.
Carissimi, omnem novans operam, ut de communi, 3
am nostis, salute ad vos scriberem, necessarium esse
ci literis vos exhortari, ut pro fide Deo consecratis se-
l data certamen subiretis. Irrepserunt enim homines qui- 4
n, iam dudum huic iudicio (poenae) designati, impii,
illud Dei nostri beneficium in lasciviam permutarunt
eum qui solus princeps est et dominus noster, Iesum
istum negant. In memoriam autem vobis revocare volo, 5
quam vos hoc semel scitis, dominum, populo ex terra
ypti servato, deinde eos, qui fidem denegaverant, per-
isse, et angelos, qui suam dignitatem (al. priorem con- 6
onem) non servaverant, sed suum reliquerant domici-
m, iudicio magni diei vinculis constrictos aeternis (sub
arum missos) in tartaro servasse et etiamnum servare;
madmodum Sodoma et Gomorrha et quae eas circum- 7
erat urbes, quae simili modo, quo hae, scortationi et
linibus alienis (i. e. praeter naturam, illicitis) indul-
ant, propositae sunt exemplum ignis aeterni poenam lu-
tes. Similiter tamen hi quoque somniantes corpus qui- 8
m polluunt, sed magistratum contemnunt, sed dignitates

---

minit in laudando Demetrio, qui in re chr. omne tulerat pun-
am. Salute dicta, 1. 2. apostolus monitis, minis, exemplis (Israe-
arum, angelorum, Sodomitarum, archangeli Michaelis) in utram-

ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες· νεφέλαι ἄνυδροι ὑ
φερόμεναι· δένδρα φθινοπωρινὰ ἄκαρπα,
13 τα, ἐκριζωθέντα· κύματα ἄγρια θαλάσ
τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας· ἀστέρες πλανῆτ
14 τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται. Προ
τούτοις ἕβδομος ἀπὸ Ἀδὰμ Ἐνὼχ λέγων
15 κύριος ἐν ἁγίαις μυριάσιν αὐτοῦ ποιῆσαι
των καὶ ἐξελέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς α
των τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν ὧν ἠσε
πάντων τῶν σκληρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ'
16 λοὶ ἀσεβεῖς." Οὗτοί εἰσι γογγυσταὶ, μ
τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι· καὶ
λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα
17 Ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητοὶ, μνήσθητε τῶν ῥη
ειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρ
18 Χριστοῦ· ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐν ἐσχάτ
ἐμπαῖκται κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας
ἀσεβειῶν.
19 Οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες ἑαυτοὺ
20 μα μὴ ἔχοντες. Ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητοὶ, τῇ
πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς, ἐν πνεύ
21 εὐχόμενοι ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τηρήσα
τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρισ
22 ώνιον. Καὶ οὓς μὲν ἐλεεῖτε διακρινόμεν
23 βῳ σώζετε ἐκ τοῦ πυρὸς ἁρπάζοντες, μ
ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα.

nines summa dignitate conspicuos) proscindunt convi-
Michael autem princeps angelorum, quum contendens 9
principe malorum daemonum de corpore Mosis disce-
ret, sententiam contumeliosam (al. condemnatricem) de
ferre non est ausus, sed dixit: Te puniat dominus.
vero, quaecunque non intelligunt, contumelia afficiunt; 10
ecunque autem natura duce, ut animalia bruta, norunt,
in suam vertunt perniciem. Vae iis! nam Caini viam 11
ressi sunt, Bileami fraude fructu exciderunt et Coruchi
erunt contumacia. Hi sunt in epulis vestris piis ma- 12
e, sine verecundia vobiscum epulantes, semetipsos sagi-
nes; nubes aqua carentes a ventis agitatae; arbores au-
nales fructu carentes, bis emortuae, eradicatae; fluctus
undi maris, qui suas ipsorum spumant turpitudines; 13
ra errantia, quibus tartarus tenebricosus in aeternum
inatus est. Vaticinatus est autem his quoque septimus 14
Adamo Henochus his verbis; „ecce, exiit dominus cum 15
tis myriadibus, ut iudicium contra omnes exerceret et
es impios eorum convinceret de omnibus impiis, quae
e ediderunt, factis et de omnibus male dictis, quae
ra cum elocuti sunt peccatores impii.“ Hi sunt con- 16
iosi, queruli, ad cupiditates suas vitam componentes;
s eorum grandia loquitur, personam admirantes i. e.
ium studio dediti) lucri causa. Vos autem, Carissimi, 17
memoriam revocate quae ab apostolis domini nostri Iesu
sti ante dicta sunt: dicebant enim vobis, ultimo tem- 18
fore derisores, qui suis cupiditatibus iisque impiis
lgeant.

Hi sunt, qui se (a coetu chr.) separant, sensuum im- 19
o subiecti, Spiritu carentes divino. Vos autem, Caris- 20
, sanctissima fide vestra innixi incrementa (rerum di-
rum) capiendo, Spiritu sancto afflati preces fundendo 21
in amore Dei persistite benevolentiam domini nostri Ie-
Christi in vitam aeternam exspectantes. Et alios qui- 22
discrimen facientes (i. e. diligenti istorum hominum
bito delectu) tractate benigne; alios autem servate 23
metum igni illi eos eripientes, odio habentes (aversan-
vel vestimentum eorum corpore (vitiositate) inqui-
um.

---

partem prolatis, vaticiniis Henochi et apostolorum de impiis
efariis lectores suos excitat, ut nequissimos et turpissimos
ines, qui ecclesiam chr. morum et doctrinae perversitate cor-
pant, caveant et in religione chr. profitenda et virtute exer-

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ Ι

ΚΕΦ. Ι.

1 Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν ἔ
δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέ
ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλο
2 αὐτοῦ Ἰωάννῃ, ὃς ἐμαρτύρησε τὸν
3 τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσα
ἀναγινώσκων καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς
τείας καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγρα
ρὸς ἐγγύς.
4 Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις
Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ ὁ ὢν κα
μενος καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων
5 τοῦ θρόνου αὐτοῦ καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χρ
πιστὸς, ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν κα
σιλέων τῆς γῆς, τῷ ἀγαπῶντι ἡμᾶς
6 ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵμαι
σεν ἡμᾶς βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ θεῷ κα
τῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰ
7 Ἀμήν. Ἰδοὺ, ἔρχεται μετὰ τῶν νε
αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς καὶ οἵτινες αὐτὸ

Illi autem, qui vos intemeratos tueri et coram maie- 24
te sua irreprehensos cum gestione sistere potest, soli 25
o servatori nostro per Iesum Christum dominum no-
rum gloria et maiestas, potestas ac potentia et nunc
in aeternum debetur. Utique debetur!

ISIONES IOHANNIS.

CAP. I.

isio Iesu Christi, quam Deus ei dedit, ut suis cul- 1
ibus, quae brevi eventura sint, ostenderet; et per ge-
am, quem miserat, coelestem cultori suo Iohanni signifi-
it, qui doctrinam testatus est divinam et testimonium 2
a Christi, quaecunque vidit (al. prouti ipse usu cogno-
). Beatus, quicunque legit et quicunque haec vatici- 3
audiunt et servant quae iis continentur; nam tempus
o rata fiant) prope instat.

Iohannes septem illis in Asia coetibus (chr.) s. d. 4
tia vobis et pax ab eo qui est et qui erat et qui ve-
(al. perpetuus est) et a septem, qui coram throno
s apparent, geniis et a Iesu Christo, teste fide digno, 5
nogenito e mortuis et principe regum orbis terrarum,
nos amat nosque a peccatis nostris per suum lustravit
guinem et regnum (al. reges et) nos, sacerdotes Deo 6
patri ipsius constituit; ei (debetur) maiestas et pote-
s in aeterna tempora! Utique. En, venit nubibus ve- 7
s, et videbit eum omnis oculus et quicunque eum per-

---

da constantes sint, et in laudibus Dei celebrandis desinit.
–25.

Vaticiniorum, quae angelo interprete Iohanni contigere, auctor
ipse Deus. Beatus, qui ea cognoscit ac servat. 1, 1–3. Io-
nnes septem coetibus chr. in Asia a Deo, septem angelis
incipibus et Christo, meritis, dignitate, potestate et maiestate
signi, fausta quaevis apprecatur. 4–7. Iohannes Spiritu ductus

εἰς Σμύρναν καὶ εἰς Περγαμον καὶ εἰς
12 Θυάτειρα καὶ εἰς Σάρδεις καὶ εἰς Φιλαδέλφειαν καὶ εἰς Λ
ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν φωνὴν ἥτις ἐλ
13 καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυ
τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπ
ποδήρη καὶ περιεζωσμένον πρὸς τοῖς μαστ
14 σῆν· ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες
λευκὸν, ὡς χιὼν, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτ
15 ρὸς, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολι
μίνῳ πεπυρωμένοι, καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ
16 πολλῶν, καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χε
καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομφαία δί
πορευομένη καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλ
17 ὀυνάμει αὐτοῦ. Καὶ ὅτε εἶδον αὐτὸν,
πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρὸς, καὶ ἔθηκε τὴν
ἐμὲ λέγων· Μὴ φοβοῦ· ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτ
18 καὶ ὁ ζῶν· καὶ ἐγενόμην νεκρὸς καὶ, ἰδ
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων καὶ ἔχω τὰς κ
19 καὶ τοῦ ᾅδου. Γράψον οὖν ἃ εἶδες κ
20 μέλλει γίνεσθαι μετὰ ταῦτα· τὸ μυστ
ἀστέρων ὧν εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου καὶ
τὰς χρυσᾶς. Οἱ ἑπτὰ ἀστέρες ἄγγελοι
σιῶν εἰσι καὶ αἱ λυχνίαι αἱ ἑπτὰ ἐκκλησ

I, 8. al. τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἀρχὴ καὶ τέλος
9. al. ὁ καὶ ἀδελφός †. ib. al. κοινωνός †.

runt, et *) pectora percutient propter eum omnes or-
terrarum gentes; sane, profecto. Ego sum primus et 8
mus, inquit dominus Deus, qui est et qui erat et qui
it, omnipotens. Ego Iohannes, frater ille vester ac so- 9
calamitatum et regni et patientiae Iesu Christi, in
la Patmo, quam vocant, fui ob doctrinam divinam et
monium Iesu Christi; fui, inquam, Spiritu actus di- 10
die domino sacro et audivi a tergo vocem magnam
ubae dicentis: quod vides libro consigna et mitte se- 11
illis coetibus christianis Ephesum et Smyrnam et
gamum et Thyatiram et Sardes et Philadelphiam et
liceam. Et converti me, ut illam, quae mecum lo- 12
atur, vocem viderem, et conversus septem vidi can-
bra aurea atque in medio eorum similem homini, veste 13
tum talari et ad pectus balteo cinctum aureo; caput 14
m eius et capilli candidi ut lana alba, ut nix, et
li eius ut flamma ignea, et pedes eius orichalco si- 15
s ut in fornaci flammantes, et vox eius ut vox aqua-
multarum, et dextra sua manu septem habebat stel- 16
et ex ore eius gladius anceps acutus exibat eiusque
us ut sol splendet per vim suam. Et quum eum vi- 17
em, ad pedes eius tanquam mortuus prolapsus sum,
dextram suam mihi imposuit his verbis: noli timere;
sum primus ille et ultimus et vivus; mortuus eram 18
ecce! vivo in sempiternum et claves teneo mortis et
i. Consigna igitur quae vidisti et quae sunt et quae 19
ra post haec: mysterium illud septem, quas in dextra 20
vidisti, stellarum et septem illa candelabra aurea.
tem illae stellae angeli sunt septem, quos nosti, coe-
n et candelabra illa septem septem coetus sunt chr.

Zach. XII, 10.

in Patmo insula divinitus excitatur, ut ea quae videt lit-
mandet et septem in Asia coetibus communicet. 8—11.
em stellae (i. e. angeli illorum coetuum) et septem (quibus
coetus illi significantur) candelabra animo eius sese offerunt
uidam summo splendore ornatus, qui animum eius confir-
. 8—20.

3 ρεῖς μνεύης· ψευσεῖς καὶ ὑπομνήσεις σε
4 διὰ τὸ ὄνομά μου καὶ οὐ κεκοπίακας.
5 σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην
νωε οὖν πόθεν πέπτωκας, καὶ μετανόη
ἔργα ποίησον· εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαί σο
τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς,
6 σῃς. Ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τ
7 λαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ. Ὁ ἔχων οὖ
πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· Τῷ νι
φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστι
σῳ τοῦ θεοῦ μου.
8 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σμύρνῃ
Τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος,
9 καὶ ἔζησεν· Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τ
πτωχείαν (ἀλλὰ πλούσιος εἶ,) καὶ τ
τῶν λεγόντων Ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς
10 λὰ συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ. Μηδὲν φο
σχειν. Ἰδοὺ, μέλλει βαλεῖν ὁ διάβολο
λακὴν, ἵνα πειρασθῆτε, καὶ ἕξετε θλ
Γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου καὶ δώσω
11 τῆς ζωῆς. Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τ
ταῖς ἐκκλησίαις· Ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικ
του τοῦ δευτέρου.
12 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ
Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν
13 αν· Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ ποῦ κατο
νος τοῦ σατανᾶ· καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομ
τέρου τὴν πίστιν μου καὶ ἐν ταῖς ἡ

CAP. II.

Angelo illi coetus qui Ephesi est scribe: haec dicit 1
qui septem dextra sua tenet stellas, qui media inter
m candelabra aurea ambulat: novi opera tua et labo- 2
tuum et constantiam tuam et te non posse ferre im-
os; te explorasse illos qui sese apostolos profitentur
sunt, teque eos deprehendisse mendaces; te esse con- 3
em et mea de causa (mala) tulisse nec defatigatum.
habeo contra te, quod primum illum tuum amorem 4
m feceris. Recordare igitur, unde cecideris, et mente 5
a ad prima facta redi; sin autem non (minus), ve-
tibi cito et candelabrum tuum e suo movebo loco,
mentem mutaveris. Sed hoc habes (laude dignum), 6
odio habes facta Nicolaitarum, quae et ego odio
. Quicunque aures habet, audito quid Spiritus divinus 7
coetibus illis christianis: victori dabo comedendum
rbore vitae, quae in paradiso est Dei mei.

Et angelo illi coetus qui Smyrnae est scribe: haecce 8
primus et ultimus, qui mortuus erat et (nunc) vi-
novi facta tua et calamitatem et paupertatem (sed 9
es,) et convicia ab iis profecta qui se Iudaeos esse
at nec sunt, sed familia satanae. Ne metuas futuras 10
itates. En, coniecturus est diabolus e vobis in cu-
am (nonnullos), ut exploremini, et calamitates habe-
decem dierum. Fidus sis usque ad mortem, et dabo
coronam vitae (beatae). Quicunque aures habet, au- 11
quid Spiritus dicat divinus illis coetibus: victor ab
a morte nulla affectus est (al. afficietur) iniuria.

Et angelo illi coetus qui Pergami est scribe: haecce 12
qui gladium habet ancipitem, acutum: novi facta 13
et te, ubi thronus satanae est, habitare et nomen
i profiteri nec fidem mihi datam denegasse vel illis
s, quibus Antipas testis meus fidus (non denegavit),

Dei mandato a coetu Ephesino, cuius constantia in re chr.
a ac indefessum veritatis studium laudatur, efflagitat, ut ad
num redeat amorem sibique caveat a perversitate Nicolai-
: II, 1—7. coetui Smyrnaeo, cuius patientia in calamita-
, paupertate et contumeliis ob rel. chr. perferendis celebra-
animi fortitudo ad calamitates paulo post futuras commen-
: 8—11. coetui Pergameno, cui summa in fide chr. con-

νὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ
18 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείρο
ψον· Τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ
μοὺς [αὐτοῦ] ὡς φλόγα πυρὸς καὶ οἱ
19 χαλκολιβάνῳ· Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τ
πίστιν καὶ τὴν διακονίαν καὶ τὴν ὑπο
20 ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρ
κατὰ σοῦ, ὅτι ἀφεῖς τὴν γυναῖκά σου
σα ἑαυτὴν προφῆτιν καὶ διδάσκει καὶ
21 δούλους πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰδωλό
αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ καὶ οὐ θ
22 τῆς πορνείας αὐτῆς. Ἰδοὺ, βάλλω αὐ
τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς εἰς θλί
23 μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς,
τῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ· καὶ γνώσον
κλησίαι, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφ
24 καὶ δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα
λέγω, τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν Θυατείροις,
τὴν διδαχὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνω
σατανᾶ (ὡς λέγουσιν)· Οὐ βάλλω ἐφ'
25 πλὴν ὃ ἔχετε, κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν
26 κῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα
27 ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν καὶ ποιμανεῖ
σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντ

II, 14. al. ἐδίδαξε τὸν Βάλαν †. 15. al.

interfectus apud vos, ubi satanas habitat. Sed habeo 14
tra te pauca, quod habes (pateris) ibi firmiter tenen-
doctrinam Bileami, qui Balacum docebat peccandi au-
rem existere Israelitis, ut victimas deorum (commenti-
um) ederent et scortarentur. Sic habes etiam tu fir- 15
er tenentes doctrinam Nicolaitarum simili modo. Muta 16
ur mentem; sin autem minus, cito tibi veniam et per
lium illum oris mei bellum cum iis geram. Quicun- 17
aures habet, audito quid Spiritus dicat divinus coeti-
christianis: victori dabo manna absconditum et dabo
alculum album et calculo nomen inscriptum novum,
l nemo novit nisi qui accipit.

Et angelo illi coetus qui Thyatirae est scribe: haecce 18
filius Dei, qui oculos habet ut flammam igneam et
s pedes similes sunt orichalco: novi facta tua et amo- 19
et fidem et beneficentiam (al. pauperes iuvandi stu-
) et patientiam tuam tuaque illa nuperrime facta, quae
a sunt primis. Sed habeo contra te, quod mulierem 20
habes Iezabelem, quae se vatem esse dicit et docet ac
cit illos meos cultores scortari et comedere victimas
um (commentitiorum). Et dedi ei tempus, ut mentem 21
aret nec vult mentem mutare scortatione sua missa. En, 22
iciam eam in lectum et qui cum ea adulterant in ca-
tatem magnam, nisi factis eius missis mentem muta-
nt, eiusque liberos per mortem interficiam; et cogno- 23
t omnes coetus, me esse qui renes perscrutatur et
os (intima hominum sensa), et agam vobiscum (et
em) cum quoque vestrum ad factorum normam. Vo- 24
autem dico, reliquis qui Thyatirae versantur, quot-
non habent hanc doctrinam, quippe qui non arcana
nae (ut dicunt) noverunt: non iniiciam vobis aliud
(al. praeter quod habetis); verum quod habetis, fir- 25
r tenete, usque dum venerim. Et qui vincit et facta 26
praecipio usque ad (vitae) finem observat — impe-
in omnes gentes ei dabo, quas sceptro pascet ferreo, 27
asa fictilia confringit, quemadmodum ego quoque a

---

a magno est ornamento, sed temeritas in erroribus admit-
s magno dedecori, auctor est, ut ad sanam mentem redeat:
17. coetui Thyatireno, cuius amor, patientia, fides et con-
a insignis est, sed vituperio digna levitas in falsis opinio-
admittendis ac ritibus sacris, suadetur, ut saluti suae pro-
t. 17—29.

3 γα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ μου
πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρε
Ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω [ἐπὶ σὲ]
4 οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπὶ σέ.
ὀνόματα ἐν Σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν
καὶ περιπατήσουσι μετ᾽ ἐμοῦ ἐν λευκοῖς
5 Ὁ νικῶν, οὗτος περιβαλεῖται ἐν ἱματί
μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς
καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιο
6 καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. Ὁ ἔ
τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.
7 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφι
ψον· Τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός,
τοῦ Δαυὶδ, ὁ ἀνοίγων καὶ οὐδεὶς κλείει
8 δεὶς ἀνοίγει· Οἶδά σου τὰ ἔργα· ἰδοὺ
σου θύραν ἀνεῳγμένην, ἣν οὐδεὶς δύ
τήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν καὶ ἐτή
9 γον καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου. Ἰδ
συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ τῶν λεγόντων
εἶναι καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ ψεύδονται· ἰ
τοὺς, ἵνα ἥξωσι καὶ προσκυνήσωσιν ἐ
10 σου καὶ γνῶσιν, ὅτι ἐγὼ ἠγάπησά σε.
λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, κἀγὼ σὲ τη
τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθα
11 νης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας

atre meo accepi; et dabo ei stellam matutinam. Quicun- 28
ue aures habet, audito quid Spiritus dicat divinus coeti- 29
us (chr.).

C A P. III.

Et angelo illi coetus qui Sardibus est scribe: haecce 1
it qui septem habet Dei spiritus et septem, quas nosti,
las: novi facta tua, te nomine (tantum) vivere et (re-
a) esse mortuum. (Fac ut) vigiles et confirmes quae 2
itura erant. Non enim deprehendi facta tua omnibus
eris absoluta coram Deo meo. Recordare igitur, quo- 3
o accepisti et audivisti, ac serva (np. doctrinam tra-
m) mentemque muta in melius. Si igitur non vigila-
s, te superveniam ut fur neque noveris, qua hora te
rveniam. Sed habes paucos Sardibus, qui vestimenta 4
non polluebant, et versabuntur mecum albis induti ve-
us, quoniam digni sunt. Qui vincit, hic albis cir- 5
dabitur vestibus nec nomen eius ex libro vitae delebo
rofitebor nomen eius coram patre meo eiusque angelis.
cunque aures habet, audito quid Spiritus dicat divinus 6
ibus christianis.

Et angelo illi coetus qui Philadelphiae est scribe: 7
ce dicit sanctus ille, verax, clavem tenens Davidis,
aperiente nemo claudit et claudente nemo aperit: novi 8
a tua; ecce, dedi coram te ianuam apertam (al. cura-
ut porta tibi pateat), quam nemo valet claudere;
n exiguam habes vim et (tamen) doctrinam meam ser-
sti neque abnegasti nomen meum. En, do ex illo sa- 9
nae coetu homines qui Iudaeos sese profitentur neque
nt, sed mentiuntur; en, faciam eos (tales), ut veniant
ad pedes tuos venerantes intelligant, me te amare. Nam 10
eam de constantia doctrinam servasti et ego te servabo
o calamitatum tempore per universum orbem terrarum
assaturo, ut exploret omnes in terra incolas. Venio ci- 11
firmiter tene quod habes, ne quis coronam tuam ca-
t. Victorem — (quod attinet) — columnam eum fa- 12

Coetui Sardiano, in quo panci tantum vitae integritati stu-
erunt, plurimi vero pietati prorsus emortui, consilium dat,
vitam vere christ. vivat. III, 1—6. Coetui Philadelpheno, qui
nstans fuit in fide tuenda et calamitatibus tolerandis, praemia

16 ψυχρὸς εἰ οὔτε ζεστός. Ὄφελον ψυχ
Οὕτως, ὅτι χλιαρὸς εἰ καὶ οὔτε ψυ
17 μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου.
πλούσιος εἰμὶ καὶ πεπλούτηκα καὶ οὐ
καὶ οὐκ οἶδας, ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπω
18 καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός·
ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμέ
πλουτήσῃς, καὶ ἱμάτια λευκὰ, ἵνα περ
νερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός σο
19 ἐγχρίσαι τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα βλ
ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω· ζήλω
20 νόησον. Ἰδοὺ, ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύρα
τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ
λεύσομαι πρὸς αὐτὸν καὶ δειπνήσω με
21 τὸς μετ' ἐμοῦ. Ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ
ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα
22 τοῦ πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ.
σάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησία

ΚΕΦ. IV.

1 Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ, ἰδοὺ! θ
τῷ οὐρανῷ καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣν
σιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέγων· Ἀν
2 ξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.
μην ἐν πνεύματι καὶ, ἰδού! θρόνος ἔκε
3 καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος καὶ ὁ κ

m in templo Dei mei nec amplius foras exeat; atque
cribam ei nomen Dei mei et nomen urbis Dei mei, no-
um Hierosolymorum, quae de coelo a Deo meo descen-
, et nomen meum novum. Quicunque aures habet, 13
ito quid Spiritus dicat divinus coetibus christianis.
Et angelo illi coetus qui Laodiceae est scribe: haecce 14
Verax ille, testis fidus et verax, princeps eorum quae
s creavit: novi facta tua, te nec frigere nec calere. 15
nam frigeres aut caleres! Sic, quoniam tepidus es et 16
ae friges neque cales, ex ore meo te sum evomiturus.
a dicis: dives sum et dives fui neque ulla re indigeo, 17
escis, te esse aerumnosum et miserum et pauperem et
um et nudum; auctor tibi sum, ut emas a me aurum 18
exploratum, ut dives sis, et vestimenta candida, ut
as nec ulla nuditatis tuae turpitudo appareat, atque
e oculis tuis collyrium, ut videas. Ego quoscunque 19
, arguo et castigo; fac igitur studiosissime, ut mentem
s in melius. Ecce, foribus adsto et pulso; si quis vo- 20
meam audiverit et ianuam aperuerit, ad eum ingre-
et convivium cum eo celebrabo et ipse mecum. Vi- 21
em si respicis, — dabo ei, ut mecum in throno meo
at, quemadmodum ego quoque vici et cum patre meo
hrono eius consedi. Quicunque aures habet, audito 22
Spiritus dicat divinus coetibus christianis.

CAP. IV.

Postea oculos sustuli, et, ecce! ianua in coelo erat 1
ta et vox illa prima, quam audiveram ut tubae me-
loquentis, (edita est) hunc in modum: adscende huc
onstrabo tibi quae postea sunt eventura. Et confe- 2
abreptus eram Spiritu divino, et, ecce! solium col-
um erat in coelo atque in solio (quidam) sedebat et
sedebat similis erat visu lapidi Iaspidi ac Sardio iris- 3
circumcirca cingebat solium similis visu Smaragdo
aragdi colorem referens). Et circumcirca solio solia 4

---

s promittit amplissima in regno Messiano 7—13. et coetui
ensi, cuius animus a sacro furore quam maxime alienus,
o divitiarum perstringitur, id agendum est docet, ut rerum
gnitione, morum integritate ditetur. 14—21. His in terra
is, porta coeli patet et angelus Iohannem propius accedere

θρόνου θρόνοι εἰκοσιτέσσαρες, καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους τοὺς εἰ-
κοσιτέσσαρας πρεσβυτέρους καθημένους περιβεβλημένους
ἐν ἱματίοις λευκοῖς καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους
5 χρυσοῦς. Καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ καὶ βρον-
ταὶ καὶ φωναὶ καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμενοι
ἐνώπιον τοῦ θρόνου, αἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ·
6 καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα ὑαλίνη ὁμοία κρυ-
στάλλῳ· καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου
τέσσαρα ζῷα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὀπίσθεν.
7 Καὶ τὸ ζῷον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι καὶ τὸ δεύτερον
ζῷον ὅμοιον μόσχῳ καὶ τὸ τρίτον ζῷον ἔχον τὸ πρόσωπον
ὡς ἄνθρωπος καὶ τὸ τέταρτον ζῷον ὅμοιον ἀετῷ πετο-
8 μένῳ. Καὶ τὰ τέσσαρα ζῷα, ἓν καθ' ἓν αὐτῶν ἔχον
ἀνὰ πτέρυγας ἕξ, κυκλόθεν καὶ ἔσωθεν γέμουσιν ὀφθαλ-
μῶν, καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς λέ-
γοντες· Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκρά-
9 τωρ, ὁ ἦν καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἐρχόμενος! Καὶ ὅταν δώσουσι
τὰ ζῷα δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ
ἐπὶ τοῦ θρόνου, τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων,
10 πεσοῦνται οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ κα-
θημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ προσκυνήσουσι τῷ ζῶντι
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων καὶ βαλοῦσι τοὺς στεφάνους
11 αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου λέγοντες· Ἄξιος εἶ, κύριε,

osita erant viginti quatuor atque in soliis illis viginti
tuor sedentes (vidi) seniores circumdatos vestibus can-
is eorumque capitibus coronas impositas aureas. Atque 5
solio, quod dixi, egrediuntur fulgura et voces (frago-
) et tonitrua et septem faces igneae coram solio ar-
ces, quae septem sunt Dei Spiritus; atque ante solium 6
e vitreum simile crystallo et in medio solio totoque
ambitu quatuor animalia a fronte atque a tergo re-
oculis. Animal illud primum simile leoni, alterum 7
al simile vitulo, tertium animal formam referebat ho-
is et quartum animal simile aquilae volanti. Haec 8
uor animalia, quorum singula senas gestant alas, cir-
circa et intus referta sunt oculis neque desinunt die
eque dicere: sanctus, sanctus, sanctus dominus Deus
ipotens, qui erat et qui est et qui venit (al. perpe-
)! Et quando animalia illa gloriam et honorem et 9
ias persolvunt ei qui solio insidet, ei qui in aeternum
, illi viginti quatuor seniores procumbunt coram so- 10
insidente ac venerantur in perpetuum viventem et co-
s suas deiiciunt coram solio his verbis: dignus es, 11
ine, qui gloriam et honorem et potestatem capias; nam
ia creasti et ex tua voluntate erant et creata sunt.

CAP. V.

Et ad dextram eius qui solio insidebat volumen vidi 1
as et a tergo scriptum, septem obsignatum sigillis. Et 2
elum vidi robustum magna voce clamantem: quis di-
is est qui hoc volumen aperiat eiusque solvat sigilla?
nemo poterat sursum in coelo neque in terra neque in 3
is subterraneis volumen aperire, ne oculis quidem id
urpare. Et ego multum plorabam, quod nemo dignus 4

---

bet. Hic Deum solio insidentem, summo splendore indutum
viginti quatuor presbyteris stipatum et quatuor animalia, quae
eciem Cherubim prae se ferunt et Deum laudibus celebrant,
let. IV, 1—11. Dextra Deus librum septem obsignatum sigil-
, quae in universo mundo non nisi agnus ad medium solium

8 νου. Καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον, τὸ
οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον
ἔχοντες ἕκαστος κιθάρας καὶ φιάλας
9 θυμιαμάτων, αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶ
σαν ᾠδὴν καινὴν λέγοντες· Ἄξιος εἶ λα
ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ· ὅτι ἐσφ
τῷ θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ
10 γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους καὶ ἐ
θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ
11 τῆς γῆς. Καὶ εἶδον καὶ ἤκουσα φωνὴ
κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζώων καὶ
καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν μυριάδες μυρ
12 χιλιάδων· λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ· Ἄξι
τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν τὴν δύναμιν κα
13 φίαν καὶ ἰσχὺν καὶ τιμὴν καὶ δόξαν κ
πᾶν κτίσμα ὃ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ κ
ὑποκάτω τῆς γῆς καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσ
ἐν αὐτοῖς, πάντας ἤκουσα λέγοντας·
τοῦ θρόνου καὶ τῷ ἀρνίῳ ἡ εὐλογία
14 δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας
τὰ τέσσαρα ζῶα ἔλεγον· Ἀμήν· καὶ
πρεσβύτεροι ἔπεσαν καὶ προσεκύνεσαν ζ
νας τῶν αἰώνων.

ΚΕΦ. VI.

1 Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξε τὸ ἀρνίον

reportus qui volumen aperiret et inspiceret. Et unus 5
ioribus mihi: ne plores, inquit, ecce, vicit leo ex
Iudae, radix (al. surculus e radice) Davidis, ut li-
aperiret ac septem eius sigilla. Et vidi in medio 6
et quatuor animalium et in medio seniorum agnum
utem ut mactatum, septem instructum cornibus ac
n oculis, qui septem sunt spiritus Dei ablegati in 7
ersum orbem terrarum. Atque accessit et volumen il-
dextra eius qui solio insidebat sumsit. Et quum 8
en sumsisset, quatuor illa animalia et viginti qua-
seniores prolapsi sunt coram agno singuli tenentes ci-
s phialasque aureas suffimentis refertas, quae preces
sanctorum (piorum); et carmen canunt novum hunc 9
odum: dignus es qui volumen capias eiusque aperias
; nam mactatus es nosque Deo redemisti per sangui-
tuum, nos ex omni tribu, hominibus lingua diversis,
is ac gentibus, et constituisti eos Deo nostro reges 10
cerdotes, et regnabunt in orbe terrarum. Et vidi et 11
i vocem angelorum multorum solium et animalia se-
sque cingentium, quorum numerus millies centenis
us constabat, qui alta voce dicebant: dignus est 12
s hic mactatus qui potestatem capiat et opes et sapi-
n ac robur atque honorem et maiestatem et laudes.
mnes res creatae quae in coelo et in terra et infra 13
n sunt et quae in mari et quae iis continentur, —
s audivi dicentes: illi qui solio insidet et agno lau-
lebentur et honor et maiestas atque imperium in tem-
sempiterna! Et quatuor illa animalia dicebant: uti- 14
et viginti quatuor seniores prolapsi adorarunt eum
n aeterna tempora vivit.

CAP. VI.

Et vidi, quum agnus unum e septem illis sigillis ape- 1
et, et audivi unum e septem illis animalibus dicens

---

atus aperire audet idque dum coelicolae carminibus ac
is eum celebrant. V, 1—14. Primo sigillo aperto heroem
lam conspicit victoriae insignibus ornatum; secundo resi-

ηνοιξε την σφραγιδα την τριτην, ἠ
ζῶον λέγοντος· Ἔρχου! Καὶ εἶδον
μέλας καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν
6 χειρὶ αὐτοῦ. Καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐ
ρων ζώων λέγουσαν· Χοῖνιξ σίτου
χοίνικες κριθῆς δηναρίου, καὶ τὸ ἔλ
7 μὴ ἀδικήσῃς. Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν
τάρτην, ἤκουσα τοῦ τετάρτου ζώου
8 Καὶ εἶδον καὶ, ἰδού! ἵππος χλωρὸς κ
άνω αὐτοῦ, ὄνομα αὐτῷ ὁ Θάνατος
λούθει μετ' αὐτοῦ· Καὶ ἐδόθη αὐτῷ
ταρτον τῆς γῆς, ἀποκτεῖναι ἐν ῥομφα
9 ἐν θανάτῳ καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γ
τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκά
ρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ
10 καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἣν εἶχον· καὶ
γάλῃ λέγοντες· Ἕως πότε, ὁ δεσπότη
θινὸς, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷ
11 κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς; Καὶ ἐδό
στολὴ λευκὴ καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς, ἵνα
χρόνον, ἕως πληρωθῶσι καὶ οἱ σύνδ
ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ μέλλοντες ἀποκτέ
12 τοί. Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγ
σεισμὸς μέγας ἐγένετο καὶ ὁ ἥλιος ἐγέ
13 κος τρίχινος καὶ ἡ σελήνη ὅλη ἐγένε
ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσαν εἰς τὴν γ

iam voce tonanti: veni ac vide! Et vidi et, ecce! 2
, albus et qui ei insidebat habebat arcum; cui data
corona et exiit victor atque ut vinceret. Et quum 3
um aperuisset sigillum, audivi secundum animal di-
: veni! Et egressus est alius equus rufus, cui qui 4
ebat, ei datum erat, ut pacem e terra tolleret, et ut
vicem caederent; et magnus gladius ei traditus erat.
uum sigillum aperuisset tertium, tertium audivi ani- 5
dicens: veni! Et vidi et, ecce! equus niger et qui
sidebat iugum (i. e. libram) sua tenebat manu. Et 6
u e medio quatuor animalium audivi dicentem: choe-
ritici denario et tres choenices hordei denario (veni-
, et oleum vinumque ne laedas. Et quum sigillum 7
isset quartum, quartum audivi animal dicens: veni!
di, et, ecce! equus pallidus, cui qui insidebat no- 8
gerebat mortis et comitem habebat Orcum. Cui po-
data erat in quartam orbis terrarum partem, ut
interficeret et fame et morte et vi ferarum terrae
rum. Et quum quintum aperuisset sigillum, vidi sub 9
animas maetatorum (caesorum) propter doctrinam
am ac propter testimonium quod edebant (i. e. con-
iam in Christo profitendo); et magna voce hunc in 10
m clamarunt: quousque tandem, domine sancte ac
x, non iudicas et poenam repetis sanguinis nostri ab
is orbis terrarum? Quibus, data singulis veste can- 11
, dictum est, ut per tempus adhuc requiescerent, do-
et commilitones eorum et fratres, qui ut et ipsi in-
ciendi essent, omnibus numeris essent absoluti (al. nu-
um explessent). Et vidi, quum sigillum aperuisset 12
um, et magnus exstitit terrae motus et sol nigruit ut
us cilicinus et luna tota sanguinis referebat colorem 13
tellae coeli deciderunt in terram quemadmodum ficus

---

o pax e terra aufugit: tertio ingens fames ingruit: quarto
potestatem suam exercet et Orcus: quinto sanguis marty-
poenas adversariorum a Deo exposcit: sexto sol et luna ca-
e obducuntur, sidera de coelo decidunt, unde ad unum

τοῦ; καὶ τίς δύναται σταθῆναι;

ΚΕΦ. VII.

1 Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον τέσσαρα
ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κ
σαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέ
2 μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης μήτε ἐπὶ πᾶ
δον ἄλλον ἄγγελον ἀναβαίνοντα ἀπ
ἔχοντα σφραγῖδα θεοῦ ζῶντος· καὶ ἐ
τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς ἐδόθη
3 γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, λέγων· Μὴ
μήτε τὴν θάλασσαν μήτε τὰ δένδρα
σωμεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶ
4 αὐτῶν! Καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν
τὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἐ
5 σης φυλῆς υἱῶν Ἰσραήλ· ἐκ φυλῆς
ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Ῥουβὴν ιβ
6 μένοι· ἐκ φυλῆς Γὰδ ιβ χιλιάδες ἐσφ
λῆς Ἀσὴρ ιβ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι
λείμ ιβ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φ
7 χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς
ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Λευὶ ιβ χ
8 νοι· ἐκ φυλῆς Ἰσαχὰρ ιβ χιλιάδες ἐσ
λῆς Ζαβουλὼν ιβ χιλιάδες ἐσφραγισ
σὴφ ιβ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ

ementi agitata vento immaturos suos deiicit fructus,
oelum discissum ut volumen convolutum omnesque mon- 14
et insulae suis motae sunt locis; et reges orbis terra- 15
et principes et militum duces et divites et potentes
esque servi et ingenui semetipsos in speluncas abdide-
et rupes montium montes et rupes ita alloquentes: 16
e super nos et occultate nos remotos e conspectu eius
solio insidet et ab ira agni; nam adest magna illa 17
eius dies, et quis potest consistere (al. evadere)?

CAP. VII.

Et post haec quatuor vidi angelos collocatos versus 1
uor terrae angulos, firmiter tenentes quatuor terrae
os, ut ne ventus flaret in terra neque in mari neque
r ullam arborem. Et vidi alium angelum ab ortu so- 2
ascendentem, sigillum habentem Dei vivi, qui magna
quatuor illis angelis, quibus terrae et mari nocere
essum erat, acclamavit hunc in modum: nolite nocere 3
e neque maribus, donec cultores Dei nostri signis in
tibus eorum notaverimus. Atque audivi numerum ob- 4
atorum, centum et quadraginta quatuor millia ex om-
s Israelitarum tribubus notati erant; ex tribu Iudae 5
decim millia notati; totidem ex tribu Rubeni; totidem
di; totidem ex Asseri; totidem e Naphthali; totidem 6
anasse; totidem e tribu Simeonis; totidem e Levi; tot- 7
ex Isascharis; totidem e Sabulonis; totidem e Iosephi; 8
dem e Beniamini. Post haec vidi et, ecce! magna mul- 9
do, quam nemo poterat numerare, ex omnibus populis
entibus et nationibus et linguis collecta, stantes co-

---

es summo angore ac perturbatione opprimuntur. VI, 1—17.
uor angeli ventos detinent, ne flent, et angelus ab oriente
ens, qui quatuor illa animalia ab iniuria sese abstinere iubet,
decim e quavis Israelitarum tribu eos qui servandi sint si-
Dei vivi obsignat. Quo facto magna hominum multitudo
omnibus populis collecta, candidis induta vestibus, palmas

13 δύναμις καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς
αἰώνων! [Ἀμήν]. Καὶ ἀπεκρίθη εἷς
14 ρων λέγων μοι· Οὗτοι οἱ περιβεβλημέν
λευκὰς, τίνες εἰσὶ καὶ πόθεν ἦλθον;
Κύριέ μου, σὺ οἶδας. Καὶ εἶπέ μοι·
χόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης
15 στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλεύκαναν ἐν τῷ
Διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου
16 τρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τ
ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου σκηνώσει
17 πεινάσουσιν ἔτι οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι
αὐτοὺς ὁ ἥλιος οὐδὲ πᾶν πνεῦμα· ὅτι
μέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτοὺς κα
ἐπὶ ζωῆς πηγὰς ὑδάτων καὶ ἐξαλείψε
κρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

ΚΕΦ. VIII.

1 Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν
2 σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον. Κα
ἀγγέλους, οἳ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστήκα
3 αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες. Καὶ ἄλλος
ἐστάθη ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἔχων λ
καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλὰ, ἵν
εὐχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσ
4 σοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου. Καὶ ἀν
θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγ

throno et coram agno vestibus induti candidis et pal-
manibus tenentes magna voce hunc in modum clama- 10
: victoriam (ab hostibus) reportavit (al. laudibus cele-
dus est) Deus noster qui solio insidet et agnus! Et 11
es angeli thronum cingentes et seniores ac quatuor
animalia coram throno in faciem suam prolapsi Deum
arunt his verbis: profecto, laudes et maiestas et sa- 12
tia et gratiarum actio et honor et potestas ac poten-
Deo nostro in sempiternum ac aeternum tribuatur!
ne. Atque unus ex illis senioribus mihi respondit 13
in modum: hi qui circumdati sunt vestibus candidis,
am sunt et unde venerunt? Et dixi ad eum: mi do- 14
, tu nosti: hi sunt qui e magnis veniunt calamitati-
(i. e. erepti) et vestes suas lavarunt et candidas red-
unt sanguine agni. Hanc ob causam coram solio Dei 15
ntur eumque adorant die nocteque in eius templo, et
solio insidet super iis figet tentorium. Non esurient 16
us neque sitient neque sol neque ullus eos feriet
s; nam agnus ille in medio solio pascet eos eosque 17
ad vivos aquarum fontes et Deus omnes lacrymas
rum oculis absterget.

CAP. VIII.

Et quum sigillum aperuisset septimum, silentium ex- 1
in coelo fere ad dimidiam horae partem. Et vidi se- 2
illos angelos, qui coram Deo constiterunt et quibus
em tubae dabantur. Et alius venit angelus et constitit 3
r altare aureum tenens thuribulum, cui multa dabantur
menta, ut precibus sanctorum omnium super altare au-
n coram solio (collocatum) daret (i. e. inter pre-
— altari imponeret). Et adscendit fumus precibus san- 4
um e manu angeli (al. ut esset) coram Deo. Quod thu- 5
lum quum angelus cepisset idque igni ex altari repletum
cisset in terram, voces (al. fragores) et tonitrua et ful-
exstiterunt ac terrae motus. Et septem illi, qui se- 6

---

u tenens stat ante solium Dei, quem calamitatibus fortiter
atis ac vita fruens beata egregiis ornat laudibus. VII, 1–17.
mo sigillo aperto, universum contacuit coelum septemque
li cum totidem tubis apparent; preces sanctorum in altari

μενος ὡς λαμπὰς καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ
11 μῶν καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων.
ἀστέρος λέγεται ὁ Ἄψινθος· καὶ γίνε
ὑδάτων εἰς ἄψινθον καὶ πολλοὶ τῶν ἀ
12 ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν.
γελος ἐσάλπισε, καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτο
τρίτον τῆς σελήνης καὶ τὸ τρίτον τῶν
τισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν καὶ ἡ ἡμέρα μ
13 αὐτῆς καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως. Καὶ εἶδο
ἀετοῦ πετομένου ἐν μεσουρανήματι λέγ
Οὐαὶ, οὐαὶ, οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπ
λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶ
λόντων σαλπίζειν!

ΚΕΦ. ΙΧ.

1 Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισε
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆ
2 ἡ κλεὶς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου! Κ
τῆς ἀβύσσου καὶ ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ
πνὸς καμίνου μεγάλης καὶ ἐσκοτίσθη
3 ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος. Καὶ ἐκ τ
ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν καὶ ἐδόθη αὐταῖς
4 ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς· καὶ ἐ
μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς οὐδ
πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους

habebant tubas, angeli sese accinxerunt, ut ca-
. Primo canente exstitit grando et ignis mixta 7
ne, quibus in terram deiectis tertia terrae pars
t et tertia pars arborum exaruit et omnes herbae vi-
exaruerunt. Altero canente angelo tanquam mons 8
s igni ardens in mare deiectus est et tertia maris pars
guinem est conversa et tertia pars rerum creatarum in 9
quae animata sunt, mortua est et tertia pars navium
Tertio angelo canente magnum sidus ardens facis 10
e coelo delapsum cecidit super tertiam fluminum par-
fontes aquarum. Nomen huius sideris est Apsinthi; 11
ia aquarum pars in Apsinthum abiit multique homi-
is, quae amaritudinem contraxerant, aquis mortui
Quarto angelo tuba canente percussa est tertia pars 12
t tertia pars lunae et tertia pars siderum, ut tertia
pars tenebris obduceretur et dies non luceret, tertiam
partem, et nox similiter (al. lumen diurnum et no-
m non tertia fulgoris sui parte gauderet). Et vidi 13
ivi aquilam per medium coelum volantem alta voce
m: vae, vae, vae incolis terrae ob reliquos tubae so-
tribus angelis edendos!

CAP. IX.

uinto angelo canente vidi sidus coelitus delapsum in 1
, cui clavis putei Tartari data erat. Quem Tartari 2
quum aperuisset, fumus adscendit e puteo ut fumus
fornacis et obscuratus est sol et aër de fumo putei.
fumo locustae in terram exierunt, quibus eadem vis, 3
orpiones in terra habent, data erat; et dictum est 4
gramen laederent terrae neque herbam ullam viren-
que ullam arborem, nisi homines qui illud Dei signum

Deo repositae sunt, quarum odor suavissimus ad Deum
it. Primo canente, ignis, grando ac sanguis in terram
secundo mons igneus in mare deiicitur, quo aqua muta-
sanguinem: tertio splendida stella in tertiam fluviorum
ernit, quorum aquae amarae redduntur: quarto tertia pars
nae ac siderum tenebris occupatur et aquila terrarum in-
la canit: quinto stella coelo decidit claves Tartari tenens,

8 καὶ τὰ πρόςωπα αὐτῶν ὡς πρόςωπα
χον τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν καὶ οἱ
9 λεόντων ἦσαν καὶ εἶχον θώρακας ὡς
καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν ὡς φ
10 πων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον.
ὁμοίας σκορπίοις καὶ κέντρα ἦν ἐν τ
καὶ ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι τοὺς
11 πέντε. Ἔχουσιν ἐφ' αὐτῶν βασιλέα
ἀβύσσου· ὄνομα αὐτῷ Ἑβραϊστὶ Ἀβαδ
12 λληνικῇ ὄνομα ἔχει Ἀπολλύων. Ἡ οὐαὶ
13 ἰδοὺ, ἔρχονται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦ
ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἤκουσα φωνὴν μ
ρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρ
14 τοῦ θεοῦ λέγουσαν τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ ὁ
γα· λῦσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους το
15 τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ Εὐφράτῃ. Καὶ
σαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς τὴν
καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτὸν, ἵνα ἀποκτείνω
16 ἀνθρώπων· Καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατ
πικοῦ δύο μυριάδες μυριάδων· ἤκουσα
17 τῶν. Καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐ
τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν ἔχοντας θ
καὶ θυακινθίνους καὶ θειώδεις· καὶ αἱ κε
ὡς κεφαλαὶ λεόντων καὶ ἐκ τῶν στομά
18 ρεύεται πῦρ καὶ καπνὸς καὶ θεῖον. Ἀπ
γῶν τούτων ἀπεκτάνθησαν τὸ τρίτον τ
τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ θε

frontibus suis non habent. Et datum erat iis, ut eos 5
a interficerent, sed ut quinque menses cruciarentur;
rum cruciatus ut cruciatus scorpionis, quando hominem
ugerit. Atque illis diebus homines appetent mortem 6
eam invenient, et concupiscent mori et mors iis au-
et. Et forma locustarum similis (erat) equis ad bel- 7
paratis, capitibus earum veluti coronae aureae erant
ositae, vultus earum ut vultus hominum, capillos ha- 8
ant ut capillos mulierum, dentes earum ut leonum erant,
cas habebant veluti loricas ferreas earumque stridor 9
um ut sonitus curruum equorum multorum in bellum
tium. Et caudas habent similes scorpiis et aculeus 10
in caudis earumque potestas homines quinque menses
endi. Habent, cui subsunt, regem angelum illum Tar- 11
, qui hebraice Abbaddon et graece vocatur Apollyon.
e una calamitas abiit; ecce, veniunt duae insuper post- 12
calamitates. Sexto illo canente angelo audivi vocem 13
udam ex quatuor cornibus altaris aurei coram Deo
siti) dicentem sexto illi angelo: tu, qui tubam fers, 14
e quatuor angelos alligatos ad magnum flumen Eu-
atem. Ac soluti sunt quatuor illi angeli parati ad ho- 15
et diem et mensem et annum, ut interficerent ter-
a hominum partem. Et numerus equestris exercitus 16
abat bis millies centena millia; audivi hunc eorum
erum. Et sic vidi equos in illa visione et qui iis 17
lebant loricis indutos igneis et hyacinthinis ac sulphu-
, et capita equorum ut capita leonum, quorum ex ore
editur ignis et fumus ac sulphur. Vi harum trium ca- 18
itatum interfecti sunt tertia hominum pars, igne et

---

o aperto omnis generis animantia prorepunt, quae homi-
excruciant: sexto quatuor angeli ad fluvium Euphratem al-
i solvuntur; tertia hominum pars bello perit, at reliqui

19 μένον ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. Ἡ γὰρ ἐξουσία τῶν ἵπ-
πων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἐστι καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐ-
τῶν· αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφεσιν, ἔχουσαι κε-
20 φαλάς, καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσι. Καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώ-
πων οἳ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὐ
μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προ-
κυνήσωσι τὰ δαιμόνια καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ
ἀργυρᾶ καὶ τὰ χαλκᾶ καὶ τὰ λίθινα καὶ τὰ ξύλινα, ἃ
21 οὔτε βλέπειν δύναται οὔτε ἀκούειν οὔτε περιπατεῖν· καὶ
οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν οὔτε ἐκ τῶν φαρμα-
κειῶν αὐτῶν οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν οὔτε ἐκ τῶν
κλεμμάτων αὐτῶν.

ΚΕΦ. Χ.

1 Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ περιβεβλημένον νεφέλην, καὶ ἡ ἶρις ἐπὶ τῆς
κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος,
2 οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στύλοι πυρός· καὶ ἔχων ἐν τῇ χειρὶ
αὐτοῦ βιβλαρίδιον ἠνεῳγμένον· καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐ-
τοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ
3 τῆς γῆς καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ ὥσπερ λέων μυκᾶται.
Καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν
4 φωνάς. Καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, ἔμελλον

ac sulphure ex ore eorum emisso. Vis enim illa 19
rum in ore eorum inest inque eorum caudis; caudae
eorum similes serpentibus, instructae capitibus, et
ea nocent. Et reliqui hominum qui non perierunt his 20
uitatibus, non ad meliorem frugem a male factis suis
erunt, ut ne adorarent numina et simulacra aurea et
ntea et aenea et lapidea et lignea, quae neque videre
unt neque audire neque incedere; nec ad meliorem 21
em redierunt a caedibus suis neque a veneficiis suis
e a scortatione sua neque a furtis suis.

CAP. X.

Atque alium vidi angelum robustum de coelo descen- 1
xi nube circumdatum, eratque iris super capite eius
ies eius ut sol eiusque pedes ut columnae igneae;
sua habebat libellum apertum; pedem suum dextrum 2
i posuit, sinistrum autem in terra et magna voce 3
avit sicuti leo rugit. Qui quum clamasset, septem
nitrua suos ediderunt fragores. Quae septem toni- 4
uum edidissent suos fragores, eram scripturus; at-
divi vocem coelitus dicentem: obsigna quae septem
nitrua locuta sunt, et ne ea literis mandes. Et 5
s ille, quem vidi stantem in mari et in terra, ma-
nam dextram sustulit in coelum et iuravit per eum 6
aeterna vivit tempora, qui coelum condidit et quae
tinentur et terram et quae ea continentur et mare
e eo continentur; nam tempus non amplius erit,
o tempore septimus ille angelus vocem suam est 7
s, etiam eventu comprobatum est illud mysterium
l. arcanum Dei consilium), quemadmodum suis cul-
s vatibus sacris laetum attulit nuntium. Et vox 8
quam audiveram de coelo, iterum mecum loquebatur
in modum: abi, sume libellum apertum in manu an-

---

e mentem mutant neque simulacrorum cultum abominantur.
—IX, 21.
gelus eodem, quo septem tonitrua, fragore verba faciens
ni librum comedendum porrigit; quo devorato res futuras

τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς
9 γῆς. Καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον λέγων αὐτῷ, δοῦ-
ναί μοι τὸ βιβλαρίδιον. Καὶ λέγει μοι· Λάβε καὶ κατε-
φάγε αὐτό· καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ
10 στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι. Καὶ ἔλαβον τὸ βι-
βλαρίδιον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου καὶ κατέφαγον αὐ-
τό· καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκύ· καὶ ὅτε
11 ἔφαγον αὐτό, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου. Καὶ λέγει μοι·
Δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς καὶ ἔθνεσι καὶ γλώσ-
σαις καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς.

ΚΕΦ. XI.

1 Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ καὶ ὁ ἄγγελος
ἱστήκει λέγων· Ἔγειραι, καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ
θεοῦ καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ τοὺς προσκυνοῦντας
2 αὐτῷ· καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε ἔξω
καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσῃς, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι· καὶ τὴν
πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαράκοντα δύο.
3 Καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσουσι
ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα περιβεβλημένοι σάκκους.
4 Οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώπιον
5 τοῦ κυρίου τῆς γῆς ἑστῶτες. Καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλει
ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ

i collocati in mari atque in terra. Et abii ad angelum 9
m eique dixi, ut mihi daret hunc libellum. Et mihi:
e, inquit, eumque comede; et ventri tuo creabit ama-
dinem, sed in ore tuo dulcedinem ut mel. Et sumsi 10
m libellum e manu angeli eumque comedi; eratque in
meo dulcedo quaedam ut mel, et quum comedissem,
tri meo creavit amaritudinem. Et mihi: oportet te, 11
uit, iterum vaticinari de populis et gentibus et linguis
regibus multis.

CAP. XI.

Et data est mihi arundo similis virgae et angelus con- 1
it his verbis: surge ac metire templum, quod nosti, Dei
ram (atrium interius) et qui in eo adorant; et atrium ex- 2
ius foras eiice (i. e. noli describere) et ne id metire, quon-
m gentibus datum est; et urbem sanctam quadraginta duos
ses calcabunt (in urbe — versabuntur). Et duobus illis 3
testibus dabo, et mille ducentos sexaginta dies vati-
abuntur cilicinis circumdati. Hi sunt ambae illae oleae 4
ambae illae lucernae coram domino orbis terrarum stan-
Et si quis eos laedere vult, ignis ex ore eorum egre- 5
r (emittitur) eorumque comedit hostes; et si quis eos
ere vult, sic eum oportet perire. Hi habent potesta- 6
claudendi coelum, ne illis, quibus vaticinantur, die-
pluvia irriget; et potestatem habent in aquas, ut
sanguinem eas convertant et terram quavis clade per-
ant, quotiescunque voluerint. Et quando testimo- 7
n suum absolverint, bellua ex Tartaro adscendens bel-
cum iis faciet eosque victos interficiet; et cadaver 8
m in via (iacebit) magnae urbis, quae, si Spiritum
is divinum (huius rei interpretem), Sodoma vocatur
Aegyptus, ubi etiam dominus eorum (Iesus) in crucem
s est. Quorum cadaver de populis et gentibus et lin- 9

---

cinari coepit, templum ac singulas eius partes metitur; fo-
a autem externum ac urbem hostibus tradit. Duo martyres,
egregiis ornantur laudibus, inter vaticinandum in via urbis,
e allegorice Sodoma dicitur, pereunt ac decima pars eorum

γάλην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν αὐτοῖ
Καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ ν
13 σαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. Καὶ
ἐγένετο σεισμὸς μέγας καὶ τὸ δέκατον
καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόμα
λιάδες ἑπτὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγέ
14 δόξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ οὐαὶ
θεν· ἰδοὺ, ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχ

15 Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισε, κ
μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ λέγοντες· Ἐγένε
κόσμου τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ Χ
16 βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνω
τέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τοῦ θ
τοὺς θρόνους αὐτῶν ἔπεσαν ἐπὶ τὰ πρ
17 προσεκύνησαν τῷ θεῷ λέγοντες· Εὐχαρ
ριε, ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὢν κα
18 φας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην καὶ
τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀρ
ρὸς τῶν νεκρῶν, κριθῆναι καὶ δοῦναι
δούλοις σου, τοῖς προφήταις καὶ τοῖς ἁ
βουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοῖς μικροῖς
καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας τὴ

19 Καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐ
ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης αὐτοῦ
καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ β

(hominibus qui variis linguis utuntur) et natio-
vident tres dies et dimidium nec permittent, ut ca-
ra eorum condantur sepulcro. Et quicunque in terra 10
tant, de iis laetantur et exsultabunt et mutua sibi
ent dona, quoniam hi duo prophetae incolas terrae
uciarunt. Et post tres cum dimidio dies halitus vi- 11
Deo missus ea intrat (ut) in iis (vim suam exse-
in pedes stant erecti magnusque omnes qui eos con-
lantur occupat metus. Atque audiunt magnam vocem 12
oelo emissam hunc in modum: adscendite huc! Et ad-
lerunt in coelum nube vecti et hostes eorum eos vi-
Atque illa hora magnus oritur terrae motus, de- 13
urbis illius pars corruit, septem millia hominum
nt et reliqui in metum coniecti Deum coelestem ce-
nt laudibus. Haec altera abiit calamitas; en, tertia 14
calamitas venit.

Septimo angelo tuba canente voces magnae in coelo 15
e sunt hunc in modum: exstitit ubique terrarum re-
n illud domini nostri eiusque Messiae atque in aeter-
egnabit tempora! Et seniores illi viginti quatuor co- 16
Deo per solia sua sedentes in faciem suam prolapsi
n adorarunt his verbis: gratias agimus tibi, domine, 17
omnipotens, qui es et eras, quod potentiam tuam
am illam cepisti ac regnasti! Quum gentes essent 18
e, ira tua venit et tempus mortuorum, ut iudicaren-
t mercedem dares servis (cultoribus) tuis, prophetis
nctis nomenque tuum venerantibus, parvis et magnis,
eos qui terram perdiderunt perderes.

Et apertum est templum Dei in coelo et apparuit 19
foederis in eius templo et exstiterunt fulgura et fra-
es et tonitrua et terrae motus et grando ingens.

---

urbem inhabitant. XI, 1—14. Septimo angelo canente illi
inti quatuor presbyteri ante solium Dei prolapsi victoriam po-
tissimi canunt. 15—19.

4 σηματα, και η ουρα αυτου συρει το
τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τ
κων ἔστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τ
5 ἵνα, ὅταν τέκῃ, τὸ τέκνον αὐτῆς κατ
υἱὸν ἄρρενα, ὃς μέλλει ποιμαίνειν
ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ ἡρπάσθη τὸ τέκ
6 θεὸν καὶ πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ.
εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει ἐκεῖ τόπον
τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέφωσιν αὐτὴν ἡμ
7 ὅλας ἑξήκοντα. Καὶ ἐγένετο πόλεμος
Μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ τοῦ π
δράκοντος· καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε
8 τοῦ καὶ οὐκ ἴσχυσεν οὐδὲ τόπος εὑ
9 τῷ οὐρανῷ· καὶ ἐβλήθη (ὁ) δράκων
ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος διάβολος καὶ ὁ σ
τὴν οἰκουμένην ὅλην, (ἐβλήθη) εἰς τὴν
10 αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν. Καὶ ἤκου
ἐν τῷ οὐρανῷ λέγουσαν· Ἄρτι ἐγένετο
δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμ
τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ! ὅτι ἐβλήθη ὁ κ
φῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπι
11 ἡμέρας καὶ νυκτός. Καὶ αὐτοὶ ἐνίκη
αἵματι τοῦ ἀρνίου καὶ διὰ τὸν λόγον
τῶν καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν α
12 του. Διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε οἱ οὐρ
τοῖς σκηνοῦντες! Οὐαὶ τῇ γῇ καὶ τῇ
ἔβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς ἔχων θυ

CAP. XII.

Et magnum in coelo apparuit spectaculum; mulier 1
cumdata sole, lunam sub pedibus, in capite coronam ha-
s duodecim astris distinctam et uterum ferens clamat 2
tus dolores sentiens atque excruciata, ut partum ede-
Et aliud exstitit in coelo spectaculum, et, ecce! 3
co magnus rufus, capita habens septem et decem cor-
et in capitibus suis septem diademata, cuius cauda 4
tiam siderum coelestium partem trahit, quae in ter-
deiecit. Hic draco stetit coram muliere illa par-
editura, ut, quando ediderit, natum eius comederet.
peperit filium marem omnes gentes sceptro pastu- 5
(recturum) ferreo; cuius natus ad Deum eiusque
ium raptus est. Haec mulier in locum aufugit deser- 6
, ubi locum habet paratum a Deo, ut ibi eam nu-
ent per mille ducentos sexaginta dies. Et bellum 7
titit in coelo, Michael eiusque angeli quum bellum
erent cum illo dracone; et draco bellum gessit eius- 8
angeli neque valuit neque amplius locus in coelo
repertus; et deiectus est draco ille magnus, ser- 9
s ille antiquus, diabolus, quem vocant, et satanas,
universum orbem terrarum seducit, (deiectus est, in-
m,) in terram eiusque angeli cum eo deiecti. Et au- 10
i vocem magnam in coelo dicentem: nunc exstitit sa-
et potestas et regnum Dei nostri et potestas eius Mes-
! nam deiectus est ille fratrum nostrorum accusator,
usator eorum coram Deo nostro dies noctesque. Et 11
vicerunt eum propter sanguinem agni et propter illam,
am (ipsi) professi sunt, doctrinam nec amarunt vitam
am ad mortem usque (i. e. nec vitam profundere dubi-
runt). Quare laetamini, coeli eorumque incolae! Vae 12
rrae et mari! nam descendit draco ille ad vos aestuans
ra, probe sciens, se exiguum habere tempus. Et quum 13
raco in terram se deiectum vidisset, mulierem quae ma-

Tum mulier in coelo apparet sole induta, luna sub pedibus et
ca caput stellarum corona. Iam in eo est, ut partum edat:
aco obsidet filium eius, qui populos pascat, sed Michael dra-
nem in terram deiicit cum eius angelis, quare in toto coelo
ila tolluntur. At nihilo minus draco iste mulierem uterum
entem, quae in locum aufugit desertum ibique filium partu

ὑπομονὴ αὐτῆς τῶν ἁγίων τη
καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ.

ΚΕΦ. XIII.

18 Καὶ ἐστάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς
1 δου ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνο
καὶ κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ ἐπὶ τῶν κεράτω
ματα καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὀν
2 Καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον ἦν ὅμοιον παρ
αὐτοῦ ὡς ἄρκου καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ
Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύνα
3 θρόνον αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν μεγάλην. Κ
φαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγμένην εἰς θάνατο
θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη, καὶ ἐθαύμ
4 σω τοῦ θηρίου καὶ προσεκύνησαν τῷ δ
τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνη
γοντες· Τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ καὶ τίς
5 μετ' αὐτοῦ; Καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα
βλασφημίας· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία π
6 σαράκοντα δύο. Καὶ ἤνοιξε τὸ στόμ
φημίαν πρὸς τὸν θεὸν, βλασφημῆσαι
καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐν τῷ
7 τας. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ πόλεμον ποιῆσα
καὶ νικῆσαι αὐτούς· καὶ ἐδόθη αὐτῷ
8 πυλὴν καὶ λαὸν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνο

u ediderat, persecutus est. Et datae sunt mulieri 14
: aquilae illius magnae, ut in solitudinem volaret
suum, ubi alitur per tria cum dimidio tempora
ctu draconis remota. Et eiaculatus est draco ex 15
post mulierem aquam ut fluvium, ut eam flumine
ferret. Et terra opem tulit mulieri et aperuit 16
suum et fluvium, quem draco ore suo emiserat,
Et draco in iram de muliere coniectus abiit, 17
n gereret cum reliquis eius natis, qui praecepta
rvabant et Iesum constanter profitebantur.

CAP. XIII.

m collocatus essem per arenam maris, vidi bel- 18
nari adscendentem, decem instructam cornibus et 1
apitibus et in cornibus suis decem gestantem dia-
t in capitibus suis nomina contumeliosa (in Deum).
quam vidi similis erat pardo, pedes eius ut 2
os uti os leonis. Et draco ille suam vim suum-
m magnamque ei dedit potestatem. Et (vidi) unum 3
capitibus vulneratum, ut morti succumberet, cu-
rum vulnus quum esset sanatum, mirata est uni-
rra post belluam (i. e. belluam secuta) et adora- 4
nem, quod potestatem belluae dederat, et adora-
uam his verbis: quis similis belluae et quis pot-
ea pugnare? Et datum est ei os magna loquens 5
dicta; et data ei potestas, ut faceret quadra-
o menses. Et aperuit os suum ad impie dicta in 6
proferenda, ut nomen eius contumelia afficeret
sedem et coeli incolas. Et datum est ei, ut bel- 7
sanctis gereret eosque vinceret; et data est ei
in omnes tribus et nationes et gentes (homines
iversis utentes) et populos. Et adorarunt eam 8

---

trit, persequitur et cum omnibus a muliere natis de-
I, 1—17.
llua septem instructa capitibus, decem cornibus totidem-
matibus e mare emergit, quae bellum contra sanctos
omnibus adoratur populis atque impie dicta in Deum

ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ ποιεῖ τὴν γ
τῇ κατοικοῦντας, ἵνα προσκυνήσωσι τ
13 τον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θ
ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ πο
14 καταβαίνειν εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀ
νῷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς διὰ
θη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου,
κοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ποιῆσαι εἰκόνα τῷ
15 πληγὴν τῆς μαχαίρας καὶ ἔζησε. Καὶ
ναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα
κὼν τοῦ θηρίου καὶ ποιήσῃ, ὅσοι ἂν
16 τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα ἀποκτανθῶσι
τας τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους κ
καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ἐλευθέρους
ἵνα δῶσιν αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρ
17 ξιᾶς ἢ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν, καὶ ἵν
ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ
μα τοῦ θηρίου, ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ
18 Ὧδε ἡ σοφία ἐστίν· ὁ ἔχων νοῦν ψηφισ
τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐσ
αὐτοῦ χξς'.

ΚΕΦ. ΧΙΥ.

1 Καὶ εἶδον καὶ, ἰδού! τὸ ἀρνίον ἐστ
Σιὼν καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαρα
λιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ ὀ

es incolae in terra, quorum nomen a mundo condito
ibro vitae agni mactati non scriptum est. Si quis 9
s habet, audito. Si quis captivos colligit, captivita- 10
subit; si quis per gladium interficiet, eum per gla-
a interfici oportet. Hic valet patientia ac fides san-
um. Et vidi aliam belluam adscendentem e terra, 11
duo habebat capita similia agno et loquebatur ut
o. Et illam primae belluae potestatem totam exercet 12
m ea; et terram eiusque incolas perducit eo, ut pri-
illam belluam adorent, cuius letiferum vulnus erat
tum; magna edit prodigia, ut vel ignis de coelo per 13
in terram descendat inspectantibus hominibus, et seducit 14
las terrae propter prodigia quae ei coram bellua illa
da concessa sunt, dicendo incolis terrae, ut simula-
n faciant belluae quae vulnus gladii (i. e. gladio infli-
n) habet et (tamen) v.ta potitus est (vivit). Cui con- 15
um est, ut vita donaret simulacrum belluae, ut et lo-
etur illud belluae simulacrum et efficeret, quotquot
l belluae simulacrum non adoraverint, ut interficeren-
Et omnes parvos et magnos, divites et pauperes, 16
nnos et servos reddit tales, ut manui dextrae aut fronti
um sibi imprimi patiantur, et ne quis emere possit 17
vendere, nisi qui signum habet impressum, nomen
nae, aut numerum eius nominis. Hic valet sapientia; 18
unque mente utitur, numerum bellue computet; nam
erus hominis est et numerus eius sexcentorum sexa-
a sex.

CAP. XIV.

Et oculos sustuli et, ecce! agnus ille collocatus in 1
te Sione et cum eo centum quadraginta quatuor mil-
qui nomen eius et nomen patris eius frontibus suis

---

fert. Tum alia e terra prodit bellua duobus armata cornibus, ut draco vociferatur, homines imperio belluae maritimae icit eosque cogit, ut eius simulacrum ab ipsa confectum a prosequantur sacro. Omnes eius cultores peculiari signo ntur. Ipsum animal signum χξς' i. e. 666 gerit. XIII, 1–18.

ἀν ὑπάγῃ· οὗτοι ἠγορασθῆσαν ἀπὸ
5 ἀρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ, καὶ ἐ
6 οὐχ εὑρέθη ψεῦδος· ἄμωμοι γάρ εἰσ
ἄγγελον πετόμενον ἐν μεσουρανήματι
αἰώνιον, εὐαγγελίσαι τοὺς καθημένο
7 ἐπὶ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν καὶ γλῶσ
γων ἐν φωνῇ μεγάλῃ· Φοβήθητε
αὐτῷ δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς
προςκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐ
8 καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πηγὰς ὑδάτ
γελος δεύτερος ἠκολούθησε λέγων·
βυλὼν ἡ μεγάλη! ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τ
9 νείας αὐτῆς πεπότικε πάντα ἔθνη.
τρίτος ἠκολούθησεν αὐτοῖς λέγων ἐ
τις προςκυνεῖ τὸ θηρίον καὶ τὴν
λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου
10 χεῖρα αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τ
τοῦ θεοῦ, τοῦ κεκερασμένου ἀκράτ
τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ βασανισθήσετ
11 ἐνώπιον τῶν ἁγίων ἀγγέλων καὶ ἐ
Καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτ
νων ἀναβαίνει καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀν
νυκτὸς οἱ προςκυνοῦντες τὸ θηρίον
καὶ εἴ τις λαμβάνει τὸ χάραγμα τ
12 Ὧδε ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστὶν, οἱ τη

ant inscriptum. Et vocem de coelo audivi ut soni- 2
multarum aquarum et ut fragorem magni tonitru; et
quam audivi, (erat) ut citharoedorum citharas suas
ntium, et novum canunt carmen coram solio et co- 3
quatuor illis animalibus et senioribus, neque quis-
carmen illud poterat discere, nisi illi centum qua-
nta quatuor millia redemtorum (et) e terra (in coe-
sublatorum). Hi sunt qui cum mulieribus sese non 4
erunt (adulterium non commiserunt); nam casti sunt
virginitatem immaculatam servarunt); hi sunt, qui
m sequuntur, quocunque sese subduxerit; hi sunt
ti ab hominibus primitiae Deo et agno, quorum in 5
nendacium non repertum est; nam inculpati sunt. Et 6
alium angelum per medium coelum volantem, laetae
nae doctrinae nuntium ferentem, (np.) ut laetum nun-
perferret ad incolas terrae omnesque nationes et gen-
t nationes linguis diversas et populos magna voce
in modum: timete Deum et exhibete ei honorem; 7
hora illa iudicii eius venit, et adorate creatorem
ae terrae et maris fontiumque aquarum. Et alius 8
lus alter secutus est his verbis: cecidit, cecidit Ba-
n illa magna! nam de vino ferventi scortationis suae
ibus gentibus praebuit potum. Et alius angelus ter- 9
eos secutus est magna voce dicens: si quis adorat
am eiusque simulacrum et in fronte sua recipit si-
n aut manu sua, et ipse bibit de vino irae Dei, quod 10
m mixtum (al. infusum) est in poculo eius irae, et
uciabitur igne ac sulphure coram angelis sanctis et
n agno. Et fumus cruciatus eorum in perpetuum 11
endit nec requiem habent dies noctesque qui belluam
adorant eiusque simulacrum et si quis signum no-
eius admittit. Hic cernitur patientia sanctorum, 12
praecepta Dei servant et fidem Iesu. Et audivi vo- 13

angeli in coelo apparent: unus fert aeternum evangelium,
Babylonem cecidisse nuntiat, tertius poenas, quae cultores
e manent, alta voce refert et super nube natura homini
s ac manu falcem tenens conspiciendam sese praebet; item-

16 μὸς τῆς γῆς. Καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμε
17 τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἐ
ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ
18 ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ. Καὶ
θεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου ἔχων ἐξου
καὶ ἐφώνησε κραυγῇ μεγάλῃ τῷ ἔχο
ὀξὺ λέγων· Πέμψον σου τὸ δρέπανο
γησον τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου τῆς
19 αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς. Καὶ ἔβαλεν ὁ ἄ
αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν καὶ ἐτρύγησε τὴ
καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ
20 γαν. Καὶ ἐπατήθη ἡ ληνὸς ἔξωθεν
ῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι τῶν
ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων.

ΚΕΦ. ΧΥ.

1 Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ
θαυμαστὸν, ἀγγέλους ἑπτὰ ἔχοντας
ἐσχάτας, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ
2 Καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην με
τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου καὶ ἐκ
καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτ
3 θάλασσαν τὴν ὑαλίνην ἔχοντας κιθάρ
ᾄδουσι τὴν ᾠδὴν Μωϋσέως τοῦ δού
τὴν ᾠδὴν τοῦ ἀρνίου λέγοντες· Μεγάλ
ἔργα σοῦ, κύριε, ὁ θεὸς ὁ παντοκρ

em de coelo dicentem: scribe: beati mortui illi in do-
mino (profitendo defunoti nunc; profecto, Spiritus dicit
divinus, ut requiescant a laboribus suis; facta autem eo-
rum eos sequuntur. Et sustuli oculos et, ecce! nubes can- 14
ida et nubi insidens simile homini, gestans in capite
suo coronam auream et in manu sua falcem acutam. Et 15
alius angelus egressus est e templo magna voce nubi in-
sidenti acclamans: mitte falcem tuam ac mete! nam adest
hora metere, quoniam arefacta messis terrae. Et qui 16
nubi insidebat falcem suam terrae immisit ac mes-
sis in terra facta est. Et alius angelus exiit e templo 17
coelesti et ipse falcem tenens acutam. Et alius ange- 18
lus exiit ab altari ignipotens et acclamavit magno clamo-
re ei qui falcem tenebat acutam hunc in modum: mitte
falcem tuam acutam ac mete uvas vitis terrae! nam uvae
ad maturitatem pervenerunt. Et immisit angelus falcem 19
suam terrae ac messuit vitem terrae et in magnum illud
irae divinae torcular iniecit. Quod torcular quum extra 20
urbem esset calcatum, sanguis exiit e torculari usque ad
i. e. ita ut attingeret) frena equorum a stadiis inde mil-
e sexcentis (i. e. ut per mille sexcenta promanaret stadia).

CAP. XV.

Et aliud in coelo vidi spectaculum, magnum et admi- 1
randum, septem angelos potestate instructos clades septem
ultimas inferendi, quibus ira Dei absolveretur (al. quibus irae
div. finis erat futurus). Et vidi ut mare vitreum igne per- 2
mixtum et victores (e pugna contra) belluae eiusque simu-
lacri et numeri nomen eius referentis per mare collocatos
vitreum citharas Dei tenentes. Et carmen canunt Mosis 3
ministri Dei et carmen agni hunc in modum: magna et
mirabilia facta tua, domine, Deus omnipotens; iustae ac

---

que angelus et ipse falce armatus; quorum alter messem, alter vindemiam colligit. XIV, 1–20.

Septem angeli septem clades easque ultimas tenentes, dum magnificentia Dei iustissimi ac potentissimi celebratur, e templo coelesti prodeunt vestibus induti ornatissimis, quibus unum ex

4 ἀληθιναὶ αἱ ὁδοὶ σοῦ, ὁ βασιλεὺς τῶν ἐθνῶν· τίς οὐ μὴ
φοβηθῇ σε, κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομα σοῦ; ὅτι μόνος
ὅσιος· ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐν
5 ὀφθαλμοῖς σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν. Καὶ
μετὰ ταῦτα εἶδον καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρ-
6 τυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ
ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγὰς ἐκ τοῦ ναοῦ ἐνδεδυμένοι λίνον
καθαρὸν λαμπρὸν καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζω-
7 νὰς χρυσᾶς. Καὶ ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε τοῖς
ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς, γεμούσας τοῦ θυ-
μοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
8 Καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ καὶ
ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο εἰσελθεῖν εἰς
τὸν ναὸν, ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἑπτὰ
ἀγγέλων.

ΚΕΦ. XVI.

1 Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ λεγούσης
τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις· Ὑπάγετε καὶ ἐκχέατε τὰς ἑπτὰ
2 φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν γῆν! Καὶ ἀπῆλθεν
ὁ πρῶτος καὶ ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν·
καὶ ἐγένετο ἕλκος κακὸν καὶ πονηρὸν εἰς τοὺς ἀνθρώ-
πους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου καὶ τοὺς
3 προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. Καὶ ὁ δεύτερος ἐξέ-

rae viae (tuae agendi rationes), rex populorum; quis 4
n metuet te, domine, tuumque celebrabit nomen? nam
lus sanctus (es); omnes gentes venient et sacra facient
ram te (al. te adorabunt), quoniam iusta tua iudicia
nifestata sunt. Et post haec vidi et templum tentorii 5
aventus (al. in quo tentorium erat oraculi div.) erat
ertum et exierunt septem illi angeli septem illas clades 6
entes e templo lino induti puro candido et circa pectora
gulis cineti aureis. Et unum e quatuor illis animalibus 7
tem angelis septem phialas dedit aureas, plenas irae Dei
i in perpetuum. Et repletum est templum fumo vi maie- 8
tis Dei eiusque potentiae neque quisquam templum ingredi
erat, dum septem illae septem angelorum clades ad finem
ent perductae.

CAP. XVI.

Et magnam audivi vocem e templo septem illis an- 1
is dicentem: abite et effundite septem illas phialas irae
inae in terram! Primus quum abiisset, phialam suam 2
per terram effudit; et ulcus natum est malum et im-
olum (al. letifera ulcera) hominibus qui signum belluae
bebant impressum et simulacrum eius adorabant. Et 3
cundus phialam suam effudit in mare; et sanguis ut
ortui (cruor cadaverum) ortus est et quaevis natura ani-
ata mortua est in mari. Et tertius phialam suam effu- 4
t in flumina et fontes aquarum; et prodiit sanguis. Et 5
idivi angelum aquarum (potentem) dicentem: iustus es,
qui es et eras, sancte, quoniam haec iudicasti; nam 6
nguinem sanctorum et prophetarum effuderunt, et san-
iinem iis dedisti bibendum; digni sunt (np. hac poe-
). Et audivi vocem ex altari dicentem: profecto, do- 7
ine, Deus omnipotens, vera et iusta tua iudicia. Et ter- 8
us effudit phialam suam super solem, cui per ignem ho-

---

atuor illis animalibus septem phialas irae div. plenas tradit.
V, 1—8. primus e phiala in terram in istos belluae cultores
eda effundit ulcera: secundus in mare, unde cruor exortus
nnia animantia enecat: tertius in fluvios et fontes, qui in san-

9 τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρί. Καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄν-
θρωποι καῦμα μέγα, καὶ ἐβλασφήμησαν τὸ ὄνομα τοῦ
θεοῦ τοῦ ἔχοντος ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας καὶ
10 οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν. Καὶ ὁ πέμπτος ἔχε-
χεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου, καὶ
ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη, καὶ ἐμασῶντο
11 τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν
θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἑλ-
12 κῶν αὐτῶν καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν. Καὶ
ὁ ἕκτος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν
μέγαν Εὐφράτην· καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἑτοι-
μασθῇ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου.
13 Καὶ εἶδα ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος καὶ ἐκ τοῦ
στόματος τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδο-
14 προφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὡς βάτραχοι· (εἰσὶ
γὰρ πνεύματα δαιμονίων ποιοῦντα σημεῖα·) ἃ ἐκπορεύ-
ται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν
αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγά-
15 λης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. — Ἰδοὺ, ἔρχομαι ὡς κλέ-
πτης. Μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐ-
τοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ καὶ βλέπωσι τὴν ἀσχη-
16 σύνην αὐτοῦ. Καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τὸν

nes urere erat datum. Et homines quum magno ure- 9
atur aestu, conviciis prosciderunt nomen Dei qui po-
tatem in has calamitates habebat nec mentem muta-
at, ut laudibus eum celebrarent. Et quintus phialam 10
am effudit in solium belluae; et regnum eius caligine
t obductum et linguas suas mordebant prae labore (al.
lore) et conviciis prosciderunt Deum coelestem prae la- 11
ribus (al. cruciatibus) suis et ulceribus suis nec mon-
mutarunt, missis suis (improbe) factis. Et sextus 12
ndit phialam suam super (al. in) fluvium magnum Eu-
ratem; et exaruit eius aqua, ut pararetur via regum
ortu solis (venientium). Et vidi ex ore draconis et 13
ore belluae et ex ore falsi vatis spiritus tres impuros
ranas (prodeuntes); (nam spiritus sunt geniorum ma- 14
um effectores miraculorum,) qui exeunt adversus reges
ius orbis terrarum, ut ad bellum die illo magno Dei po-
tissimi congregent. — En, venio ut fur. Beatus qui 15
ilat ac vestes suas servat, ne nudus incedat et turpi-
linem eius videant. — Et congregavit eos in locum 16
hebraice Armagedon vocatur. Et septimus phialam suam 17
undebat per aërem; et magna exiit vox e templo coe-
ti) a solio illo hunc in modum: Actum est! Et exsti- 18
runt fulgura et fragores et tonitrua et magnus exstitit
rrae motus, qualis non fuit ex quo homines in terra
ere, tantus motus, tam magnus. Et scissa est urbs 19
a magna in tres partes urbesque gentium ceciderunt;
Babylon illa magna in memoriam revocata est co-
m Deo, ut ei daret poculum vino irae suae ferventis 20
pletum. Et quaevis aufugit insula nec montes sunt de-
rehensi. Et ingens grando ut talenti moles descendit de 21
elo in homines et homines conviciis affecerunt Deum
grandinis calamitatem, quoniam calamitas eius admodum
at magna.

---

inem mutantur: quartus in solem, cuius aestu homines moriun-
r: quintus in solium belluae, quo omnia densissima obducun-
r caligine: sextus in Euphratem, quo flumen exarescit: septi-
us in aërem cum maximo fragore ac voce e templo Dei emis-
: actum est! Totius rerum naturae fit subitus et ingens motus
universus mundus ruinam trahere videtur, impius in terra im-
e dicta in Deum proferentibus. XVI, 1—21.

βλημένη πορφυροῦν καὶ κόκκινον καὶ
καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ἔ
ριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς γέμον βδελυ
5 θαρτα τῆς πορνείας αὐτῆς καὶ ἐπὶ τ
μα γεγραμμένον· Μυστήριον· Βαβυλ
6 τηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτ
δον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ
καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων
7 ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα. Καὶ εἶπέ
ἐθαύμασας; ἐγώ σοι ἐρῶ τὸ μυστήρι
τοῦ θηρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτὴν
8 ἑπτὰ κεφαλὰς καὶ τὰ δέκα κέρατα.
ἦν καὶ οὐκ ἔστι καὶ μέλλει ἀναβαί
καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγειν· καὶ θαυμά
τες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται
βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσ
9 θηρίον ὅτι ἦν καὶ οὐκ ἔστι καὶ πάρ
ὁ ἔχων σοφίαν. Αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ ἑπ
10 ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ' αὐτῶν, καὶ βασι
πέντε ἔπεσαν, ὁ εἷς ἐστὶν, ὁ ἄλλος οὔ
11 ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μεῖναι. Κα
καὶ οὐκ ἔστι, καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστ
12 ἐστι καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει. Καὶ
εἶδες δέκα βασιλεῖς εἰσιν, οἵτινες βασι
ἀλλ' ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥρα

CAP. XVII.

Et exiit unus e septem illis angelis septem habenti- 1
as phialas hunc in modum mecum locutus: huc, mon-
ra mihi magnae illius, quae multis insidet aquis, mere-
icis iudicium (al. poenam), quacum reges orbis terrarum 2
m habuerunt et cuius philtro meretricio incolae terrae
ebriati sunt. Et abduxit me in solitudinem vi Spiritus 3
ivini et mulierem vidi belluae insidentem coccineae, ple-
ae nominibus contumeliosis, septem praeditae capitibus et
rnibus decem. Et mulier erat induta veste purpurea ac 4
ccinea et aurata, auro et lapide pretioso et margaritis,
reum manu sua tenens poculum rebus repletum abomi-
ndis (al. omni impuritate eius meretricia), et impu-
tatem scortationis suae et fronti suae nomen habebat 5
iscriptum: mysterium; Babylon magna, mater scortorum
e foeditatum in orbe terrarum (al. nefarie factorum). Quam 6
ulierem quum (ex) sanguine sanctorum et sanguine te-
tium Iesu inebriatam vidissem, magnum miraculum, ea
onspecta, miratus sum. Et angelus mihi: quid, inquit, 7
iraris? ego tibi dicam mysterium huius mulieris et bel-
uae eam portantis (al. sensum, qui muliere ... innuitur,
xplicabo), quae septem habet capita et decem cornua.
lla quam vidisti bellua erat et non est et adscensura 8
st e Tartaro et in perniciem abitura; et mirantur inco-
ae orbis terrarum, quorum nomina non inscripta sunt li-
ro vitae a mundo condito, qui vident belluam hanc fuisse
t esse et affore. Hic (valet) mens quae sapientia frui- 9
tur. Septem illa capita septem montes sunt, super qui-
bus mulier sedet, et septem sunt (significant) reges. Quin- 10
que cecidere, unus est, ille alius nondum venit et, quando
venit, per breve tempus debet manere (al. non diu erit su-
perstes). Et bellua illa, quae erat et non est, et ipse 11
octavus est et quidem ex illis septem et abit in perni-
ciem. Et decem quae vidisti cornua decem reges sunt, 12
quippe qui regnum nondum ceperunt, sed potestatem ut re-

Unus e septem angelis phialas illas tenentibus Iohanni aliam mulierem, meretricem, belluae insidentem coccineae, septem instructam capitibus decemque cornibus monstrat. Arcanum Babylonis in fronte gerit nomen, sanguine eorum qui vitam in causa chr. deposuere satiata, et homines ad libidines explendas atque idololatriam seducit. Illis autem capitibus septem significantur colles; decem illis cornibus decem reges, qui societatem cum bellua ineunt et bellum contra sanctos gerunt, sed ab agno de-

17 πυρί. Ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρ
σιὰ μίαν γνώμην καὶ δοῦναι τὴν βα
18 θηρίῳ, ἄχρι τελεσθήσονται οἱ λόγοι
γυνὴ ἣν εἶδες ἐστὶν ἡ πόλις ἡ ἔχουσα
βασιλείαν τῆς γῆς.

ΚΕΦ. XVIII.

1 Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγ
τα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔχοντα ἐξουσίαν μ
2 ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ. Καὶ
ρᾷ φωνῇ λέγων· Ἔπεσεν, ἔπεσε Βαβυ
ἐγένετο κατοικητήριον δαιμόνων καὶ
πνεύματος ἀκαθάρτου καὶ φυλακὴ πα
3 θάρτου καὶ μεμισημένου· ὅτι ἐκ τοῦ
τῆς πορνείας αὐτῆς πέπωκε πάντα τὰ
λεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρευσαν κ
γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνους
4 Καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρα
ἐλθετε ἐξ αὐτῆς, ὁ λαός μου, ἵνα μ
τωῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς καὶ ἐκ τῶν πλη
5 λάβητε· ὅτι ἐκολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἁ
οὐρανοῦ καὶ ἐμνημόνευσεν ὁ θεὸς τὰ
6 Ἀπόδοτε αὐτῇ ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκε κ
διπλῶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς· ἐν τῷ π
7 κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν· ὅσα ἐδόξασεν
νίασε, τοσοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸ

s per unam horam capiunt cum illa bellua. Hi una 13
nt mente et vim suam ac potestatem dant belluae. Hi 14
lum cum agno gerent et agnus eos vincet, quia dominus
dominorum et rex regum, et quicunque cum eo vo-
i et delecti et fideles. Et mihi: aquae illae, inquit, 15
s vidisti, ubi meretrix illa sedet, populi sunt et turbae
ninum et gentes et nationes diversis linguis (utentes).
decem illa quae vidisti cupita et bellua illa, hi odio 16
ebunt meretricem, eam devastabunt, denudabunt, carnem
s devorabunt eamque comburent per ignem. Deus enim 17
nis eorum indidit (mentem iis), ut sententiam eius fa-
ent et (quidem) unam sententiam facerent et suum ipso-
a regnum traderent (al. ut mutuo conspirantes con-
su tradant) belluae, donec oracula illa divina eventu
ent comprobata. Et illa quam vidisti mulier est 18
gna illa urbs quae imperium in reges orbis terrarum
reet.

CAP. XVIII.

Quibus factis alium vidi angelum coelo descendentem 1
gna instructum potentia, et orbis terrarum splendore eius
lustratus est. Et magna voce exclamavit hunc in mo- 2
m: cecidit, cecidit Babylon illa magna, domicilium malo-
m facta daemonum, sedes (carcer) cuiusque spiritus impuri
sedes cuiusque avis impurae atque exosae; nam ex 3
vido scortationis eius vino inebriatae sunt omnes gentes
reges orbis terrarum adulterium cum ea exercuerunt et
ercatores orbis terrarum summa eius luxuria facti sunt
cupletes. Et audivi aliam de coelo vocem dicentem: 4
redimini ex ea, mi populo, ne in societatem peccatorum
is veniatis et de calamitatibus eius ne capiatis: nam 5
ccata eius ei adhaeserunt ad coelum usque (coacervata)
Deus iniuriarum eius recordatus est. Reddite ei quem- 6
modum et ipsa reddidit et duplicem ei ad facta eius
ferte mercedem; per poculum quo (vobis) miscuit (per-
ciem) duplum ei miscete; quantum semetipsa iactavit et 7
xuriata est, tantum ei date cruciatus et luctus; nam apud
imum suum dicit: sedeo regina nec vidua sum nec vidi

---

cuntur; aquis, quibus meretrix inhaeret, nationes terrae, et mu-
re ipsa urbs domina orbis terrarum. XVII, 1—18.
Angelus cum luce universam terram illustrante coelo descen-
ns Babylonis interitum ob nefanda quae comiserat scelera an-
utiat; populus Dei ex tam impia urbe egredi iubentur et exce-

8 οὐκ εἰμὶ καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω. Διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέ-
ρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς, θάνατος καὶ πένθος καὶ
λιμὸς, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται, ὅτι ἰσχυρὸς κύριος
9 ὁ θεὸς ὁ κρίνας αὐτήν. Καὶ κλαύσουσι καὶ κόψονται ἐπ'
αὐτῇ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες καὶ
στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως
10 αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν ἑστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασα-
νισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες· Οὐαὶ, οὐαὶ, ἡ πόλις ἡ μεγάλη,
Βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ ἰσχυρὰ, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρί-
11 σις σου! Καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσι καὶ πενθοῦ-
σιν ἐπ' αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκ-
12 έτι· γόμον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθον τιμίου καὶ μαρ-
γαρίτου καὶ βυσσίνου καὶ πορφύρας καὶ σηρικοῦ καὶ
κοκκίνου, καὶ πᾶν ξύλον θύϊνον καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφα-
ντινον καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου καὶ χαλκοῦ καὶ
13 σιδήρου καὶ μαρμάρου, καὶ κινάμωμον καὶ ἄμωμον καὶ
θυμιάματα καὶ μύρον καὶ λίβανον καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον
καὶ σεμίδαλιν καὶ σῖτον καὶ κτήνη καὶ πρόβατα καὶ ἵπ-
14 πων καὶ ῥεδῶν καὶ σωμάτων καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων. Καὶ
ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ
καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπώλετο ἀπὸ σοῦ καὶ
15 οὐκέτι οὐ μὴ εὑρήσῃς αὐτά. Οἱ ἔμποροι τούτων οἱ πλου-
τήσαντες ἀπ' αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φό-

ictum. Hanc ob causam uno die illae eius venient ca- 8
mitates, mors et luctus ac fames, et per ignem combu-
etur, quoniam potens est dominus Deus qui eam iudicat.
et plorabunt et lugebunt eam terrae reges qui adulterium 9
um ea commiserunt et luxuriati sunt, quando vident fu-
mum incendii eius e longinquo collocati ob metum eius in- 10
endii, hunc in modum: vae, vae (tibi), o urbs illa ma-
na, Babylon urbs illa potens, quod una hora tuum venit
ndicium (al. poenas dedisti)! Et mercatores terrae te plo- 11
ant et lugent, quod merces eorum nemo amplius emit;
im auri et argenti, lapides pretiosos et margaritas, bys- 12
um et purpuram, sericum et coccina, omne lignum ci-
reum, omne vas eburneum, omne vas e ligno pretiosissi-
mo et aere et ferro et marmore, cinnamomum et amomum, 13
nfimenta et unguenta et thus, vinum et oleum, similam
et triticum, iumenta et oves, equos, rhedas et mancipia
et servos varii generis. Et proventus fructuum quos ani- 14
mus tuus in deliciis habet abs te aufugit, opima quae-
que ac splendida perierunt a te remota nec amplius ea in-
venies. Mercatores harum rerum divitiis ab ea collectis 15
stabunt e longinquo ob metum cruciatus eius plorantes
ac lugentes hunc in modum: vae, vae tibi, o urbs ma- 16
gna, circumdata bysso et purpura et coccinis et aurata
auro et lapide pretioso et margaritis; nam una hora tan-
tae evanuere opes! Omnis gubernator, omnis qui loca nave 17
petit (al. breviora itinera navibus conficiunt) et nautae et
quotquot mare permeando quaestum faciunt procul stabant 18
et clamabant fumum incendii eius videntes hunc in mo-
dum: quaenam similis (erat) magnae huic urbi? et pul- 19
vere capitibus suis iniecto clamabant plorantes et lugen-
tes hunc in modum: vae, vae urbi magnae, in qua om-
nes qui naves in mari habebant ex opulentia eius ditati
sunt, quod una hora devastata est! Exsultate de ea, coeli 20
et vos sancti et apostoli ac vates sacri, quod Deus iudi-

---

tantur, ut de iactantia eius, luxuria, impietate gravissimam sumant vindictam. Hinc reges, mercatores et quicunque rem cum hac meretrice habuerant et commoda ex flagitiosa eius vita perceperant, cum gravissimo dolore ac luctu perniciem eius deplorant

24 σὺν πάντα τὰ ἔθνη. Καὶ ἐν αὐτῇ αἷμ
πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

ΚΕΦ. ΙΧ.

1 Μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν μ
λοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ λεγόντων· Ἀλληλού
2 ἡ δόξα [καὶ ἡ τιμὴ] καὶ ἡ δύναμις το
ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτο
πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις διέφθειρε τ
νείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶ
3 χειρὸς αὐτῆς. Καὶ δεύτερον εἴρηκαν
ὁ καπνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰ
4 Καὶ ἔπεσον οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἰκοσιτέσ
σαρα ζῶα καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ
5 τοῦ θρόνου λέγοντες· Ἀμὴν, ἀλληλούϊ
τοῦ θρόνου ἐξῆλθε λέγουσα· Αἰνεῖτε τ
τες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ καὶ οἱ φοβούμενοι
6 καὶ οἱ μεγάλοι! Καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν
ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴ
ρῶν λέγοντες· Ἀλληλούϊα! ὅτι ἐβασίλε
7 ἡμῶν, ὁ παντοκράτωρ! Χαίρωμεν κα
δώμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ
8 καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτὴν,

ium vestrum de ea exercuit (al. vindictam iniuriae vobis
latae sumsit). Et angelus quidam robustus lapidem ut 21
ipidem molarem magnum sublatum his verbis in mare de-
rcit: sic impetu deiicietur Babylon urbs magna, nec am-
lius reperta est (al. exstabit). Neque vox citharoedorum 22
t musicorum et tibicinum ac tubicinum amplius in te au-
ita est (al. resonabit) neque ullus ullius artis artifex in
amplius repertus neque sonitus lapidis molaris in te
nplius auditus neque lumen lucernae in te amplius appa- 23
it neque vox sponsi ac sponsae in te amplius audita est,
oniam mercatores tui principes erant terrae (nec amplius
nt), quoniam per veneficia tua omnes gentes seductae
nt. Et sanguis prophetarum et sanctorum in ea reper- 24
s est omniumque qui in terra erant interfecti.

CAP. XIX.

Post haec audivi veluti vocem magnam multitudinis 1
ognae in coelo dicentium: laudibus celebrate Deum! sa-
s et maiestas (et honor) et potentia Deo nostro debe-
r; quod vera sunt ac iusta eius iudicia, quod magnam 2
lam meretricem iudicavit, quippe quae scortatione sua ter-
m pervertit, et sanguinem (i. e. poenam sanguinis)
ltorum suorum ab eius manu repetiit. Et denuo dixe- 3
nt: laudibus celebrate Deum! et ille eius (i. e. ex in-
ndio eius) fumus adscendit in aeterna tempora. Et pro- 4
psi sunt illi viginti quatuor seniores et quatuor animalia
adorarunt Deum solio insidentem hunc in modum: Pro-
cto, laudibus celebrate Deum! Et vox a solio exiit di- 5
ns: laudate Deum nostrum omnes eius cultores et qui-
unque eum veneramini, parvi et magni! Et audivi veluti 6
ocem magnae multitudinis et ut sonitum multarum aqua-
m et ut fragorem ingentium tonitruum dicentes: laudi-
ns celebrate Deum! nam regnavit (al. imperio potitus
t s. imperat.) dominus Deus noster omnipotens. Laete- 7
ur et exsultemus ac laudes ei tribuamus; nam venerunt
uptiae agni et mulier eius (al. sponsa, ecclesia christ.
se paravit eique datum est, ut induceretur byssum splen- 8
idum purum. (Byssus enim est probitas sanctorum). Et 9

---

ra, sed sancti in terra laetitia exsultant, quoniam Deus in-
num de ea tulit iudicium. XVIII, 1-24.
enim etiam in coelis angeli iterum iterumque eadem de re
eum laudibus efferunt et beatos praedicant pios cultores agni.

μοι· Γράψον· Μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου
τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. Καὶ λέγει μοι· Οὗτοι οἱ λόγοι
10 ἀληθινοί εἰσι τοῦ θεοῦ. Καὶ ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν πο-
δῶν αὐτοῦ προςκυνῆσαι αὐτῷ· καὶ λέγει μοι· Ὅρα μή·
σύνδουλός σου εἰμὶ καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόντων
τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰησοῦ· τῷ θεῷ προςκύνησον. (Ἡ
γὰρ μαρτυρία τοῦ Ἰησοῦ ἐστι τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας.)
11 Καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἀνεωγμένον καὶ, ἰδοὺ! ἵππος
λευκὸς καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν καλούμενος πιστὸς καὶ
12 ἀληθινὸς καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ· οἱ δὲ
ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρὸς καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐ-
τοῦ διαδήματα πολλά· ἔχων ὄνομα γεγραμμένον ὃ οὐδεὶς
13 οἶδεν, εἰ μὴ αὐτὸς, καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαπτι-
μένον αἵματι, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ· Ὁ λόγος
14 τοῦ θεοῦ. Καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκο-
λούθει αὐτῷ ἐφ' ἵπποις λευκοῖς ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευ-
15 κὸν καθαρόν. Καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται
ῥομφαία ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη· καὶ αὐτὸς
ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ καὶ αὐτὸς πατεῖ τὸν
ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ τοῦ
16 παντοκράτορος. Καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν
μηρὸν αὐτοῦ ὄνομα γεγραμμένον· Βασιλεὺς βασιλέων καὶ
17 κύριος κυρίων. Καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ

mihi: scribe, inquit: beati, qui ad epulas agni nuptiales
nvitati sunt. Et mihi: haec, inquit, effata vera sunt
Dei (al. haec Dei effata verissima sunt). Et prolapsus 10
um coram eius pedibus, ut eum adorarem; et mihi: vi-
e, inquit, ne — (feceris); commilito tuus sum et fratrum
uorum habentium testimonium Iesu; Deum adora. (Te-
timonium enim Iesu est spiritus divinationis.)

Et coelum vidi apertum et, ecce! equus candidus (mihi 11
pparuit) et qui ei insidet fidus, quem vocant, et verax
t iuste iudicat et bellum gerit; oculi autem eius ut flamma 12
gnea et super caput eius diademata multa; nomen habet
nscriptum quod nemo novit, nisi ipse, et indutus pallio 13
ineto sanguine et nomen eius vocatur: Logos Dei. Et 14
xercitus illi in coelo eum sequebantur equis vecti candi-
is induti bysso splendido puro. Et ex ore eius exit 15
ladius acutus, ut per eum gentes percutiat, et ipse eas
ascet sceptro ferreo et ipse calcabit torcular vino reple-
um fervido irae Dei omnipotentis. Et pallio suo ac fe- 16
mori titulum habet inscriptum: rex regum et dominus do-
minorum. Et vidi angelum quendam collocatum in sole 17
t acclamavit magna voce hunc in modum omnibus avibus
olantibus per medium coelum: huc, congregamini ad ma- 18
nnas Dei epulas, ut carnes comedatis regum, carnes du-
um militum, carnes procerum, carnes equorum et equi-
um, carnes ingenuorum et servorum, parvorum et magno-
um. Et vidi belluam et reges orbis terrarum eorumque 19
xercitus congregatos, ut bellum gererent cum eo qui
quo insidebat et cum eius exercitu. Et capta est bellua 20
t cum ea mendax vates qui coram ea ediderat miracula,
quibus eos qui signum belluae receperant et simulacrum eius
dorabant seduxit: vivi hi duo in lacum igneum sulphure
rdentem iniecti sunt; reliqui interfecti sunt gladio equo 21

---

cuius causa victrix fuit. XIX, 1—10. Quo facto ὁ λόγος θεοῦ, rex regum, equo vectus candido, oculis flammeis, multa gestans diademata, gladio ore emisso, quo gentes percutit, et magno circumdatus exercitu prodit. Angelus, pede in solo posito, aves ad cadavera regum, ducum, principum omniumque qui eam colueunt devoranda invitat; nam frustra bellum renovant; ad unum omnes devicti misere pereunt. 11—21.

τὰ ἔθνη, ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη
4 δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον.
καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτοὺς καὶ κρίμα
τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ τ
καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ οἵτινε
τῷ θηρίῳ οὔτε τῇ εἰκόνι αὐτοῦ καὶ
ραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν καὶ ἐπ
καὶ ἔζησαν καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ τοῦ
5 ἔτη· οἱ δὲ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔ
6 τὰ χίλια ἔτη. Αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ
καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστ
τούτων ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐ
ται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ
7 μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη. Καὶ ὅταν τελ
8 λυθήσεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆ
σεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τ
γῆς, τὸν Γὼγ καὶ τὸν Μαγὼγ, συν
πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ὡς ἡ
9 σης. Καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τ
σαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων καὶ τ
πημένην, καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρ
10 καὶ κατέφαγεν αὐτοὺς, καὶ ὁ διάβολο
ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς κα
τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης· κ
ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τ
11 Καὶ εἶδον θρόνον λευκὸν μέγαν

sidentis qui ex ore eius exibat, omnesque aves carnibus
rum satiatae sunt.

CAP. XX.

Et vidi angelum coelo descendentem, clavem tenen- 1
m Tartari magnamque in manu eius catenam. Et po- 2
ius est dracone, serpente illo antiquo, qui est diabolus
satanas, quem mille annos alligavit, quem in Tarta- 3
m iniecit, inclusit ac super eo obsignavit sigillo, ne
aplius seduceret gentes, donec mille anni peracti essent;
t) post haec per breve tempus solvi eum oportet. Et vidi 4
lia, per quae consederunt et iudicium iis concessum
t; et animas securi percussorum propter testimonium
professionem) Iesu et propter doctrinam divinam et qui
illuam non adoraverant nec eius simulacrum neque recc-
rant signum fronti suae ac manui imprimendum; et vita
titi sunt et mille cum Christo annos regnarunt (al. re-
naturi); reliqui autem mortuorum non vita potiti sunt 5
que dum illi mille anni ad finem erant perducti. Haec
t resurrectio prima. Beatus et sanctus qui primae re- 6
rrectionis particeps est; in hos altera mors potestatem
on habet, sed sacerdotes erunt Dei et Christi, cum quo
ille annos regnabunt. His mille annis absolutis, vincu- 7
s suis solvetur satanas atque egredietur ad decipiendas 8
entes in quatuor orbis terrarum angulis (extremis parti-
is), Gogum et Magogum, ut eos ad bellum congreget,
orum numerus ut maris arena. Et adscenderunt per pla- 9
tiem terrae et obsidione cinxerunt castra sanctorum et
bem (Deo) dilectam, et ignis e coelo a Deo descendit
sque comedit, et diabolus in lacum ignis ac sulphuris 10
lenum) deiectus est, ubi et bellua illa et mendax vates;
t excruciabuntur dies noctesque in aeterna tempora.
Et vidi solium candidum magnum et in eo sedentem, 11

Alius angelus clavem Orci tenens de coelo venit, qui draco-
em illum per mille annos, per quos veri Christi cultores cum
o regnant, vinculis constrictum tenet. Per hoc tempus prima
esurrectio locum habet et in vitam revocati non iterum morium-
ur regni Messiani participes. Hoc autem tempore praeterlapso
atanas vinculis liberatus remotissimas gentes, Gog et Magog,
d bellum contra pios, sed frustra, sollicitat; nam coelitus devicti
i palude igne ac sulphure repleta dant poenas aeternas. XX, 1—10.

ἐπ' αὐτοῦ, οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανὸς
12 καὶ τόπος οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς. Καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς
μικροὺς καὶ μεγάλους ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ
βιβλία ἠνοίχθησαν· καὶ ἄλλο βιβλίον ἠνοίχθη, ὅ ἐστι
τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων
13 ἐν τοῖς βιβλίοις κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. Καὶ ἔδωκεν ἡ
θάλασσα τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτῇ καὶ ὁ θάνατος καὶ
ὁ ᾅδης ἔδωκαν τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς· καὶ ἐκρίθη-
14 σαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ
ᾅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός (οὗτος ἐστὶν
15 ὁ θάνατος ὁ δεύτερος ἐστὶν, ἡ λίμνη τοῦ πυρός·) καὶ εἴ τις
οὐχ εὑρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη
εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

ΚΕΦ. XXI.

1 Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν· ἡ γὰρ
πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ παρῆλθε καὶ ἡ θάλασσα
2 οὐκ ἔστιν ἔτι. Καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν, Ἱερουσαλὴμ
καινὴν, εἶδον καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ
θεοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ
3 αὐτῆς. Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λε-
γούσης· Ἰδοὺ, ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων
καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ ἔσονται

uius ex conspectu terra fugit et coelum nec locus iis in-
entus est. Et vidi mortuos parvos et magnos collocatos 12
oram illo solio; et libri aperti sunt; et alius liber aper-
is est qui est vitae; et iudicati sunt mortui ex iis quae
is in libris consignata leguntur ad facta eorum. Et ma- 13
e, qui eo continebantur, mortuos reddidit et mors et Or-
us mortuos qui iis continebantur reddidit; et singuli ad
icta eorum iudicati sunt et mors et Orcus in lacum ignis 14
eiecti; (haec mors altera est, lacus ignis) et si quis non 15
eprehensus est in libro vitae consignatus, in lacum ignis
eiectus est.

CAP. XXI.

Et vidi coelum novum et terram novam; nam pri- 1
num coelum et prima terra praeteriit nec amplius est mare.
Et urbem illam sanctam, Hierosolyma nova, vidi descen- 2
lentem de coelo a Deo, paratam ut sponsam viro suo
ornatam. Et audivi magnam de coelo vocem dicentem: 3
ecce, domicilium Dei cum hominibus et cum iis habitabit
t ipsi populus eius erunt et ipse Deus cum iis erit, Deus
orum, et omnem lacrymam ab oculis eorum absterget 4
eque mors amplius erit neque luctus neque eiulatus ne-
que labor erit amplius; nam prima illa praeterierunt. Et 5
ui solio insidebat: en, inquit, nova facio omnia. Et
nihi: scribe, inquit; nam haec effata fide digna sunt 6
t vera. Et mihi: Ego sum, inquit, primus et ultimus,
rincipium ac finis; ego sitienti cuique ex fonte aquae
ivae gratis dabo; victor haec percipiet et ero ei Deus et 7
pse mihi erit filius, meticulosis autem, perfidis, abo- 8

---

am summus iudex splendissimum suum solium in coelo occu-
avit, cuius vultum neque terra neque coelum neque aliud quid
ustinet: mortui in vitam revocati coram Deo congregantur;
udicium de singulis habetur iustissimum. Mors et Orcus in
aludem igneam coniiciuntur. XX, 11—15.

Coelum cum terra novam induit formam; nova Hierosolymo-
um urbs coelitus in terram delabitur, pios aeterna manent prae-

λελυμένοις καὶ φονεῦσι καὶ πόρνοις καὶ φαρμακοῖς καὶ ὁ
δωλολάτραις καὶ πᾶσι τοῖς ψευδέσι, . . . τὸ μέρος αὐτῶν ἐν
τῇ λίμνῃ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστιν ὁ θάνατος ὁ
9 δεύτερος. Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόν-
των τὰς ἑπτὰ φιάλας τὰς γεμουσας τῶν ἐσχάτων πλη-
γῶν καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ λέγων· Δεῦρο, δεί-
10 ξω σοι τὴν νύμφην, τὴν γυναῖκα τοῦ ἀρνίου. Καὶ ἀπη-
νέγκέ με ἐν πνεύματι ἐπὶ ὄρος μέγα καὶ ὑψηλὸν καὶ
ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ, καταβαί-
11 νουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἔχουσαν τὴν δόξαν
τοῦ θεοῦ. Ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ,
12 ὡς λίθῳ ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι· ἔχουσα τεῖχος μέγα καὶ
ὑψηλὸν, ἔχουσα πυλῶνας δώδεκα καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσι
ἀγγέλους δώδεκα καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἃ ἐστὶ τὰ
13 δώδεκα φυλῶν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Ἀπὸ ἀνατολῶν πυλῶ-
νες τρεῖς καὶ ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς καὶ ἀπὸ νότου
14 πυλῶνες τρεῖς καὶ ἀπὸ δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς. Καὶ ὁ
τεῖχος τῆς πόλεως ἔχων θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐπ' αὐ-
τῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου.
15 Καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχε μέτρον κάλαμον χρυσοῦν,
ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς καὶ τὸ
16 τεῖχος αὐτῆς. Καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται καὶ τὸ μῆ-
κος αὐτῆς ὅσον τὸ πλάτος. Καὶ ἐμέτρησε τὴν πόλιν

ninandis, homicidis, scortis, veneficis, simulacrorum
ultoribus omnibusque mendacibus, . . . sors eorum erit
n lacu ardente igni ac sulphure; quod est mors altera.
Et venit unus e septem illis angelis qui phialas tenent 9
epletas septem iisque ultimis calamitatibus et mecum lo-
utus est hunc in modum: huc, monstrabo tibi spon-
am, mulierem agni. Et mihi vi Spiritus divini in mon- 10
em magnum et altum abrepto monstravit urbem illam
anctam, Hierosolyma, demissam e coelo a Deo, splendore 11
rnatam divino. Lumen eius simile lapidi pretiosissimo,
t lapidi crystalli instar fulgenti, moenia habens magna et 12
lta, duodecim portas et ad portas duodecim angelos et
omina inscripta quae duodecim sunt Israelitarum tribuum.
Ab oriente tres portae, a septentrionibus tres portae, a 13
meridie tres portae et ab occidente tres portae. Et moe- 14
nia urbis duodecim continent fundamenta, quibus duode-
cim nomina apostolorum duodecim inscripta sunt. Et qui 15
mecum loquebatur perticam habebat arundinem auream, ut
rbem, portas et moenia eius metiretur. Et urbs quadran- 16
gula iacet eiusque longitudo quantum latitudo. Et dimen-
sus est urbem per duodecim stadiorum millia: longitudo,
atitudo et altitudo eius par est. Et dimensus est eius 17
moenia centum quadraginta quatuor cubitorum, ex homi-
num mensura, quae est angeli. Et structura moenium 18
eius erat iaspis et urbs aurum purum simile vitro puro et 19
fundamenta moenium urbis omni lapide pretioso erant or-
nata: fundamentum primum iaspis, secundum sapphirus,
tertium chalcedon, quartum smaragdus, quintum sardonix, 20
sextum sardius, septimum chrysolithus, octavum beryllus,
novum topazium, decimum chrysoprasus, undecimum hya-
cinthus, duodecimum amethystus. Et duodecim portae 21
duodecim erant margaritae; unaquaeque portarum ex una
erat margarita. Et platea urbis aurum purum ut vitreum

---

mia, impios aeternae poenae. Urbs Hierosolymorum est splendidissima, quadrangula, duodecim portas, moenia e lapidibus pretiosissimis, plateas ex auro, templum continens et luce div.

μὴ εἰςέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινὸν καὶ
καὶ ψεῦδος· εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ
τοῦ ἀρνίου.

ΚΕΦ. ΧΧΙΙ.

1 Καὶ ἔδειξέ μοι ποταμὸν ὕδατος
κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρό
2 τοῦ ἀρνίου. Ἐν μέσῳ τῆς πλατείας α
ταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν ξύλον ζωῆ
δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕνα ἕκαστον ἀποι
αὐτοῦ· καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θερ
3 Καὶ πᾶν κατάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι, καὶ
καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται καὶ οἱ
4 τρεύσουσιν αὐτῷ καὶ ὄψονται τὸ πρόσω
5 ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.
ἐκεῖ καὶ χρείαν οὐκ ἔχουσι λύχνου καὶ
κύριος ὁ θεὸς φωτιεῖ ἐπ' αὐτοὺς, καὶ
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
6 Καὶ εἶπέ μοι· Οὗτοι οἱ λόγοι πιο
καὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν πνευμάτων τῶ
στειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς
7 δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει. Ἰδοὺ, ἔρχομαι
ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τ
8 Καὶ ἐγὼ Ἰωάννης ὁ ἀκούων καὶ βλέπω
ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπεσα προσκυνῆσα

---

21 al. πρὸ διωγμῶν] διωγμῶν + 22 al.

lucidum. Et templum non vidi in ea; nam dominus 22
ens omnipotens templum eius et agnus. Et urbs non 23
diget sole neque luna, ut in ea luceant; nam maie-
as Dei eam illustravit et lumen eius agnus. Et gentes 24
r lumen eius obambulant regesque orbis terrarum suum
lendorem ac honorem (al. opes, divitias) in eam ferunt.
eque portae eius interdiu clauduntur; (nox enim ibi non 25
it;) et splendorem ac honorem gentium in eam ferent. 26
eque quidquam profanum et quod foeditatem efficit nec 27
ndacium eam intrat; nisi qui in libro illo vitae agni
lati leguntur.

CAP. XXII.

Et monstravit mihi fluvium aquae vivae splendidum 1
Hucidum) ut crystallum, e solio Dei et agni exeuntem.
medio plateae et fluvii ab utraque parte arbor vitae 2
ctus faciens duodenos, singulis mensibus singulos suos
deus fructus; et folia arboris ad sanationem gentium
ent. Et quidquid exsecratione dignum est, non amplius 3
t: solium Dei et agni in ea erit, cultores eius eum ad-
bunt et faciem eius videbunt eiusque nomen frontibus 4
um inscriptum. Neque nox ibi erit neque opus habent 5
erna ac lumine solis; nam dominus Deus super eos lu-
n diffundet, et in aeterna regnabunt tempora.

Et dixit mihi: haec effata fide digna sunt et vera; 6
dominus Deus vatum Spiritu aetorum divino angelum
m misit, ut cultoribus suis ostenderet quae subito
ent eventura. Ecce, venio subito. Beatus qui verba 7
inationis huius libri servat. Et ego Iohannes haec 8
ibus et oculis meis percipio; et quum audiveram et
eram, prolapsus sum, ut adorarem ante pedes angeli

---

lustrata non nisi piis Iesu cultoribus patet. XXI, 1—25. Flu-
gaudet vitali et arbore vitali omnesque Deum celebrant lau-
ns. XXII, 1—6. Haec vaticinia, quibus addi aut detrahi

13 καστῳ ὡς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐσται. ἐγ
14 Ω, πρῶτος καὶ ἔσχατος, ἡ ἀρχὴ καὶ
ρισι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵ
αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τοῖς
15 σιν εἰς τὴν πόλιν. Ἔξω οἱ κύνες κα
οἱ πόρνοι καὶ οἱ φονεῖς καὶ οἱ εἰδωλ
16 φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος. Ἐγὼ Ἰησοῦ
γελόν μου μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ἐπ
ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα καὶ τὸ γένος Δαυΐδ, ὁ
17 ὁ πρωϊνός. Καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμ
χου! Καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω· Ἔρχου!
σθω, ὁ θέλων λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δω
18 Μαρτυρῶ ἐγὼ παντὶ τῷ ἀκούον
προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου· Ἐὰν
τὰ, ἐπιθήσει ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς π
19 μένας ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· καὶ ἐὰν
λόγων τοῦ βιβλίου τῆς προφητείας τα
τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζω
λεως τῆς ἁγίας, τῶν γεγραμμένων ἐν
20 Λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα· Ναὶ ἔρχο
ἔρχου κύριε Ἰησοῦ!
21 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χρι
τῶν ἁγίων.

XXII, 9. al. συνδουλός σου γάρ εἰμι †. 10. al. καιρὸς γὰρ ἀ. ὁ καιρὸς †. 11. al. ῥυπῶν ῥυ δίκαιος δικαιωθήτω †. 12. al. καὶ, ἰδού! †. Α καὶ τὸ Ω, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, ὁ πρω

ui haec mihi monstrabat. Et dicit mihi: vide, ne (fece- 9
is); commilito tuus sum et fratrum tuorum prophetarum
t qui verba huius libri servant; Deum adora. Et mihi: 10
e sigillo, inquit, obsignes verba divinationis huius libri;
iam tempus prope adest. Iniustus iniuste agere et impu- 11
us impure vivere pergat, iustus iustitiae et sanctus san-
timoniae porro studeat. En, venio cito et mea mecum 12
nerces, ut cuicunque ad facta eius rependam. Ego sum 13
A et O, primus et ultimus, principium et finis. Beati qui 14
raecepta eius observant, ut copia iis fiat de arbore vitae
rescendi et per portas urbem illam ingrediantur. Extra 15
canes (al. profani), venefici, scorta, homicidae, idolorum
cultores et quicunque amat et facit mendacium. Ego Ie- 16
ius misi angelum meum, ut haec de coetibus (chr.) vobis
testaretur; ego radix sum et progenies Davidis, stella splen-
dida illa matutina. Et Spiritus divinus et sponsa dicunt: 17
veni! Et quicunque audit dicito: veni! Et quicunque si-
tit veniat, quicunque velit aquam vitae gratis capiat.

Testimonium ego exhibeo omni quicunque verba divi- 18
nationis huius libri audit; si quis iis addiderit, plagas
hoc in libro descriptas ei addet (al. infliget) Deus; et si 19
quis de verbis libri huius abstulerit (deleverit), Deus par-
tem eius de arbore vitae auferet et ex sancta urbe, his in
libro hoc relatis (al. sede eorum, quorum nomina — ex-
stant.) Is qui haec testatur dicit: profecto venio cito. 20
Profecto, veni domine Iesu!

Illa domini Iesu Christi gratia omnibus sanctis adsit. 21

---

quidquam nefas est, fide digna esse et cuique fidem habenti ad salutem, fidem autem deneganti valere ad perniciem, auctor diserte dicit. 7—21.

sumus. quinquin a te et ab aliis accepim
servavimus. At ea in re dominus nos
est, quod, dum corpore adhuc inter nos
dituri sumus. Quam primum igitur ad me
tum et tutum sit, vel tu ipse ad nos veni
dimus in dominum, se eum tali manifes
eaque eundem dominum nos liberasse e mai
vero eorum verba erronea sunt; dicunt en
opus legere prophetas, Deum non esse on
lam esse carnis resurrectionem, hominem
esse creatum, Iesum Christum carne no
virgine Maria, mundum non esse a Deo
aliquo (e numero) angelorum. Iam vero, f
sedulo, ut ad nos venias, ut sine scandal
rinthiorum et eorum amentia coram omni
posita eiiciatur (al. explodatur). Vale in
(Accepere et tulere hanc epistolam

*) Epistolae S. Pauli ad Corinthios et Corin
lum armenice ex museo V. Clar. Phil. Masso
accurante Dav. Wilkins Amstel. 1715. 4. (eti
est in Fabricii Cod. Apocr. N. T. P. III. pag.
lae duae apocryphae, altera Corinth. ad P.,
quae dicitur perisse, ex cod. ms. armenico n
separatim, gr. et lat. versae et additis Guil.
stoniorum notis, praefatione et animadverss. a
Carpzov. Lips. 1776. 8. — Ex pluribus mss. a

Phoeniciae Threxus et Thechus. Paulus, accepta epistola, etiamsi ipse in vinculis detineretur propter uxorem Antitii Allophanis, quasi vinculorum oblitus lugere coepit propter hos sermones quos audiverat, et lacrymabundus dixit: melius mihi fuisset prius mortem obire et cum domino versari. Nam in hac carne existens et haec verba perversae doctrinae audiens, en! moeror supra moerorem me apprehendit et immensa consternatio vinculis meis accedit, quum video et lego eiusmodi Satanae machinationes. Inter hos plurimos animi cruciatus scripsit Paulus responsionem ad hanc epistolam.)

Pauli epistola in vinculis ad lectionem epistolae Corinthiorum.

Paulus vinctus Iesu Christi fratribus Corinthiis variis compunctionibus (al. confessionibus) exagitatis salutem.

Ego nihil valde miror, adeo celeriter concurrere persuasores improbitatis; nam, quum cito dominus Iesus perfecturus sit adventum suum, propterea quidam permutant et adspernantur eius mandata. Ego vero ab initio id ipsum vos docui, quod ipse accepi a prioribus apostolis, qui per omne tempus cum domino conversati sunt. Itaque nunc dico, dominum Iesum natum esse ex Maria virgine, quae erat e semine David, ut nuntiaverat Spiritus sanctus a patre e coelo in eam missus, ut dominus Iesus consolaretur et liberaret omnem carnem carne sua nosque a mortuis suscitaret; quemadmodum et ipse se (illius resurrectionis) exemplar ostendit. Et ut manifestum foret, hominem a patre natum esse, homo in perditione sua non manserit derelictus; sed perquisitus est, ut vitam per adoptionem filialem obtineret. Deus enim qui est omnium dominus, pater domini Iesu Christi, coelum et terram creavit, misit primum prophetas ad Iudaeos, ut eos a peccatis abstraheret et adduceret ad iustitiam suam. Nam quum vellet liberare omnum Israelis, de Spiritu suo largitus est et misit in prophetas nulli errori obnoxium Dei cultum, et nativitatem Christi) praedicaturis per diuturnum tempus. At ille qui dominator impius erat, quum Deus haberi vellet, manum in eos iniecit et omnem carnem peccatorum vinculis devinxit propterea quia prope erat iudicium mundi. Deus omnipotens quum iustitiam inducere vellet, noluit aspernari opus suum. Quod quum videret miseriis et anxietatibus subditum, miseratus est et misit ante finem temporum Spiritum sanctum in virginem iam prius descriptam a prophetis. Quae

ubi sancte mente sua credidit, digna effecta est quae conderet et pareret dominum nostrum Iesum Christum, ut perditio carnis quae superbia inflata se extulerat in malum, eius carne convicta palam argueretur. Si non fuit Deus, quomodo in carne sua Iesus Christus vacavit et liberavit carnem perditam et eam per fidem ad vitam aeternam attraxit, ut caro eius sancta templum iustitiae in futuris temporibus pararet, in quem et nos quum credimus, salutem adepti sumus? Itaque scitote, eos non esse filios iustitiae, sed filios irae. Evacuant in se ipsis viscera misericordiae Dei, quum dicunt, neque coelum neque terram esse Dei opificia, qui Deus est omnium pater. Sunt ergo maledicti in se ipsis. Vos vero virtute ab illis longe discedite et totam illorum doctrinam a vobis amandate. Non enim filii estis contumaciae, sed liberi dilectae ecclesiae Dei. Propterea et tempus resurrectionis apud omnes praedicatum est. Itaque qui dicunt nullam esse resurrectionem carnis, ipsi non resurgunt ad vitam aeternam, sed ad damnationem et iudicium, carne resurgunt increduli; quia caro quae dicit resurrectionem non esse, non habebit resurrectionem vitae; deprehenduntur enim resurrectionem negasse. At vos, Corinthii, certe scitis semina triticei et aliarum plantarum. Si granum unum nudum decidit in terram et adhuc inferius, priusque moriatur, postea resurgit voluntate Dei eandem carnem indutam nec efficit nudam et solam eam carnem, sed Dei benedictione valde plenum multiplicatur. Nos vero solummodo e semine producti sumus in utero alterius carnis humanae, honorabilis (al. pretiosae.) Nostis Ionam, filium Ematthiae, quod cunctatus esset praedicare Ninivitis, inde deglutitus (latuit) per tres dies et tres noctes et post triduum Deus eius preces exaudivit. Nihil autem periit ex eius carne, ne supercilium quidem neque capillus consumtus est, ita ut defluveret, quia non fuit incredulus. Si ergo vos creditis in Iesum Christum Dominum, vos etiam suscitabit, quemadmodum et ipse resurrexit. Si ossa Elisaei prophetae, quum in mortuum incidisset, eum suscitaverunt, quanto magis vos, qui in carne estis et in sanguine Christi fulcimini, eo die efficiemini omnibus membris integris carne redivivi? Elias propheta filium viduae in sinu amplexus (al. complexus) suscitavit e mortuis: quanto magis Iesus Christus vos integris membris redivivos suscitabit, sicut et ipse resurrexit? Ergo nihil aliud deinceps temere admittatis. Nemo mihi laborem faceat, quia afflictiones Christi in corpore meo porto. Gratia domini nostri Iesu Christi sit cum spiritu vestro, fratres. Amen.

CORRIGENDA.

In praef. p. VIII. sub fin. l. illis in locis.
In contex. p. 4. l. Matthaei.
- 8. vs. 13. l. Ἰωάννην.
- 16. — 42. l. δός.
- 18. — 1. l. ἔμπροσθεν.
- 21. — 31. l. induamur.
- 22. — 3. l. κατανοεῖς.
- 24. in not. l. ὁμοιωθήσεται.
- 26. in not. l. ταασόμενος.
- 27. vs. 24. l. in mari.
- 28. — 28. l. ὥστε.
- 31. — 8. l. vidisset.
- 36. — 23. l. μὴ.
- 37. — 35. l. dissociarem.
- 39. in arg. l. discipulos.
- 58. vs. 8. l. τοῖς.
- 60. — 32. l. προςκαλεσάμενος.
- 68. — 10. l. ἔχοντα.
- 69. — 5. l. quendam.
- 78. — 19. l. αὐτὸν.
- 78. — 29. l. Ἱεριχώ.
- 82. — 15. l. καὶ λέγ.
- 84. — 46. l. ζητοῦντες.
- 86. — 2. l. τῷ υἱῷ.
- 88. in not. l. συνήχθ.
- 92. vs. 28. l. ἔσωθεν.
- 104. — 45. l. ἐποιήσατε.
- 105. — 15. l. constituerunt.
- 108. in not. l. ποτήριον.
- 112. in not. l. ἵνα.
- 128. vs. 16. l. ἔλεγον.
- 148. in inscr. l. Marci.
- 152. vs. 6. l. προεφῆτ.
- 156. — 12. l. τῇ.
- 174. in not. l. ἐκάθισεν.
- 194. in not. l. παίσας.
- 197. in inscr. l. Marci.
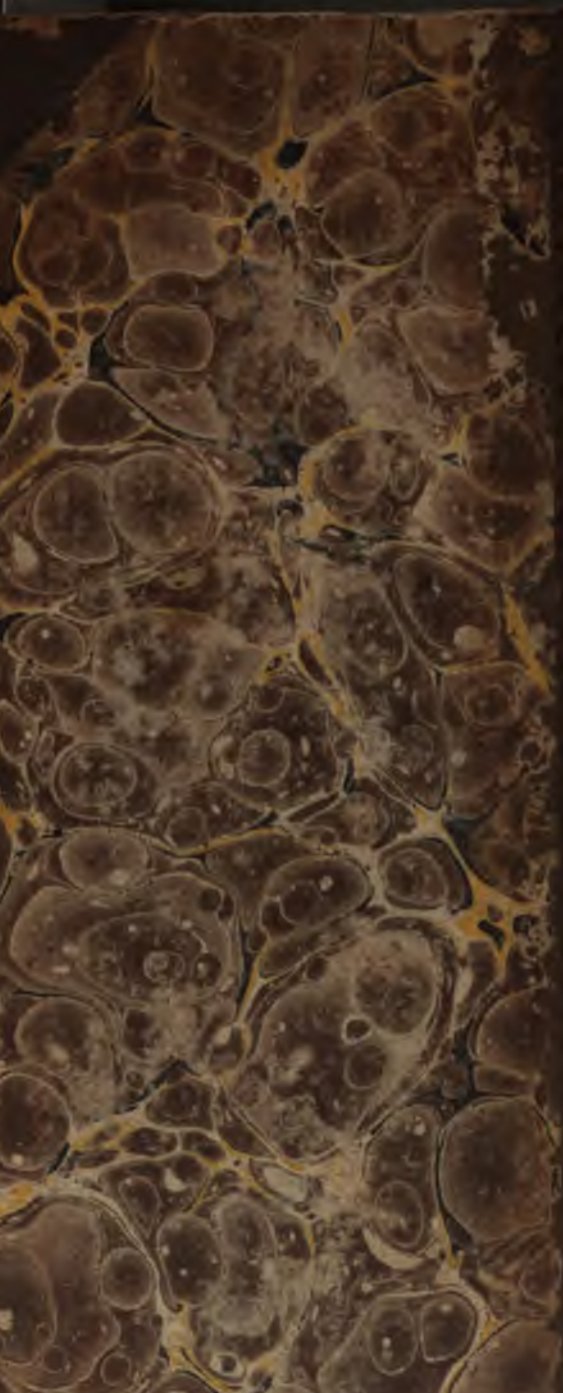
In contex. p. 200. vs. 62. l. quonam.
- 216. — 51. l. Ναζαρὲτ.
- 218. — 11. l. μὴ.
- 220. — 24. l. Ἠλὶ.
- 227. — 38. l. surrexisset.
- 232. in not. (6.) l. ἔχων.
- 243. in argum. l. perstringit.
- 250. vs. 40. l. ὑποστρέψαι.
- 255. — 19. l. vero.
- 276. in not. (28.) l. ἐν τῇ.
- 282. vs. 19. l. ῥῆξ.
- 286. in not. (10.) l. τῶν οὐρων.
- 308. vs. 32. l. εὗρον.
- 322. in not. l. καθίσεσθε.
- 341. vs. 11. del. habebat s. pro suum l. ς
- 359. vs. 13. l. sanatus.
- 379. in arg. l. Iudaei.
- 397. vs. 4. l. Carioth.
- 404. — 17. l. εἰ ταῦτα.
- 412. — 9. ἠγάπησέ.
- 428. in not. l. ἐκραύγασαν λέγ.
- 431. vs. 36. l. scripturae sacrae.